

# Z

**z, Z 1.** чешикият съгласен звук [z] и буквата **z**, която го обозначава **2.** [zet] и **zet** нескл. ср. название на съгласния звук [z] и на буквата **z**: **vyslovit z** произнеса **z**; **napsat malé z, velké Z** ~~напишам малко/голям Z~~ **od začátku**

а до я, от алфа до омѐга, от начало до край; всичко

**z, ze** *предлог с род. (koho, čeho) 1.* от: **vzít, vyndat ze stolu, ze skříně, z kapsy** взема, извадя от маса, от шкаф, от джоб; **vystoupit z vlaku** сляза от влак; **dívat se z okna** гледам от прозорец; **vytáhnout z vody** извадя от водата; **zvednout ze země** вдигна от земята; **jít, jet z kopce** спускам се, слизам (*неша, с превозно средство*) по нанадолнище; **utírat pot z čela** изтривам пот от челото си; **vrátit se z dovolené** върна се от отпуск; **vyjet ze zatáčky** изляза от завой; **ze strany** отстрана; **z kraje** от начало(то); от края; **z hlediska (čeho)** от гледна точка (на нещо); **vylíhnout se z vejce** излюпя се от яйце; **nálezy ze středověku** находки от Средновековието; **pocházet z dobré rodiny** произхождам от добро семейство; **Jan Žižka z Trocnova** Ян Жижка от Троцнов (Троцновски); **výstřel z pušky** изстрел от пушка, с пушка; **socha z bronzu** статуя от бронз, бронзова статуя; **přeložit z bulharštiny do češtiny** преведа от български на чешки; **ze dne na den** от ден на ден; **den ze dne** от ден на ден, с всеки ден; **z celého srdce** от цялото си сърце, от все сърце; **ze začátku/z počátku/zpočátku** отначало; **z jara/zjara** през пролетта; **z rána/zrána** (рано) сутринта; **znát ze zkušenosti** знам от опит; **smrt z hladu** смърт от глад, гладна смърт; **nemoc z povolání** професионално заболяване; **brát si z něčeho, z někoho příklad** вземам пример от нещо, от някого; **z toho je vidět, že...** от това се вижда, че...; **z toho nic nebude** от това нищо няма да излезе; **co z toho máš?** какво печелиш от това? **(ne)mít z čeho být živ** ~~ням/нямам от какво живя~~ **miměst** ~~отвън/извън~~

объркано, неразбрано; бълнувам; **jde to s ním z kopce** работата му отива на зле; **žít z ruky do úst** живяе ден за ден; **dělat ze sebe blázna** правя се на глупак; **promluvit někomu z duše** изразя съкровёните мисли на някого; **vstát z mrtvých** *рел.* възкръсна **2.** по: **slyšet z rádia** чуя по радиото; **zkouška z literatury** изпит по литература; **z zvuku** по навик; **ze své vůle** по своя воля; **z přízvuku se pozná, že je Němec**

по акцента се познава, че е немец; **učitel z povolání** учител по професия **3.** по, поради: **oženit se z lásky** ожена се по любов; **dělat něco z přinucení** извърша нещо по принуда; **z jakého důvodu?** по каква причина? поради каква причина? **4.** с/със: **střílet z děla** стрелям с оръдие; **kouřit z dýmky** пуша (с) лула; **křičet z plna hrdla** викам с пълно, с цяло гърло; **milovat z celého srdce** обичам, любя с цялото си сърце, с цялата си душа; **bojovat ze všech sil** бия се, ~~фигурованно~~

**si z někoho legraci/blázn** правя си майтап с някого, вземам някого на подбив **5.** в: **z velké části** в по-голямата (си) част; повечето; **ze soboty na neděli** в събота срещу неделя; **podezírat z krádeže** подозирам в кражба; **usvědčit z vraždy** улича в убийство **6.** на: **radovat se, mít radost, těšit se z něčeho** радвам се на нещо; **v noci z 1. na 2. února** през нощта на първи срещу втори февруари

**za** *предлог I с род. za (koho, čeho)* при, по, на, в/във, във време на, по време на, през време на: **za (bílého) dne** през деня, посред бял ден; **za tmy** по тъмно; **za starých časů** в древноста, в миналото, в стари времена; едно време; **za Karla IV** при Карл IV; през времето/по времето на Карл IV; **za mlada/zamlada** на младини; **za války** през войната; по време на войната; **za svobodna** преди да се ожени/да се омъжи, като ерген/като мома; през време на ергентка/на моминството; **za účasti** при участие, с участие, в присъствие; **za určitých** ~~при определени~~

**děť se něco za tepla/zatepla** науча, узнава нещо веднага **2.** в *счет.* **za pomoci (koho, čeho)** *предлог с род.* с помощта на, при помощта на (някого, нещо) **II с вин. za (koho, co) 1.** зад (за посока след глаголи за движение): **schovat se za strom** скрия се зад дърво; **zahnout za roh** завия зад ъгъла; **sednout si za stůl, za volant** сядна на масата, зад волана; **jít za město, za řeku** отивам извън града, отвъд реката; **odjet za hranice** замина зад граница; **slunce zapadá za hory** слънцето залязва зад планината; **postavili se za sebe** застанаха един зад друг; **postavit se za někoho** застана зад някого; **postavit se za své spolupracovníky** *прен.* застана зад своите съгрудници, изляза в защита ~~за тях~~

**za krk** *експр.* няма да се тревожа за това; няма да си сложа траур заради това; няма да

си вѣржа чѣрна флѣонга за товѧ; нѧма да се самоубиѧ заради товѧ; нѧма да си убия децѧта, ѧ; **chodit za školu** бѧгам от училище; **věrnost až za hrob** вѣрност до грѣб, до смѣрт, до краѧ на живѣта **2.** за (за цел, предназначение и др. обстоятелства): **odměna za práci** възнаграждение за трѣд; **on za nic nemůže** той не ѣ виновен за нищо; **dát, dostat za úkol** дам, полѣча (за) задѧча; **dát někomu dceru za manželku** дам на някого дѣщерѧ си за женѧ; **dávat za vzor** посѣчвам за пример; **uznat za vhodné** намѣря за добрѣ; **zvolit (si) za předsedu** избира за председѧтел; **vytknout si za cíl** поставѧ си за цел; **boj za mír** борбѧ за мѣр; **bojovat za vlast** сражѧвам се за отѣчеството; **bojovník za lidská práva** борѣц за човѣшки правѧ; **za vyšší produktivitu práce!** за по-висѣка производителност на трудѧ! (лозунги) **pracovat, jíst za dva** работѧ, ѧм за двѧма; **vyměnit chatu za auto** заменя вила за лѣка колѧ; **vedli se za ruce** водѣха се за ръѧ; **vzít za kliku** натисна бравѧ; **provdat se za někoho** омѣжа се за някого; **přimlouvat se za někoho** застъпвам се, ходѧтайствам за някого; **děkovat za něco** благодарѧ за нѣщо; **není/nemáte zač** нѧма за каквѣ; **odpovídat za pořádek** отговѧрям за редѧ; **mít někoho za přítele** смятам някого за приятел; **mít někomu něco za zlé** сѣрѧ се на някого за нѣщо; **jít za svědka někomu** кумѣвам на някого, стѧвам кѣм на някого; **kupovat za hotové** купѣвам срещу заплащане в брѣй; **zač jsou jablka?** колѣко струват, по колѣко са ѧбълѧѧе? ♦ **všichni/jednoho/jednu/z všechny** един за всѣчки, всѣчки за един; **(chce to) za každou cenu** (иска товѧ) на всѧка ценѧ; **nestojí to za řeč** не сѧ струва да се говѣри за товѧ; **nestojí to za nic** товѧ не стѧва за нищо, товѧ нищо не струва; **to stojí za to** товѧ си струва; заслужѧва си, струва си трудѧ; **to je za všechny prachy** разг. ирон. товѧ е отлѣчно, чудѣсно; **ani za nic/zanic** за нищо на светѧ; **pro nic za nic** за нищо и никаквѣ; за дреболиѧ; без причина; **pro mě za mě** всѣ ми е еднѣ; **co je to za člověka?** щѣ за човѣк е той? **dostat za vyučnou** полѣча уроѣ; **vzít někoho za slovo** хвѧна се за дѣмѧта на някого; **vzít za své/zasvé** изнѣса се, овехтѣ, пропадна, изпѣя си песентѧ; **umí vzít za práci** разг. работѧ бѣрзо, лѣвѣко, срѣчно; спорѧ му/ѧ работѧта; **mít za to, že...** мѣсля, смятам, че...; **za první, za druhé...** пѣрво, вторѣ... (при изброяване) **3.** след: **vrátit se za chvíli, za týden** вѣрна се след малѣко, след сѣдмиѧ **4.** през; през врѣме на; в течѣние на: **za ten rok velmi sešel** през тѧзи годѧна той многѣ отпадна; **jet rychlostí sto kilometrů za**

**hodinu** двѧжа се със скѣрост стѣ километѣра в чѧс; **dvakrát za den** двѧ пѣти на дѣн, днѣвно **5.** вмѣсто; от ѧмето на: **udělat něco za někoho** направя нѣщо вмѣсто някого; **poděkuj i za mě!** благодарѧ и от мѣе ѧме! **III с твор. za (kým, čím) 1.** зад (за мѧсто след глаголи за състояние): **sedět za stolem, za volantem** сѣдѧ на масѧта, зад волѧна; **poslouchat za dveřmi** подслѣшвам зад вѣратѧ; **číhat za rohem** дѣбна зад ѧгѣла; **za tím něco vězí** зад товѧ се криѣ нѣщо; **vidět za vším zlý úmysl** вѣв всѣчѣко виждам злѧ ѣмисѣл; **krajané (žijící) za hranicemi** сѣнарѣдници, сѣотѣчествениѧи (живѣещи) зад грѧница, в чужбѧна; **slunce zapadá za horami** слѣнѣето залѧзва зад планинѧта; **stáli za sebou** стояха едѧн зад дрѣг; **stát za někým** стоя зад някого; **stát pevně za svými přáteli** стоя тѣврдо зад свѣите приятели, зашѣтавам тѣврдо свѣите приятели; **bydlet za městem** живѣѧ извън гѣта ♦ **být za školou** бѧга съм от училище; **držet jazyk za zuby** дѣржѧ си езѧка зад зѣбите; **mít za ušima** сѣчѣ ми пѣпѣто; хѧтѣр, отѣакан съм; голѧм шмѣкер съм; **dělat něco za něčími zády** правѧ нѣщо зад гѣрбѧ на някого **2.** след, подѣр, по, при: **plynul den za dnem** минѧваше дѣн след дѣн; **být, zaostávat ve vývoji za vyspělými průmyslovými státy** намирам се, изоставам в развитѣето си след напѣрѣдналѣте индустриѧлни дѣржѧви; **ohlížet se za chodci** оглѣждам се, озѣртам се след минувѧщите; **zanechat za sebou vzpomínky** остаѧва спѣмен след сѣбе си; **šli jeden za druhým (v řadě za sebou)** вѣрѧвѧха едѧн след дрѣг (в колѣна по едѧн); **chodit, běhat za děvčaty** ходѧ, тѧчам след момѣчета, подѣр момѣчета, по момѣчета; **opakovat něco slovo za slovem** повѣтарѧм нѣщо дѣма по дѣма; **postupovat krok za krokem** напѣрѣдвам, настѣпвам краѣѧ по краѣѧ; **jít za svou prací, za svými záležitostmi** отѧвам по свѣѧ работѧ; **odjet za manželem** замѧна при мѣжѧ си; **za Karlem Čapkem** Кѧрѣл Чѧпек; Спѣмен за Кѧрѣл Чѧпек (впрочем) за ѣдѣмѣл ♦ **mít za sebou něco** преживѧл съм, прекѧрал съм нѣщо; **je to za ním, má to za sebou a)** отѣрѧл се е от нѣщо, свѣршил е няѧква работѧ **б) евфем.** отѣрѧ се; почѧна **zabafat, -ám св. 1.** обикн. *трѣтол. -á (na koho, na co)* излѧе, залѧе (срѣщу няѧкого, срѣщу нѣщо); **pes ~al na zloděje, na měsíc** кѣчетѣ излѧѧ, залѧѧа срѣщу крадѣѣа, срѣщу лунѧта **2.** обикн. **zabafat si, -ám si експр.** запѧфѧам, запѣфѧам (при пушенѣ); запѣша: **s chutí si ~al (z dýmky) a)** той с удовѣлствие запѧфѧа (с лулѧта) **б)** той обѧчѧше да пѧфѧа (с лулѧ)

**zábal, -u** *м. мед.* компрѣс: **studený, teplý** ~ студен, топъл компрѣс

**zabal|it, -ím** *св.* **1.** (*ko|ho, co*) завия, обвия, увия (*някого, нещо*); опаковам (*нещо*): **~it dítě (do plen)** повия детѣ (в пеленѣ); **~it knihu** завия, обвия, опаковам книга **2.** (*co*) приберà (*нещо*): **~it prádlo do kufru** приберà бельò в кùфар; **mít ~eno** *разг. прен.* прибрàл сьм, стèгнал сьблжжшн ◆ **mít ~eno** *разг.*

*експр.* мòжем да оствàим товà, да се откàжем от товà **3.** (*ko|ho – вин.*) *разг.* приберà, арестувам (*някого*)

**zabal|it se, -ím se** *св.* завия се, увия се: **~it se do deky** увия се в одеяло

**zabal|ovat, -uji|разг. -uju** *несв.* **1.** (*ko|ho, co*) завивам, увивам (*някого, нещо*); опаковам (*нещо*): **~ovat nemocného do mokrého prostěradla** увивам бòлен в мòкър чаршàф/с мòкър чаршàф; **~ovat zboží** завивам, опаковам стòка **2.** (*co*) прибирам (*нещо*): **~ovat si věci** прибирам си багàжа, гòтвя се за заминаване

**zabal|ovat se, -uji se|разг. -uju se** *несв.* завивам се, увивам се

**zabarikád|ovat, -uji|разг. -uju** *св.* (*co*) (за)барикадирам (*нещо*): **~ovat ulici, vchod** (за)барикадирам ùлица, вхòд

**zabarikád|ovat se, -uji se|разг. -uju se** *св.* (за)барикадирам се: **~ovat se v domě** (за)барикадирам се в кьща

**zabarven|í, -í** *ср.* **1.** цвят, окрàска, оцветяване: **~í roztoku** оцветяване на разтвòр **2.** *книж.* окрàска, отсàнка: **politické ~í článku** политическа окрàска, насòченост, ориентация на стàтия; **slohové ~í** стилистична окрàска, отсàнка; **citové ~í slova** *език.* емоционална окрàска, отсàнка на дùма **3.** тёмбър: **příjemné ~í hlasu** приятен тёмбър на гласà

**zabarv|it, -ím** *св.* (*co*) **1.** оцветя, обàгря (*нещо*): **~it krém kakaem** оцветя крем с какàо **2.** боядисам; замàжа с боя (*нещо*): **~it nápis** замàжа надпис **3.** изцапам с боя (*нещо*): **~it si sukni od jahod** изцапам си полàта с ягòди **4.** *книж.* придам окрàска, òблик (*на нещо*): **~it spis politicky** придам политическа окрàска на произведèние

**zabarv|it se, обикн. третол. -í se** *св.* **1.** обàгри се, оцвети се: **roztok se ~il červeně, do fialova** разтвòрът се оцвети в червèно, вьв виолèтово **2.** *книж.* придобие окрàска, òблик: **hlas se ~il pohnutím** гласът придоби дрùг тёмбър от вьлнèние

**zabarv|ovat, -uji|разг. -uju** *несв.* (*co*) **1.** обàгрям, оцветявам (*нещо*) **2.** боядисвам; замàзвам с боя (*нещо*) **3.** *книж.* придавам окрàска, òблик

**zabarv|ovat se, обикн. третол. -uje se** *несв.*

**1.** обàгря се, оцветява се **2.** *книж.* придобива окрàска, òблик

**zábav|a, -y** *ж.* **1.** развлечèние, забавлèние: **pro ~u** за развлечèние; (**přeji vám příjemnou ~u** (желàя ви) приятно прекàрване! **oddát se ~ě** отдàм се на развлечèния; **poskytnout někomu ~u** достàвя развлечèние на някого; **stará se jen o ~u** *пейор.* глèда, интересува гò сàмо развлечèнията; (**hrát si se zbraní**), **to je nebezpečná ~a** (игра̀та с оръжие,) товà е опàсно развлечèние; **rozproudila se živá ~a** развлечèние ◆ **mít**

**žádná ~a a)** с нèго шегà не бивà б) с нèго не мòже да се гòвори; **nedělám to pro ~u** не гò прàвя за развлечèние; (**a**) **je po ~ě** край на веселбàта, край на всьчкò **2.** вечеринка, забàва, увеселèние: **taneční ~a** танцова забàва; **jít na ~u** отивам на забàва

**zabaven|í, -í** *ср. юрид.* конфискация

**zabav|it I, -ím** *св.* (*ko|ho – вин. čím*) позабавлявам, отвлекà, развлекà (*някого с нещо*): **~it dítě (hrou)** позабавлявам, отвлекà детè(то) (с игра̀)

**zabav|it II, -ím** *св.* (*co komu*) *юрид.* **1.** конфискувам (*нещо на някого*): **~it odsouzenému majetek** конфискувам имуществòто на осъден **2.** забраня̀ отпечатването или разпространяването (*на нещо*) по цензурни съображения: **~it článek, noviny** забраня̀, спрà стàтия, вèстник (*като мярка на цензурата*)

**zabav|it se, -ím se** *св.* (*čím*) позабавлявам се, отвлекà се, развлекà се (*с нещо*): **~it se četbou** позабавлявам се, развлекà се с четене

**zábavně** *нар.* увлекàтелно, занимàтелно: **~ vypravuje** увлекàтелно разкàзва

**zábavn|í, -í** увеселителен: **~í podnik** увеселително заведèние

**zábavnost, -i** *ж.* увлекàтелност, занимàтелност, развлекàтелност

**zábavn|ý, -á, -é** забàвен, интересен, увлекàтелен: **~ý program** забàвна прòграма; **~á kniha** увлекàтелна книга; **~á hudba** забàвна мýзика; **~ý společník** забàвен, интересен събесèдник, компаньòн

**zabav|ovat I, -uji|разг. -uju** *несв.* (*ko|ho – вин. čím*) забавлявам, отвлìчам, развлìчам (*някого с нещо*)

**zabav|ovat II, -uji|разг. -uju** *несв.* (*co komu*) **1.** конфискувам (*нещо на някого*) **2.** забраня̀ отпечатването или разпространèние (*на нещо*) по цензурни съображения

**zabav|ovat se, -uji se|разг. -uju se** *несв.* (*čím*) забавлявам се, отвлìчам се, развлìчам се (*с нещо*)

**zabeč|et, -ím** *св.* **1.** обикн. третол. -í изблèе,

заблѣе (за овца и под.): **ovce ~ela** овцата изблѣя/изблѣя, заблѣя/заблѣя **2.** (–; *co*) *експр.* изблѣя, измѣча (–; *нещо*) (за човек)

**zabedněně** *нар. пейор.* ограниченѣно, тесногрѣдо, консервативно, тѣпо, глѣпаво

**zabedněn|ec, -ce** *м. пейор.* ограниченѣн, тесногрѣд, консервативен човек; тѣпак, глѣпак

**zabedněnost, -i** *ж. пейор.* ограниченѣност, тесногрѣдие, консервативност, тѣпотѣ

**zabedněn|ý, -á, -é** *пейор.* тѣп, глѣпав, ограниченѣн, тесногрѣд, консервативен: **~ý žák** тѣп ученик; **~á hlava** тѣпа, глѣпава глава

**zabedn|it, -im** *св. (co)* **1.** обковѣ, заковѣ (*нещо*) с дѣскѣ: **~it okna** заковѣ прозорци с дѣскѣ **2.** *експр.* затворѣя (*нещо*) здраво: **~it chatu** затворѣя здраво вила

**zabedn|ovat, -uji/разг. -uju** *несв. (co)* **1.** обковѣвам, заковѣвам (*нещо*) с дѣскѣ **2.** *експр.* затворѣям (*нещо*) здраво

**zaběd|ovat, -uji/разг. -uju** *св.* завѣйкам се, заоплѣквам се

**zaběh, -u** *м. техн.* разработване, пробен пробег, начална фаза в производство: **~ motoru** разработване на мотор; (*automobil*) **v ~u** (автомобил) в период на разработване, в пробен пробег

**zaběhan|ý, -á, -é** *разг.* разработѣн, усвоѣн, установѣн, възприѣт, приѣт: **~á výroba** *разг.* усвоѣно производство, производство в нормален ход; **~ý pořádek** установѣн, обичаен рѣд; установѣна, обичайна последователност

**zaběh|at se, -ám se** *св. разг. 1. обикн. третол.* **-á se** усвой се, възприѣме се; влѣзе в употреба: **nové metody se ~aly** хората свѣкнаха с новите метѣди **2.** свѣкна, навлѣза в работата: **už se v tom ~al** тѣй вѣче свѣкна с това; **už se v práci ~al** тѣй вѣче навлѣзе в работата

**zaběh|at si, -ám si** *св.* потѣчам, побѣгам, натѣчам се, набѣгам се: **děti si ~aly na hřišti** децѣта се натѣчаха, потѣчаха на игрищѣто

**zaběháv|at se, -ám se** *несв. разг. 1. обикн. третол.* **-á se** усвѣява се, възприѣма се, влѣза в употреба **2.** свѣквам, навлѣзам в работата

**zaběhl|ý, -á, -é** заблудѣн, загѣбен, изчѣзнал

**zaběh|nout, -nu** *св. 1. (kam)* изтѣчам (*някъде*): **~nout do domu** изтѣчам в къщата **2. също и zaběh|nout si, -nu si** (*kam*) *експр.* отскѣча, отбѣя се (*някъде*): **~nout (si) pro housky, na svačinu** отскѣча за хлѣбчѣта, на закуска **3. (co)** *спорт.* пробѣгам (*нещо*): **~nout 100 m v novém rekordu** пробѣгам 100 м с нов рекорд; **~nout dobrý čas** постигна добро време в бѣганѣто; **~ne 100 m za 10 vteřin** пробѣгва, мѣже да взѣме 100 м за 10 секундѣ **4. (co)** *техн.*

разработѣя, пѣсна в движенѣне (*нещо*): **~nout stroj** разработѣя, пѣсна в движенѣне машина

**zaběh|nout se, -nu se** *св. 1.* заблудѣ се, загѣбѣ се: **ovečka se ~la** овцѣта се загѣби **2. обикн. третол. -ne se** *техн.* заробѣти с пѣлен ход: **motor se ~l** моторѣт заробѣти с пѣлен ход; **podnik se ~l** предприѣтиѣто заробѣти с пѣлен капацитѣт **3. обикн. третол. -ne se** възприѣме се, влѣзе в употреба: **nové nařízení se ~lo** новѣто нарѣждане се възприѣ **4. разг.** свѣкна, навлѣза в работата: **už se v práci ~l** тѣй вѣче свѣкна, навлѣзе в работата

**zabě|lat se, обикн. третол. -á se, zabě|let se, обикн. третол. -í se, 3. мн. -ejí se/-í se** *св.* забелѣе се, пѣчне да се белѣе, белѣне се

**záběr, -u** *м. 1.* загрѣбване, замѣх, размѣх: **~ kosu** замѣх с косѣ; **~ vesly** загрѣбване с веслѣ, размѣх на веслѣ; **~y plavce** загрѣбвания на плувѣц **2. техн.** началѣ на дѣйствиѣ, включване: **~ spojky** включване на съединитѣл; **~ zubů (ozubených kol)** зѣбно сѣпване (на зѣбни, на зѣбѣти колѣла) **3. фотогр.** кадѣр, снимка: **dokumentární ~** документѣлен кадѣр; **udělat, pořídit několik fotografických ~ů** направѣя нѣколко снимки

**zabeton|ovat, -uji/разг. -uju** *св. (co)* **1.** бето-нирам, запѣлня с бетѣн (*нещо*): **~ovat spáry** бето-нирам, запѣлня с бетѣн фѣги, пукнатинѣ **2.** цимѣнтирам (*нещо*): **~ovat sloupky** цимѣнтирам колѣнки, подпѣрки

**zabezpečení, -í** *ср.* обезпѣчѣване, осигурѣване: **materiální ~í** материѣлно осигурѣване; **so- ciální ~í** социѣлно, общѣствѣно осигурѣване

**zabezpečení, -á, -é** осигурѣн, обезпѣчѣн: **~é stáří** обезпѣчѣна стѣрѣст

**zabezpečit, -ím** *св. 1. (koho, co; komu co)* обезпѣчѣ, осигурѣя (*някого, неѣщо; на някого неѣщо*): **~it rodinu** осигурѣя сѣмѣйствѣто си; **~it si existenci** обезпѣчѣ, осигурѣя същѣствѣването си; **~it plnění úkolů** *публ.* обезпѣчѣ, осигурѣя изпѣлнѣние на задѣчи **2. (co)** укрепѣя (*нещо*): **~it břehy, svahy (před sesouváním)** укрепѣя бреговѣ, склѣнове (против свлѣчанѣ)

**zabezpečit se, -ím se** *св. (před čím, proti čemu)* обезпѣчѣ се, осигурѣя се, застраховѣвам се, взѣма мѣрки (*против неѣщо, срещу неѣщо*): **~it se hmotně** осигурѣя се материѣлно; **~it se před nemocí** осигурѣя се, взѣма мѣрки против забѣляване; **~it se proti intrikám** застраховѣвам се, взѣма мѣрки срещу интриги; **~it se pro případ, že...** осигурѣя се, застраховѣвам се, взѣма мѣрки за слѣчай, че...

**zabezpečovací, -í, -í** предохранитѣлен, предпѣзен, защитѣн: **~í práce** защитѣни работѣ; **~í**



**zařízení** предпазно, защитно устройство, съоръжение

**zabezpečovat, -uji/разг. -uju** неск. 1. (*koho, co; komu co*) обезпечавам, осигурявам (*някого, нещо; на някого нещо*): **~ovat hmotně někoho** осигурявам материално някого; **~ovat si budoucnost** обезпечавам, осигурявам си бъдещето; **~ovat provoz** публ. обезпечавам производството, работа 2. (*co*) укрепям/укрепявам (*нещо*): **~ovat břehy, základy, stavbu** укрепявам брегове, основи, здание

**zabezpečovat se, -uji se/разг. -uju se** неск. (*před čím, proti čemu*) обезпечавам се, осигурявам се, застраховам се, вземам мерки (*против нещо, срещу нещо*): **~ovat se finančně** осигурявам се финансово; **~ovat se proti špatnému počasí** вземам мерки против лошото време; **~ovat se pro všechny případy** осигурявам се, застраховам се, вземам мерки за всички случаи

**zabíhat, -ám** неск. 1. (*kam*) изтичвам (*някъде*): **její myšlenky ~aly do minulosti** прен. мислите ѝ отиват

**zabíhat** отивам твърде далече; **~at do podrobností** впускам се в подробности; **~at do extrému** отивам до крайност 2. (*co*) техн. разработвам, пускам в движение (*нещо*): **~at motor** разработвам, пускам в движение мотор, двигател

**zabíhat se, обикн. третол. -á se** неск. 1. техн. а) в разработка е б) зарабатва с пълен ход: **motor se ~á a** моторът набира скорост б) моторът зарабатва с пълен ход 2. техн. разг. усвоява се: **nová výroba se pomalu ~á** новото производство постепенно се усвоява

**zabíjácí, -á, -é** експр. пейор. убийствен, смъртоносен: **~é plány fašistů** смъртоносни планове на фашистите; **~ý pohled** убийствен поглед; **~á práce** разг. (еднообразна и) убийствена работа

**zabíjačka, -ky** ж. разг. 1. клане на свиня: **doba ~ek** време, през което се колят свине 2. гуляй по случай заколването на свиня 3. готв. месо и вътрешности на заклана свиня: **poslat někomu ~u** изпратя на някого месо от заклана свиня

**zabíják I, -a** м. експр. пейор. убиец: **gangster a ~** гангстер и убиец

**zabíják II, -u** м. разг. 1. голям остър нож 2. прен. разг. експр. нещо много вредно, смъртоносно: **kouření, alkohol je ~** пушенето, алкохолът убива

**zabíjet, -ím, 3. мн. -ejí/-í** неск. 1. (*koho, co*) убивам

съседите колят прасе 3. (*koho, co; koho, co čím*) прен. убивам, унищожавам (*някого, нещо; някого, нещо с нещо*): **samota ho ~ela** самотата го убиваше; **~et své štěstí, nadání** унищожавам

**zabíjet** убивам (си) времето 4. (*co do čeho*) забивам, зачуквам, заковavam (*нещо в нещо*): **~et cvočky do boty** зачуквам кабари в обувка; **~et bednu (hřebíky)** заковavam сандък (с гвоздеи) 5. (*co*) картоигр. бия, цакам (*нещо*): **~et kartu** бия, цакам карта

**zabíjet se, -ím se, 3. мн. -ejí/-í** неск. 1. убивам се, пребивам се, загибам: **ročně se na silnicích ~í mnoho lidí** ежегодно по пътищата загиват много хора 2. (-; *čím*) прен. убивам се, унищожавам се (-; с нещо): **~et se pitím** разг. експр. убивам се, съсьипвам се с пие

**zabílit, -ím** св. (*co*) 1. закрія, замъжа (*нещо*) с бяла боя: **~it nápis** закрія, замъжа надпис с бяла боя 2. изцапам (*нещо*) с бяла боя: **~it si kabát (vápnem)** изцапам си палтото (с вар)

**zabílit se, -ím se** св. покрія се, изцапам се (*с нещо бяло*): **~it se od mouky** покрія се, изцапам се с брашно; **~it se o zed'** изцапам се от стената

**zabírat, -ám** неск. 1. (*co; komu co*) отнемam, заграбвам, конфискувам (*нещо; нещо от някого*): **~at půdu, jmění** отнемam, заграбвам земя, имущество 2. (*co; komu co*) завземам, окупирам (*нещо; на някого нещо*): **~at cizí území** завземам, окупирам чужда територия 3. третол. -á (*co; komu co*) заема, отнема (*нещо; на някого нещо*): **skříň ~á místo** шкафът заема място; **studium mu ~á mnoho času** ученето, следването му отнема много време 4. (-; *čím*) извършвам начални интензивни движения (-; с нещо): **rázně ~at vesly** енергично загребвам с весла 5. обикн. третол. -á започва да работи; действа; дава резултат: **motor ne~á** моторът не може да започне да работи, не може да запали; **lék ~á** лекарството започва да действа; **ryby ne~ají** разг. рибата не кълве 6. (*co*) шив. стеснявам, набирам (*лат и под.*) **~at sukni v pase** стеснявам, набирам пола в талията

**zabírat se, -ám se** неск. (*do čeho*) задълбочавам се, потапям се (*в нещо*): **~at se do studia** задълбочавам се в учение; **~at se zvolna do spaní** потъвам бавно в сън

**zabít, -iji/разг. -iju** св. 1. (*koho, co*) убия (*някого, нещо*): **~it útočnicka v sebeobraně** убия нападател при самоотбрана; **~il ho blesk** уби го мълния

**zabívat, -ám** св. убивам с един куршум два заека 2. (*koho, co*) заколя (обикн. прасе): **~it prase** заколя

прасе **3.** (*кого – вин; кого čím*) разг. експр. причина (*нечия*) преждевременно смърт (–; с нецо): **zpráva o neštěstí ji ~ila** новината, вестта за нещастieto я уби **4.** (*кого, со; кого, со v kot, v čem*) прен. унищожа (*някого, нецо; някого, нецо в някого, в нецо*): **~il v ní lásku** той уби любовта в нея; **kritika dílo ~ila** критиката унищожи **práci** **nou tě to ne~ije** нищо няма да ти стане от това; **~ít čas** убия (си) времето; **~ít dlouhou chvíli** убия (си) времето; прогнѝ, пропѝдя скѝката **5.** (*со do čeho*) забия (*нецо в нецо*): **~ít kůl do země** забия кѝл в земята **6.** (*со čím*) зачукам, заковѝ (*нецо с нецо*): **~ít bednu hřebíky** заковѝ сандѝк с гвѝздеи **7.** (*со*) картоигр. пребия, цагна (*нецо*): **~ít kartu** цагна карта **zabít se, ~iji se/разг. ~iju se** св. **1.** убия се, пребия се, загина: **~il se při automobilové nehodě** той загина при автомобилна катастрофа **2.** разг. самоубия се: **chtěla se ~ít** тя искаше да се самоубие **zabití, ~í** ср. убиване, убийство, заклѝване **zabitý I, ~á, ~é 1.** убит: **byl nalezen ~ý** бѝше намерен **leží jako ~ý** лежи като пребит, като труп **2.** заклѝн (*за животно*): **~é prase** заклѝло прасе **zabitý II, ~ého** м. убит, загинал, жѝртва: **počet ~ých při leteckém neštěstí** брѝй на загинали, на жѝртва при самолетна катастрофа **zablabolít, ~ím** св. (–; со) измѝнкам, проговѝря като насѝн; промѝрмѝря (–; нецо) **zablácený, ~á, ~é** кѝлен, изкѝлян, разкѝлян: **je celý ~ý** цѝлият е в кѝл; **~á cesta** кѝлен, разкѝлян пѝг **zablátit, ~ím** св. (*со*) изкѝлям, окѝлям (*нецо*): **~it si boty** изкѝлям си обѝвките **zablátit se, ~ím se** св. изкѝлям се, окѝлям се: **~it se v deštivém počasí** изкѝлям се в дѝждѝвно време; **schody se hned ~í** стѝлбището веднага ще се изкѝля **zablekotat, ~ám** св. (–; со) експр. избѝрбѝря, промѝрмѝря, измѝнкам (–; нецо): **~at několik slov** избѝрбѝря, промѝрмѝря няколко дѝми **záblesk, ~u** м. **1.** лѝмване, блясване, свѝтване, блясък: **~ světla** лѝмване, блясване на светлина; **radostný ~ v očích** радостен блясък в очите **2.** прен. просвѝтване, проблясък: **~ úsměvu** проблясък на усмѝвка; **~ naděje** проблясък на надежда; **~ rozumu** проблясък на разум; **poslední ~ života** последен признак на живѝт; **~ svobody** проблясък на свобода **zablesknout (se), zablýsknout (se), ~nu (se)** св. **1.** безл. **~ne (se)** блѝсне, свѝтне (се): **~ne (se)** ще се свѝтне (*за светкавица*); **v dálí (se)**

**~lo** в далечината (се) свѝтна, блѝсна свѝт-кавица **2.** обикн. третол. **~ne (se)** проблѝсне, заблѝстѝ, засияе: **slunce ~lo** слѝнцето засия; **drahokam se na světle ~l** скѝпоцѝнният кѝмѝк заблѝстѝ на светлината; **oči (se) jí ~ly** очите ѝ заблѝстѝха **3.** само **zablýsknout (se), ~nu (se)** (*čím před kým, před čím*) експр. блѝсна (*с нецо пред някого, пред нецо*): **~l se svou učeností** той блѝсна сѝс свѝята образованост; **chtěl se ~nout za každou cenu** той ѝскаше да блѝсне на всяка цена **zablikat, ~ám** св. замѝгам, заблѝщѝкам: **lampa ~ala a zhasla** лѝмпата замѝга и угѝсна; **světlo ~alo** светлината заблѝщѝка; **očka mu vesele ~ala** очичките му вѝсело замѝгаха; **~at očima** смѝгна, намѝгна **zablokování, ~í** ср. техн. блокировка, блокиране **zablokovat, ~uji/разг. ~uju** св. (*со*) **1.** блокирам (*нецо*): **~ovat území** блокирам ѝблѝст; **~ovat cestu** блокирам, преградѝ пѝг **2.** блокирам, заклинѝя (*нецо*): **~ovat kola** блокирам, заклинѝя колѝла **3.** блокирам, замразѝя (*нецо*): **~ovat úvěry, úspory** замразѝя крѝдити, спѝстявания **zabloudillec, ~ce** м. чѝвѝк, кѝйто се е заблудѝл, кѝйто се е изгѝбил; заблудѝл се, изгѝбил се чѝвѝк **zabloudit, ~ím** св. **1.** (*kde*) заблудѝ се, загѝбя се, изгѝбя се (*някъде*): **~it v mlze, v městě** заблудѝ се, загѝбя се в мъглѝта, в градѝ **2.** (*kam*) попадна случѝйно (*някъде*): **málokdo sem ~í** рядко някой ѝдва тѝк **zablouznit (si), ~ím (si)** св. (*o kot, o čem*) помѝчѝя (си) (*за нецо, за някого*) **zablýskat (se), ~ám (se)** св. **1.** безл. **~á se** засвѝтка (се): **zahřmělo a ~alo (se)** загѝрмѝ и (се) засвѝтка **2.** само **zablýskat, ~ám** (*čím*) засвѝткам, заблѝстѝ (*с нецо*): **~at očima** заблѝстѝ, засвѝткам с очѝ; запѝчна да хвѝрлям, да мѝтам (гнѝвни) пѝглѝди **zablýsknout se** вж. **zablesknout se** **zablyštět se, zablýstít se, ~ím se** обикн. третол. **~í se** св. блѝсне, свѝтне, засияе: **~ěl se nůž** блѝсна, свѝтна нѝж; **~ěla se hvězda** засия звезда **zabočít, ~ím** св. **1.** (*kam*) отклонѝ се, отбѝя се, свѝя, завѝя (*нанякъде*): **~it vlevo** завѝя влѝво; **~it za roh** свѝя, завѝя зад ѝгѝла **2.** прен. отклонѝ се; премѝна на дрѝга тѝма (*при разговор*) **zabočovat, ~uji/разг. ~uju** несв. **1.** (*kam*) отклонѝвам се, свѝвам, завѝвам (*нанякъде*): **~ovat doprava** отклонѝвам се, завѝвам надѝсно **2.** прен. премѝнавам на дрѝга тѝма (*при разговор*) **zabodávát, ~ám** несв. (*со do čeho, do koho*) забѝждам (*нецо в нецо, в някого*): **~at jehlu do látky** забѝждам иглѝ в плѝт; **~at oči do**

**někoho, do něčeho** *прен.* забивам поглед в някого, в нещо

**zabodáv|at se**, *обикн. третол. -á se* *несв.* забоджа се: **do prstu se ~aly ostny** в пръста се забодждаха тръни; **smích se jí ~al do srdce** *прен.* смехът се забодждаше в сърцето ѝ

**zabod|nout, -nu** *св. (co do čeho, do koho)* забия, забодя, бодна, втъкна (*нещо в нещо, в някого*): **~nout kolik do země** забия колче в земята; **~nout si třísku do prstu** забия си треска в пръста; **~nout oči, pohled někam** *прен. експр.* впържа очи, поглед някъде

**zabod|nout se**, *обикн. третол. -ne se* *св.* забие се, забодѐ се: **trn se jí ~l do nohy** трънът се забий в крака ѝ

**zaboha** *нар. разг. експр.* в никакъв случай, за нищо на света: **nemohu si ~ vzpomenout** никак не мога да си спомня; **~ bychom s nimi nejeli** в никакъв случай не бихме пътували с тях

**zabol|et**, *само третол. и безл. -í, 3. мн. -ejí/-í* *св. (koho – вин. kde)* заболя (*някого някъде*): **~ely ho zuby** заболяха го зъбите; **~elo ji srdce/u srdce a)** заболя я сърцето **б)** *прен.* заболя я сърцето, стана ѝ мъчно; **urážka ho ~ela** *прен.* обидата го огорчи

**zábor, -u** *м. 1.* завзѐмане, окупация: **~ pohraničí** окупация на погранична област **2.** конфискация: **~ majetku** конфискация на имущество

**zaboř|it, -ím** *св. (co do čeho)* забия, мѹшна, заврѹ, пѹхна (*нещо някъде*): **~it hlavu do polštáře** забия, заврѹ глава във възглавница; **~it oči do novin** *прен.* забия поглед във вѐстник

**zaboř|it se, -ím se** *св. (do čeho)* **1.** затѹна, забия се, потѹна, мѹшна се, заврѹ се, пѹхна се (*някъде*): **~it se do sněhu** затѹна в снега; **~it se do peřin** потѹна в пѹхени завивки **2. прен.** потѹна, задълбоча се (*в нещо*): **~it se do čtení** потѹна, вдълбоча се в четене

**zaboř|ovat, -uji/разг. -uju** *несв. (co do čeho)* забивам, мѹшвам, завѹрам, пѹхвам (*нещо някъде*): **~ovat nohy do písku** забивам крака в пясъка; **~ovat oči, pohled do někoho, do něčeho** *прен.* впѹрвам очи, поглед в някого, в нещо

**zaboř|ovat se, -uji se/разг. -uju se** *несв. (do čeho)* **1.** затѹвам, потѹвам, забивам се, мѹшвам се, завѹрам се, пѹхвам се (*някъде*): **nohy se ~ují do bláta** краката затѹват в калта **2. прен.** потѹвам, задълбочавам се (*в нещо*): **~ovat se do čtení** потѹвам, вдълбочавам се в четене

**zabouch|at, -ám** *св. (na co, do čeho; čím na co, do čeho; na koho)* пѹчна да чѹкам, да блѹскам; заблѹскам (*с нещо по нещо, върху нещо на нещо; на някого*): **~at (pěstí) na dveře/do dveří** заблѹскам (*с юмрук*) на врата/по врата;

**~at na souseda** пѹчна да чѹкам на съсед; **zima ~ala na dveře** *прен.* зимата пѹчѹка на вратата

**zabouch|nout, -nu** *св. 1. (co)* блѹсна, хлѹпна, затрѹшна (*нещо*): **~nout dveře** затрѹшна врата **2. (koho, co)** *разг. експр.* (о)пѹшна, грѹмна, свалѹ (*с ѹзстрел*), застрѹлям (*някого, нещо*): **~nout koroptev** застрѹлям яребица

**zabouch|nout se, -nu se** *св. 1. обикн. третол. -ne se* блѹсне се, хлѹпне се, затрѹшне се: **dveře se průvanem ~ly** вратата се затрѹшна от течѹнието **2. (do koho)** *разг. експр.* влѹбя се (*в някого*); хлѹтна (*по някого*): **~nout se na první pohled** хлѹтна, влѹбя се от прѹв поглед

**zabouř|it, -ím** *св. 1. обикн. третол. и безл. -í* забушѹва, закипѹ: **větry ~ily** ветровете забушѹваха; **dav ~il** тѹпата забушѹва, закипѹ; **~ila v ní radost, vášeň** в нѹя забушѹва, закипѹ рѹдост, страст; **najednou se zatmělo, ~ilo** *безл.* изведнѹж се стѹмни, извѹи се бѹря **2. (proti komu, proti čemu)** забунтѹвам се, вѹстана (*против някого, против нещо; срещу някого, срещу нещо*): **~it proti vrchnosti** забунтѹвам се, вѹстана против властта, против господѹри; **~ilo v něm svědomí** съвестта му се забунтѹва, закипѹ **3. обикн. третол. -í** загѹрми, изгѹрми, затрѹщи, изтрѹщи: **vlak ~il kolem zahrady** влакът изтрѹщи, премина с трѹсѹк, с грѹхот покрай градината; **motory ~ily** моторите зарѹваха, загѹрмѹха; **potlesk ~il sálem, v sále ~ilo** *прен.* в ѹлата загѹрмѹха рѹкоплѹскания, аплодисмѹнти; в ѹлата грѹмна бѹря от аплодисмѹнти **4. (na co)** заблѹскам, захлѹпам (*на нещо, по нещо*): **~it na dveře, na okno** заблѹскам, захлѹпам по врата, по прозѹрец

**zábradlí, -í** *ср.* перила, парапѹт: **kamenné ~í schodiště, mostu** каменен парапѹт на стѹлбище, на мѹст

**zábrajna, -ny** *ж. 1.* прѹчка, препѹтствие, бариѹра: **~na na uzavřené cestě** бариѹра на пѹт, кѹйто е затвѹрен; **sněhové ~ny** *техн.* бариѹри за снегозадрѹжане **2. често мн. zábrany, -n** задрѹжка, *често* задрѹжки: **působit jako ~na** действам като задрѹжка; **mravní ~ny** морѹлни задрѹжки; **mít ~ny (něco udělat)** ѹмам задрѹжки (*да напраѹя нещо*); **provést něco bez ~n** извѹрша нещо бѹз задрѹжки

**zabrán|í, -í** *ср. 1.* завзѹмане, окупация: **~í území** окупѹране на теритѹрия **2.** конфискация: **~í půdy statkářům** конфискация на земята на чифликѹчи **3.** началѹ на някакѹо дѹйствиѹ: **~í vesly** загрѹбване с весла

**zabrán|it, -ím** *св. 1. (komu v čem)* попрѹча (*на някого в нещо; да напраѹи нещо*); вѹзпрепятствам (*някого*): **~it nepříteli v útoku** попрѹча на неприятѹля да атаѹѹва; **ne~il mu**

**odpovědět** той не мѹ попрѣчи да отговори  
**2. (četu)** предотвратя (нещо): **~it ztrátám** предотвратя загуби  
**zabraňovat, -uji/разг. -uju** нескв. **1. (komu v čem)** прѣча (на някого в нещо); възпрепятствам (някого): **rodiče ~ovali dětem v lásce** родителите прѣчеха на любовта на децата **2. (četu)** предотвратявам (нещо): **~ovat nebezpečí války** предотвратявам опасност от война  
**zab|rat, -eru** св. **1. (co komu)** конфискувам, отнѣма (нещо от някого): **~rat půdu statkářů(m)** конфискувам земята на едри земевладелци **2. (co komu)** завзѣма, окупирам (нещо на някого): **~rat cizí území** окупирам чужда територия **3. и нескв. (co komu)** заѣма/заѣмам, отнѣма/отнѣмам (нещо на някого): **~rat místo ve vlaku** заѣма/заѣмам място във влак; **studium mu ~ere hodně času** учението му отнѣма много време **4.** извърша начални интензивни движения: **~rat do vesel/vesly** започна да гребѣ **5. обикн. третол. -ere** заработи, започне да действа: **motor ~ral** моторът заработи; **kůň ~ral** конят започна да тегли **6. обикн. третол. -ere** подѣйства: **lék ~ral** лекарството подѣйства **7. обикн. третол. -ere** клѣвне, лапне вѣдицата: **kapr ~ral** шаранът клѣвна, лапна вѣдицата **8. (co čím)** захвана (нещо с нещо): **~rat (kosou) pás trávniku** захвана (с коса) йвица трева **9. (co)** шив. стесня, набѣра (плат, дреха и под.): **~rat sukni** набѣра, стесня пола **10. в съчет. dát někomu ~rat** разг. изморя, изтощя, озѣря някого: **cesta mu dala ~rat** пътуването го измори, изтощи  
**zab|rat se, -eru se** св. (do čeho) потѣна, вдѣлбоча се (в нещо): **~rat se do práce, do hry** потѣна, задѣлбоча се в работа, в игра  
**zabrbl|at, -ám** св. (–; co) разг. експр. замърморя, забърбѣря, зафѣфля, замѣнкам (–; нещо)  
**zabrebn|it, -ím** св. (–; co) разг. експр. забърбѣря (–; нещо)  
**zabreč|et (si), -ím (si)** св. разг. заплача, поплача (си): **~et vztekem** заплача от яд; **často si ~í** често си поплаква  
**zabrept|at, zabrebt|at, -ám** св. (–; co) разг. експр. забръщолѣвя, забърбѣря (–; нещо)  
**zabrn|ět, само третол. и безл. -í** св. **1. (komu; koho – вин.)** поизтрѣпне, изтрѣпне (на някого): **nohy, ruce ~ěly** краката, ръцѣте поизтрѣпнаха **2. (komu kde)** забърмчи, забучи, зашуми (на някого някъде): **~ělo jí v hlavě** забърмча ѝ в главата, главата ѝ забуча  
**zabrnk|at, -ám** св. (на co) задрѣнкам (на нещо): **~at na kytaru** задрѣнкам на китарѣ  
**zabrouš|it, -ím** св. **1. (co)** натѣча (нещо): **~it ostří nože** натѣча остриѣ на нож **2. (co)** шлифовѣм

(нещо): **~it ventily** шлифовѣм вентили **3. (kam)** разг. отида, запилѣ се (някъде): **~il daleko** той се запиля надалѣче; **~il k nám** той се отби при нас **4. (kam)** разг. отклоня се; засѣгна, премина на друга тема (при разговор): **~it v řeči do politiky, do minulosti** насѣча разговор към политиката, към миналото; засѣгна в разговор политиката, миналото  
**zabruč|et, -ím** св. **1. обикн. третол. -í** зарѣмжи, изрѣмжи: **medvěd ~el** мѣчката изрѣмжа; **basa ~ela** прен. контрабасът зарѣмжа **2. също и zabruč|et si, -ím si** (–; co; na koho, na co) зарѣмжа, изрѣмжа, измърмѣря, промърмѣря (–; нещо; против някого, против нещо): **~et (si) něco pro sebe** изрѣмжа, измърмѣря неѣщо на сѣбе си; **občas si ~í na zetě, na jeho kouření** експр. от време на време той/тя мърмѣри против зѣта си **vztahový Windows**, против пѣшенето му  
**zabruml|at, -ám** св. **1. обикн. третол. -á** избѣбѣти, забѣбѣти, зарѣмжи, изрѣмжи: **basa ~ala** контрабасът изрѣмжа, забѣбѣти; **motor ~al** моторът изрѣмжа, забѣбѣти **2. също и zabruml|at si, -ám si** (–; co; na koho, na co) разг. експр. зарѣмжа, изрѣмжа, измърмѣря, промърмѣря, забѣбѣтя, избѣбѣтя (–; нещо; против някого, против нещо)  
**zábrus, -u** м. техн. **1.** шлифовѣка, шлифоване: **kuželový** ~ конична шлифовѣка **2.** шлифована част на издѣлие  
**zabrusl|it si, -ím si** св. покѣрам кѣнки: **~it si na rybníku** покѣрам кѣнки на ѣзерото  
**zabruš|ovat, -uji/разг. -uju** нескв. (co) **1.** тѣча, затѣчвам (нещо) **2.** шлифовѣм (нещо)  
**zabrynd|at (si), -ám (si)** св. (co) разг. експр. изпокѣпя, олѣя, изцапам, омѣрлям (нещо): **~at si šaty** изпокѣпя си, олѣя си, омѣрлям си, изцапам си дрѣхите  
**zabrzd|it, -ím** св. **1. (–; co)** натисна спирачка; спрѣ (–; нещо): **prudce ~it (vůz)** рязко спрѣ (колѣ); **vlak ~il** влакът спрѣ **2. (co)** прен. спрѣ, задържа, забѣвя, спѣна (нещо); попрѣча (на нещо): **~it vývoj** задържа, забѣвя, спѣна развитието; **~it elán** понижа, намаля ентусиѣзм  
**zabřed|at, zabříd|at, -ám** нескв. (do čeho) книж. загѣзвам, затѣвам (в нещо): **~at do nesnází, do nouze** затѣвам в трѣдности, в мизѣрия; **společnost ~á do krize** обществѣто затѣва в криза  
**zabřed|nout, -nu** св. (do čeho) книж. загѣзя, затѣна (в нещо): **~nout do dluhů** затѣна в дѣлгове  
**zabřídat** вж. **zabředat**  
**zábst, само третол. и безл. zebe** нескв. **1. третол. (–; koho)** мрѣзне, премрѣзва (на някого): **ruce, nohy zebou** ръцѣте, краката мрѣзнат



**2.** безл. (–; *koho do čeho*) студено (му) е (на някого); (някого го) побиват студени тръпки (някъде): **zebe mě (do nohou)** студено ми е на краката **3.** *третол.* (*koho*; –) предизвиква (у някого) чувство за хлад, за студ: **sníh zebe** от снега става студено

**zabubl|at**, обикн. *третол.* **-á** св. забълбуква, избълбука, зашурти: **voda ~ala** водата забълбука; **horské bystřiny ~ají** планинските потоци ще зашуртят; **krev ~ala** *прен.* кръвта закипя

**zabubn|ovat, -uji/разг. -uju** св. **1.** забарабаня, избарабаня: **~ovat na poplach** забия тревога; **~ovat slavnostní pochod** забарабаня тържествен марш **2.** забия, заудрям, затропам като по барабан; забарабаня: **~ovat prsty po stole/na stole/na stůl/o stůl** забарабаня с пръсти по масата; **děšť ~oval na okno, na střeche** дъждът забарабани, затропа, заудря по прозореца, по покрива; **srdce ~ovalo** сърцето забй, заудря **zabuč|et**, обикн. *третол.* **-í** св. замучй, измучй: **krávy ~ely** кравите замучаха (от глад)

**zabud|ovat, -uji/разг. -uju** св. (*co kam*) вгражда, зазйдам (нещо някъде): **~ovat skřín do zdi** вгражда шкаф в стена

**zaburác|et**, обикн. *третол.* **-í, 3. мн. -ejí/-í** св. **1.** загърмй, затрещй: **motory ~ely** моторите загърмяха, затрещяха; **sál ~el potleskem** зала-та загърмй от ръкопляскания **2.** забушюва, закипй: **dav ~el** *експр.* тълпата забушюва, закипй **zabuš|it, -ím** св. **1.** (*na co; do čeho; čím na co, do čeho*) (за)почна да чукам, да блъскам; заблъскам, захлопам, затропам (*с нещо по нещо, върху нещо, на нещо*): **~it na dveře/do dveří** заблъскам, потропам на врата/по врата **2.** обикн. *третол.* **-í** забие, (за)почне да бие (за сърце): **radostí jí srdce ~ilo** сърцето й забй от радост

**zabydlen|ý, -á, -é** **1.** обитаван, населен: **hustě ~á oblast** гъсто населена област **2.** обитаем, обитаван, уютен: **~á místnost** обитаема, обитавана стая

**zabydl|it, zabydl|et, -ím, 3. мн. -í/-ejí** св. (*co*) **1.** населя, заселя (нещо): **~it území** заселя територия **2.** напраща (нещо) обитавемо, уютно: **~it pokoj** напраща стая уютна

**zabydl|it se, zabydl|et se, -ím se, 3. мн. -í se/-ejí se** св. (*kde*) свикна, привикна, приспособя се, аклиматизирам се (някъде): **rychle se v novém bytě ~it** бързо свикна в ново жилище

**zabydl|ovat, -uji/разг. -uju** *несв. (co)* **1.** населвам, заселвам (нещо): **~ovat pohraniční vesnice** заселвам погранични села **2.** праша (нещо) обитавемо, уютно: **~ovat nový byt** праша ново жилище уютно

**zabydl|ovat se, -uji se/разг. -uju se** *несв. (kde)*

свиквам, привиквам, приспособявам се, аклиматизирам се (някъде): **~ovat se v novém prostředí** свиквам в нова среда, с нова обстановка **zabýv|at se, -ám se** *несв. (kým, čím)* занимавам се (*с някого, с нещо*): **~at se rodinou** занимавам се със семейството; **~at se sportem** занимавам се със спорт

**zabzuč|et**, обикн. *третол.* **-í** св. забръмчй, избръмчй: **moucha ~ela** мухата забръмча

**zacák|at, -ám** св. (*koho, co*) изпръскам, измъкря (*някого, нещо*): **auto ho ~alo** колата го изпръска, измъкря го; **~at si kalhoty** изпръскам си, измъкря си панталоните

**zacel|it, -ím** св. (*co*) заздравя, изцеря, излекувам (нещо): **čas ~í každou ránu** времето ще излекува/лекува всяка рана

**zacel|it se**, обикн. *третол.* **-í** се св. зарасне, заздравее, изцери се, излекува се (*за рана*): **rána se rychle ~ila** раната скоро се заръби, заздравя

**zacel|ovat, -uji/разг. -uju** *несв.* заздравявам, изцерявам, лекувам (нещо): **čas ~uje každou ránu** времето лекува всяка рана

**zacel|ovat se**, обикн. *третол.* **-uje se** *несв.* зараста, заздравява, изцерява се, лекува се (*за рана*): **rány se ~ují** раните зарастват, заздравяват

**zacement|ovat, -uji/разг. -uju** св. (*co*) **1.** залёя, запълня (нещо) с цимент: **~ovat díru** залёя, запълня с цимент дупка **2.** зациментирам, бетонирам (нещо): **~ovat sloupky** циментирам, бетонирам стълбчета, колонки

**zacest|ovat si, -uji si/разг. -uju si** св. попътувам, попъгешествам; напраща едно пътуване, едно пъгешествие: **~ovat si po světě** попътувам, напраща едно пъгешествие по света

**zacink|at, -ám** св. **1.** обикн. *третол.* **-á** позвънй, зазвънй, иззвънй: **zvonek ~al** звънецът иззвъня, зазвъня **2.** (*čím*) зазвъня, задрънкам (*с нещо*): **nakáram (нещо)** да дрънка, да звънтй, да звънй: **~at penězi v kapse** задрънкам с монети в джоба

**zacink|nout, -nu** св. **1.** обикн. *третол.* **-ne** зазвънй, иззвънй, зазвънтй, иззвънтй: **talíře o sebe ~ly** чинийите издрънчаха една о друга **2.** (*čím*) (еднократно) иззвъня, издрънча (*с нещо*); **nakáram (нещо)** да иззвънй, да иззвънтй, да издрънчй: **~nout zvonkem** зазвъня със звънец, със звънч

**zacit|ovat, -uji/разг. -uju** св. (*koho, co; z koho, z čeho*) (про)цитирам (някого, нещо): **~ovat začátek známé básně** (про)цитирам началото на известно стихотворение; **~ovat Čapka** (про)цитирам Чапек

**zablán|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í** *несв. 1. (co)* засенчвам,

закривам (*нещо*): **~ět rukou oči** засенчвам очи с ръка; **koruny stromů ~ějí rozhled z okna** короните на дърветата закриват гледката от прозореца **2. (komu)** преча (*на някого*) да вижда: **sehni se, ~iš mi!** наведи се, пречиш ми да виждам!

**záclon|a, -y жс.** завеса, перде: **kretonová ~a na okně** кретонено перде на прозорец; **stáhnout, zatáhnout ~u** дръпна завеса, перде

**zác|lon|it, -ím св. (co, koho čím; co, koho)** засенча, заслоня, затуля, закрива (*нещо, някого*): **~it si oči rukou** засенча, заслоня очите си с ръка; **mrak ~il slunce** облак затули слънцето; **~it někoho slunečnickem** засенча някого със слънчобран

**záclonk|a, -y жс.** умал. завеска, пердѐнце

**záclonovin|a, -y жс.** текст. плат, материя за пердѐта

**zác|loun|at, -ám св. (čím, kým)** затреса, разтърся, задръсам, раздръсам, дръпна грубо (*нещо, някого*): **~al klikou, dítětem** той задърпа грубо, разтърси, раздръса дръжката на вратата, детето; **hněv jím ~al** прен. експр. той се разтрепери от гняв

**zacour|at, -ám св. (co)** разг. експр. (от много ходене) омърлям, изцапам, измърся (*нещо*): **~at si šaty** омърлям си дрехите

**zacour|at se, -ám се св. разг. експр. 1.** (от много ходене) се омърлям, изцапам се, измърся се **2. (kam)** запилѐся се (*някъде*)

**zacouv|at, -ám св. 1. (kam)** вляза на заден ход (*някъде*): **~at autem do garáže** вляза на заден ход с кола в гараж **2.** започна да отстъпвам назад; отстъпя, оттегля се, отдръпна се: **koně ~ali** конѐте се отдръпнаха, отстъпиха; **v rozpacích ~at** отстъпя, отдръпна се смутѐн

**zácp|a, -y жс. 1. мед.** запек: **projímadlo proti ~ě** очистително, разслабително против запек **2.** задръстване: **~a cestujících u vchodu** блъсканица на пътници на вход; **na křižovatce vznikla ~a** на кръстовището стана задръстване

**zacp|at, -u св. (co)** запуща, затъква, задръстя (*нещо*): **~at otvor** запуща отвор; **vozy ~aly cestu** колите задръстиха пътя; **~at někomu ústa** прен. запуща, затъква на някого устата; накарвам някого да млъкне, да млъкчи; **~at si uši** прен. запуща си ушите; не пойскам да слушам нещо

**zacpáv|at, -ám несв. (co)** запущвам, затъквам, задръствам (*нещо*): **~at si nos, ústa** запущвам си носа, устата

**zacuk|at, -ám св. 1. (čím)** задърпам, подръпна (*нещо*): **prsty ~ají konečky vousů** пръстите ще подръпнат/подръпват края на брадата, връхчетата на мустациите **2. (čím)** затреса, разтърся (*нещо*): **pláč ~al tělem** плач разтърси тялото

**3. също и zacuk|at se, -ám се** трѐпна, потрепѐря, потрѐпна, разтърся се: **rty jí ~aly** ѱстните ѱ трѐпнаха; **záda se jí ~ala vzlykotem** гърбѱт ѱ се разтърси от риданѱе; **~alo to s ním** безл. той потрепѐря, разтърси се; това го разтърси

**zacvak|at, -ám св. 1. обикн. третол. -á** защрака, изщрака, зачатка, изчатка, затрака, изтрака: **podkovy ~aly** подковите зачаткаха, изчаткаха; **kulomet ~al** картѐчницата затрака, изтрака; **v zámku ~aly klíče** в бравата защракаха, изщракаха ключове **2. (čím)** защракам, изщракам, затракам, изтракам (*с нещо*): **~at nůžkami** защракам, изщракам с нѱжици; **~at zuby** затракам, изтракам със зѱби

**zacvak|nout, -nu св. 1. обикн. третол. -ne** щракане: **v témž okmžiku ~ly nůžky** в сѱщия мѱг нѱжиците щракаха **2. (čím)** щрачна (*с нещо*): **~nout klikou** натѱсна дръжката на бравата и тя щракане **3. (co)** затвѱря с щракване (*нещо*): щрачна (*нещо*): **~nout kabelku** затвѱря с щракане, щрачна чанѱичка **4. обикн. третол. -ne** затвѱри се с щракане; щракане: **dveře ~ly** вратата щрачна; **past ~la** капанѱт щрачна

**zacvič|it, -ím св. 1. (koho – вин.)** обуча (*някого*): **~it novou pracovníci** обуча нова работнича **2. (co)** направя, изиграя (*упражнения и под.*): **~it prostrná** изиграя свободни упражнения

**zacvič|it se, -ím се св. обуча се (да правя нещо); навляза (в работата и под.): ~it se rychle v nové práci** обуча се, навляза бързо в нова работа

**zacvič|it si, -ím si св.** поиграя гимнастика: **občas si ~í** от време на време играе гимнастика

**zacvič|ovat, -uji/разг. -uju несв. (koho)** обучавам (*някого да прави, да изпълнява нещо*)

**zacvič|ovat se, -uji se/разг. -uju се несв.** обучавам се (*да правя нещо*); навлизам (*в работата и под.*)

**zácvik, -u м.** обучаване (*за изпълняване на нещо*); упражняване

**zacvrč|et, обикн. третол. -í св.** зацвърчи, изцвърчи: **cvrček ~el** шурѐцѱт зацвърча, изцвърча

**zacvrk|at, обикн. третол. -á св. 1.** зацвърчи, изцвърчи, зацвърти, изцвърти: **cvrček ~al** шурѐцѱт зацвърча, изцвърча **2.** зачурулика, изчурулика: **vrabec ~al** врабѐцѱт изчурулика

**zacvrlik|at, обикн. третол. -á св.** зацвърчи, изцвърчи, зацвърти, изцвърти, зачурулика, изчурулика: **v lese ~ali ptáci** в гората зачуруликаха птици

**zacvrnk|at, обикн. третол. -á св.** задрѐнка, издрѐнка, дрѐнне, зазвѐнѱти, звѐнне: **ostruhy ~aly** шпѱрите задрѐнкаха, издрѐнкаха, дрѐннаха

**zač нар. местоим. 1.** защѱ, за каквѱ: **nemáte/**

в началото съм; сега започвам; **každý** ~ek je těžký *пословица* всяко начало е трудно  
**začátkem** *предлог с род. (čeho)* в началото на (нещо): ~ roku **zahájit stavbu** започна строеж  
в началото на годината  
**začazen**lý, -á, -é опушен, окаден, задимен: ~ý **strop** опушен, окаден таван; ~é **sklo** опушено стъкло  
**začenich**lat, -ám *св.* започна да дъша; задъша: **pes ~al ve vzduchu** кучето задъши във въздуха  
**začernal**ý, -á, -é почернял, потъмнял: ~ý **trám** почерняла греда; ~ý **obraz** потъмняла, овехтяла картина  
**začern**lat se, *обикн. третол.* -á *се св.* зачернее се: **v dáli se ~al les** в далечината се зачерня горă  
**začern**lit, -ím *св.* 1. (со) зачерня; покрия с черна боя (нещо): ~it slovo, nápis зачерня, покрия с черна боя дума, надпис 2. (koho, co) начерня, изчерня, изцапам с нещо черно (някого, нещо): ~it si ruce, obličej начерня си ръцете, лицето  
**začern**lit se, -ím se *св.* начерня се, изчерня се; изцапам се с нещо черно: ~it se od uhlí изчерня се с въглища  
**začerven**ý, -á, -é зачервен, червеникав: ~á kůže зачервена, червеникава кожа: ~é oči зачервени очи  
**začerven**at se, -ám se *св.* 1. зачервя се, почервеня, изчервя се: **nebe se ~alo** небето се зачерви, почервя; ~at se **rozpaky, radostí** изчервя се, почервеня от смущение, от радост 2. *обикн. третол.* -á *се св.* зачервенее се: **v trávě se ~aly jahody** в тревата се зачервеняха ягоди  
**začerven**it, -ím *св.* (со) 1. изцапам с нещо червено (нещо): ~it ubrus vínem изцапам покривка с вино 2. начервя (нещо)  
**začeř**it se, *обикн. третол.* -í *се св.* набърчи се, наеждри се (за водна повърхност)  
**začínaje, začínajíc** *предлог с твор. (čím)* започвайки с (нещо): **vypracoval(a) se ~ drobnými úkoly** (той/тя) стана специалист, започвайки с малки задачи  
**začín**at, -ám *несв.* 1. (со; čím; s čím) започвам, почвам, захващам (нещо); заемам се, залавям се (с нещо): ~at práci започвам работа; ~at nový život започвам нов живот; ~at (přednášku) krátkým úvodem започвам (лекция) с кратък въвод; ~at se stavbou започвам строеж  
♦ ~~započínat~~ започвам от а и б 2. (с инф.) започвам, почвам, захващам, вземам (да правя нещо): ~at pracovat започвам да работя; заработвам; ~ám chápat започвам да разбирам; hlava ho ~ala bolet главата започваше да го боли; ~á přšet безл. започва да вали 3. (о čem, o kom) започвам, почвам, захващам разговор (за не-

що, за някого): **každou chvíli ~al o něčem jiném** всѣки мигъ тѣй запѣчваше да говорѣи за нѣщо друкѣ; **ne~ala nikdy o sestřích** тѣ нѣкога не подхвѣщаше рѣзговор за сестрѣи си **4. съ-що и začín|at si, -ám si** (*s kým*) *експр.* захвѣщам се, залѣвам се; свѣрзвам се, сближавам се интимно (*с някого*): **~ala si s všelijakými mužskými** тѣ се свѣрзваше, трѣгваше с всѣкакви мъжѣ **5. също и začín|at si, -ám si** (*s kým co*) *експр.* захвѣщам се, залѣвам се, запѣчвам да имам взѣмане-дѣване, да имам работа (*с някого*): **lidé s ním neradi něco ~ali** хѣрата не обѣчаха да имат взѣмане-дѣване с нѣго; **ne~ej si s ním!** не сѣ занимавай, не сѣ захвѣщай с нѣго! глѣдай да си нѣмаш взѣмане-дѣване с нѣго!

**začín|at se**, *обикн. третол.* **-á se** *несв.* запѣчва се: **~á se boj, nová epocha** запѣчва (се) борбѣ, нѣва епѣха

**začír|ik|at, začír|yk|at**, *обикн. третол.* **-á** *св.* зачурулика, зацвѣрти

**zač|íst se, -tu se** *св.* (*do čeho*) зачетѣ се, задѣлбѣчѣ се (*в нещѣ*); потѣна в чѣтене (*на нещѣ*): **~íst se do nové knihy, do oblíbeného autora** зачетѣ се в нѣва книга, в любѣим ѡвтор; задѣлбѣчѣ се в чѣтене на нѣва книга, на любѣим ѡвтор

**začíst|it, -ím** *св.* (*co čím; co*) зачѣстѣя, почѣстѣя, опрѣва, обрабѣтѣя (*нещѣ; нещѣ с нещѣ*): **~it šev** *шив.* почѣстѣя шѣв; **~it kraj (látky)** *шив.* порѣбѣя, подшѣя, подгѣна краѣ на плѣт; **~it hrany pilníkem** *техн.* зачѣстѣя рѣбѣве с пилѣ; **~it omítku** *строит.* заглѣдѣя мѣзилка

**začíst|ovat** *вж. začíst|ovat*

**začíst|et**, *обикн. третол. и безл.* **-í** *св.* (*odkud*) залѣха, лѣхне, полѣхне, завѣе, повѣе (*отнякъде*): **ze sklepa ~el studený vzduch** от мѣзѣто полѣхна студѣн вѣздух; **ze zahrady ostře ~elo** *безл.* от градинѣта полѣхна ѡстра миризмѣ; **z jeho slov ~ela hrůza** *прен.* от дѣумѣи му полѣхна ѡжас

**začíst|ovat, začíst|ovat, -uji/разг. -uju** *несв.* (*co čím; co*) зачѣистѣвам, почѣистѣвам, опрѣвам, обрабѣтѣвам (*нещѣ с нещѣ; нещѣ*)

**zač|ít, -nu** *св.* **1.** (*co; čím; s čím*) запѣчна, пѣчна, захвѣна (*нещѣ*); заѣма се, захвѣна се, залѣвя се (*с нещѣ*): **~it útok** пѣчна атѣка; **~it s opravou** *ремонтѣ* **~it** *ремонтѣ* **od Adama** запѣчна отначѣло, запѣчна от ѡ и бѣ **2.** (*с инф.*) запѣчна (*да правѣя нещѣ*): **~it pracovat** запѣчна да рабѣтѣя; зарабѣтѣя; **~it bolet** *обикн. третол.* запѣчне да болѣи, заболѣи; **~it** *ремонтѣ*

**zvedat hlavu** запѣчна да надѣгам главѣ **3.** (*о кот, о чѣт*) запѣчна рѣзговор (*за нещѣ, за някого*): **~it ze žšíroka** запѣчна да разкѣзѣвам

надѣлго и наширѣко; **~něme o něčem jiném** да говорѣим за нѣщо друкѣ **4. също и zač|ít si, -nu si** (*s kým*) *експр.* захвѣна се, залѣвя се; свѣржа се, сближѣ се интимно; трѣгна; запѣчна да хѣдѣ (*с някого*): **~it si s dívkou** свѣржа се, трѣгна, запѣчна да хѣдѣ с момѣче **5. също и zač|ít si, -nu si** (*s kým co*) *експр.* захвѣна се, залѣвя се да спѣря (*с някого*); влѣсна се в спѣр, влѣза в конфлѣкт (*с някого*): **jen si s ním (něco) ~ni, prohraješ!** не сѣ захвѣщай с нѣго, ще загѣбиш!

**zač|ít se**, *обикн. третол.* **-ne se** *св.* запѣчне (се), пѣчне (се): **~aly (se) žně** запѣчна жѣтѣва

**začít|at se, -ám se** *несв.* (*do čeho, do koho*) зачѣтам се (*в нещѣ, в някого*); задѣлбѣчѣвам се, потѣвам в чѣтене (*на нещѣ, на някого*): **~at se do rukopisu** зачѣтам се в рѣкопѣс; потѣвам в чѣтене на рѣкопѣс; **~at se do básníka** задѣлбѣчѣвам се, потѣвам в чѣтене на поѣт

**začleněnost, -i** *ж.* вклѣченѣст, учѣстѣе: **ko-lektivní, společenská ~** колектѣивно, общѣствѣно учѣстѣе

**začleně|ný, -á, -é** вклѣчен, учѣстващ: **~ý podnik** учѣстващѣо предпрѣятѣе; **~ý pracovník** учѣстващ рабѣтѣник

**začlen|it, -ím** *св.* (*koho, co do čeho*) вклѣчѣа (*някого, нещѣ в нещѣ*): **~it ústav do Akademie** вклѣчѣа институтъ в (систѣмѣта на) Акадѣмѣята; **~it mládež do organizace** вклѣчѣа младежѣта в организѣция

**začlen|it se, -ím se** *св.* (*do čeho*) вклѣчѣа се (*в нещѣ*): **~it se do kolektivu** вклѣчѣа се в колектѣв; **skladatel se ~il do uměleckého života pražského** компѣзитѣрѣт се вклѣчи(л) в прѣжкия артистѣчен живѣт

**začlen|ovat, -uji/разг. -uju** *несв.* (*koho, co do čeho*) вклѣчѣвам (*някого, нещѣ в нещѣ*): **~ovat ženy do lehkého průmyslu** вклѣчѣвам женѣи (да рабѣтѣят) в лѣката промѣшленѣст

**začlen|ovat se, -uji se/разг. -uju se** *несв.* (*do čeho*) вклѣчѣвам се, взѣмам учѣстѣе (*в нещѣ*): **~ovat se do soutěžení** вклѣчѣвам се, взѣмам учѣстѣе в съревновѣние; **vojáci se ~ovali do občanského života** войнѣиците се вклѣчѣваха в цивѣилнѣя живѣт

**zač(m)ár|at, -ám** *св.* (*co*) **1.** задрѣскам, зачѣркна (*нещѣ*): **~at kresbu** задрѣскам рисѣнка **2.** заплѣня с дрѣскѣниці, с дрѣскѣлѣки; изподрѣскам, издрѣскам; изпопѣиша, изпѣиша (*нещѣ*): **~at papír** изподрѣскам харѣтѣя

**začm(o)ud|it, zač(o)ud|it, -ím** *св.* **1.** (*—; kde*) задѣмѣя, опѣуша, замѣрсѣя (*—; някъде*) вѣздуха с дѣм, с пѣшек: **lampa v místnosti ~ila** лампатѣа задѣмѣи, опѣуши стѣята **2.** (*co*) задѣмѣя, окадѣя, опѣуша, омѣжа, оцѣпам, зацѣпам (*нещѣ*) с дѣм,



с пѹшек: **~it strop, záclony** опѹша таван, пердѣта  
**zač(o)uzen|ý, -á, -é** опѹшен, окадѣн, задимѣн: **~é město** опѹшен, задимѣн град  
**začp|ět, začp|ít, обикн. третол. -í св. (čím)** издадѣ остра, шиплива миризмѣ; замирише не-приятно, засмърди, лѣхне (на неѹцо): **dým, kouř ~ěl** замириша на дим, на пѹшек; **pivo z něho ~ělo** от нѣго замириша, лѣхна на бѣра; **vzduch ~ěl střelným prachem** въздухът замириша на барѹт; **~ělo potem** замириша, лѣхна на пот; **v nose mu ~ělo** безл. в носѣ му залютѣ; той почувства остра миризмѣ в носѣ си  
**začum|ět (se), -ím (se), 3. мн. -ějí (se)/-í (se) св. (na koho, na co) разг. експр.** зазяпам (някого, неѹцо); зазяпам се (в някого, в неѹцо): **~ěl jsem se na něj** зазяпах го, зазяпах се в нѣго  
**začut|at si, -ám si св. разг. жарг.** поиграѣ футбол; порѣтам: **rád by si s kluky ~al** ѣскаше му се да порѣта с момчѣтата  
**začvacht|at, обикн. третол. -á св.** зажвѣка: **pod nohama ~alo bláto** под кракѣта зажвѣка кѣл  
**zá|d', -di/-dě ж. книж. задна чѣст; кърма (на кораб): sedět na ~di** седѣ на кърмѣта  
**zád|a, zad ср. само мн. грѣб: rovná, kulatá, široká ~a** прав, закрѣглен, широк грѣб; **jít s rukama za ~y** вървѣ с ръцѣ зад грѣбѣ; **sedět ~y k oknu** седѣ с грѣб към прозорецѣ; **vzít dítě na ~a** взѣма детѣ на грѣб; **bolí ho v ~ech** болѣ го по-бѣваха, грѣпки го полѣзѣваха по грѣбѣ (от страх, от ужас и под.); **mít někoho (stále) v ~ech** нѣкой е (постоянно) по петѣте ми; **mít někoho za ~y** ѣмам нѣкого зад грѣбѣ си; **dělat něco za něčími ~y** правѣ нѣщо зад грѣбѣ на нѣкого; **vrazit někomu nůž do ~ech** забѣя нѣж в грѣбѣ на нѣкого; **obrátit se k někomu ~y, ukázat někomu ~a** обѣрна грѣб на нѣкого; покажа си грѣбѣ на нѣкого; **mít široká ~a** умѣя да се налѣжа; като булдѣзер сѣм; **krýt si ~a** осигурѣвам се против нападѣние изотзѣд; осигурѣвам грѣбѣ си, тѣлѣ си; **křivit, hrbit ~a před někým** превѣвам грѣб пред нѣкого; **mít na ~ech šest křížků** шейсѣтгодишен сѣм; на шейсѣт лѣзарника сѣм; **vozit se někomu po ~ech** преслѣдвам, тормѣзя нѣкого, отмѣщавам си на нѣкого; **srovnat, natřít, vyprášit někomu ~a** отѹпам прахѣ от грѣбѣ на нѣкого; намѣстя кѣкалите на нѣкого; натѹпам, набѣя нѣкого; **svrbí ho ~a** сърби го грѣбѣт (за тоѣга); той плаче за бѣи; **ať mi vleze na ~a! разг. експр.** да ѣма да взѣма! да ѣма мнѣго здравѣ! да върви по дяволите! **vlez/vlezte mi na ~a! разг.**

експр. да ѣмаш/да ѣмате да взѣмаш/да взѣмате! глѣдай/глѣдайте си работѣта!  
**zadák, -a м. спорт. разг. жарг.** защитник  
**zadan|ý, -á, -é 1.** задѣден, порѣчан, поставѣн, възлѣжен **2.** заѣт, ангажѣран: **večer mám ~ý** довѣчера сѣм заѣт; вечертѣ ми е ангажѣрана  
**zadapt|ovat [s-a-/za-], -uji/разг. -uju св. (co)** приспособѣя (неѹцо): **~ovat si z kůlny garáž** приспособѣя сайвѣнт за гарѣж  
**zadarmičko, zadarminko нар. умал. разг. експр.** дѣром, безплѣтно, грѣтис  
**zadarmo нар.** дѣром, безплѣтно, грѣтис: **nechceme to ~** не ѣскаме товѣ дѣром, без парѣ; **takovou več nechci ani ~** такѣва неѹцо не ѣскам дѣром  
**(zatypení)je to ~** товѣсѣ направо без парѣ; **~ ani kuře nehrabe** поговорка всѣки ѣска възнаграждѣние за трудѣ си; приятѣлството си е приятѣлство, но сѣренето е с парѣ  
**zad|at, -ám св. 1. (co komu)** задѣм, възлѣжа (неѹцо на нѣкого): **~at stavbu firmě** възлѣжа строѣж на фѣрма; **~at objednávku, dodávku** възлѣжа порѣчка, достѣвка **2. (co komu)** запѣзя, резервирам, ангажѣрам (неѹцо за нѣкого): **~at místo prvnímu uchazeči** запѣзя мѣстото за пѣрвия кандидат; **~at si stůl v restauraci** запѣзя си мѣса в ресторѣнт; **~at někomu první tanec** запѣзя, обещѣя на нѣкого пѣрвия танц **3. (co; o co)** подѣм (неѹцо; неѹцо за неѹцо): **~at žádost, žalobu na někoho** подѣм молбѣ, оплакване срещу нѣкого; **~at o rozvod** заведѣ дѣло за развѣд; **~at (si) o stipendium, o důchod** подѣм молбѣ за стипѣндѣя, за пѣнсѣя **4. сѣщо и zad|at si, -ám si (s kým; před kým; proti komu; čím)** излѣжа се, компрометѣрам се (пред нѣкого; с неѹцо): **s ním/před ním si ne~á** нѣма да се излѣжи, да се компрометѣра пред нѣго; **bála se, aby si (psaním) ne~ala** тѣ се страхѣваше да не сѣ компрометѣра (с писмѣто) **5. отриц. nezad|at, -ám (komu, čemu v čem), по-често nezad|at si, -ám si (s čím, s kým v čem; před kým)** не отстѣпя/по-често не св. не отстѣпѣвам (на нѣкого); не остѣна не св. не остѣвам по-назѣд (от нѣкого в неѹцо): **ten si s ním v ničem ne~á** тѣй в нѣщо не мѹ отстѣпѣва; **chodby si v čistotě ne~ají s pokoji** по чистѣтѣ коридѣрите не отстѣпѣват на стѣите  
**zad|at se, -ám se св. (s kým, u koho na co; komu)** ангажѣрам се, задѣлѣжа се (пред нѣкого по отношение на неѹцо): **~at se někomu na tanec** обещѣя на нѣкого танц; **ona se už jinému ~ala** тѣя вѣче се сгоди с дрѹг, обещѣя рѣкѣта си на дрѹг  
**zadáv|at, -ám не св. 1. (co komu)** дѣвам, възлѣгам (неѹцо на нѣкого): **~at stavbu stavební-**

**mu podniku** възлагам строеж на строително предприятие **2.** (со кому) запазвам, резервирам, ангажирам (нещо за някого): **~at partnerovi tanec** запазвам танц за партньора си **3.** (со; о со) подавам (нещо; нещо за нещо): **~at žádost** подавам молба **4.** също и **zadávat** **si, -ám si** (s kým, před kým; proti komu; čím) компрометирам се (пред някого с нещо): **nač si zbytečně před lidmi ~at?** защо излишно да се компрометирам пред хората? **děvčata si ne~ala s německými vojáky** момичетата не се компрометираха с немски войници; **~at si rozmluvou s někým** компрометирам се чрез разговор с някого **5.** само отриц. **nezadávat**, **-ám** (komu, čemu v čem), по-често **nezadávat si, -ám si** (s čím, s kým v čem; před kým) не отстъпвам (на някого); не оставам по-назад (от някого в нещо)

**zadávat se, -ám se** неск. (s kým, u koho na co; кому) ангажирам се, задължавам се (пред някого по отношение на нещо): **~at se na všechny tance** ангажирам се за всички танци **zadavatel, -e m.** възложител

**zadavatelk|a, -y ж.** възложителка

**zadávat, -ím** св. (кого, по-рядко прен. со) задуша, удуша (някого, прен. нещо): **pes ~il zajíce** кучето задуши зайек; **intervence měla ~it revoluci** прен. интервенцията трябваше да задуши революцията; **aby vás cholera ~ila!** пейор. чумата да ви тръшне (данò)!

**zadeček, -ku m.** 1. умал. експр. дупе, дупце, дупенце: **plácnout dítě přes ~ek/po ~ku** плесна по дете; **~ek** ме; ям бой; **mít ještě skořápku na ~ku** имам още жълто на устата **2.** зоол. коремче (при членестоногите)

**zad|ek, -ku m.** 1. задна част; задница: **~ek budovy, vozu** задна част на сградата, на колата; **~ek košile** гръб на риза; **kůň vyhodil ~kem** конят хвърли къч; **králiči, zaječí ~ek** готв. задни крака на домашен зайек, на див зайек; зайеши бутчета **2.** задник: **ruce zkřížené za ~kem/na ~ku** ръце скръстени отзад, на гърба; **přetáhnout někoho přes ~ek/někomu ~ek** удара, побия някого; **~ek** изгнѝя, изхвърля, изрита някого; **padnout na ~ek** падна от изненада; опуля очи от изненада; **padnout před někým na ~ek** подвия си опашката, клекна пред някого; **lézt někomu do ~ku** вулг. лѝжа задника на някого; подлизурствам, подмѝзвам се на някого; **běhá, jako by mu ~ek hořel/jako by měl v ~u vrtuli** вулг. бяга, та пушек се вдѝга

**zadeklam|ovat, -uji/разг. -uju** св. (со) започна да декламирам, да рецитирам; издекламирам,

изрецитирам (нещо): **~ovat báseň** започна да рецитирам стихотворение

**zadě|lat, -ám** св. 1. (со; на со) замѝся (обикн. тесто за нещо): **~at těsto** замѝся тестò; **~at (na) buchty** замѝся тестò за бѝхти **2.** (со) готв. сгѝстѝя, подпѝравѝя, пригòтвѝя (нещо) с (гѝст) сòс: **~at omáčku moukou, smetanou** сгѝстѝя, подпѝравѝя сòс с брашнò, сѝс сметана; **~at kvěťák** сгòтвѝя карфиòл сѝс сòс **3.** (со; čím со) разг. затвòря, покѝряя, заковѝя, задѝня (нещо; нещо с нещо): **~at dveře prkny** затвòря, заковѝя врата с дѝски; **~at díru v lodi** запѝша дѝпка в кораб **4.** (со kam, kde) разг. постѝвя, слòжа (нещо някъде): **~at sklo do rámu** постѝвя стѝклò в рѝмка; **~at kůl do země** забѝя кòл в земята **5.** (со, koho čím) разг. експр. замѝрсѝя, зацапам, оцапам, измѝрсѝя, изцапам, заплѝскам, омѝрлям (нещо, някого с нещо): **~at si nohavice blátem** изцапам си крачòлите с кàл

**zadě|láv|at, -ěho** ср. месò с гѝст сòс

**zadě|láv|at, -ěho** готв. пригòтвен с гѝст сòс: **~ě kuře** пѝле сѝс сòс

**zadě|láv|at, -ám** неск. 1. (со; на со) замѝсвам, мѝся (обикн. тесто за нещо): **~at těsto** замѝсвам тестò; **~at na buchty** мѝся, замѝсвам тестò за бѝхти; **~at kvásek** замѝсвам, пригòтвѝям мая **2.** (со) готв. сгѝстѝвам, подпѝравѝям, гòтвѝя (нещо) с гѝст сòс: **~at drůbky, kvěťák** гòтвѝя дреболѝи, карфиòл сѝс сòс **3.** (со, со čím) затвѝрям, покѝрѝвам, заковѝвам, задѝнѝвам (нещо; нещо с нещо): **~at díru** заковѝвам, запѝшѝвам дѝпка с дѝска **4.** (со kam, kde) разг. постѝвам, слàгам (нещо някъде): **~at špalík do zdi** зазѝдѝвам трѝпче в стенà

**zadem** нар. отзàд, от зàдната странà, през зàдния вхòд: **uprchl ~ přes dvůr do lesa** тòй избѝга отзàд през двòра в горàта; **šel do obchodu ~** тòй влѝзе в магазѝна през зàдния вхòд

**zaděr|a, -y ж.** зацѝпена, отцѝпена, обѝлена кòжица, кòжичка (особено около нòктите): **ustráhnout ~u** отрѝже забѝлена кòжичка

**zadin|a, -y ж.** земед. зѝрнени отпàдѝци

**zadí|rat, -ám** неск. обикн. в сѝчет. **~at nehty** (do čeho) впѝвам, вѝзвам, вкòпчѝвам, забѝвам нòкти (в нещо): **~at nehty do dřeva** забѝвам нòкти в дѝрвò

**zadí|rat se, обикн. третол. -á se** неск. (do čeho)

1. вѝзва се, впѝва се (в нещо): **provaz se mu ~al do masa** вѝжòто се вѝзѝваше в месàта му

2. завѝра се, забѝва се (в нещо): **osiny se ~aly do kůže** осѝлите се забѝваха в кòжата

**zadí|rat si, -ám si** неск. (со kam) вкàрѝвам си, завѝрам си, забѝвам си (нещо някъде): **~at si třísku do ruky** забѝвам си треска в рѝката

**zadí|vat se, -ám se** св. 1. (na koho, co; odkud;

*kudy; kam*) заглѣдам се, вглѣдам се (*в някого, в неџо; отнякъде, през някъде; нанякъде*); заплѣсна се (*по някого, по неџо*): **~at se na dítě, na obraz** заглѣдам се в детѣ, в картина; **~at se z okna, k obloze** заглѣдам се от прозѡреца, към небѣто; **~at se někomu do očí** заглѣдам се в очите на някого **2. (do koho) експр.** харѣсам (*някого*); заплѣсна се, влюбя се (*в някого*): **~at se do své žačky** влюбя се в своя ученичка; **tenkrát se do sebe ~ali** тогѡва тѣ се харѣсаха, тѣ се влюбиха един в друг

**zadivoč|it si, -ím si** св. побеснѣя, полудѣвам, попалѣвам: **děti si venku ~ily** децѡта полудѣваха навѣн

**zadlab|at, -u/-ám** св. (*со*) вдѣлбѡя, вкопѡя (*неџо*): **sloupky se musí ~at, aby pevně držely** колѡнките трѡбва да се вкопѡят, за да стоят здравѡ

**zadlabáv|at, -ám** нескв. (*со*) вдѣлбѡвам, вкопѡвам (*неџо*): **~at zámek do dveří** поставѡвам бравѡ в издѣлбѡно мѡсто вѣв вратѡта

**zadlouho** нар. след дѣлго, продължително врѣме

**zadluženost, -i** жс. задълженѡст, задлъжнялѡст

**zadlužen|ý, -á, -é** задлъжнял; обременѣн с дѣлгове

**zadluž|it, -ím** св. (*со*) натовѡря, обременѡ с дѣлгове; залѡжа, ипотекирам (*неџо*): **~it statek** обременѡ с дѣлгове, залѡжа, ипотекирам чифлик

**zadluž|it se, -ím se** св. задлъжняѣ; потѣна в дѣлгове: **~it se u hostinského** задлъжняѣ към господарѡт

**zadluž|ovat, -uji/разг. -uju** нескв. (*со*) натовѡрѡвам, обременѡвам с дѣлгове; залѡгам, ипотекирам (*неџо*): **~ovat své pozemky** залѡгам, ипотекирам имѡтите си, земѡите си

**zadluž|ovat se, -uji se/разг. -uju se** нескв. задлъжняѡвам, потѣвам в дѣлгове: **~ovat se u řezníka** задлъжняѡвам към месѡр

**zadn|í, -í, -í 1.** заден: **~í kolo** задно колелѡ; **~í vchod** заден, черен вхѡд; **~í kapsa kalhot** заден джѡб на панталѡн(*и*); **~í nohy koně** задни кракѡ на кѡн; **~í stránka novin** последна стрѡница на вѣстник; **~í brzda** техн. задна спирачка; **~í světla** техн. задни светлини; **~í pohon** техн. задно предаване; **~í náprava vozu** техн. задно окѡчване на автомобил; **~í voj** воен. ариергрѡд; **~í mozek** анат. мѡлѣк мѡзѣк; **~í patro** език. мѣко небцѣ; **~í maso** готв. месѡ

**myslet na ~í kolečka** мѡсля за черни дни; **pa-matovat na ~í vrátka** оставѡвам си (отвѡрена) вратѡчка **2. само превѡзходна степен nejzazší** книж. най-заден; краен, екстрѣмен: **v nej-zazším případě** в краен слѡчай; **představitel**

**nejzazší pravice** полит. представител на крайната десница

**zadnic|e, -e** жс. **1.** задник: **otlačit si ~i od sezení** натѣрѡти си, набѡя си задника, забѡлѡ ме задник; **zadnic|e, -e** жс. **2.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **3.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **4.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **5.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **6.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **7.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **8.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **9.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **10.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **11.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **12.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **13.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **14.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **15.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **16.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **17.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **18.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **19.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **20.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **21.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **22.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **23.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **24.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **25.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **26.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **27.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **28.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **29.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **30.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **31.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **32.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **33.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **34.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **35.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **36.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **37.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **38.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **39.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **40.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **41.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **42.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **43.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **44.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **45.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **46.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **47.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **48.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **49.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **50.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **51.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **52.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **53.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **54.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **55.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **56.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **57.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **58.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **59.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **60.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **61.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **62.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **63.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **64.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **65.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **66.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **67.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **68.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **69.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **70.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **71.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **72.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **73.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **74.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **75.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **76.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **77.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **78.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **79.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **80.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **81.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **82.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **83.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **84.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **85.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **86.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **87.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **88.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **89.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **90.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **91.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **92.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **93.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **94.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **95.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **96.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **97.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **98.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **99.** задница: **zadnic|e, -e** жс. **100.** задница: **zadnic|e, -e** жс.

**zadovk|a, -y жс.** 1. тип пұшка, която се зарежда от задната част 2. *спорт.* заден удар

**zadov|ý, -á, -é** който се отнася до гръб: **~é svalstvo** *анат.* гръбначна мускулатура; **~ý postřikovač/poprašovač** *земед.* пръскачка, която се нòси на гръб

**zadráp|at, -u/-ám св.** задраскам, запòчна да дрàскам

**zadrát|ovat, -uji|разг. -uju св. (со)** укрепя, стèгна, поправя с тел (*нещо*)

**zadrb|at se, -u se/-ám se св.** зачèша се, почèша се: **~at se na hlavě, ve vousech, za uchem** почèша се по главàта, по брадàта, зад ухòто

**zadrb|at si, -u si/-ám si св. разг. експр.** поклòкàрствам

**zadrháv|aně нар.** пресèкнало, пресекливо; на пресекýлки; заèкващо, неравно; със запъване: **~ mluvit** гòвòря пресекливо, пресèкнало, на пресекýлки

**zadrháv|an|ý, -á, -é** пресèкнал, пресеклив; неравен, заèкващ; който е на пресекýлки, със запъване: **~á řeč** пресеклив гòвор

**zadrháv|at, -ám нескв.** 1. (*со*) стягам, притягам, завързвам (*нещо*): **~at tkanici (na uzel)** завързвам връзка (на възел); **~at uzel** стягам, притягам възел 2. (*кòми со*) стягам, стискам, свивам (*на някого нещо*): **lítost mu ~ala hrdlo** *прен.* скръб, бòлка, мъка стягаше гърлото му 3. запъвам се, заèквам: **když byl rozčilený, ~al** когàто бèше ядòсан, тòй заèкваше 4. гòвòря лòшо чужд език: **~á v němčině** тòй/тя лòшо гòвòри нèмски; запъва се, когàто гòвòри на нèмски 5. *о со* и **zadrháv|at se, обикн. третол. -á se (о со)** заяжда, закача се, запъва се (*в нещо*): **kotevní řetěz (se) ~al** кòтвената верига заяждаше

**zadrháv|at se, обикн. третол. -á se нескв. (до чèго)** връзва се, впива се (*в нещо*)

**zadrhl|ý, -á, -é** стèгнат, затèгнат: **~ý uzel** стèгнат, затèгнат възел; **~ý hlas** приглушèн, смутèн, слàб, нерешителен глас

**zadrh|nout, -nu св.** 1. (*со*) стèгна, притèгна, завържа (*нещо*): **~nout provaz na uzel** завържа възел на възел; **~nout smyčku, uzel** стèгна примка, възел 2. (*кòми со*) стèгна, стисна, свия (*на някого нещо*): **úzkost jí ~la hrdlo** *прен.* тревòга стèгна гърлото й 3. запъна се, заèкна: **v řeči několikrát ~l** тòй нýколко пýти се запъна, като гòвòреше 4. *свицо и* **zadrh|nout se, обикн. третол. -ne se (о со)** заядè, запъне се, закачи се (*в нещо*): **lod' (se) ~la o mělčinu** корабът засèдна в плитчинà; **židle ~la o koberec** столът се запъна в килима

**zadrh|nout se, -nu се св.** 1. *обикн. третол. -ne се* затèгне се, замотàе се, заплетè се, заядè: **nít**

**se ~la (v uzel)** конèцът се затèгна, завърза (на възел); **řemínek se ~l psovi kolem krku** рèмъкът се замотà около шията на кýчето; **zip se ~l** ципът заяде; **hrdlo se mu ~lo dojetím** *прен.* гърлото му се сви от вълнèние 2. заèкна, запъна се, пресèкна: **začal, ~l se a zmlkl** тòй запòчна, запъна се и млкна; **hlas se mu ~l už na prvním slově** гласът му пресèкна òще на първата дýма 3. *обикн. третол. -ne се* запъне се, засèдне, впие се, врèже се, забиè се, заврè се (*някòде*): **filmový pásek se ~l v drážce** филмовата лèнта се запъна, засèдна в ùлейчето; **rybě se ~la udice do těla** вьдицата се заби в тьялото на рибата; **tužka se ~la do papíru** моливът се заби в хартията

**zadrh|ovat, -uji|разг. -uju нескв.** 1. (*со*) стягам, притягам, завързвам (*нещо*): **~ovat provaz na uzel** завързвам възел на възел; **~ovat uzel, oko** стягам възел, бримка 2. (*кòми со*) стягам, стискам, свивам (*на някого нещо*): **lítost mu ~ovala hrdlo** *прен.* скръб, мъка, бòлка стягаше гърлото му 3. заèквам, запъвам се: **když byl rozčilený, ~oval** когàто бèше ядòсан, тòй заèкваше; **~uje v řeči** запъва се, като гòвòри 4. гòвòря лòшо чужд език: **~uje v němčině** лòшо гòвòри нèмски; запъва се, когàто гòвòри на нèмски 5. *обикн. третол. -uje (о со)* заяжда, закача се, запъва се (*в нещо*): **hoblík ~uje o suky** рендèто се запъва в ськове, в чвòрове, в чèпове

**zadrh|ovat se, обикн. третол. -uje se нескв.** 1. затяга се, замотàва се, заплита се: **smyčka se ~uje** примката се затяга; **hrdlo se mu ~ovalo úzkostí** *прен.* гърлото му се стягаше от тревòга 2. заèква, запъва се, пресèква: **hlas se mně nějak ~oval** гласът ми нýкак пресèкваше 3. (*до чèго; kam; kde*) впива се, връзва се (*някòде*): **popruhy naložené nůše se jí ~ovaly do ramen** рèмъците на натовàрения кòш се връзваха в раменèте й

**zadrk|at, -ám св. експр.** затракам, затрополя: **dvoukolák ~al** двукòлката затрака, затрòпа, затрополи

**zadrkot|at, -ám св.** 1. затрòпам, затрополя, затракам: **vůz ~al po hrbolatém dláždění** карýцата затрака, затрополи по неравния павàж 2. (*-; čím*) затракам (*-; с нещо*): **zuby mu ~aly** зьбите му затракаха; **~at zubami** затракам със зьби 3. задрýсам се, затресà се: **drožka ještě několikrát ~ala a zastavila** фàйтòнът се задрýса òще нýколко пýти и спрý

**zadrmol|it, -ím св. (со) експр.** замънкам, измънкам, забръщòлèва, задърдòря (*нещо*): **~it své jméno** измънкам ймето си

**zadrnc|at, -ám св. разг. експр.** затракам, затро-



поля, затрòпам: **na dlažbě ~al prázdný vůz** по паважа затрополи, затрака една празна каруца  
**zadrnč|et**, обикн. *третол.* **-í св.** задрънчий, зазвънй, зазвънтй: **okna ~ela** прозорците задрънчаха; **telefon ~el** телефонът зазвъня  
**zadrnk|at, -ám св.** (*нащ*) *разг.* задрънкам (*на нещо*): **~at na kytaru** задрънкам на китара  
**zádruh|a, -y ж.** *етногр.* задруга  
**zadrž|et, -ím св.** **1.** (*кохо, со*) задръжã, подхвана (*някого, нещо*): **~el přítele, aby neupadl** той задръжã приятеля си, за да не падне; **~et padající vázu** задръжã, подхвана падаща ваза  
**2.** (*кохо, со*) задръжã, спрã (*някого, нещо*): **~et postupujícího nepřítele** задръжã настъпващ противник; **~et dech** задръжã дишане; **nikdo nemůže ~et čas** никой не мòже да спрè времето  
**3.** (*кохо, со*) задръжã, сдържã, забãвя (*някого, нещо*): **~et žáky po vyučování** задръжã ученици след занаятия; **chtěl ho uhodit, ale ~ela mu ruku** той искаше да го удари, но тя му хвана ръката; **~et pláč, smích, hněv** сдържã, потисна плач, смях, гняв  
**4.** (*кохо – вин.*) задръжã, хвана, заловя, арестувам (*някого*): **~et pachatele** задръжã, заловя престъпник  
**5.** (*со*) задръжã, възпрепятствам (*нещо*), попрèча (*на нещо*): **~et přívál** задръжã порòй  
**zadrž|et se, -ím se св.** **1.** (*чехо, о со; за со*) хвана се, заловя се (*за нещо*): **křečovitě se ~ela jeho ramene** тя конвулсивно се хвана за рамото му; **~et se za skalní výstupek** заловя се за скална издатина  
**2.** (*кде*) задръжã се, спрã се (*някъде*): **mračno se ~elo na pahorcích** ðблãкът се спрã над хълмовете  
**zadrž|ovat, -uji/разг.** **-uju неск.** **1.** (*кохо, со*) задръжãм (*някого, нещо*): **~oval ho, aby neupadl** той го държèше, за да не падне  
**2.** (*кохо, со*) задръжãм, спирам (*някого, нещо*): **~ovat nepřátelský oddíl** задръжãм неприятелско, противниково подразделение; **~ovat dech** задръжãм дишане  
**3.** (*кохо, со*) задръжãм, сдържãм, възпирам, залавям (*някого, нещо*): **~ovat smích** сдържãм смехã си  
**4.** (*со*) задръжãм, запãзвам, остаãвам (*нещо*): **~ovat velké obnosy pro sebe** задръжãм, остаãвам за себе си голèми сума  
**5.** (*кохо – вин.*) задръжãм, улавям, арестувам (*някого*): **~ovat podezřelé osoby** задръжãм подозрителни лица  
**6.** (*со*) задръжãм, запãзвам, натрупвам (*нещо*): **les ~uje vláhu** горãта задръжã влагата  
**zadrž|ovat se, -uji se/разг.** **-uju se неск.** **1.** (*чехо; о со; за со*) хващам се, залавям се (*за нещо*): **~ovat se o strom** хващам се за дървò  
**2.** (*кде*) задръжãм се, спирам се (*някъде*): **jemný kal se ~uje na listech** върху листãта се задръжã тьнък слòй тиня

**zadřen|í, -í ср.** **1.** *техн.* заяждане: **~í pístu** заяждане на бутãло; **~í ložisek** заяждане, стопяване на лагери  
**2.** впиване, връзване, завиране  
**zadřen|ý, -á, -é 1.** *техн.* зайл, блокирал: **~ý motor** блокирал двигател; двигател със зайли цилиндри  
**2.** забит, впит, връзан, заврян  
**zadřím|at, -u/-ám св.** задрèмя  
**zadřím|nout, -nu св.** задрèмя, дрèмна: **teprve k ránu ~l** той чãк сутринта задрèмя  
**zadřím|nout si, -nu si св.** дрèмна си, подрèмна си: **trochu si ~l** той малко си дрèмна  
**zadř|ít se, обикн. третол. -e se св.** **1.** (*до чехо*) заврè се, забйе се (*в нещо*): **tříska se jí ~ela do ruky** в ръката й забй се треска  
**2.** *техн.* заядè  
**zadř|ít si, -u si св.** (*со кам*) вкарам си, заврã си, забйã си (*нещо някъде*): **~el si třísku do prstu** забй му се треска в пръста  
**záduch|a, -y ж.** *мед.* ðстма, задух: **trpět ~ou** страдам от задух  
**zadumaně нар.** *книж.* замислено: **hledět ~ do dálky** глèдам замислено в далечината  
**zadumán|í, -í ср.** *книж.* замисленост, размисъл, размисляне: **sedět v hlubokém, v tichém ~í** седя в дълбòк, в тих размисъл; **být vytržen, probrat se ze ~í** сèпна се, пробудя се от мислите си; обезпокоят ме по време на размисъл  
**zaduman|ý, -á, -é книж.** потьнал в мисли; замислен: **~ý výraz tváře** замислено изражение на лицето; **~ý pohled** замечтан поглед  
**zadum|at se, -ám se св.** (*над čím*) *книж.* замисля се, задълбòча се; потьна в размисъл, в мисли (*върху нещо*): **hluboce se ~at** дълбòко се замисля; задълбòча се в размисъл; **~at se nad knihou** потьна в размисъл върху книга  
**zádumčivě нар.** унйло, умислено, меланхолично: **~ hledět k zemi** замислено глèдам в земята  
**zádumčivost, -i ж.** унйлост, умисленост, меланхòлия  
**zádumčiv|ý, -á, -é 1.** унйл, умислен, меланхоличен, мрãчен: **stává se mlčenlivým, ~ým** става мълчалив, мрãчен  
**2.** меланхоличен, тьжен: **~á píseň** тьжна пèсен  
**zadun|ět, обикн. третол. -í св.** загърмй, затрещй: **hrom, výstřel ~ěl** гръмотèвицата, изстрелът затрещя; **vozy ~ěly tunelem** колите затрещяха през тунèла  
**zadup|at, -u/-ám св.** **1.** затрòпам, изтрòпам, затупам с крака: **vztekle ~at** яростно затупам с крака; **králík v kotci ~al** заекът в зайчãрника затрòпа, изтрòпа  
**2.** (*со кам*) забйã, натъпча с крак (*нещо някъде*): **~at kolík do země** натъпча (с крак) кòлче в земята  
**zadupáv|at, -ám неск.** (*со кам*) натъпквам, затъпквам с крака (*нещо някъде*): **~at trávu do**

**země** затѣпквам тревà в земята; **~at myší díry** затѣпквам миши дѹпки  
**zadup|nout, -nu** св. изтрѹпам с крака̀  
**zadurd|it se, -ím se** св. ядѹсам се; запѹчна да се ядѹсам  
**zadus|at, -ám** св. 1. затѹпам, затрѹпам с крака̀: **kroky, podkovy ~aly** стѣпките, подковите затрѹпаха; **koně ~alí** конѣте затѹпаха, затрѹпаха с крака̀, заѹдряха с копита 2. (*čím*) затѹпам, затрѹпам (*с неѹцо*): **ponocný ~al halapartnou** нѹщният пазàч затрѹпа с алебàрдата  
**zadus|it, -ím** св. 1. (*ko|ho, co*) задушà (*някого, неѹцо*): **kouř ho mohl ~it** пѹшекът мѹжеше да го задуши; **plevel ~il obilí** плѣвелите заглушиха, задушиха житото 2. (*co*) потѹля, угася, потисна, превзѹмѹгна (*неѹцо*): **~it oheň, cigaretu** угася ѹгън, цигàра; **~it v sobě cit, lásku** потисна, превзѹмѹгна в сѣбе си чѹвство, любѹв  
**zadus|it se, -ím se** св. задушà се: **~it se kouřem** задушà се от дѹм; **ozimy se pod vysokým sněhem** ~í ѣсениците ще се задушàт под дебѣлия сняг  
**zadušen|í, -í** ср. задушàване: **smrt ~ím** смѣрт от задушàване; **horko, vedro k ~í** такава горещина, тагàва жѣга, че мѹжем да се задушѹм  
**záduš|í, -í** ср. черковен имѹт (*обикновено подарен за помен на умрели*)  
**zádušn|í, -í, -í** 1. рел. заупокѹбен: **~í modlitba** заупокѹйна молитва 2. църковен: **~í matrika** църковен регѹстър; **~í statek** църковен чифлик  
**zaduš|ovat se, -uji se/разг. -uju se** св. (*–; паč*) запѹчна да се кълнà; закълнà се (*в неѹцо*): **~oval se, že nic neprozradí** тѹй запѹчна да се кълнѣ, че нѹма да издадѣ ниѹцо  
**zadýchaně** нар. задѣхано, запѣхтѹно: **~ se vrátit** вѣрна се запѣхтѹн, задѣхан; **vyprávět ~ novinu** разказвам задѣхано новина  
**zadýchan|ý, -á, -é** 1. задѣхан, запѣхтѹн: **doběhl celý ~ý** тѹй дотѹча задѣхан, запѣхтѹн 2. съдѣржащ лѹш, тежѣк вѣздух, непроветрѣн: **~é kupé** непроветрѣно купѣ  
**zadých|at, -ám** св. 1. (*ko|ho, co; k|omu co*) сгрѣя, стѹпля с дѣхà си (*някого, неѹцо; неѹцо на някого*): **~at dítě** стѹпля детѣ с дѣхà си; **~at si zkřehlé prsty** стѹпля с дѹхане вкочанѣните си прѣсти 2. (*co*) изпотѹя, замѣгля (*неѹцо*) с дѣхà си: **~at zrcátko** замѣгля с дѣхà си оглѣдàлце  
**zadých|at se, -ám se** св. задѣхам се, запѣхтѹ се: **~at se během** задѣхам се, запѣхтѹ се от тѹчане  
**zadýcháv|at, -ám** несв. 1. (*ko|ho, co; k|omu co*) сгрѣвам, стѹплям с дѣхà си (*някого, неѹцо; неѹцо на някого*): **~at ptáče na dlani** стѹплям с дѣхà си птѹче в ръката си; **~at si zkřehlé ruce** стѹплям с дѹхане вкочанѣлите си ръѣ 2. (*co*) изпотѹявам, замѣглявам с дѣхà си (*не-*

*ѹцо*): **~at okno** замѣглявам с дѣхà си прозѹрец  
**zadýcháv|at se, -ám se** несв. задѣхвам се, запѣхтѹявам се: **~at se během, spěchem** запѣхтѹявам се, задѣхвам се от тѹчане, от бѣрзане  
**zadycht|it, -ím** св. (*po čem*) закопнѣя (*по неѹцо, за неѹцо*): **~it po slávě** закопнѣя по слàва  
**zadým|at, -ám** св. (*co; co čím*) 1. задимѹя, запѹша, изпѹсна дѹм (*–; с неѹцо*): **lokomotiva mocně ~ala** локомотѹвт сѹлно задимѹя; **~at z dýmky** запѹша с лулà 2. задимѹя, окадѹя, опѹша (*неѹцо; неѹцо с неѹцо*): **~at světnici** задимѹя, окадѹя стàя  
**zadým|ovat, -uji/разг. -uju** св. (*co*) 1. воен. задимѹя, покрѹя с дѹм (*неѹцо*): **~ovat nepřátelské území** покрѹя с дѹмна завѣса неприѹтелска зѹна 2. пчел. опѹша (*неѹцо*): **~ovat úl** опѹша кѹшер  
**zadýmáv|at, -ám** несв. (*co*) спец. задимѹявам, опѹшвам (*неѹцо*): **~at ovocné stromy** опѹшвам овѹщни дѣрвѣта  
**zaevíd|ovat, -uji/разг. -uju** св. (*co*) отбелѣжа, запѹша, регѹстрирам (*неѹцо*)  
**zafač|ovat, -uji/разг. -uju** св. (*co, ko|ho*) разг. превѣржа, забинтѹвам (*неѹцо, някого*): **~ovat někomu nohu** превѣржа крака̀ на някого; **~ovat raněného chlapce** превѣржа ранѣно момчѣ  
**zafajfk|ovat, -uji/разг. -uju** св. (*co*) жарг. отмѣтна (*неѹцо*): **~ovat zkontrolované údaje** отмѣтна проверѣни данни  
**zafič|et, обикн. третол. и безл. -í** св. 1. задѹха: **~el vítr** задѹха вѣтѣр; **od dveří ~elo** безл. от вратàта задѹха 2. разг. експр. просвистѣ, пропищѣ, изсвѣри: **kulka ~ela vzduchem** куршѹмът просвистѣ вѣв вѣздуха  
**zafilozof|ovat si, -uji si/разг. -uju si** св. (*o čem*) пофилѹсѹфствам (*за неѹцо*): **rád si o sporném problému ~uje** тѹй обѹча да пофилѹсѹфства по спѹрен вѣпрѹс  
**zafix|ovat, -uji/разг. -uju** св. (*co*) (*за*)фиксирам (*неѹцо*)  
**zaflák|at, -ám** св. (*co*) разг. експр. измѣрсѹя, изцапам, оплѣскам, заплѣскам, омѣрлям (*неѹцо*)  
**zaflik|ovat, -uji/разг. -uju** св. (*co*) разг. експр. закѣрпя (*неѹцо*); слѹжа крѣпка (*на неѹцо*)  
**zaflirt|ovat si, -uji si/разг. -uju si** св. (*s kým*) пофлиртѹвам (*с някого*): **~ovat si (s mladíky) při tanci** пофлиртѹвам (*с младѣжи*) по врѣме на тàнц  
**zafňuk|at, -ám** св. експр. заскимтѹя, изскимтѹя, захлѣнча  
**zafouk|at, -ám** св. 1. обикн. третол. и безл. -á задѹха: **vítr ~al** задѹха вѣтѣр; **od hor ~alo** безл. от планината задѹха 2. (*do čeho; na co*) подѹхам (*неѹцо*); дѹхна (*вѣрху неѹцо*): **~at do ohně** подѹхам ѹгън; **~at na horký brambor** подѹхам горѣщ картѹф 3. сѣѹцо и **zafouk|at**

**si, -ám si** (*do čeho; na co; co*) муз. жарг. посвиря (обикн. на духов муз. инструмент)  
**4. (co)** завѣя, засипя, затрѹпам (*нещо*): **metelice ~ala silnici** снѣжна виѣлица завя/завѣя, засипа шосѣто **5. (co)** метал. запăля (*нещо*): **~at vysokou pec** запăля дѡменна пѣщ  
**zafouk|nout, -nu** св. **1.** обикн. третол. и безл. **-ne** задѹха, дѹхне: **vítr prudce ~l** вятърът сйлно задѹха; **jak otevřela dveře, ~lo** безл. щѡм тѹ отвори вратата, задѹха **2. (do čeho)** подѹхам (*нещо*); дѹхна (*върху нещо*): **~nout do výhně** подѹхам (в) огнище **3. (do čeho; na co; co)** засвиря (*на духов муз. инструмент*): **klarinetista ~l do klarinetu** експр. кларнетистът засвири на кларнет  
**zafrk|at, -ám** св. запрѣхтѹ, изпрѣхтѹ: **kůň nespokojeně ~al** конят недовѡлно запрѣхтѹ  
**zafrk|nout, -nu** св. (еднокрăтно) изпрѣхтѹ: **hřebci divoce ~li** жребците дйво изпрѣхтѹха  
**zafuč|et, обикн. третол. и безл. -í** св. зафучй, изфучй, завѣе, задѹха: **vítr ~el** вятърът зафуча  
**zafun|ět, -ím** св. запухтѹ, изпухтѹ, засумтѹ, изсумтѹ: **zvíře ~ělo** живѡтното засумтѹ, изсумтѹ  
**zagit|ovat [s-a-/za-], -uji/разг. -uju** св. (*koho, co pro co, proti čemu, k čemu*) проагитирам (*някого, нещо за нещо, против нещо*): **~ovat občany pro účast na brigádě** проагитирам граждани да участват в бригада  
**zagroškudl|a, -у** м. експр. дрѣбен и слăб чѡвѣк; разг. експр. дребосѣк, фърфалак, завързак, мъник; пѣдя чѡвѣк-лакът брада  
**zaháčk|ovat, -uji/разг. -uju** св. (*co*) затвѡря, закача, скача с кѹка, с райбер (*нещо*): **~ovat okenní rámy** закача с кѹка рамки на прозорци  
**záhad|a, -у** ж. **1.** тайна: **~y života, přírody** тайни(те) на живѡта, на природата **2.** загадка: **je ~ou, jak se peníze ztratily** загадка е, как се загубиха парите; **~a obrázkového písma** загадката на пиктографското писмо  
**záhadně** нар. загадъчно, тайнствено: **~ zmizet** изчѣзна загадъчно, тайнствено  
**záhadnost, -i** ж. загадъчност, тайнственост: **~ etruského nápisu** загадъчност на етрѹски надпис  
**záhadn|ý, -á, -é** **1.** загадъчен, тайнствен, странен: **~á postava** тайнствена, странна фигура; **~é mlčení** загадъчно, тайнствено млчание; **~ý úsměv** загадъчна, странна усмивка **2.** неясен: **rozluštit ~é místo v rukopise** разгадай неясно място в ръкопис **3. експр.** неопределѣн, съмнителен: **mluví ~ým nářečím** говори на неопределѣн диалект; **předložili mi jakési ~é jídlo** слѡжиха пред мѣн някакво съмнително ядене  
**zahaf|at, обикн. третол. -á** св. залăе, излăе: **pes ~al** кѹчето залăя, излăя

**zahájen|í, -í** ср. открйване: **zúčastnit se ~í výstavy** взѣма участие в открйване на излѡжба  
**zaháj|it, -ím** св. **1. (co)** запѡчна, открйя (*нещо*): **~it slavnost, zasedání** открйя тържество, заседание; **~it diskusi** запѡчна, открйя дискусия; **~it ofenzivu** запѡчна офанзива; **~it soudní řízení proti někomu** възбѹдя, запѡчна съдебен процес срещу някого; **~it palbu** открйя ѡгън; **~it hladovku** обявя глăдна стăчка **2. публ.** запѡчна рăбота, дѣйност: **festival ~il** фестивалът запѡчна свѡята рăбота **3. в съчет.** **~it pozemek, okrsek** лов. обявя район забранѣн за ловѹване **4. (koho, co)** лов. забраня лѡва (обикн. на вид дивеч): **dočasně ~it koroptev** врѣменно забраня лѡва на яребици  
**zahajovac|í, -í** с кѡйто се открйва нещо; встъпителен: **~í projev** встъпителна рѣч; **~í utkání sport.** първа срѣща; срѣща, с кѡято се открйва състезание, турнир, олимпиада и под.  
**zahaj|ovat, -uji/разг. -uju** несв. **1. (co)** запѡчвам, открйвам (*нещо*): **~ovat soudní řízení** запѡчвам, открйвам съдебен процес; **~ovat schůzi, diskusi** открйвам събрание, дискусия, разисквания; **~ovat průvod** вървя начѣло на шѣствие **2. публ.** запѡчвам рăбота, дѣйност: **dnes ~uje liga kopané sport.** днѣс се открйва, запѡчва републиканското първенство по фѹтбол  
**zahák|nout, -nu** св. (*co*) (с еднѡ движѣние) закача с кѹка, с райбер (*нещо*): **~nout okenici** закача с райбер капăк на прозѡрец  
**zahák|ovat, -uji/разг. -uju** св. (*co*) закача с кѹка, с райбер (*нещо*): **~ovat okenici** закача с райбер капăк на прозѡрец  
**zahálčivě** нар. бездѣйствайки, бездѣлнически, бездѣйствено, бездѣйстващо: **~ složit ruce do klína** скрѣстя ръце без рăбота  
**zahálčivost, -i** ж. склѡнност към бездѣйствие, към бездѣлничество  
**zahálčiv|ý, -á, -é** бездѣйстващ, лѣнив, прăзен, бездѣлнически: **vést ~ý život** водя прăзен живѡт, живѡт на бездѣлник  
**zaháleč, -e** м. лѣнтѹй, мързеливец, бездѣлник  
**zahálečk|a, -у** ж. лѣнтѹйка, мързелăна, бездѣлница  
**zahálečn|ý, -á, -é** лѣнив, прăзен, бездѣлнически: **vést ~ý život** водя прăзен живѡт, живѡт на бездѣлник  
**zahálečsk|ý, -á, -é** бездѣлнически, прăзен  
**zahálečstv|í, -í** ср. бездѣлничество, лѣнтѹйство, мързел, лѣност  
**zahalek|at, -ám** св. (*co; na koho*) експр. провикна се; запѡчна да вйкам (*нещо; на някого*)  
**zahaleně** нар. книж. забѹлено, завоалирано: **řící něco jen ~** сăмо намѣкна за нѣщо; кăжа нѣщо завоалирано

**zahalenost**, -i ж. книж. забўленост, завоалираност

**zahalen|ý, -á, -é** книж. 1. (do čeho; čím) забўлен, покрит, завит, увит, обвит (в нещо, с нещо):

**hlava ~á závojem** покрита, забўлена с воал глава 2. забўлен, завоалиран, скрит, затаен: **~é tajemství** забўлена тайна 3. в съчет. **~ý hlas** приглушен, заглушен глас

**zahál|et, -ím, 3. мн. -ejí/-í** нескв. 1. лентяйствам, бездѣлничка: **celý den ~í** по цял ден бездѣлничка 2. бездѣйствам; стоя неизпóлзван, бездѣен: **stroje nesmějí ~et** машините не бива да стоят без работа, не бива да бездѣйстват

**zahal|it, -ím** св. книж. 1. (koho, co do čeho, čím) забўля, покрива, увия, завия, обвия (някого, нещо в нещо, с нещо): **~it hlavu do šátku** забравя глава с кърпа; **~it hlavu závojem** покрива главата си с воал; **~it si tvář rouškou** прикрива си лицето с воалетка 2. (koho, co) прикрива, скрива, затая (някого, нещо); завоалирам (нещо): **~it sobeckost** завоалирам егоизъм

**zahal|it se, -ím se** св. (do čeho) книж. забўля се, загърна се, завия се, увия се (с нещо): **~it se do pláště** загърна се, увия се с наметало, с шлейфер

**zahálk|a, -y** ж. бездѣлие, мързел, лѣност: **prázdninová ~a** ваканционно бездѣлие

**zahal|ovat, -uji/разг. -uju** нескв. (koho, co do čeho, čím) книж. завивам, обвивам, увивам, скривам, закривам, забўлвам (някого, нещо в нещо, с нещо): **~ovat nohy do teplé přikrývky** завивам крака с топла завивка

**zahal|ovat se, -uji se/разг. -uju se** нескв. (do čeho) книж. завивам се, увивам се, закривам се, закривам се (с нещо): **~ovat se do přikrývky** завивам се, увивам се в одеяло, в завивка; **~ovat se v mlčení** прен. обгръщам се с мълчание

**zahanbeně** нар. засрамено, посрамено

**zahanben|ý, -á, -é** засрамен, посрамен

**zahanb|it, -ím** св. 1. (koho, co před kým, před čím; koho co čím) засрамя, посрамя (някого, нещо пред някого, пред нещо; някого, нещо с нещо): **~it žáka před třídou (ostrou důtkou)** засрамя ученик пред класа (със стрóго мъррене); **~it celou rodinu svým špatným chováním** посрамя цялото семейство с лошото си държание 2. (koho, co; koho, co od koho, čeho) експр. надмина, надпревара, надвия и поставя в неудобно, в неизгóдно положение (някого, нещо); засрамя (някого) 3. в съчет. **dát se ~it** допусна да бѣда посрамен: **nechtěla se dát ~it** тя не искаше да бѣде посрамена; **mladí se nedali ~it starými/od starých** млáдите не сѣ посрамирах пред старите, не сѣ оставиха на старите да ги посрамят

**zahanb|ovat, -uji/разг. -uju** нескв. 1. (koho, co před kým, před čím; koho co čím) засрамявам, посрамявам (някого, нещо пред някого, пред нещо; някого, нещо с нещо): **~uješ mě svou chválou** засрамяваш ме с похваляте си; **~oval ho pocit, že zalhal** той се срамяваше при мисълта, че е излъгал 2. (koho, co čím) експр. надминавам, надпреваравам, надвиям и поставям в неудобно, в неизгóдно положение (някого, нещо); засрамявам (някого): **~ovala svou toaletou i nejbohatší dámy** тя надминаваше с тоалета си и най-богатите дами

**zahanbujíc|í, -í, -í** срамен, позòрен

**zahán|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í** нескв. 1. (koho, co kam) подгòнвам, закарвам (някого, нещо някъде): **~ět dobytek na pastvu** закарвам, камам добитък на паша 2. (koho, co; koho, co odkud) прогòнвам, пропѣждам (някого, нещо отнякъде): **~ět děti domů z hřiště** пропѣждам децата от игрището в къщи; **~ět demonstranty** разгòнвам демонстранти 3. (koho, co kam, odkud) отнасям (някого, нещо някъде, отнякъде): **bouře ~ěla trosečníky daleko od břehů** бурята отнасяше корабокрушениците далеч от бреговете 4. (co) прогòнвам, отстранявам, разсѣивам (нещо неприятно): **vítr ~ěl mraky** вятърът разгòнваше облаците; **~ět hlad** утолявам глад; **~ět dlouhou chvíli** разсѣивам скýка

**zaharaš|it, -ím** св. 1. обикн. третол. и безл. -í зашуми, зашумоли, застърже, задрънка, затрòпа, затрака: **rákosí ~ilo** тръстиката зашумя; **řetěz ~il** веригата задрънка; **v hodinách ~ilo** безл. в часовника нещо изтрака 2. (čím) зашумоля, задрънкам, затрòпам, затракам (с нещо): **~it klíči v kabelce** задрънкам с ключове в чантичката си

**zahartus|it, -ím** св. (na koho) разг. експр. запòчна да викам, да гълчя; вдигна патардия, гюрултя (на някого)

**zaház|et, -ím, 3. мн. -ejí/-í** св. 1. (co) (последователно) захвърля, изхвърля (нещо): **~et zbraně a vzdát se** обикн. мн. захвърлим оръжията и се предадем; **~et všechno nahnilé ovoce** изхвърля всички загнили плодове 2. (koho, co čím) затрúпам, покрива (някого, нещо с нещо): **~et nemocného kluka peřinami, aby se vypořil** покрива болно момче с пухени завивки, за да се изпотí; **~et rakev zemí** затрúпам ковчег с прѣст 3. (co) запълня, засипя, затрúпам (нещо): **~et hrob, studnu** запълня, засипя грòб, кладенец

**zaház|et si, -ím si, 3. мн. -ejí si/-í si** св. (-; čím) похвърлям (-; нещо): **občas si chodí na hřiště ~et (diskem)** от време на време хòди



на игрището да похвърля (диск), да потренира хвърляне (на диск)

**zahaz|ovat, -uji/разг. -uju** *несв. 1. (со)* хвърлям, захвърлям (*нещо*): **~ovat nedopalku** хвърлям угарки; **~ovat zbraň** *прен.* хвърлям оръжието, предавам се **2. (со)** запълвам, засипвам (*нещо*): **~ovat jámu** запълвам, засипвам яма **3. (со)** *прен.* изпъскам, пропъскам (*нещо*): **~ovat vyložené šance** пропъскам явен шанс **4. (koho, со)** *експр.* презирам, опозорявам, хуля (*някого, нещо*): **ne~uj a neodsuzuj jiného (člověka)** не хули и не осъждай другите (хора) **5. (со)** *експр.* пренебрегвам (*нещо*); откъзвам се (*от нещо*): **syn ~uje dědictví** синът се откъзва от наследство

**zahaz|ovat se, -uji se/разг. -uju se** *несв. (s kým)* *експр.* слизам, падам до равнището (*на някого*); унижавам се, позоря се, излагам се, компрометирам се чрез общуване (*с някого*): **~ovat se se špatným děvčetem** компрометирам се с развалено момиче

**zahek|at, -ám** *св. експр.* издохкам, задохкам, изпъшкам, запъшкам, изстена, простена, застена: **protáhl se a ~al** той се протегна и изпъшка, запъшка

**zahek|nout, -nu** *св.* издохкам, изпъшкам, простена: **dostal takovou ránu, že ~l** той получи такъв удар, че издохка

**zahemž|it se, само третол. и безл. -í se** *св. (-; kde; kde čím)* загъмжй (-; някъде; някъде от нещо): **komáři se ~ili nad bažinou** над тресавището загъмжя от комари; **náměstí se ~ilo lidmi** площадът загъмжя от хора; на площада загъмжя от хора

**zahihň|at se, -ám se** *св. (k čemu)* *експр.* захйля се, изкикът се (*на нещо*): **děvčata se škodolibě ~ala** момичета злорадо се изкикотиха, захйлиха се

**zahlad|it, -ím** *св. (со)* **1.** заравня, загладя (*нещо*): **~it půdu válcem** заравня, загладя почвата с валеж **2. книж.** загладя, залича, отстраня, премахва, унищожава (*нещо*): **~it stopy války, stopy pláče** залича, отстраня следи от война, следи от плач; **~it nepřijemný dojem** загладя, залича неприятно впечатление; **~it po sobě všechny stopy** *прен.* залича, премахва, унищожава всички следи след себе си

**zahlahol|it, -ím** *св. 1. обикн. третол. -í* зазвънй, заехтй, проехтй, заечй, проечй, закътнй: **zvony ~ily nad městem** камбаните зазвъняха, забиха над града; **lidské hlasy ~ily po chodbě** по коридора загълчяха, закътнях човешки гласове; **louka ~ila písňemi** поляната се огласи от песни **2. (со)** *експр.* изговоря, произне-

са гръмогласно, гръмко, звънко (*нещо*): **~it pozdrav** поздравя гръмко, звънко

**záhlav|í, -í** *ср. 1.* чёлна чást (*на предмет*): **~í postele** чёлна чást на легло **2. книж.** заглавие: **~í dotazníku, článku** заглавие на въпросник, на статия **3. книж.** обръщение: **~í dopisu** обръщение в писмо **4. език.** заглавна дума: **~í heslového odstavce (ve slovníku)** заглавна дума на речникова статия (в речник) **5. печат.** надпис (*в печатно произведение*): **živé ~í** колонтитул; **neživé ~í** повтаряне на всяка страница на названието на книгата (*или* главата) и името на автора

**záhlavn|í, -í** *1. анат.* тйлов **2.** заглавен

**zahlaz|ovat, -uji/разг. -uju** *несв. (со)* *книж.* заглаждам, заличавам, отстранявам, премахвам, унищожавам (*нещо*): **~ovat stopy války** заличавам, отстранявам следи от война; **~ovat trapnost (vzpomíněk)** заглаждам, заличавам неловкост, тягостност (*от спомени*)

**zahlcován|í, -í** *ср. техн.* задавяне: **~í motoru** задавяне на двигател

**zahlc|ovat, обикн. третол. -uje** *несв. (koho – вин.) книж.* задавя, душй, задушява (*някого*): **~uje mě zlost** задушява ме гняв, задушявам се от гняв

**zahlc|ovat se, -uji se/разг. -uju se** *несв. (čím)* **1. книж.** задавям се (*с нещо*); задушявам се (*от нещо*): **~ovat se horkými výparý grogu** задавям се, задушявам се от горещите изпарения на гроба **2. обикн. третол. -uje** *св. техн.* задавя се, дави се (*от нещо, с нещо*): **mlátická se ~ovala** вършачката се задавяше

**zahleděn|ý, -á, -é** (*do čeho*) *книж.* вгледан, вгльбен (*в нещо*): **~ý do minulosti** вгледан в миналото; **~ý do sebe** вгльбен в себе си

**zahleděť se, -ím se** *св. 1. (na koho, na со; kam)* загледам се, вгледам се (*в някого, в нещо; някъде*): **~ět se (se zájmem) na obraz** загледам се (*с интерес*) в картина; **~ět se do dálky** загледам се, вгледам се в далечината **2. (do koho)** *експр.* захласна се, влюбя се (*в някого*): **~ět se do své kolegyně** захласна се, влюбя се в колежката си

**zahléd|nout, разг. zahlíd|nout, -nu** *св. (koho, со)* видя, зърна, забележа, съзря (*някого, нещо*): **~nout v davu přítele** видя, забележа в тълпата приятел

**zahleněn|í, -í** *ср. мед.* запълване, запушване със секрёт, със слүз, с лига: **~í dýchacích cest** запълване, запушване на дихателните пътища със секрёт, със слүз, с лига

**zahlen|it, -ím** *св. (со)* запълня, запуша (*нещо*) със секрёт, със слүз, с лига

**zahlenit se**, обикн. *третол.* **-í se** св. запълни се, запуши се със секрет, със слъз, с лига  
**zahleň|ovat, -uji/разг.** **-uju** нескв. (со) запълвам, запущвам (нещо) със секрет, със слъз, с лига  
**zahlíž|et, -ím** нескв. (do čeho) надзъртам, надниквам, поглеждам (в нещо): **~et do slovníku** надзъртам, надниквам, поглеждам в речник  
**zahlod|at, -ám** св. **1.** загриза, заглòзгам, заглòждя, погриза, поглòзгам, поглòждя: **myš ~ala v podlaze** мишка загриза пода **2.** обикн. *третол.* **-á** (komu kde; koho – вин.) *книж.* започне да гризе, да глòжди, да измъчва, да тормози (някого; на някого нещо): **tupá bolest mu ~ala ve spáncích** започна да го мъчи тъпа болка в слепоочията; **~ala v něm pochybnost** *прен.* започна да го гризе, да го глòжди, да го мъчи съмнение  
**zahlod|at se, -ám se** св. (do čeho, kam) забия се, зария се, вникна, проникна, навляза (в нещо, някъде); впия се (в нещо); захàпя (нещо): **červ se ~al do jablka** червеят проникна в сърцевината на ябълката; **vrtáčka se ~ala do skály** пробивната машина се заби в скалата  
**zahlodáv|at se, -ám se** нескв. (do čeho, kam) забивам се, впивам зъби (в нещо); захàпвам (нещо): **bagry se ~ají do břehu** багерите захàпват брега, впиват зъби в брега; **zklamání se jí ~alo do duše** *книж.* разочарованието проникваше в душата ѝ  
**zahloubaně** нар. задълбочено, замислено: **číst ~** четá задълбочено; **tvářit se ~** изглеждам замислен; прàвя се на замислен  
**zahloubán|í, -í** ср. задълбоченост, замисленост  
**zahlouban|ý, -á, -é** задълбочен, замислен, съсредоточен: **~ý do knihy** задълбочен в книга; **~ý obličej** замислено, съсредоточено лице; **~ý do sebe** задълбочен, вглòбен в себе си  
**zahloub|at se, -ám se** св. (do čeho) вдълбоча се, задълбоча се, съсредоточа се, вглòбя се (в нещо): **~et se do čtení, do práce** вдълбоча се, задълбоча се в четене, в работа; **~at se do problému** съсредоточа се върху проблем; **~at se do vzpomínek** вдълбоча се, потъна в спомени; **~at se do sebe** вглòбя се в себе си  
**zahloubáv|at se, -ám se** нескв. (do čeho) вдълбочавам се, задълбочавам се, съсредоточавам се, вглòбявам се (в нещо): **~at se do knihy, do práce** вдълбочавам се, задълбочавам се в книга, в работа  
**zahl|ít se, -ím se** св. **1.** (čím) *книж.* задава се, задушà се (с нещо): **plíce se ~ily vodou** дробовете се задавиха с вода **2.** обикн. *третол.* **-í se** техн. задави се (от нещо, с нещо): **karburátor se ~il (pohonnou směsí)** карбураторът се задави (от горивната смес)

**zahluč|et**, обикн. *третол.* **-í** св. зашуми, забучи, загърми, гръмне: **v hale ~ely stroje** в халето загърмяха машини; **z barikády ~ely rány** от барикадата загърмяха, зачуха се изстрели; **hospoda ~ela smíchem** кръчмата загърмяха, гръмна от смях  
**zahluš|ít, -ím** св. (со) **1.** заглушà, задушà (нещо): **~it hlasy** заглушà гласовè **2.** *прен. книж.* заглушà, потисна, сподàвя, преодолява (нещо): **~it bolest** потисна, преодолява болка; **~it hlas svědomí** заглушà гласà на съвестта  
**zahluš|ovat, -uji/разг.** **-uju** нескв. (со) **1.** заглушàвам, задушàвам (нещо): **~ovat hlasy** заглушàвам гласовè **2.** *прен. книж.* заглушàвам, потискам, сподàвам, преодолявам (нещо): **~ovat vzpomínky** заглушàвам, потискам спомени; **~ovat touhu, bolest** потискам, преvзмòгвам, преодолявам желàние, болка  
**zahmat|at, -ám** св. **1.** заопипвам: **~at rukama** заопипвам с ръцè; **~at kolem sebe do prázdna** заопипвам в прàзното пространство наòколо **2.** (со) изцàпам, омàжа, омàцам, заплèскам (нещо) с (чèсто) пипане: **~at kliky špinavýma rukama** изцàпам, омàжа, омàцам, заплèскам дръжките на вратите с мръсните си ръцè  
**zahmyz|ít, -ím** св. (со) развèдя насекоми (в нещо); напèлня (нещо) с насекоми: **~it byt** развèдя насекоми в жилището; напèлня жилището с насекоми  
**zahnat, zaženu** св. **1.** (koho, co) изгòня, прогòня (някого, нещо): **~ psa** изгòня, прогòня куче; **~ nepřítel** изгòня, прогòня, обърна в бягство враг, неприятел; **vítr zahnal mraky** вятърът изгòни, разпрèсна òблаците **2.** (koho, co kam, odkud) закарàм, вкарàм, прогòня, пропèдя, отнесà, завлекà (някого, нещо някъде, отнякъде): **~ dobytek na pastvu** изкарàм, закарàм добитъка на пàша; **~ krávy do chléva** вкарàм крави в òбòр; **~ dav lidí do postranních ulic** прогòня, пропèдя тълпà хòра в странични ùлицы; **mráz zahnal zvěř z lesa k lidským obydlím** студът пропèди дивеча от гòрата към населените местà; **bouře zahnala loď, trosečníky daleko od břehů** бърята отнесе корабòру, òтнесè **~ někoho do úzkých, do slepé uličky, do kouta** поставя някого на тjàсно, вкарàм някого в миша дупка, в задèнена ùлица **3.** (со) изгòня, прогòня, пропèдя, разсèя, разпрèсна, утоля, потисна (нещо): **~ únavu kávou** пропèдя, разсèя умòра с кафè; **~ hlad, žízeň** утоля глàд, жàжда; **~ úzkost, nepříjemné vzpomínky** разсèя, потисна тревòга, неприятни спомени; **~ dlouhou dobu** *книж.* **~ na něco/k něčemu** убия у някого всàкакво

желание за нещо; **já ti ty roupy zaženu** разг. експр. аз ще ти избия от главата тези шуротии  
**záhněd|a, -u** ж. минер. опушен кварц  
**záhněd|ý, -á, -é** кафеникав, покафенял, потъмнял, възмургав, пожълтял: **~ý dým** кафеникав дым; **prsty ~é od tabáku** пръсти, пожълтели от тютюн; **starý ~ý pergamen** стар пожълтял пергамент  
**zahněd|nout, обикн. третол. -ne** св. стане леко кафяв, потъмнял, пожълтял; покафенее, потъмнее, пожълтее: **staré parkety ~ly** старият паркет потъмня, пожълтя; **dát cibulku na pánev ~nout** готв. запържа лук до тъмно златисто  
**zahní|ý, -á, -é** загний: **~ý brambor** загний картоф; **~á voda** застояла вода; **~ý hnůj** угний тор  
**zahn|ít, обикн. третол. -ije** св. започне да гние; загние, нагни: **nechat seno na lukách ~ít** оставя сеното по ливадите да загние; **staré trámy na střeše ~ily** старите греди на покрива загниха  
**zahnívac|í, -í, -í** който се отнася до гниене: **~í proces** процес на гниене  
**zahnívajic|í, -í, -í** прен. публ. загниващ, разлагащ се: **~í kapitalismus** загниващ капитализъм  
**zahnív|at, обикн. третол. -á** нескв. 1. загнива: **spadlé listí ~á** окапалите листа загниват; **odpadky ~ají** отпадъците загниват 2. прен. публ. и пейор. загнива, разлага се, упада, запада  
**zahnízd|ít se, -ím se** св. (kde) 1. обикн. третол. **-í se** загнезди (се), свие гнездо (някъде) (за птица): **v budouce ~ili vrabci** в къщичката за птици се загнездиха врабчета 2. прен. експр. установя се, заживея, свия гнездо (някъде) (за хора): **~it se v rodném domě** свия гнездо в родния си дом 3. обикн. третол. **-í se** загнезди се, проникне, завъди се (някъде) (за вредители, за пороци и под.): **ve sklepě se ~ily myši** в мазето се завъдиха мийшки  
**zahnízd|ovat se, -uji se/разг. -uju se** нескв. (kde) 1. обикн. третол. **-uje se** загнездва (се), свива гнездо (някъде) (за птица) 2. прен. експр. установявам се, заживявам, свивам гнездо (някъде) (за хора) 3. обикн. третол. **-uje se** разг. загнездва се, прониква, завъжда се (някъде) (за вредители, за пороци и под.)  
**zahnoj|ý, -á, -é** 1. изцапан с тор: **od kydání ~é nohy** изцапани от разхвърляне на тор крака 2. експр. изцапан, замърсен, мръсен: **~é uši** мръсни уши  
**zahn|out, -u** св. 1. (co) завия, извия, загъна, прегъна (нещо): **~out drát, roh stránky** прегъна тел, ъгъл на страница 2. (kat) завия, свия (някъде): **~out vpravo, za roh** завия, свия вдясно, зад ъгъла 3. (koti) вулг. изневеря, разг. кръш-

на (на някого): **~out manželce** изневеря на съпругата си  
**zahnut|ý, -á, -é** завит, прегънат, закривен: **~ý drát** завита, прегъната тел; **~ý zobák** закривен клин; **~ý nos** гърбав, крив нос  
**zahod|ít, -ím** св. (co) 1. захвърля, нахвърля (нещо): **~it papír do koše** изхвърля хартия в кош; **~it obnošené šaty, boty** захвърля износени дрехи, обувки; **~it zednickou lžící** прен. захвърля мистрията; зарежа зидарството; престана да работя като зидар; **~it zbraň** прен. захвърля оръжие; престана да се боря; вдигна ръце 2. експр. презра, пренебрегна (нещо); откажа се (от нещо): **ne~il by ani horší práci** той не би се отказал и от по-лоша работа 3. експр. не се възползвам (от нещо); изпусна, пропусна (нещо): **~it příležitost** изпусна, пропусна случай, възможност; **~it vložkou brankovou příležitostí** спорт. публ. пропусна явно голово положение  
**zahod|ít se, -ím se** св. експр. 1. (s kým) сляза, падна до равнището (на някого); излѝжа се, компрометирам се чрез общуване (с някого): **~it se se špatným děvčetem** компрометирам се с развалено момиче 2. (před kým) отстъпя, дам се (на някого), посрамя се (пред някого): **nechce se ~it před ním** не иска да се посрами пред него  
**záhodno** нар. предикативно книж. необходимо, целесъобразно, уместно: **je ~** следва, трябва, необходимо е  
**záhodn|ý, -á, -é** книж. уместен, потребен, необходим: **možné a ~é reformy** възможни и необходимите реформи  
**zahoj|ít, -ím** св. (co) излекувам, изцера (нещо): **~it ránu** излекувам, изцера рана; **~it (si) nohu koupelem** излекувам (си) крака с бани; **čas všechno ~í** прен. времето лекува всичко  
**zahoj|ít se, обикн. третол. -í se** св. излекува се, изцери се, заздравее: **rána, ruka se mu ~ila** раната, ръката му излекува  
**oženíš, tak se ti to ~í** до сватбата ще ти мине (казва се на ударили се разплакани деца)  
**záhon, -u** м. лехă: **květinový ~** цветна лехă; **osít ~ mrkvi** засее лехă с моркови; **plít, zalévat ~y** плевя, поливам лехă  
**záhon|ek, -ku** м. умал. лехичка  
**záhoneč|ek, -ku** м. умал. експр. лехичка  
**zahořek|ovat, -uji/разг. -uju** св. 1. започна да се оплаквам, да се вайкам, да се тѝохкам; завайкам се, затѝохкам се 2. (nad kým, nad čím) започна да оплаквам (някого, нещо); започна да нареждам, занареждам (над някого, над нещо): **~ovat nad sebou** започна да оплаквам

себе си; ~ovat nad svým osudem започна да оплаквам съдбата си

**zahořet, -ím** св. 1. обикн. *третол.* -í започне да гори; загорй, пламне: **na návrších ~ely ohně** по височините пламнаха, загоряха огньовете 2. обикн. *третол.* -í пламне, запламти, заблести, засвети, засияе: **plamen prudčeji ~el** пламъкът засвети по-силно; **oči mu ~ely očekáváním, vzpomínkou, nadšením** очите му запламтяха, засияха от очакване, от спомена, от възторг 3. *прен.* загоря, запала се, запламтя, пламна: **~et láskou (k dívce)** пламна от любов (към момиче); **~et pro myšlenku pokroku** запала се по напредничава идея 4. изчервя се, почервеня, пламна: **tváře jí ~ely** бузите ѝ се изчервиха, почервеняха, пламнаха

**zahořkle** нар. 1. възгорчиво, нагърчащо: **~ chutnat** обикн. *третол.* нагърча, има възгорчив вкус 2. *експр.* горчиво, огорчено: **~ se usmát** усмивна се горчиво, огорчено 3. *експр.* озлобено

**zahořklost, -i** ж. 1. горчивост, горчивина 2. *експр.* горчивина, огорченост 3. *експр.* озлобеност

**zahořklý, -á, -é** 1. възгорчив, нагърчащ: **~á chuť** възгорчив, нагърчащ вкус 2. *експр.* горчив, огорчен: **~á vzpomínka** горчив спомен; **~ý úsměv** горчива усмивка 3. *експр.* озлобен: **~ý samotář** озлобен самотник, саможивец

**zahořk|nout, -nu** св. 1. обикн. *третол.* -ne вгорчи се, загорчи: **víno ~lo** виното загорча 2. обикн. *третол.* -ne (коти) *прен.* опротивее, стане неприятен, отвратителен (на някого): **život, svět mu ~l** той се отврати от живота, от света; животът, светът му опротивя 3. (на со, на кохо; *proti čemu, proti kоти*) *прен.* озлобя се (срещу нещо, срещу някого): **~nout na všechny novoty, na celý svět** озлобя се срещу всичко ново, срещу целия свят; **~nout proti bývalým přátelům** озлобя се срещу някогашни приятели

**zahospodař|it (si), -ím (si)** св. (со) събера, спестя, икономисам (нещо): **~it si menší jmění** събера малък имот

**zahoukání, -í** ср. изсвирване, извикване, звуков сигнал

**zahouk|at, -ám** св. 1. обикн. *третол.* -á засвири, изсвири (за клаксон и под.): **klakson ~al** клаксонът изсвири 2. обикн. *третол.* -á забуха (за бухал и под.): **sova ~ala** бухалът забуха 3. обикн. *третол.* -á завише (за сирена): **sířena ~ala** сирената зави 4. (на кохо) *експр.* извикам, изкрещя (на някого)

**zahouk|nout, -nu** св. 1. обикн. *третол.* -ne (кратко) засвири, изсвири (за клаксон и под.): **lokomotiva ~ala** локомотивът изсвири 2. обикн.

*третол.* -ne (кратко) забуха (за бухал): **v lese ~la sova** в гората забуха бухал 3. (на кохо) *експр.* подвикна, викна, кресна (на някого)

**zahouplat, -ám** св. (кут, čím) залюля, поллюля (някого, нещо): **~at dítětem, kočárkem** залюля, поллюля дете, количка

**zahouplat se, -ám se** св. залюля се, поллюля се: **~at se na židli** залюля се на стол; **lampa se ~ala ve větru** лампата се залюля от вятъра

**zahoustl|ý, -á, -é** сгъстен, гъст: **~á polévka, omáčka** гъста супа, гъст сос

**zahoust|nout, обикн. третол. -ne** св. сгъсти се; стане гъст: **omáčka musí ~nout** сосът трябва да се сгъсти

**zahozen|í, -í** ср. само в съчет. **není k ~í** не е за изпускане, не е за изхвърляне, струва си: **to, taková příležitost není k ~í** това, такъв случай не е за изхвърляне, не бива да се изпуска

**zahozen|ý, -á, -é** *експр.* презрян, опозорен, компрометиран

**zahraban|ý, -á, -é** 1. заровен, закопан 2. *експр.* заровен, погребан 3. *прен. експр.* прахосан, пропилян

**zahrab|at, -u** св. 1. (со kat) закопая, зария, зароя (нещо някъде): **pes ~al kost do země** кучето зароя кост в земята 2. (кохо – вин.) *експр.* закопая, зароя, погребя (някого): **je mi jedno, kde mě po smrti ~ou** все ми е едно къде ще ме зароят, като умра 3. (со) *прен. експр.* погребя, съсия, разбия (нещо): **~at si život, svou budoucnost** погребя, съсия, разбия живота си, бъдещето си; **~at svůj talent** *прен.* погребя, прахосам, пропиля таланта си 4. (со čím) зароя, запълня, затрупам (нещо с нещо): **~at jámu** зароя, запълня, затрупам яма 5. (–; čím) започна да рия, да роя (–; с нещо): **kůň ~al (nohou)** коня започна да рие, да рови (с крак)

**zahrab|at se, -u se** св. 1. (do čeho) закопая се, зария се, зароя се (някъде): **~at se do sena, do písku** зароя се в сен, в пясък; **vojáci se ~ali** войниците се окопаха; **~at se do peřin** разг. *експр.* зароя се, потъна в пухени завивки 2. (do čeho) *прен.* зароя се, вдълбоча се, потъна (в нещо): **~at se do práce, do knih, do vzpomínek** вдълбоча се, потъна в работа, в книги, в спомени 3. (kde, kam) *експр.* заживя в уединение; уединя се (някъде): **~at se na horské samotě** уединя се в колиба в планината 4. *експр.* погребя се; пропиля, разбия, съсия живота си: **nechci se ~at** не искам да се погребя; не искам да пропиля, да съсия живота си

**zahrabáv|at, -ám** несв. 1. (со čím) закопavam, заравям (нещо с нещо): **hmyz ~á vajíčka do**



**písku** насекомите заравят яйцата си в пясъка  
**2.** (*koho, co*) *експр.* закопавам, заравям, по-  
 грѣбвам (*някого, нещо*): **~at svůj talent** *прен.*  
 погрѣбвам, прахосвам, пропилявам таланта  
 си **3.** (*co čím*) заравям, запълвам, затрупвам  
 (*нещо с нещо*): **~at jámu, brázdy** заравям,  
 затрупвам яма, бразди

**zahrabáv|at se, -ám se** *несв. 1.* (*do čeho*) зако-  
 павам се, заравям се (*някъде*): **~at se do slámy**  
 заравям се в слама **2.** (*do čeho*) *експр.* заравям  
 се, вдълбочавам се, потъвам (*в нещо*): **~at se**  
**do knih** заравям се, вдълбочавам се, потъвам  
 в книгите **3.** *експр.* погъбвам се, съсипвам се;  
 разбивам, съсипвам живота си: **takovým způ-**  
**sobem života se ~á** с такъв начин на живот  
 той/тя се съсипва, погъбва

**zahráb|nout, -nu** *св. 1.* (*co kam*) (с едно дви-  
 жение) закопая, зария, зароя (*нещо някъде*):  
**~nout semínko do země** зароя сѣменце в  
 земята **2.** (*co čím*) (с едно движение) зароя,  
 запълня, затрупам (*нещо с нещо*): **~nout důlek**  
 зароя, запълня трапчинка **3.** (с едно движе-  
 ние) зария, зароя (копита, прѣсти) (*в нещо*):  
**koník ~l podkovami** кончето копна (земята)  
 с подкови; **~nout si do vlasů** зароя прѣсти в  
 косата си

**zahrád|a, -y** *ж. градина: dům se ~ou* къща с  
 градина; **květinová ~a** цветна градина; **zeli-**  
**nářská ~a** зеленчукова градина; **ovocná ~a**  
 овошна градина; **botanická ~a** ботаническа  
 градина; **zoologická ~a** зоологическа градина;  
**zimní ~a** зимна градина; фантѣрия; **getse-**  
**manská ~a** *библ.* Гетсиманска градина, Гет-  
 симания; **francouzská, anglická ~a** *архи-*  
*тект.* фрѣнски, английски парк; **visuté ~y**  
 висящи, терасовидни градини

**zahrádečk|a, -y** *ж. умал. експр.* градинчица  
**zahrád|it, -ím** *св. 1.* (*co*) оградя, заградя, преградя  
 (*нещо*): **~it část dvora, pastvinu** оградя, пре-  
 градя, заградя част от двѡр, пасище **2.** (*co*)  
 преградя, затвѡря, заприщя (*нещо*): **~it ulici**  
 (**barikádou**) преградя улица (с барикада); **~it**  
**vechod do budovy** затвѡря вход върху сграда;  
**~it jez** затвѡря, заприщя яз

**zahrád|ka, -y** *ж. м. градина: čertovy ~y* *експр.*  
 ўличник, гамѣн, хулиган; такъв, който не ѣ  
 цвѣте за мирисане **2.** *разг.* кошарка за малки  
 деца **3.** багажник на покрив на автомобил

**zahrádkář, -e** *м.* градинар-любител

**zahrádkářsk|ý, -á, -é** градинарски; който се от-  
 нася към градинар-любител: **~ý časopis** спи-  
 сание за градинарство

**zahrádkářstv|í, -í** *ср.* градинарство (*любител-*  
*ско*)

**zahrádkov|ý, -á, -é** градински: **~ý plot** градинска  
 ограда

**zahrádn|í, -í, -í** градински, парков: **~í rostliny,**  
**jahody** градински растения, ягоди; **~í koncert**  
 концерт сред природата, на открито; **~í re-**  
**staurace** ресторант на открито; ресторант-  
 градина; **~í architektura** паркова архитектура  
**zahrádnice, -e** *ж. 1.* градинарка **2.** *разг.* жена  
 на градинар

**zahrádnick|ý, -á, -é** градинарски: **~é nářadí** гра-  
 динарски сечива; **~á škola** училище по гра-  
 динарство

**zahrádnictv|í, -í** *ср.* градинарство

**zahrádníč|it, -ím** *несв. разг.* занимавам се с  
 градинарство

**zahrád|a, -y** *ж. м. градина: uřádkovat*  
 направя вълка овчар

**zahranič|í, -í** *ср.* чужбина, странство: **odjet do**  
**~í** замйна за чужбина; **dovoz ze ~í** внос от  
 чужбина; **styky se ~ím** връзки с чужбина;  
**ministerstvo ~í** министерство на външните  
 работи

**zahraničně** *нар. само в съчет.* ~ **kulturní zpra-**  
**vodaj** кореспондент по въпроси на културния  
 живот в чужбина; задграничен кореспондент  
 по културни въпроси

**zahraničněpolitick|ý, -á, -é** външнополитиче-  
 ски: **~é události** външнополитически събития;  
**~ý komentář** външнополитически коментар  
**zahraničn|í, -í, -í** **1.** задграничен, чуждестранен:  
**~í vláda** задгранично правителство; **~í**  
**delegáti** чуждестранни делегати; **přehled ~ího**  
**tisku** преглед на чуждестранния печат; **~í**  
**vysílání** радиопредаване за чужбина **2.** вън-  
 шен: **~í politika** външна политика; **mini-**  
**sterstvo ~ích věcí** министерство на външните  
 работи; **ministerstvo ~ího obchodu** министер-  
 ство на външната търговия

**zahr|át, -aji/разг. -aju** *св. 1.* (*na co*) посвѣря (*на*  
*нещо*): **~át na klavír, na housle** посвѣря на  
 пиано/клавир

**~át na housle** посвѣря на  
 пиано/клавир  
 дя на някого, заиграя по свѣрката на някого;  
**náhoda mu ~ála do ruky** случайността му  
 помогна **2.** (*co*) изсвѣря, изпълня (*нещо*): **~át**  
**polku** изсвѣря, изпълня полка **3.** *обикн. тре-*  
*тол.* **-aje** засвѣри, зазвучи (за музикален ин-  
 струмент): **varhany ~ály** органът засвѣри,  
 зазвуча **4.** (*koho, co*) изиграя, изпълня (*ня-*  
*каква*) рѡля: **~át Hamleta** изиграя, изпълня  
 рѡлята на Хамлет; **~át hlavní roli** изиграя,  
 изпълня главната рѡля

**~át na housle** посвѣря на  
 пиано/клавир  
 изиграя комедия пред някого; **~át někomu**  
**pěkný kousek** *ирон.* изиграя, погода, скрой  
 (хубав) нѡмер на някого **5.** (*jak*) *спорт.* по-  
 кажа (*някаква*) игра: **~át dobře, špatně** покажа

добрѧ, лѡша игра **6.** (*со kat*) спорт. жарг. ритна, изпрѧтя (*обикн. топка някъде*): **~át (míč) do autu** изпрѧтя топка в ѧут **7.** обикн. третол. **-aje** (–; *koti*) прен. заиграе (–; на някого): **oči mu vesele ~ály** очите му вѣсело заиграха **8.** (*do čeho*) разг. вмѣся се, намѣся се (*в неѡо*); окажа въздѣйствиe (*върху неѡо*): **do toho ~ály cizí zájmy** в това се намѣсиха чужди интереси **9.** съѡо и **zahrát si, -aji si/разг. -aju si** (*s kým*) експр. постѣпя лѡшо (*с някого*); устрой лѡша шегѧ (*на някого*); пошегѡвам се (*с някого*): **osud (si) s ním divně ~ál** съдбата му изигра лѡша шегѧ

**zahrát si, -aji si/разг. -aju si** св. **1.** (*nač*) посвѣря (*на неѡо*): **~át si na klavír** посвѣря на пиѧно **2.** (*со*) посвѣря (*неѡо*) **3.** (*со*) поиграѧ (*неѡо*): **~át si karty** поиграѧ картѧ; **~át si fotbal s kamarády** поиграѧ фѡтбол с приятели **4.** (*koho, со*) изиграѧ, изпѣлня (*някаква*) рѡля: **~át si hlavní roli** изиграѧ глѧвна рѡля **5.** (*na koho*) предѡтѡва се (*за някого*); напраѡя се (*на някого*): **~át si na uraženého** напраѡя се на обиден **6.** (*s kým, s čím*) прен. пошегѡвам се, отнесѧ се лекомислено, несериѡзно (*с някого, с неѡо*): **osud si s ním ~ál** съдбата се пошегѡва с него; **lehkomyslně si ~ál s jejími city** тѡй се отнесе лекомислено към чѡвствата ѧ

**zahrávát, -ám** нескв. **1.** (*со kat*) спорт. жарг. ритам, изпрѧщам (*обикн. топка някъде*): **~át míč do autu** изпрѧщам (*топката в ѧут*) **2.** (*do čeho*) разг. мѣся се, намѣсвам се (*в неѡо*); оказвам въздѣйствиe (*върху неѡо*): **do toho ~ají cizí zájmy** в това се намѣсват чужди интереси **3.** съѡо и **zahrávát si, -ám si** (*s kým*) експр. постѣпвам лѡшо (*с някого*); изигравам лѡша шегѧ (*на някого*); шегѡвам се (*с някого*): **osud (si) s ním ~á** съдбата се шегѡва с него **4.** (*koti*) прен. експр. работѧ в (*неѡия*) полза: **osud nám ~á do rukou** съдбата работѧ в наѡа полза

**zahrávát si, -ám si** нескв. **1.** (*s kým, s čím*) играѧ си, шегѡвам се (*с някого, с неѡо*): **osud si ~á s člověkem** съдбата си играе с чѡвѡка; **nesvědomitě si ~at se zdravím** глѡпаѡо, безсѡвестно си играѧ със здравѡто си **2.** (*na koho*) предѡтѡвам се (*за някого*); праѡя се (*на някого*): **~at si na poctivce** предѡтѡвам се за чѡстен, за почтѡн (чѡвѡк)

**zahrazovat, -uji/разг. -uju** нескв. (*со*) **1.** оградѡдам, преградѡдам, заградѡдам (*неѡо*): **~ovat prostranství zdi** оградѡдам, заградѡдам пространство със стена **2.** преградѡдам, препрѡчвам, заприщвам (*неѡо*): **~ovat někomu cestu** преградѡдам пѣтя на някого; **~ovat jez** затѡврям, заприщвам ѧз

**zahrčjet, обикн. третол. и безл. -í** св. задрѡнка, затрѡка, затрополи: **zvonek ~el** звѡнецѡт задрѡнка; **kamera ~ela** камерата затрѡка; **pod oknem ~elo auto** под прозѡреца затрополи колѧ

**zahrk|at, -ám** св. **1.** обикн. третол. **-á** задрѡнка, затрѡка: **v kapse mu ~aly klíče** в дѡѡба му задрѡнкаха, затрѡкаха клѡчѡѡе **2.** (*čím*) задрѡнкам, затрѡкам (*с неѡо*): **~at pokladničkou** задрѡнкам с касичка

**zahrk|nout, обикн. третол. и безл. -ne** св. (*крѧтко*) издрѡнка, изтрѡка: **hodiny ~ly** часѡвникѡт изтрѡка

**zahr|nout, -nu** св. **1.** (*со čím, do čeho*) зарѡѡя, зарѧя, затрѡпам, покрѧя, скрѧя, загѡрѧя (*неѡо с неѡо, в неѡо*): **~nout stopu pískem** засѧпя следѧ с пѧсък; **~nout sadbu zemí** покрѧя, загѡрѧя рѧзсад с почѡа; **~nout brambory do popela** зарѡѡя картѡѡи в пѡпѡл **2.** (*со čím*) засѧпя, запѣлня (*неѡо с неѡо*): **~nout jamku, důlek** засѧпя, запѣлня, затрѡпам ѧмичка, трапчинка **3.** (*koho – вин. čím*) засѧпя, обсѧпя, обкрѡжѧ (*някого с неѡо*): **~nout hosta dary** обсѧпя гѡст с подѧръѡи; **~nul mě otázkami** тѡй ме засѧпя, обсѧпя ме с ѡпрѡси; **~nout někoho poctami, pozorností, péčí** обкрѡжѧ някого с почѡсти, с ѡнимѧние, с гриѡжи **4.** (*со kat*) вклѡча (*неѡо някъде*): **~nout údaje do zprávy** вклѡча дѧнни в доклѡд, в отчѡт **5.** (*со*) обхѡѡна, поберѧ (*неѡо*): **sbírka ~ne básně z různých období** сбирката ще обхѡѡне стихѡтворѡния от рѧзлични перѡѡди **6.** (*со*) подгѡна, загѡна (*неѡо*) навѡтре: **~nout si límec** подгѡна, загѡна си ѧѡта

**zahrn|ovat, -uji/разг. -uju** нескв. **1.** (*со čím, do čeho*) закрѧвам, зарѧвам, зарѡѡвам, покрѧвам, скрѧвам, загѡрѧям (*неѡо с неѡо, в неѡо*): **~ovat stopu pískem** засѧпвам следѧ с пѧсък; **~ovat sadbu zemí** покрѧвам, загѡрѧям рѧзсад с почѡа; **~ovat brambory do popelu** зарѡѡвам картѡѡи в пѡпѡл **2.** (*со*) засѧпвам, запѣлвам, затрѡпвам (*неѡо*): **~ovat jamku, důlek** засѧпвам, запѣлвам ѧмичка, трапчинка **3.** (*koho – вин. čím*) засѧпвам, обсѧпвам, обкрѡжѡвам (*някого с неѡо*): **~ovat hosta dary** обсѧпвам гѡст с подѧръѡи; **~ovat někoho otázkami** засѧпвам, обсѧпвам някого с ѡпрѡси; **~ovat někoho poctami, pozorností, péčí** обкрѡжѡвам някого с почѡсти, с ѡнимѧние, с гриѡжи **4.** (*со kat*) вклѡчвам (*неѡо някъде*): **~ovat údaje do zprávy** вклѡчвам дѧнни в доклѡд, в отчѡт **5.** обикн. третол. **-uje** (*со*) съдѡрѡжа, обхѡѡѡѡа (*неѡо*): **kniha ~nuje celou lyrickou tvorbu** книѡата съдѡрѡжа, обхѡѡѡѡа цѡлото лириѡеско тѡрѡчество **6.** (*со*) подгѡвам, загѡвам

(нещо): **~ovat si límec, rukáv** подгъвам си яката, ръкава  
**zahrnuje v to, zahrnujíc v to** *предлог с вин. (koho, co)* книж. включително, включвайки в това (някакого, нещо): **náklady na stavbu ~ dopravy materiálu** разходи по строеж включително доставката на материал  
**záhrobí, -í** *ср.* задгробен свят, оня свят; задгробен живот: **víra v ~í** вяра в задгробния живот ♦ **hájková** *ср.* бобо, като от онзи свят  
**záhrobní, -í, -í** задгробен: **víra v ~í život** вяра в задгробния живот  
**zahrocen|í, -í** *ср.* книж. 1. заостреност 2. насоченост  
**zahrocenost, -i** *жс.* книж. 1. острота, заостреност: **~ satiry** острота на сатирата 2. насоченост: **~ tisku proti špatnostem** насоченост на печата срещу негативните явления  
**zahrocen|ý, -á, -é** 1. заострен, островърх: **~á tyč** заострена пръчка, заострен прът; **~é štíty střech** заострени върхове на покриви 2. книж. насочен: **článek kriticky ~ý proti někomu** статия, критично насочена срещу някого  
**zahro|covat, -uji/разг. -uju** *несв.* 1. (со) заострям (нещо): **~ovat konec kůlu** заострям край на кол 2. (со) *прен.* книж. изострям (нещо): **krize ~uje rozpory ve společnosti** кризата изостря противоречията в обществото  
**zahrom|ovat, -uji/разг. -uju** *св.* (на кого) *експр.* завикам, закряскам, започна да викам, да се карам (на някого); заругая (някакого); започна да сипя ругатни, да сипя огън и мълнии (върху някого)  
**zahrot|it, -ím** *св.* (со) 1. заостря (нещо): **~it kůl** заостря кол 2. *прен.* книж. изостря (нещо): **~it otázku** изостря въпрос  
**zahrot|it se, обикн. третол. -í se** *св.* 1. заостри се, изостри се; стәне остър: **tahy v jeho tváři se ~ily** чертите на лицето му се изостриха 2. *прен.* книж. изостри се, стәне напрегнат: **situace se ~ila** ситуацията, положението се изостри  
**zahroz|it, -ím** *св.* (кому; кому čím) закана се (на някого); заплаша (някакого с нещо): **~it prstem, holí** закана се с пръст, с бастун; **~it dětem** закана се на деца; **~it pánům stávkou** заплаша господари със стачка  
**zahryzávat se, -ám se** *несв.* (do čeho) 1. захапвам (нещо); впивам зъби (в нещо): **~at se do jablka, do chleba** захапвам ябълка, хляб 2. *обикн. третол. -á se* *прен.* захапва (нещо); връзва се (в нещо): **cirkulárka se ~á do dřeva** банцигът се връзва в дървото  
**zahr|yznout, -yznu, по-рядко zahr|ýzt, -yzu** *св.*

1. (со do čeho) захапя (нещо); впиа зъби (в нещо): **~yznout zuby do chleba** захапя хляб  
2. (со) захапя, прехапя (обикн. устни): **~yzla rty, aby nevykřikla** тя прехапа устни, за да не извика 3. (koho – вин.) книж. загриза; започна да измъчвам, да тормозя (някакого): **~yzla ji žárlivost, pochybnost** започна да я измъчва ревност, съмнение  
**zahr|yznout se, -yznu se, по-рядко zahr|ýzt se, -yzu se** *св.* (do čeho) 1. захапя (нещо); впиа зъби (в нещо): **~yznout se do jablka** захапя ябълка; **pes se mu ~yzl do lýtka** кучето го захапа, ухапа го по прасеца 2. *обикн. третол. -yzne se/-yze se* *прен.* захапе (нещо); връже се (в нещо): **lopaty se ~yzly do země** лопатите се връзаха в земята  
**zahř|át, -eji/разг. -eju** *св.* (koho, co) загрея, сгрëя, стопля (някакого, нещо): **~át dítě** стопля дете; **~át vodu k varu** загрея вода, докато заври; **~át dítěti ruce** сгрëя, стопля ръцете на дете  
**zahř|át se, -eji se/разг. -eju se** *св.* загрея се, сгрëя се, затопля се, стопля се: **pokoj se už ~ál** стаята вече се затопли; **motor se ~ál** моторът (се) загрëя; **~át se při práci, čajem** сгрëя се, стопля се от работа; сгрëя се с чай  
**zahř|át|í, -í** *ср.* загрëване, сгрëване, затопляне, стопляне: **talíř polévky pro ~í** чиния супа за сгрëване  
**zahř|át|ý, -á, -é** загрят: **~ý motor, stroj** загрят мотор, загрят машина  
**zahřeš|it (si), -ím (si)** *св.* сгреша, прегреша, съгреша; извърша грях: **každý si někdy ~í** всеки понякога греш, прегрешава, съгрешава, ще извърши грях  
**zahř|ím|at, -ám** *св.* 1. *обикн. третол. -á* изгърмй, изтрещй (за гръмотевица): **~al hrom** изтрещя гръмотевица 2. *безл. -á* изгърмй: **z dálky ~alo** в далечината изгърмй 3. *обикн. третол. -á* издаде гръмогласен звук; изгърмй, гръмне, проехтй, изтрещй: **děla ~ala** оръдията изгърмяха, гръмнаха, изтрещяха; **potlesk ~al sálem** в залата гръмнаха ръкопляскания 4. (на кого) *експр.* развивам се (на някого); нахвърля се (върху някого); започна да сипя гръм и мълнии (срещу някого)  
**zahř|ívac|í, -í, -í** загрëващ, затоплящ, нагрëвателен: **~í láhev** грëйка, термофòр  
**zahř|ívač, -e** *м.* 1. нагрëвател; нагрëвателен прибор, ùред 2. *мед.* грëйка, термофòр: **prýžový ~** гýмен термофòр  
**zahř|íván|í, -í** *ср.* нагрëване, загрëване: **~í motoru, ložisek** *техн.* загрëване на мотор, на лагери  
**zahř|ív|at, -ám** *несв.* (koho, co) загрëвам, сгрëвам, затòплям, тòпля (някакого, нещо): **~at dítě** тòпля дете; **samička ~á vajíčka svým tělem**

- жёнската топли яйцата с тълото си; **~at (si) nohy pod pokrývkou** сгръвам, затоплям си краката под одеяло, под завивка; **kamna ~ají světlnici** пещката затопля стаята; **víno ~á** виното загръва, сгръва
- zahřív|at se, -ám se** *несв.* загръвам се, сгръвам се, затоплям се, стоплям се: **~at se u ohně, rychlými pohyby** сгръвам се, затоплям се край огъня, с бързи движения; **motor se ~á** моторът (се) загръва
- zahřměn|í, -í** *ср.* изгърмяване, изтрещяване, гръм; гръмотевичен тътен, тътнеж: **~í revoluce** *прен. експр.* тътен на революцията
- zahřm|ět, zahřm|ít, -ím** *св.* 1. *обикн. третол.* -í изтрещя, изгърмъ, падне, разнесе се (за гръм): **~ěl hrom** изтрещя гръмотевица 2. *безл.* -í изгърмъ, изтрещя: **zablýsklo se a ~ělo** блесна светкавица, мълния и изтрещя гръм 3. *обикн. третол.* -í издаде гръмогласен звук; изгърмъ, проехти, изтрещя: **~ěl potlesk** гръмнаха ръкопляскания 4. *(na koho) експр.* развивам се (на някого); нахвърля се (върху някого); започна да сипя гръм и мълнии срещу някого): **hněvivě na něho ~ěla** тя се развива гнєвно срещу него, гнєвно се нахвърли върху него, започна да сипе гръм и мълнии срещу него
- zahřmot|ít, -ím** *св.* (-; *čím*) започна да тропам, да тракам, да трополя; изтропам, изтракам, изтрополя, изгърмъ, изтрещя; издам шум (с нещо): **židle ~ila** столът изтропа, изтрополи; **~it dveřmi** затръшна врата
- záhub|a, -y** *жс.* гибел, погйбел, унищожение, загйване, погйване: **zachránit svět před ~ou** спася светът от гибел, от унищожение; **být na pokraji ~y** намирам се пред гибел, намирам се на ръба на пропадтá; **řítit se do ~y** погубвам се; вървя към гибел, към унищожение
- zahub|ít, -ím** *св.* (koho, co) погубя, унищожá (някого, нещо): **jaderná válka by mohla ~it svět** атомната война може да погуби, да унищожй светá; **mor ~il tisíce lidí** чумата погуби хиляди хора
- zahub|ovat (si), -uji (si)/разг. -uju (si)** *св.* (na koho, na co) изругáя, изпсүвам (някого, нещо): **~ovat hlasitě** изругáя, изпсүвам високо, гръмко; **~ovat (si) na nepořádky** изругáя, изпсүвам нередностите
- zahuč|et, -ím** *св.* 1. *обикн. третол.* -í забучй, зашумй, засвйри, завйе, зафучй, протътне: **vítr ~el** вятърът засвйри, зашумя, зафучá; **hrom ~el** гърмът протътна; **lesy ~ely** горите зашумяха 2. *безл.* -í (komu kde) забучй, зашумй, запищй (на някого нещо): **~elo mu v uších** зашумяха, запищяха му ушите; **v hlavě mu ~elo** главата му забучá 3. *също и zahuč|et si, -ím si* *експр. (co)* изръмжá, промърморя (нещо): **~et (si) cosi do vousů, na půl úst** изръмжá, промърморя нещо под носá си, с половин устá; **výhrůžně ~et** изръмжá, промърморя заканително, заплашително
- zahudr|ovat, -uji/разг. -uju** *св.* 1. *обикн. третол.* -uje изкрещй (за пуяк) 2. *(co) експр.* изругáя (нещо)
- zahuhl|at, -ám** *св. (co)* смънкам (нещо): **~al něco na půl úst** тй смънка нещо с половин устá
- zahuhň|at, -ám** *св. (co)* загъгна (нещо): **místo pozdravu něco ~al** тй загъгна нещо вмєсто поздрав
- zahulák|at, -ám** *св. (na koho) експр.* вйкна (гръмогласно), кресна, изкрещй (на някого): **~at na hospodského** вйкна, изкрещй на крчмáря
- zahul|ít, -ím** *св. експр.* 1. почна да димя, да пүша: **~it z dymky** задимя, запүша с лүла 2. *(co)* задимя, опүша, окадй (нещо): **~it pokoj** задимя, опушá стáя
- zahul|ít si, -ím si** *св. експр.* (с удовлєствие) запүша, запáфкам: **rád si hned ráno ~í** тй обйча ráно сутринтá да запáфка, да запүши
- záhumen|ek, -ku** *м.* по-рано земя за лично ползване на члєн на ТКЗС
- záhumen|í, záhumn|í, -í** *ср.* задєн двòр, градйна зад хамбáра или хармáна
- záhumenkár, -e** *м.* собственик на земя за лично ползване
- záhumenkov|ý, -á, -é** кйто се отнáся до земя за лично ползване: **~é hospodářství** лично стопáнство
- záhumenn|í, -í, -í** кйто се отнáся до задєн двòр: **~í stezka, cestička** пътчка, минаваща през задния двòр; **~í okénko** прозорче, глєдащо към задния двòр
- zahust|ít, -ím** *св.* 1. *(co)* сгъстй (нещо): **~it ovocnou šťávu varem** сгъстй плодov сок чрез варєне 2. *(co; co čím) готв.* подпáвя, застрòя (нещо с нещо): **~it polévku jíškou** застрòя, подпáвя сүпа със запрѣжка, със застрòйка
- zahust|ít se, обикн. третол. -í se** *св.* сгъстй се: **šťáva se varem ~í** сòкът се сгъстява чрез варєне; като поврй, сòкът ще се сгъстй
- zahušť|ovat, -uji/разг. -uju** *несв.* 1. *(co)* сгъстявам (нещо): **~ovat šťávu vařením** сгъстявам сòк чрез варєне 2. *(co)* кондензирам (нещо): **~ovat mléko, smetanu** кондензирам мляко, сметáна 3. *(co; co čím) готв.* застрòйвам, подпáвям (нещо; нещо с нещо): **~ovat polévku jíškou** застрòйвам, подпáвям сүпа със запрѣжка, със застрòйка
- zahušť|ovat se, обикн. третол. -uje se** *несв.* сгъстява се
- zahvzd|at, -ám** *св.* 1. *(na koho, na co)* свйрна,



подсвѣрна, изсвѣря (на някого, на нещо): **vlak ~al** влакът изсвѣри; **vítr ~al** вятърът изсвѣри, зафуча; **~at na psa** свѣрна на куче; **~at (si) na píšťalu, na prsty** изсвѣря със свѣрка, с прѣсти; **v hrdle, v nose mu ~alo** безл. в гърлото, в носа му нещо засвѣри; **~at bičem koním nad hlavou** изплющя с бич над главите на конѣ **2. обикн. третол. -á** засвѣсти, засвѣри: **střely mu ~aly kolem hlavy** куршумите засвѣстиха, засвѣриха край главата му **3. същ. и zahýžd|at si, -ám si (co)** засвѣря, засвѣрявам си (нещо): **~at (si) písničku** засвѣря, засвѣрявам си пѣсничка

**zahýžd|nout, -nu св. 1. (na koho, na co)** свѣрна, подсвѣрна, изсвѣря, засвѣря (на някого, на нещо): **lokomotiva ~la** локомотивът свѣрна, изсвѣри; **~nout na psa** свѣрна на куче; **~nout na prázdnou patronu** изсвѣря, свѣрна с празна гилза; **~nout údivem** подсвѣрна от изненада; **bič ~l експр.** бичът изплющя **2. (co)** изсвѣря (нещо): **~nout signal** изсвѣря сигнал **zahý нар.** рѣно, скѣро: **~ (zrána) vstát** стѣна рѣно (сутринта); **~ ovdověla** тя рѣно овдовѣ; **~ potom** скѣро след това, нѣ след дълго

**záhyb, -u м. 1. гѣнка: ~ pláště** гѣнка на шлифер; **~ na sukni** гѣнка на пола; **závěs splývající v ~ech** висѣща набрана завѣса **2. извивка, завѣй, чѣпка: ~ řeky** извивка, завѣй на река; **v ~u ulice** в чѣпката на ѱлицата **3. шив. плоха: sestehovat ~** трѣпѣсам плоха

**zahýb|at I, -ám св. 1. (kým, čím)** запѣчна да двѣжа, да мѣрдам; раздвѣжа (някого, нещо); замѣрдам (с нещо): **~at rukou** пѣчна да двѣжа ръката си, замѣрдам с ръка; **~at kolébku** разлюлѣя, залюлѣя люлка; **~at omdlelým chlapcem** раздвѣжа, разтѣрся припаднало момчѣ **2. (s čím) експр.** раздвѣжа, ускорѣ (нещо): **umí ~at s prací** умѣе да раздвѣжи, да ускѣри работата; **~at s výstavbou** раздвѣжа, ускѣря строителство **3. (čím) експр.** раздвѣжа, разтѣрся (нещо): **~at veřejným míněním** раздвѣжа, разтѣрся общѣственото мнѣние

**zahýb|at II, -ám несв. 1. (co)** загѣвам, подгѣвам (нещо): **~at roh stránky** подгѣвам ѱгъл на страница **2. (kam)** завѣвам, свѣвам (нанякъде): **~at za roh (do ulice)** завѣвам, свѣвам зад ѱгъла (на ѱлица); **řeka ostře ~á** реката ѣстро завѣва, прѣви ѣстѣр завѣй **3. (koti)** разг. вулг. изневерѣвам, разг. крѣшкам (на някого): **~at manželce, manželovi** изневерѣвам на съпрѣгата си, на съпрѣга си

**zahýb|at se, -ám se св.** запѣчна да се двѣжа, да мѣрдам; раздвѣжа се, размѣрдам се: **oční víčka se ~ala** клѣпачите се размѣрдаха, трѣпнаха

**zahýk|at, обикн. третол. -á св.** зарѣвѣ, изрѣвѣ (за магарѣ): **osel ~al** магарѣто зарѣва, изрѣва

**zahýk|nout, обикн. третол. -ne св.** изрѣвѣ (за магарѣ)

**zahý|nout, -nu св. 1.** загѣна, погѣна; почѣна, умрѣ: **~nout nemocí, hladem** почѣна, умрѣ от бѣлест, от глѣд; **~nul v boji** тѣй загѣна в бѣй; **tragicky ~nout** загѣна трагѣчно **2. прѣстѣна да съществѣвам; изчѣзна: náš jazyk ne~nul** нашият ѣзик не ѣ изчѣзнал

**zahynul|ý, -á, -é** загѣнал, почѣнал: **~ý letec** загѣнал летѣц

**zahýř|it si, -ím si св.** погулѣя, попирувам; (за крѣтко врѣме) го удѣра на живѣт: **občas si ~í** от врѣме на врѣме гулѣе, пирува; **~it si v hospodách** погулѣя, попирувам по крѣмите; удѣра го на живѣт по крѣчмите

**zacházení, -í ср. 1. (s kým, s čím)** дѣржѣние, отнѣсяне (с някого, с нещо) **2. (s čím)** борѣвене, рѣбота (с нещо); изпѣлзване (на нещо)

**zacház|et I, -ím, 3. мн. -ejí/-í несв. 1.** отѣвам тѣрде далѣче; изчѣзвам, изгѣбвам се от пѣ-

**příliš daleko** отѣвам тѣрде далѣче; **~et do krajnosti** отѣвам, стѣгам до крѣйност; **~et do podrobností** навлѣзам, впѣскам се в подрѣбности **2. обикн. третол. -í (-; kam)** залѣзва (-; някъде): **slunce ~í za hory** слѣнцѣто залѣзва зад планината **3. (kam)** завѣвам, свѣвам (някъде): **~et za roh** завѣвам, свѣвам зад ѱгъла **4. (ke komu; proč)** ѣдвам, хѣдя, отбѣвам се (при някого; за нещо): **~í k nám pravidelně** ѣдва, отбѣва се редѣвно при нас; **~et k někomu na návštěvu, na kávu** хѣдя, отбѣвам се при някого на гѣсти, на кафѣ **5. обикн. третол. -í** гѣне, загѣва, мре, умѣра (за растение или животно): **staré stromy ~ejí** стѣрите дѣрвѣта загѣват, умѣрат; **slepice ~ejí** кокѣшките гѣнат, мрѣт **6. обикн. третол. -í** потѣмнява; гѣби цѣта ѣ си, свѣжѣстѣ ѣ си, блѣска ѣ си, лѣскавината ѣ си; извѣхтѣва: **nábytek ~í** мѣбелите потѣмняват, извѣхтѣват; **obrazy ~ejí** картините потѣмняват, гѣбят цѣтовѣте ѣ си, свѣжѣстѣ ѣ си; **továrna nepracovala, stroje ~ely** фѣбриката не работѣше, машините рѣж-

**zacház|et II, -ím, 3. мн. -ejí/-í несв. 1. (s kým, s čím jak)** дѣржѣ се, отнѣсям се (с някого, с нещо някак): **vládne, surově s ním ~ejí** дѣржѣт се, отнѣсят се с нѣго/към нѣго любѣзно, грѣбо; **špatně ~í se svými věcmi** лѣшо се отнѣся към нещѣта ѣ си; не ѣи пѣзи нещѣта **2. (s čím)** борѣва, работѣя, манипулѣрам, слѣжа ѣ си (с нещо); из-

пòлзвам (*нещо*): **umí ~et se zbrání** умее, знае да борави с оръжие; **nehospodárně ~et s materiálem** изпòлзвам материал неикономично



каквòто посещеш, това ще пожънеш

**zacház|et si, -ím si, 3. мн. -ejí si/-í si** *несв.* удължавам си пътя; заобикалям; не минавам по прѣкия път: **tudy nechod'te, ~íte si** не минавайте оттук, това не е прѣкият път, заобикаляте

**zacházk|a, -y ж.** заобикаляне, заобикòлка; обикòлен път: **zbytečná ~a** излишно заобикаляне **zachecht|at se, -ám se св. разг. експр.** засмѣя се, изсмѣя се, изхихля се, изкикòта се: **jízlivě se ~át** засмѣя се, изкикòта се язвително; **~ali se jeho vtipům** тѣ се засмяха, изкикòтиха се на неговите остроумия

**zachichot|at se, -ám se св. разг. експр.** изкикòта се, изхихля се, изхихикам

**zachlad|it se, -ím se св. 1.** простудя се: **zmokl a ~il se** той се измокри и се простуди **2. безл. -í se** захладн се, застудѣе: **~ilo se už včera** застудя още вчѣра

**zachlazen|í, -í ср. по-рядко** простуда, настинка: **chránit se před ~ím** пазя се от простуда

**zachmuřeně нар.** мрачно, навѣсено, намръщено, начумѣрено: **dívat se ~ книж.** гледам мрачно, намръщено, начумѣрено

**zachmuřen|ý, -á, -é 1.** мрачен, навѣсен, намръщен, начумѣрен: **~é čelo** навѣсено, намръщено чело; **~ý pohled** мрачен, навѣсен, намръщен, начумѣрен поглед **2.** заоблачен, облачен: **~é nebe** заоблачено, мрачно небе; **~é a deštivé počasí** облачно и дъждòвно време

**zachmuř|it, -ím св. (co)** навѣся, свѣся, намръщя, начумѣря (*нещо*): **~it tvář** намръщя, свѣся, начумѣря лице

**zachmuř|it se, -ím se св. 1.** навѣся се, свѣся се, намръщя се, начумѣря се, помрача се, помръкна: **~il se/jeho tvář se ~ila nad tou zprávou** той се намръщя, помръкна/лицето му се намръщя, помръкна от тази новина **2. обикн. третол. -í se** заоблачи се, покри се с облаци: **obloha se ~ila** небето се покри с облаци

**zachmuř|ovat, -uji/разг. -uju** *несв. (co)* навѣсвам, свѣсвам, намръщвам, начумѣрвам (*нещо*): **~ovat tvář** намръщвам, начумѣрвам лице

**zachmuř|ovat se, -uji se/разг. -uju se** *несв. 1.* навѣсвам се, свѣсвам се, намръщвам се, начумѣрвам се, намрачавам се, помръквам: **jeho tvář se ~ovala hněvem** лицето му се намръщваше, помръкваше от гняв **2. обикн. третол. -uje se** заоблачава се, покрива се с облаци: **obzor se ~uje** хоризонтът, небесклòнът се заоблачава, покрива се с облаци

**záchod, -u м.** клозѣт, тоалѣтна: **splachovací ~**

вòтерклозѣт; **pánský, dámský ~** мѣжка, дам-ска тоалѣтна; **jít na ~** отивам в клозѣта, в тоалѣтната; отивам по нѣжда; **chce se mi na ~** ходи ми се по нѣжда; **být na ~ě** в клозѣта съм; **spláchnout ~** пусна вода в тоалѣтната

**záchod|ek, -ku м.** общѣствен клозѣт, общѣствена тоалѣтна: *често мн. в съчет.* **veřejné, městské ~ky** общѣствена, градска тоалѣтна; общѣствени, градски тоалѣтни

**záchodov|ý, -á, -é** кòйто се отнася до клозѣт, до тоалѣтна; клозѣтен: **~á mísa** клозѣтна чиния; **~á žumpa** клозѣтна яма

**zachou|it se, -ím se св. (do čeho)** завия се, увия се, сгѹша се (*в нещо*): **~it se do kožichu** увия се в кожѹх

**zachovale нар. само в съчет. vypadat ~** изглѣждам добре за възрастта си; добре запàзен съм

**zachovalost, -i ж. 1.** запàзеност, непокѣтнатост: **~ zámku, knihy** запàзеност, непокѣтнатост на замък, на книга **2. остар.** нравствена чистòта; безупрѣчност, безѹкорност, неопетнѣност

**zachoval|ý, -á, -é 1.** добре запàзен: **~á stavba** запàзена пострòйка; **~ý oblek** запàзен костюм; **~ý šedesátník** запàзен шейсѣтгодишен човѣк **2. остар.** нравствено чист; непорòчен, безѹкорен, безупрѣчен, неопетнѣн: **naprosto ~ý občan** напѣлно безѹкорен, безупрѣчен в морàлно отношѣние грàжданин

**zachován|í, -í ср. 1.** съблюдаване, спàзване: **~í pravidel** съблюдаване, спàзване на правила **2.** запàзване, съхранѣние, задържане: **~í míru** запàзване на мирà; **zákon ~í hmoty a energie физ.** закон за съхранѣние на материята и енергията

**zachov|at, -ám св. 1. (co, koho)** запàзя, съхраня (*нещо, някого*): **~at budovu v původním stylu** запàзя сгràда в първоначалния ѝ стил; **~at vzpomínku v paměti** запàзя спòмен в паметта си; **~at pacienta při životě/pacientovi život** запàзя, спася живòта на пациент **2. също и zachov|at si, -ám si (něco)** запàзя (*нещо*) за сѣбе си; запàзя си, съхраня си (*нещо*): **~at si život, zdraví, sílu** запàзя живòта си, здравето си, силата си; **~at klid, důstojnost** запàзя спòкойствие, достòйност **3. (co)** удържà, спàзя (*нещо*): **~at pravidla hry** спàзя рѣд, правила на игра; **~at přísahu** удържà на клѣтвата си

**zachov|at se, -ám se св. 1.** запàзя се, съхраня се: **na stěně se ~aly stopy malby** на стенàта са се запàзили следи от боя, по стенàта личàт следи от боя; **staré lidové zvyky se ~aly** старите нарòдни обичàи, традиции са се запàзили **2. (jak; jak ke komu)** отнесà се, постѣпя (*някак; някак спрямо някого, към някого, с някого*): **~at se statečně, jako dobrý občan** постѣпя смѣло,

като добър гражданин; **dobře se k nám ne~al** той не се отнесе, не постъпи добре към нас  
**3. (komu) остар.** угодя (на някого): **všem se nelze ~at** на всички не можем да угодим  
**zachovávat, -ám нескв.** **1. (co, koho)** запазвам, съхранявам (нещо, някого): **~at a udržovat stavitelské památky** запазвам, опазвам и поддържам паметниците на архитектурата; **~at někoho v paměti** запазвам, съхранявам някого в паметта си **2. също u zachovávat si, -ám si (něco)** запазвам (си) (нещо) за себе си: **~at si své přesvědčení, svůj úsudek** запазвам убеждението си, мнението си **3. (co)** пазя, спазвам, съблюдавам (нещо): **~at zákony** спазвам законите; **~at tajemství** пазя тайна  
**zachovávat se, -ám se нескв.** **1.** запазвам се, пазя се, съхранявам се **2. (jak; jak ke komu)** отнасям се, постъпвам (някак; някак спрямо някого, към някого, с някого) **3. (komu) остар.** угаждам (на някого)  
**záchrana, -y ж.** спасение, спасяване; *книж.* избавление, избавяне: **~a tonoucího chlapce** спасяване на давящо се момче; **~a života, majetku** спасяване на живот, на имуществото; **udělat vše pro jeho ~u** направи всичко за спасението му; **dávat ~u někomu спорт.** осигурявам, пазя някого  
**záchranař, -e м.** член на спасителна група  
**záchranařský, -á, -é** който се отнася до спасяване, до спасителна работа, до спасителна група: **~á družstva** спасителни групи; **~é práce** спасителни работи  
**zachránce, -e м.** спасител, *книж.* избавител: **~e dítěte, života** спасител на дете, на живот; **statečný ~e** храбър спасител, избавител  
**zachránkyně, -ě ж.** спасителка, *книж.* избавителка  
**zachránit, -ím св.** **1. (koho, co)** спася (някого, нещо): **~it tonoucího chlapce** спася давящо се момче; **~it zboží z hořícího skladu** спася стоки от горящ склад; **~it pro děti/dětem rodový majetek** спася, запазва семейното имущество за децата **2. (koho, co před kým, před čím)** избавя (някого, нещо от някого, от нещо): **~it zemi před nepřítelem** избавя страна от неприятел, от враг; **~it někoho před špatnými vlivy** избавя някого от лоши влияния  
**zachránit se, -ím се св.** **1.** спася се: **při katastrofě se ~ily jen tři osoby** при катастрофата се спасиха само трима души; **zachraň se, kdo můžeš!** който може – да се спасява! **2. (před kým, před čím; od koho, od čeho)** спася се, избавя се (от някого, от нещо): **~it se před náletem, od záhuby** спася се, избавя се от самолетно нападение, от гибел

**záchrana, -y ж. разг.** **1.** бърза помощ (кола); линейка: **odvézt raněného chlapce ~ou** откарам ранено момче с бърза помощ **2.** бърза помощ (служба): **telefonovat na ~u** телефонирам в „Бърза помощ“  
**záchranný, -á, -é** спасителен: **~é pásy, vesty, čluny** спасителни пояси, жилетки, лодки; **~á služba** служба за бърза медицинска помощ; **vůz ~é služby** кола на „Бърза помощ“; линейка; **~á stanice** пункт за бърза медицинска помощ; **~é práce** спасителни работи  
**zachraňovatel, -í, -í** спасителен: **~í práce, akce** спасителни работи, акции  
**zachraňovat, -uji/разг. -uju нескв.** **1. (koho, co)** спасявам (някого, нещо): **~ovat tonoucího chlapce** спасявам давящо се момче; **~utěkem si ~ovat život** спасявам живота си с бягство; **~ovat staré historické památky** спасявам, опазвам исторически спомени  
**situaci** спасявам положението **2. (koho, co před kým, před čím)** избавям, спасявам (някого, нещо от някого, от нещо): **~ovat přítele před nepřijemnostmi** избавям, спасявам приятел от неприятности; **~ovat podnik před úpadem** спасявам предприятие от банкрут, от фалит  
**zachraňovat se, -uji se/разг. -uju се нескв.** **1.** спасявам се: **~ovat se ~utěkem** спасявам се с бягство **2. (před kým, před čím; od koho, od čeho)** избавям се, спасявам се (от някого, от нещо): **~ovat se před zvědavci** избавям се от любопитни (хора)  
**zachrápání, -í ср.** изхъркване, похъркване  
**zachrápání, -u св.** изхъркам, захъркам  
**zachraptět, -ím св. (co; -)** започна да говоря пресипнало; изхриптя, кажа (нещо) пресипнало; захриптя  
**zachrastit, -ím св.** **1.** зашумоля, прошумоля: **v listí ~ila myš** в листата зашумоля мишка **2. (čím)** зашумоля, задрънкам, затракам (с нещо): **~it klíči** задрънкам с ключове  
**zachrčít, -ím св.** **1.** изхриптя, изхъркам: **~elo mu na prsou безл.** в гърдите му нещо изхриптя **2. (co)** изхриптя, изхъркам (нещо): **~et něco nesrozumitelného** изхриптя нещо неразбираемо  
**zachrchl, -ám св. експр.** **1.** захрача **2.** изхъркам: **motor ~al прен.** моторът изхърка  
**zachrochtat, -ám св.** **1.** обикн. *третол.* **~á** изгрукти (за прасе): **prase ~alo** прасето изгрукти **2. (co; -)** експр. *пейор.* изгрукти, кажа (нещо) груктѝйки (за човек)  
**zachroptět, -ím св. (co; -)** изхриптя, изхъркам (нещо; -): **umírající ~ěl** умирающий изхърка

**zachrup|at**, обикн. третол. **-el/-á** св. захрѹпа, захрѹска, хрѹсне

**zachřest|it**, **-ím** св. 1. обикн. третол. **-í** задрѣнка, издрѣнка, затрѣка, изтрѣка: **rolničky ~ily** звѣнчѣта задрѣнкаха, издрѣнкаха 2. (*čím*) задрѣнкам, издрѣнкам, затрѣкам, изтрѣкам (*c нецо*): **~it klíči** задрѣнкам, издрѣнкам с клѹчове

**zach|tít se**, само безл. **-ce se** св. (*komu čeho; komu c инф.*) прийска се, дощѣ се (*на някого нецо*): **~tělo se mu vína** прийска му се винò; **~tělo se jí spát** прийска ѝ се да спѣ, доспѣ ѝ се, приспѣ ѝ се; **pracuje, jen když se mu ~ce** тòй рабòти, сѣмо когѣто му се прийска; **dělá, čeho/co se mu ~ce** тòй прѣви, вѣрши, каквòто му се прийска **zachumel|it**, обикн. третол. **-í** св. (*co*) покрѣе, затрѹпа (*нецо*) (*за сняг*): **sníh ~il les** снегѣт покрѣ, затрѹпа горѣта

**zachumel|it se**, обикн. безл. **-í se** св. завалѣ сняг: **kvečeru se ~ilo** прѣвечер завалѣ сняг

**zachuml|at se**, **-ám se** св. (*do čeho*) завѣя се, увѣя се, сгѹша се (*в нецо*): **~at se do peřin** увѣя се, сгѹша се в пѹхени завѣвки

**zachumláv|at se**, **-ám se** несв. (*do čeho*) завѣвам се, увѣвам се, сгѹшвам се (*в нецо*)

**zachtu|at**, обикн. третол. **-á** св. (*komu*) усладѣ се (*на някого*): **koláč mu ~al** сладкѣшѣт му се усладѣ

**zachvácen|ý**, **-á**, **-é** обхвѣнат, засѣгнат: **kapitalismus ~ý krizí** капитѣлизъм, обхвѣнат от крѣза **zachvacov|at**, обикн. третол. **-uje** несв. (*koho, co*) 1. обхвѣща, обзѣма (*някого, нецо*): **oheň ~oval i vedlejší dům** òгънят обхвѣщаше и сѣсѣдната кѣща; **~uje ji strach, zoufalství, smutek** обхвѣща я, обзѣма я стрѣх, отчаяние, печѣл 2. засѣга, обхвѣща, разг. хвѣща, пѣпва, налѣга (*някого, нецо*): **tuberkulóza ~uje plíce** туберкулòзата засѣга бѣлите дробòвѣ

**záchvat**, **-u** м. 1. мед. прѣстъп, крѣза; припадѣк: **~ kašle** прѣстъп на кѣшлица; **astmatický ~** астмѣтичен прѣстъп; **epileptický ~** епилептичен прѣстъп, припадѣк; **~ mrtvice** мòзъчен ùдар, апоплѣксия; **ledvinový, srdeční ~** бѣбречна, сѣрдѣчна крѣза 2. прѣстъп: **~ smíchu, zlosti, žárlivosti** прѣстъп на смѣх, на злòба, на рѣвност; **~ pilnosti rychle pominul експр.** прѣстъпѣт на трудолюбие скòро премѣна

**zachvát|it**, обикн. третол. **-í** св. (*koho, co*) 1. обзѣме, обхвѣне (*някого, нецо*): **požár ~il celý les** пожѣрѣт обхвѣна цѣлата горѣ; **úzkost, panika, touha ji ~ila** обзѣ я, обхвѣна я безпокòйство, пѣника, копнѣж 2. засѣгне, обхвѣне; разг. хвѣне, пѣпне, налѣгне (*някого, нецо*): **~il ho kašel** налѣгна го, пѣпна го кѣшлица; **tu-**

**berkulóza ~ila plíce** туберкулòзата засѣгна бѣлите дробòвѣ

**zachvĕn|í**, **-í** ср. трѣпване, потрѣпѣване

**zachv|ĕt**, **-ĕji/разг.** **-ĕju** св. (*čím, kým*) залюлѣя, разлюлѣя, накарѣм да трѣпне, да потрѣпѣри (*нецо, някого*): **vítr ~ĕl rákosím** вѣтрѣг залюлѣя, разлюлѣя трѣстиките; **~ĕla jí zima** студѣт я накарѣ да потрѣпѣри

**zachv|ĕt se**, **-ĕji se/разг.** **-ĕju se** св. (*-; čím*) потрѣпна, трѣпна, затрѣпѣря, затрѣпѣя, разтрѣпѣря се (*-; от нецо*): **ruka se mu ~ĕla** рѣкѣта му трѣпна, разтрѣпѣри се/разтрѣпѣра се; **~ĕt se chladem** затрѣпѣря, разтрѣпѣря се от хлѣд, от стѹд; **hlas se ~ĕl pohnutím** гласѣт трѣпна от вълнѣние

**záchvĕv**, **-u** м. 1. потрѣпване, потрѣпѣване, трус: **~ strun** трѣптѣне на стрѹни; **~y pŮdy** зѣмни трѹсове 2. прен. потрѣпване, трѣпет, трѣпка: **~ úsmĕvu** потрѣпване на усмѣвка; **~ lásky** любовѣн трѣпет

**zachvív|at**, **-ám** несв. (*kým, čím*) залюлѣвам, разлюлѣвам; карѣм (*нецо, някого*) да потрѣпва:

**vĕtrík ~al vĕtvĕmi** ветрѣцѣг разлюлѣваше клòните; **zima jí ~ala** студѣт я карѣше за потрѣпва

**zachvív|at se**, **-ám se** несв. (*-; čím*) потрѣпвам, трѣпѣря, трѣпна, потрѣпѣрѣвам, трѣсѣ се, разтѣрсѣвам се (*-; от нецо*): **zemĕ se ~ala otřesy** зѣмѣта трѣпѣрѣше, трѣсѣше се, разтѣрсѣваше се от трѹсове; **hlas se ~al** гласѣт потрѣпваше, трѣптѣше

**zachvacovac|í**, **-í**, **-í** техн. улѣвящ, задѣржащ: **~í zařízení** улѣвящо, задѣржащо устрòйство; уловѣтел

**zachycovač**, **-e** м. техн. уловѣтел: **~ prachu** прѣхоуловѣтел; **~ plynu** гѣзоуловѣтел; **~ strusky** шлѣакоуловѣтел; **~ zrna** зѣрноуловѣтел

**zachyc|ovat**, **-uji/разг.** **-uju, zachytáv|at**, **-ám** несв. 1. (*co, koho*) хвѣщам, улѣвам, подхвѣщам, придѣржѣм (*нецо, някого*): **~ovat míč** хвѣщам, улѣвам тòпка; **~ovat cvičence při do-skoku** хвѣщам, придѣржѣм гимнастик при приземѣване; **~ovat puštěné očko** хвѣщам, ловѣ пѹсната брѣмка; **stromy ~ují sluneční paprsky** прен. дѣрѣвѣтата улѣвят слѣнчевите лѣчи 2. (*co*) отразѣвам, отбѣвам, отблѣскам (*нецо*): **~ovat rány soupeře** отразѣвам, отбѣвам ùдари на протѣвник 3. (*oč, zač*) закарѣвам/закарѣвам (*нецо*); закарѣвам се/закарѣвам се (*за нецо*): **~ovat nehtem o hedvábí** закарѣвам с нòкѣт копѣрна; **~ovat punčochou za hřebík** закарѣвам си чорѣпа в/на гвòздей 4. (*co*) незаконно задѣржѣм (*нецо*): **~ovat korespondenci** задѣржѣм кореспондѣнция 5. (*co*) улѣвам, отвѣждам, каптѣрам, сѣбѣрам (*нецо*): **~ovat dešťovou vodu do kádĕ** отвѣждам,



събирам дъждовна вода в каца; **~ovat pramen** техн. улавям, каптирам извор **6. (co)** долавям, усещам (нещо): **~ovat sluchem kroky, nosem vůni** долавям със слуха си стъпки, с носа си миризма **7. (co)** обхващам, представям, регистрирам, съдържам (нещо): **slovník ~uje slovní zásobu** речникът регистрира лексиката; **~ovat statisticky výsledky** отбелязвам, регистрирам по статистически път резултати **8. (co)** улавям, приемам (нещо): **~ovat vysílání družice** приемам предаване от спътник

**zachycovat se, -uji se/разг. -uju se, zachytáv[at se, -ám se** нескв. **1. (čeho, koho; oč)** хващам се, придържам се, държа се (за нещо, за някого): **~ovat se rukama keřů** хващам се, придържам се с ръце за храсти; **~ovat se o zábradlí** държа се, придържам се за парапет; **dítě se ~uje matky** детето се държи за майка си **2. (kde)** обикн. третол. **-uje se/-á se** задържа се, остава (някъде): **vločky sněhu se ~ují na větvích** снежинките се задържат, остават по клоните; **semena se ~ají v půdě** семената се прихващат, остават в почвата

**zachytávat** вж. **zachycovat**

**zachyt[ít, -ím, zachyt[nout, -nu** св. **1. (co, koho)** хвана, уловя (нещо, някого) (в движение): **~it padající vazu** хвана, уловя падаща ваза; **~it míč** хвана, уловя топка; **~it omdlévajícího** хвана, подхвана припаднал; **~it puštěné očko** хвана, уловя пусната бримка **2. (oč, zač)** закача (нещо); закача се (за нещо): **~it rukávem o kliku/za kliku** закача си ръкава за брава; **~it lano za hák/na hák** закача, вържа въже за кукла **3. (co)** (незаконно) задържа (нещо): **~it dopis, poštovní zásilku** задържа писмо, пощенска пратка **4. (co)** уловя, отведя, каптирам, събера (нещо): **~it dešťovou vodu do kádě** отведя, събера дъждовна вода в каца **~it pramen** техн. уловя, каптирам извор **5. (co)** доловя, усетя, подуша (нещо): **~it signál, volání o pomoc** доловя сигнал, вик за помощ; **pes ~il stopu** кучето подуши след; **~it zápach plynu** доловя, усетя миризма на газ **6. (co)** обхваща, представя, регистрирам, запиша, изобразя (нещо): **~it lexikální strukturu jazyka** обхваща, регистрирам лексикалната структура на език; **~it melodii, projev** запиша мелодия, реч; направи звукозапис на мелодия, на реч; **básnický, malířský ~it krásy kraje** изобразя поетично, художествено красотите на област, на край

**zachyt[ít se, -ím se, zachyt[nout se, -nu** се св. **1. (čeho, koho)** хвана се, придържа се (за нещо, за някого): **v pádu se ~il zábradlí** при падането той се хвана за парапета; **zatočila se**

**jí hlava a musela se ~it souseda** завяй й се свят и трябваше да се хване за човека до нея **2. (zač, oč čím, kde)** закача се, заседна, задържа се, захвана се, прихвана се (в нещо, някъде): **~it se pláštěm za roh/o roh stolu** закача палтото си в ъгъла на маса; **peří se jí ~ilo ve vlasech** в косата й заседна перушина; **kleč se ~ila na skále** клекът се захвана, прихвана на скалата

**zachytiteln[ý, -á, -é** **1.** уловим **2.** забележим; който може да се регистрира

**záchytk[a, -y** ж. **1. техн.** езиче, запънка, резе: **~a zámku** езиче, резе на брава **2. разг.** отрезвително (отделение); отрезвител: **strávit na záchytcе noc** прекарам нощта в отрезвителното

**záchytn[ý, -á, -é** който служи за задържане, за захващане, за улавяне: **~é lano** техн. въже за задържане, за захващане; **~á stanice** отрезвително отделение

**zaimpon[ovat [za-i-], -uji/разг. -uju** св. (кому, чему čím) импонирам, харесам (на някого с нещо): **ten mladík dívce ~oval** този младеж хареса на девойката

**zaimproviz[ovat [za-i-], -uji/разг. -uju** св. (co) импровизирам (нещо): **~ovat písničku, několik taktů** импровизирам песничка, няколко такта

**zainteresovaně** [za-i-] нар. заинтересувано/заинтересовано

**zainteresovanost** [za-i-], -i ж. заинтересуваност/заинтересованост: **hmotná ~** икон. материална заинтересованост

**zainteresovan[ý [za-i-], -á, -é** заинтересуван/заинтересован: **konference ~ých států** конференция на заинтересувани държави

**zainteres[ovat [za-i-], -uji/разг. -uju** св. (koho – вин. pro koho, pro co; na čem; čím) заинтересувам/заинтересовам (някого за нещо, към нещо, с нещо): **~ovala ho pro svůj plán** тя го заинтересува с плана си; **~ovat mládež sportem** заинтересувам младежта със спорт; **~ovat pracující na plnění plánu** заинтересувам трудещите се за изпълнение на плана

**zainteres[ovat se [za-i-], -uji se/разг. -uju se** св. (oč) заинтересувам се/заинтересовам се (за нещо); проявя интерес (към нещо)

**zajás[at, -ám** св. (nad čím) заликувам (заради нещо, от нещо, над нещо): **~at radostí nad dobrou zprávou** заликувам от радост от добрата новина; **v duchu ~ala** прен. тя заликува вътре в себе си

**zajat[ec, -ce** м. пленник: **válečný ~ec** военнопленник

**zajateck[ý, -á, -é** военнопленнически: **~ý tábor,**

**transport** воєнноплєнічески лāгер, тран-спорт  
**zajatkyn|ě, -ě** жс. плєнница  
**zajat|ý, -á, -é** плєнєн, взєт в плєн  
**zaječ|et, -ím** св. запищя, изпищя; завикам, из-викам пронизително: **~et hrůzou** запищя, из-пищя от ўжас; **~ela siréna** запищя, завй сирєна  
**zaječ|í, -í, -í** зāешки: **~í kožka, stopa** зāешка кōжа, следā; **~í běhy, slechy** лов. зāешки лāпи, уши; **~í** експр. смята да офєйка; **vzít do ~ích** експр. офєйка; тїртя да бягам; избягам  
**zaječ|e, -e** жс. 1. зāйка 2. зāешка кōжа  
**zaječ|in|a, -y** жс. 1. зāешка кōжа 2. зāешко месō  
**zajedno** нар. само в сьчет. **být ~ (s kým v čet)** на сьщото мнєние сьм (като някого); на єднō мнєние сьм, єдинодўшен сьм (с някого за нецō): **ve všem jsou spolu** ~ вьв всьчкō тє са на єднō мнєние, тє са єдинодўшни  
**zajekt|at, -ám** св. експр. 1. зāєкна, запелтєча: **~at hrůzou** зāєкна, запелтєча от ўжас 2. (čít) затрāкам (обикн. сьс зьби): **~at zuby** затрāкам сьс зьби 3. обикн. трєтол. -ā затресє се, потрєпєри: **brada mu ~ala** брадāта му се затрєсе, потрєпєри  
**zájem, -mu** м. интерес: **osobní, obecný, veřejný, hmotný ~em** личєн, общ, общєствен, матєриāлен интерес; **podřídít se ~mu celku** подчиня се на интереса на колектива; **mít ~em o někoho, o něco** ймам, проявявам интерес към някого, към нєцō; интересувам се от някого, от нєцō; **mít ~em na něčem** заинтерєсуван сьм от нєцō; **byť ve středu/v popředí ~mu** в цєнтїра на внимāниєто сьм; **životní ~em** на сьщєн, жїзєнєн интерес; **třídní ~my** клāсови интереси; **velmocenské ~my** интереси на велїки сїли; **zasahovat do cizích ~mů** засягам чўжди интереси; **ve vlastním ~mu** в свōй сōбствен интерес  
**zájemce, -e** м. заинтерєсувано лицє, странā (по дело и под.) (за мж)  
**zájemkyn|ě, -ě** жс. заинтерєсувано лицє, странā (по дело и под.) (за жєна)  
**zaje|t, -du** св. 1. изгўбя се, изчєзна, скрїя се от пōгледа (с превозно средство и за превозно средство): **díval se za nimi, dokud ne~li** тōй глєдāше след тях, докātō изчєзнаха (с превозно средство) 2. (kat) завїя (зад нецō) (с превозно средство): **~t za roh** завїя зад ўгъл 3. (kat) вляза (някѣде) (с превозно средство): **~t autem do garáže** вляза с колā в гарāж; **~t do příkopu** вляза (с колā) в канāвка 4. (kat, pro koho, na co; ke komu) отїда (някѣде); отїда да взєма (някого, нецō); отїда (при някого) (с превозно средство): **~t pro**

**lékaře** отїда да докāрам, да доведā лєкар; **~et do města** отїда в градā на покўпки; **~et (si) k někomu na návštěvu** отбїя се, отїда при някого на гōсти (с превозно средство) 5. (koho, co) прєгāзя, прємāжа, сгāзя, смāжа (някого, нецō): **~t chodce, slepici** прєгāзя пєшєхōдєц, кокōшка 6. (co) спорт. публ. изпїлня, осьщєствя, завїрша (нецō) (с превозно средство): **tuto etapu závodu ~li naši cyklisté výborně** нашите колєздāчи завїршиха отлїчно тōзи єтāп от сьстєзāниєто 7. (co) техн. разрāбōтя (обикн. превозно средство): **~t (nový, opravený) vůz** разрāбōтя (нōва, рємонтїрана) колā 8. (čím do čeho, kam) експр. навляза (с нецō някѣде); врєжа, забїя (нецō някѣде): **~t rukama do kapes** брїкна с рьцє в джōбōвє; **~t pilou do kmene stromu** врєжа трїон в дїнер на дървō; **~t rýčem do země** врєжа, забїя лопāта в земята  
**zaje|t si, -du si** св. заобиколя; мїна по окōлен пїт (с превозно средство)  
**zaje|t|í, -í** ср. плєн: **dostat se, upadnout do ~í** попāдна в плєн; **uprchnout ze ~í** избягам от плєн; **být v ~í předsudků** прєн. намїрам се в плєн на прєдрасьдїци  
**zájezd, -u** м. 1. екскўрзия: **autobusový ~** екскўрзия с автобўс 2. спорт. театр. турнє: **~ sportovního klubu do ciziny** турнє на спōртєн клўб в чужбїна; **divadlo je na zahraničním ~u** теātърът є на турнє в чужбїна  
**zajezd|it, -ím** св. 1. (co kam) утїпча, трамбōвам (нецō някѣде) (с превозно средство): **~it štěrť do silnice** утїпча, трамбōвам чакїл в шосєто (с превозно средство) 2. (co) техн. разрāбōтя (обикн. превозно средство, машина): **~it auto po generální opravě** разрāбōтя, изпрōбвам колā след оснōвєн рємōнт  
**zajezd|it si, -ím si** св. покāрам (нецō); повōзя се (на нецō): **~it si na lyžích** покāрам скї; **~it si autem** покāрам колā; **~it si na koni** пояздā кōн  
**zájezdn|í, -í, -í** в сьчет. **~í hostinec, hospoda** остар. хан, странноприємница  
**zájezdov|ý, -á, -é** 1. екскўрзиōнєн, туристїчески: **~ý autobus, vlak** екскўрзиōнєн автобўс, влāк 2. гастролїраш: **~é divadlo** гастролїраш теātър  
**zajíc, -e** м. 1. зоол. зāєк (Lepus): **stahovat ~e** дерā зāєк; **~ na smetaně** готв. зāєк сьс сметā-  
**~e** пєшкāта, на довєриє 2. експр. страхлїв, нє-ōпитєн човєк: **to je ~** тōй є още зєлєн, още є зāєк 3. експр. млāд и зєлєн човєк; **най-чєсто** момїчє: **chodí s nějakým ~em** хōди с някаквō нєōпитно, глўпаво момїчє 4. обикн. **Zajíc** астр. Зāєк (сьзєвєздїє)  
**zajíc|ek, -ka** м. 1. умал. зāйчє 2. експр. млāд и

зелен човек; *най-често* момиче: **ta dívka je ~ek** това момиче е малко, неопитно е **3. жарг.** мацка; момиче, забавляващо гости в нощно заведение

**zajídat, -ám** *несв. (со čím)* изяждам, хапвам (*нещо*) след друго (основно) ядене (*за насищане, за промяна на вкуса*): **~at oběd ovocem** хапвам плодове след обяд, хапвам плодове за десерт

**zajídat se, безл. -á se** *несв. (komu)* омръзва, втръсва (се) (*на някого*): **stálé peskování se mu už ~á** постоянното хокане вече му омръзва, втръсва му

**zajíkat se, zajíkat se, -ám se** *несв. 1. (-; čím)* задавам се, задушавам се (-; *от нещо*): **~at se kašlem, zlostí** задавам се, задушавам се от кашлица, от гняв **2.** заеквам, запъвам се: **~at se v řeči** заеквам, запъвам се при говорене

**zajíkavě, zajíkově** *нар.* с хълцане, със заекване, със запъване: **plakat, smát se ~** плача, смее се с хълцане, със заекване; **mluvit ~** говоря със заекване, със запъване

**zajíkavý, zajíkový, -á, -é** хълцащ, пресеклив, заекващ: **~ý smích, pláč** пресеклив, заекващ смях, плач; **~á řeč** пресеклив, заекващ говор

**zajíknout se, zajíknout se, -nu se** *св. 1. (-; čím)* задавя се, задуша се (-; *от нещо*): **~nout se kašlem, radostí** задавя се, задуша се от кашлица, от радост **2.** заекна, запъна се: **~nout se (dojetím) v polovině věty** запъна се (от възненение) по средата на изречение

**zajímát I, -ám** *несв. (koho – вин.)* пленявам, вземам в плен (*някого*): **~at nepřátelské vojáky** пленявам, вземам в плен вражески, неприятелски войници

**zajímát II** *третол. -á* *несв. (koho – вин.)* увлича, интересува (*някого*): **~á ho vážná hudba** интересува го сериозната музика; **ten člověk mě ne~á** този човек не ме интересува; **~alo by mě, zdali přijde** интересно, дали ще дойде

**zajímát se, -ám se** *несв. (o koho, o co)* интересувам се (*от някого, от нещо*): **~á se o každou pěknou dívku** (той) проявява интерес към всяко хубаво момиче; **~at se o film a)** интересувам се от кино **б)** проявявам интерес към (конкретен) филм

**zajímavě** *нар.* интересно, забавно, увлекателно, занимателно: **vyprávět ~** разказвам интересно, увлекателно

**zajímavost, -i** *жс. 1.* интересен, любопитен, увлекателен факт: **viděli jsme mnoho ~í** видяхме много интересни неща; **pro ~ vám řeknu, že...** като любопитен факт ще ви кажа, че...; не е безинтересно, че... **2.** забавност, увлекател-

ност, занимателност: **~ vyprávění** увлекателност на разказа

**zajímavý, -á, -é** интересен, забавен, занимателен, увлекателен: **je ~é, že...** интересно е, че...

**zajíněný, -á, -é** заскрежен; покрит със скреж: **~é okno** заскрежен прозорец

**zajínit, обикн. третол. -í** *св. (co)* покрие със скреж, със слана: **mráz ~il okno** студът покри прозореца със скреж

**zajiskřít (se), обикн. третол. и безл. -í (se)** *св. (-; komu)* заискри; излязат свитки (*на някого*): **pojistka ~ila** бутонът заискри; **před očima se mu ~ilo** *безл.* свитки му излязоха от очите; той видя искри пред очите си

**zajíst, -ím** *св. (со čím)* изям, хапна (*нещо*) след друго (основно) ядене (*за насищане, за промяна на вкуса*): **~íst oběd sýrem** хапна сирене след обяда

**zajisté** *част. книж.* несъмнено, навярно, сигурно, непременно, положително: **budete ~ spokojeni** положително ще бъдете, ще останете доволни

**zajistit, -ím** *св. 1. (co)* осигуря (*на някого нещо; нещо за някого*): **~it právo na práci každému občanu** гарантирам право на труд за всеки гражданин; **~it si letenku** запазя си, резервирам си билет за самолет; **~it ústup vojska** прикрива отстъпление на войска **2. (co)** укрепя, обезопася (*нещо*): **~it (kamenem) kolo vozu** заклния (с камък) колелото на колата; **~it zeď podpěrou** укрепя стена с подпора; **~it zbraň** *техн. воен.* поставя предпазител на оръжие **3. (koho – вин.)** осигуря материално (*някого*): **dobře ~it své děti** осигуря добре децата си в материално отношение **4. (koho – вин.)** задържа, арестувам (*някого*): **~it podezřelé osoby** задържа, арестувам подозрителни лица

**zajistit se, -ím se** *св. (proti čemu, před čím)* осигуря се, обезпечя се (*против нещо, срещу нещо*); предпазя се (*от нещо*): **~it se proti přepadení** осигуря се, предпазя се от нападение; **~it se lanem před pádem** осигуря се, обезопася се с въжето против падане

**zajištění, -í** *ср. 1.* обезпечаване, осигуряване, гарантиране **2.** задържане, арестуване: **~í zloděje** задържане на крадец **3. в свѣт.** **~í zbraně** *техн. воен.* поставяне на предпазител на оръжие

**zajištěný, -á, -é** осигурен, гарантиран, обезопасен: **~ý úspěch** осигурен, гарантиран успех; **~á letenka** запазен, резервиран билет за самолет; **~á zbraň** оръжие с поставен предпазител; **mít ~ou existenci** осигурен съм материално

**zajišťovací, -í, -í** предохранителен, предпазен, предпазителен: **~í opatření** предохранител-

ни, предпазни мёрки; **~í podpěra** укрѣпваща подпѣра; **~í vazba** предварителен арѣст  
**zajišť|ovat, -uji/разг. -uju** нескв. **1.** (со) осигурявам (на някого нещо; нещо за някого): **~ovat plnění úkolu** осигурявам, обезпечавам изпълнение на задѣча; **~ovat rovnoprávnost občanů** гарантирам равнопѣравие на гражданиите; **~ovat ústup vojska** прикривам отстъпление на войска; **~ovat někomu místo** запѣзвам на някого място **2.** (со) укрѣпвам, обезпечявам (нещо): **~ovat naložený vůz řetězy** укрѣпвам натовѣрена колѣ с вериги **3.** (кого – вин.) осигурявам, подкрѣпям материѣлно (някого) **4.** (кого – вин.) задѣржам, арестувам (някого): **~ovat podezřelé osoby** задѣржам, арестувам подозрѣтелни лица  
**zajišť|ovat se, -uji se/разг. -uju se** нескв. (proti čemu, před čím) осигурявам се, обезпечявам се (против нещо, срещу нещо); предпазвам се (от нещо): **~ovat se lanem při výstupu na skálu** осигурявам се, обезпечявам се с въже при изкачване на скала  
**zajít, zajdu** св. **1.** изгубя се, изчѣзна, скрѣя се от погледа: **čekal, až zašla** той изчака, докѣто тя изчѣзна от погледа (му) **2.** (kam) отида (някъде) **3.** (kam) отида (някъде) де далече; позволя си твѣрде много **3.** обикн. третол. **zajde** залѣзе (за небесно тяло): **slunce zajde** залѣзѣ слънце **4.** (kam) звездѣта му залѣзе, славѣта му отмина **4.** (kam) завѣя (зад нещо): **~ za roh** завѣя зад ѣгъла **5.** (kam) влѣза (някъде): **~ do pokoje** влѣза в стѣята **6.** (kam; pro co, pro koho; ke komu) отида (някъде); отида да взѣма (нещо, някого); отида, отбѣя се (при някого): **~ do města** отида, отбѣя се в град; **~ si na pivo** отида да пѣйна бѣра; **~ pro mléko** отида, изтичам да купя мляко; **~ pro lékaře** отида да доведѣ лѣкар; **zajdu ještě k řezníkovi pro maso** ще се отбѣя още при месѣря да купя месѣ **7.** обикн. третол. **zajde** умрѣ (за животно); изсѣхне (за растение); изчѣзне, изгуби се (за явление): **pes zašel hladem** кучѣто умрѣ от глѣд; **azalka zašla** азѣлията изсѣхна; **udržujte oheň, aby nezašel** поддѣржѣвайте огънѣ, да не изгуби огънѣ (nechat) **si ~ chuť na něco** откажа се от нещо; мине ми мерѣкѣт за нещо; **zašla mu chuť** той се отказа, изгуби интересѣ; мѣна му мерѣка **8.** обикн. третол. **zajde** изгуби пѣрвоначѣлния си цвѣт, блясък; потъмнѣе, овехтѣе: **nábytek už hodně zašel** мебѣлите вѣче много потъмнѣяха, овехтѣяха **9.** в съчет. **zašlo mi za nehty** безл. прѣстите ми замрѣзнаха, вкочанѣяха (се)  
**zajít si, zajdu si** св. заобикѣля; мѣна по окѣлен

пѣт; удѣлжа пѣтя си: **~ (si) velký kus cesty** заобикѣля много, удѣлжа много пѣтя си  
**zajizv|it se, обикн. третол. -í se** св. заздравѣе; затвѣри се (за рана): **rána se rychle ~ila** ранѣта скоро заздравѣя  
**zajizv|ovat se, обикн. третол. -uje se** нескв. заздравѣя, затвѣря се (за рана): **rána se už ~uje** ранѣта вѣче заздравѣя  
**zajížd|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í** нескв. **1.** изгубвам се, изчѣзвам, скрѣвам се от погледа (с превозно средство и за превозно средство): **vůz už ~ěl, ale ještě ho zahlédli** колѣта вѣче изчѣзвашѣ, но още я виждаха **2.** (kam) влѣзам (с превозно средство), завѣвам (някъде): **~ět s vozem do dvora** влѣзам, свѣвам с колѣ в двѣр; **~ět na postranní cestu** завѣвам, отклонѣвам се по страничен пѣт **3.** (kam; pro koho, pro co; ke komu) ходѣ (някъде); отивам да взѣма (някого, нещо) с колѣ; отивам, отбѣвам се (при някого) (с превозно средство): **~í tam každý měsíc** ходѣ там (с превозно средство) всѣки мѣсец; **~í často do Prahy** пѣтѣва чѣсто до Прага, ходѣ чѣсто в Прага (с превозно средство); **~ějí k nám cizí soubory** при нас ѣдват, пристигат, гостѣват ни чѣжди ансамбли **4.** (со) техн. разработвам (превозно средство, машина и под.): **~ět auto po opravě** разработвам колѣ след ремѣнт; **~ět novou výrobu** разг. запѣчвам, внедрѣвам нѣво производство **5.** (čím do čeho, kam) експр. навлѣзам (с нещо някъде); врѣзвам, забѣвам (нещо някъде): **~í nožem hluboko do bochníku** той/тя забѣва нѣжа дълбоко в хлѣба  
**zajížd|ět si, -ím si, 3. мн. -ějí si/-í si** нескв. заобикѣлям; минѣвам по окѣлен пѣт; удѣлжавам пѣтя си (с превозно средство): **nejezdili po rozbité silnici, raději si ~ěli** не пѣтѣвахѣ по разнебитѣтенѣто шосѣ, предпочѣтахѣ да заобикѣлят  
**zajížd|k|a, -y** жс. заобикѣлка, обикѣлка при пѣтѣване; отклонѣние; минѣване с превозно средство по окѣлен пѣт: **zbytečná ~a** излишна заобикѣлка  
**zájmenn|ý, -á, -é** език. мѣстойменен: **~é skloňování** мѣстойменно склонѣние  
**zájmen|o, -a** ср. език. мѣстоимѣние  
**zaj|mout, -mu** св. **1.** (koho, co) плѣня, взѣма в плѣн (някого, нещо): **~mout nepřátelské vojáký, tanký** плѣня, взѣма в плѣн вѣражески войнѣци, тѣнкове **2.** (koho, co) задѣржа насѣла, арестувам (някого, нещо): **chunta ~ala legální vládu** хунтѣта арестува законнѣто правѣтелство  
**zájmov|ý, -á, -é** кѣйто се отнася до интересѣ: **~ý kroužek modelářů** кръжок по моделѣзѣм; **~á oblast** сфѣра на интересѣ  
**zakaboněn|ý, -á, -é** намрѣщен, навѣсен, начумѣрен: **~á tvář** намрѣщено лицѣ; заоблачѣно небѣ



**zakabon|ít, -ím** *св. (со)* намръщя, навъся, начумеря (*нещо*): **~it čelo, tvář** намръщя челò, лице  
**zakabon|ít se, -ím se** *св.* намръщя се, навъся се, начумеря се: **~il se, když ho vyrušili z práce** той се намръщи, когато го обезпокойха по време на работа; **venku se ~ilo** *безл.* навън се смрачì, заоблачì се  
**zákal, -u** *м. 1. спец.* потъмняване, размътване: **~vína, piva, vody** размътване на вино, на бира, на вода; **~moči** потъмняване на урината **2. в съчет.** **šedý** ~ *мед.* катаракта; *разг.* перде на окòто; **zelený** ~ *мед.* глаукòма  
**zakalen|í I, -í** *ср.* потъмняване, размътване  
**zakalen|í II, -í** *ср. техн.* каляване, закаляване  
**zakalen|ý I, -á, -é** размътен, потъмнял: **~ý pohled** потъмнял поглед; **~ý rozum** *прен.* помрачен разсòдък  
**zakalen|ý II, -á, -é** *техн.* закален: **~á ocel** закалена стомàна; **v bojích ~í vojáci** *прен.* закалени, калени в боевè, в битки войници  
**zakal|ít I, -ím** *св. (со)* размътя (*нещо*): **~it studánku** размътя кладенче, йзворче  
**zakal|ít II, -ím** *св. (со) техн.* каля, закаля (*нещо*): **~it ocel** закаля стомàна; **zkušenosti ho ~ily** *прен. книж. публ.* òпитът го закалì  
**zakal|ít se I** *обикн. третол.* **~í se** *св.* размътì се: **řeka se ~ila** рекàта се размътì; **obloha se ~ila** небèто потъмня  
**zakal|ít se II, -ím** *св. книж. публ.* каля се, закаля се: **~it se v boji** каля се, закаля се в борбàта  
**zakalkul|ovat, -uji/разг. -uju** *св. 1. (со до čeho)* калкулирам (*нещо*); включà (*нещо*) в смётка, в калкулàция: **~ovat (do ceny) všechny náklady** включà (в ценà) всìчки разходи **2. (со)** взèма (*нещо*) под внимàние: **~ovat všechny možnosti** взèма под внимàние всìчки възможности  
**zakal|ovat I, -uji/разг. -uju** *несв. (со)* размътвам (*нещо*): **~ovat potok** размътвам потòк; **~ovat rozum** *обикн. третол. прен. (нещо)* помрачава разсòдъкà  
**zakal|ovat II, -uji/разг. -uju** *несв. (со) техн.* калявам, закалявам (*нещо*): **~ovat ocel** закалявам стомàна; **~ovat politickou vyspělost** *прен. публ.* калявам политическата зрèлост  
**zakal|ovat se I, обикн. третол. -uje se** *несв.* размътва се: **řeka se ~uje** рекàта се размътва; **nebe se ~uje** небèто потъмнява  
**zakal|ovat se II, -uji se/разг. -uju se** *несв. книж. публ.* калявам се, закалявам се: **strana rostla a ~ovala se v boji** пàртията растèше и се каляваше в борбàта  
**zakaňk|at, -ám** *св. (со) експр.* изцапам, изпрòскам, накапя; изпоцапам, изпопрòскам, изпонакапя (*нещо*) с мастìло: **~at sešit, lavici**

изцапам, изпрòскам, накапя с мастìло тетрадка, чин  
**zakaňk|at, -u/-ám** *св. (со čím)* **1. готв.** полèя, порòсся, накапя (*нещо с нещо*): **~at řízek citronem** изцедя лимòн върху шницел **2.** изцапам, покàпя (*нещо с нещо*): **~at voskem podlahu** изцапам, покàпя пòд с вòсòк  
**zakáp|nout, -nu** *св. (со čím)* **1. готв.** прибàвя, добàвя, долèя (*нещо към нещо*): **~neme vodou a šřávu povaříme** прибàвяме (мàлко) вода и варим сирòпа (òще мàлко) **2. залèя (нещо с нещо):** **~nout zátku voskem** залèя запушàлка с вòсòк  
**zakaš|lat, -u/-ám** *св.* закашлям (се)  
**zákaz, -u** *м.* забрàна *рядко книж.*, запрещèние: **vydat, odvolat, překročit** ~ обявя, отменя, напушà забрàна; **přísný** ~ стрòга забрàна; **~vjezdu (motorových vozidel)** забрàна за влизане (на мотòрни превòзни срдèства); забранèно е влизането (на мотòрни превòзни срдèства); **~vycházet z domu** забрàна за излизане от домà; забранèно е излизането от домà; **~čepování lihovin** забрàна за продажба на спиртни напитки; забранèна е продажбата на спиртни напитки  
**zakázan|ý, -á, -é** забранèн, непозволèн: **~ý vjezd, přechod** забранèно влизане (на превòзни срдèства), забранèно преминаване; забранèно е влизането (на превòзни срдèства), забранèно е преминаването; **~é knihy** забранèни книги; **~é pohraniční pásmo** забранèна гранична зòна; **~ý pobyt** забранèно пребивàване  
**zaká|zat, -žu/книж. -ži** *св. (komu со)* забраня (*на някого нещо*): **~zat vstup do budovy** забраня влизане в сгрàда; **lékaři mu ~zali pít, kouřit** лèкарите му забранìха да пìе, да пùши  
**zakázka|a, -y** *ж.* (потвърдèна) поръчка: **exportní ~a** експòртна поръчка, поръчка за йзнос; **pracovat na ~u** рабòтя по поръчка; **šít na ~u** шия по поръчка  
**zakázkov|ý, -á, -é** кòйто се отнàся до поръчка; кòйто е по поръчка: **~á práce** работа по поръчка; **~é krejčovství** шивàшко ателиè за дрèхи по поръчка  
**zákaznic|e, -e** *ж.* **1.** клиентка **2.** купувàчка  
**zákaznick|ý, -á, -é** кòйто се отнàся до клиент: **~é požadavky** изисквания на клиент  
**zákazník, -a** *м. 1.* клиент: **stálý** ~ постоянен клиент **2.** купувàч  
**zakaz|ovat, -uji/разг. -uju** *несв. (komu со)* забранявам (*на някого нещо*): **svědomí mu ~uje, aby to učinil** съвесттà не мù позволява да направи товà; **~uji si podobné narážky!** забранявам, не позволявам подòбни нàмеци!  
**zakdá|kat, обикн. третол. -če/-ká** *св. 1.* за-

кудкудяка (за кокошка) **2.** изкудкудяка (за кокошка)

**zakejh|at**, обикн. *третол.* **-á** св. **1.** закрѣка (за гъска) **2.** изкрѣка (за гъска)

**zákeřně** нар. коварно, вероломно, подло; от засада: **~ jednat** постъпвам подло, коварно, вероломно; **~ zavraždit někoho** убия от засада някого

**zákeřnick|ý, -á, -é** подъл, коварен, вероломен: **~ý přepad** подло, коварно, вероломно нападение; нападение от засада

**zákeřnictv|í, -í** ср. подлост, коварство, вероломство

**zákeřník, -a** м. коварен, вероломен човек

**zákeřnost, -i** ж. подлост, коварство, вероломство: **~ rakoviny** коварство на рака, на раковата болест; **neštítí se ~í** той/тя не се гнуси от подлост

**zákeřn|ý, -á, -é** подъл, коварен, вероломен; който е от засада: **~ý vrah** коварен убиец; убиец от засада; **~ý útok** подло, вероломно нападение; нападение от засада; **~á nemoc** коварна болест

**základ, -u** м. **1.** основа, фундамент: **~ domu** основи на къща; **položit, kopat ~y** поставя, копая основи **~ přestavby** основи на реставрацията; нещо из основи; **vykořenit zlo od ~u/~ů** изкореня злото из основи; (**moc**) **otřesená v ~ech** (власт,) разклатена из основи **2.** основа, същност, ядро: **~ hnutí tvořili dělníci** основа, ядро на движението представляваха работниците; **~em jeho knihovny je beletrie** ядро на библиотеката му е белетристиката; **slovní ~/- slova** език. корен на дума; **ve svém ~ě/od ~u je to dobrák** в своята същност, по характер той е добряк; **vhodný ~ pro další jednání** добра основа за по-нататъшни преговори; **má ze školy dobré ~y** има добра подготовка от училище **3.** в съчет. **na ~ě (čeho) předlog** с род. на основата на (нещо); въз основа на (нещо)

**základac|í, -í, -í** учредителен: **~í listina Karlovy univerzity** истор. юрид. учредителна грамота на Карловия университет

**zakládajíc|í, -í, -í** обикн. в съчет. **~í člen** основател, учредител

**zaklád|at, -ám** несл. **1.** (со) слагам, поставям (нещо зад нещо): **~at ruce za hlavu, v bok** поставям ръцете си зад главата, на хълбоците **2.** (со *čít*) подпирам, залоствам (нещо): **~at kola vozu kamenem** подпирам колелета на кола с камъни; **~at vrata (závorou)** залоствам порта (с мандало, с резе) **3.** (со) подпирам (нещо): **~at dláto** подпирам длето **4.** (со *čít*) отбелязвам (нещо с нещо); слагам (някакъв)

белег, знак (на нещо): **všechny písně v románu ~á listky** той/тя отбелязва с листчета всички песни в романа **5.** (komu co) слагам (храна на животни и под.): **~at (seno) krmivám** слагам (сено) на крави; **~at zvířeti krmivo do krmelců** слагам на дивеч храна в хранилки **6.** (со) запретвам, засъквам (нещо): **~at rukávy, nohavice** запретвам, засъквам ръкави, крачоли **7.** (со) основавам, учредявам, създавам (нещо): **~at školu, klub** основавам, учредявам училище, клуб; **~at rodinu** създавам семейство; **~at oheň** запалвам огън; **~at protiútok** спорт. публ. започвам контраатака **8.** (со на *čes*) основавам, вземам за основа (нещо): **~at své rozhodnutí na zkušenostech** основавам своето решение на опита; изхождам в своето решение от опита **9.** (koho – вин. *čít*) разг. заемам, давам пари на заем (на някого); финансирам (някого): **~at přátele penězi** давам пари на заем на приятели

**zaklád|at se**, обикн. *третол.* **~á se** несл. (на *čes*) има за основа (нещо); основава се, базира се, опира се (на нещо): **zpráva se ne~á na pravdě** съобщението не се основава върху истината, не отговаря на истината

**zaklád|at si, -ám si** несл. (на *kom*, на *čes*) гордея се (с някого, с нещо); ценя, уважавам (някого, нещо); държа (на някого, на нещо): **~at si na dětech** гордея се с децата си; **~at si na důvěře druhých** ценя доверието на другите

**zakladatel, -e** м. основател, основоположник: **~ spolku, podniku** основател на дружество, на предприятие; **~ učení, hnutí, směru** основоположник на учение, на движение, на направление; **~ rodu** родоначалник

**zakladatelk|a, -y** ж. основателка, основоположница

**zakladatelsk|ý, -á, -é** основателски, учредителски

**základn|a, -y** ж. **1.** основа; основна, долна част: **~a pyramidy** основа на пирамида; **~a rovno-ramenného trojúhelníku** геом. основа на равнобедрен триъгълник **2.** база: **vojenská, letecká, námořní ~a** воен. военна, военновъздушна, военноморска база; **odpalovací ~a** воен. стартова площадка; **energetická, surovinová, krmivová ~a** икон. енергийна, суровинна, крмвна база; **ideová ~** идейна основа, база

**základně** нар. съществено, основно

**základn|í, -í, -í** **1.** основен: **~í zdi** основи, фундаменти; **položit ~í kámen k budově, k pomníku** положи основен камък на сградата, на паметник **2.** основен, главен: **~í organizace** първична организация; **~í myšlenka** основна, главна мисъл; **~í podmínka, povinnost** основ-

но, главно услòвие, задължение; **~í zákon** оснòвен закон; конституция; **~í občanská práva** оснòвни граждански права; **~í (měrná) jednotka** оснòвна (измерителна) единица; **~í vzdělání** оснòвно образование; **~í kurz** оснòвен кùрс; **~í devítiletá škola** оснòвно девет-годишно училище; **~í mzda** оснòвна заплата; **~í vojenská služba** действителна военна служба; **~í nátěr** худ. грунд; **~í barvy** худ. оснòвни цветове; **~í větný člen** език. главна част на изречението; **~í číslovka** език. брòйно числително (име); **~í postavení** спорт. изходно положение

**základov|ý, -á, -é** оснòвен, фундаментен: **~é zdivo** оснòва, фундамент

**zaklán|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í** неск. (со) накланям, навещавам, отмятам назад (нещо): **~ět hlavu, šíji** накланям, отмятам назад глава, шия

**zaklán|ět se, -ím se, 3. мн. -ějí se/-í se** неск. накланям се, навещавам се, отмятам се назад:

**hluboce se ~ět** навещавам се много назад

**zaklap|at, -u/-ám** св. (-; čím) затракам (-; с нещо): **podpatky ~aly na schodech** токовете затракаха на стълбището; **čáp ~al zobákem** щъркелът затрака с клòн

**zaklápěc|í, -í, -í** кòйто служи за захлупване: **~í víko** капак, похлупак; **~í deska** капак, плòча

**zaklápět, -ím, 3. мн. -ějí/-í** неск. 1. (со) захлупвам, похлупвам (нещо): **~ět víko kufru** затварям, захлупвам капак на кùфар 2. (со čím) захлупвам, похлупвам (нещо с нещо): **~ět nádobu víkem** похлупвам сьд с капак; **~ět strnisko** земед. обрещам стърнище

**zaklap|nout, -nu** св. 1. (со) хлòпна, тракна, щракна, затвòря (нещо): **~nout dveře, knihu** хлòпна, затвòря вратà, книга 2. обикн. третол. **-ne** хлòпне, тракне, щракне, затвòри се: **dveře ~ly** вратàта хлòпна

**zaklát|it, -ím** св. 1. (чим) заклàтя (нещо): **~it nohama, hlavou, tělem** заклàтя крака, глава, тяло 2. (чим, кùт) затресà, разтърся, раздрýсам (нещо, някого): **vítr ~il stromem** вятърът заклàти, разтърси дървòто; **chytil spáče oběma rukama a ~il jím** тòй хвàна спящия с две ръце и го разтърси, раздрýса го

**zaklát|it se, обикн. третол. -í se** св. заклàти се, залòлєе се (за тяло и под.): **strom se ve větru ~il** дървòто се заклàти, залòля се от вятър; **stíny se ~ily** сèнките се залòляха

**zaklek|nout, -nu** св. коленича, клèкна: **~la (na podlahu) a začala drhnout** тя коленичи, клèкна (на подà) и запòчна да (го) мие, да (го) търка; **závodníci ~li na startovní dráze** състезателите заеха позиции, клèкнаха на стàрта

**zaklen|í, -í** св. ругатня, псувня: **ulevil si jadrným**

**~ím** тòй се облекчи със сочна ругатня; **zlostné ~í** злòбна ругатня

**zakle|nout, -nu** св. (со) засводя (нещо)

**zaklepán|í, -í** св. чùкане, почùкване: **vstoupil bez ~í** тòй влèзе, бèз да почùка

**zaklep|at, -u/-ám** св. 1. (чим; паč; оč) почùкам (с нещо; на нещо): **dirigent ~al taktovkou o pult** диригèнтът почùка с пàлката си по пùлта; **~at nádobu** почùкам чаша

**~at rameno** потùпам някого по рàмото, похваля някого; **~at u někoho/u něčích dveřích** почùкам на вратàта на някого; помòля за помòщ, за подкрèпа от някого; **musím to ~at (na dřevo)** трябва да чùкна на дървò; **~at si na čelo** плèсна се по чèлòто (при напомняне на нещо или при посочване, че някой няма здрав разум)

2. (кùт, čím) затресà, разтърся, раздрýсам (някого, нещо): **~ala jím zima** разтърси го сùт

**~at petalata; hvěrla tópa; umřa** петалата; хвèрля тòпа; умрà

**zaklep|at se, -u se/-ám se** св. затрепèря, затресà се, разтърся се: **~aly se mu ruce** ръцете му затрепèраха, затрèсоха се

**zakles|nout, -nu** св. (со) закача, запèна, затèгна, заклèщя (нещо): **~nout řetěz na hák** закача верига на кùка; **~nout závoru** запèна мандàло, резè; **~nout provaz** завèржа, затèгна въжè; **dítě ~lo nohu mezi sloupky zábradlí** детèто заклèщи крака си в парапèта

**zakles|nout se, обикн. третол. -ne se** св. закачи се, сплетè се, заклèщи се: **větve se ~ly do sebe** клòните се сплèтоха

**zaklet|í, -í** св. омагьòсване: **vysvobodit princeznu ze ~í** освободя принцèса от магия

**zaklet|ý, -á, -é** омагьòсан: **~ý princ** омагьòсан принц

**~ý** живèя самотно, като кùкувица

**zaklič|ovat, -uji/разг. -uju** св. запòчна да бягам, да се движа на зигзàг: **zajíc ~oval** заекът запòчна да бяга на зигзàг; **cyklista na silnici ~oval** колоездачът на шосèто запòчна да се движи на зигзàг; **obratně ~oval v řeči** прен. тòй лòвко извèртя разговора

**zaklikat|it se, обикн. третол. -í se** св. закриволиччи: **cesta se ~ila mezi stromy** пùтят закриволиччи междù дървèта

**zaklínac|í, -í, -í** заклинàтелен: **~í formule** заклинàтелна формула

**zaklínač, -e** м. заклинàтел: **~ hadù** укрòтител на змийи

**zaklínač|ka, -y** ж. заклинàтелка

**zaklínadl|o, -a** св. заклинàние; фòрмула за заклинàние: **čarodějné ~o** магическо заклинàние

**zaklínán|í, -í** св. 1. заклинàние 2. заклèване, умоляване

**zaklín|at, -ám** нескв. 1. (*koho, co več, do čeho*) заклинам, омагьосвам, превръщам (*някого, нещо в нещо*): **čarodějnice ~ají lidi ve zvířata** магьосниците омагьосват, превръщат хората в животни 2. (*koho – вин.*) извиквам (*някого*) (*в приказки и поверия*): **~at duchy, d'ábla** извиквам, викам дъхове, дявола 3. (*koho – вин.*) експр. заклъвам, умолявам (*някого*): **~ám Vás, abyste mě vyslechl** заклъвам ви да ме изслушате

**zaklín|at se, -ám se** нескв. заклъвам се, кълна се: **~al se, že tam už nevkróčí** той се кълнеше, че вече няма да стъпи там

**zaklín|it, -ím** св. 1. (*co*) заклиня; укрепя с клин (*нещо*): **~it trám, kola vozu** заклиня гредя, колелата на кола 2. (*co kam*) вклиня (*нещо някъде*): **~it sekeru do polena** вклиня, забия брадва в щепеница

**zaklín|it se, -ím se** св. вклиня се, закача се, заклещя се: **vagony se (do sebe) při srážce ~ily** при сблъскването вагоните се вклиниха един в друг; **větve dubů se ~ily do sebe** клоните на дъбовете се преплетоха/бяха се преплели

**zaklín|at, -ám** св. експр. зазвъня, задрънкам: **zvoneček ~al** звънчето зазвъня, задрънка

**zaklín|ovat, -uji/разг. -uju** св. 1. (*co*) заклиня; укрепя с клин (*нещо*) 2. (*co kam*) вклиня (*нещо някъде*)

**zakl|ít, -eji/разг. -eju** св. 1. изруга, изпсувам: **hněvivě ~el** той гнєвно изруга 2. (*koho, co več, do čeho*) омагьосвам, превърна (*някого, нещо в нещо*): **čaroděj ~el prince v žabu, do stromu** магьосникът омагьоса принца и го превърна в жаба, в дърво

**zaklíz|it, -ím** св. (*co kam*) залепя (*нещо*) с туткал: **~it konce latěk** залепя с туткал краища на лєтвички

**zaklokot|at, обикн. третол. -á** св. 1. заклокочи (*за вода и под.*): **voda v hrnci ~ala** водата в тенджерата заклокочи, закипя; **krev v ní ~ala** прен. кръвта ѝ закипя 2. запее (*за славеи*)

**záklon, -u** м. спорт. наклон назад: **hluboký ~** сйлен наклон назад

**zakloně|ný, -á, -é** отмєтнат, отхвърлен назад: **~á hlava** отмєтнатата назад глава

**zaklon|it, -ím** св. (*co*) наклоня, отмєтна назад (*нещо*): **~it trup** наклоня тяло назад; **~it hlavu** отмєтна глава назад

**zaklon|it se, -ím se** св. наклоня се, наведя се, отмєтна се назад: **~it se v křesle** отмєтна се, облєгна се назад в кресло

**záklon, -u** м. похлупак, капак

**zaklop|it, -ím** св. (*co; co čím*) захлупя, похлупя (*нещо; нещо с нещо*): **~it víko kufru** затворя, захлупя капак на куфар; **~it kufr** затворя ку-

фар; **~it strnisko** земед. обърна стърнище; **~it rakev víkem** покрива, похлупя ковчег с капак **záklonk|a, -u** ж. техн. клапан, вентил: **~a kanystru** клапан на туба

**zaklopýt|at, -ám** св. (*oč, přes co*) запрепъвам се (*в нещо*): **vstal a ~al** той стана и се запрепъва; **~al o balvany, přes kořeny** той се запрепъва в камъните, през корените

**zaklopýt|nout, -nu** св. (*oč, přes co*) спъна се, препъна се (*в нещо*): **kůň ~l** конят се спъна; **~nout o kámen, přes práh** спъна се в камък, в праг **zaklov|at, zaklob|at, разг. zaklub|at, обикн. третол. -el/-á** св. поче да кълвє; заклвє

**záklus, -u** м. воен. рйтане на оръдие; откат

**zaklu|sat, -šu/-sám** св. 1. обикн. третол. **~še/-sá** затича в тръс: **koně na rovné půdě ~salí** на равното конете затичаха в тръс 2. експр. почна да ходя бързо; затичам в тръс; запрепъскам: **rázně ~sal vpřed** той енергично заприпка, запрепъска напред

**zákmih, -u** м. спорт. мах назад

**zákmit, -u** м. 1. трєпкане, проблясък: **~ křídél** трєпкане на крила; **~ světél** проблясък на светлини 2. прен. книж. просветване, проблясък: **~ naděje** проблясък на надежда

**zakmit|at (se), обикн. третол. -á se** св. 1. затрєпка, затрєпти: **struny se ~aly** струните затрєпяха; **řasy se jí ~aly** ресниците ѝ затрєпяха 2. проблєсне, замержелєе се: **světélka (se) ~ala** проблєснаха светлинки

**zakmit|nout (se), обикн. третол. -ne (se)** св. 1. трєпне: **víčka se ~la** клепачите трєпнаха 2. проблєсне, замержелєе се: **v dálce (se) ~lo světlo** в далечината проблєсна светлина 3. само **zakmit|nout se, -ne se** мєрне се: **mezi stromy se ~la postava** между дърветата се мярна фигура

**zaknič|et, -ím** св. изквичя, изскимтя

**zaknih|ovat, -uji/разг. -uju** св. (*co*) юрид. осчетоводя; впиша в книгите, в кадастрите (*нещо*): **~ovat pozemky** впиша парцели в кадастра; **~ovat faktury** осчетоводя фактури


**zakňour|at, -ám** св. експр. 1. измърнкам, изхлєнча, изскимтя: **dítě ~alo** детето изхлєнчи; **kočka ~ala** котката измърка, измяука 2. (*co*) плачливо изпєя, изговоря (*нещо*): **~at písničku** плачливо изтананикам пєсен; **lítostivě ~at** жално измърнкам

**zakňuč|et, -ím** св. изквичя, изскимтя: **pes ~el** кучето изскимтя; **~et bolesti** експр. изпищя от болка

**zakódovan|ý, -á, -é** кодйран, шифрован: **~á zpráva** кодйрано, шифровано съобщєние

**zakód|ovat, -uji/разг. -uju** св. (*co*) кодйрам, ши-



фрòвам (*нещо*): **~ovat rozkaz** кодйрам, ши-фрòвам заповед  
**zakoket|ovat (si), -uji (si)/разг. -uju (si)** св. (*s kým, s čím; čím*) пококётничка (*с някого, с нещо*): **~ovat si s děvčaty** пококётничка с момйчета  
**zakokrh|at, -ám** св. 1. обикн. третол. -á за-кукурйга, изкукурйга (*за петел*): **kohout ~al** петёлът закукурйга 2. (*co*) експр. пронизително запёя, завйкам (*нещо*); закукурйгам, изкукурйгам (*нещо*) (*за човек*): **~at šlágr** пронизително запёя шлãгер  
**zakokt|at, -ám** св. 1. също и **zakokt|at se, -ám se** заёкна, запёна се (*при говорене*): **málokdy (se) ~á** рядко се запёва, заёква; **rozčilením se ~al** тóй от вълнение заёкна, запёна се 2. (*co*) кãжа, изговòря (*нещо*) със заёкване; запелтёча, изпелтёча, замёнкам, измёнкам (*нещо*): **~at omluvu** запелтёча, изпелтёча, замёнкам, из-мёнкам оправдãние, извинёние  
**zakoktáv|at se, -ám se** нескв. заёквам, запёвам се (*при говорене*): **~á se jako žáček** заёква, запёва се кãтò ученик  
**zakoléb|at, разг. zakolíb|at, -ám** св. (*koho, co; kým, čím*) залюлёя (*някого, нещо*): **~ala dítě, aby se utišilo** тã залюлÿ детёто, за да го успокой; **~at hlavou** закймам (*с главã*)  
**zakoléb|at se, разг. zakolíb|at se, -ám se** св. залюлёя се, заклатушка се: **lod' se ~ala** кòрабът се залюлÿ, заклатушка се; **~at se v bocích** пол-люшна бедрã (*при ходене*)  
**zakolís|at, -ám** св. 1. залйтна, олюлёя се, по-литна, полюшна се: **~al a upadl** тóй залйтна и пãдна 2. запòчна да се колебãя, поколебãя се, разколебãя се: **~al v svém rozhodnutí** тóй се поколебã в решёнието си; **ne~al ani před soudem** дори пред съдã тóй не сё поколебã  
**zákolník, -u** м. техн. клёчка на òс (*при колело на каруца*)  
**zakomíh|at, -ám** св. (*čím*) заклãтя, залюлёя (*не-що*): **~at hlavou, pažemi** заклãтя главã, рьцё  
**zakomíh|at se, -ám se** св. заклãтя се, залюлёя се: **několikrát se ~al na bradlech** тóй нãколко пёти се залюлÿ на ўспоредката  
**zákon, -a** м. 1. юрид. закон: **zrušit ~** отменÿ закон; **platnost ~a** действие, сйла на закон; **návrh ~a** законопрòект; **trestní ~** наказãтелен закон; **školský ~** закон за учйлищното образовãние; **~o národním pojištění** закон за общёственото осигурÿване; **postavit organizaci mimo ~** по-стãва организация извън законã; **děvče je pod ~em** момйчето е под защйта на законã за забрãна на пòлово сношёние с непълнолётни; **júnma ~**  **~ káže** експр. тóй се натрÿска до козиркãта 2. закон, обективна закономёрност: **přírodní,**

**fyzikální ~y** природни, физйчески закòни; **ekonomický ~** икономйчески закòн; **~y spo- lečenského vývoje** закòни на общёственото развйтие; **gravitační ~** закòн за гравитãцията; **~ zachování hmoty a energie** закòн за за-~~пъване~~  
**~ností** закòн за всемйрната гãдост, за всемйр- ното ехйдство; закòн за обёрнатата филйя 3. закòн; установёна (общёствена) нòрма, тра- диция: **mravní ~** нрãвствена нòрма; **nepsaný ~** непйсан закòн 4. рел. завет: **Starý, Nový ~** Стãрийт, Нòвийт завет 5. закòн, правйло, принцйп: **~y umělecké, filmové tvorby** закòни, принцйпи на художественото, на филмовото твòрчество  
**zakončén|í, -í** ср. 1. крайна чãст; завёршек: **~í nosu** врёх, край на носã; **~í slova** език. завёр- шек, окончãние на думã; **nervová ~í** анат. нёрвни окончãния, рецёттори 2. завёршване, приклòчване, край, заклòчение: **na ~í** в заклò- чёние; **slavnostní ~í olympiády** тържёствено закрьване на олимпйãда  
**zakonč|it, -ím** св. (*co; co čím*) завёрша (*нещо; нещо с нещо*): **~it jednání, spor** завёрша, при- клòча прёговори, спòр; **~it studia** завёрша учёние, слёдване; **~it proslav** **přípitkem** за- вёрша рёч с наздрãвица, с тòст  
**zakonč|ovat, -uji/разг. -uju** нескв. (*co; co čím*) за- вёршвам (*нещо; нещо с нещо*): **~ovat rozho- vor** завёршвам рãзговор; **~ovat oslavu hym- nou** закрьвам тържество с хймн  
**zákoník, -u** м. 1. юрид. кòдекс, закòнник: **ob- čanský ~** грãждански кòдекс; **trestní ~** нака- зãтелен кòдекс; **~ práce** кòдекс на трудã 2. си- стёма от установёни правилã, нòрми, обичãи: **~ společenského chování** правилã на пове- дёние в обществòто  
**zákonitě** нар. 1. закономёрно: **~ se rozvíjet** раз- вйвам се закономёрно 2. закòнно; по закòнен пёт: **~ zvolit** избера закòнно  
**zákonitost, -i** ж. 1. закономёрност: **zkoumat ~i jazykového vývoje** изслёдвам закономёр- ности в развйтието на езйк 2. юрид. закòнност: **~ volby** закòнност на йзбор  
**zákonitý, -á, -é** 1. закономёрен: **~ý vývoj** за- кономёрно развйтие; **~á souvislost, příčina** закономёрна врёзка, причина 2. юрид. за- кòнен: **~ý dědic** закòнен наследник; **~á vláda** закòнно правйтелство; **~á lhůta** закòнен срòк  
**zákonně** нар. закòнно, легãлно: **postupovat ~** действам легãлно, съглãсно законã  
**zákonnost, -i** ж. закòнност: **~ volby** закòнност на йзбор  
**zákonný, -á, -é** юрид. закòнен: **~ý předpis** за- конодãтелно постановлёние; **~é opatření**

законна мярка; **~á lhůta** законен срѣк; **~á dovolená** полагаем ѓтпуск; **~ý dědic** законен наследник; **~á vláda** законно правителство; **~ý postup** законно, легално действие

**zákonodárce**, **-e** *м. юрид.* законодатель

**zákonodárkyně**, **-ě** *ж. юрид.* законодателька

**zákonodárný**, **-á**, **-é** законодатель: **~á moc** законодательна власт; **~é Národní shromáždění** законодательно Народно събрание

**zákonodárství**, **-í** *ср.* законодательство

**zákop**, **-u** *м. воен.* окоп, траншея: **spojuvací ~** съединителна, свързваща траншея

**zakopat**, **-ám** *св. (со)* **1.** закопая, зарѡвя, зария (*нещо*): **~at poklad** закопая съкровище; **~at mrtvolu do země** зарѡвя труп в земята **2.** *експр.* унищожя, погубя (*нещо*): **~at své nadání, své štěstí** погубя, погреба таланта си, щастието си

**zakopjat se**, **-u se/-ám se** *св. 1. воен.* окопая се: **nepřítel se ~al na výšině** неприятелят се окопа на височината **2.** закопая се, зария се, зарѡвя се: **jezevec se ~al** язовецът се зарѡви

**zakopjat si**, **-ám si** *св. разг. експр.* поритам футбол

**zakopáv|at I**, **-ám** *несв. (со)* **1.** закопавам, заравям, заривам (*нещо*): **~at mrtvolu do společných šachet** заравям трупове в общи ями **2.** *експр.* унищожавам, погубвам (*нещо*): **~at své zdraví, své mládí** погубвам, погребвам здравето си, младостта си

**zakopáv|at II**, **-ám** *несв. (оѣ)* спѣвам се, препѣвам се (*в нещо*): **~at o kameny** спѣвам се в камъни

**zakopáv|at se**, **-ám se** *несв. 1. воен.* окопавам се: **armády se ~aly do země** армиите се окопават **2.** закопавам се, заравям се

**zakop|nout**, **-nu** *св. 1. (оѣ, přes со)* спѣна се, препѣна се (*в нещо*): **~nout o kámen, o kořen, o schod** спѣна се в камък, в корен, в стъпало; **~nout o práh/přes práh** спѣна се в праг **2. (оѣ)** *експр.* натѣкна се (*на пречка и под.*); сбѣркам, сгреша, препѣна се: **každý někdy ~ne** всѣки грѣши понякога; всѣки може да се препѣне понякога; **~nout při zkoušce** сбѣркам по време на изпитание ♦ **namít-práhu práci** не може да (си) намѣри добра работа; **nemůže ~nout o slušné děve** не може да срѣщне, да си намѣри порядъчно, свястно момиче; **ani husa o ně ne~ne** никои няма да ги забележи; никои няма да им обѣрне внимание

**3.** копна; запѡчна да копая: **několikrát ~la do země** тѣ няколко пѣти копна в земята

**zákopový**, **-á**, **-é** *воен.* траншеен, окопен: **~é dělo** траншеино, окопно оръдие; **~é práce** окопни работи; **~á válka** позиционна война

**zakořeněný**, **-á**, **-é** **1.** вкоренен: **~ý strom** вкоренено дърво **2. прен.** вкоренен, установен, разпространен; често срѣщан: **~á představa** вкоренена, установена представа; **~á chyba** вкоренена, често срѣщана грѣшка

**zakořen|it (se)**, *обикн. третол.* **-í (se)** *св. 1.* вкореня се; пусне корен; хване се: **sazenice (se) dobře ~ily** растѣнията добре се вкорениха **2. (kde)** *книж.* установи се трайно (*някъде*): **rodina se ~ila v městě** семейството се установи в града за постоянно **3. книж.** разпространи се, установи се, усвой се: **tento zvyk u nás brzo ~il** този навик скоро се усвой у нас

**zakořeň|ovat (se)**, *обикн. третол.* **-uje (se)** *несв. 1.* вкоренява се; пуска корени; хваща се: **stromy (se) ~ují** дърветата се вкореняват **2. (kde)** *книж.* установява се трайно (*някъде*) **3. книж.** разпространява се, установява се, усвоява се

**zakotv|it**, **-ím** *св. 1. (со)* *мор.* закѡтвя; прикрепя с кѡтва (*нещо*): **~it lod'** закѡтвя кораб **2. (kde)** *мор.* закѡтвя, пристана; хвърля кѡтва, пусна кѡтва (*някъде*): **~it s lodí u břehu** пристана с кораб до бряг; **lod' ~ila v přístavu** корабът хвърли кѡтва в пристанището **3. (со čít; со kat)** *спец.* закрепя, укрепя (*нещо*): **~it konstrukci** укрепя, стабилизирам конструкция; **~it stožár** укрепя, стабилизирам мачта с въжета **4. (со kde)** *книж.* закрепя, скрепя, гарантирам (*нещо*): **~it práva v ústavě** закрепя, скрепя, гарантирам права с конституция **5. (kde)** *книж.* пусна кѡтва; установя се, настаня се (*някъде*) (*завинаги, окончателно*): **~it v městě** установя се в града **6. обикн. третол.** **-í** *книж.* укрепне, укрѣпне, затвърди се: **v srdci ~ila naděje** в сърцето се затвърди, укрѣпна надежда **7. обикн. третол.** **-í публ.** затвърди се, установи се; получи популярност: **dílo ~ilo u čtenářů** произведението получи, спечѣли популярност сред читателите

**zakotv|ovat**, **-uji/разг.** **-uju** *несв. 1. (со)* *мор.* закѡтвям; прикрепям с кѡтва (*нещо*): **~ovat lod'** закѡтвям кораб **2. (kde)** *мор.* закѡтвям, приставям; хвърлям кѡтва, пускам кѡтва (*някъде*): **v přístavu ~ují lodě** в пристанището хвърлят кѡтва кораби **3. (со čít; со kat)** *спец.* закрепвам, укрепвам, стабилизирам (*нещо*): **~ovat jeřáb, konstrukci** укрепвам, стабилизирам крап, конструкция **4. (со kde)** *книж.* отразявам (*нещо* *някъде*): **~ovat výsledky společenského vývoje v ústavě** отразявам ре-

зултати от общественото развитие в конституция **5.** (*kde*) *книж.* пускам котва, установявам се (*някъде*) (завинаги, окончателно): **mladí lidé z venkova ~ují ve městě** младите хора от село се установяват в града **6.** *обикн. третол.* **-uje** *книж.* закрепва, укрепва, затвърдява се: **~ovalo se v něm přesvědčení** у него се затвърдяваше убеждение **7.** *обикн. третол.* **-uje** *публ.* затвърдява се, установява се; получава популярност: **nový řád teprve ~oval** новият строй тепърва се установяваше **zakouk|at se, -ám se** *св. разг. 1.* (*na koho, na co; kam*) заглеждам се (към някого, към нещо; *на-някъде*): **~at se do dálky** заглеждам се в далечината **2.** (*do koho*) *експр.* влюбя се (*в някого*); увлекъ се, хлътна (*по някого*): **~at se do hezkého děvčete** влюбя се в хубаво момиче **zakouk|nout se, -nu se, св. разг. 1.** (*kam*) заглеждам се (*нанякъде*) **2.** (*do koho*) *експр.* влюбя се (*в някого*); увлекъ се, хлътна (*по някого*): **~li se do sebe** влюбиха се един в друг **3.** (*do čeho*) *експр.* вдълбоча се (*в нещо*); захвана се (*с нещо*) **zakoul|et, -ím, 3. мн. -ejí/-í** *св., само в съчет.* **~et očima** *експр.* обърна, облещя, опуля очи: **~et divoce, zlostně po někom očima** хвърля див, злобен поглед към някого **zakoul|et se, обикн. третол. -í se, 3. мн. -ejí se/-í se** *св. 1.* (*kam*) търкулне се, изтърколи се (*някъде*): **klubko se ~elo pod skříň** кълбото се търкулна под гардероба **2.** *обикн. 3. мн. -ejí se/-í se* *експр.* опулят се, облещят се (*за очи*): **oči se mu divoce ~ely** очите му диво се облещиха **zakoup|it, -ím** *св. (co)* закупя, купя (*нещо*): **~it obraz, chatu** закупя, купя картина, вила **zakouřen|ý, -á, -é 1.** задимен, запушен: **~á hospoda** задимена, запушена кръчма **2.** опушен, почернял: **~é zdi** опушени, почернели стени **zakouř|it, -ím** *св. 1.* *обикн. третол. -í* задимй, запуши; почне да димй, да пуши: **oheň, komín ~il** огънят, коминът задимй, запуши **2.** (*čím*) задимй, запуша, окадя (*с нещо*): **~it kadidlem** задимй, окадя с тамян **3.** (*co*) *спец.* опуша (*нещо*): **~it stromy, včely** опуша дърветата, пчели **4.** *обикн. третол. -í (co)* опуши, зацапа, изчерни (*нещо*) (*за дим*): **dým ~il stěny** димът опуши стените **5.** запуша, запъфкам: **~il z dýmky** запуши, запъфка с лула **zakouř|it se, само безл. -í se** *св.* задимй, запуши: **z komína se ~ilo** от комина запуши, задимй; **z polévky se ~ilo** от супата почна да се вдига пара **zakouř|it si, -ím si** *св. (с удоволствие)* запуша, попуша, запъла (*си*) (*цигара, лула и под.*): **po**

**obědě si rád ~í** след като обядва, той обича да пуши, да си запъла цигара **zakousáv|at se, -ám se** *несв. (do čeho) 1.* захапвам (*нещо*); впивам зъби (*в нещо*): **pes se ~á do masa** кучето захапва месото; **bagry se ~ají do země** *прен. експр.* багерите впиват зъби в земята **2. експр.** потъвам, вдълбочавам се (*в нещо*): **~at se do svých myšlenek** потъвам в мислите се **zakous|nout, -nu** *св. 1.* (*do čeho co; do čeho*) захапя (*нещо*); впия зъби (*в нещо*): **~nout zuby do rtu** прехапя устната си; **~nout se do koláče** захапя сладкиш **2.** (*koho – вин.*) задуша, задавя (*някого*): **pes ~l kuře** кучето задуши, задави пилето **3.** (*co*) *експр.* хапна (*нещо малко*): **dejte mi (ještě) něco ~nout** дайте ми да хапна (още) нещо **4.** (*co*) *експр.* изтърпя, преживя, понеса (*нещо*): **~l ponížení, hanbu** той изтърпя, преживя унижение, позор; **ledacos musel ~nout** той трябваше да изтърпи каквото ли не **zakous|nout se, -nu se** *св. (do čeho) 1.* захапя (*нещо*); впия зъби (*в нещо*): **~nout se do krajíce** захапя филия, резен; **pes se mu ~l do lýtku** кучето впи зъби в прасеца му; **bagr se ~l do svahu** *прен. експр.* багерът загриза скалата, склѝна **2. експр.** потъна, вдълбоча се (*в нещо*): **~nout se do práce** потъна, вдълбоча се в работа **zakousnut|í, -í** *ср. разг. експр.* ядене, хапване, похапване: **něco k ~í** нещо за ядене, нещо за хапване **zakouš|et, -ím, 3. мн. -ejí/-í** *несв. (co)* изпитвам, понасям, чувствам, претърпявам, изстрадвам (*нещо*): **~et blahý pocit spokojenosti** изпитвам приятно чувство на задоволство; **~et tísnivý pocit samoty** изпитвам потискащо чувство на самотност; **vojáci ~eli útrapy** войниците понасяха страдания, несгоди **zákout|í, -í** *ср.* скрит, потаен път; скрит ъгъл; пусто, тихо, усамотено място, кътче: **~í pokoje** тих ъгъл в стая; уютно кътче в стая; **malostranské ~í** кътче от Мала Страна (*квартал в Прага*); **horské, lesní ~í** планински, горски кът **zakov|at, -u/-ám** *св. (co)* закова (*нещо*) **zákožk|a, -y** *ж. в съчет. ~a svrabová* *зоол.* кърлеж на човешката краста (*Sarcoptes scabisi*) **zakraj|ovat, -uji/разг. -uju** *несв. (co do čeho)* връзвам, забивам (*нещо остро в нещо*): **hlu-boko ~ovat (nůž) do bochníku** дълбоко забивам нож в хляб **zakrák|at I, -ám** *св. 1.* *обикн. третол. -á* изграчи **2. прен.** изграча, изкръкам **zakrák|at II, -ám** *св. (koho – вин. zač)* дрѝпна (*някого за нещо*): **~at dítě za vlasy, za ucho** дрѝпна дете за косата, за ухото

**zakrákorat**, **-ám** св. 1. обикн. третол. **-á** из-кряка (за кокошка) 2. прен. изкрякам; изграча: **~al sípavým hlasem** той изкряка с дрезгав глас  
**zakratičko** нар. умал. експр. скоро, след малко, след мъничко; ей-сега; в скоро време: **~k tobě přijdu** след малко ще дойда при теб  
**zakrátko** нар. скоро, след малко, в скоро време, не след дълго: **~se rozední** скоро, след малко ще (се) съмне; **kniha byla ~ rozebrána** скоро, не след дълго книгата беше разпродадена, изчерпана  
**zákres**, **-u** м. спец. рисунка, скица, чертёж: **pro-vést ~ situace na mapě** направя скица на ситуация върху карта; нанеса ситуация върху карта  
**zakreslen|í**, **-í** ср. спец. рисунка, скица, чертёж  
**zakresl|it**, **-ím** св. (со kam) нанеса, скицирам, начертая (нещо някъде): **~it trasu cesty do mapy, na plán** начертая маршрут на пътуване на карта, на план  
**zakresl|ovat**, **-uji/разг. -uju** несов. (со kam) на-насям, скицирам, начертavam (нещо някъде): **~ovat do mapy cestu** начертavam, нанасям път на карта, върху карта  
**zakrnělost**, **-i** ж. закрънялост, недоразвитост, изостаналост: **duševní ~** умствена изоста-налост  
**zakrněl|ý**, **-á**, **-é** закрънял, недоразвит, изоста-нал: **~ý strom** недорасло дърво; **~é duševní schopnosti** забавени умствени способности; **~é orgány** биол. закрънели, рудиментарни органи  
**zakrnět**, **-ím**, 3. мн. **-ějí/-í** св. 1. закръня; остана недоразвит: **~ěla mu jedna ruka** едната му ръка остана недоразвита 2. закръня; забавя растежа си, остана недорасъл: **strom ~ěl** дър-вото остана недорасло 3. експр. изостана в развитието си: **duševně ~ět** изостана умстве-но; **~ět ve svém oboru** прен. изостана в своята специалност  
**zakrň|ovat**, **-uji/разг. -uju** несов. 1. закръня-вам; оставам недоразвит: **nepoužívané orgá-ny ~ují** неизползваните органи закръняват 2. закрънявам; забавям растежа си, оставам недорасъл: **borovice ve vyšších polohách ~uje** по високите места борът остава недорасъл 3. експр. закрънявам; изоставам в развитие-то си: **nechávat své schopnosti ~ovat** прен. оставам способностите си да закръняват/да закрънят  
**zakroč|it**, **-ím** св. 1. направя крачка назад: **~it levou nohou** направя крачка назад с левия крак 2. (proti komu, proti čemu) взема мерки; намеса се, интервенирам (против някого, против нещо; срещу някого, срещу нещо): **vojensky ~it proti nepříteli** предприема военни

действия против неприятел, срещу враг; извърша военна интервенция срещу непри-ятел, срещу враг 3. (v čem; več) застъпя се (за нещо); помогна (в нещо): **~it v něčí prospěch** застъпя се, интервенирам в полза на някого; **~it v nebezpečí** помогна в опасност, намеса се при опасност

**zakroč|ovat**, **-uji/разг. -uju** несов. 1. правя крач-ка назад: **~ovat levou nohou** правя крачка назад с левия крак 2. (proti komu, proti čemu) вземам мерки; действам, намесвам се, интер-венирам (против някого, против нещо; сре-щу някого, срещу нещо): **~ovat proti pachate-ľům** вземам мерки срещу престъпници, срещу извършители (на престъпление) 3. (v čem; več) застъпвам се (за нещо); помагам (в нещо): **marně ~uje v jeho prospěch** напразно се за-стъпва, интервенира в негова полза

**zakroj|it**, **-ím** св. (со do čeho) връжа, забия (не-що остро в нещо): **~it (nožem) do bochníku** забия нож в хляб; **~it nůž do masa** забия нож в месо

**zakroj|ovat**, **-uji/разг. -uju** несов. (со do čeho) връзвам, забивам (нещо остро в нещо): **hlu-boko ~ovat nůž do bochníku** дълбоко заби-вам нож в хляб

**zákrok**, **-u** м. 1. крачка назад: **~ levou fyzikult.** крачка назад с левия крак 2. намеса, вмеша-телство, застъпничество, ходатайство, интер-венция: **úřední ~** административна намеса; **policejní ~ proti demonstrantům** намеса на полиция срещу демонстранти; **~ u předsta-veného** ходатайство пред началник; **lékařský ~** мед. лекарска намеса, медицинска интер-венция; **operativní ~** мед. оперативна намеса, интервенция; **nedovolený ~ a)** юрид. крими-нален аборт б) спорт. фяул; **~ brankáře** спорт. намеса, акция на вратар

**zakroucen|ý**, **-á**, **-é** извит, крив, навит; засукан, усукан: **~á ulice** крива улица; **~ý ocásek** навита опашчица

**zakrouh|nout**, **-nu** св. (koho – вин.) вулг. убия, пречукам (някого)

**zakrout|it**, **-ím** св. (со) 1. извия, засуча (нещо): **~it si knír** засуча мустак; **~it slepici krk/krkem** експр. извия врата на някого; убия някого 2. (со) завия, завъртя, извъртя (нещо): **~it cigaretu** свия цигара; **~it prstenem** завъртя пръстен; **~it hlavou** завъртя, поклата глава; **~it slova** извъртя думите си

**zakrout|it se**, **-ím se** св. 1. обикн. третол. **-í se** навие се: **vlasý se jí ~ily** косата ѝ се навие; **zmiye se ~ila** пепелянката се навие на кълбо 2. завъртя се: **dívka se ~ila v bocích** девойката



започна да върти бедрă; **~it se netrpělivě na židli** завъртя се нетърпеливо на стола  
**zakrouž|it, -ím св. 1. (čím)** завъртя (нещо): **~it bičem** завъртя бич, камшик; **~it pohledem kolem sebe** огледам се наоколо; **~it pažemi, trupem физкулт.** завъртя ръце, тяло **2.** завъртя се; закръжă: **letadlo ~ilo nad letištěm** самолётът закръжи над летището  
**zakrouž|ovat, -uji/разг. -uju св. (co)** означава, заградя, оградя с кръгче (нещо): **~ovat kótu na mapě** оградя с кръгче кота на картата, върху карта  
**zakrs|at, zakrsáv|at, -ám нескв.** закрънявам, не дораствам, оставам недорасъл: **selata chřadla a ~ala** прасетата линееха и оставаха недорасли; **stromek ~á** дръвчето закрънява  
**zákrš|ek, -ku м. 1. бот.** дърво-джуджѐ **2. агрон.** овощно дърво с височина на стеблото 45–60 см; нискостеблена овощка  
**zakrslík, -a м. 1.** джуджѐ, завързак **2. зоол.** дребна африканска антилопа (Neotragus)  
**zakrs|ý, -á, -é** закрънял, недорасъл: **~á borovice** закрънял, недорасъл бър  
**zakrs|nout, -nu св.** закръня, не дорасна, остана недорасъл: **štěp ~l** присадят закръня  
**zakruc|ovat, -uji/разг. -uju нескв. (co) 1.** извивам; засуквам, усуквам (нещо): **~ovat si kníry** суча, засуквам си мустаци; **~ovat krk/krkem slepicí** душа, задущавам кокошка; извивам врата на кокошка **2.** завивам, завъртвам, извъртвам, извъртам (нещо): **~ovat cigaretu** свивам цигара; **~ovat slova** извъртам думите си  
**zakruc|ovat se, -uji se/разг. -uju se нескв.** навивам се, завивам се, загъвам се: **okraje listů se ~ují** краищата на листата се завиват, подгъват се  
**zakruč|et, обикн. третол. и безл. -í св. (koti kde)** закурка, закръкори (на някого нещо): **prázdný žaludek ~el** празният stomax закурка, закръкори; **~elo mu v žaludku безл.** stomaxът му закръкори  
**zákrut, -u м. 1.** завой, извивка: **~ cesty** завой на път; **řeka se vine v ~ech** реката се извива в меандри; реката лъкатуши **2. обикн. zákrut|y, -ů мн. книж.** извъртания, увъртания, усуквания; интриги **3. текст.** пресукване: **~ příze** пресукване на прѐжда  
**zakrvácen|ý, -á, -é** окървавѐн; изцапан с кръв  
**zakrvác|et, -ím, 3. мн. -ejí/-í св. (koho, co)** окървавя, изцапам с кръв (някого, нещо): **~et si šaty** окървавя, изцапам с кръв дрехите си  
**zakrvác|et se, -ím se, 3. мн. -ejí se/-í se св. 1.** изцапам се с кръв **2. експр.** изтощя се, съсия се финансово; остана без пари: **~et se stavbou chaty** остана без пари заради строѐж на вила  
**zakrvavě|l|ý, -á, -é 1.** окървавѐн; изцапан с кръв:

**~á košile** окървавѐна, изцапана с кръв риза  
**2.** налят с кръв; кръвясал: **~é oči** кръвясали очи  
**zakrvav|ět, обикн. третол. -í, 3. мн. -ějí/-í св. 1.** окървавя се; изцапа се с кръв **2.** залѐе се с кръв; кръвяса  
**zakrvav|it, -ím св. (co)** окървавя, изцапам с кръв, залѐа с кръв (нещо): **~it plášť v boji** изцапам с кръв шинѐл в бѐй; **stud mu ~il tváře прен.** срамът зăля с кръв лицето му; тѐй се изчервя, пламна от срам  
**zakrvav|it se, -ím se св. 1.** окървавя се, изцапам се с кръв, наля се с кръв: **nůž se ~il** нѐжът се изцапа с кръв **2. обикн. третол. -í se** налѐе се с кръв; кръвяса: **oči se mu ~ily** очите му се наляха с кръв, бѐха кръвясали; **nebe se ~ilo прен.** небѐто почервеня, обăгри се в червѐно, стана кървавочервѐно  
**zakr|ýt, -yji/разг. -yju св. 1. (co, koho čím)** покрія (нещо, някого с нещо): **~ýt růže chvojím** покрія рѐзи с (бѐрови) клѐнки; **~ýt si oči před prachem** покрія си очите, за да не вліза в тях прах; **~ýt se dekou** покрія се, завія се с одеало **2. (co)** закрія, скрія (нещо): **~ýt dveře závěsem** скрія врата със завѐса; **věž mu ~yla výhled** кулата му закрі изгледа **3. (co)** затая, прикрія, скрія (нещо): **~ýt pravý stav věcí** скрія действителното положение на нещата; **~ýt rozpaky, rozčilení** прикрія, скрія смущѐнието си, вълнѐнието си  
**zákryt, -u м. 1. физкулт. воен.** равнѐние в тѐл: **stát v ~u обикн. мн.** стоим в тѐл еѐдин зад друг **2. астр.** покриване на еѐдно небѐсно тяло от другѐ; окултация  
**zakrýv|at, -ám нескв. 1. (co, koho čím)** покривам, похлѐпвам, закривам, захлѐпвам (нещо, някого с нещо): **~at si dlaněmi tvář** покривам с длăни лицето си **2. (co)** закривам, скривам (нещо): **stromy ~aly dům** дървѐтата закриваха къщата **3. (co)** скривам, прикривам (нещо): **~at rozrušení** скривам, прикривам тревогата си; **~at si nedostatky** прикривам недостăтъците си  
**zakřepč|it (si), -ím (si) св. експр.** потанцѐвам вѐсело, буйно, несдържано  
**zakře|sat, -šu/-sám/книж. -ši св.** сѐкна ѓгън  
**zakřič|et, -ím св. 1.** извикам, викна: **~et strachem** извикам от стрăх; **musíš ~et, neslyším tě** трăбва ди викнеш, (защѐто) не тѐ чѐвам **2. (na koho)** навикам, смѐмря (някого); скăрам се (на някого): **~el na ni, aby mlčela** навика я, смѐмри я да мълчи  
**zakříd|ovat, -uji/разг. -uju св. (co)** изцапам с тебешыр (нещо): **~ovat si prsty** изцапам си прѐстите с тебешыр  
**zakřik|nout, -nu св. 1.** викна, извикам: **~nout**

**bolestí** извйкам от болка **2.** (*na koho*) навикам, смѣмря (*някого*): **~nout na psa** навикам кучето **3.** (*koho, co*) с вик накарвам, заставя (*някого*) да млѣкне; заглуша, сподавя, спра (*някого, нещо*): **~nout odpůrce** заставя противник да млѣкне; **~nout protesty** с вик спра, потуша протести; **nedal se ~nout** той не сѣ **опакува** **~nout** не йскам да го урочасам (товà); да не чува дяволът

**zakřiknutě** нар. наплашено, изплашено, угнетено: **chodit ~** ходя наплашен, угнетен

**zakřiknutost, -i** ж. наплашеност, изплашеност, угнетеност

**zakřiknutý, -á, -é** наплашен, изплашен, угнетен: **~ý hoch** наплашено, угнетено момчѣ

**zakřik|ovat, -uji/разг. -uju** нескв. **1.** извйкавам **2.** (*koho, co*) накарвам, заставям (*някого*) да млѣкне; заглушавам, сподавям, спирам (*нещо*): **~ovat lidi** заставям хората да млѣкнат; затварям устата на хората; **~ovat výčitky svědomí** заглушавам угризения на съвестта

**zakřivení, -í** ср. изкривяване, извивка, кривина: **~í cesty, řeky** извивка, завой на път, на река; **~í zemského povrchu** крива на земната повърхност

**zakřivenost, -i** ж. изкривеност, изкривяване, извивка

**zakřivený, -á, -é** крив, изкривен: **~ý nos, roh** крив нос, рог; **~á plocha** геом. крива повърхнинà

**zakřiv|it, -ím** св. (*co*) изкривя, извия, огъна (*нещо*): **~it tyč** накривя, извия, огъна прът

**zakřiv|it se, -ím se** св. изкривя се, извия се, огъна се

**zakřup|at, обикн. третол. -e/-á** св. експр. заскърца, захруска, захрущи: **sníh, písek ~al pod nohama** снегът, пясъкът заскърца под краката

**zaktiviz|ovat** [s-akty-/zakty-], **-uji/разг. -uju** св. (*koho, co*) активизирам (*някого, нещо*): **~ovat divadelní kroužek** активизирам театрален кръжок

**zaktiz|ovat se** [s-akty-/zakty-], **-uji se/разг. -uju se** св. активизирам се

**zaktualiz|ovat** [s-ak-/zak-], **-uji/разг. -uju** св. (*co*) актуализирам (*нещо*): **~ovat divadelní hru** актуализирам пиеса

**zakuck|at se, -ám se** св. експр. задавя се: **~at se při jídle** задавя се при хранене; **~at se smíchem** задавя се от смях

**zakuckáv|at se, -ám se** нескв. експр. задавам се: **~at se při pití** задавам се при пиене; **~at se smíchem** задавам се от смях

**zakudrnatě|ý, -á, -é** кѣдрав, накѣдрен: **~é vlasy** кѣдрава, накѣдрена косà

**zakudrnat|ět se, обикн. третол. -í se, 3. мн.**

**-ějí se/-í se** св. (–; *komu*) накѣдри се (–; *na някого*): **vlasy se jí ~ěly** косата ѝ се накѣдри

**zakudrnat|it, -ím** св. (*co*) накѣдря (*нещо*)

**zakudrnat|it se, обикн. третол. -í se** св. (–; *komu*) накѣдри се (–; *na някого*)

**zakuk|at, обикн. третол. -á** св. закука (за кукувица): **kukačka ~ala** кукувицата закука

**zakukleně** нар. замаскирано, прикрито

**zakuklen|ec, -ce** м. **1.** маскиран, предрешен човек **2. прен.** потаен, прикрит човек; лицемѣр

**zakuklen|í, -í** ср. **зоол.** превръщане в какавида

**zakuklenost, -i** ж. прикритост, потайност

**zakuklen|ý, -á, -é** експр. замаскиран, прикрит: **~ý rozvratník** замаскиран вредител; **~ý reakcionář** прикрит реакционер; **~ý odpor** скрита съпротива

**zakukl|it se, -ím se** св. **1.** обикн. третол. **-í se** **зоол.** превърне се в какавида: **housenka se ~ila** гъсеницата се превърна в какавида **2. прен.** замаскирам се, прикрива се: **reakcionáři se ~ili v nových stranách** реакционерите се замаскираха в новите партии

**zakukl|ovat se, -uji se/разг. -uju se** нескв. **1.** обикн. третол. **-uje se** **зоол.** превръща се в какавида **2. прен.** маскирам се, замаскирам се, прикривам се

**zakulacenost, -i** ж. закрѣгленост, заобленост

**zakulacen|ý, -á, -é** **1.** закрѣглен, крѣгъл, заоблен, объл, вълчест: **~ý lem** заоблен край, рѣб, кант; **~é tváře** топчести бузи **2. разг. експр.** закрѣглен, крѣгъл, приблизителен (за число и под.): **~á suma** закрѣглена, крѣгла сума

**zakulac|ovat, -uji/разг. -uju** нескв. (*co*) **1.** закрѣглям, закрѣглявам, заоблям (*нещо*): **~ovat ostré hrany** заоблям остри рѣбове **2. разг.** закрѣглям, закрѣглявам (обикн. число и под.): **~ovat cenu** закрѣглям цена **3. прен. експр.** заглаждам (*нещо*): **~ovat odpověď** заглаждам отговора си

**zakulac|ovat se, обикн. третол. -uje se** нескв. (–; *komu*) закрѣгля се, заобля се (–; *na някого*): **bříško se mu ~uje** корѣмчето му се закрѣгля

**zakulat|it, -ím** св. (*co*) **1.** закрѣгля, заобля (*нещо*): **~it knedlíky, hrany** заобля кнѣдли, рѣбове **2. разг.** закрѣгля (обикн. число и под.): **~it cenu** закрѣгля цена **3. прен.** загладя (*нещо*): **~it odpověď** загладя отговора си

**zakulat|it se, обикн. третол. -í se** св. (–; *komu*) закрѣгли се, заобли се (–; *na някого*): **postava se jí ~ila** фигурата ѝ се закрѣгли

**zakulh|at, -ám** св. закуцам; започна да кұцам

**zákulis|í, -í** ср. **1.** частта на сцената зад кулисите: **v ~í** зад кулисите **2. прен.** задкулисна страна на политиката

**zákulisně** нар. задкулисно, скрито, тайно  
**zákulisn[í, -í, -í]** задкулисен: **~í prostor** място зад кулисите; **~í boj** прен. задкулисна борба; **~í intriky** прен. задкулисни интриги  
**zakul[ít se]**, обикн. **третол. -í se** св. (*kam*) търку́лне се, изтърко́ли се (*някъде*): **mince se ~ila do štěrbin** монетата се търку́лна в цепнатина  
**zakuňk[át, -ám]** св. 1. обикн. **третол. -á** закъ̀ва-ка, изкъ̀вака, закрѝка, изкрѝка (*за жаба*): **žába ~ala** жа́бата закъ̀вака, изкъ̀вака, закрѝка, изкрѝка 2. (*co*) прен. закъ̀вакам, закрѝкам; изкъ̀вакам, изкрѝкам (*нещо*) (*за човек*)  
**zakup[ovat, -uji/разг. -uju]** несв. (*co*) книж. за-купу́вам, купу́вам (*нещо*): **~ovat pozemky** купу́вам, закупу́вам парцѐли  
**zakuř[ovat, -uji/разг. -uju]** несв. 1. (*čím*) за-димя́вам, окадя́вам (*с нещо*): **~ovat kadidlem** задимя́вам, окадя́вам с тамя́н 2. (*co*) спец. опу́швам (*нещо*): **~ovat úl** опу́швам ко́шер 3. обикн. **третол. -uje** (*co*) опу́шва, заца́пва, изчѐрня (*за дим*): **cigaretový dým ~uje stěny** цигареният дѝм опу́шва стѐните  
**zákus[ek, -ku]** м. 1. нѐщо за ха́пване (обикн. *сладко печиво*); сладкѝш, па́ста и под.; десѐрт (*след ядене*): **~ky k čaji** сладкѝш, сла́дки за ча́й, към ча́й; **~ek po jídle** десѐрт след ядене (обикн. *сладкѝш, па́ста и под.*) 2. нѐщо за замѐзване (обикн. *солено*); мѐзѐ: **~ky k vínu** мѐзѐта за ви́но  
**zakus[ít, -ím]** св. (*co*) изпи́там, почу́вствам, пре-търпѝ, преживѝя, изстра́дам (*нещо*): **~it nouzi** изпи́там бе́дност, сиромашѝя; **~it na sobě válku** изпи́там на со́бствен грѝб войнѝта; **~it hanbu** преживѝя срѝм, позѝр; **~it štěstí** из-пи́там, преживѝя ща́стие  
**zakus[ovat, -uji/разг. -uju]** несв. 1. (*co do čeho; do čeho*) заха́пвам (*нещо*); впи́вам зѝби (*в нещо*): **~ovat zuby do rtů** заха́пвам, пре-ха́пвам у́стните си; **~ovat do jablka** заха́пвам я́бълка 2. (*koho – vin.*) задуша́вам, зада́вам (*някого*): **kočka ~uje myš** ко́тката зада́вя, задуша́ва ми́шката 3. (*co*) експр. ха́пвам (*нещо малко*): **pil kávu, ~oval vánočku** то́й си пѝй-ваше кафѐ, ха́пваше си козунѝк 4. (*co*) експр. изтърпѝвам, преживѝвам, понѝсям (*нещо*): **~ovat ponížení** изтърпѝвам униже́ние  
**zakus[ovat se, -uji se/разг. -uju se]** несв. 1. (*do čeho*) заха́пвам (*нещо*); впи́вам зѝби (*в нещо*): **~ovat se do koláče** заха́пвам сладкѝш; **pes se ~oval zloději do nohy** кучѐто впи́ваше зѝби в крака́ на краде́ца; **bagr se ~oval do půdy** прен. ба́герът впи́ваше зѝби в по́чвата 2. (*do čeho*) експр. потѝвам, вдѝлбоча́вам се (*в не-що*): **~ovat se do čtení** потѝвам, вдѝлбоча́вам се в четивѝ, в чѐтене

**zakutál[et, -ím, 3. мн. -ejí/-í]** св. (*co kam*) тър-ку́лна (*нещо някъде*): **~et míč pod postel** търку́лна то́пка под легло  
**zakutál[et se]**, обикн. **третол. -í se**, 3. мн. **-ejí se/-í se** св. (*kam*) търку́лне се, изтърко́ли се (*ня-къде*): **prstýnek se ~el pod gauč** прѝстенчето се търку́лна под дивѝна, под куше́тката  
**zakvá[kat, -kám/-ču]** св. 1. обикн. **третол. -ká/-če** закъ̀вака, изкъ̀вака, закрѝка, изкрѝка (*за жа-ба*) 2. (*co*) експр. пейор. закъ̀вакам, изкъ̀вакам, закрѝкам, изкрѝкам (*нещо*) (*за човек*)  
**zákvas, -u** м. спец. подквѝса  
**zakvas[ít, -ím]** св. (*co*) спец. закъ̀вѝся, подквѝся, сквѝся (*нещо*); сло́жа за туршѝя, на туршѝя (*нещо*): **~it mléko** подквѝся мля́ко; **~it krmivo** сел.стоп. силажѝрам фура́ж  
**zákvasn[ý, -á, -é]** спец. ферментациѝнен  
**zakvas[ovat, -uji/разг. -uju]** несв. (*co*) закъ̀вѝсвам, подквѝсвам, сквѝсвам (*нещо*); сло́гам (*нещо*) за туршѝя, на туршѝя: **~ovat mléko** под-квѝсвам мля́ко; **~ovat krmivo** сел.стоп. си-лажѝрам фура́ж  
**zakvedl[át, -ám]** св. (*co do čeho*) готв. размѝся, разбѝя (*нещо в нещо*): **~at vejce do polívky** разбѝя яйце́ в сѝпа  
**zakvič[et, -ím]** св. 1. обикн. **третол. -í** изквичѝ (*за прасе*) 2. експр. прен. изквичѝ (*за човек, за муз. инструмент и под.*)  
**zakvik[át, zakvík[át, -ám]** св. 1. обикн. **третол. -á** заквичѝ (*за прасе*) 2. прен. експр. заквичѝ (*за човек, за музикален инструмент и под.*)  
**zakvik[nout, zakvík[nout, -nu]** св. 1. обикн. **тре-тол. -ne** (кратко) изквичѝ (*за прасе*) 2. прен. експр. (кратко) изквичѝ (*за човек, за муз. инструмент и под.*)  
**zakvíl[et, -ím, 3. мн. -ejí/-í]** св. изстѐна, простѐна, изрида́я, изскимтѝ  
**zakvok[át, обикн. третол. -á]** св. закло́ка, изкло́ка, закло́па, изкло́па (*за квачка*)  
**zakvok[nout, -ne]** обикн. **третол. св.** (кратко) изкло́ка, изкло́па (*за квачка*)  
**zakých[át, -ám]** св. заки́хам  
**zakých[nout, -nu]** св. кѝхна  
**zakymác[et, -ím, 3. мн. -ejí/-í]** св. (*čím*) заклѝтя, разклѝтя, залю́ля, разлю́ля (*нещо*): **vítr ~el stromem** вѝтърът заклѝти, разклѝти, залю́ля, разлю́ля дѝрвѝто  
**zakymác[et se, -ím se, 3. мн. -ejí se/-í se]** св. заклѝтя се, разклѝтя се, залю́ля се, разлю́ля се: **lod' se ~ela** ко́рабът се залю́ля  
**zakyp[ět, обикн. третол. -í]** св. заки́пѝ, кѝпне  
**zákys, -u** м. подквѝса  
**zakysan[ý, -á, -é]** подквѝсен, закъ̀вѝсен, кѝсел, прокѝснал  
**zakys[át, -sám/-šu]** св. спец. 1. (*co*) закъ̀вѝся, под-

квѣся, сквѣся (*нещо*); направя (*нещо*) кѣсело; слѣжа (*нещо*) за туршѣя/на туршѣя: **~sat mléko** заквѣся, подквѣся мляко; **~sat okurky** направя кѣсели краставици **2. обикн. третол. -sá/-še** прокѣсне; стѣне на туршѣя: **zelí ~salo** зѣлето (се) прокѣсна

**zakysáv|at, -ám** *несв. спец. 1. (co)* заквѣсвам, подквѣсвам, сквѣсвам (*нещо*); прѣвя (*нещо*) кѣсело; слѣгам (*нещо*) за туршѣя/на туршѣя: **~at mléko** сквѣсвам, подквѣсвам мляко; **~at okurky** прѣвя кѣсели краставички **2. обикн. третол. -á** прокѣсва; стѣва на туршѣя

**zakysell|it, -ím** *св. (co)* подкѣселѣ (*нещо*): **~it po-krm** подкѣселѣ ѣдене

**zakysel|ovat, -uji/разг. -uju** *несв. (co)* подкѣселявам (*нещо*): **~ovat jídlo octem** подкѣселявам ѣдене с оцѣт

**zakysl|ý, -á, -é 1.** кѣсел, вкѣснал, вкѣснат, прокѣснал, прокѣснат, вѣзкѣсел: **~é zelí** вкѣснатото зѣле; **~é pivo** вкѣснатата бѣра; **~ý pach** вѣзкѣсела миризма **2. прен. експр.** кѣсел, вкѣснат, навѣсен, намѣсен, нацѣпен, намрѣщен, начумѣрен: **~ý podivín** кѣсел, навѣсен чудѣк

**zakysn|out, -nu** *св. 1. обикн. третол. -ne спец.* стѣне кѣсел; вкѣсне се: **půda ~la** почвата стѣна кѣсела **2. прен. експр.** стѣна кѣсел, неприветлив; намрѣща се, навѣся се, намѣся се, нацѣпя се, начумѣря се: **úsměv mu ~l** усмѣвката му стѣна кѣсела **3. експр.** прокѣсна, стѣна на туршѣя; остѣна стѣр ергѣн, стѣра момѣ

**zákysov|ý, -á, -é спец.** ферментациѣнен

**zakyt|ovat, -uji/разг. -uju** *св. (co)* запѣлня (*нещо*) с маджѣн; маджѣнирам/разг. маджѣносам (*нещо*): **~ovat okna** запѣлня прозѣрците с маджѣн

**zakýv|at, -ám** *св. 1. (čím)* замѣхам, заклѣтя, залюлѣя (*нещо*): **~at nohama, hlavou** заклѣтя крака, глава **2. експр.** кѣмна (*в знак на съгласие*) **3. (na koho; kоти) кѣмна, махна (*на някого*): **přátelsky ~ala na mě** тѣ приятелски ми кѣмна; **~al mu na pozdrav** тѣй му кѣмна, махна му за поздрав; **hrozivě ~al na dítě** тѣй заплашитѣлно се заклѣни с прѣст на детѣто**

**zakýv|at se, -ám se** *св.* заклѣтя се, залюлѣя се

**zálabsk|ý, -á, -é** кѣйто се намира зад река Лѣбе, отвѣд река Лѣбе

**zalahod|it, третол. -í** *св. (kоти, čети)* поласкаѣ (*някого, нещо*); достѣви удовѣлствие, вѣздѣйства прѣятно (*на някого, на нещо*): **chvála mu ~í** похвѣлата ще го поласкаѣ; от похвѣлата ще му стѣне прѣятно

**zalaijdač|it si, -ím si** *св. разг. пейор.* помѣрзелявам, полентѣйствам

**zalak|ovat, -uji/разг. -uju** *св. (co)* лакирам; покрѣя с лак (*нещо*)

**zalament|ovat, -uju** *св. разг. експр.* занарѣждам, заоплаквам се, завѣйкам се, затѣоокам се

**zalam|ovat, -uji/разг. -uju** *несв. (co)* **1.** наломѣвам, накрѣшвам, зачѣпвам, начѣпвам, пѣквам (*нещо*): **~ovat větev** зачѣпвам, накрѣшвам клѣн **2.** придѣвам прѣчѣпѣна фѣрма (*на нещо*): **~ovat oblouk** прѣчѣпвам свѣд **3. печат.** помѣствам, вклѣочвам (*нещо*) в стрѣница при свѣрзване на набѣр: **~ovat tabulku (do stránky)** помѣствам, вклѣочвам таблица (*в набрѣна стрѣница*)

**zalam|ovat se, обикн. третол. -uje se** *несв. 1.* наломѣва се, зачѣпва се, начѣпва се, натрошѣва се, пѣква се: **pruty se ~ovaly** прѣчките се наломѣваха, зачѣпваха се **2.** прѣчѣпва се, има прѣчѣпѣна фѣрма: **řimsa se ~ovala k oknu** корнизѣт се прѣчѣпваше кѣм прозѣреца

**zalap|at, -ám** *св. само в съчет.* **~at po dechu/po vzduchu** опѣтам се конвулсивно да си поѣма дѣх, вѣздух

**zalarm|ovat [s-a-/za-], -uji/разг. -uju** *св. (koho – вин.)* алармирам (*някого*); вдѣгна (*някого*) по трѣвога; вдѣгна (*някого*) на крак: **~ovat požárníky** алармирам пожарникари, огнебѣрци; **zpráva ~ovala veřejnost** експр. съѣщѣѣниѣто предѣзвѣика трѣвога сред ѣщѣственѣстѣта

**zalašk|ovat (si), -uji (si)/разг. -uju (si)** *св. (s kým)* **1.** поигрѣя си, закача се (*с някого*): **~ovat s dítětem** поигрѣя си, закача се с детѣ **2.** поѣкетнича, пофлиртѣвам (*с някого*): **~ovat si s hezkým děvčetem** пофлиртѣвам с хѣбаво момѣче

**zalat|at, -ám** *св. (co)* закрѣпя, замрѣжа, репризирам (*нещо*): **~at punčochu** закрѣпя чѣрап; **~at díru v punčoše** замрѣжа, репризирам дѣпка на чѣрап

**zaláteř|it si, -ím si** *св. (na koho, na co; –)* **1.** вдѣгна гѣрултѣя, патѣрдѣя; запѣчна, вѣзма да се кѣрам, да вѣкам, да крѣскам (*на някого, на нещо; срещу някого, срещу нещо; –*) запѣчна, вѣзма да ругѣя, да кѣлна, да проклѣнам, да пустѣсвам (*някого, нещо; –*): **~it (si) na kluky** запѣчна да вѣкам, да се кѣрам на момѣчѣта **2.** запѣчна да недовѣлствам, да се оплаквам (*от някого, от нещо; –*): **~it si na špatné počasí** запѣчна да се оплаквам от лѣшѣто врѣме

**zalednĕn|í, -í** *ср. геол.* залѣдяване: **~í pevniny** залѣдяване на сѣшата

**zalednĕn|ý, -á, -é** залѣдѣн, покрѣт с лѣд

**zaledn|it se, обикн. третол. -í se** *св. геол.* залѣдѣ се; покрѣе се с лѣд

**zaledň|ovat se, обикн. третол. -uje se** *несв. геол.* залѣдява се, покрѣива се с лѣд

**zaleh|at, разг. zalíh|at, -ám** *несв. 1. (kde; kam)* лѣгам, залѣгам (*някъде*): **~at na trávnik(u)**



лягам на поляна; **~at na bojové čáře** залягам на бойна линия **2.** обикн. *третол.* **-á** (*кам*; *odkud*) достига (*някъде*); долита (*отнякъде*) (*за звук*): **hluk z ulice sem ne~á** шумът от улицата не достига дотук **3.** обикн. *третол.* и *безл.* **-á** (*–*; *коти*) глъхне, заглъхва (*–*; *на някого*): **~ají uši** ушите глъхнат, заглъхват; **~á mi v uších** *безл.* глъхнат, заглъхват ми ушите **zalehlý, -á, -é** заглъхнал: **~é ucho** заглъхнало ухо

**zaleh|nout, -nu** *св.* **1.** (*кохо – вин.*) задушá с тялото си (*някого*) (при спане): **~nout dítě** задушá дете; легна насън върху дете и го задушá **2.** (*kde; kam*) легна, залегна (*някъде*): **~nout na trávník(u)** легна на поляна; **~nout za kulomet** залегна зад картèчница **3.** обикн. *третол.* **-ne** (*кам*; *odkud*) достйгне (*някъде*); долети (*отнякъде*) (*за звук*): **z dálky sem ~l výkřik** от далечината долетя вйк **4.** обикн. *третол.* и *безл.* (*–*; *коти*) заглъхне (*–*; *на някого*): **~ly mi uši/безл.** **~lo mi v uších** ушите ми заглъхнаха

**zalecht|at, -ám** *св.* (*кохо – вин.*) загъделйчкам, погъделйчкам (*някого*): **~at někoho pod bradou** погъделйчкам някого под брадата; **~ala nás (v nose) vůně kuchyně** миризмá от кyxнята ни загъделйчка (*в носá*)

**zaleklý, zaleknutý, -á, -é** уплашен, наплашен **zalek|nout, -nu** *св.* (*кохо – вин.* *čít*) изплаша, уплаша, наплаша (*някого с нещо*): **~nout psa kamenem** уплаша кyче с камък

**zalek|nout se, -nu se** *св.* (*кохо, čeho*) изплаша се, наплаша се, уплаша се (*от някого, от нещо*): **~nout se výhrůžky** уплаша се от закана; **ne~ne se žádné práce** не сè плаши от никаква работа

**zalelk|ovat si, -uji si/разг. -uju si** *св.* позяпам, побездèлничá, помързелувам; удáря го (*за малко, за крáтко*) на мързел, на бездèлие

**zalem|ovat, -uji/разг. -uju** *св.* (*со*) обшйя, обтòча, поръбя, кантирам (*нещо*): **~ovat kapesník** обшйя, поръбя нòсна кърпа

**zalenoš|it si, -ím si** *св.* побездèлничá, помързелувам, удáря го (*за малко, за крáтко*) на мързел, на бездèлие: **v neděli si rád ~í** в недèля тòй обйча да си помързелува

**zalep|it, -ím** *св.* (*со; со čít*) **1.** залепя (*нещо; нещо с нещо*): **~it díru (páskou)** залепя дyпка (*с лèнта*) **2.** залепя, запечáтам (*нещо; нещо с нещо*): **~it komu oči (sliby, bohatstvím)** затвòря на някого очите, заслепя някого (*с обещания, с богатство*) **3.** прелепя, залепя отгòре, скрия (*нещо*): **~it nápis** прелепя, скрия надпис **4.** също и **zalep|it si, -ím si** изцапам си (*нещо; нещо*

*с нещо лепкаво*): **~it si ruce (klihem)** изцапам си ръцете (*с туткал*)

**zálepk|a, -y** *ж.* лйст за писмò, кòйто чрез залèпване образyва плйк

**zalepovac|í, -í, -í** кòйто слyжи за залèпване: **~í část obálky** намáзан с лепило крáй на плйк

**zalep|ovat, -uji/разг. -uju** *несв.* (*со; со čít*) **1.** залèпвам/залèпям (*нещо; нещо с нещо*): **~ovat díru** залèпвам дyпка **2.** залèпвам/залèпям, запечáтвам (*нещо; нещо с нещо*): **~ovat obálku** запечáтвам

**~ovat nápis** прелепям, скриям надпис **4.** също и **zalep|ovat si, -uji si/разг. -uju si** изцапвам си (*нещо; нещо с нещо лепкаво*): **~ovat si ruce lepidlem** изцапвам си ръцете с лепило

**zálesáck|ý, -á, -é** кòйто сè отнáся до трáпер; трáперски: **~ý život** живòт на трáпери

**zálesáctv|í, -í** *ср.* кáчества, присъщи на трáперите; трáперство

**zálesá|k, -ka** *м.* **1.** трáпер: **dobrodružná literatura o ~cích** приключèнска литератyра за трáпери **2.** гòрски, отвъдгòрски, задгòрски жител **zalesk|nout se, обикн. третол. -ne se** *св.* блèсне, заблèстй: **hladina jezera se ~la** повърхността на èзерото заблèстя; **v ruce se mu ~l nůž** в ръкáта му блèсна нòж; **v očích se mu ~lo** *безл.* очите му заблèстяха

**zalesněn|í, -í** *ср.* залесяване

**zalesněnost, -i** *ж.* залесèност

**zalesněn|ý, -á, -é** залесèн, горйст: **~é oblasti** залесèни, горйсти области

**zalesn|ít, -ím** *св.* (*со*) залеся; засадя с гòрa (*нещо*)

**zalesňovac|í, -í, -í** залесйтелен: **~í práce** залесйтелни рáботи; **~í akce** áкция за залесяване

**zalesň|ovat, -uji/разг. -uju** *несв.* (*со*) залесявам; засáждам с гòрa (*нещо*)

**zalét|at I, разг. zalít|at I, -ám** *несв.* **1.** обикн. *третол.* **-á** (*кам*) долйта, влйта; летèйки влйза (*някъде*): **vlaštovky ~ají každé jaro do starých hnízd** лйстовиците сè връщат, долйтат всяка прòлет в старите си гнездá **2.** (*кам*) *прен.* пренáсям сè (*някъде*): **~at myšlenkami do minulosti** пренáсям сè в мйслите си в мйналото **3.** обикн. *третол.* **-á** долйта, достйга (*за звук*): **ze skal k nám ~á ozvěna** от скалите при нáс долйта èхо **4.** обикн. *третол.* **-á** полйта, устремява сè, вперва сè, втрèнчва сè (*за поглед*): **jeho pohled ~al k obzoru** пòгледът му сè устремявашè към хоризòнта **5.** *в съчет.* **~at očima** (*кам*) втрèнчвам, впервам очй, пòглед (*някъде*): **~at očima ke dveřím** впервам очй към вратáта

**zalét|at II**, разг. **zalít|at II**, **-ám** св. (со) авиац. изпитам, разработя (самолет и под.); извърша изпитателен полет, изпитателни полети (със самолет и под.): **~at (nový) letoun** изпитам (нов) самолет

**zalét|at si**, разг. **zalít|at si**, **-ám si** св. полетя известно време: **~at si na kluzáku** полетя известно време, от време на време с безмоторен самолет

**zalétávac|í**, **-í**, **-í** авиац. изпитателен: **~í pilot** летец-изпитател; **~í let** изпитателен полет

**zalétáv|at I**, разг. **zalítáv|at I**, **-ám** несв. 1. обикн. третол. **-á** (kam) долита, влита; летейки влиза (някъде) 2. (kam) прен. пренасям се някъде 3. обикн. третол. **-á** долита, достига (за звук)

**zalétáv|at II**, разг. **zalítáv|at II**, **-ám** несв. (со) авиац. изпитвам, разработвам (самолет и под.); извършвам изпитателен полет, изпитателни полети (със самолет и под.)

**zalet|ět**, **-ím** св. 1. обикн. третол. **-í** (kam) долетя, влети; летейки влезе (някъде): **vlaštovka ~ěla do pokoje** лястовицата долетя, влети, влезе в стаята 2. (kam) прен. пренесам се (някъде): **~ět myšlenkami do minulosti** пренесам се в мислите си в миналото 3. обикн. третол. **-í** долетя, достигне (за звук): **zvenčí sem ~ěl křik** откъм се чу, достигна вик 4. обикн. третол. **-í** полети, устрем се, впери се, втрени се (за поглед): **jeho pohled ~ěl vzhůru** погледът му се устрем нагоре 5. в съчет. **~ět očima** (kam) втренича, впери очи, поглед (някъде): **~ět očima do rohu sálu** впери, втренича очи в ъгъл на зала

**záletnic|e**, **-e** ж. леконравна жена; любителка на любовни приключения, разг. флиртаджийка **záletnick|ý**, **-á**, **-é** донжуански, разг. коцкарски **záletnictv|í**, **-í** ср. донжуанство, женкарство, разг. коцкарлък, флиртаджийство

**záletník**, **-a** м. женкар, донжуан; любител на любовни приключения; разг. коцкар, флиртаджия

**zalét|nout**, разг. **zalít|nout**, **-nu** св. 1. обикн. третол. **-í** (kam) долетя, влети; летейки влезе (някъде): **vlaštovka ~la do síně** лястовицата влети в залата 2. (kam) прен. пренесам се (някъде): **~nout myšlenkami k domovu** пренесам се в мислите си въщи 3. обикн. третол. **-ne** долетя, достигне (за звук): **z ulice sem ~l křik** от улицата се чу, долетя вик 4. обикн. третол. **-ne** полети, устрем се, впери се, втрени се (за поглед): **jeho pohled ~l vzhůru** погледът му се устрем нагоре 5. в съчет. **~nout očima** (kam) втренича, впери очи, поглед (някъде): **~nout očima k lesu** впери очи към гората

**záletn|ý**, **-á**, **-é** склонен към любовни похождения

ния: **~ý manžel** склонен към любовни похождения съпруг

**zalet|ovat I**, **-uji**/разг. **-uju** несв. 1. обикн. третол. **-uje** (kam) долита, влита; летейки влиза (някъде) 2. (kam) прен. пренасям се (някъде) 3. обикн. третол. **-uje** долита, достига (за звук)

**zalet|ovat II**, **-uji**/разг. **-uju** св. (со) запоя, заваря (метален съд и под.): **~ovat děravý hrnec** запоя пробита тенджера

**zálet|y**, **-ů** м. само мн. любовни приключения, похождения; тичане по жени: **chodit na ~y** тичам подир жени

**zalév|at**, разг. **zalív|at**, **-ám** несв. 1. обикн. третол. **-á** (со, koho) залива, наводнява (нещо, някого) (за течност): **vlny ~ají palubu** вълни заливат палубата; **láva ~á vesnice na úpatí sopky** лава залива сел в подножието на вулкан 2. (со čím) заливам, покривам (нещо с нещо): **~ovat ovoce cukrovým roztokem** заливам плодове със захарен разтвор 3. (со čím) поливам (нещо с нещо): **~at květiny** поливам цветя; **~at oběd pivem** прен. експр. пия бира при обяда; поливам обяд с бира 4. обикн. третол. **-á** (koho, со) облива (някого, нещо) (за пот, за сълзи и под.): **~á ho studený pot** облива го студена пот; **slzy ~ají oči** сълзи обливат очите 5. (со; со čím) спец. заливам, запълвам, уплътнявам (нещо с нещо): **~at díry, dlažební kostky asfaltem** заливам дупки, павements асфалт 6. обикн. третол. **-á** (со, koho) книж. залива, облива, изпълва, напълва (нещо, някого) (за светлина, за чувство и под.): **slunce ~á pokoj** слънцето залива стаята; **~á ho dojetí** той се изпълва с умиление

**zalév|at se**, разг. **zalív|at se**, **-ám se** несв. (čím) 1. обикн. третол. **-á se** залива се, наводнява се, напълва се (с нещо): **pole se ~ají vodou** нивите се наводняват 2. обливам се (в нещо, с нещо), напълвам се (с нещо): **čelo se ~á potem** челото се облива в пот; **oči se ~aly slzami** очите се напълваха, наливаха се със сълзи; **~at se slzami** обливам се в сълзи

**zaléz|at**, разг. **zalíz|at**, **-ám** несв. (kam) пропълзвам, впълзвам; (пълзейки) влизам, мущам се, вмъквам се, завiram се, скривам се (някъде): **had ~á do díry** змията се вмква в дупката; **~at do kouta** мущам се, завiram се в ъгъл; **~at do svého úkrytu** скривам се в скръпкото ♦ **~at do zámru** свивам се, скривам се в черупката си; **mráz, zima ~á za nehty** става много студено; студът започва да хане; **~á mi za nehty** безл. пръстите ми замръзват; вкочанявам (се); **už mi to ~á za nehty** експр. това вече ми дотяга, идва ми до гуша

**zalézav|ý, -á, -é** пронизващ, проникващ: **~ý chlad** пронизващ, проникващ хлад; **~á zima** пронизващ, проникващ студ

**zalezl|ý, -á, -é** (*kde, kam*) скрит, сгъшен, свит (*някъде*): **hlemýzď ~ý ve své skořápce** охлюв, скрит в черупката си; **člověk strachem ~ý do sebe** *прен.* човек, затворен, свит в себе си от страх

**zallézt, -ezu** *св. (kam)* **1.** пропълзля, впълзля; (пълзейки) вляза, пъхна се, мушна се, заврѝ се, скрия се (*някъде*): **pes ~ezl pod stůl** кучето се пъхна, мушна се, заврѝ се под масата; **~ézt do svého pokoje** заврѝ се, приберѝ се, вляза в стаята си; **když o něco jde, ~eze** кога̀то трябва да се действа, то̀й/тя се крие, скрива се **2.** вляза, прони́кна, попа́дна (*някъде*): **špína mu ~ezla za nehty** под ноктите му влѝзе, прони́кна

**zallézt si, -ezu si** *св. (na koho)* *разг. експр.* за́йм се (*с някого*): **mistr, profesor si na mne ~ezl** майсторът, учителят се за́йде с мѝн

**zaležel|ý, -á, -é** отлежал: **~ý sýr** отлежало, узряло сирене; **~é víno** отлежало вино

**zalezl|et, обикн. третол. -í** *св.* отлежи; *обикн. в съчет.* **nechat ~et (co)** оста́ва (*нещо*) да отлежи, да узрѝе: **nechat ~et sýr, víno** оста́ва сирене, вино да отлежи

**zálež|et, обикн. третол. и безл. -í, 3. мн. -ejí/-í** *св. 1.* (*na kom, na čem*) за́виси, обусловѝн е, зависѝм е (*от някого, от нещо*): **dobré výsledky ~í na lidech, na organizaci práce** добрите резултати за́висят от хората, от организацията на труда; **to ~í na jeho dobré vůli** това за́виси от неговата добра воля; **~í na situaci** *безл.* за́виси от ситуацията, от положѝението **2. безл. (komu na kom, na čem; na kom, na čem)** има голямо значѝние, голяма ва́жност (*за някого*); представля́ва интерѝс (*за някого*): **~í mu na vás** то̀й се интересу́ва от вас, проявя́ва интерѝс към вас; държи́ на вас; **velice mu ~elo na tom** това бѝше мно́го ва́жно за не́го; то̀й бѝше мно́го заинтерѝсован от това; мно́го държе́ше на това; **na něm ne~í** то̀й не ѝ ва́жен, има второстѝпенно значѝние; не за́виси от не́го; **na tom ne~í** това не ѝ ва́жно, това не́важно

**izobico** изобѝщо няма значѝние; мно́го ва́жно! никак не ѝ ва́жно! *разг. експр.* голя́м пра́з! **3. в съчет.** **dát si/dávat si ~et (na čem, na kom)** полѝжа/полѝгам уси́лия, старѝние; погрия́ се/грия́ се (*за нещо, за някого*): **dej si na té práci zvlášť ~et!** обърни особѝено внима́ние на та́зи ра́бота! **musíš si dát na sobě ~et** трябва да си обърѝаш по́вече внима́ние, да се грижи́ши

по́вече за сво́ята вѝншност **4. обикн. третол. -í (v čem)** *книж.* за́ключа́ва се, състо́й се (*в нещо*): **jeho povinnost ~í v tom, že...** неговото за́дълже́ние се състо́й в това, че...; **léčba ~í v koupelích** лечѝението се за́ключа́ва в ба́ни

**záležitost, -i** *ж.* де́ло, ра́бота, въ́прос, пробле́м: **soukromá ~** ли́чна ра́бота, ли́чен пробле́м; **politická ~** политѝчески въ́прос; **plést se do cizích ~í** бъркам се, мѝся се в чу́жди ра́боти; **to je choulostivá ~** това ѝ делика́тен въ́прос; **je to ~í nás všech** това ѝ де́ло на всѝчки на́с, то̀зи въ́прос за́сяга всѝчки ни

**zal|hat, -žu** *св. 1. (komu)* излѝжа (*някого*): **občas (si) ~že** поня́кога послѝгва, лѝже; **~hat matce** излѝжа ма́йка си; **~hala, že...** тя излѝга, че... **2. (co)** *книж.* прикрѝя, отрека́ (*нещо*); излѝжа (*за нещо*): **~hal svůj přestupek** то̀й прикрѝ простѝпката си

**zalháv|at, -ám** *несв. 1. (komu)* лѝжа, излѝгвам (*някого*) **2. (co)** *книж.* прикрѝвам, отри́чам (*нещо*); лѝжа, излѝгвам (*за нещо*)

**zálib|a, -u** *ж. 1.* удовѝлствие, насла́да, ра́дост: **se ~ou hleděl na svou dceru** то̀й с ра́дост гледаше дъщеря́ си **2. (v čem; pro co)** склѝнност, влѝчѝние (*към нещо*); хѝби: **~a ve čtení, v hudbě** влѝчѝние към чѝтене, към му́зика; **mít ~u pro pěstování květin** обичам да отгледѝвам цветя; отгледѝдането на цветя ми ѝ хѝби

**záliben|í, -í** *ср. 1.* удовѝлствие, насла́да, ра́дост: **naslouchat hudbě se ~ím** слѝшам му́зика с насла́да **2. (v čem)** склѝнност, влѝчѝние (*към нещо*): **mít ~í ve sportu** увлѝчам се от спо́рт; **najít v něčem, v někom ~í** харѝсам, обѝкна не́що, ня́кого

**zálib|it se, -ím se** *св. 1. (komu)* по́нравя се, харѝсам (*се*) (*на някого*): **~ila se mu už na první pohled** тя му харѝса (ѝще) от прѝв по́глед; **ten nápad se mu ~il** та́зи идѝя му харѝса **2. безл. -í se (komu v kom, v čem)** *книж. (някой, нещо)* (*си*) спѝчѝли симпатѝята (*на някого*): **~ilo se mu v ní** тя спѝчѝли симпатѝята му; **~ilo se mu v tom nápadu** та́зи идѝя му харѝса

**zálibně** *нар.* с удовѝлствие, с насла́да: **~ si ji prohlížel** то̀й с насла́да я разгледѝваше

**zálibn|ý, -á, -é** лю́бѝщ, мил, при́ятен: **~ý pohled** мил по́глед; **~ý úsměv** ми́ла усмѝвка

**zalic|it, -ím** *св. воен. малко книж.* вдѝгна оръ́жие, за да се пре́мѝря; пре́мѝря се, при́цѝля се с оръ́жие

**zalic|ovat, -uji/разг. -uju** *св. (co)* *техн.* припа́сна, на́пасна е́дин към дру́г (*детайли и под.*)

**zalič|it, -ím** *св. (co)* покрѝя, прикрѝя (*нещо*) с грѝм

**zalidněn|í, -í** *ср. 1.* засѝлване, насѝляване **2. гъ-**

стотă на населѣние: **husté ~í** висѡка гъстотă на населѣнието

**zalidněnost, -i ж.** засѣленост, насѣленост: ~ **měst** насѣленост на градовѣ; **stoupající ~** увеличаваща се гъстотă на населѣнието

**zalidněn|ý, -á, -é** засѣлен, насѣлен: **hustě ~é oblasti** гъсто насѣлени области

**zalidn|it, -ím св.** (со) засѣля, насѣля (нещо): ~ **it pustinu** засѣля необитавана област

**zalidn|it se, обикн. третол. -í se св.** 1. засѣли се, насѣли се: **pohraničí se ~ilo** пограничната област се насѣли, засѣли 2. напълни се, изпълни се с хѡра: **lázně se v sezoně ~ily** през сезѡна баните, курѡртите се напълниха с хѡра

**zalidn|ovat, -uji/разг. -uju неск.** (со) засѣлвам, насѣлявам (нещо): ~ **ovat neobydlené kraje** засѣлвам необитавани области

**zalidn|ovat se, обикн. третол. -uje se неск.** 1. засѣлва се, насѣлява се 2. напълва се, изпълва се с хѡра

**zalıhat вж. zaléhat**

**zalichocen|í, -í ср.** комплимент, ласкателство

**zalichoc|ovat se, -uji se/разг. -uju se неск.** (коти) подмăзвам се (на някого)

**zalichot|it, -ím св.** 1. (коти, щети) направя комплимент (на някого); полаская (някого, нещо): ~ **il ženě, že jí to sluší** тѡй направи комплимент на женăта, че товă ѝ отива, че товă ѝ стои добре, че товă ѝ прилича 2. обикн. третол. ~ **í (коти)** въздѣйства, подѣйства добре, приятно (на някого); поласкае (някого): **chvála mu ~ila** похвалата му подѣйства приятно, поласка го

**zalichot|it se, -ím се св.** (коти) подмăжа се (на някого): ~ **it se představenému** подмăжа се на началника си

**zalis|ovat, -uji/разг. -uju св.** (со; со щим) техн. впресѡвам (нещо в нещо)

**zalist|ovat, -uji/разг. -uju св.** (в щет) запрелиствам (нещо): ~ **ovat v knize** запрелиствам книга

**zall|it, -iji/-eji/разг. -iju/-eju св.** 1. обикн. третол. ~ **ije/-eje** (со, кохо) залѣе, наводни (нещо, някого) (за течност): **rozvodněná řeka ~ila pole** придошлăта рекă заля, наводни нивите; **láva ~ila celé osady** лăвата заля цѣли сѣлища 2. (со щим) залѣя, покрія (нещо с нещо): ~ **it okurky lákem** залѣя, покрія краставички със саламѡра 3. (со) полѣя (нещо): ~ **it květiny, záhon** полѣя цветя, лехă 4. обикн. третол. ~ **ije/-eje** (кохо, со) облѣе (някого, нещо) (за пот, за сълзи и под.): ~ **il ho pot** облă го пѡт 5. (со; со щим) спец. залѣя, запълня, уплътня (нещо; нещо с нещо): ~ **it spáry (asfaltem)** залѣя, запълня фѡги (с асфăлт) 6. обикн.

третол. ~ **ije/-eje** (со, кохо) книж. облѣе, напълни, изпълни (нещо, някого) (за светлина, за чувство и под.): **pokoj byl ~it sluncem** стăята бѣше залята от слънце; ~ **ila ji lítost** тă се изпълни със съжалѣние

**zall|it se, -iji se/-eji se/разг. -iju se/-eju се св.** 1. обикн. третол. ~ **ije se/-eje се** (щим) залѣе се, наводни се, напълни се (с нещо): **pole se ~ila vodou** нивите се наводниха 2. (щим) облѣя се (в нещо, с нещо); напълня се, изпълня се, налѣя се (с нещо): **čelo se ~ilo potem** чѣлѡто се облă в пѡт; **oči se mu ~ily slzami** очите му се напълниха, наляха се със сълзи; ~ **it se slzami** облѣя се в сълзи

**zall|it I, II, zall|it si, zall|ítavat I, II вж. zalétat I, II, zalétat si, zalétávat I, II**

**zall|it|ovat, -uji/разг. -uju св.** 1. (щeho) съжаля, разкая се; запѡчна да съжалявам, да се разкайвам (за нещо): ~ **ovat slibu** съжаля, запѡчна да съжалявам за обещанието си; ~ **oval, že tam šel** тѡй съжаля, че е отишъл там 2. (кохо – вин.) съжаля (някого); почувствам съжалѣние (към някого)

**záliv, -u м.** залив

**zálivat, zálivat se вж. zalévat, zalévat se**

**zálivk|a, -y ж.** 1. агрон. поливане: **ranní ~a (květin)** сѡтрешно поливане (на цветя) 2. сос, течност, разтѡр за заливане: ~ **a na salát** гѡтв. сѡс за (заливане на) салăта

**zálizat вж. zalézat**

**zalkaliz|ovat [s-a/-za-], -uji/разг. -uju св.** (со) хим. алкализирам (нещо): ~ **ovat vodu, roztok, půdu** алкализирам вода, разтѡр, пѡчва

**zalk|nout se, -nu се св.** (щим) задавя се, задушă се (от нещо): ~ **nout se kouřem** задушă се от дим; **div se ne~l smíchem** тѡй едвă не сѣ задави от смях

**zalknut|í, -í ср., само в съчет. je tu (horko, vedro, dusno) k ~í** тѡк мѡжеш да се задушиш, да умрѣш (от горещина, от жѣга, от задуха)

**zálo|ha, -hy ж.** 1. авăнс, предплăта, кăпаро: **vzít si, vybrat si ~hu na plat** взѣма авăнс срещѡ заплăтата си; **dát ~hu na zboží** дам предплăта за стѡка 2. запăс, резерва: **nechat si v ~ze peníze, potraviny, argumenty** оставя си в запăс парѣ, хранителни продѡкти, аргументи; **pracovní ~hy** трѡдови резерви 3. засăда: **napadnout nepřítele ze ~hy** нападна неприятел от засăда; **číhat na někoho v ~ze** дѣбна някого в засăда/от засăда 4. воен. запăсни чăсти, запăсни войски; запăс: **voják v ~ze** военнослужещ от запăса; запăсен; разг. запăсник 5. спорт. полѡзащита: **hrát v ~ze** играя като полѡзащитник



**zálohovan|ý, -á, -é** авансиран, предплатен: **~é láhve** бутилки, чийто стойност е платена  
**záloh|ovat, -uji/разг. -uju** несов. и св. (со) давам/дам аванс (за нещо): **~ovat objednané zboží** давам/дам аванс за поръчана стока  
**zálohově** нар. авансово; в аванс  
**zálohov|ý, -á, -é** авансов: **~é výplaty** авансови плащания  
**zálokt|í, -í** ср. мийница, мийща (часть на рубашки между рамото и лакътя)  
**zalomc|ovat, -uji/разг. -uju** св. (чим, кым) затреса, разтърся, раздръсам (нещо, някого): **~ovat dveřmi** заблъскам врата; **~ovat spáčem** раздръсам, разтърся спящ (човек); **vztek jím** **~oval** прен. експр. той се затресе от гняв, изпълни се с гняв; обзе го гняв  
**zalomen|í, -í** ср. техн. чўпка  
**zalomen|ý, -á, -é** техн. пречўпен, колянв; коленчат: **~ý hřidel** колянв вал  
**zalom|it, -ím** св. 1. (со) наломя, накръша, зачўпя, начўпя, пўкна, спўкам (нещо): **~it větev** наломя, накръша клон; **~it jehlu v silné kůži** счўпя игла в дебела кожа 2. (со) придам пречўпена форма (на нещо): **~it oblouk** пречўпя свод 3. в съчет. **~it rukama/ruce** почна да крша, закрша ръце 4. (со) печат. намества, включва (нещо) в страница при свързване на набор: **~it tabulku (do stránky)** помеща, включва таблица (в набрана страница)  
**zalom|it se, обикн. третол. -í se** св. 1. наломй се, прекрши се, зачўпи се, начўпи се, счўпи се: **tříska se v prstě ~ila** тресчйката се счўпи и остана в пръста 2. пречўпи се; промени праволинейността си; завйе: **ulice se ~ila doleva** ўлицата завй наляво  
**zalomož|it, -ím** св. (-; чим) затракам, изтракам, затрўпам, изтрўпам, загърмя, прогърмя, затрещя, изтрещя (-; с нещо): **vlak ~il na viaduktu** влакът затрещя по виадукта  
**zaloup|at, -ul-ám** св. в съчет. **~at očima** (по ком) експр. изглеждам неприветливо (някого)  
**zalov|it, -ím** св. (кде) експр. започна да търся, затършўвам (някъде): **~it v kapse, v zásuvce** затършўвам в джоб, в чекмедже  
**založen|í, -í** ср. 1. основаване, създаване: **rok ~í** година на основаване 2. характер, нрав, природа, натура: **citové ~í** чувствителност; **člověk klidného ~í** човек със спокоен характер; спокоен по природа човек; **byl ~ím romantik** по природа той беше романтик  
**založen|ý, -á, -é** основан: **vztah ~ý na vzájemné úctě** отношение, основано на взаимно уважение  
**založ|it, -ím** св. 1. (со кам) слўжа, поставя (нещо някъде): **~it ruce za hlavu, v bok** слўжа ръце зад главата си, на хълбоците си; **~it lístek do kartotéky** поставя фиш в картотeka 2. (со кам) забўтам (нещо някъде) (и не мога да го намєря): **~it klíče, doklady** забўтам някъде клўчове, документи 3. (со чим) подпрā, залўстя (нещо): **~it kola vozu kameny** подпрā колелā на колā с камъни; **~it vrata (závorou)** залўстя пўрта (с мандāло) 4. (со) подпрā (нещо): **~it dlāto** подпрā длетo 5. (со чим) подгъна (за да слўжа белег, знак); отбелєжа (нещо с нещо): **~it si stránku (lístkem)** отбелєжа си страница (с листче) 6. (со) подгъна, загъна, запрєтна, засўча (нещо): **~it sukni, rukāvy** запрєтна полā, ръкави 7. (коти; кому со) слўжа (храна на животни): **~it koním (seno)** слўжа (сенo) на конє 8. (со) основа, учредя, създам (нещо): **~it školu, stranu** основа, учредя училище, партия; **~it rodinu** създам семейство; **~it oheň** запāля oгън; **~it akci спорт. публ.** запoчна контраатāка 9. (со на чет) основа (нещо върху нещо); взєма (нещо) за основа (на нещо): **na tom ~il svůj plán** върхў товā той основа плāна си 10. само страд. **být ~en (jak)** устроєн съм, характерът ми е изграден (по някакъв начин): **je ~en citově** той е чувствителен, емоционално устроєн 11. (кого чим) разг. заєма, дам парй на заєм (на някого); финансирам (някого): **~il mě (stokorunou)** той ми дāде на заєм (стo крoни)  
**záložk|a, -y** жс. 1. подгъв, маншєт: **popustit ~u** отпўсна подгъв; **~y u kalhot a)** маншєти на панталон 6) подгъв на панталон; **knižní ~a** печат. прегъната чāст от облўжка на книга 2. в съчет. **~a do knihy** влўжка в книга; разг. отбелязка (лента, картон и под., с които се означава докъде е прочетено)  
**záložn|a, -y** жс. 1. по-рано кредитна бāнка 2. залўжна къща  
**záložn|í, -í, -í** запāсен, резервен: **~í součást** резервна чāст; **~í důstojník** воен. офицєр от запāса; **~í řada спорт.** полўзащйта  
**záložník, -a** м. 1. воен. воєннослўжещ/воєнонослўжач от запāса; запāсен; разг. запасняк: **cvičení ~ů** учєние на запāсни, на запасняци 2. спорт. полўзащйтник: **pravý ~** дєсен полўзащйтник  
**záladně** нар. ковāрно, лукаво: **~ se ptāt** питам ковāрно, лукаво  
**záladnost, -i** жс. ковāрство, лукавство  
**záladn|ý, -á, -é** ковāрен, лукав: **~ý člověk, protivník** ковāрен, лукав човек, противник; **~ý úmysl, pohled** ковāрен ўмисъл, поглед; **~ý výř**

**zálož|it, -ím** св. 1. (со кам) слўжа, поставя (нещо някъде): **~it ruce za hlavu, v bok** слўжа ръце зад главата си, на хълбоците си; **~it lístek do kartotéky** поставя фиш в картотeka 2. (со кам) забўтам (нещо някъде) (и не мога да го намєря): **~it klíče, doklady** забўтам някъде клўчове, документи 3. (со чим) подпрā, залўстя (нещо): **~it kola vozu kameny** подпрā колелā на колā с камъни; **~it vrata (závorou)** залўстя пўрта (с мандāло) 4. (со) подпрā (нещо): **~it dlāto** подпрā длетo 5. (со чим) подгъна (за да слўжа белег, знак); отбелєжа (нещо с нещо): **~it si stránku (lístkem)** отбелєжа си страница (с листче) 6. (со) подгъна, загъна, запрєтна, засўча (нещо): **~it sukni, rukāvy** запрєтна полā, ръкави 7. (коти; кому со) слўжа (храна на животни): **~it koním (seno)** слўжа (сенo) на конє 8. (со) основа, учредя, създам (нещо): **~it školu, stranu** основа, учредя училище, партия; **~it rodinu** създам семейство; **~it oheň** запāля oгън; **~it akci спорт. публ.** запoчна контраатāка 9. (со на чет) основа (нещо върху нещо); взєма (нещо) за основа (на нещо): **na tom ~il svůj plán** върхў товā той основа плāна си 10. само страд. **být ~en (jak)** устроєн съм, характерът ми е изграден (по някакъв начин): **je ~en citově** той е чувствителен, емоционално устроєн 11. (кого чим) разг. заєма, дам парй на заєм (на някого); финансирам (някого): **~il mě (stokorunou)** той ми дāде на заєм (стo крoни)  
**záložk|a, -y** жс. 1. подгъв, маншєт: **popustit ~u** отпўсна подгъв; **~y u kalhot a)** маншєти на панталон 6) подгъв на панталон; **knižní ~a** печат. прегъната чāст от облўжка на книга 2. в съчет. **~a do knihy** влўжка в книга; разг. отбелязка (лента, картон и под., с които се означава докъде е прочетено)  
**záložn|a, -y** жс. 1. по-рано кредитна бāнка 2. залўжна къща  
**záložn|í, -í, -í** запāсен, резервен: **~í součást** резервна чāст; **~í důstojník** воен. офицєр от запāса; **~í řada спорт.** полўзащйта  
**záložník, -a** м. 1. воен. воєннослўжещ/воєнонослўжач от запāса; запāсен; разг. запасняк: **cvičení ~ů** учєние на запāсни, на запасняци 2. спорт. полўзащйтник: **pravý ~** дєсен полўзащйтник  
**záladně** нар. ковāрно, лукаво: **~ se ptāt** питам ковāрно, лукаво  
**záladnost, -i** жс. ковāрство, лукавство  
**záladn|ý, -á, -é** ковāрен, лукав: **~ý člověk, protivník** ковāрен, лукав човек, противник; **~ý úmysl, pohled** ковāрен ўмисъл, поглед; **~ý výř**

коварен, опасен водовъртѣж; **~á zatačka** коварен, опасен заводъй

**zalup|at**, обикн. *третол.* и *безл.* **-e/-á** св. запўка, изпўка: **parkety ~aly pod nohama** паркѣтъг запўка, изпўка под краката; **~alo mu v kloubech** *безл.* ставите му запўкаха, изпўкаха

**zálusk**, **-u** *м.* (*na co, na koho*) охѣта, прищявка, обикн. *с прѣсти*

**ně́koho** силно желая нещо, някого; облизвам се, то̀ча си зѣбите за нещо, за някого; мераклия съм на нещо, на някого

**zalusk|at**, **-ám** св. (*čím*) защракам, изщракам, щра́кна (*обикн. с прѣсти*)

**zalusk|nout**, **-nu** св. (*čím*) щра́кна, изщракам (*обикн. с прѣсти*)

**zalyk|at se**, **-ám se** *несв.* (*čím*) задавям се, задушавам се (*от нещо*): **~at se kouřem** задавям се, задушавам се от дим

**zalyž|it si**, **-ím si** св. по̀пързелям се със ски; покáрам ски; поскиорствам

**zalyž|ovat si**, **-uji si** *разг.* **-uju si** св. по̀пързелям се със ски; покáрам ски

**zamáč|et**, **-ím**, 3. *мн.* **-eji/-í** св. (*co, koho*) измòкря, намòкря (*нещо, някого*): **~et si boty v trávě** намòкря обувките си в тревата

**zamač|at**, **-ám** св. 1. (*co*) притисна, натѣпча (*нещо*): **~at bouli nožem** притисна цици́на с нòж; **~at tabák do dýmky** натѣпча тютюн в лула́ 2. (*koho – вин.*) смàчкам, смàжа (*някого*): **~at housenku** смàчкам, смàжа гъсèница

**zamač|káv|at**, **-ám** *несв.* 1. (*co*) притискам, натѣпквам (*нещо*): **~at bouli na čele** притискам цици́на на чело̀то; **~at botou kamínek do písku** натѣпквам с обувка ка̀мъче в пясъ́к 2. (*koho – вин.*) смàчквам, смàзвам (*някого*): **~at housenku** смàчквам, смàзвам гъсèници

**zamač|k|nout**, **-nu** св. 1. (*co*) притисна, натѣпча (*нещо*): **~nout bouli nožem** притисна цици́на с нòж; **~nout papír do kanálu** натѣпча хартия в канал 2. (*koho, co*) смàчкам, смàжа (*някого, нещо*): **~nout botou brouka** смàчкам, смàжа с обувка брѣмбар; **~nout cigaretu** смàчкам, угася́ цигàра

**zamách|at**, **-ám** св. (*čím*) замàхам (*с нещо*); размàхам (*нещо*): **husa ~ala křídly** гъската замàха с крила̀/крилè, размàха крила̀/крилè

**zamách|at se**, **-ám se** св. измòкря се, намòкря се (*при плакнене на пране*)

**zamak|at si**, **-ám si** св. *разг. експр.* порабо̀та, побàчкам

**zamal|ovat**, **-uji** *разг.* **-uju** св. (*co*) замàжа с боя̀, боя̀дйсам (*нещо*): **~ovat nápis, skvrnu** замàжа с боя̀ надпис, петнò

**zamal|ovat si**, **-uji si** *разг.* **-uju si** св. порису̀вам

**zamalováv|at**, **-ám** *несв.* (*co*) замàзвам с боя̀,

боя̀дйсам (*нещо*): **~at nápis** замàзвам с боя̀ надписи

**zamanév|ovat**, **-uji** *разг.* **-uju** св. (*čím*) пòчна да маневр̀ирам, поманевр̀ирам, напра́ва манев̀ра (*с нещо*): **~ovat lod'kou** пòчна да маневр̀ирам, поманевр̀ирам, напра́ва манев̀ра с лòдка

**zaman|out se**, *безл.* **-e se** св. (*komu*) хр̀умне (*на някого*); (*някой*) се сèти, решй: **udělá, co se mu ~e** тòй прàви, каквòто му хр̀умне

**zaman|out si**, **-u si** св. (*co; že...*) *разг.* хр̀умне ми (*нещо; да...*), сèтя се (*за нещо; да...*), решà (*нещо; да...*): **dělá, co si ~e** прàви, каквòто му/й хр̀умне; **~ul si, že dál nepůjde** тòй решй, скймна му да не хòди пò-натàтък

**zama|ovat**, **-uji** *разг.* **-uju** св. (*co*) нанесà на кàрта (*нещо*); картограф̀ирам (*нещо*)

**zamask|ovat**, **-uji** *разг.* **-uju** св. (*co*) (за)маскйрам, прикрйя (*нещо*): **~ovat tank** (за)маскйрам тàнк; **~ovat vchod** (за)маскйрам, прикрйя вхòд; **~ovat strach, rozpaky úsměvem** *прен.* прикрйя стра́ха си, смущèнието си с усмйвка

**zamaskováv|at**, **-ám** *несв.* (*co*) маскйрам, замаскйрам, прикрйвам (*нещо*): **~at zákopy** маскйрам, замаскйрам о̀копи; **~at strach zpíváním** *прен.* прикрйвам стра́ха си с пèене

**zamast|it**, **-ím** св. (*co*) намазнй; изца́пам с мазнина́ (*нещо*): **~it knihu** изца́пам с мазнина́ кнйга; **~it si prsty** намазнй си прѣстите

**zamaště|ný**, **-á**, **-é** намазнèн; изца́пан с мазнина́: **~é šaty** ма́зни, изца́пани с мазнина́ дрèхи

**zamat|at**, **-ám** св. (*co*) *разг. експр.* изца́пам, оплèsкам, омàжа (*нещо*): **~at si ruce** изца́пам, омàжа си ръ̀цете; **~at sklo okna od kytu** изца́пам, омàжа стьклò на прозòре́ц с кйт, с маджу́н

**zamat|at se**, **-ám se** св. *разг. експр.* изца́пам се, оплèsкам се, омàжа се: **~at se od barev** изца́пам се, омàжа се с бой

**zamáv|at**, **-ám** св. 1. (*čím*) помàхам (*с нещо*), размàхам (*нещо*): **pták ~al křídly** птйцата помàха с крила̀/крилè, размàха крила̀/крилè; **~at (šátkem, rukou)** замàхам, помàхам, ма́хна (*с кърпа, с ръ̀ка*) за пòздрав; размàхам (*кърпа, ръ̀ка*) за пòздрав 2. (*s kým*) *разг. експр.* разпрàвя се (*с някого*); да́м (*на някого*) да се разберè

**zamazan|ý**, **-á**, **-é** изца́пан: **~é ruce** изца́пани ръ̀це

**zama|zat**, **-žu** *книж.* **-ži** св. 1. (*co, koho*) изца́пам, изпоца́пам, оплèsкам, омàжа (*нещо, някого*): **~zat si ruku, košili blátem** изца́пам си ръ̀ката, ризата с кàл 2. (*co čím*) замàжа, запѣ́лня, запў́ша (*нещо с нещо*): **~zat díry ve zdi** замàжа, запѣ́лня с гипс дўпки в стена́ 3. (*co čím*) замàжа, зали́ча (*нещо с нещо*): **~zat nápis na zdi** замàжа надпис на стена́та

**zama|zat se, -žu se/книж. -ži se** св. изцапам се, изпоцапам се, оплѣскам се, омѣжа се: **~zat se při práci** изцапам се при работа  
**zamazáv|at, -ám** несв. (со *čít*) **1.** замѣзвам, запѣлвам, запущивам (нещо с нещо): **~at díry ve zdi** замѣзвам, запѣлвам, запущивам дупки в стенѣ **2.** замѣзвам, заличѣвам (нещо с нещо): **~at v dopise řádky** задрѣскам, заличѣвам редовѣ в писмо  
**zamáz|nout, -nu** св. **1.** (со *čít*) мѣзна, замѣжа, покрѣя (нещо с нещо): **~nout voskem ránu (stromu)** замѣжа с вѣсѣк рѣна (на дърво); **~nout díru sádkou** замѣжа, покрѣя дупка с гипс **2.** (со) мѣзна, замѣжа, заличѣ (нещо): **~nout skvrnu na zdi** замѣжа, заличѣ петно на стенѣта  
**zamb|o** [sa-], **-a** м. зѣмбо; мѣлез от нѣгѣр и индиѣнка или мулѣтка (в испанска Южна Америка)  
**zamčen|ý, -á, -é** заклѣчен, затворѣн  
**zámeck|ý, -á, -é** който се отнѣся до зѣмѣк: **~á věž** кѣла на зѣмѣк  
**zámeč|ek I, -ku** м. умал. брѣвичѣка, кофѣрѣче, катинѣрѣче  
**zámeč|ek II, -ku** м. умал. мѣлѣк зѣмѣк; зѣмѣче  
**zameč|et, -ím** св. **1.** обикн. третол. **-í** изблѣе, изврѣщѣ (за коза, за овѣа и под.): **koza ~ela** козѣта изврѣщѣ **2.** (со) експр. изблѣе, изврѣщѣ (нещо) (за човек)  
**zámečnick|e, -e** ж. шлѣсерѣка  
**zámečnick|ý, -á, -é** **1.** шлѣсерѣски, желѣзѣрѣски: **~á dílna** шлѣсерѣсѣка работилница; **~é nástroje** шлѣсерѣски инструмѣнти **2.** клѣчѣрѣски  
**zámečnictv|í, -í** ср. **1.** шлѣсерѣство, желѣзѣрѣство; шлѣсерѣсѣка, желѣзѣрѣсѣка работилница **2.** клѣчѣрѣство; клѣчѣрѣсѣка работилница  
**zámečník, -a** м. **1.** шлѣсер, желѣзѣр: **strojní ~** мехѣник **2.** клѣчѣр  
**zám|ek I, -ku** м. **1.** брѣва, кофѣр, катѣнец, катинѣр: **patentní, dozický ~ek** секрѣтна брѣва; **visací ~ek** катинѣр, катѣнец; **zadlabaný, zapuštěný ~ek** вдѣлѣана брѣва; **zavřít na ~ek** закрѣтити  
**~ek** държѣ нѣщо под клѣч; **zavřít, být zavřen na tři ~ky, na pět/devět/desatero ~ků** заклѣча, заклѣчен сѣм с трѣ, с пет, с дѣвет, с дѣсет клѣчалѣки; стрѣго охранѣвам, стрѣго сѣм охранѣван **2.** техн. клѣчалѣка, предпѣзитѣл  
**zám|ek II, -ku** м. зѣмѣк: **renesanční/renezanční ~** рѣнесансѣн  
**~větrné ~ky** стрѣя въздушѣни зѣмѣци, въздушѣни кѣли  
**zamek|at, -ám** св. **1.** обикн. третол. **-á** заблѣе, изблѣе, заврѣщѣ, изврѣщѣ (нѣколко пѣти) (за коза и под.): **koza ~ala** козѣта заврѣщѣ **2.** (со)

експр. закрѣщѣ, изкрѣщѣ, заврѣжѣм, изврѣжѣм (нещо) (за човек)  
**zamek|nout, -nu** св. **1.** обикн. третол. **-ne** изблѣе, изврѣщѣ (крѣтко) **2.** (со) експр. изблѣе, изврѣщѣ (нещо) (за човек)  
**zamekot|at, -ám** св. **1.** обикн. третол. **-á** заблѣе, изблѣе, заврѣщѣ, изврѣщѣ (за коза и под.) **2.** (со) експр. забѣрѣбѣря, избѣрѣбѣря, задрѣнѣкам, издрѣнѣкам, замѣнѣкам, измѣнѣкам, запѣлтѣча, изпѣлтѣча (нещо)  
**zamek|t|at, -ám** св. **1.** обикн. третол. **-á** заблѣе, изблѣе, заврѣщѣ, изврѣщѣ (за коза и под.) **2.** (со) експр. забѣрѣбѣря, избѣрѣбѣря, задрѣнѣкам, издрѣнѣкам, замѣнѣкам, измѣнѣкам, запѣлтѣча, изпѣлтѣча (нещо)  
**zámě|n|a, -y** ж. **1.** замѣяна, сѣяна: **~a slov** език. замѣствѣне, субститѣция на дѣми **2.** разѣяна, смѣсѣване, сбѣркѣване: **~a osob** смѣсѣване на лицѣа по погрѣшка  
**zaměn|it, -ím** св. **1.** (со, *koho s čím, s kým*) сменѣя, разменѣя, смѣся (по погрѣшка), сбѣркѣм (нещо, нѣкого с нещо, с нѣкого): **~ili nám kufrů** сменѣихѣ ни по погрѣшка кѣфаритѣ; **~it si plášť v restauraci** сменѣя по погрѣшка палтѣто си в ресторѣнт; взѣма в ресторѣнт по погрѣшка чѣждѣ палтѣ; **~it muchomůrku se žampionem** сбѣркѣм мухомѣрка с печѣрка; смѣтна мухомѣрка за печѣрка **2.** (со *zač, čím*) замѣня, сменѣя, подменѣя (нещо с нещо): **~it kosu za kombajn** замѣня, сменѣя косѣта с комбѣйн; **~it nevhodný výraz jiným** замѣня неподходящ ѣзраз с дрѣг  
**zaměnitelnost, -i** ж. (взѣймо)замѣняѣмѣст, сменѣяѣмѣст: **~ pracovníků** взѣймозамѣняѣмѣст на работѣници  
**zaměniteln|ý, -á, -é** (взѣймо)замѣнѣим, замѣняѣм, замѣстѣим, сменѣяѣм: **~á slova** замѣстѣими, замѣняѣми дѣми  
**záměnn|ý, -á, -é** (взѣймо)замѣняѣм, (взѣймо)замѣнѣим: **~é veličiny, pojmy** взѣймозамѣняѣми велиѣинѣи, понѣтия  
**zaměň|ovat, -uji/разг. -uju** несв. **1.** (со, *koho s čím, s kým*) смѣсѣвам, смѣням (по погрѣшка), сбѣркѣвам, размѣням (нещо, нѣкого с нещо, с нѣкого): **~ovat osobní průkazy** смѣням по погрѣшка паспѣрти; **~ovat pojmy** смѣсѣвам понѣтия **2.** (со *zač, čím*) замѣням, смѣням, подмѣням (нещо с нещо)  
**záměr, -u** м. намерѣние, ѣмисѣл, зѣмисѣл: **splnit, uskutečnit svůj ~** изпѣлѣня, осѣществѣя намерѣниѣто си; **umělecký ~** худѣжѣствен зѣмисѣл; **režijní ~** режисѣрѣско вѣжданѣ  
**záměrně** нар. преднамѣрено, умѣшлѣно, нарѣчно  
**záměrnost, -i** ж. умѣшлѣност, преднамѣренѣст  
**záměrn|ý I, -á, -é** преднамѣрен, умѣшлѣн, на-

ческото възпитание към състезателни форми  
**3. (co) зедем. визирам (нещо): ~ovat poze-  
mek, triangulační body** визирам място, три-  
ангулационни точки  
**zaměř|ovat se, ~uji se/pazg. ~uju se** несл. (наč; k  
četi; jak) насочвам се, ориентирам се (към  
нещо; някак): **~ovat se na studium jazyků**  
насочвам се към изучаване на езици; **~ovat se  
k mechanizaci a automatizaci** насочвам се  
към механизация и автоматизация; **~ovat se  
teoreticky** ориентирам се към теорията  
**zaměst-, -etu св. 1. (co) изметъ (нещо): ~ést snih,  
smetě** изметъ сняг, сметъ **2. (co) пометъ, преметъ  
(нещо): ~ést kuchyň** пометъ, преметъ кухня  
◆ **prahem** нека всеки види своите недостатъци,  
вместо да критикува другите; нека всеки се  
погрижи за отстраняването на собствените си  
недостатъци  
**zaměstnaně нар. в съчет. tvářit se ~** давам си  
вид на зает човек  
**zaměstnan|ec, -ce м.** служещ, служител, чинов-  
ник, работник: **přijímání a školení ~ců** прие-  
мане на работа, назначаване и обучение на  
служители, на работници; **~ci závodu** работ-  
ници, персонал на предприятие  
**zaměstnaneck|ý, -á, -é** който се отнася до слу-  
жещи, до чиновници, до работници, до пер-  
сонал: **~ý poměr** служебни отношения  
**zaměstnán|í, -í ср. 1.** занятие, работа, служба:  
**trvalé, vedlejší ~í** постоянна, странична ра-  
бота; **hledat ~í** търся работа; **být bez ~í** без  
работа съм, безработен съм **2.** работа, зани-  
мание: **šel po svém ~í** той отиде по своя рабо-  
та; отиде да си гледа работата **3.** служба; ра-  
ботно място: **zavolej mi do ~í!** обади ми се в  
службата!  
**zaměstnankyn|ě, -ě ж.** работничка, служителка,  
служеща  
**zaměstnanost, -i ж. 1.** заетост, ангажираност с  
работата: **omluvil se pro přílišnou ~** той се изви-  
ни с прекалена заетост **2. спец.** трудова заетост:  
**růst ~í** увеличаване на трудовата заетост; **vy-  
soká ~ žen** голяма трудова заетост при жените  
**zaměstnan|ý, -á, -é 1.** работещ: **úlevy pro ~é  
ženy** облекчения за работещите жени **2.** зает,  
ангажиран с работа: **nej-ější člověk z rodiny**  
най-заеят човек от семейството  
**zaměstn|at, -ám св. 1. (koho – вин.)** приема (ня-  
кого) на работа; дам (на някого) работа:  
**~áme kopáče na sezonní práce** приемаме ко-  
пачи на сезонна работа **2. страд. být ~án** ра-  
ботя, служа, на работа съм: **je u nás ~án 10**  
**let** той работи при нас десет години **3. (koho –  
вин. čít)** занимай, ангажирам (някого) с не-



що); намѣря, създѣм (някаква) рѣбота (на някого): **~at děti okopáváním stromků** ангажирам децѣта с окопѣване на дрѣвчѣта; **stačila ho plně ~at** тѣ успѣяваше да го ангажира напѣлно

**zaměstn|at se, -ám se** св. (čít) заѣма се (с неѣцо): **~at se četbou, ruční prací** заѣма се с чѣтене, с рѣкодѣлие

**zaměstnáv|at, -ám** нескв. 1. (koho – вин.) дѣржѣ (някого) на рѣбота; дѣвам (на някого) рѣбота: **závod ~á mnoho lidí** заводѣт дѣва рѣбота на мнѣго хѣра 2. (koho – вин. čít) занимавам, ангажирам (някого с неѣцо): **~at žáky** занимавам учѣници

**zaměstnáv|at se, -ám se** нескв. (čít) 1. занимавам се (с неѣцо); изкарвам прѣхранѣта си (с неѣцо); прѣпитѣвам се (с неѣцо): **místní obyvatelstvo se ~á zemědělstvím** мѣстното населѣние се занимава със земедѣлие 2. занимавам се (с неѣцо): **~á se teď jinými problémy** сегѣ се занимава с дѣруги проблемѣи

**zaměstnavatel, -e** м. работодѣтел: **vztah mezi zaměstnancem a ~em** отношѣние междѣ рабѣтник и работодѣтел

**zaměstnavatelk|a, -y** ж. работодѣтелка

**zaměstnavatelsk|ý, -á, -é** работодѣтелски

**zameškán|í, -í** ср. пропѣсук, пропѣсукане, неѣвяване

**zameškan|ý, -á, -é** пропѣснат: **~á hodina** пропѣснат чѣс, уроѣк

**zamešk|at, -ám** св. (co) 1. пропѣсна (неѣцо): **chce dohonit, co ~al** тоѣ йска да навѣкса пропѣснатото; **ne~á žádnou příležitost** нѣкога не пропѣска слѣчая 2. пропѣсна (неѣцо); не сѣ ѣвя (на неѣцо): **~at vyučování** пропѣсна занѣтия; **~at směnu pro nemoc** не сѣ ѣвя на смѣна поради бѣлест, поради забѣляване

**zameškáv|at, -ám** нескв. (co) 1. пропѣскам (неѣцо) 2. пропѣскам (неѣцо); не сѣ ѣвявам (на неѣцо)

**zamet|at, -ám** нескв. (co) 1. измѣтам (неѣцо): **~at smetí, piliny** измѣтам смѣт, стѣргѣтини 2. помѣтам, премѣтам (неѣцо): **~at kuchyň, chodníky** помѣтам, премѣтам кѣхня, трѣтоѣри

◆ **záleží ~á na něčem** нѣка всѣки вѣди свѣите недѣстѣтѣци, вмѣсто да критикѣва дѣругите; нѣка всѣки да се погѣрижи за отстранѣяването на сѣбствѣните си недѣстѣтѣци

**zámez|í, -í** ср. 1. книж. крайност: **jít, hnát něco (až) do ~í** отѣвам, довѣждам нѣщо до крайност 2. спорт. ѣут

**zamez|it, -ím** св. (co/no-рядко četu) прѣдѣотвратѣ (неѣцо): **~it unikání plynu** прѣдѣотвратѣ пропѣсукане, изтѣчане на гѣз; **~it další chyby/**

**dalším chybám** прѣдѣотвратѣ по-натѣтъшни грѣшки

**zamez|ovat, -uji/разг. -uju** нескв. (co/no-рядко četu) 1. прѣдѣотвратѣвам (неѣцо): **~ovat rozkrádání státního majetku** прѣдѣотвратѣвам кражби на дѣржѣвно имѣщество 2. прѣграждам (неѣцо); прѣча (на неѣцо): **~ovat výhled** прѣча на глѣдка 3. забранѣвам (неѣцо): **~ovat vstup** забранѣвам вхѣд, влѣзане

**zamhouř|it, -ím** св., обикн. в сѣчет. **~it oči** замѣригнѣти не ѣ мѣгнал, не ѣ затвѣрил очѣи; **~it nad něčím (obě) oči** затвѣря си очѣите прѣд нѣщо, за нѣщо

**zamhuř|ovat, -uji/разг. -uju** нескв., обикн. в сѣчет. **~ovat oči nad něčím** затвѣрям си очѣите прѣд нѣщо, за нѣщо

**zamih|at se, обикн. третол. -á se** св. 1. замѣржелѣе се, замѣрка се, мѣрне се (нѣколко пѣти): **v houštině se něco ~alo** в гѣсталѣка се замѣрка нѣщо 2. затрѣпка, трѣпне (нѣколко пѣти): **v dálce se ~alo světlo** в далѣчинѣта затрѣпка светлинѣ

**zamih|nout se, обикн. третол. -ne se** св. 1. замѣржелѣе се, замѣрка се, мѣрне се: **mezi strojy se ~la srnka** междѣ дѣрвѣтата се мѣрна сѣрна 2. затрѣпка, затрѣпти, трѣпне: **nad močálem se ~lo světélko** над блѣтѣто трѣпна светлинѣ

**zamích|at, -ám** св. 1. (co/čít) забѣркам (неѣцо): **~at kaši/kaší** забѣркам кашѣ 2. (co/čít) разбѣркам, размѣся (неѣцо): **~at karty/kartami** размѣся кѣрти 3. (co do čeho) замѣся, забѣркам (неѣцо в неѣцо): **~at žloutek do těsta** замѣся, забѣркам жѣлтѣк в тѣстѣ 4. (koho do čeho) разг. замѣся, забѣркам (някого в някаква истѣрия, аѣфера и под.)

**zamích|at se, -ám se** св. 1. (kam) замѣся се, смѣся се (с неѣцо); изчѣзна (в неѣцо; някѣде): **~at se do davu** смѣся се с тѣлпѣ 2. (do čeho) разг. експр. забѣркам се (в някаква истѣрия, аѣфера и под.): **~at se do hádky** забѣркам се в кавгѣ, в разпѣрѣвѣ

**zamícháv|at, -ám** нескв. (co) забѣркѣвам (неѣцо) **zamícháv|at se, -ám se** нескв. 1. (kam) замѣсѣвам се, смѣсѣвам се (с неѣцо); изчѣзвам (в неѣцо; някѣде): **~at se do davu** смѣсѣвам се с тѣлпѣ 2. (do čeho) разг. експр. забѣркѣвам се, замѣсѣвам се (в някаква истѣрия, аѣфера и под.)

**zamilovaně** нар. влѣбѣно: **dívat se na někoho ~** глѣдам влѣбѣно някого

**zamilovanost, -i** ж. влѣбѣност

**zamilovan|á I, -é** ж. влѣбѣна жѣна, дѣвѣйка

**zamilovan|ý I, -ého** м. влѣбѣн мѣж

смяна на темата отвлічам, отклонявам  
вниманието (от нещо): **~at nepřijemnou otázku**  
със смяна на темата отвлічам, отклонявам  
вниманието от неприятен въпрос; **jen nic  
ne-ej!** само не го извъртай, не го усуквай!  
2. *сщо и zamlouv|at si, -ám si (co)* запазвам,  
ангажирам, резервирам, поръчвам (нещо):  
**~ovat (si) nocleh** ангажирам, резервирам

мества за ношване; **~ovat si malíře pokojů** ангажирам бояджия **3.** (*koho – вин.*) повиквам, записвам (*някого*) за среща, за посещение; определям (*на някого*) кога ще го приема: **~ovat pacienta k prohlídce** записвам пациент за преглед

**zamlouv|at se, -ám se** *несв. (кому) разг.* удовлетворявам (*някого*); харесвам (*се*) (*на някого*): **váš návrh se mi ~á** вашето предложение ми харесва; **to se mi ne~á** това не ми харесва, това не ме удовлетворява

**zamls|at si, -ám si** *св.* похапна (*си*) лакомства

**zamluv|it, -ím** *св. 1. (со)* с приказване, със смяна на темата отвлека, отклоня вниманието (*от нещо*): **~it nepřijemnou otázku** със смяна на темата отвлека, отклоня вниманието от неприятен въпрос; **abychom to ne~ili** да не се отклоняваме от това; да не забравяме това **2. също и zamluv|it si, -ím si (со)** запазя, ангажирам, резервирам, поръчам (*нещо*): **~it (si) letenku, ubytování** ангажирам, запазя си билет за самолет, квартира **3. (koho – вин.)** повиквам, запиша (*някого*) за среща; определя (*на някого*) кога ще го приема: **~it pacienta u lékaře** запиша пациент при лекар

**zamlžen|í, -í** *ср.* замъгляване, запотпяване (*на стъкло*): **~í skel dalekohledu** изпотпяване на стъкла на далекоглед

**zamlženo** *нар. предикативно* мъгливо, замъглено: **k ránu bývá ~** при зори бива мъгливо

**zamlžen|ý, -á, -é 1.** мъглив, замъглен: **~ý obzor** мъглив, замъглен хоризонт; **~é ráno** мъгливо утро; **~ý pohled** *книж.* замъглен поглед **2.** замъглен, непрозрачен, неясен: **~é zrcadlo** изпотено огледало; **~é oči** плъвнах в сълзи очи; **~ý hlas** приглушен от вълнение глас; **~ý rozum** *прен.* помрачен разсъдък

**zamlž|it, -ím** *св. (со)* **1.** замъгля; покрива с мъгла (*нещо*): **(uměle) ~it bojové postavení** (изкуствено) покрива с димна завеса бойна позиция; **~it situaci** *прен.* замъгля, замажа (ясните очертания на) положение, ситуация **2.** покрива с влага; навлажня, овлажня (*нещо*); замъгля, направя (*нещо*) непрозрачно, неясно: **~it (dechem) zrcadlo** изпотя (с дъха си) огледало; **slzy ~ily zrak** сълзи овлажняха, замъглиха погледа

**zamlž|it se, обикн. третол. и безл. ~í se** *св. 1.* замъгли се, покрие се с мъгла: **obzor se ~il** хоризонтът се замъгли; **~ilo se** *безл.* падна мъгла **2.** покрие се с влага; навлажни се, овлажни се; замъгли се, стана непрозрачен, неясен: **okno se ~ilo** прозорецът се изпотя; **oči se ~ily slzami** очите се навлажняха, плъвнаха в сълзи

**zamlž|ovac|í, -í, -í** *служещ за замъгляване: ~í*

**přístroj** *уред за изкуствено замъгляване, за задимяване; ~í taktika* *прен.* объркваща, заблуждаваща тактика

**zamlž|ovat, -uji/разг. -uju** *несв. (со)* **1.** замъглявам; покривам с мъгла (*нещо*): **~ovat lodi umělou mlhou** покривам кораби с димна завеса **2.** покривам с влага; навлажнявам, правя (*нещо*) непрозрачно, неясно: **chlad ~uje okna** студът изпотпява прозорците

**zamlž|ovat se, обикн. третол. -uje se** *несв. 1.* замъглява се, покрива се с мъгла: **údolí se pomalu ~uje** долината бавно се покрива с мъгла **2.** замъглява се; губи прозрачност, яснота: **brýle se v chladu ~ovaly** очилата се замъгляваха, изпотпяваха се на студа; **oči se ~ovaly** очите се навлажняваха, плъвнаха да сълзят

**zamňouk|at, -ám** *св. 1. обикн. третол. -á* измяука (*за котка*): **kotě ~alo** котето измяука **2. (со)** *експр.* измяукам (*нещо*): **~at odpověď** измяукам отговор

**zamňouk|nout, обикн. третол. -ne** *св. (кратко)* измяука (*за котка*): **kocour bolestně ~l** котаракът болезнено измяука

**zamn|out, -u** *св. (со/čím)* потрия, потъркам (*нещо*): **~out (si) ruce, (čelo)** потрия, потъркам си ръцете, челото; **~out spokojeně rukama** доволно потрия ръце

**zamodrál|ý, -á, -é** *синкав: ~é nebe* синкаво небе; **zimou ~é rty** посинели от студ устни

**zamodr|at, -ám** *св. (леко)* посиня; стана синкав: **obloha ~ala** небосклонът посиня, стана синкав

**zamodr|at se, обикн. третол. -á se** *св.* засинее (*се*): **u potoka se ~aly pomněnky** при потока се засиняха незабравки

**zamodráv|at, -ám** *несв.* посинявам, ставам синкав

**zamodráv|at se, обикн. третол. -a se** *несв.* засинява се

**zamokř|it, -ím** *св. (со)* намокря (*нещо*): **~it si boty v trávě** намокря си обувки в тревата

**zamokř|it se, -ím se** *св.* намокря се, измокря се: **~it se ve sněhu** намокря се в снега

**zamont|ovat, -uji/разг. -uju** *св. (со kam)* монтирам (*нещо някъде*): **~ovat motor do letadla** монтирам мотор в самолет

**zamord|ovat, -uji/разг. -uju** *св. (koho – вин.) разг. експр.* убия, утрёпя (*някого*): **~ovat milenku** убия, утрёпя любовницата си

**zamořen|í, -í** *ср.* заразяване, отравяне, замърсяване: **radioaktivní ~í** радиоактивно заразяване

**zamořenost, -i** *жс.* заразеност, замърсеност; (степен на) заразяване, отравяне, замърсяване: **stupeň ~í terenu** заразеност, замърсеност, степен на заразяване на терен

**zamořen|ý, -á, -é** заразѐн, отро̀вен, замърсѐн; обхва̀нат (мáсово) от зара̀за: **~á oblast, voda** замърсѐна, заразѐна, отро̀вена о̀бласт, вода; **~é ovzduší** отро̀вена, замърсѐна атмо̀сфѐра; **dobytek ~ý slintavkou** заразѐн от ша̀п до̀бй-тъ̀к; **pole ~é mandelinkou bramborovou** за-сѐгната, напад̀ната от коло̀радски брѐмбар нѝва  
**zámoř|í, -í** ср. задмо̀рски, отвь̀докеа̀нски кра̀й; задмо̀рски, отвь̀докеа̀нски стра̀ни: **obchod se ~ím** трго̀вия съ̀с задмо̀рски стра̀ни

**zamoř|it, -ím** св. (co, koho čím) зара̀зя, отро̀вя, замърся́ (нещо, някого с нещо); засѐгна, об-хва̀на (широ̀ко, ма̀сово) (нещо с нещо вред-но): **~it vzduch popílkem** спец. отро̀вя вѝзду-ха с пѐпел; **~it terén bojovými otravnými látkami** зара̀зя тѐрѐн с бо̀йни отро̀вни ве-щества́; **~it byt štěnicemi** напѝлня жи́лище с дѝрвеници

**zamoř|ovat, -uji/пазг. -uju** неск. (co, koho čím) зара̀зявам, отро̀вям, замърся́вам (нещо, някого с нещо); обхва̀щам, зася́гам (широ̀ко, ма̀сово) (нещо с нещо вредно): **~ovat ovzduší popílkem** спец. отро̀вям атмо̀сфѐрата с пѐпел; **~ovat knižní trh brakem** прен. зали́вам, наводня́вам кни́жния па̀за̀р с бра̀к

**zámořsk|ý, -á, -é** задмо̀рски, отвь̀докеа̀нски: **~é země** задмо̀рски зе́мѝ, стра̀ни; **~é zboží** от-вь̀дморски, отвь̀докеа̀нски сто̀ки; **~á plavba** презо̀кеа̀нско пла̀ване; пла̀ване отвь̀д океа̀на; **~á lod'** океа̀нски, тра̀нсатла̀нтически па̀раход  
**zamotoaně** нар. забѝркано, обѝркано, заплѝтено: **situace vypadá čím dál ~ji** положѐнието из-глежда̀ всѐ по̀-обѝркано

**zamotan|ý, -á, -é** замота̀н, заплѝтен, сплѝтен, оплѝтен, обѝркан, забѝркан: **~á příze** замота̀на, заплѝтена прѐжда; **~ý případ, proces** експр. заплѝтен, обѝркан слѹчай, процѐс; **~á historie, situace** експр. заплѝтена, обѝркана исто̀рия, слѹчай  
**zamot|at, -ám** св. 1. (co, koho) омота̀я, завѝя, увѝя (нещо, някого в нещо): **~at salám do papíru** завѝя, увѝя сала́м в хартия́; **~at dítě do osušky** увѝя дете́ в хавлия́ 2. (co) замота̀я, омота̀я, забѝркам, обѝркам (нещо): **~at nitě** омота̀я, обѝркам конци́; **~at výklad** прен. експр. обѝркам обяснѐние 3. (co, koho) експр. зама́я (някого, нещо): **víno jím ~alo hlavu** експр. ви́ното им зама́я главите́ 4. (koho – вин. do čeho) експр. забѝркам, замѐся (някого в нещо): **~at do aféry mnoho lidí** забѝркам, замѐся в афе́ра мно̀го хо̀ра

**zamot|at se, -ám se** св. 1. обикн. третол. **-á se** замота̀е се, заплетѐ се, обѝрка се (за конци и под.): **provázek se ~al** вѝжѐнцето се замота̀, заплѝте се 2. (do čeho) омота̀я се, оплета̀ се (в нещо): **~at se do sítě** омота̀я се, оплета̀ се в мре́жа; **~at se v spleti uliček** експр. обѝркам се, загѝбя се в лабиринт от ѹлички 3. (do čeho) експр. забѝркам се, замѐся се (в нещо): **~at se do sporu** забѝркам се в спо̀р 4. обикн. третол. **-á se (koti)** експр. завѝрти се, замѐе се (на някого) (за глава и под.): **hlava se mu ~ala** глава́та му се завѝрти́, завѝ му се свѝят 5. експр. оло̀лея се, зали́тна: **~at se jako opilý** оло̀лея се, зали́тна ка̀то пи́ян

**zamotáv|at, -ám** неск. 1. (co, koho do čeho) омота̀вам, завѝвам, увѝвам (нещо, някого в нещо): **~at peníz do papírku** завѝвам, увѝвам па̀ра, моне́та в хартия́ка; **~at dítě do šály** увѝвам дете́ в ша̀л 2. (co) замота̀вам, омота̀вам, заплѝтам, забѝрквам, обѝрквам (нещо): **~at rybářům udice** омота̀вам, обѝрквам вѝдици на риба̀ри; **advokát ~á proces** прен. експр. адво́катът замота̀ва, заплѝта, обѝрква процѐса 3. (koho – вин. do čeho) експр. забѝрквам, замѐсвам (някого в нещо): **~at do případu další osobu** забѝрквам, замѐсвам в слѹчая́ и дру́ги лица́

**zamotáv|at se, -ám se** неск. 1. обикн. третол. **-á se** замота̀ва се, заплѝта се, обѝрка се (за конци и под.): **nitě se ~ají** конци́те се замота̀ват, обѝркват се 2. (do čeho) омота̀вам се, оплѝтам се (в нещо): **~at se do sítě** омота̀вам се, оплѝтам се в мре́жи 3. (do čeho) експр. забѝрквам се, замѐсвам се (в нещо): **~at se do krádeží** забѝрквам се, замѐсвам се в кра́жби 4. обикн. третол. **-á se (koti)** експр. вѝрти се, зама́йва се (на някого) от ви́ене на свѝят (за глава и под.): **seno voní, až se hlava ~á** сеното́ така́ мири́ше, че свѝят ми се завѝва, че глава́та ми се зама́йва

**zamot|ek, -ku** м. зоол. пашку́л: **~ky bource morušového** копрѝнени пашку́ли; пашку́ли на копрѝнена бѹба  
**zamoučen|ý, -á, -é** набрашнѐн; изца̀пан с брашно́: **~á zástěra** набрашнѐна прѐстилка  
**zamouč|it, -ím** св. (co, koho) изца̀пам с брашно́, набрашнѝя (нещо, някого): **~it si zástěru** изца̀пам с брашно́, набрашнѝя си прѐстилката  
**zamouč|it se, -ím se** св. изца̀пам се с брашно́; набрашнѝя се: **celý se ~it sádrou** изца̀пам се це́лият с гипс  
**zamoučnĕn|ý, -á, -é** набрашнѐн, изца̀пан с брашно́: **~ý kabát** набрашнѐно палто́  
**zamoučn|it, -ím** св. (co, koho) изца̀пам с брашно́, набрашнѝя (нещо, някого): **~it si ruce** изца̀пам с брашно́, набрашнѝя ръце́те си



**zamoučn|it se, -ím se** св. изцапам се с брашно, набрашнѣ се

**zámožně** нар. замòжно, състоятелно, богàто:  
**vypadat** ~ изглèждам замòжен, състоятелен, богàт

**zámožnost, -i ж.** замòжност, състоятелност  
**zámožn|ý, -á, -é** замòжен, състоятелен, богàт:  
~**á rodina** замòжно, състоятелно сёмейство

**zamračeně** нар. мрàчно, навѣсено, намрѣщено: ~  
**se dívat** глèдам мрàчно, навѣсено, намрѣщено  
**zamračenost, -i ж.** мрàчност, навѣсеност, на-  
мрѣшеност

**zamračen|ý, -á, -é 1.** метеол. мрàчен, òбла-  
чен: ~**á obloha** мрàчно, òблaчно небè 2. мрà-  
чен, навѣсен, намрѣшен, начумèрен: ~**ý obličej**  
мрàчно, навѣсено лицè; ~**ý mrzout** мрàчен,  
навѣсен, намрѣшен, начумèрен човèк

**zamrač|it, -ím св. (co)** навѣся, свѣся, намрѣща,  
начумèря (нещо): ~**it tvář** навѣся, намрѣща,  
начумèря лицè

**zamrač|it se, -ím se св. 1.** обикн. третол. и безл.  
-**í se** метеол. покрѣе се с òблaци; заоблaчи  
се: **obloha se ~ila** небèто се заоблaчи; в **po-  
ledne se ~ilo** безл. по òбед се заоблaчи 2. на-  
вѣся се, намрѣща се, начумèря се: ~**il se, když  
to slyšel** тòй се навѣси, намрѣщи се, като чù  
товà; ~**ila se na mě** тѣ ми се начумèри

**zámraz|a, -y ж. спец.** пълно замрѣзване на рекà  
**zamrazen|í, -í ср.** трѣпка, потрѣпване; трепèрене:  
~**í projelo jeho tělem** трѣпки го побѣха (по  
цялото тѣло)

**zamraz|it, обикн. безл. по-рядко третол. -í св.**  
(кого – вин.) трѣпки побѣят (някого); (някой)  
потрѣпне; (някой) полùчи вnezàпно усещане  
за студ, за мрàз: ~**ilo ho v zádech** безл. трѣпки  
го полàзиха по гърбà; ~**ilo mě hrůzou** прен.  
трѣпки ме побѣха от ùжас; **ledový pot ho ~il  
na čele** на чёлòто му избѣ студèна пòт

**zamrk|at, -ám св. 1.** (–; čím) замѣгам; запòчна  
да мѣгам (–; с очи): ~**at očima** замѣгам с очи  
2. (на кого) смѣгна, намѣгна (на някого):  
**spiklenecky ~at na kolegu** заговòрнически  
намѣгна на колèга 3. обикн. третол. -**á** за-  
мѣга, затрѣпка, затрѣпти (за светлина и под.):  
**lampička ~ala a zhasla** лàмпичката затрѣпка  
и угàсна

**zamrsk|at, -ám св. (čím)** замàхам, пòчна да вѣртѣ  
(нещо): ~**at ocasem** замàхам, пòчна да вѣртѣ  
опàшка

**zamruč|et, -ím св. 1.** обикн. третол. -**í** изрѣмжѣ  
(за звяр): **medvěd ~el** мèчката изрѣмжà 2. (co)  
експр. изрѣмжà, измѣрмòря, промѣрмòря  
(нещо) (за човек): ~**et pozdrav** изрѣмжà, про-  
мѣрмòря пòздрав; ~**et písničku** изрѣмжà,  
изпèя пèsничка с дебèл глàс

**zamrz|at, обикн. третол. -á** несв. замрəзява се,  
замрѣзва (за течност и под.): **voda ~á** водàта  
замрѣзва

**zamrzáv|at, обикн. третол. -á** несв. замрəзява  
се, замрѣзва (за течност и под.): **okna ~ají**  
прозòрците замрѣзват

**zamrz|et, само третол. -í св. (koho – вин.)** стàне  
досàдно, неприятно (на някого); ядòса (ня-  
кого): **nespravedlivá výtka ho ~ela** неспра-  
ведливѣят ùпрек го ядòса; ~**elo mě, že...** стàна  
ми неприятно, досàдно, че...

**zamrz|et se, -ím se св. (na koho, na co; nad kým,  
nad čím)** разсърдя се, разгневѣя се (на някого,  
на нещо): ~**el se na přítele** тòй се разсърди на  
приятеля си; **má důvod se ~et** тòй/тѣ ѣма при-  
чина да се сърди

**zamrzl|ý, -á, -é** замрѣзнал (за вода, за поток и  
под.): ~**ý rybník** замрѣзнало èзеро; ~**ý úsměv**  
прен. експр. замрѣзнала, застѣнала усмѣвка;  
~**á pohledávka** юрид. експр. несѣбирàемо  
взèмане

**zamrz|nout, обикн. третол. -ne св. 1.** замрəзи  
се, замрѣзне (за течност и под.): **voda, řeka  
~la** водàта, рекàта замрѣзна; **okno ~lo**  
прозòрецът замрѣзна; **smích jim ~l na rtech**  
прен. смехът им застѣна на ùстните 2. за-  
мрѣзне, засèдне, сковè се в лèд: **lod' ~la v  
přístavu** кòрабът замрѣзна в пристàнището  
3. прен. експр. замрѣзне, засèдне, загнèзди  
се: **žádost někde ~la** молбàта засèдна, потѣна  
някѣде; **mzdy ~ly** заплàтите бѣха замрəзени,  
не сè повишàваха

**zamřel|ý, -á, -é** готв. престòял, отлежàл, узрѣл  
(за месо, най-често от дивеч): ~**é maso**  
престòяло, отлежàло, узрѣло месò

**zamřížovan|ý, -á, -é** покрѣт с мрèжа, с рещèтка:  
~**é okno** прозòрец с мрèжа, с рещèтки

**zamříž|ovat, -uji/разг. -uju св. (co)** снабдѣ с  
рещèтка (нещо); постàвя, слòжа рещèтка (на  
нещо): ~**ovat okna, vchod** снабдѣ с рещèтки  
прозòрци, вхòд

**zamuml|at, -ám св. (co)** измѣнкам, изрѣмжà,  
промѣрмòря (нещо): ~**at cosi místo odpovědi**  
измѣнкам, изрѣмжà, промѣрмòря нèщо  
вмèсто òтговор

**zamyk|at, -ám несв. 1.** (co) заклòчвам (нещо):  
~**at na noc dům** заклòчвам кѣща за през  
нощтà; ~**at na klíč** заклòчвам, затвàрям с  
клòч; ~**at na dva západy** заклòчвам с двè  
завѣртвания на клòчà 2. (co, koho) затвàрям  
под клòч, заклòчвам (нещо, някого): ~**at  
peníze do stolu** заклòчвам парѣ в бюрò; ~**at  
provinilce** затвàрям под клòч винòвник  
**zamyk|at se, -ám se несв.** затвàрям се, заклòч-

вам се: **~at se při soustředěné práci** затварям се, заключавам се при съсредоточена работа  
**zamysl|et se, zamysl|it se, -ím se** св. (*nad čím, nad kým*) замисля се (*над нещо, над някого*):  
**hluboce se ~et** дълбоко се замисля; **~et se nad úkoly** замисля се над задачи  
**zamyšleně** нар. замислено: **~ hledět před sebe** замислено гледам пред себе си  
**zamyšlen|í, -í** ср. размисъл, замисляне, замисленост: **postát nad hrobem v tichém ~í** постоя над гроба в тих размисъл  
**zamyšlenost, -í** жс. размисъл, замисленост: **hluboká ~** дълбок размисъл  
**zamyšlen|ý, -á, -é** замислен: **~ý chodec** замислен минувач  
**zamyšlen|ý, -á, -é** замислен, набелязан, планиран: **~á cesta** замислено, планирано пътуване  
**zamýšl|et, -ím, 3. мн. -ejí/-í** несов. 1. (*с инф.*) имам намерение, възнамерявам, мисля, смятам, готвя се (*да направя нещо*): **co ~íte dělat?** какво възнамерявате да правите? 2. (*со*) замислям, набелязвам, планирам (*нещо*)  
**zamýšl|et se, -ím se, 3. мн. -ejí se/-í se** несов. (*nad čím, nad kým*) замислям се (*над нещо, над някого*): **~et se nad svým životem** замислям се над своя живот  
**zamžen|ý, -á, -é** 1. оросен, изпотен (*за стъкло*): **~é brýle** изпотени очила 2. премрежен, неясен, замъглен: **~ý zrak** премрежен поглед; **~ý hlas** приглушен глас 3. книж. мъглив, замъглен: **~ý obzor** мъглив, замъглен хоризонт  
**zamžik|at, -ám** св. 1. замйгам, почна да мйгам, примйжам: **~at (očima)** замйгам (*с очи*); **oči ~aly** очите замйгаха 2. (*na koho*) намйгна, смйгна (*на някого*): **~at šibalsky na někoho** намйгна шеговито, дяволито на някого 3. обикн. третол. **-á** замйга, затрепка, затрептя (*за светлина и под.*): **hvězda ~ala** звездата затрепка, затрептя  
**zamžik|nout, -nu** св. 1. (кратко) мйгна, примйгна: **oči ~ly** очите мйгнаха 2. обикн. третол. **-ne** мйгне, трепне (*за светлина и под.*): **v mlze ~lo světlo** в мъглата трепна, примйгна светлинка  
**zamž|ít, обикн. третол. -í** св. (*со*) 1. оросй, изпотй (*стъкло и под.*) 2. премрежи, замъглий (*нещо*): **slzy mu ~ily oči** сълзи овлажниха очите му; сълзи премрежиха погледа му 3. книж. замъглий, покрие с мъгла (*нещо*): **děšť ~il obzor** дъжд замъглий хоризонта  
**zamž|ít se, обикн. третол. и безл. -í** се св. 1. оросй се, изпотй се (*за стъкло*): **brýle se mu ~ily** очилата му се изпотиха 2. премрежи се, замъгли се: **oči se jí ~ily (slzami)** очите й се навлажниха; погледът й се премрежи (от

сълзи) 3. книж. замъгли се, покрие се с мъгла:  
**výhled do údolí se ~il** гледката към долината се замъгли; **~ilo se mu před očima** безл. погледът му се премрежи  
**zamžour|at, -ám** св. (*po kot, po čem; na koho, na co*) замйгам, замижам (*към някого, към нещо*); загледам с присвити очи (*някого, нещо*): **~at ospalýma očima (na přichozího)** замйгам със сънени очи (*срещу дошлия*)  
**záňadř|í, -í** ср. пазва, деколтè: **schovat dopis do ~í** скрия писмо в пазвата си  
**zanalyz|ovat [s-a-/za-], -uji/разг. -uju** св. (*со*) спец. анализирам (*нещо*): **~ovat vzorky půdy** анализирам проби от почва  
**zánárt|í, -í** ср. анат. задна част на ходило, на стъпало; тарзус  
**zánárt|ní, -í, -í** анат. който се отнася до задната част на ходило, на стъпало; тарзален: **~í kosti** тарзални кости  
**zanařík|at, -ám** св. 1. изстèна, изхлèнча, изплàча; застèна, захлèнча, занарèждам 2. сьщо и **zanařík|at si, -ám si** оплàча се, заоплàквам се  
**zanáš|et, -ím, 3. мн. -ejí/-í** несов. 1. обикн. третол. **-í** (*со kat*) отнася, занàся, завлйча, отклонява (*нещо някъде*): **proud ~el lodku na mělčinu** течението отнасяше лодката към плитчината 2. обикн. третол. **-í** бие, стреля встрани от целта (*за неизправно огнестрелно оръжие*): **puška ~í doprava** пушката бие вдясно 3. обикн. третол. **-í** (*со*) снàся яйцà вñн от пòлога (*за кокошка*) 4. (*со kat*) внàсям (*нещо някъде*): **~et neshody do kolektivu** внàсям несъгласия в колектив 5. обикн. третол. **-í** (*со čím*) затрùпва, задрùства, засйпва, запùшва (*нещо с нещо*): **špatné uhlí ~í komín** лошите вьглища запùшват комйна със сàжди; **řeka ~í pískem své koryto** реката нанàся пясък в коритото си; реката прàви нàноси от пясък 6. (*koho čím*) експр. засйпвам, обсйпвам, затрùпвам (*някого с нещо*): **návštěvy ~ely pacienta pamlsky** посетителите обсйпваха, затрùпваха пациента с лàкомства 7. (*со kat*) книж. внàсям, запйсвам (*нещо някъде*): **~et data do tabulky** запйсвам, нанàсям дàнни в тàблица 8. (*коти*) разг. експр. изневерявам (*на някого*); крùшкам (*в брака*): **povídalo se o něm, že (své ženě) ~í** говорèше се за нèго, че изневерява на женà си  
**zanáš|et se, -ím se, 3. мн. -ejí se/-í se** несов. (*-; čím*) 1. обикн. третол. **-í** се запùлва се, запùшва се; задрùства се, затрùпва се (*-; с нещо*): **řeka se ~í bahnem** реката се затлàчва с тñня 2. разг. занимàва ме (*нещо*); лелèя, хрàня (*нещо*): **~í se úmyslem (něco vykonat)** тòй/тjà имà намерèние (*да извèрши нèщо*)

**zand|at, -ám** св. (co) разг. 1. пѣхна, мѣшна (нещо): ~**at svíčku do lucerny** пѣхна свѣщ във фенѣр; ~**at knížku do regálu** слѣжа, мѣшна книга междѣ книги на етажѣрка 2. затѣсна, запѣша, затрѣпам (нещо): ~**at každou skulinu** запѣша всѣка пролѣка; ~**at lahvičku zátkou** запѣша шишѣнце с тѣпа 3. покрѣя, закрѣя, уплѣтнѣя, направа непроницаемо (нещо): ~**at si oči** покрѣя очѣте си; ~**at dlaní ústa** покрѣя устѣ с длѣн; ~**at okna** покрѣя, закрѣя, уплѣтнѣя прозорѣи

**zandáv|at, -ám** нескв. (co) разг. 1. слѣгам, мѣшвам, пѣхам, натѣквам (нещо): ~**at do kapsy zápisník** слѣгам, пѣхам белѣжник в джѣба си; ~**at do láhve zátku** натѣквам тѣпа в бутѣлка 2. затѣскам, затѣсвам, затрѣпвам, запѣшвам (нещо): ~**at dvířka** затвѣрям, затѣсвам, заковѣвам вратѣчка; ~**at si uši** запѣшвам си ушѣте

**zaněc|ovat se**, обикн. третол. -**uje se** нескв. възпѣлява се, загнѣява, нагнѣява, пѣчва да гной (за рана): ~**rána se ~uje** рѣната се възпѣлява, пѣчва да гной

**zanedbaně** нар. занемарѣно, запѣснѣто, изостѣнено: **vypadat** ~ изглѣждам занемарѣно; изглѣждам занемарѣн, запѣснат, изостѣнен

**zanedbanost, -i** ж. занемарѣност, запѣснатост: ~**zevnějšku, domu** занемарѣност на вѣншния вид, на кѣща; ~**lidu** изостѣналост на народ

**zanedban|ý, -á, -é** занемарѣн, запѣснат, изостѣнен: ~**ý oděv** занемарѣно облеклѣ; ~**ý byt** занемарѣно, запѣснѣто жѣлище; ~**é zemědělství** изостѣнало земедѣлие

**zanedb|at, -ám** св. 1. (co) занемарѣя, пренебрѣгна (нещо): ~**at svou povinnost** занемарѣя, пренебрѣгна свѣде задѣлжѣние 2. (co) изпѣсна, пропѣсна (нещо): ~**žák ~al pro nemoc mnoho učiva** ученикѣт пропѣсна/е пропѣснал поради болѣст мнѣго учѣбен материѣл 3. (koho, co) изостѣва (някого, нещо); не обѣрна внимѣние (на някого, на нещо); не сѣ погрѣжа (за някого, за нещо): ~**at děti, rodinu** изостѣва децѣ, семѣйство; не сѣ погрѣжа за децѣ, за семѣйство; ~**at nemoc** остѣва болѣстѣта си без внимѣние 4. (co) спец. пренебрѣгна, не взѣма предвѣд, под внимѣние (нещо): ~**tyto odchylky je možné ~at** тѣзи отклонѣния мѣгат да не сѣ взѣмат под внимѣние

**zanedbatelně** нар. незначѣтелно, нищѣжно: ~**malé ztráty** нищѣжно мѣлки загуби

**zanedbateln|ý, -á, -é** незначѣтелен, нищѣжен: ~**é rozdíly** незначѣтелни, нищѣжни рѣзлики, рѣзличия

**zanedbáv|at, -ám** нескв. 1. (co) занемарѣвам, пре-

небрѣгвам (нещо): ~**at hygienu** занемарѣвам хигиѣната; ~**at zákon** пренебрѣгвам закѣн(а) 2. (koho, co) изостѣвам (някого, нещо); не обрѣщам внимѣние (на някого, на нещо); не сѣ грѣжа (за някого, за нещо): ~**at ženu** не сѣ грѣжа за женѣ си; ~**at domácnost** не сѣ грѣжа за домакинството; ~**at svůj zevnějšek, své zdraví** не обрѣщам внимѣние на вѣншностѣта си, на здравѣто си; не сѣ грѣжа за вѣншния си вид, за здравѣто си 3. (co) спец. пренебрѣгвам, не взѣмам предвѣд, под внимѣние (нещо): ~**vliv vlhkosti ~áme, neboť je mizivý** не взѣмаме под внимѣние вѣлияниѣто на влажностѣта, тѣй като тѣ е незначѣтелно

**zanedlouho** нар. скѣро; скѣро след товѣ; нѣ след дѣлго: ~**přijde jaro** скѣро ше дѣйде прѣлет

**zanech|at, -ám** св. 1. (koho – вин.) остѣва, изостѣва, разг. зарѣжа (някого): ~**at děti doma** остѣва децѣта вкѣщи; ~**at pacienta bez pomoci** остѣва, изостѣва пациѣнт без пѣмощ 2. (čeho) остѣва, изостѣва, захвѣрля, разг. зарѣжа (нещо): ~**at studií** остѣва, изостѣва, захвѣрля учѣниѣто; ~**at nepřátelství** остѣва враждѣта; ~**at žertů** остѣва шегѣте 3. (co) остѣва (след сѣбе си) (нещо): ~**at po sobě nepořádek** остѣва безпорѣдѣк след сѣбе си; ~**at dobrou památku, velké jmění** остѣва добѣр спѣмен, гоѣймо богѣтство; ~**to v nich ~alo hluboký dojem** товѣ им направи сѣлно впечатлѣние

**zanecháv|at, -ám** нескв. 1. (koho – вин.) остѣвам, изостѣвам, разг. зарѣзвам (някого): ~**at děti doma** остѣвам децѣта вкѣщи 2. (čeho) остѣвам, изостѣвам, захвѣрлям, разг. зарѣзвам (нещо): ~**at výčitek** остѣвам ѣпреците 3. (co) остѣвам (след сѣбе си) (нещо): ~**at za sebou šlápoty** остѣвам стѣпки след сѣбе си

**zanepřázdňen|í, -í** ср. заѣтост, (за)ангажѣраност: ~**pro velké ~í nemohl přijet** поради гоѣляма заѣтост тѣй не можѣ да дѣйде; ~**omluvil se úředním ~ím** тѣй се извинѣ със служѣбна заѣтост

**zanepřázdňenost, -i** ж. заѣтост, (за)ангажѣраност: ~**omluvit se pro ~** извинѣ се поради заѣтост

**zanepřázdňen|ý, -á, -é** заѣт, ангажѣран

**zanepřázdň|it, -ím** св. (koho – вин. čít) книж. (за)ангажѣрам (някого с нещо); заѣма, запѣлня врѣмето (на някого с нещо): ~**být úkoly zcela ~ěn** мнѣго сѣм заѣт, ангажѣран със задѣчи; ~**je ~ěn i v neděli** тѣй е заѣт, ангажѣран е и в недѣля

**zanepřázdň|ovat, -uji/разг. -uju** нескв. (koho – вин. čít) книж. ангажѣрам (някого), заѣмам врѣмето (на някого): ~**funkce ho plně ~ovala** фѣнкѣията му, пѣстѣт го ангажѣраше напѣлно

**zaneřadit, -ím** св. (со; со *čím*) разг. експр. омърлям, измърлям, зацапам, изцапам, замърся, измърся (нещо): **~it byt** омърлям, изцапам, замърся жилище; **~it les odpadky** замърся гора с отпадъци

**zanesen|ý, -á, -é** задръстен, запущен: **~ý kanál** запущен, задръстен канал; **~ý kotelním kamenem** напластен с котлен камък

**zan|ést, -esu** св. 1. (со *kam*; со *komu*) отнеса, занеса (нещо някъде; нещо на някого): **~ést balík na poštu** отнеса, занеса колът в пощата 2. обикн. третол. **-ese** (со, *koho kam*) отнесе, замъкне, завлече, отклонй (нещо, някого някъде *другде*): **vítř ~esl balon nad moře** вътърът отнесе балона над морето; **nohy ho ~esly až sem** краката го донесоха чак тук 3. (со; со *čím*) занеса, пренеса (нещо някъде): **~ést do rodiny pohodu** занеса спокойствие в семейство; **~ést domů nákazu** пренеса зараза въщи 4. обикн. третол. **-ese** (со *čím*) задръсти, засипе, затрупа, запуши (нещо с нещо): **písek ~esl koryto řeky** пясъкът задръсти коритото на реката 5. (коho – вин. *čím*) експр. обсып, затрупам (някого с нещо): **ctitelé ji ~esli květinami, dary** обожатели я обсыпах с цветя, с подаръци 6. (со *kam*) книж. внеса, нанеса, запиша, впиша, отбележа, регистрирам (нещо някъде): **~ést novou knihu do katalogu** впиша, внеса нова книга в каталог

**zan|ést se, обикн. третол. -ese se** св. 1. (kam) достигне (някъде): **zpráva se ~esla i k nám** новината достигна и до нас 2. (čím) задръсти се, запълни се, затрупа се, запуши се (с нещо): **roura se ~esla sazemi** кюнецът се задръсти от сажди

**zánět, -u** м. мед. възпаление: **~ plic** пневмония; **~ pohrudnice** плеврит; **~ mozkových blan** менингит

**zánětliv|ý, -á, -é** мед. възпалителен: **~é ložisko** огнище на възпаление; **~é onemocnění** възпалително заболяване; **~ý proces** възпалителен процес

**zanev|řít, -řu/книж. -ru** св. (na *koho*, na *so*) възненавидя (някого, нещо); озлобя се (срещу някого, срещу нещо); отвърна се (от някого, от нещо): **~řel na všechny lidi, na celý svět** той възненавидя всички хора, целия свят

**zanic, za nic** нар. в съчет. **nestojí to ~** това нещо не струва; **~ na světě** за нищо на света, в никакъв случай; **ani ~ (to nechci, neudělám to)** в никакъв случай (не искам, няма да направя това)

**zaníceně** нар. книж. възторжено, въодушевено, ентусиазирано; с плам, с жар: **~ vyprávět** разказвам възторжено, въодушевено

**zanícen|ec, -ce** м. книж. ентусиаст

**zanícen|í, -í** ср. книж. 1. (pro *so*) въодушевление, ентусиазъм (за нещо); пристрастие (към нещо): **~í pro pravdu** пристрастие към истината 2. вълнение; въодушевление, възторг: **po-slouchat se ~ím** слъшам с вълнение, с възторг **zanícenost, -i** ж. книж. въодушевление, възторг, ентусиазъм, плам, жар

**zanícen|ý, -á, -é** книж. възторжен, въодушевен, ентусиазиран, запален: **~ý čtenář** възторжен, въодушевен читател; **~ý obdiv** възторжено преклонение, възторжена адмация

**zaník, -u** м. 1. загуба, край, прекратяване, изчезване, ликвидация: **~ pracovního poměru** юрид. прекратяване на трудов договор; **~ státní samostatnosti** полит. загуба на държавна независимост, на на държавен суверенитет; **~ hlásky, slova** език. изчезване на звук, на дума 2. гибел, измиране: **trsečníci jsou odsouzeni k ~u** корабокрушенците са обречени на гибел; **~ rodu** измиране на род

**zanik|at, обикн. третол. -á** несв. 1. отмира, престава да съществува; изчезва: **staré zvyky ~ají** старите обичаи отмират, изчезват; **slabé jery ~ají** език. слабите ерове изчезват 2. изчезва, губи се, замира, затихва: **řeka ~á v lesích** реката се губи в гората; **ohlas jeho kroků ~al** ехото от стъпките му затихваше 3. губи се, изгубва се, без да прави впечатление: **tmavý koberec v pokoji ~á** тъмният килим се губи в стаята 4. юрид. изтича, прекратява се: **právo ~á** правото изтича, правото се губи

**zanik|lý, -á, -é** изчезнал, умрял, отрял: **~é osady** изчезнали селища; **~ý rod** измрял род; **~é obyčej** изчезнали обичаи

**zanik|nout, обикн. третол. -ne** св. 1. отмре, престане да съществува, изчезне: **jeho rod ~l** неговият род измря до крак; **časopis rychle ~l** списанието скоро престана да излиза; **nosovky ~ly** език. носовките са изчезнали 2. изчезне, загуби се, замре, затихне, потъне: **jeho postava ~la v dálce** фигурата му се загуби в далечината; **výkřik ~l v hluku** викът се загуби, потъна във врявата 3. изгуби се, без да направи впечатление: **obraz ~l mezi ostatními** картината се изгуби между другите; **jeho výkon docela ~l** неговото изпълнение съвсем се изгуби, не направи никакво впечатление 4. юрид. изтече, прекрати се: **právo ~lo** правото изтече

**zanít|it se, обикн. третол. -í se** св. възпали се, гнояса, загной; почне да гной (за рана): **rána se ~ila** раната се възпали, гнояса

**zanot|ovat, -uji/пазг. -uju** св. (со) затаканикам (нещо): **~ovat písničku** затаканикам песен



**zanol|ovat si, -uji si/разг. -uju si** св. потананикам си: **ráda si při práci ~ovala** тя обичаше да си тананика, докато работеше  
**zánovní|í, -í, -í** почти нъв; запъзен; малко употребяван: **~í boty** почти нъви обувки; **~í oblek** почти нъв, запъзен костюм  
**zanož|it, -ím** св. физкулт. повдигна изпънат крак назад  
**zánožk|a, -y** ж. физкулт. прескок през ъред с изпънати назад крака  
**zánožno** нар. физкулт. с изпънати назад крака  
**zanož|ovat, -uji/разг. -uju** нескв. физкулт. повдигам крак назад  
**zaný|ovat, -uji/разг. -uju** св. (co) техн. занѣтя (нещо): **~ovat plech** занѣтя ламарина  
**zaobaleně** нар. със заобиколки, с извѣртане; завоалирано: **mluvit ~** говорѣя със заобиколки  
**zaobalen|ý, -á, -é** скрит, прикрит, завоалиран: **~é nařčení** скрито, прикрито обвинѣние  
**zaobal|it, -ím** св. (co) прикрѣя, завоалирам (нещо): **takticky ~it výčitku** тактично завоалирам ѱпрек  
**zaobal|ovat, -uji/разг. -uju** нескв. (co) прикрѣвам, казвам (нещо) завоалирано  
**zaoblen|í, -í** ср. заобляне, закрѣгляне, закрѣгляване: **roh s mírným ~ím** ѱгъл с лѣко заобляне  
**zaoblen|ý, -á, -é** заоблен, закрѣглен: **~é tvary, hrany** заоблени, закрѣглени фѣрми, рѣбове  
**zaoblenost, -i** ж. заобленост, закрѣгленост  
**zaobl|it, -ím** св. (co) заобля, закрѣгля (нещо): **~it roh** стол заобля, закрѣгля ѱгъл на мѣса  
**zaobl|it se, -ím se** св. заобля се, закрѣгля се: **ramena se jí pěkně ~ila** раменѣте ѱ хѣбаво се закрѣглиха  
**zaobl|ovat, -uji/разг. -uju** нескв. (co) заоблям, закрѣглям, закрѣглявам (нещо): **~ovat nehty pilníkem** заоблям нѣкти с пиличка  
**zaobl|ovat se, -uji se/разг. -uju se** нескв. заоблям се, закрѣглям се: **lýtka se jí ~ovala** прасцѣте ѱ се закрѣгляха  
**zaobroub|it, -ím** св. (co) порѣбя (нещо): **~it utěrku** порѣбя кѣрпа  
**zaoceán|ský, -ská, -ské** 1. задокеански, прѣздокеански, отвѣздокеански: **~ské země** задокеански, прѣздокеански странѣ; странѣ отвѣд океана; **~ští turisté** задокеански туристи 2. океански, прѣздокеански, трансокеански: **~ská plavba** прѣздокеанско, далѣчно плаване; **~ský parník** океански, трансокеански параход  
**zaokrouhleně** нар. закрѣглено: **uvádět ceny ~** посѣчвам ценѣте закрѣглѣни  
**zaokrouhlen|í, -í** ср. мат. закрѣгляване: **~í dolů, nahoru** закрѣгляване към по-малко, към по-голямо число

**zaokrouhlenost, -i** ж. закрѣгленост: **tvář pozbyla ruměné ~i** лицѣто загѣби рѣмената си пълнѣта  
**zaokrouhlen|ý, -á, -é** 1. закрѣглен, заоблен: **~é písmo** закрѣглен, заоблен почерк; **~é samohlásky** език. закрѣглѣни, лабиални гласни 2. закрѣглен, прилизителен: **~á suma** закрѣглена сѣма; **~é číslo** мат. закрѣглено число  
**zaokrouhl|it, -ím** св. (co) 1. заобля, закрѣгля (нещо): **~it rty při hvězdání** закрѣгля, издѣм ѱстни напред при свѣркване; **~it hrany** заобля рѣбове 2. закрѣгля (нещо): **~it účet** закрѣгля смѣтка; **~it číslo** мат. закрѣгля число  
**zaokrouhl|it se, -ím se** св. заобля се, закрѣгля се: **měsíc se ~il v úplněk** мѣсечината, луната стѣна пѣлна; **její tvář se ~ila** лицѣто ѱ се закрѣгли  
**zaokrouhl|ovat, -uji/разг. -uju** нескв. (co) 1. заоблям, закрѣглям (нещо): **~ovat rty při výslovnosti** закрѣглям, издѣвам ѱстни напред при произношѣние 2. закрѣглявам (нещо): **~ovat ceny na celé koruny** закрѣглявам ценѣ до цѣли крѣни; **~ovat číslo, výsledek** мат. закрѣглявам число, резултат  
**zaokrouhl|ovat se, -uji se/разг. -uju se** нескв. заоблям се, закрѣглям се: **měsíc se ~oval** наближаваше пѣлнолѣние; **jeho tváře se začaly ~ovat** странѣте му запѣчваха да се закрѣглят  
**zaonač|it, -ím** св. (co) разг. експр. нагласѣ, уредѣ (нещо): **umí si všechno dobře ~it** умѣе всѣчко добрѣ да си уредѣ, добрѣ да си нагласѣ  
**zaonač|ovat, -uji/разг. -uju** нескв. (co) разг. експр. нагласѣвам, уредѣдам нѣщо  
**zaopatřen|í, -í** ср. 1. материално осигурѣване; материална осигурѣност: **mít zajištěno ~í ve stáří** осигурѣн съм материално за старѣст 2. издрѣжка (квартира и храна): **podnámjem s celým ~ím** квартира с пѣлен пансион  
**zaopatřen|ý, -á, -é** материално осигурѣн, обезпѣчен: **~é děti** материално осигурѣни деца  
**zaopatř|it, -ím** св. 1. (co, koho komu; co) достѣвам, набѣвам, намѣря, осигурѣ (нещо, някого на някого): **~it někomu peníze, bohatou nevěstu** намѣря, осигурѣ на някого парѣ, богѣта невеста; **~it vstupenky do divadla** намѣря, осигурѣ билѣти за теѣтр 2. (koho – вин.) обезпѣча, осигурѣ (някого) материално: **dobře ~it své děti** добрѣ осигурѣ децѣта си 3. (koho – вин.) остар. цѣрк. дѣм послѣдно причѣстие (на някого)  
**zaopatřovac|í, -í, -í** осигурѣващ издрѣжка: **~í příspěvek** парѣчна помѣощ на сѣмѣйство на войник  
**zaopatř|ovat, -uji/разг. -uju** нескв. 1. (co, koho komu; co) достѣвам, набѣвам, намирам, осигурѣвам (нещо, някого на някого): **~ovat ně-**

**komu zaměstnání** намирам, осигурявам работа на някого **2.** (*koho – вин.*) материално обезпечавам, осигурявам (*някого*): **~ovat své děti** материално обезпечавам, осигурявам децата си **3.** (*koho – вин.*) *остар.* църк. давам последно причастие (*на някого*)

**zao|rat, -řu/-rám св.** (*со*) заорам (*нещо*): **~rat strniště** заорам, подметна стърнище; **~rat hnůj** заорам тор

**zaoráv|at, -ám нескв.** (*со*) заоравам (*нещо*): **~at bramborovou sazbu** заоравам картофен разсад

**zaoráv|k|a, -у ж.** заораване, подмятане: **~a strniště** подмятане на стърнище; **~a ozimů** заораване на есенници

**zaostale нар.** изостанало

**zaostal|ec, -ce м.** консервативен, изостанал човек; консерватор, *книж.* ретроград

**zaostalost, -i ж.** изостаналост, недоразвитост

**zaostal|ý, -á, -é** изостанал, недоразвит; слабо развит: **~é oblasti světa** изостанали, слабо развити области на света; **~é názory** изостанали, консервативни възгледи; **~á technika** изостанала, остаряла техника; **~é dítě** недоразвито, изостанало дете

**zaost|at, -anu св.** изостанам: **~at ve vzdělání** изостанам в образованието си; **zemědělství ~alo za průmyslem** земеделието изостанало от промишлеността

**zaostávajíc|í, -í, -í** изоставам: **pomoc ~ím žákům** помощ за изоставащи ученици

**zaostáván|í, -í ср.** изоставане

**zaostáv|at, -ám нескв.** изоставам: **dítě začalo ~at v některých předmětech** детето започна да изостава по някои предмети; **zemědělství ~á za průmyslem** земеделието изостава от промишлеността

**zaostřen|ý, -á, -é 1.** заострен, остър: **~ý nos** остър нос **2. книж.** остър, изострен: **sledovat všechno ~ým pohledem** наблюдавам всичко с остър поглед **3. спец.** фокусиран: **~ý dalekohled** фокусиран далекоглед; **~ý obraz** ясен образ

**zaostř|it, -ím св. 1.** (*со*) заостря, наостря, подостря (*нещо*): **~it bodec, kůl** заостря, наостря острие, кол **2.** (*со, на со*) заостря, насочва (*нещо към нещо*): **~it zrak** впери поглед; **~it pozornost na něco, na někoho** заостря, насочва вниманието (си) към нещо, към някого **3.** (*со*) *книж.* изостря (*нещо*): **~it polemiku** изостря полемика **4.** (*со*) *спец.* наглася на фокус, фокусирам (*нещо*): **~it objektiv, mikroskop** наглася на фокус обектив, микроскоп

**zaostř|it se, -í se св. 1.** *обикн. третол.* **-í se** изостри се, наостри се, стане по-внимателен: **je-ho výraz se rázem ~il** изражението му извед-

нѣж се изѡстри **2.** *обикн. третол.* **-í se** *книж.* изѡстри се: **třídni rozpory se ~ily** класовите противорѣчия се изѡстриха **3.** (*na koho, na co*) насѡча вниманиѣ (*към някого, към нещо*)

**zaostřovac|í, -í, -í спец.** който слѹжи за нагласяване на фѡкус, за фокусиране

**zaostř|ovat, -uji/разг. -uju нескв. 1.** (*со*) ѡстри, заѡстриям, наѡстриям, подѡстриям (*нещо*): **~ovat kůly** заѡстриям, ѡстрия колѡве **2.** (*со на со*) заѡстриям, насѡчвам (*нещо към нещо*): **~ovat pozornost na něco, na někoho** заѡстриям, насѡчвам вниманиѣто (си) към нещо, към някого **3.** (*со*) *книж.* изѡстриям (*нещо*): **~ovat spor** изѡстриям спор **4.** (*со*) *спец.* нагласявам на фѡкус, фокусирам (*нещо*): **~ovat dalekohled, obraz** нагласявам на фѡкус далекоглед, ѡбраз

**zaostř|ovat se, -uji se/разг. -uju se нескв. 1.** *обикн. третол. книж.* изѡстри се: **krize se ~uje** кризата се изѡстрия **2.** (*na koho, na co*) насѡчвам вниманиѣ (*към някого, към нещо*): **~ovat se na jediný problém** насѡчвам се сѡмо към един проблем

**zaošiv|at se, -ám se св. 1.** (*за*)пѡчна да се въртя, да се мърдам неспокойно; завъртя се, замърдам неспокойно: **~al se a bezradně se rozhlédl** той взе да се върти неспокойно и безпѡмощно се оглѣда **2. експр.** пѡчна да (*го*) увъртам, да (*го*) усѹквам, да въртя – да сѹча

**zaotál|et, -ím, 3. мн. -ejí/-í св. (-; s čím)** поколебѡя се (-; *за нещо*): **trochu ~el a potom odpověděl** той мѡлко се поколебѡ и след това отговѡри

**zapáč|it, -ím св. (čím)** изпѡлзвам (*нещо*) като лѡст; повдигна, издигна, натисна (*нещо*) с лѡст: **~il železnou tyčí, ale dveře nepovolily** той изпѡлзва желѣзен прѣт като лѡст, но вратата не поддѡде

**západ, -u м. 1.** зѡлез, заходжане: **~ slunce, měsíce** зѡлез на слѣнцѣто, на луната; **od svítání do ~u** от изгрев до зѡлез **2.** запад: **na ~ od Prahy** на запад от Прага; **vítr od ~u** западен вѣтр **3. (čeho)** запад, западна чѡст от (*някаква*) теритѡрия: **na ~ě Čech** в западната чѡст на Чѣхия; **Divoký ~** Дивият запад **4.** *обикн.* **Západ** Западът; западните държави; Западна Еврѡпа: **vlivy ~u a Východu na českou kulturu** влияниѣ на Запада и Изтока върху чѣшката култура; **jednání mezi Východem a ~em** прѣговори между Изтока и Запада **5.** премѣстване на езѣчето на бравата при затваряне на клѹча; превъртане на клѹч в бравѡ: **zamknout na dva ~u** заклѹча с двѣ завѣртвания на клѹча

**západ|á|cký, -cká, -cké разг. 1.** западнишки: **~čtí obdivovatelé neyor.** поклонници на Запада **2.** *в съчет.* **~cké jednotky** *истор.* чехосло-

ваши военни части на Западния фронт през Втората световна война  
**západ'áctví**, **-í** *ср. разг. пейор.* преклонение пред Запада; западопоклонничество  
**zapadající**, **-í**, **-í** залязващ; **~í slunce** залязващо слънце  
**zapadák**, **-a** *м. разг. експр.* кръчма с лошо име; долнопробна кръчма  
**západák**, **-a** *разг.* 1. гражданин на западна страна; *разг.* западняк 2. *истор.* войник от чехословашките части на Западния фронт през Втората световна война 3. *пейор.* поклонник на Запада  
**Zapadákov, zapadákov**, **-a** *м. пейор.* затънтено място, глуха провинция; Кошутавак: **bydlí v nějakém** ~ě живее в глухата провинция  
**zapad|at I**, **-ám** *св.* 1. *обикн. мн.* **-áme** (*кам*) паднем, изпадаме (*някъде*): **papíry ~aly za stůl, do mezery za stolem** листовите паднаха, изпадаха в междината зад масата 2. (*чим*) покрива се, затръпвам се (*с нещо*): **cesta, chata ~ala sněhem** пътят, вилата, хижата се затръпва със сняг  
**zapad|at II**, **-ám** *несв.* 1. (*кам*) падам, губя се (*някъде*): **kapky ~aly do trávy** капките падаха в трева 2. *обикн. третол.* **-á** (*кам*) залязва (*някъде*): **slunce ~alo a stmívalo se** слънцето залязваше и се смрачаваше 3. (*кам*) затъвам, потъвам (*в нещо*): **~at po kolena do sněhu** потъвам до колене в снег; **~at do vzpomínek** *прен.* потъвам в спомени; **oči mu ~aly únavou** *прен.* очите му се затваряха от умора 4. (*кам*) хлътвам (*някъде*): **hlava mu ~ala hluboko do límce** главата му хлътваше/беше хлътнала дълбоко в яката 5. (*кам*) кацам, потъвам (*някъде*): **špačci ~ali na noc do topolů a vrb** скворците кацаха да нощуват по тополите и върбите 6. (*в чет*) изчезвам, губя се (*в нещо*), без да напраща впечатление: **událost ~ala v překotném tempu času** събитието се губеше в стремителния бег на времето 7. *обикн. третол.* **-á** заключва се: **spravit zámek, aby dobře ~al** поправя брава, за да се заключва добре 8. *обикн. третол.* **-á** (*do čeho*) пасва (*към нещо*): **ozubená kolečka do sebe ~ají** зъбчатите колелца пасват едно към друго 9. (*чим*) затръпвам се, покривам се (*с нещо*): **cesta ~á sněhem** пътят се затръпва със сняг 10. (*кам*) *разг. експр.* отбивам се, оставам, *разг.* артисвам (*някъде*): **~at po představení do kavárny** отбивам се, артисвам в кафене след представление 11. (*do čeho*) *прен.* включвам се (*в нещо*); връзвам се (*с нещо*); пасвам, подхождам (*на нещо*): **projev ne~al příliš do rázu slavnosti** речта не подхождаше твърде на характера на тържеството

**západk|a**, **-y** *ж.* 1. езиче на брава 2. спусък (*на огнестрелно оръжие*) 3. спирачка (*на зъбчато колело*)  
**zapadlý**, **-á**, **-é** 1. (*кам*) паднал, забутан (*някъде*): **kniha ~á za skříň** паднала зад шкафа книга 2. залязъл: **poslední odlesk ~ého slunce** последен отблясък на залязлото слънце 3. кацнал, скрил се: **skřivan ~ý do brázdy** кацнала в браздата чучулига 4. заключен: **~ý zámek** заключена брава 5. затръпан, покрит: **kraj byl sněhem ~ý** областта беше затръпана, покрита със сняг 6. хлътнал: **~é oči** хлътнали очи; **~ý hrudník** хлътнал гръден кош 7. глух, затънтен: **~á ulička** глуха, затънтена улица 8. забравен: **~ý román** забравен роман  
**západně** *нар.* западно, на запад: **~ od Prahy** западно, на запад от Прага; **~ orientovaný** ориентиран към Запада  
**západní**, **-í**, **-í** 1. западен: **~í vítr** западен вятър; **~í svahy hor** западни склонове на планина; **~í část Čech** западната част на Чехия; **~í Slované** западни славяни; **~í zeměkoule** западното полукълбо; **~í délka** западна дължина; **~í Berlín** *истор.* Западен Берлин; **~í Německo** *истор.* Западна Германия (ФРГ); **~í Evropa** *прен.* Западна Европа 2. западен; който се отнася до Запада: **~í kultura** западна култура; **~í velmocí** западните велики сили  
**západnický** *нар. експр.* западняшки: **~ orientovaná kultura** култура, ориентирана към Запада  
**západnický**, **-á**, **-é** 1. западен; произхождащ от Запад: **~á kultura** западна култура 2. *експр. пейор.* западняшки, ориентиран към Запада: **~ý způsob života** западен начин на живот  
**západnictví**, **-í** *ср.* култура и политическа ориентация към Запада; западопоклонничество  
**západník**, **-a** *м.* привърженик на западната култура; поклонник на Запада  
**zapad|nout**, **-nu** *св.* 1. (*кам*) падна, забута се (*някъде*): **prsten ~l pod skříň** пръстенът се промъкна под шкафа 2. (*кам*) **když do vody ~ne** (той изчезна) сякаш вдън земя потъна 2. *обикн. третол.* **-ne** (*кам*) залезе (*някъде*): **slunce ~lo** слънцето залезе 3. (*кам*) затъна, потъна (*някъде*): **~nout do bahna** затъна в калта; **~nout do dluhů** *прен.* затъна, потъна в дългове 4. (*кам*) кацна, потъна (*някъде*): **koroptve ~ly do brambořiště** яребиците кацнаха, потънаха, изчезнаха в картюфената нива 5. (*-*; *в чет*) изчезна, изгуби се (*-*; *в нещо*), без да напраща впечатление: **vůzva, zpráva ~la bez povšimnutí** призивът, съобщението остана без внимание 6. *обикн. третол.* **-ne** заключи се: **zámek ~l** бравата се

заклучи **7.** (*do čeho*) пасна (към нещo): **nýt ~l do otvoru** нитът пасна към отвора **8.** (*čím*) затръпам се, покрива се (*с нещo*): **vesnice ~la sněhem** селото се затръпа, покрива се със сняг; **cesta ~la listím** пътят се покрива с листа **9.** (*kam*) *разг. експр.* отбиха се, остана, *разг.* артисам (*някъде*): **~nout do hospody** отбиха се, артисам (*в нещo*): **~nout do nového prostředí** вляза в нова среда **západoafrický, -á, -é** западноафрикански: **~é přístavy** западноафрикански пристанища **západoberlínský, -á, -é** *истор.* западноберлински; който се отнася до Западен Берлин: **~ý senát** западноберлински сенат **západočeský, -á, -é** западнoчeшкi: **~é lázně** западнoчeшкi минерални бани; **Západočeský kraj** адм. Западночешка област **západoevropský, -á, -é** западноевропейски: **~é země** западноевропейски страни; **~á politika** политика на западноевропейските държави **západoněmecký, -á, -é** *истор.* западногермански; който се отнася до ФРГ: **~á vláda** западногерманско правителство **západořímský, -á, -é** *истор.* който се отнася до Западната римска империя: **~á říše** Западна римска империя **západoslovanský, -á, -é** западнославянски: **~é jazyky** западнославянски езици **západoslovenský, -á, -é** западнословашки: **~á nářečí** западнословашки диалекти; **Západoslovenský kraj** адм. Западнословашка област **zápach, -u** м. воня, смрад, лоша миризма, зловоние: **pronikavý ~** остра миризма; **~ hořící gummy** миризма на горяща гума **zapáchat, -ám** *несв. (čím)* воня, смърдя, лошо мириша (*на нещo*): **zkažená vejce ~ají** развалените яйца миришат; **~at plísni** мириша на плесен **zapájet, -ím, 3. мн. -ejí/-í** *св. (co)* *техн.* запоя, заваря (*нещo*): **~et spáru, roury** заваря пукнатина, тръби **zapakovat, -uji/разг. -uju** *св. (co)* *разг.* опаковам (*нещo*): **~ovat kufry** опаковам куфари; **~oval a odjel** той си опакова багажа и замина **zápal, -u** м. **1.** *разг.* възпаление: **~ plíc** възпаление на белите дробове; пневмония; **~ slepého střeva** възпаление на слепото черво; апандисит; **~ mozkových blan** мозъчно възпаление; менингит **2.** *книж.* жар, плам, ентусиазъм, увлечение: **umělecký ~** творчески ентусиазъм; **pracovat s mladistvým ~em** работя с младежки жар **zapálený, -á, -é** **1.** запален: **~á petrolejová lampa** запалена лампа **2.** пламнал, почервенял, изчервен: **tváře ~é jako pivoňky** лице,

изчервено, зачервено като божур **3.** който почва да зрее (*за плод*): **~é jahody** започващи да зрят ягоди **4.** *разг.* възпален: **~é plíce** възпалени бели дробове; **~á rána** възпалена рана **5.** *книж.* запален, въодушевен, пламенен, горещ: **~ý čtenář** въодушевен читател; **~ý pro divadlo** запален по театъра **zapálit, -ím** *св. 1.* (*co*) запала (*нещo*): **~it plyn** запала газта; **~it roští, táborák** запала съчки, лагерен огън; **~it si cigaretu** запала цигара; **~it vysokou pec** *метал.* запала доменна пещ; **~it v kamnech** запала пещка **2.** (*co*) подпала, възпламени (*нещo*): **blesk ~il stoh** мълнията подпали купа сено; **~it stodolu** подпали хамбар **3.** (*co*) запала (*нещo*) да свети; светна (*нещo*): **~it svíčku, lucernu** запала свещ, фенер **4.** (*koho – вин.*) *книж.* запала, въодушевя, ентусиазирам, увлекá (*някого*): **~it mládež** запала, увлекá младежта **zapálit se, -ím se** *св. 1.* запала се, подпала се: **od stodoly se ~ila vedlejší budova** от хамбара се подпали съседната сграда **2.** (*čím*) зачервя се, изчервя се (*от нещo*): **~it se rozpaky, radostí** зачервя се, изчервя се от смущение, от радост **3.** *обикн. третол. -i se* *разг.* възпали се: **rána se ~ila** раната се възпали **4.** (*čím, pro co*) *книж.* въодушевя се, запала се (*по нещo*): **~it se pro sport** запала се по спорт **zápal|ka, -ky** *ж.* **1.** кибритена клечка: **škrtnout ~kou** драсна клечка кибрит; **krabička ~ek** кибрит; кутийка, пълна с кибритени клечки; кибритена кутийка; **krabička od ~ek** празна кибритена кутийка **2.** *техн. воен.* капсула **zápalkový, -á, -é** кибритен: **~á krabička** кибритена кутийка **zápalně** *нар. книж. прен.* възпламеняващо **zápalnice, -e** *ж. техн.* фитил: **Bickfordova ~e** бикфордов шнур, фитил **zápalnicový, -á, -é** *техн.* фитилен **zápalník, -u** м. *техн. воен.* ударник (*на огнестрелно оръжие*) **zápalníkový, -á, -é** *техн. воен.* който се отнася до ударник (*на огнестрелно оръжие*) **zápalnost, -i** *ж. спец.* възпламеняемост, запалителност: **bod ~i** точка на възпламеняемост; възпламеняема точка **zápalný, -á, -é** запалителен: **~é látky** запалителни вещества; **~á směs** *техн.* горивна смес (*при двигатели с вътрешно горене*); **~á puma** *воен.* запалителна бомба **2.** който служи за запалване: **~á šňůra** *техн.* фитил за запалване; Бикфордов шнур, фитил **3.** *в съчет. ~á obět* *рел.* жертва, принасяна чрез изгаряне **4.** *книж.* вълнуващ, пламенен, изгарящ, огнен, темпераментен: **měla ~é oči** тя имаше



огнени очи; **~é děvče** темпераментно момиче  
**5. книж.** подбуждащ, запалващ, възпламеняващ; **~é heslo** подбуждащ лозунг  
**zapalovací, -í, -í** запалителен; който служи за запалване; **~í zařízení техн.** запалителна уредба; **~í svíčka техн.** запалваща свещ (при двигатели с вътрешно горене)  
**zapalovač, -e м. 1.** запалка: **benzinový ~ (cigaret)** бензинова запалка (за цигари) **2. воен. минно** взривател, запалител  
**zapalování, -í ср. техн. 1.** запалване **2.** запалване; запалителна уредба (на двигатели с вътрешно горене): **akumulátorové ~í** акумулаторно запалване; **vypnout ~í** изключва запалването  
**zapaľ|ovat, -uji/разг. -uju нескв. 1. (co)** запалвам (нещо): **~ovat plyn** запалвам газта; **~ovat si cigaretu** запалвам (си) цигара; **~ovat pec метал.** запалвам пещ **2. (co)** подпалвам, възпламенявам (нещо): **~ovat ohňostroj** подпалвам, възпламенявам фойерверк **3. (co)** запалвам (нещо) да свети; светвам (нещо): **~ovat svíčky na vánočním stromku** запалвам свещи на коледна елка **4. (koho – вин.) книж.** запалвам, въодушевявам, ентусиазирам, увличам (някого): **dovedl ~ovat zástupy jako řečník** той умееше да въодушевява тълпите като оратор **5. (co) спец.** отбелязвам, отпечатвам, фиксирам (нещо) чрез нагриване: **~ovat barvu na skle, na porcelánu** отпечатвам, фиксирам боя върху стъкло, върху порцелан  
**zapaľ|ovat se, -uji se/разг. -uju se нескв. 1.** запалвам се, подпалвам се: **fosfor se na vzduchu ~uje samovolně** фосфорът се samozapalва от въздуха **2. обикн. третол. -uje se** започва да зрее (за плод): **švestky se už ~ují** сливите вече започват да узряват  
**экспр.** тя вече се заглежда по момчета **3. обикн. третол. -uje se разг.** възпалява се: **rána se začíná ~ovat** раната започва да се възпалява **4. (čít; pro co) книж.** въодушевявам се, запалвам се по (нещо)  
**zapamat|ovat si, -uji si/разг. -uju si св. (co, koho)** запомня (нещо, някого): **~ovat si číslo, jméno** запомня номер, име; **dobře si ho ~oval** той добре го запомни  
**zapamatovatelný, -á, -é** запомнящ се: **lehce ~á melodie** лесно запомняща се мелодия  
**zapamatovávat si, -ám si нескв. (co, koho)** запомням (нещо, някого): **~at si každé slovo** запомням всяка дума  
**zapanáčk|ovat, обикн. третол. -uje св.** изправи се, застане, заподскача на задните си крака (за четириножното животно): **zajíc ~oval a utekl**

заекът се изправи на задните си крака и избяга  
**zapan|ovat, обикн. третол. -uje св. книж.** настане, възцари се, завладее: **~ovalo hluboké ticho** настана гробна тишина  
**zápar, -u м. 1.** запарване, гниене: **~ hnoje** гниене, угниване на тор; **~ uhlí минно** самопроизволно загриване на въглища **2. минно** място на самопроизволно загриване на въглища  
**zapařafin|ovat, -uji/разг. -uju св. (co)** покрива, затваря, херметизирам с парафин (нещо): **~ovat korkovou zátku** покрива с парафин коркова тапа  
**zapařk|ovat, -uji/разг. -uju св. (co)** паркирам (нещо): **~ovat (auto) u chodníku, na parkovišti** паркирам (колa) до тротоар, на паркинг  
**záparov|ý, -á, -é** който се отнася до запарване, до гниене: **~é plyny минно** газове, който се отделят при загриване на въглища  
**zapartyk|ovat, -uju св. (co) разг.** незаконно продам (нещо): **~ovat pokácené dříví** незаконно продам изсечени дърва; **~ovat majetek** разпродам, изтъргувам имуществото  
**zapařenin|a, -y ж. 1.** миризма на спарено, на мұхъл **2.** нещо спарено, вмириено, развалено  
**zapařen|ý, -á, -é 1.** пълен с изпарения: **~ý chlév** обор, пълен с изпарения; **~á půda** пълна с изпарения почва **2.** спарен: **~é obilí, seno** спарено жито, сенo; **~é houby** спарени гъби; **~é uhlí минно** самопроизволно загрети въглища  
**zapařen|ý, -á, -é** пълен с пара, обвит в пара: **~á prádelna, kuchyň** пералня, кухня, пълна с пара; **~á hladina řeky** обвита в пара речна повърхност  
**zapař|it, -ím св. (co)** запаря, попаря (нещо): **~it píci, šrot** запаря фураж, ярма  
**zapař|it se, обикн. третол. -í se св.** запари се, спари се, изгни: **zmoklé seno se na slunci ~ilo** мокрото сенo се запари на слънцето; **uhlí se působením kyslíku ~í минно** под действието на кислорода въглищата се запаряват  
**zapařk|a, -y ж. спец. 1.** запарване, попарване: **~a melasy** запарване на меласа **2.** запарка (обикн. кърма): **~a z bramborů a řepy** запарка от картофи и цвекло  
**zapařovac|í, -í, -í 1.** който служи за запарване **2. спец.** който се отнася до запарване  
**zapař|ovat, -uji/разг. -uju нескв. (co)** запарвам, попарвам (нещо): **~ovat píci** запарвам фураж  
**zapař|ovat se, обикн. третол. -uje se нескв.** запарва се, спарва се, гние: **navlhle obilí se ~ovalo** овлажнялото жито се запарваше; **zbytky nevyrubaného uhlí se ~ují a hoří минно** остатъците от неизкопаните въглища се загриват и горят

**zápas, -u** *м.* 1. борба, бой: **pustit se do ~u** започна борба; **přemoci soupeře v ~e** надвия, победя противник в борба; **podlehnout v ~e** претърпя поражение в борба; **volební ~** изборна борба; **býčí ~y** борба с бикове, корида; **kohoutí ~y** бой на петли 2. *спорт.* мач, среща, състезание: **fotbalový ~** фътболен мач, фътболна среща; **~ v házené** среща по хандбал; **mistrovský ~** състезание за първенство; **odvetný ~** среща-реванш 3. *спорт.* борба: **řecko-římský ~** борба класически стил; **~ ve volném stylu** борба свободен стил

**zápasíšť|ě, -ě** *ср.* арена (за борба): **~ě s žíněnkou** арена с тепих; **politické ~ě** *прен.* политическа арена

**zápas|it, -ím** *несв.* 1. (*s kým, s čím*) боря се (*с някого, с нещо; срещу някого, срещу нещо*): **~it s útočníkem holýma rukama** боря се срещу нападател с голи ръце; **~it s přežitky minulosti** боря се срещу отживелиците от миналото; **~it s nemocí** боря се с болест; **svědomí v něm ~ilo se strachem** *прен.* съвестта в него се борееше със страха 2. (*oč*) боря се, състезавам се (*за нещо*): **~it o vítězství ve volbách** боря се за изборна победа; **~it o mistrovský titul** *спорт.* боря се, състезавам се за шампионска титла

**zápasnick|ý, -á, -é** който се отнася до борба: **~á aréna** арена за борба; **~ý sport** *спорт.* борба **zápasn|ík, -ka** *м.* 1. борец: **oba ~ci umdlávali** двамата противници бяха на края на силите си; **~k s býky** бикоборец 2. *спорт.* борец

**zápas|nout, -nu** *св. (kam)* *разг.* пасна (*някъде*): **klín tam dobře ~ne** клинът пасва добре там **zápas|nout se, -nu se** *св. (do koho)* *разг.* вклиня се, вкопча се (*в някого*): **zápasící se do sebe ~li rukama** противниците вкопчиха ръце един в друг

**zápas|ovat, -uju** *св. (co kam)* *разг.* намества, наглася, слюжа, тўря (*нещо някъде*): **~ovat do záhybu sukně zip** слюжа цип в гънката на пола; **~ovat rouru do komína** наглася кюнец в комин

**zápas|ovat se, -uju se** *св. (do koho)* *разг.* вклиня се, вкопча се (*в някого*): **byli do sebe tak ~ováni, že je nemohli roztrhnout** те така се бяха вкопчили един в друг, че не можах да ги разтървям

**zápasov|ý, -á, -é** *спорт.* който се отнася до борба

**zápaspul|ovat, -uji/разг. -uju** *св. (co)* поръбя, обшия (*нещо*): **~ovat okraj rukávu** обшия ръб на ръкав

**zapaš|ovat, -uji/разг. -uju** *св. (co kam)* *експр.*

слюжа, бўтна, пўхна, тўря (*нещо някъде*): **~ovat spis stranou** тўря досиё настрана

**zapatlan|ý, -á, -é** *разг. експр.* омърлян, измърлян, зацапан, изцапан, замърсен, измърсен, изкльпан, оплёскан, омáзан: **~á sklenička** изцапана чашка; **ruce ~é od inkoustu** ръце, наклёпани от мастило

**zapatl|at, -ám** *св. разг. експр.* 1. (*co čím*) оцапам, омáжа, оплёскам, измърлям, изцапам, измърся (*нещо с нещо*): **~at si ruce** изцапам си ръцете 2. (*koti co čím*) разваля, разстроя, скапя (*на някого нещо с нещо*): **~at si žaludek (cukrovím)** разваля си стомáха (със сладкйши)

**zapatl|at se, -ám se** *св. (čím/od čeho)* *разг. експр.* оцапам се, омáжа се, оплёскам се, измърлям се, изцапам се, измърся се (*с нещо*): **~at se barvou/od barvy** изцапам се, омáжа се с боя **zapatláv|at, -ám** *несв. (co)* *разг. експр.* цапам, мърся (*нещо*)

**zapátr|at, -ám** *св. (po čem; v čem; kam; kde)* 1. почна да търся (*нещо, някъде*): **~at po stopě** почна да търся следа; **~at po městě** почна да търся из града 2. вгледам се, загледам се внимателно (*в нещо, някъде*): **~at v synově obličejí** вгледах се в лицето на синá си; **~at směrem ke dveřím** загледам се в посока към вратата; **~at na všechny strany** огледам се на всички страни

**zapaž|it, -ím** *св. физкулт.* опъна, изпъна ръце назад

**zapaž|ovat, -uji/разг. -uju** *несв. физкулт.* опъвам, изпъвам ръце назад

**zap|éci, zap|éct, разг. zap|íct, -eču/книж. -eku** *св. готв.* 1. (*co do čeho/v čem*) опека (*нещо в нещо*): **~éci párky do těsta/v těstě** опека крөн-вирши в тестò 2. (*co*) запека (*нещо*): **~éci brambory** запека картòфи

**zap|éci se, zap|éct se, разг. zap|íct se, обикн. третол. -eče se** *св.* 1. готв. запечè се 2. *спец.* клейса и се спечè: **šrouby, svíčky se ~ekly** болтовете, свещите са клейсали

**zápecn|í, -í, -í** *пейор. експр.* филистерски, еснафски, ограничен, изоста̀нал: **~í klid** еснафско спокойствие

**zápecnick|ý, -á, -é** *пейор. експр.* филистерски, еснафски, ограничен, изоста̀нал: **~é vlastnění** еснафско патриотарство

**zápecnictv|í, -í** *ср. пейор. експр.* филистерство, еснафство, ограниченост, изоста̀лост

**zápecník, -a** *м. пейор. експр.* филистер, еснаф; ограничен, изоста̀нал човек

**zapečetěn|ý, -á, -é** запечатан: **~ý dopis, byt** запечатано писмò, жилище

**zapečet[ít, -ím** св. (со) **1.** запечатам (нещо): **~it dopis** запечатам писмо; **~it láhev** запечатам бутилка **2.** юрид. адм. запечатам, затворя чрез запечатване (нещо): **~it byt** запечатам жилище  
**zapečet[ovat, -uji/разг. -uju** несв. (со) **1.** запечатавам (нещо): **~ovat dopis** запечатавам писмо **2.** юрид. адм. запечатавам, затворям чрез запечатване (нещо): **~ovat byt** запечатавам жилище  
**zapék[at, разг. zapík[at, -ám** несв. готв. **1.** (со до чего) опичам (нещо в нещо): **~at do vánočky peníz** слагам монета в коледен козунък и го опичам **2.** (со) запичам (нещо): **~at brambory** запичам картофи  
**zapékl[at se, разг. zapík[at se,** обикн. третол. **-á se** несв. **1.** готв. запича се **2.** спец. клеясва и се спича  
**zapeklitě** нар. експр. **1.** твърдоглаво, упорито **2.** дяволски, проклето  
**zapeklitost, -i** ж. експр. **1.** твърдоглавие, упоритост **2.** проклетия, окаяност  
**zapéklit[ý, -á, -é** експр. **1.** твърдоглав, упорит: **~ý odpůrce** твърдоглав, упорит противник **2.** дяволски, проклёт, окаян, загубен: **~á situace** дяволско, окаяно, загубено положение  
**zapěněn[ý, -á, -é** покрит с пяна; запенен, пёненст: **~á řeka** запенена река  
**zapěn[ít, -ím** св. (со) разпёня (нещо): **~it vodu mýdlovým roztokem** разпёня вода със сапунен разтвор  
**zapěn[ít se,** обикн. третол. **-í se** св. запёни се, разпёни се; покрие се с пяна: **šlehal koně, až se ~ili** той шибаше конете, докато се запёниха  
**zapentlen[ý, -á, -é** украсен с ленти  
**zaperl[ít se,** обикн. третол. **-í se** св. избёе, блёсне, заблестя, заискри във вид на капчици роса: **slzy se jí ~ily v očích** в очите ѝ заблестяха сълзи; **ve sklenici se ~ilo víno** в чашата заискри вино  
**zapér[ovat, -uji/разг. -uju** св. **1.** (за)пóчна да пружинирам: **~ovat v kolenou** (за)пóчна да пружинирам в коленете **2.** попружинирам (известно време); направя опит да пружинирам  
**zápěst[í, -í** ср. китка (на ръка): **nahmatat tep v ~í** напипам пулс в китката  
**zápěstn[í, -í, -í** който се отнася до китка на ръка: **~í kloub** анат. става на китката; **~í kůstka** анат. кòст на китката  
**zapestř[ít se,** обикн. третол. **-í se** св. книж. **1.** запёстрёе, запёстри се; запóчне да пёстрёе **2.** запёстри се (кратко време)  
**zapě[ít, -jí** св. книж. поет. **1.** (-; со) запёя (-; нещо): **~ z plných plic** запёя с цяло гърло **2.** (со) изпёя (нещо): **~jí hymnu** изпёя хймн  
**zapích[at, -ám** св. **1.** (со кам) (последователно, едно по едно) забодà, забия, набодà (нещо

някъде): **~at špendlíky do polštáře** забодà карфийци във възглавничка; **~at tyčky do země** забия колчета в земята **2.** (кого – вин.) разг. експр. намущкам, наръгам с нòж, заκόля (някого): **~at krmníky** заκόля прасёта **3.** обикн. третол. **-á** пóчне да бодё (за брада и под.)  
**zapích[nout, -nu** св. **1.** (со кам) забодà, забия (нещо някъде): **~nout jehlu do látky** забодà игла в плàт; **~nout tyč do země** забия кòл в земята; **~nout někam oči** прен. експр. впия очи някъде **2.** (кого – вин.) разг. експр. намущкам, наръгам с нòж, заκόля (някого): **~nout tele** заκόля телё **3.** (коти; кого – вин.) бòдна (някого)  
**zapích[nout se, -nu se** св. **1.** обикн. третол. **-ne se** (кам) забодё се, забия се (някъде): **napínáček se mi ~l do paty** кàбърче се забия в петàта ми; **oči se ~ly někam** прен. експр. очите се впиха някъде **2.** (кам; kde) разг. експр. хвàна се (някъде) на рàбота  
**zapich[ovat, -uji/разг. -uju** несв. **1.** (со кам) забòждам, забивам (нещо някъде): **~ovat jehlice do klubka** забòждам игли в кълбò; **~ovat hůl do písku** забивам пръчка в пясък; **~ovat oči do země** прен. експр. забивам очи в земята **2.** (кого – вин.) разг. експр. заκόлвам (някого): **~ovat vepře** заκόлвам шопàр, прасё  
**zapich[ovat se,** обикн. третол. **-uje se** несв. (кам) забòжда се, забива се (някъде): **věž chrámu se ~uje do nebe** прен. кùлата на хрàма се забива, е забòдена в небёто; **jeho oči se jí ~ovaly do tváře** прен. експр. нёговите очи се впиха в лицёто ѝ  
**zapíj[et, -ím, 3. мн. -ejí/-í** несв. **1.** (со čím) пия (нещо) при ядене или след ядене: **~et uzené maso pivem** пия бира с пùшеното (месò) **2.** (со) заливам, удавям (нещо) с пиење: **~et zlost** удавям ядà си с пиење **3.** (со) поливам, празнувам (нещо) (с пиење): **~et úspěšnou zkoušku** поливам успёшен изпит  
**zapíkat, zapíkat se** вж. **zapékat, zapékat se**  
**zapil[ovat, -uji/разг. -uju** св. (со) изпиля (нещо): **~ovat (si) nehty** изпиля си нòктите  
**zapínac[í, -í, -í** **1.** който се закопчава; който слýжи за закопчаване: **~í šaty** рòкля, която се закопчава отпрёд; **~í špendlík** безопàсна игла; **~í manžeta** ръкавёл **2.** техн. включващ, включвателен; който включва електрически ўред към мрèжата: **~í knoflík u pračky** кòпче за пýскане на перàлня; **~í relé** электр. включващо релё  
**zapínač, -e** м. техн. включвател  
**zapínán[í, -í** ср. закопчаване: **~í na knoflíky, na zip** закопчаване с кòпчета, с цип; **ozdobné ~í** декоративно закопчаване

**zapín|at, -ám** *несв.* 1. (*co; koho*) закопчавам (*нещо, някого*): **~at (si) plášť, župan** закопчавам си палтò, халàт; **~at něco na knoflíky** закопчавам нещо с копчета; **~at dítě na všechny knoflíky** закопчавам всички копчета на детето 2. (*co*) *техн.* включвам (*нещо*) (към източник на енергия): **~at rádio, motor** включвам радио, двигател; **~at proud, topení** включвам ток, отопление

**zapín|at se, обикн. третол. -á se** *несв. техн.* включва се: **přístroj se samočinně ~á a vypíná** уредът автоматично се включва и изключва **zápín|ka, -y** *жс.* 1. токà, катарàма 2. късо ремъче за закопчаване, за стягане

**zapír|at, -ám** *св.* 1. обикн. третол. -á *записука, изписука, запиука, изпиука (за птица): kuře ~alo* пилето записука 2. (*co*) *експр.* записукам, изписукам (*нещо*) (*за човек*)

**zapír|nout, -nu** *св.* 1. обикн. третол. -ne *изписука, изпиука (за птица)* 2. *експр.* изписукам, издàм звук, гъкна (*за човек*)

**zapírán|í, -í** *ср.* отрйчане, отхвърляне

**zapír|at I, -ám** *несв. (co)* 1. изпирам набързо; запирам, препирам (*нещо*): **~at skvrny od krve, od ovoce** изпирам петна от кръв, от плодове 2. захабявам (*нещо*) вследствие на лошо пране: **~at košile** захабявам ризи

**zapír|at II, -ám** *несв. (co)* 1. опирам (*нещо*): **~at ruce do kyčlí** опирам ръце на хълбоците 2. подпирам, залоствам (*нещо*): **~at dveře železnými tyčemi** подпирам, залоствам врата с железни пръти

**zapír|at III, -ám** *несв.* 1. (*co*) отрйчам, отказвам, отхвърлям, не признавам (*нещо*): **~at vinu** отрйчам вината си 2. (*koho, co*) скривам (*някого, нещо*); държà в тайна (*нечие*) присъствие; отрйчам се (*от някого, от нещо*): **~at rodiče** отрйчам се от родителите си; **~at svůj původ** отрйчам се от произхода си; крия произхода си 3. (*co, koho*) потйскам, превъзмòгвам (*нещо, някого*): **~at hněv, radost** потйскам гневà, радостта си; **~at v sobě matku** превъзмòгвам, потйскам в себе си майката

**zapír|at se I, -ám se** *несв.* опирам се, подпирам се: **~at se do nohou** изправям се на крака

**zapír|at se II, -ám se** *несв.* 1. крия присъствието си; крия се: **~at se před lidmi** крия се пред хората 2. владèа се, преодолявам се, превъзмòгвам се: **~ala se, aby neprojevila zlost** тя правеше усилия да не покаже ядà си

**zápis, -u** *м.* 1. записване, регистрация: **~ do knihy hostů** записване в книгата за посетители; **termín ~u na vysoké školy** срòк за записване във висши учебни заведения 2. списък: **hotový** ~ гòтòв списък 3. писмен документ; про-

токол: **~ ze schůze** протокол от събрàние; **stenografický ~** стенограма; **notářský ~** нота-риàлен àкт 4. *канц.* вписване в книги, в регистри: **matriční ~y** вписване в метрическа книга; **~y v pozemkové knize** вписвания в емлячен регистър

**zápis|ek, -ku** *м., обикн. мн.* **zápis|ky, -ků** белèжки, записки: **dělat si, probírat ~ky** водя си, преглèждам белèжки, записки

**zápis|kat, -ám** *св.* 1. засвйря, изсвйря: **umí ~at (na prsty)** мòже да свйри (на пръсти); **~at na písťalu** засвйря, свйрна на свйрка; **~al kos** засвйри кòс; **~ala lokomotiva** засвйри, изсвйри локомотив 2. (*na koho*) засвйря, изсвйря, свйрна (*на някого*): **~at na psa** свйрна на куче 3. (*co*) изсвйря (*нещо*): **~ej tu melodii!** изсвйри тàзи мелòдия!

**zápis|nout, -nu** *св.* свйрна, изсвйря: **pronikavě ~nout** свйрна пронизително; **lokomotiva ~la** локомотивът изсвйри; **rozhodčí ~l** *спорт.* съдията изсвйри

**zápisn|é, -ého** *ср.* тàкса за записване

**zápisn|íček, -ku** *м. умал.* белèжник, тефтèрче **zápisník, -u** *м.* белèжник: **zapsat si adresu do ~u** запиша (си) адрès в белèжник

**zapisovac|í, -í, -í** записващ, регистриращ: **~í přístroj** *спец.* записващ уред

**zapisovač, -e** *м.* записвач; човèк или апарат, кòйто записва

**zapisovač|ka, -y** *жс.* записвачка; женà или апарат, кòято/кòйто записва

**zápis|ovat, -uji/разг. -uju** *несв.* 1. (*koho, co kam*) записвам, вписвам, включвам, внасям, регистрирам (*някого, нещо някъде*): **~ovat do školy nové žáky** записвам в училище нòви ученици; **~ovat pravidelně váhu dítěte** забелязвам редòвно теглòто на дете 2. (*co*) записвам, събйрам (*нещо*): **~ovat lidové písně** записвам нарòдни пèsни

**zápis|ovat se, -uji se/разг. -uju se** *несв. (kam)* записвам се (*някъде*): **~ovat se do kondoledených archů** подпишвам се в книга за събòлезновàния

**zapisovatel, -e** *м.* 1. (*čeho*) записвач; човèк, кòйто записва (*нещо*): **~ lidových písní, pohádek** човèк, кòйто записва нарòдни пèsни, приказки 2. протоколчик, секретàр: **určit ~e na schůzi** определя протоколчик на събрàние

**zapisovatelk|a, -y** *жс.* 1. (*čeho*) записвачка; женà, кòято записва (*нещо*) 2. протоколистка

**zapisovatelsk|ý, -á, -é** кòйто се отнàся до протоколист(и), до секретàр(и): **~á funkce** фýнкция на протоколчик

**zápisov|ý, -á, -é** кòйто се отнàся до записване,



до регистрация: **~á kniha** книга за регистрация; **~á lhůta** срок за записване

**zapišit** *sv.* запися, изпися: **~ět lekutím** изпися от уплаха; **myš ~ěla** изцврът/изцвръча миска; **~ěla sirena** зави сирена

**zapít**, **-iji/разг.** **-iju** *св.* **1.** (*со čím*) изпия, пийна (*нещо*) при ядене или след ядене: **~it vepřovou pivem** пийна бира със свинското; **~it prášek** изпия течност, след като съм взел лекарство

**2.** (*со*) залёя, удавя (*нещо*) с пие: **~it zármutek** удавя мъката си с пие **3.** (*со*) полёя, отпразнувам (*нещо*) с пие: **~it úmluvu, úspěch** полёя сделка, успех

**zapít se**, **-iji se/разг.** **-iju se** *св.* (*do čeho*) запия се (*с вино и под.*); отдам се на пиянство

**zapitvořit se**, **-ím se** *св.* почна да гримаснича, да се кривя

**zapjatý**, **-á, -é** **1.** закопчан: **~ý limec** закопчана яка **2.** *техн.* включен: **~ý stroj** включена, пусната в действие машина

**zaplácat**, **-ám** *св.* **1.** обикн. *третол.* **-á** запляска, заплющи: **prapor ~al o zdi** знамето заплющи в стената **2.** (*komu kde*) потупам (*някого някъде*): **~at někomu po zádech, po rameni** потупам някого по гърба, по рамото; **~at se přes koleno** потупам се по коляното **3.** (*komu*) *експр.* заръкопляскам (*на някого*): **~at hercům** заръкопляскам на артисти **4.** (*со čím*) *експр.* зацапам, омъжа, оплещам (*нещо с нещо*): **~at si šaty blátem** оплещам си дрехите с кал **5.** (*со čím*) *експр.* препълня, натъпча (*нещо с нещо*): **~at si žaludek sladkostmi** натъпча си стомаха със сладкиши; **~at stěnu obrazy** наблъскам, запълня стена с картини

**zaplacení**, **-í** *ср.* заплащане, плащане, погасяване

**zaplacený**, **-á, -é** заплатен, платен, погасен

**zaplácnout**, **-nu** *св.* (*со*) *експр.* запуща, замъжа, заплещам (*нещо*): **~nout díru hlínou** запуща, замъжа дупка с глина

**zaplachtit**, **-ím** *св.* полетя; зарея се (във въздуха); започна да летя, да се носья, да се рёя, да планирам (във въздуха): **větroň ~il nad lesy** планерът, безмоторникът полетя над горите; **racek ~il nad řekou** чайката се зарёя, полетя над реката

**zaplakat**, **-áču/книж.** **-áči** *св.* (*pro koho, pro co; nad kým, nad čím*) заплача, изплача (*за някого, за нещо*): **hlásitě ~akat** заплача на висок глас; изплача с висок глас; **~akat pro dítě** заплача за детето; **~akat nad ztrátou matky** заплача за починалата си майка

**zaplakat si**, **-áču si/книж.** **-áči si** *св.* поплача си: **~akat si na pohřbu** поплача си на погребение

**zaplanout**, **-u** *св.* *книж.* **1.** обикн. *третол.* **-e** запламти, запали се, пламне (*за огън и под.*):

**oheň ~ul** огънят запламти, пламна; **oči mu ~uly** *прен.* очите му запламтяха, заблестяха; **bledý obličej ~ul** *прен.* бледото лице пламна **2.** (*–; čím*) *прен. книж.* пламна (*–; от нещо*): **~out láskou** пламна от любов

**zaplánovat**, **-uji/разг.** **-uju** *св.* (*со*) (за)планирам, запланувам; включа в план (*нещо*): **~ovat náklady** включа в план разходи; запланувам разходи

**zaplápolat**, обикн. *третол.* **-á** *св.* **1.** запламти: **oheň ~al** огънят запламти **2.** *книж.* развее се, заплющи: **prapor ~al ve větru** знамето се развя, заплющи от вятра

**zaplašit**, **-ím** *св.* **1.** (*кого – вин.*) подплаша, прогоня (*някого*): **~it vrabce, srnku** подплаша врабчета, сърна; **~it si čtenáře, posluchače** *експр.* отблъсна читателите си, слушателите си **2.** (*со*) *книж. прен.* прогоня, пропъдя, разсёя (*нещо неприятно*): **~it obavy, podezření** разсёя опасения, подозрение

**zaplašovat**, **-uji/разг.** **-uju** *несв.* **1.** (*кого – вин.*) подплашвам, прогонвам (*някого*): **~ovat zvěř** подплашвам дивеч **2.** (*со*) *книж. прен.* прогонвам (*нещо неприятно*): **~ovat obavy, nedůvěru** разсёявам опасения, недоверие

**zaplát**, **-ám/-aji** *св.* *книж.* **1.** обикн. *третол.* **-á/-aje** запламти, запали се, пламне (*за огън и под.*): **oheň ~ál** огънят запламти, пламна; **slunce ~álo** слънцето заблести, засия; **tváře jí ~ály** *прен.* страните ѝ пламнаха **2.** (*–; čím*) *прен.* пламна (*от нещо*) (*за човек*): **~at láskou** пламна от любов

**záplat**, **-y** *ж.* кръпка: **příšit ~u na rukáv** пришил кръпка на ръкава; **prádlo samá/jedna ~a** бельото е цялото в кръпки; **~a na ~ě** кръпка до кръпка; **přilepit gumové ~y na kajak** залепя гумени лепенки на каяк; **~y na střeše** *експр.* кръпки на покрива

**~a** *поговорка* на грубостта се отвръща с грубост; каквото повикало, таква се обадило

**záplatář**, **-e** *м.* шивач, който кърпи дрехи; кърпач

**zaplatit**, **-ím** *св.* (*–; со*) заплатя, изплатя, платя (*–; нещо*): **~it hotově** заплатя, платя в брой; **~it nájemné, útratu** заплатя наем, разходи; **~it řemeslníka/řemeslníkovi** платя на майстор за работа; **~it neopatrnost životem** заплатя за непредпазливост с живота си

**zaplátovaný**, **-á, -é** закръпен: **~é kalhoty** закръпени гащи, панталони

**záplatovat**, **-uji/разг.** **-uju** *несв.* (*со*) кърпя (*нещо*); слагам кръпки (*на нещо*): **~ovat šaty** кърпя дрехи

**zaplaťpánbůh, zaplaťpánbů, zaplaťpámbu** *част. разг.* слава богу; благодаря на бога; за щастие, *разг.* за късмет

**záplav|a, -y ж.** 1. наводнение: **jarní ~y** пролетни наводнения 2. *експр.* голямо количество, поток, порой, море: **~a dopisů redakci** поток от писма до редакцията; **~a radosti** море от радост  
**zaplav|at, -u св. (co) спорт.** проплавам, проплъвам (*нещо*): **~at 200 m v novém rekordu** проплавам 200 м и поставя рекорд; **~e 100 m za minutu a deset sekund** плува, взема 100 м за минута и десет секунди

**zaplav|at si, -u si св.** поплавам (си), поплъвам (си): **rád si ~e (v řece)** той обича да (си) поплува (в реката)

**zaplav|it, -ím св. 1. (co, koho)** наводня, залёя (*нещо, някого*): **rozvodněná řeka ~ila louky** придошлата река наводни ливадите; **láva ~ila vesnici** лавата залёя селото; **přehrada ~ila celé údolí** язовирът запълни цялата долина 2. (*co*) залёя, изпълня (*нещо*): **demonstranti ~ili ulice** демонстрантите залёяха, изпълниха улиците 3. (*co, koho čím*) *прен.* препълня, залёя, наводня, обсия (*нещо, някого с нещо*): **~it redakci dopisy** залёя редакцията с писма; **~it trh modním zbožím** наводня, залёя пазара с модни стоки

**zaplavovac|í, -í, -í** който служи за наводняване; наводнителен: **~í zařízení** минно инсталация за наводняване, наводнителна инсталация

**zaplavovan|ý, -á, -é** който се залива, наводнява, инундационен: **~é území** наводнявана, заливана територия; инундационен район

**zaplav|ovat, -uji/разг. -uju несв. 1. обикн. третол. -uje (co, koho)** наводнява, залива (*нещо, някого*): **řeka ~uje pole, údolí** реката залива, наводнява нивите, долината 2. (*co*) заливам, изпълвам (*нещо*): **mládež ~ovala biografy** младежът изпълваше кината 3. (*co, koho čím*) *прен.* препълвам, затрупвам, заливам, наводнявам (*нещо, някого с нещо*): **~ovat redakci dopisy** затрупвам редакция с писма; **obchody byly ~ovány zbožím** магазините се препълваха, наводняваха със стока

**záplavov|ý, -á, -é** който периодично се залива: **~á plocha** площ, която се залива; **~á hráz** предпазна дига

**zaples|at, -ám св. (nad čím)** *книж.* заликувам, възликувам (*от нещо*): **~at nad úspěchem** заликувам от успех

**zapl|ést, -etu св. 1. (co)** сплетя (*нещо*): **~ést vlasy do copu** сплетя коса в плитка 2. (*co*) изплета, оплетя (*нещо*): **~ést cop, síť** изплета, оплетя плитка, мрежа 3. (*co kam*) вплета (*нещо някъде*): **~ést do vlasů mašli** вплета панделка в косата 4. (*co do čeho*) вмъкна (*нещо в нещо*): **~etl do vyprávění všechno možné** вмъкна в разказ всичко възможно 5. (*koho* – *вин.* *do*

*čeho*) забъркам, замеся (*някого в нещо*): **~etl ho do afery** той го забърка в афера

**zapl|ést se, -etu se св. 1. обикн. третол. -ete se** преплетя се, оплетя се: **koruny stromů se ~etly** короните на дърветата се преплетоха 2. (*kam*) заплетя се (*някъде*); оплетя се (*в нещо*): **moucha se ~etla do pavučiny** мухата се заплетя, оплетя се в паяжината 3. (*do čeho; mezi koho, mezi co*) забъркам се, замеся се (*в нещо*); намеся се (*между някого, между нещо*): **~ést se do sporu** забъркам се, намеся се в спор; **byl ~eten do spiknutí** той беше замесен в заговор 4. объркам се: **~etl se při výslechu** той се обърка при разпита 5. (*s kým, s čím*) *разг. експр.* забъркам се, свържа се (*с някого, с нещо*): **~etl se s bandou chuliganů** той се свърза с банда хулигани; **~ést se s tajnou společností** свържа се с тайно общество

**zaplét|at, разг. zaplít|at, -ám несв. 1. (co)** сплитам (*нещо*): **~at vlasy do copů** сплитам коса в плитка 2. (*co*) изплитам, оплитам (*нещо*): **~at si copánek** оплитам си плетчица 3. (*co kam*) оплитам (*нещо някъде*): **~at květiny do vlasů** вплитам цветя в коси 4. (*co do čeho*) вмъквам (*нещо в нещо*): **~at do řeči cizí výrazy** вмъквам в говора си чужди думи 5. (*koho, co do čeho*) забърквам, замесвам (*някого, нещо в нещо*): **~at přátele do sporu** забърквам, замесвам приятели в спор

**zaplét|at se, разг. zaplít|at se, -ám se несв. 1. обикн. третол. -á se** преплита се; сплита се: **větvě se ~aly** клоните се преплитаха 2. (*kam*) заплитам се (*някъде*); оплитам се (*в нещо*): **~at se do sítě** заплитам се, оплитам се в мрежа 3. (*do čeho; mezi koho, mezi co*) забърквам се, замесвам се (*в нещо*); намесвам се (*между някого, между нещо*): **~at se do dobrodružství** забърквам се в авантюри 4. обърквам се: **vyslýchání se ~ají** разпитваните се объркват 5. (*s kým, s čím*) *разг. експр.* забърквам се, свързвам се (*с някого, с нещо*): **~at se s dívkami** забърквам се с момичета

**zapleten|ý, -á, -é 1. сплетен: ~é vlasy** сплетени коси 2. (*do čeho*) заплетен, забъркан, замесен: **~ý do procesu** замесен в процес 3. заплетен, объркан: **~á historie** заплетена, объркана история

**zápletk|a, -y ж. 1. бъркотия; заплетена работа; недоразумение, конфликт, компликация, усложнение: mezinárodní politická ~a** международен политически конфликт; **vznikla nepřijemná ~a** възникна неприятно недоразумение, усложнение 2. *лит.* завръзка, интрига: **dramatická ~a** драматична завръзка; **milostná ~a** любовна интрига

**zápletkov|ý, -á, -é** лит. който се отнася до интрига  
**zaplevelen|ý, -á, -é** обрасъл, покрит с плевели; заплевен; буренясал: **~é pole** нива, покрита с плевели; буренясала нива  
**zaplevel|it**, обикн. третол. **-í** св. (со) заглуши, заплеви (за плевели): **koukol ~í obilí** къклицата заглуши, заплеви житото  
**zaplevel|it se**, обикн. третол. **-í se** св. обрасне, покрие се с плевели; заплеви се, буреняса: **pole se ~ilo** нивата обрасна в плевели, заплеви се, буреняса  
**zaplevel|ovat**, обикн. третол. **-uje** нескв. (со) заглушава, заплевява (за плевели)  
**zaplevel|ovat se**, обикн. третол. **-uje se** нескв. обрасва, покрива се с плевели, заплевява се, буренясва  
**zaplítat, zaplítat se, вж. zaplétat, zaplétat se**  
**zaplivan|ý, -á, -é** оплът, гнусен: **~ý výčep** гнусна кръчма  
**zapliv|at, -ám** св. (со) оплътя, изпонаплътя (нещо): **~at podlahu v hospodě** изпонаплътя пода в кръчма  
**zapln|it, -ím** св. (со čím, kým; со) напълня, запълня, изпълня (нещо): **~it sál** напълня, изпълня зала; **~it přestávku v programu** запълня пауза в програма  
**zapln|it se**, обикн. третол. **-í se** св. (čím, kým) напълни се, запълни се, изпълни се (с нещо, с някого): **náměstí se ~ilo zástupy** площадът се напълни, изпълни се с тълпи  
**zapln|ovat, -uji/разг. -uju** нескв. (со čím, kým; со) напълвам, запълвам, изпълвам (нещо с нещо, с някого; нещо): **kouř ~oval ovzduší** дим изпълваше въздуха, атмосферата; **~ovat čas vzpomínkami** запълвам времето си със спомени  
**zapln|ovat se**, обикн. третол. **-uje se** нескв. (čím, kým) напълва се, запълва се, изпълва се (с нещо, с някого): **stadion se rychle ~oval** стадионът бързо се запълваше  
**zaplomb|ovat, -uji/разг. -uju** св. (со) пломбирам (нещо): **~ovat zásilku** търг. адм. пломбирам пратка; **~ovat přístroj, elektroměr, vagon спец.** пломбирам апарат, електрометър, вагон; **~ovat zub мед.** пломбирам зъб  
**zaplombovateln|ý, -á, -é** който може да се пломбира: **~ý zub** зъб, който може да се пломбира  
**zaplyn|ovat, -uji/разг. -uju** св. (со) запълня, отровя (нещо) с газ: **~ovat skladiště, sklepy** запълня с газ складове, мазета; **~ovat včely спец.** опуша пчели  
**zap|nout, -nu** св. 1. (со, koho) закопчавя (нещо, някого): **~nout (si) knoflík, zip** закопчавя (си) копче, цип; **pojd' mě ~nout!** ела да ме закопчаш! 2. (со) техн. включва (нещо) (към

източник на енергия): **~nout rádio, vaříč, motor** включва радио, котлон, мотор  
**zap|nout se, -nu se** св. 1. закопчавя се 2. (kam) книж. включва се (някъде): **~nout se plně do práce** включва се изцяло в работата 3. обикн. третол. **-ne se** техн. включи се (към източник на енергия)  
**zapnut|í, -í** ср. техн. включване  
**zapnut|ý, -á, -é** 1. закопчан: **~ý límec** закопчана яка 2. техн. включен: **~ý stroj** включена машина  
**zapocen|ý, -á, -é** изпотен, запотен: **~é vlasy** изпотена коса; **~é brýle** изпотени, запотени очила  
**zápoč|et, -tu** м. 1. зачитане, признаване: **~et let pro výměr důchodu** адм. зачитане на години за определяне на размер на пенсия 2. учил. зачет: **dostat ~et** зачети ми се; **dělat ~et** явявам се на зачет  
**započ|ít, -nu** св. (со/s čím) книж. започна, начена (нещо): **~ít práci/s prací** започна работа  
**započ|ít se**, обикн. третол. **-ne se** св. книж. започне се, начене се: **boj se ~al** боят се почна  
**započítan|í, -í** ср. зачитане, признаване: **~í odpracovaných let** зачитане, признаване на прослужени години  
**započítan|ý, -á, -é** зачитан, признат: **~á ztráta času** зачитана загуба на време  
**započítat, -ítám, započíst, -tu** св. (со, koho kam) зачета, призная, включва (нещо, някого някъде): **~ítat/~íst do ceny dovoz** включва в цена транспорт, транспортни разходи; **~ítat/~íst dobu studií do pracovních let** включва времето на следване в прослужени години; **~ítat/~íst semestr** учил. зачета, заверя семестър  
**započítateln|ý, započítateln|ý, -á, -é** подлежащ на зачитане: **~é roky zaměstnání** подлежащи на зачитане прослужени години; **~ý semestr** учил. подлежащ на заверка семестър  
**započítáv|at, -ám** нескв. (со, koho kam) зачитам, признавам, включвам (нещо, някого някъде): **~at do ceny opravy material** включвам материал в цена на ремонт; **~at pracovní roky** зачитам прослужени години  
**zápočtov|ý, -á, -é** учил. който се отнася за зачет: **~é zkoušky** изпити за зачет  
**zapohybov|at, -uji/разг. -uju** св. (čím) раздвигва, размърдам (нещо): **~ovat rameny** раздвигва, размърдам раменё  
**zapochyb|ovat, -uji/разг. -uju** св. (о čem, o kom) усъмня се (в нещо, в някого): **vůbec o tom ne~oval** той изобщо не се усъмни в това  
**zapojen|í, -í** ср. 1. присъединяване, включване, привличане 2. техн. включване, скъчване, свързване: **paralelní ~í** паралелно включване;

паралелна схѐма на свѣрзване; **sériové ~í** последователно свѣрзване  
**zapojen|ý, -á, -é** присъединѐн, включен, скачѐн, свѣрзан  
**zapo|jit, -ím** св. 1. (*koho, co kam*) присъединя, включа, привлека (*някого, нещо някъде*): **~it mládež do kolektivu** включа, привлека младежи в колектив; **~it tisk do služeb míru** публ. привлека, мобилизирам печата в служба на мира 2. (*co nač, za co, do čeho*) прикача, скача, свѣржа (*нещо с нещо, към нещо, за нещо*): **~it požární hydranty na vodojem** свѣржа противопожарни кранове с резервоар за вода 3. (*co*) техн. включа (*нещо*) (към източник на енергия): **~it proud** включва ток; **~it v bytě telefon** прокарвам телефон в жилище; **~it vaříč** включва котлѐн  
**zapo|jit se, -ím se** св. (*kam*) присъединя се, включача се (*някъде*): **~it se do veřejné činnosti** включва се в обществена дейност  
**zapo|jovac|í, -í, -í** техн. включващ, свѣрзващ: **~í mechanismus** включващ механизъм  
**zapo|jovat, -uji/разг. -uju** несв. 1. (*koho, co kam*) присъединявам, включвам, привличам (*някого, нещо някъде*): **~ovat ženy do výroby** включвам жени в производство 2. (*co nač, za co, do čeho*) прикачвам, скачвам, свѣрзвам (*нещо с нещо, към нещо, за нещо*): **~ovat vedlejší vedení na hlavní vedení** свѣрзвам страничен проводник с главен проводник 3. (*co*) техн. електр. включвам (*нещо*) (към източник на енергия): **~ovat elektrický proud** включвам електрически ток; **~ovat motory** включвам мотори  
**zapo|jovat se, -uji se/разг. -uju se** несв. (*kam*) присъединявам се, включвам се (*някъде*): **~ovat se do soutěže** включвам се в съревнование  
**zapolemiz|ovat si, -uji si/разг. -uju si** св. (*s kým, s čím*) поспоря (*с някого, с нещо*): **~ovat si s odpůrcem** поспоря с противник  
**zápoln|í, -í** ср. книж. съревнование, съперничество: **sportovní ~í** спортно съревнование  
**zápol|í, -í** ср. воен. тил  
**zápol|it, -ím** несв. книж. 1. (*s kým, s čím*) боря се, сражавам се, бия се, вода боя (*с някого, с нещо*): **~it s nepřítelem** бия се, сражавам се с неприятел; **~it s ohněm** боря се с огън 2. (*s čím*) мъча се, трѐпа се, блѐскам се, бѐхтя се (*с нещо*): **~it s lopatou** мъча се, трѐпа се с лопата; **~it s neúrodnou půdou** боря се, блѐскам се с неплодородна почва; **~it s obtížným překladem** боря се, мъча се, блѐскам се с труден прѐвод 3. (*oč*) боря се (*за нещо*): **~it o existenci** боря се за съществуването си 4. (*s čím*;

*čím*) съревновавам се, състезавам се (*с нещо, срещу нещо; с нещо, с помощта на нещо*): **obchody ~ily** магазините се конкурираха  
**zapolitiz|ovat [-ty-], -uji/разг. -uju** св. (*-; s kým*) разг. поговоря за политика, пополитиканствам: **~ovat s přítelem** поговоря за политика с приятел; побистря с приятел политиката  
**zápoln|í, -í, -í** воен. тилов: **~í nemocnice** тилова болница  
**zapolyk|at, -ám** св. пѐчна да преглѐщам; за-преглѐщам: **překvapeně ~at** запреглѐщам от изненада  
**zapom|enout, -enu** св. 1. (*co; na koho, na co*) забравя (*нещо, някого*): **~enout jméno, adresu** забравя име, адрес; **~enout urážky** забравя обиди; **nikdy vám to ne~enu, (že jste mi pomohli)** никога няма да забравя, (че ми помогнахте); **~enout ve vlaku deštník** забравя си чадѐра във влака; **~enout na přítele** забравя приятеля си; **~něli na hosta** тѐ (свѣсѐм) забравиха (за) гѐста; **~enout na děti s dárky** забравя за подарѐци на децата; **~enout na starosti** забравя грижите 2. (*с инф.*) забравя (*да...*): **~enout natáhnout hodiny** забравя да навия часовник  
**zapom|enout se, -enu se** св. забравя се, само-забравя се; загубя самообладание: **tak se ~něl, že uhodil ženu** тѐй така се самозабрави, че удари жената/женѐ си  
**zapomenut|í, -í** ср. забрѐва, книж. забвѐние: **upadnout v ~í** потѐна в забрѐва; **hledat ~í v hudbě** тѐрся забрѐва, разтѐха в мѐзиката  
**zapomenut|ý, -á, -é** забравен: **~ý básník** забравен поѐт; **~é městečko** забравено, затѐнтено градѐ  
**zapomínán|í, -í** ср. псих. забравяне; постепенна загуба на паметта  
**zapomín|at, -ám** несв. 1. (*co; na koho, na co*) забравям (*нещо, някого*): **starší lidé ~ají jména i události** старите хора забравят и именѐ, и събития; **ne~ejte, že...** не забравяйте, че...; **matka pro rodinu ~á na sebe** заради семейството майката забравя за себе си, не мисли за себе си; **při hudbě ~at na svět** като слѐшам мѐзика, забравям (за) всѐчко; **na prokázané dobro se ne~á** стѐрено добрѐ не сѐ забравя 2. (*с инф.*) забравям (*да...*): **je roztěkaný, ~á se soustředit** тѐй е разсѐян, забравя да се съсредоточи  
**zapomín|at se, -ám se** несв. забравям се, само-забравям се; губя самообладание  
**zapomněn|í, -í** ср. забрѐва, книж. забвѐние: **žít v ~í** живѐя в забвѐние  
**zapomnětliv|ec, -ce** м. човѐк, кѐйто чѐсто забравя, разг. забравѐн, забравѐнко





усилено: **dovede ~ovat, když je potřeba** като се наложи, може здраво да работи  
**zapracovat se, -uji se/разг. -uju se св. (do čeho; v čem)** навляза (в някаква работа), усвоя (някаква работа), запозна се (с някаква работа): **rychle se ~oval u stroje, v dílně** той бързо усвоя работата на машината, в работилницата; **~ovat se do nové metody, v novém oboru** усвоя нов метод, нова специалност  
**zapracovat si, -uji si/разг. -uju si св. (с удоволствие)** поработя: **~ovat si na zahrádce** поработя в градината (с удоволствие)  
**zapracovávat, -ám несов. (koho do čeho, v čem)** обучавам, въвеждам (някого в някаква работа); запознавам (някого с някаква работа): **~at svého nástupce v podniku** запознавам свой приемник с работа в предприятие  
**zapracovávat se, -ám se несов. (do čeho; v čem)** навлязам (в някаква работа), усвоявам (някаква работа), запознавам се (с някаква работа): **postupně se ~at v několika oborech** постепенно усвоявам няколко специалности  
**zpradáвна, za pradáвна нар.** много отдавна; в незапомнени времена  
**zprah|nout, -nu св. 1. обикн. третол. -ne сел. стоп.** престане да дава мляко (за стелна крава) **2. в съчет. ~nout dojnici сел.стоп.** изкуствено предизвикам пресекване на мляко на дойна крава **3. обикн. третол. -ne книж.** (за)почне да съхне: **luka, která nemají dostatek vody, ~la** ливадите, които нямат достатъчно вода, (за)почнаха да съхнат **4. (po kot, po čem) книж.** закопнея, зажадувам (за някого, за нещо): **~nout po doušku kávy, po pravdě** зажадувам за глътка кафе, за правда  
**zprah|ovat, обикн. третол. -uje несов. сел.стоп.** престав да дава мляко (за стелна крава): **před porodem dojnice ~uje** преди отелване дойната крава престав да дава мляко  
**zpran|ý, -á, -é** захабен вследствие на лошо пране: **bílit ~é povlaky, košile** избелвам захабено спално бельо, ризи  
**zprask|it, -ím св. (koho, co) нейор.** изцапам, омърлям (някого, нещо)  
**zpraskání, -í ср.** изпукване, изпращяване; пукот  
**zprask|at, обикн. третол. -á св.** запукка, изпукка, запращя, изпращя: **oheň ~al** огънят запукка, запращя  
**zprásk|at, -ám св. 1. обикн. третол. -á** заплющя, изплющя: **bič ~al** камшикът заплющя, изплющя **2. (čím)** заплющя, изплющя (с нещо): **~at bičem** заплющя, изплющя с камшик  
**zprask|nout, обикн. третол. -ne св.** изпукка, изпращя: **~la větvička** изпукка, изпращя клонче

**zprásk|nout, -nu св. 1. обикн. третол. -ne** изплющя: **~l karabáč** изплющя камшик; **střelná rána ~la** изстрелът изплющя **2. (čím)** изплющя (с нещо): **~nout bičem** изплющя с бич, с камшик **3. (co)** затръшна: **~nout dveře** затръшна врата  
**zprášen|í, -í ср. в съчет. ~í plic мед.** белодробно заболяване, причинено от продължително вдъшване на прах; силикоза, сидероза и под.  
**zprášen|ý, -á, -é** запрашен, прашен; покрит с прах, потънал в прах: **~é boty** прашни обувки; **~é knihy** запрашени книги; **byl celý ~ý** целият беше в прах  
**zpráš|it, -ím св. 1. (co, koho čím)** запраша, покроя, посипя (нещо, някого) с прах: **~it si boty** запраша си обувките **2. (co čím)** третирам, обработя (нещо) с прах: **~it omáčku moukou** готв. подправя, поръся, сгъстя сòс с брашно; **~it porost proti hmyzu chemickými prostředky сел.стоп.** напръскам растения с химически препарати против насекоми; **~it cementem povrch malty спец.** посипя с цимент повърхността на хоросан  
**zpráš|it se, -ím se св. 1. запраша се, изпраша се;** покроя се с прах: **nábytek se ~il** мебелите се покроя с прах; **~it se od mouky** изцапам се с брашно, набрашня се **2. безл. -í се** вдигне се прах: **za autem se ~ilo** след колата се вдигна прах  
**zpráš|it se, -ím se св. 1. запраша се, изпраша се;** покроя се с прах: **nábytek se ~il** мебелите се покроя с прах; **~it se od mouky** изцапам се с брашно, набрашня се **2. безл. -í се** вдигне се прах: **za autem se ~ilo** след колата се вдигна прах  
**zpráš|ovat, -uji/разг. -uju несов. 1. (co, koho čím)** запрашвам, покривам, посипвам с прах (нещо, някого): **~ovat si boty** запрашвам си обувките **2. (co)** третирам, обработвам (нещо) с прах: **~ovat šťávu z masa** готв. сгъстявам сòс от месò с брашно **3. също и zpráš|ovat se, обикн. третол. -uje се спец.** образува бяла пяна (за младо пиво в началото на ферментацията)  
**zpraš|ět, обикн. третол. -í св. остар.** запукка, изпукка, запращя, изпращя: **~ěla suchá haluz** изпукка, изпращя сùх клон; **dříví (v kamnech) ~ělo** дървата (в печката) запращяха  
**zpr|at, -eru св. (co) 1. изперà набързо, заперà, преперà (нещо): ~at skvrnu** изперà петно **2. захабя (нещо) вследствие на лошо пране: ~at prádlo** захабя бельò с лошо пране  
**zprav|it, -ím св. 1. (co) остар.** покроя, изплатя, погася (нещо): **~it dluh** изплатя, погася дълг **2. (co; co čím) сел.стоп.** поставя, сложа, туря, вкарàм (нещо) в почвата: **~it hnůj** наторя  
**zprav|ovat, -uji/разг. -uju несов. 1. (co) остар.** покривам, изплащам, погасявам (нещо): **~ovat výlohy** покривам разноски **2. (co; co čím) сел.**

*stop.* поставам, слагам, тўрям, вкарвам (*нещо*) в почвата: **~ovat hnojiva** наторявам  
**zapražen|ý, -á, -é** запържен: **~á polévka** супа със запържка, със застройка  
**zápraž|í, -í** *ср.* място пред прага на селска къща, обикн. издигнат, покрит с настилка тротоар: **sedět na lavičce na ~í** седя на пейка пред прага, пред къщи  
**zapraž|it, -ím** *св. (со) готв.* застроя, запържа (*нещо*): **~it omáčku, polévku** застроя, запържа сос, супа  
**zápraž|ka, -y** *ж. готв.* запържка, застройка  
**zapraž|ovat, -uji/разг. -uju** *несв. (со) готв.* застроявам, запържвам (*нещо*): **~ovat polévku** застроявам, запържвам супа  
**zaprodan|ec, -ce** *м. пейор.* наёмник, продажник: **kolaborantští ~ci** колаборационисти продажници  
**zaprodanec|ký, -á, -é** *книж.* продажнически, продажен, подкупен: **zaprodanec|tí lidé** продажни хора  
**zaprodanectv|í, -í** *ср. книж.* продажничество  
**zaprodanost, -i** *ж. книж.* продажност: **~ reakční vlády** продажност на реакционно правителство  
**zaprodan|ý, -á, -é** *книж.* продажен, подкупен, продал се: **~ý udavač** продажен доносник  
**zaprod|at, -ám** *св. (кого, со) пейор.* продам, продам (*някого, нещо*): **~at přítele, vlast** продам приятел, отечество  
**zaprod|at se, -ám se** *св. (кому) пейор.* продам се (*на някого*): **~at se nepřátelům** продам се на неприятели, на врагове  
**zaprodáv|at, -ám** *несв. (кого, со) пейор.* продавам, продавам (*някого, нещо*): **~at své přátele** продавам приятелите си  
**zaprodáv|at se, -ám se** *несв. (кому) пейор.* продавам се (*на някого*): **~at se cizincům** продавам се на чужденци  
**zaprotest|ovat (si), -uji (si)/разг. -uju (si)** *св. (за)протестирам, (из)протестирам: nikdo ne~oval* никой не (за)протестира; **energicky si ~oval** той енергично (за)протестира  
**zaproto|kol|ovat, -uji/разг. -uju** *св. (со) (за)протоколирам, внеса (нещо) в протокол: ~ovat usnesení, výrok* (за)протоколирам решение, изказване  
**zaproud|it, обикн. третол. -í** *св.* почне да течє; потечє (*за течност*): **jarní vody ~ily** пролетните води потєкоха; **v těle ~ila krev rychleji** кръвтā в тялото почна да циркулира по-бързо  
**zaprsk|at, -ám** *св. 1.* запърхтā, изпърхтā, зафучā, изфучā, засєскам, изсєскам: **ježek, sysel ~al** таралєжът, лалўгерът зафучā, изфучā; **~at zlostně do vousů** изпърхтā ядосано в брадата си **2.** обикн. третол. **-á** запращи, изпращи:

**dohořívající svíčka ~ala** догарящата свещ, свещичка запраща  
**zaprsk|nout, -nu** *св. 1.* (кратко) изпърхтā, изфучā, изсєскам: **kočka vztekla ~la** котката яростно изфучā **2.** обикн. третол. **-ne** (кратко) изпращи: **lampa ~la a zhasla** лампата изпраща и угасна  
**záprst|í, -í** *ср. анат.* чāст на ръката между пръстите и китката  
**zaprstn|í, -í, -í** *анат.* кōйто се отнāся до кōстите на длантā; мєтакарпāлен: **~í kůstky** кōсти на длантā; мєтакарпāлни кōсти  
**zaprš|et, безл. -í** *св.* повали, превали, попревали: **zvečera trochu ~elo** прївечер малко превалā; **slzy z očí ~ely** *прен. експр.* от очите рўкнаха сълзи  
**záprt|ek I, -ku** *м. неодуш.* запъртък  
**záprt|ek II, -ka** *м. одуш. разг. експр. пейор.* дребосък, фърфалак, фьстък  
**zapřád|at, -ám** *несв. 1.* в съчет. **~at rozhovor** започвам, подхващам, завързвам разговор; **~at známost** завързвам познāнство **2.** (*со, кого*) заплїтам, оплїтам (*нещо, някого в нещо*): **pavouk ~á mušku do pavučiny** пāякът оплїта мушица в пāяжината  
**záprah, -u** *м.* впрягане, запрягане, впряг: **~několika zvířat vedle sebe** впрягане на няколко животины  
**jednom ~u/na jeden ~** (работя) без почивка; **hodit se do ~u s někým** *прен.* подхōждам си с някого; *разг.* лїка-прилика сме си с някого  
**zapřah|at, -ám** *несв. 1.* (*кого, со до єeho/k єetu*) впрягам, запрягам (*някого, нещо в нещо*): **~at koně, krávy do vozu/k vozu** впрягам, запрягам конє, крави в карўца **2.** (*кого – вин. до єeho/k єetu*) *експр.* впрягам (*някого в някаква дейност*): **~at se do práce** впрягам се, хвāщам се на рāбота; залавам се за рāбота  
**zapřáh|nout, -nu** *св. 1.* (*кого, со до єeho/k єetu*) впрєгна, запрєгна (*някого, нещо в нещо*): **~nout koně do vozu, k pluhu** впрєгна, запрєгна кōн в карўца, в плўг; **~nout se do jha manželského** *прен. експр.* надяна сьпружєския хомōт **2.** (*кого – вин. до єeho/k єetu*) *експр.* впрєгна (*някого в някаква дейност*): **být zapřažen do práce** впрєгнат сьм в рāбота; натовāрен сьм с рāбота; **~nout syna k učení** впрєгна синā (си) в ўченє  
**zapřah|ovat, -uji/разг. -uju** *несв. 1.* (*кого, со до єeho/k єetu*) впрягам, запрягам (*някого, нещо в нещо*) **2.** (*кого – вин. до єeho/k єetu*) *експр.* впрягам (*някого в някаква дейност*)  
**zapřažen|ý, -á, -é** впрєгнат, запрєгнат: **~ý vůz** впрєгната колā  
**zapřen|á, -é** *ж. само в съчет. на ~ou/na~ou*

тайно, потайно, скрйшом, инкòгнито: **zúčastnit se něčeho na ~ou** тайно участвам в нещо; **cestovat na ~ou** пътувам инкòгнито  
**zápřezk|a, -y ж. спец.** рѣмъче със закопчалка: **~a tlumoku** рѣмъче със закопчалка на раница  
**zápřez, -e ж. 1.** впрягане, запрягане: **~ koní** впрягане **~** (работя) без почивка; **pracovat na dvoji ~** (работя) с прекъсване **2.** впряг: **saně se ~í** шейна с впряг; **patřit do jedné ~e** *прен.* принадлежим към един впряг, едно цяло сме, заедно сме  
**zápřezh|ý, -á, -é** който се отнася до впряг; впрегáтен: **~é pluhu сел. стоп.** впрегáтни плúгове  
**zapřičiněn|ý, -á, -é** *остар. книж. публ.* причинен, предизвикан  
**zapřičin|it, -ím св. (co)** *остар. книж. публ.* причиня, предизвикам (нещо): **neopatrnost ~la požár** невниманието причиня, предизвика пожар; **~it neštěstí, škodu, poruchu** причиня нещáстие, вредá, поврѣда  
**zapřičin|ovat, -uji/разг. -uju** *несв. (co)* *остар. книж. публ.* причинявам, предизвиквам (нещо): **~ovat nedostatky** причинявам, предизвиквам липси, недостатъци  
**zapřisáh|at, -ám** *несв. (koho – вин.) книж.* заклѣвам, заклíнам, умолявам (някого): **~ám vás** заклѣвам, умолявам ви  
**zapřisáh|at se, -ám se** *несв. книж.* давам клѣтва; заклѣвам се, кълна се: **~á se, že mluví pravdu** заклѣва се, кълнѣ се, че казва истината  
**zapřisáh|lý, -á, -é** заклѣт, непримирим, отявлен, върл: **~ý nepřítel** заклѣт враг, неприятел  
**zapřisáh|nout, -nu** *св. (koho – вин.) книж.* заклъна (някого): **~l mě, abych mlčel** той ме заклѣ да мълча  
**zapřisáh|nout se, -nu se** *св. книж.* заклъна се, зарекá се: **~l se, že už to neudělá** той се заклѣ, зарѣче се, че вече не щѣ направи това  
**zapř|íst, -edu св. 1.** в съчет. **~íst rozhovor** запòчна, подхвáна, завържа разговор; **~íst známost** завържа познáнство **2. (co, koho kam)** заплетà, оплетà (нещо, някого в нещо): **některí pavouci ~edou do svých sítí i malé mušky** някои пàйци оплитат в мрѣжите си и мálки мушйци; **~íst přitele do intriky** *прен. книж.* заплетà, въвлекà приятел в интриги  
**zapřít I, -řu/книж. -ru св. 1. (co)** подпрà, опрà (нещо): **~řít dveře sochořem** залòстя, подпрà вратà с лòст; **~řít si ruce v bok** опрà ръце на хълбоците **2. (co do čeho; čím do čeho)** натисна, наблèгна (с нещо върху нещо): **~řít veslo/veslem do vln** натисна веслò във вълните  
**zapřít II, -řu/книж. -ru св. 1. (co)** отрекà, откажа, отхвърля, не призная (нещо): **~řít účast, provinění** отрекà участие, провинѣние; **nemů-**

**že ~řít, že...** не мòже да отречѣ, че... **2. (koho, co)** скрйя (някого, нещо); запàзя в тайна (нечие) присъствие; отрекà се (от някого, от нещо): **~řela manžela před hosty** тя скрй присъствието на мъжà си от гòстите; **~ři mě!** кажи, че ме нýма! **~řít ukradenou peněženku** укрйя откраднатò портмонѣ; отрекà да съм откраднал портмонѣ **3. (koho, co)** потисна, превзъмòгна (някого, нещо): **ne~ře v sobě umělce** не мòже да потисне в сѣбе си човѣка на изкúството; **syn otce ne~ře** синът се е мѣтнал, синът приличà на бащà си: **~řít rozpaky** потисна, превзъмòгна смущѣние  
**zapřít se I, -řu se/книж. -ru se св. (o co, do čeho)** опрà се, подпрà се (в нещо, на нещо): **~řít se o kraj stolu** опрà се в ръбà на мàса; **~řít se rukama do lopaty** подпрà се с ръце на лопàта  
**zapřít se II, -řu se/книж. -ru se св. 1.** скрйя присъствието си; скрйя се: **~řel se doma** тòй се скрй вкъщи **2.** овладѣя се, преодоля се, превзъмòгна се: **nedovedl se ~řít a vybuchl zlostí** тòй не мòжà да се овладѣе и избухна в гняв  
**zapř|sat, -išu/книж. -iši св. 1. (koho, co kam)** запиша, впиша, вклòча, внесà, регистрирам (някого, нещо някъде): **~sat dítě do školy** запиша детѣ на училище/в училище; **dát se ~sat do kurzu** запиша се в кúрс; **~sat položky do knihy** *счетов.* внесà, запиша перà в счетовòдна кнйга **2. (co, koho)** запиша, отбелѣжа (нещо, някого): **~sat (si) adresu** запиша (си) адрѣс; **~sat text písň** запиша тѣкст на пѣсен  
♦ **být u něčoho dobře ~paně ~sno** *гов.* съм се с добрò/с лòшо йме пред някого; **~sat něco černou křídou do komína** *експр. често шегов.* не сй стрýва да пòмня нещо; *шегов.* товà трябва да го запиша, да го отбелѣжа някъде; това трябва да го запиша със златни бûкви; **~piš si to za uši!** *експр.* запиши си товà на чёлòто! **kam to ~sat!** каквò да мýсля за товà! къдѣ да отбелѣжим товà събитие! (*израз на учудване*)  
**zapř|sat se, -išu se/книж. -iši se св. (kam)** запиша се (някъде): **~sat se do prezenční listiny** запишасвѣтисъзнаприсъствие♦ **~sat se zlatým písmem (do dějin)** запиша се със златни бûкви (в истòрията)  
**zapud|it, -ím св. (koho, co)** *книж.* отхвърля, прогòня, пропѣдя (някого, нещо): **~it nevěrnou manželku** пропѣдя невýрна съпругà; **~it (od sebe) zlé rádce** прогòня (от сѣбе си), пропѣдя лòшите сѣвѣтници; **~it trapné myšlenky** *прен.* прогòня, отхвърля тýгостни мýсли  
**zapudr|ovat, -uji/разг. -uju св. (co) 1.** напúдра



- (нещо): **~ovat tvář** напудря лицето си; **zá-sysem ~ovat ránu** посипя рана с пудра **2.** при-крія, скрия (нещо) с пудра: **~ovat stopy pláče** прикрія с пудра следи от плач
- zapůjč|it, -ím** св. (коти со) книж. заема, дам на заём (нещо на някого): **~it knihu, peníze** заема, дам на заём книга, пари
- zapůjčk|a, -u** ж. книж. заём: **větší ~a peněz** голѣм паричен заём
- zapůjčn|í, -í, -í** книж. който се отнася до заём; заѣмен: **~í kapitál** икон. заѣмен капитал
- zapůjč|ovat, -uji/разг. -uju** несв. (коти со) книж. заемам, давам на заём (нещо на някого): **~ovat peníze** заемам, давам на заём пари
- zapuk|at, -ám** св. разг. запѣфкам (с лула): **~al prudce z dýmky** той запѣфка енергично с лулата
- zapump|ovat, -uji/разг. -uju** св. (со) **1.** запѣмпя, (за)пѣчна да пѣмпя (нещо): **~ovat ze studně** (за)пѣчна да пѣмпя от кладенец **2.** напѣмпя (обикн. вода): **~ovat si vodu** напѣмпя си вода
- zapůsob|it, -ím** св. **1.** (на кого, на со čím, jak) направа впечатлѣние (на някого с нещо); окажа въздѣйствиe, повлияя, въздѣйствам (върху някого, върху нещо): **~il na okolí svým chováním** той направи впечатлѣние на околните със своето държаніe; **výchovně ~it** повлияя възпитателно; окажа възпитателно въздѣйствиe; **~it na rodiče, aby pomohli** окажа влияниe, въздѣйствиe върху родители, за да помогнат **2.** обикн. третол. **-í** подѣйства: **lék ~il** лекарството подѣйства
- zapust|it, -ím** св. **1.** (со kam) вкарам, забия (нещо някъде): **~it kůly do země** забия колове в земята; **~it skříňku do zdi** вградя, монтира шкафче в стена; **~it šrouby** техн. зенкеровам, завинтя винтове така, че главите им да потънат **2.** в съчет. **~it kořeny (kde) a)** обикн. третол. пусне корени, вкорени се (някъде) (за растение) **б)** прен. пусна корени, установя се (някъде) (за човек) **3.** (кого – вин.) сел. стоп. пусна за заплождане, за съешаване (животно): **~it klisnu** пусна кобила при жребѣц
- zápustk|a, -u** ж. техн. щѣмпа, щѣнца: **spodní, vrchní ~a** долна, горна щѣмпа
- zápustkárn|a, -u** ж. техн. ковашко-щѣмповъчен цѣх
- zápustkov|ý, -á, -é** техн. щѣмповъчен, щѣнцов: **~é kování** щѣмповъчно коване
- zápustn|ý, -á, -é** техн. предназначѣн за зенкерование; зенкерован, потънал: **~ý šroub, nýt** зенкерован, потънал, вдълбан винт, нйт; винт, нйт с потънала глава
- zapuštěn|ý, -á, -é** техн. зенкерован; вкаран
- дълбоко, вдълбан, потънал: **~ý zámek** вдълбана брава; **~é nýty** нитове с потънали главы; зенкеровани нитове
- zapuz|ovat, -uji/разг. -uju** несв. (кого, со) книж. прогонвам, пропѣждам, отхвърлям (някого, нещо): **~ovat nepřátele** прогонвам, пропѣждам неприятели: **~ovat zlé myšlenky** прен. прогонвам, отхвърлям лоши мисли
- zapýřen|ý I, -á, -é** книж. почервенѣл: **~á tvář** почервенѣло лице
- zapýřen|ý II, -á, -é** сел. стоп. покрит с плѣвели; заплевѣн, буренясал: **~é pole** заплевѣна, буренясала нива
- zapýř|it, обикн. третол. -í** св. (со) сел. стоп. заплевѣи, покрие с плѣвели (нещо)
- zapýř|it se, -ím se** св. книж. изчервя се, почервенѣя: **~it se studem (až po uši)** изчервя се, почервенѣя от срам (чѣк до уши)
- zapytláč|it, -ím** св. (со) придобия (нещо) чрез браконьерство
- zapytláč|it si, -ím si** св. разг. **1.** занима се с браконьерство; побраконьерствам: **~it si v lese, v řece** побраконьерствам в гората, в реката **2.** прен. експр. тайно завѣржа любовни връзки: **rád si ~il** той обичаше да походва (по чуждо)
- zaráčk|ovat, -uji/разг. -uju** св. неясно, увуларно изговѣря звука р; произнесѣ фрѣнско р
- zarad|ovat se, -uji se/разг. -uju se** св. (z čeho, z koho) зарадвам се (на нещо, на някого): **~ovat se z úspěchu, z dětí** зарадвам се на успѣх, на деца
- zarach|at, -ám** св. експр. затрополя, затрещя
- zarachot|it, -ím** св. **1.** обикн. третол. **-í** затрещѣи, изтрещѣи, затрополи, изтрополи: **vozy ~ily na cestě** колите затрополиха, изтрополиха на пътя; **~ily kulometry** затрещѣяха, изтрещѣяха картѣчници; **~ila okna** задрънчѣяха, издрънчѣяха прозорци **2.** (čím) затракам, изтракам, задрънча, издрънча (с нещо): **~it nádobím** затракам, изтракам със съдове; **~it klíči** затракам, изтракам, задрънча, издрънча с клѣчове
- zarajt|ovat si, -uju si** св. разг. **1.** пояздя: **~ovat si na koni** пояздя кон **2.** (на čet) експр. хвана се, займ се (за нещо): **~ovat si na předpisech** хвана се, займ се за наредбите
- zarakv|it, -ím** св. (кого – вин.) спец. полѣжа в ковчѣг (починал)
- zarámovan|ý, -á, -é** поставен в рамка: **~ý obraz** картѣна, поставена в рамка
- zarám|ovat, -uji/разг. -uju** св. (со) поставя в рамка (нещо): **~ovat obraz, zrcadlo** поставя в рамка картѣна, огледѣло
- zarámus|it, -ím** св. разг. **1.** обикн. третол. **-í** затрещѣи, загърми, затрополи, затрака, запѣчне

да вдига шум, вдигне шум: **stroje ~ily** машините затракаха, загърмяха **2. (na koho)** закрещя (на някого): **~il na něho, že lže** той му закрещя, че лъже

**zaranžovat** [s-a/-za-], **-uji/разг. -uju** св. (со) **1.** аранжирам, устрой, организирам (нещо): **~ovat setkání, slavnost** устрой, организирам среща, тържество **2.** аранжирам, подреда (нещо): **~ovat výklad** аранжирам, подреда витрина

**zarazit, -ím** св. **1. (co kam)** забия, зачукам (нещо някъде): **~it kůl do země, hřebík do zdi** забия кол в земята, гвоздей в стена; **~il si třísku do paty** заби му се, забодя му се треска в петата **2. (co kam)** напъхам, пъхна (нещо някъде): **~il klíč do zámku** пъхна ключ в ключалка **3. (co, koho)** спра (нещо, някого): **~it vůz, koně** спра кола, кон; **~it stroj** спра, изключва машина; **~it dopravu** спра движение **4. (koho, co)** попреча (на някого, на нещо): **chtěl promluvit, ale ~ili ho** той искаше да се изкаже, но го прекъснаха; **to se mu musí ~it** трябва да му се попречи в това; **já mu to ~ím** разг. аз ще му забраня това; ще му избия това от главата; **~it vydávání časopisu** прекратя, забраня издаване на списание; спра списание **5. (koho – вин.)** поразя, смая, засегна, обидя (някого): **~ilo ho nevlídné přijetí** поразя го, засегна го нелюбезното посрещане

**zarazit se, -ím se** св. **1.** обикн. третол. **-í se (kam)** забие се (някъде): **do chodidla se mu ~il trn** в ходилото му се заби трън **2. същ. и zarazit, -ím** спра (се): **auto (se) ~ilo u chodníku** колата спра до тротоара; **dech se jí ~il** дъхът ѝ спра; **~il (se) včas ve své kritice** той спра навреме критиката си **3.** изумя се, слисам се, смая се, изненадам се, стъписам се: **~il se, ale rychle se vzpamatoval** той се стъписа, но бързо се опомни; **~il se nad tou otázkou** той се изненада от този въпрос; този въпрос го накара да се замисли

**zaražející, -í, -í** смущаващ, озадачаващ: **~í fakt** смущаващ, озадачаващ факт

**zaraženě** нар. озадачено, смутено: **~ se podívat** погледна озадачено, смутено

**zaraženost, -i** ж. озадаченост, смут

**zaražený, -á, -é** озадачен, смутен, удивен, учуден: **~é dítě** смутено дете; **~ý pohled** смутен поглед; **~ý úsměv** смутена усмивка

**zarážet, -ím, 3. мн. -ejí/-í** нескв. **1. (co kam)** забивам, зачукам (нещо някъде): **~et kůl do země, skobu do zdi** забивам кол в земята, скоба в стена **2. (co kam)** напъхвам, пъхам (нещо някъде): **~et meč do pochvy** пъхам меч в ножница **3. (co, koho)** спирам (нещо, някого): **~et stroj** спирам, изключвам машина; **~et koně**

спирам кон **4. (koho, co)** прекъсвам (някого, нещо): **~eli ho při výkladu** прекъсвах го по време на лекцията; **vítr jim ~el dech** вятърът им прекъсваше, спираше дъх **5. (koho – вин.)** смущавам, поразявам, смайвам, изумявам (някого): **~elo ho, že má jiný názor** смущавах го, поразявах го, че той/тя е на друго мнение; **nepořádek všechny ~el** безпорядъкът смущавах, смайвах, изумявах всички

**zarážet se, -ím se, 3. мн. -ejí se/-í se** нескв. **1.** обикн. третол. **-í se (kam)** забива се (някъде): **třísky se jim ~ely do rukou** в ръцете им се забиваха трески; **sekera se ~ela do dřeva** секирата се забиваше в дървото **2. същ. и zarážet, -ím** спирам (се): **zástupy se chvílemi ~ely** тълпите се спираха от време на време; **vlak ~í** влакът спира; **~et se při výkladu** спирам, правя паузи по време на лекция **3.** смущавам се, изненадвам се, изумявам се, смайвам се, стъписвам се: **~et se nad nevhodnou otázkou** стъписвам се от неудобен въпрос; неуместен въпрос ме смущава

**zarážka, -y** ж. **1.** спиране **2. техн.** спирателно устройство, приспособление; стъпор: **~a psa-sícho stroje** ограничителен блок на пишеща машина; **~a tabulátoru** спиращ райтер на табулатор; **kolejová ~a** ж.п. спирателна обувка, жарг. кучка **3. печат.** отстъп: **stránková ~a** отстъп, чело (в горната част на печатна страница); **řádková ~a** отстъп, нов ред **zarážkař, -e** м. ж.п. стрелочник, който поставя спирателни обувки

**zarážkový, -á, -é** **1.** ж.п. спирателен: **~é kolejové brzdy** спирателни обувки **2. печат.** който се отнася до отстъп: **~á stránka** страница с отстъп, с чело в горната част; **~á řádka** ред с отстъп; нов ред

**zardělost, -i** ж. книж. червенина, руменина **zardělý, -á, -é** книж. зачервен, изчервен: **~á tvář** зачервено, изчервено лице

**zardění, -í** ср. книж. червенина, руменина

**zarděníky, -ek** ж. мн. мед. рубеола

**zardít se, -ím se** св. книж. зачервя се, изчервя се: **~í se studem, hněvem** зачервя се, изчервя се от срам, от гняв

**zardívát se, -ám se** нескв. книж. зачервявам се, изчервявам се

**zardousit, -ím** св. **1. (koho – вин.)** удушя (някого): **~it oběť** удушя жертва; **~it husu** извия шията на гъска **2. (co)** прен. експр. задушя, потушя, потъпча (нещо): **~it hnůtí odporu** задушя съпротивително движение; **krvavě ~it revoluci** удавя в кръв революция

**zareagovat, -uji/разг. -uju** св. (на со) реагирам (на нещо): **~ovat na kritiku** реагирам на крит-

тика; **nemocný ~oval (očima)** болният реагира (с поглед)  
**zarebel|ovat si, -uji si/разг. -uju si св.** разбунтувам се; направа опит за бунт  
**zarecit|ovat, -uji/разг. -uju св. (со)** прочета, изрецитирам (нещо): **~ovat verše** изрецитирам стихове  
**zarejdi|ovat, -uji/разг. -uju св. (со, koho) 1.** (за-)регистрирам (нещо, някого): **~ovat žádost, vozidlo** (за)регистрирам молба, превозно средство; **~ovat nového člena** (за)регистрирам нов член **2. разг.** забележа (нещо, някого): **tu změnu jsem vůbec ne~oval** изобщо не забелязах тази промяна  
**zarejd|it, -ím св. 1.** потичам, полудувам: **děti ~ily na dvorku** децата полудуваха на двора **2. същ. и zarejd|it si, -ím si разг. експр.** потанцувам, полудувам  
**zarejd|ovat, -uju св. разг. 1. (kam)** насоча (се), отправя (се): **~ovat vozem na kraj silnice** насоча, отбия кола към края на шосето **2. (со kam)** насоча (нещо някъде): **~ovat veslem lodku do úzkého ramene řeky** насоча с весло лодка в тесен ръкав на река **3. (čím)** започна да движа, раздвижа (нещо) в различни посоки: **~ovat ojí** развija о́к наляво-надясно  
**zarept|at, -ám св. (proti komu, proti čemu; na koho, na co)** възропта (против някого, против нещо; срещу някого, срещу нещо): **~ala proti matce** тя възропта против майка си; **zachtělo se mu proti tomu ~at** прииска му се да възроптае против това; **~at na vedoucího** възроптаа против началник  
**zaretuš|ovat, -uji/разг. -uju св. (со)** ретуширам (нещо): **~ovat na fotografii vrásky** ретуширам бръчки на снимка; **~ovat aféru** прен. прикрива афера  
**zarezavěl|ý, zarezivěl|ý, -á, -é** ръждясал, заръждавял: **~ý zámek** ръждясал катинар, ръждясала ключалка  
**zarezav|ět, zareziv|ět, обикн. третол. -í, 3. мн. -ějí/-í св.** ръждяса, заръждавяе: **šroub ~ěl** винтът ръждяса, поръждавя  
**zarchaiz|ovat [s-a-/za-], -uji/разг. -uju св. (со)** архаизирам (нещо): **~ovat slovní výraz** архаизирам словесен израз  
**zaristokratiz|ovat [s-a-/za-], -uji/разг. -uju св. (koho, со)** аристократизирам (някого, нещо)  
**zaristokratiz|ovat se [s-a-/za-], -uji se/разг. -uju se св.** аристократизирам се  
**zarmouceně нар.** огорчено, печално, скръбно, тъжно: **podívat se ~** погледна огорчено, печално, тъжно  
**zarmoucenost, -i жс.** огорчение, тъга, мъка, скръб

**zarmoucen|ý, -á, -é** огорчен, опечален, печален, тъжен, скръбен, натъжен, наскърбен: **~í rodiče** огорчени, опечалени, натъжени родители; **~ý pohled** огорчен, тъжен поглед  
**zarmout|it, -ím св. (koho – вин.)** огорча, опечаля, натъжа, наскърбя (някого): **~it matku** огорча, натъжа, наскърбя майка си; **~ilo ho, že nepřišla** огорчи го това, че тя не дойде  
**zarmout|it se, -ím se св.** огорча се, опечаля се, натъжа се, наскърбя се: **~il se, když to uslyšel** той се огорчи, натъжи се, като чу това  
**zarmuc|ovat, -uji/разг. -uju несв. (koho – вин.)** огорчавам, опечалявам, натъжавам, наскърбявам (някого): **~ovat rodiče** огорчавам, натъжавам, наскърбявам родителите си  
**zarmuc|ovat se, -uji se/разг. -uju se несв.** огорчавам се, опечалявам се, натъжавам се, наскърбявам се  
**zarmucuj|ící, -í, -í** огорчен, печален, скръбен, прискръбен: **~í zpráva** печално известие, скръбна вест  
**zármuť|ek, -ku м.** огорчение, мъка, печал, тъга, скръб: **pocítit ~ek** почувствувам огорчение, тъга; **naplnit ~kem** изпълня със скръб  
**zárodeč|ník, -u м. бот.** архегон (женски орган за размножаване при мъхове и под.)  
**zárodeč|ný, -á, -é биол.** зародишен: **~é stadium** зародишен стадий; **~á buňka** зародишна клетка; **~ý list** зародишен лист; **~á protoplazma** зародишна протоплазма; **~ý vak** зародишна торбичка  
**zárod|ek, -ku м. 1.** зародиш, ембрион: **~ek ve vejci** зародиш в яйце; **choroboplodný ~ek мед.** болестотворен зародиш **2. бот.** кълн **3. спец.** център на кристализация **4. (čeho) прен.** начален етап, начало (на нещо): **~ek zla** кълн(ове) на злото; **~ek revolučního hnutí** начало на революционно движение  
**zaroj|it se, обикн. третол. -í se св.** запъпли  
**zarol|ovat, -uji/разг. -uju св. (со)** завия, навия (нещо) на руло  
**zaros|it, обикн. третол. -í св. (со)** зароса, ороси; намокри (нещо) с роса: **drobný déšť ~il okno** ситният дъжд ороси прозореца  
**zaros|it se, обикн. третол. -í se св.** ороси се; покри се с роса, с влага: **brýle se ~ily** очилата се изпотиха; **oči se jí ~ily (slzami)** очите ѝ се насълзиха  
**zarostl|ý, -á, -é 1.** обрасъл (с трева, с косми и под.): **~ý močál** обрасло блато; **mechem ~á střecha** покрит с мъх покрив; **~á tvář** брадясало лице; **chodil celý ~ý** ходеше брадясал, небръснат **2. враснал: nehet ~ý do kůže мед.** нокът, враснал в кожата на пръста  
**zarošťa|it si, -ím si св. разг. експр.** полудувам

**zarouh|at se, -ám se** *св.* **1.** проявя, извърша богоухълство **2.** (*коти, četu*) почна да руга (някого, нещо)

**zarous|at, -ám** *св. (co)* нарося, измъкря (*нещо*) при газене в росна трева: **~at si v lese boty** измъкря си обувките в гората

**zarous|at se, -ám se** *св.* нарося се, измъкря се при газене в росна трева: **~at se po kotníky v trávě** измъкря се до глезените в тревата

**zároveň** *нар.* **1.** едновременно, същевременно, в същото време: **přišli** ~ дойдоха едновременно; **četla a ~ poslouchala rádio** тя четеше и заедно с това слушаше радио **2.** също така, както и: **je to stanovisko mé a mých přátel** ~ това е моё мнение, както и на моите приятели

**zarovn|at, -ám** *св. 1.* изравня, подравня (*нещо*): **~at délku sukně** подравня дължина на пола; **~at záhon** подравня леха; **~at nožem polevu na dortu** изгладя с нож глазурата на торта **2.** (*co kam; co*) подрежда (*нещо*): **~at prádlo do skříně** подрежда бельо в шкаф; **~at knihy do knihovny** подрежда книги в библиотека **3.** (*koho, co čím; co*) скрива, покрива, прикрива (*нещо*): **~ali ho slámou** покрива го със слама; **~at knížku na dno kufru** скрива книга на дъното на куфар **4.** (*co čím*) запълня, напълня (*нещо с нещо*): **~at stůl knihami** запълня, отрупам маса с книги; **~at otvor kamenu** запълня отвор с камъни **5.** (*co*) закръгля (*нещо*): **~at účet (na 200 korun)** закръгля сметка (на 200 крони)

**zarovnávac|í, -í, -í** изравняващ, подравняващ, изглаждащ: **~í nůž** *техн.* изравняващ, подравняващ нож

**zarovnáv|at, -ám** *несв. 1.* (*co*) изравнявам/изравнявам, подравнявам/подравнявам (*нещо*): **~at okraje záhonů** подравнявам краища на лехи; **hoblováním ~at desku stolu** изглаждам с ренде плът на маса **2.** (*co kam; co*) подреждам (*нещо*): **~at vyžehlené prádlo do skříně** подреждам изгладено бельо в шкаф **3.** (*koho, co čím; co*) покривам, затрупвам (*някого, нещо*): **přivázali oba mnichy k jednomu kolu, ~ali je poleny** вързаха двамата монаси за един кол, натрупваха надколо им дърва **4.** (*co čím*) запълвам, напълвам (*нещо с нещо*): **hračky začínaly ~at stůl u okna** играчките почваха да запълват масата до прозореца **5.** (*co*) закръглявам (*нещо*): **~at cenu** закръглявам цена

**zárož|í, -í** *ср.* място зад ъгъл: **vystoupit ze ~í** показва се иззад ъгъла

**zarputile** *нар.* упорито, ожесточено: **~ mlčet** мълча упорито; **~ se bránit** съпротивлявам се упорито, ожесточено

**zarputil|ec, -ce** *м.* упорит, твърдоглав човек; инатчия

**zarputilost, -i** *жс.* упорство, твърдоглавие, инат **zarputil|ý, -á, -é** упорит, твърдоглав, инат, ожесточен, враждебен: **~ý nepřítel** упорит, ожесточен, отявлен противник; **~ý pohled** враждебен, сърдит поглед; **~á nemoc** упорита, лоша болест

**zárub, -u** *м.* нарез, засечено

**zárub|eň, -ně** *жс.* **1.** каса на врата **2.** рама на прозорец

**zaručeně** *нар.* непременно, положително, гарантирано: **~ přijde** непременно ще дойде; **~ čerstvé zboží** гарантирано прясна стока

**zaručenost, -i** *жс.* гарантираност, сигурност

**zaručen|ý, -á, -é** **1.** гарантиран: **~á jakost** гарантирано качество **2.** гарантиран, сигурен, несъмнен, достоверен, положителен, точен: **~é zprávy** сигурни, точни сведения

**zaruč|it, -ím** *св. 1.* (*koti co*) осигуря, гарантирам (*на някого нещо*): **~ili mu všechna práva** гарантирах му всички права; **~it svobodu slova, tisku zákonem** осигуря, гарантирам свободата на словото, на печата със закон **2.** (*co*) гарантирам, обезпечя финансово (*нещо*): **~it úvěr** обезпечя кредит

**zaruč|it se, -ím se** *св. 1.* (*za co, za koho komu*) гарантирам (*за нещо, за някого пред някого*): **~it se za správnost údajů, za kvalitu zboží** гарантирам за достоверност на сведения, за качество на стоки; **~it se za uchazeče** гарантирам за кандидат **2.** (*za koho, za co čím*) поръчителствам (*за някого, за нещо с нещо*): **~it se za kolegu (při půjčce)** поръчителствам на колега (при отпускане на заем); **~it se za vzniklé škody svým majetkem** поръчителствам, гарантирам с имуществото си за евентуални щети

**záručn|í, -í, -í** гаранционен: **~í doba, lhůta** гаранционен срок; **~í list** гаранционна карта

**zaruč|ovat, -uji/razg. -uju** *несв. 1.* (*koti co*) осигурявам, гарантирам (*на някого нещо*): **~ovat osobní svobodu, rovnoprávnost** осигурявам, гарантирам лична свобода, равноправие; **přítomní ~ují svými podpisy, že...** присъстващите потвърждават, гарантират със своите подписи, че... **2.** (*co*) гарантирам, обезпечавам финансово (*нещо*): **~ovat úvěr** гарантирам, обезпечавам кредит

**zaruč|ovat se, -uji se/разг. -uju se** *несв. 1.* (*za koho, za co komu*) гарантирам (*за някого, за нещо пред някого*): **~ovat se za správnost údajů** гарантирам за достоверност на сведения; **~ovat se za své podřízené** гарантирам за подчинените си **2.** (*za koho, za co čím*) поръ-



чителствам (за някого, за нещо с нещо); стъ-  
вам гарант (на някого; за нещо с нещо): **~oval se za něho u věřitelů** той поръчителстваше за  
него, стъваше му гарант пред кредиторите  
**zarudle** нар. червено, червеникаво: **~ hnědá pleť**  
кафявочервен, червеникавокафяв цвят на  
кожата  
**zarudlost, -i** жс. червенина, червеникавост: **~  
kůže** червеникавост на кожата  
**zarudl|ý, -á, -é** позачервен, червеникав, червен:  
**~ý nos** червен нос; **~ý obličej** червено лице  
**zarud|nout**, обикн. *третол.* **-ne** св. почервенее,  
зачерви се: **oči jí pláčem ~ly** очите ѝ се за-  
червиха от плач; **tvář jí rozčilením ~la** лицето  
й почервения от яд, от възбуждане, от възбуда  
**záruk|a, -u** жс. гаранция, залог: **dát ~u za do-  
držení lhůty** дам гаранция, гарантирам за  
спазване на срок; **spolehlivá ~a** сигурна  
гаранция; **~a za kvalitu výrobku** гаранция за  
качество на издѐлие; **opatření je ~ou, že...**  
мерките са гаранция, че...  
**zaruml|ovat, -uji/разг. -uju** св. разг. **1.** (нащ;  
do čeho) почна да чукам; зачукам, затрополя,  
изтрополя (по нещо): **~ovat na vrátka** почна  
да чукам, зачукам на вратичка **2.** (čím) *експр.*  
почна да блъскам; заблъскам (нещо): **~ovat  
klikou, zavřenými dveřmi** почна да блъскам,  
заблъскам, задърпам брава, затворена врата  
**zarup|at**, обикн. *третол.* **-el/-á** св. запука, про-  
пука, запращя, испращя, заскърца, проскърца:  
**podlaha, postel ~ala** подът, леглото заскърца;  
**sníh ~al pod koňskými kopyty** снегът заскър-  
ца под конските копита  
**zarup|nout**, обикн. *третол.* **-ne** св. (кратко) из-  
пука, испращя, изскърца, изтрака, изтрополи:  
**ve stroji něco ~lo** в машината нещо изпука,  
изтрака  
**zar|ůst, -ostu** св. **1.** обикн. *третол.* **-oste** (со)  
покрие (нещо) (за растителност): **mech  
všechno ~ostl** мъх покри всичко **2.** обикн.  
*третол.* **-oste** (čím) обрасне, покрие се (с ра-  
стителност и под.): **cesta ~ostla trávou** пътят  
обрасна с трева; **rybník ~ostl rákosím** езеро-  
то обрасна с тръстика **3.** (čím) пусна си (обикн.  
*брада, коса*); обрасна (обикн. с брада, с ко-  
са); брадясам: **nechat si tvář ~ůst (vousem)**  
пусна си брада, брадясам **4.** обикн. *третол.*  
**-oste** зарасне, заздравее (за рана): **rána dobře  
~ostla** раната зарасна добре **5.** обикн. *третол.*  
**-oste** (kam/kde) врасне (се) (в нещо): **kořeny  
~ostly do skály** корените се враснаха в ска-  
лата; **skoba ~ostla do kmene/v kmeni stromu**  
скобата (се) е враснала в стъблото на дървото  
**zarůst|at, -ám** *несв. 1.* обикн. *третол.* **-á** (со)  
покрива (нещо) (за растителност): **tráva**

**~ala mělký rybník** трева покриваше плиткото  
езеро **2.** обикн. *третол.* **-á** (čím) обрасва,  
покрива се (с растителност и под.): **za-  
hrádka ~ala plevelem** градинката обрасваше  
с плевели **3.** (čím) пускам си (обикн. *брада,  
коса*); обрасвам (обикн. с брада, с коса);  
брадясвам: **tvář ~ala (vousy)** лицето обрасва-  
ше, покриваше се с брада **4.** обикн. *третол.*  
**-á** зараства, заздравява (за рана): **rána rychle  
~ala** раната бързо зарастваше, заздравяваше  
**5.** обикн. *третол.* **-á** (kam/kde) врасва (се)  
(в нещо): **skoba lety ~ala do kmene stromu** с  
годините скобата (се) врасваше в стъблото  
на дървото  
**zarůžověle** нар. порозовяло, възрозово  
**zarůžověl|ý, -á, -é** порозовял, розовичък: **~á pleť**  
порозовял цвят на кожата  
**zarůžov|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í** св. **1.** обикн. *тре-  
тол.* **-í** стәне розовичък, порозовее: **hloh ~ěl**  
глогът порозовя **2.** (со) направя (нещо) рѐ-  
зовичко; порозовя (нещо)  
**zarybař|it si, -ím si** св. разг. половя риба; (от  
време на време) се занимава с риболов: **~it si  
o dovolené** половя риба по време на отпуск  
**zarybn|it, -ím** св. (со) риб. зарибя (нещо): **~it  
řeku** зарибя река  
**zarybňovac|í, -í, -í** риб. който се отнася до за-  
рибяване; зарибяващ: **~í akce, plán** акция,  
план за зарибяване  
**zarybň|ovat, -uji/разг. -uju** *несв. (со) риб.* за-  
рибявам (нещо): **~ovat vodní toky** зарибявам  
реки  
**zaryč|et, -ím, 3. мн. -ejí/-í** св. зарева, изрева, из-  
цвѝля: **radostně ~et** радостно изцвѝля; **~et  
bolestí** изрева, зарева от болка; **~et divokým  
křikem** изрева с див вѝк  
**zarýgl|ovat, zarygl|ovat, -uju** св. (со) разг. за-  
творя (нещо) с резе, с райбер: **nezapomenout  
~ovat** не забравя да сложа резе; **~ovat dveře**  
залѐстя, зарезя врата  
**zarýgl|ovat se, zarygl|ovat se, -uju se** св. разг.  
затвѐря се с резе, с райбер: **~ovat se ve světnici**  
залѐстя се, затвѐря се в стая  
**zarýp|at, -ám/-u** св. (do koho) разг. *експр.* займ  
се (с някого); займ, нападна, атакувам (ня-  
кого)  
**zarýp|nout, -nu** св. **1.** (čím do čeho) (рязко) забия  
(нещо в нещо); задълбавя (с нещо в нещо):  
**~nout nožem do dřeva** задълбавя с нож, забия  
нож в дърво **2.** (do koho) *експр.* займ се (с  
някого); займ, нападна (някого) (с дѝми)  
**zarys|ovat, -uji/разг. -uju** св. (со kam) начертая,  
нанеса (нещо някъде)  
**zaryšavěl|ý, -á, -é** рижав: **~é vousy, vlasy** рижав  
брада, коса

**zar|ýt, -yji/разг. -yju св. 1.** (*čím do čeho*) (за)пòчна да рíя, да рòвя, да копáя (с нецò в нецò): **~ýt do záhonu** (за)пòчна да копáя лехà **2.** (*co kam*) забíя, забодà, врèжа (нецò някòде): **~ýt pluh do země** забíя, врèжа плòг в земя́та **3.** (*co kam*) зарòвя, заврà, забíя (нецò някòде): **~ýt prsty do vlasů** зарòвя прèсти в косàта; **~ýt (si) hlavu do peřin** забíя, зарòвя главà в пýхени завíвки; **~ýt někomu nehty do rukou** забíя, впíя нòкти в рýцете на някого **4.** (*co kam*) зарíя, зарòвя, закопáя (нецò някòде): **~ýt hnůj do záhonu** зарòвя, закопáя тòр в лехà **5.** (*do koho*) експр. займ се (с някого); займ, нападà (някого) (с дýми): **~yl (si) do něho v diskusi** тòй се зайде с нèго по врèме на дискусията

**zar|ýt se, -yji se/разг. -yju se св. 1.** обикн. третол. **-yje se (kam)** забíе се, забодè се (някòде): **kulka se ~yla do zdi** куршúмът се забí в стенàта **2.** (*kam*) зарòвя се, заврà се (някòде): **~ýt se do peřin** зарòвя се в пýхени завíвки **3.** (*do čeho*) експр. зарòвя се, вдълбочà се в книгите

**zarytè нар.** упорíто, твърдоглаво: **~ mlčet** упорíто мълчà; **~ trvat na svém** упорíто, твърдоглаво държà на свòето

**zaryt|ec, -ce м.** твърдоглавец; упорít, твърдоглав човèк; разг. инатчíя, инàт-човèк, инàт

**zarytost, -i ж.** упòрство, твърдоглавие, разг. инàт

**zaryt|ý, -á, -é 1.** упорít, твърдоглав; разг. инàт: **~ý nepřítel, protivník** ожесточèн, заклèt неприя́тел, протíвник; **~ý odpůrce žen** заклèt женомрàзец; **~á povaha** упорít харàктер; **~é mlčení** упорíто мълчàние **2.** упорít, твърд, враждèбен: **~ý pohled** твърд пòглед

**zarýv|at, -ám несв. 1.** (*co kam*) забíвам, забòждам, вря́звам (нецò някòде): **~at pluh do země** забíвам, вря́звам плòг в земя́та; **kůň ~al kopyta do sněhu** кòнят забíваше ко́пита в снегà; **~at oči do země** прен. експр. забòждам очí в земя́та **2.** (*co kam*) забíвам, впíвам (нецò в нецò): **~at si bolesti nehty do dlaně** впíвам нòкти в длàните от бòлка **3.** (*co kam*) зарíвам, зарàвам, закопáвам (нецò някòде): **~at hnůj do záhonu** зарàвам, закопáвам тòр в лехà **4.** (*do koho*) експр. зайждам се (с някого); зайждам, нападàм (някого) (с дýми): **stále do něho ~á** тòй/тя постоянно се зайжда с нèго

**zarýv|at se, -ám se несв. 1.** обикн. третол. **-á se (kam)** забíва се, забòжда се (някòде): **kolo se ~alo do bláta** колелòто се забíваше в калтà **2.** (*kam*) зарàвам се, завíрам се (някòде): **~at se do peřin** зарàвам се в пýхени завíвки **3.** (*do čeho*) експр. зарàвам се, вдълбочàвам се,

потъ́вам (в нецò): **~at se do knih** зарàвам се, вдълбочàвам се в книгите

**zář** вж. **záře**

**zarž|át, обикн. третол. -á/-e св.** книж. зацvíли, изцvíли (за кон): **kůň ~ál** кòнят зацvíли, изцvíли

**zařaděnost, zařazenost, -i ж.** принадле́жност, включеност, анга́жираност: **společenská ~ postav hry** общèствена принадле́жност, анга́жираност на дèйстващи лицà в пíесе

**zařad|it, -ím св. (co, koho kam) 1.** вклòча, подрèдя, зачислèя (нецò, някого някòде): **~it knihu do knihovny** вклòча, зачислèя книга в библиотèка; **~it žádost do pořadníku** вклòча, регистрírам молбà в спíськ **2.** в сýчет. **~it rychlost** техн. вклòча скòрост (при моторно превозно сðредство) **3.** отнесà, причислèя, определèя, разпределèя, наредèя, класифици́рам (нецò, някого някòде): **~it dílo mezi nejlepší tohoto roku** наредèя произведèние сред най-добрите през годíната; **~it Wolkra mezi klasiky** отнесà, причислèя Вòлкер кým класиците; **nevím, kam vás (mám) ~it** разг. не зная́ откòдè ви позна́вам; не мòга да ви идентифици́рам **4.** вклòча, присъединèя, зачислèя (нецò, някого някòде): **~it do sborníku všechny projevy** вклòча в сбòрник всèчки изкàзвания; **~it otázku na pořad jednání** вклòча въпрòс в днèвния рèд на прèговори; **~it pracovníka do oddělení** зачислèя работник в отдèл

**zařad|it se, -ím se св. (kam) 1.** заèма място, застàна, наредèя се (някòде): **motorka se ~ila za nákladní auto** мотоциклètът отíде, застàна зад камиòна; **~it se do fronty u pokladny** застàна, наредèя се на опàшка на кàсата **2.** наредèя се, класíрам се (някòде): **~il se svým výkonem mezi nejlepší** с постижèнието си тòй се наредí сред най-добрите **3.** вклòча се (в нецò): **~it se do výroby, do práce** вклòча се в производство, в рàбота; **~it se do nového kolektivu** вклòча се в нòв колектív

**zařad|it (si), -ím (si) св.** пòчна да върша безобразия, да буйствам, да върлúвам, да вилнèя; побуйствам, повилнèя: **vypadalo to, jakoby tam ~ila smršť** изглèждаше такà, сякаш оттàм бèше мíнал тайфún; **~it si na výletě, v hospodě** експр. побуйствам, повилнèя, отпúсна му крàя по врèме на екскурзия, в крèчма

**zařaditelnost, -i ж.** възмòжност за класифици́ране

**zařaditeln|ý, -á, -é** кòйто мòже да се определèй, да се класифици́ра; определèйм, класифици́руем: **nesnadno ~ý jev** явлèние, кòето трúдно мòже да се класифици́ра

**zařad'ovac|í, zařazovac|í, -í, -í** който служи за класифициране; класификационен: **~í tabulky** класификационни таблици

**zařad'ovat, zařaz'ovat, -uji/разг. -uju** несл. (со, кого кам) **1.** включвам, зачислявам, подреждам, завеждам (нещо, някого някъде): **~ovat knihy** зачислявам, завеждам книги; **~ovat žádosti** регистрирам, завеждам молби; **~ovat dopisy do pořadače** подреждам писма в папка **2.** в съчет. **~ovat rychlost** техн. включвам скорост (при моторно превозно средство) **3.** отнасям, причислявам, нареждам, определям, класифицирам (нещо, някого някъде): **~ovat vyšlou knihu mezi nejúspěšnější/k nejúspěšnějším v tomto roce** причислявам излязла книга към най-добрите през годината; **~oval ho vždy mezi své nejlepší přátele** той винаги го е смятал за един от най-добрите си приятели **4.** включвам, присъединявам (нещо, някого някъде): **~ovat do pořadu vážnou hudbu** включвам в програма сериозна музика; **~ovat ženy do výrobního procesu** включвам жени в производствен процес

**zařad'ovat se, zařaz'ovat se, -uji/разг. -uju** несл. (кам) **1.** присъединявам се, нареждам се, заемам място (някъде): **~ovat se k řadě vozidel do fronty** нареждам се на опашка в колона от коли **2.** нареждам се, класирам се, заемам място (някъде): **~ovat se svým dílem mezi největší spisovatele** нареждам се с произведението си между най-големите писатели **3.** включвам се (в нещо): **~ovat se do výroby** включвам се в производство

**zařach|at, zařacht|at, -ám** св. (—; čím) експр. затракам, изтракам, затрещя, изтрещя, затропам, изтропам (—; с нещо): **několik tašek ~alo na střeše** няколко керимиди на покрива изтракаха; **~al kulomet** затрака картѐчница

**zařazen|í, -í** ср. включване, включеност, зачисление, категоризиране: **platové ~í** икон. щатна категория

**zařazenost, zařazovací, zařazovat, zařazovat se** вж. **zařaděnost, zařad'ovací, zařad'ovat, zařad'ovat se**

**zář|e, zář-, -e** ж. сияние, заря, блясък: **sluneční ~e** слънчева светлина; **~e měsíce** лунна светлина; **~e červánků** (утринна) заря, зарй; **polární, severní ~e** физ. полярно, северно сияние

**zařečn|it, -ím** св. (за)почна да държă реч: **~it nad hrobem** (за)почна да държă реч над гроб **zařečn|it si, -ím si** св. поораторствам; от време на време обичам да ораторствам: **rád si ~il** той обичаше да ораторства

**zařehot|at, обикн. третол. -á** св. **1.** зацвили,

изцвили (за кон) **2.** закрѣя, изкрѣя (за други животни)

**zařeht|at, -ám** св. **1.** обикн. третол. **-á** зацвили, изцвили (за кон) **2.** (čím) затракам, изтракам (с нещо): **~at řehťáckami** затракам с кречетала; **~at řetězy** задрънкам с вериги; **~al kulomet** експр. затрака картѐчница

**zařeht|at se, -ám se** св. експр. размѣя се, изсмѣя се, изкѣскам се, разкикѣтя се, изкикѣтя се: **~al se tomu nesmyslu** той се изсмѣя на тази глупост **zař|eknout se, zař|ici se, zař|íct se, -eknu se** св. зарекă се: **~ekl se, že už nepřijde, že už nepromluví** той се зарече, че вече няма да дойде, че вече няма да проговори

**zářen|í, -í** ср. **1.** сияние, блясък: **pozorovat ~í** наблюдавам сияние; **~í v jejích očích pohaslo** блясъкът ѝ угасна **2.** физ. излъчване, лъчеизпускане, радиация: **elektromagnetické ~í** електромагнитно излъчване; **ionizační ~í** йонизиращо излъчване; **radioaktivní ~í** радиоактивно излъчване; **sluneční ~í** слънчева радиация

**zářez, -u** м. **1.** рязка, прѣрез, нăрез: **~ v kůži stromu, do hole** рязка в кората на дърво, върху прѣчка **2.** вдлъбнатина, бразда, жлеб: **~y u kol v blátě** следи от колелă в калта

**zařezaně** нар. разг. експр. упорито, обикн. в съчет. **~ mlčet** мълчă като пѣн

**zařezan|ý, -á, -é** разг. експр. упорит, обикн. в съчет. **mlčí, stojí (jako) ~ý** мълчи, стои като пѣн **zařez|at, -žu/-zám** св. (кого — вин.) закъля (някого): **~zat ovci** закъля овца

**zařez|at se, обикн. третол. -že se/-zá se** св. (do čeho) врѣже се (в нещо): **kola se ~zala do sněhu** колелăта се връзаха в снегă; **řemínky se ~zaly do kůže** ремъчетата се връзаха, впиха в кожата

**zařezáv|at, -ám** несл. (кого — вин.) закълвам, къля (някого): **~at kuřata** закълвам, къля пилета

**zařezáv|at se, обикн. третол. -á se** несл. (do čeho) връзва се (в нещо): **provázky se ~aly do prstů** вървите се връзваха в прѣстите

**zářezov|ý, -á, -é** който се отнася до рязка, до прѣрез, до нăрез, до бразда, до жлеб: **zdobit dřevo ~ou technikou** украсявам дърво с резба

**zář|í, -í** ср. септѣмври

**zařící se, zaříct se** вж. **zařeknout se**

**záříc|í, -í, -í** свѣтеш, сияещ, блестящ: **~í letní den** сияен лѣтен дѣн; **~í tvář** прен. сияещо лице; **~í zuby** прен. блестящи зѣби; **~í příklad** прен. блестящ пример

**zářič, -e** м. физ. техн. излъчвател: **infračervený ~** инфрачервен излъчвател

**zařič|et, -ím** св. **1.** обикн. третол. **-í** зацвили, изцвили (за кон): **kůň ~el** конят зацвили, изцвили **2.** обикн. третол. **-í** закрѣя, изкрѣя,

завреши, извреши, запиши, изпиши (за други животни): **~el páv** закрещя, изкрещя паўн  
**3.** закрещя, изкрещя, изцвиля, изкикота се, изкикам се: **~et smíchy** изкикота се от смях; **~et strachem** закрещя, изкрещя от страх  
**zaříd|it, -ím** св. **1.** (со; со кому; абу...) организирам, уредя (нещо): **~it nákup** уредя покупка; **zaříd', aby nás nikdo nerušil!** погрижи се никой да не ни безпокой! **2.** също и **zaříd|it si, -ím si** (со) уредя, устрой (нещо): **~it (si) život po svém** уредя, устрой живота си по своemu; **zaříd' si to v sobotu (tak), abys mohl s námi!** уреди си нещата в събота така, че да можеш да дойдеш с нас! **3.** (со) обзаведа, оборудвам, мебелирам (нещо): **~it ordinaci** обзаведа, оборудвам лекарски кабинет **4.** (со) преустрой (нещо): **~it předsíň jako kuchyň** преустрой коридор, антрé като кухня **5.** (со) основа, създам, открия (нещо): **~it si obchod** отворя магазин  
**zaříd|it se, -ím se** св. **1.** (jak) постъпя (някак); съобразя се (с нещо): **~it se podle okolností** съобразя се с обстоятелствата; **podle toho se zaříd'!** постъпи според това! съобрази се с това! **2.** обзаведа се: **~it se v novém bytě** обзаведа се в ново жилище **3.** (kde) настаня се (някъде): **~ila se v jeho bytě** тя се настаня в неговото жилище **4.** в съчет. **~it se pro sebe** започна самостоятелно да работя, да произвеждам нещо  
**zaříh|at, -ám** св. **1.** оригна се; (за)почна да се оригвам: **~at po jídle** оригна се, (за)почна да се оригвам след ядене **2.** обикн. третол. **-á** зацвиля, изцвиля (за кон): **kůň smutně ~al** конят тъжно зацвиля, изцвиля  
**zaříj|et, обикн. третол. -í, 3. мн. -ej/-í** св. **1.** зареве, изреве (по време на брачния период) (за едър дивеч): **jelen ~el** еленът зарева, изрева **2.** експр. зацвиля, изцвиля (за кон): **hřebeček ~el** жребчето зацвиля, изцвиля  
**zářijov|ý, -á, -é** септемврийски: **~ý den** септемврийски ден  
**zaříkac|í, -í, -í** заклинателен: **~í formule** заклинателна формула: **~í slova** заклинателни думи  
**zaříkačk|a, -y** ж. разг. заклинание  
**zaříkadv|o, -a** ср. заклинание: **lidová ~á** народни заклинания  
**zařík|at, -ám** несв. и св. **1.** само несв. (кого – вин.) заклинам, заклёвам, увещавам (някого) да млъчи **2.** (со, кого) пропъждам/пропъдя, прогонвам/прогоня (нещо, някого) чрез заклинание: **~at d'ábla** пропъждам/пропъдя дявола със заклинания; **~at nemoci** пропъждам/пропъдя със заклинание болести  
**zařík|at se, -ám se** несв. заричам се, заклёвам

се: **~al se, že se tam nevrátí** той се заричаше, че няма да се върне там; **~al se, že nepromluví** той се заклёваше, че няма да проговори  
**zaříkávac|í, -í, -í** заклинателен: **~í slova** заклинателни думи  
**zaříkávač, -e** м. заклинател, врач  
**zaříkávačk|a, -y** ж. заклинателка, врачка  
**zaříkadv|o, -a** ср. заклинание: **drmolit ~a** бръщолёвя заклинания  
**zaříkáv|at, -ám** несв. (со, кого) пропъждам, прогонвам (нещо, някого) чрез заклинание: **~at d'ábla** пропъждам дявола чрез заклинания; **~at nemoci** пропъждам, изгонвам болести чрез заклинания  
**zaříkáv|at se, -ám se** несв. заричам се, заклёвам се: **~al se, že (už) nepromluví** заричаше се, заклёваше се, че (вече) няма да проговори  
**zařínč|et, -ím** св. **1.** обикн. третол. **-í** зазвъни, иззвъни: **~el telefon** зазвъня, иззвъня телефон **2.** обикн. третол. **-í** задрънчи, издрънчи: **rozbité sklo ~elo** счупеното стъкло издрънча **3.** (čím) задрънча, издрънча (с нещо): **~et šavlí o zem** издрънча със сабята в земята  
**zařínk|nout, -nu** св. експр. **1.** обикн. третол. **-ne** (кратко) издрънчи: **~lo okno** прозорецът издрънча **2.** (čím) (кратко) издрънча (с нещо): **~nout zbraní** издрънча с оръжие  
**zařínknut|í, -í** ср. експр. издрънчаване: **~í zbraně** издрънчаване на оръжие  
**zář|it, -ím** несв. **1.** обикн. третол. **-í** свети: **na nebi ~í slunce** слънцето на небето грее, свети; **reklamy ~ily do tmy** рекламите светеха в тъмнината **2.** обикн. третол. **-í** блести: **brilanty oslnivě ~í** брилянтите ослепително блестят; **nová fasáda jen ~ila** новата фасада блестеше; **oči jí ~ily** очите ѝ блестяха **3.** (čím) блестя, сияя (от нещо): **byt ~il čistotou** жилището светеше, блестеше от чистота;  **dívka ~í mládím, štěstím** девойката сияе от младост, от щастие **4.** обикн. третол. **-í** (z čeho; kde) излъчва се (от нещо; някъде): **z obličejе, na tváři, v očích mu ~ila radost** от лицето, от очите му се излъчваше радост  
**zářivě** нар. ярко, ослепително, блестящо, сияйно: **~ modrá obloha** ярко синьо небе; **~ obhájit svou teorii** блестящо защитя своята теория; **~ se usmívat** прен. лъчезарно се усмивхам  
**zářivk|a, -y** ж. луминисцентна лампа  
**zářivkov|ý, -á, -é** луминисцентен: **~é osvětlení** луминисцентно осветление  
**zářivost, -i** ж. **1.** яркост, сияние: **~ hvězd** яркост, сияние на звезди; **~ barev** яркост на цветовете **2.** физ. лъчеизпускателна способност, лъчеизпускане  
**zářiv|ý, -á, -é** **1.** ярък, ясен, сияен, сияещ, лъ-



чезàрен: **~é slunce** я̀рко, сияещо слъ̀нце; **~é hvězdy** я̀рки звезди; **~ý letný den** я̀сен, лъ̀чезàрен лѐтен дѐн; **~á nálada** *прен.* лъ̀чезàрно настро̀ение **2.** блестящ, лъ̀скав: **~é perly** блестящи, лъ̀скави пѐрли **3.** *книж.* блестящ, бля̀скав, великолѐпен, я̀рък: **~ý příklad obětavosti** блестящ, бля̀скав, я̀рък п̀ример на пожертво̀вателност **4.** *физ.* лъ̀чист, радиа̀ционен: **~á energie** лъ̀чиста ѐнергия

**zařízení** |í, -í *ср.* **1.** у̀строй̀ство, у̀ред, меха̀низъм, съоръ̀жение, у̀редба, а̀парат̀у̀ра, инста̀лация: **bezpečnostní** ~í предпа̀зно съоръ̀жение; **poplašné** ~í а̀лармено у̀строй̀ство; **klimatizační** ~í клима̀тична инста̀лация; **regulační** ~í регу̀лировъ̀чно у̀строй̀ство; **rozhlasové** ~í радиа̀ио-у̀редба; **přístavací** ~í *авиаци.* у̀строй̀ство за ка̀цане **2.** мебѐлиране, мебѐлировка, обзавѐждане, обо̀ру̀дване: **bytové** ~í покъ̀щнина, мебѐлировка, обзавѐждане на жи́лище; ~í **ordinace** обзавѐждане, обо̀ру̀дване на лека̀рски ка̀бинѐт; **strojové** ~í машѝнно обо̀ру̀дване; **sociální** ~í *архитект.* сана̀тарен вѐзел **3.** инстѝтуция, органѝзация, учрѐждение: **veřejné, zdravotnické** ~í общѐствена, здра̀вна инстѝтуция; **kulturní** ~í кул̀турна инстѝтуция; **sociální** ~í социа̀лна инстѝтуция

**zařízení** |ý, -á, -é мебѐлиран, обзавѐден, обо̀ру̀дван: **pronajmout** ~ý **byt, pokoj** да̀м под на̀ем мебѐлирано жи́лище, мебѐлирана ста̀я; **~á laborať** обо̀ру̀двана ла̀боратория

**zařít** |nout, -nu *св.* **1.** (*koho* — *вин.*) за̀ко̀ля (*някого*): **~nout husu, berana** за̀ко̀ля гъ̀ска, овѐн **2.** (*со*) срѐжа, отрѐжа (*нещо*): **~nout rovně tyčky u plotu** отрѐжа ра̀вно ко̀лчета на огра̀да; **~nout korunu stromu** офо̀рмя, подка̀стрия коро̀на на дър̀во **3.** (*do čeho*) забия̀ нож (*в нещо*): **~nout (nožem) do chleba** забия̀ нож в хля̀б

**zařít** |nout *se, обикн. третол.* -ne *se св.* (*do čeho*) врѐжа се (*в нещо*): **pluh se ~l do půdy** плу̀гът се врѐжа в по̀чвата; **provázek se jí ~l do ruky** врѐжта се врѐза, впи́ се в ръ̀ката ѝ

**zařizovací** |í, -í, -í опредѐлен, предна̀значен за обзавѐждане, за мебѐлиране: **~í výlohy** разнòски за обзавѐждане; **~í poplatek** *спец.* парична с̀ума за обзавѐждане, отпу̀скана ѐднократно на дипло̀мати при за̀мина̀ване в чуж̀бина

**zařít** |ovat, -uji |разг. -uju *несв.* **1.** (*со кому*) урѐждам, органѝзирам (*нещо на някого*): **~ovat odvoz odpadků** органѝзирам изво̀зване на отпа̀дъци; **~ovat vlastní záležitosti** урѐждам работите си **2.** (*со*) урѐждам, у̀стройвам (*нещо*): **~ovat svůj život podle svých představ** урѐждам, у̀стройвам жи́вòта си според сво̀ите предста̀ви **3.** обзавѐждам, мебѐлирам, обо̀-

ру̀двам (*нещо*): **~ovat byt (novým nábytkem)** обзавѐждам жи́лище (*с нòви мебѐли*): **~ovat obchod moderně** обо̀ру̀двам модѐрно мага̀зин **4.** (*со*) преу̀стройвам (*нещо*): **~uje si komoru jako koupelnu** преу̀стройва килѐра на ба̀ня **zařít** |ovat *se, -uji se* |разг. -uju *se несв.* **1.** (*jak*) постъ̀пвам (*някак*); съобра̀зявам се (*с нещо*): **~ovat se podle změněných poměrů** съобра̀зявам се с про̀менѐни услòвия **2.** обзавѐждам се: **~ovat se sektorovým nábytkem** обзавѐждам се със сек̀ционни мебѐли **3.** (*kde*) наста̀нявам се (*някъ̀де*): **klidně se začal ~ovat v kuchyni** то̀й спо̀койно запòчна да се наста̀нява в кùхнята **4.** *в съ̀чет.* **~ovat se pro sebe** запòчвам са̀мостоя̀телно да рабо̀тя, да про̀извѐждам (*нещо*): **bude se ~ovat pro sebe** ще запòчне да рабо̀ти са̀мостоя̀телно

**zářn** |ý, -á, -é *книж.* **1.** я̀рък, я̀сен, сия̀ен, сия̀ещ, лъ̀чезàрен: **~é slunce** я̀рко, сияещо слъ̀нце; **~é nebe** я̀сно, сия̀йно небѐ; **~é mládí** *прен.* сия̀йна, лъ̀чезàрна мла̀дост **2.** блестящ, лъ̀скав: **~é oči** блестящи очи́ **3.** блестящ, бля̀скав, великолѐпен, я̀рък: **~ý příklad** блестящ, бля̀скав, я̀рък п̀ример; **~á budoucnost** блестящо бѐдеще **zařít** |at, -u *св.* **1.** *обикн. третол.* -e изрѐвѐ (*за звя̀р*): **raněný lev ~al** ранѐният лѐв изрѐва **2.** *прен. експр.* изрѐва (*за човѐк, за машѝна и под.*): **~at vzteky, bolesti** изрѐва, изкрѐщя от я̀рост, от бо̀лка; **~at z plných plic/na celé kolo** изрѐва с ця̀ло гъ̀рло; **motory (letadla) ~aly** мото̀рите (*на самолѐта*) зарева̀ха **3.** (*со*) изрѐва, изкрѐщя (*нещо*): **~al, aby ho slyšeli** то̀й изрѐва, изкрѐщя, за да го чу̀ят **4.** (*na koho*) изрѐва, изкрѐщя (*на някого*): **řidič ~al na chodce** шофьòрът изрѐва, изкрѐщя на пешѐходца

**zas I, II** *вж.* **zase I, II**

**zásad** |a I, -y *жс.* при́нцип, нача̀ло, пра̀вило: **hlásat, přijmout, dodržovat** ~y прокла̀мирам, приѐма, спа̀звам при́нципи; **pevné, mravní** ~y здра̀ви, нра̀вствени при́нципи; **ze ~y je proti** ~~тнпринциповъ~~ **всò** при́нцип, всѐщност, по съ̀щество; **je v ~ě hodný člověk** по съ̀щество, в обще́и лини́и е до̀бър човѐк; **v ~ě tomu nerozumím** по съ̀щество не разбѝрам това̀

**zásad** |a II, -y *жс. хим.* оснòва

**zasad** |it, -ím *св.* **1.** (*со кому; со*) вло̀жа, поста̀вя, сло̀жа (*нещо някъ̀де*): **~it obraz do rámu, kámen do prstenu** поста̀вя картѝна в ра̀мка, ка̀мък в прѐстен; **~it dveře** сло̀жа, поста̀вя врата̀ **2.** (*со, со кам*) заса̀дя, наса̀дя, поса̀дя (*нещо някъ̀де*): **~it sazenice, stromky** заса̀дя, поса̀дя разса̀д, дър̀вѐта; **~it muškáty do truhlíků** наса̀дя, поса̀дя мушкàта̀ в сандѐчета **3.** (*со кому*)

нанесà (нещо на някого): **~il mu ránu (no-žem) do zad** той му нанесе удар (с нѝж) в гърбà; **~it úder** нанесеà удар, удàря; **osud, ne-úspěch mu ~il těžkou ránu** *прен.* съдбата, неуспѣхът му нанесе тежък удар **4.** (co, koho do čeho) пусна, вкарам в действие, употребя (нещо, някого в нещо): **~it do boje letadla, tanky, nové oddily** вкарам в битка самолѣти, танкове, нѝви чàсти; **~it do výroby nejmodernější stroje** вкарам в производство най-свѣрѣмѣнни машини

**zasadit se, ~ím se** *св.* **1.** (o co) полѝжа усилia, за да се осъществя (нещо); ангажирам се (с нещо); налѝжа, прокарам (нещо): **~il se o přijetí návrhu** той полѝжи усилia за приѣмането на проѣкта **2.** (o koho) застѣпя се (за някого): **nedovede se o nikoho ~it** той/тя не мѝже да се застѣпи за нѝкого

**zásaditě** *нар. хим.* алкàлно: **~ reagovat** обикн. *третол.* реагира алкàлно

**zásaditost, -í** *ж. хим.* алкàлност: **~ reakce, vody, moči** алкàлност на реакция, на водà, на урина

**zásadit[ý, -á, -é]** *хим.* алкàлен, оснѝвен: **~ý roztok** алкàлен разтѝвор; **~á reakce** алкàлна реакция; **~é sloučení** алкàлни съѣдинѣния

**zásadně** *нар.* **1.** оснѝвно, глàвно, същѣствено: **~ kladný postoj** изцяло положително отношение **2.** принципно, принципиàлно, по принцип, по началѝ: **~ nepije** по принцип, по началѝ не пѝе; **~ byl proti tomu** по принцип той бѣше прѝтив товà

**zásadn[í, -í, -í]** **1.** оснѝвен, глàвен, същѣствен: **oddělit ~í věci od vedlejších** отдѣля, разгра̀нича глàвни неща от второстѣпѣнни; **~í rozdíl** същѣствена, оснѝвна рàзлика; **nebylo proti tomu ~ích námitek** нямаше същѣствени възражения срещу товà; **~í článek** оснѝвна, фунда̀ментàлна стàтия **2.** принципен, принцѝпиàлен: **~í abstinent** принципен въздържàтел; въздържàтел по принцип; **~í jednání** принципно поведѣние

**zásadnost, -i** *ж.* принципност, принцѝпиàлност: **ideová ~** идѣйна принципност

**zásadotvorn[ý, -á, -é]** *хим.* оснѝвен; образѝващ оснѝва: **~é kysličníky** оснѝвни ѝкиси

**zásadově** *нар.* принципно, принцѝпиàлно: **~ě jednat** дѣйствам, постѣпвам принципно

**zásadovost, -i** *ж.* принципност, принцѝпиàлност: **vychovávat mládež k ~i** възпитàвам младежтà в принципност

**zásadov[ý, -á, -é]** принципен, принцѝпиàлен: **~ý člověk** принципен чѝвѣк; **~ý postoj** принципно отношение; **~á politika** принцѝпна политика

**zasádrovan[ý, -á, -é]** гипсѝран

**zasádr[ovat, -uji/разг. -uju]** *св.* **1.** (co) гипсѝрам,

загипсѝрам, запѣжня с гипс (нещо): **~ovat díru ve zdi** гипсѝрам, запѣжня с гипс дѝпка в стенà

**2.** (co kam) гипсѝрам, загипсѝрам, укрепя с гипс (нещо някѣде): **~ovat špalíček do zdi** гипсѝрам, загипсѝрам трѝпче в стенà **3.** (co) мед. гипсѝрам (нещо); напра̀вя гипсова прѣврѣзка (на нещо): **~ovat (zlomenou) nohu** гипсѝрам (счѝпен) крàк

**zásah, -u** *м.* **1.** улѝчване, уцѣлване, попадѣние: **~ pozemního cíle** *воен.* улѝчване на зѣмна цѣл; **pumový ~** *воен.* попадѣние на бѝмба; **přímý ~ (budovy)** *воен.* пря̀ко попадѣние (в сг̀рада); **~ protivníka (v boxu, v šermu)** *спорт.* удар (в бѝкса), тѝш (във фехтѝвката) на прѝтивник **2.** мя̀рка, намѣса, вмѣшателство: **organizační ~** организациѝнна мя̀рка, намѣса; **tvrdý ~ proti absentérům** крѝти мѣрки прѝтив безпричинно отсѣстващи от рàбота рàбѝтници; **byl to ~ do jeho soukromí** товà бѣше намѣса, вмѣшателство в чàстния му живѝт; **úspěšný ~ obránce (při hře)** успѣшна àкция, намѣса на зашѝтник (по в̀рѣме на игрà)

**zásah|nout, -nu** *св.* **1.** (koho, co čím kam) улѝча, удàря, поразя (някого, нещо с нещо някѣде): **~nout někoho kamenem, míčem** удàря някого с камъ̀к, с тѝпка; **~l ji blesk** удàри я мѣлния; **kůň ho ~l kopytem do břicha** кѝнят го рѝтна с копѝто в корѣ̀ма; **~nout cíl** попа̀дна в цѣлтà; улѝча, уцѣля **2.** обикн. *третол.* **-ne** (koho, co) засѣгне, увредѝ, поразѝ (някого, нещо): **šokem byla zasažena celá nervová soustava** от шѝка бѣше засѣгната цялата нѣрвна систѣма **3.** (proti komu) интервенѝрам, намѣса се, взѣма мѣрки (прѝтив някого): **~nout proti demonstrantům** взѣма мѣрки прѝтив демонстран̀ти **4.** (do čeho) вмѣся се, намѣся се, вклѝча се (в нещо): **~nout do diskuse, do hry** намѣся се, вклѝча се в дискусия, в игрà; **~nout do vývoje divadla** повлияя, ока̀жа въздѣйствиѣ вѣрхѝ развитиѣто на теàтъра; **~nout do boje** вляза в бѝй; **~l na úřadě v jeho prospěch** намѣси се в учреждѣниѣто в нѣгова пѝлза **5.** обикн. *третол.* **-ne** (kam) достѝгне, пронѝкне (някѣде): **epidemie ~la až k nám** епидѣмията достѝгна, пронѝкна чàк при нàс

**zasahován[í, -í]** *ср.* намѣса, вмѣшателство: **~í do vnitřních záležitostí** *полит.* намѣса, вмѣшателство въ̀в въ̀трѣшните рàботи

**zasah|ovat, -uji/разг. -uju** *несв.* **1.** (koho, co čím kam) улѝчвам, уд̀рям, поразя̀вам (някого, нещо някѣде с нещо): **bomby ~ovaly vybrané objekty** бѝмбите поразя̀ваха изб̀рани обѣк̀ти; **~ovat cíl** попа̀дам в цѣлтà; улѝчвам, уцѣлвам; **boxer ~oval tvrdě svého soupeře** *спорт.* бѝксѝръг нанàсяше сѝлни уд̀ари на свѝа прѝтив-

ник **2.** обикн. *третол.* **-uje** (*кого, со*) засяга, уврежда, поразява (*някого, нещо*): **nemoc ~uje nervovou soustavu** болестта засяга, поразява нервната система **3.** (*proti komu*) интервенирам, намесвам се, вземам мерки (*против някого*): **policie ~uje proti demonstrantům** полицията се намесва, взема мерки против демонстрантите **4.** (*do čeho*) вмесвам се, намесвам се, включавам се (*в нещо*): **~ovat do něčí kompetence** вмесвам се, намесвам се в нечия компетенция; **~ovat do veřejného života** включавам се в обществения живот; **~ovat do boje** влизам в бой; **do toho nechci ~ovat** не искам да се намесвам в това **5.** обикн. *третол.* **-uje** (*kam*) стига, достига (*до някъде*): **les ~oval až po silnici** гората стигаше чак до шосето **zasák|nout**, обикн. *третол.* **-ne** св. (*kam*) *агрон.* попи́е, просмύчи се: **třetina vody z dešťů ~ne do půdy** една трета от дъждовната вода попи́ва, просмύква се в почвата **zasakovací|í, -í, -í** *агрон.* който се отнася до попи́ване, до просмύкване: **~í schopnost půdy** способност на почвата да попи́ва вода **zasak|ovat**, обикн. *третол.* **-uje** *несв. агрон.* попи́ва, просмύква се **zasakr|ovat, -uju** св. *разг.* изруга́я, изпсу́вам **zasál|at, -ám** св. почна да излъчвам топлина, да то́плиа: **kamna ~ala** печката почна да излъчва топлина, да то́пли, да грее **zasalut|ovat, -uji/разг. -uju** св. (*komu*) отда́м чёт, кози́рувам (*на някого*): **~ovat důstojníkovi** отда́м чёт, кози́рувам на офице́р **zasáňk|ovat si, -uji si/разг. -uju si** св. покáрам шейна́, повоза́ се на шейна́, по́пързала́м се със шейна́ **zasáz|et, -ím, 3. мн. -ejí/-í** св. (*co; co kam*) заса́дя, наса́дя, поса́дя (*нещо някъде*): **~et okurky, brambory** заса́дя, поса́дя кра́ставици, карто́фи **zasazovač, -e** м. мъ́ж, който поста́вя, монтира скъпоце́нни ка́мъни в бижу́та **zasazovačk|a, -u** ж. жена́, която поста́вя, монтира скъпоце́нни ка́мъни в бижу́та **zasazovačsk|ý, -á, -é** който се отна́ся до поста́вяне на скъпоце́нни ка́мъни в бижу́та: **~á práce** ра́бота по поста́вяне на скъпоце́нни ка́мъни в бижу́та **zasaz|ovat, -uji/разг. -uju** *несв. 1.* (*co kam; co*) вла́гам, поста́вам, сла́гам (*нещо някъде*): **~ovat perly do zlata** инкрусти́рам перли в злато́; **~ovat pamětní desku** поста́вам, сла́гам па́метна плòча; **~ovat okna, dveře** поста́вам, сла́гам прозо́рци, врати́ **2.** (*co; co kam*) заса́ждам, наса́ждам, поса́ждам (*нещо някъде*): **~ovat stromky a keře** заса́ждам дръвче́та в хра́сти **3.** (*co komu*) нанáсям (*нещо на някого*): **~oval mu**

**bičikem bolestné rány** то́й му нанáсяше бо́лезнени у́дари с камши́к **4.** (*co, кого do čeho*) пу́скам, вка́рвам в де́йстви́е, употреба́вам (*нещо, някого в нещо*): **~ovat do boje posily** вка́рвам в битка подкре́пления; **~ovat do výroby odborné síly** вка́рвам в произво́дство специа́листи **zasaz|ovat se, -uji se/разг. -uju se** *несв. (o co)* пола́гам уси́лия, за да се осъществи́ (*нещо*); анга́жирам се (*с нещо*); на́лагам, прока́рвам (*нещо*); бо́ря се (*за нещо*): **~ovat se o to, aby se plány plnily** пола́гам уси́лия за изпъ́лнение на пла́нове; **~ovat se o dobrou věc** бо́ря се за добро́ де́ло; подкре́пям добро́ де́ло; **~ovat se o dosažení cíle** пола́гам уси́лия за пости́гане на це́лта **zasaziteln|ý, -á, -é** който мо́же да бѐде улу́чен, уце́лен, пора́зен: **snadno ~ý objekt** обект, който ле́сно мо́же да бѐде улу́чен; **těžko ~ý terč** мише́на, която тру́дно се улу́чва **zase I, zas I нар. 1.** отнòво, пак: **za rok se ~ sejdem** след годи́на отнòво, пак ще се ви́дим, ще се срѐщнем; **ceny ~ stouply** це́ните отнòво, пак се пови́шиха, покáчиха се; **kde ~ vězí?** кѐде ли пак се губи́? кѐде ли пак се ба́ви? **2.** в съ́чет. **ted' ~** сегà пак: **ted' přijdeš na řadu ~ ty** сегà ще бѐдеш на рѐд пак ти́; **ted' ~ se objeví zelené světlo** сегà пак ще се появи́ зеле́на светли́на **zase II, zas II част. пѐк: on zpíval, já ~ hrál na kytaru** то́й пѐше, (а) а́з пѐк сви́рех на кита́ра; **tady je řeka, tam ~ rybník** ту́к река́, та́м пѐк е́зеро; **určitě se vrátí, to já ~ znám** поло́жително ще се вѐрне, а́з ли не зна́м; **a (tak) to ~ jo** *разг.* разби́ра се, че да́; **to ~ ne!** *разг.* в ни́какъв слúчай! и дýма да не ста́ва! **zasedací, -í, -í** заседа́телен: **~í síň** заседа́телна за́ла; **~í pořádek** дне́вен рѐд на събра́ние **zasedačk|a, -u** ж. *разг.* заседа́телна за́ла: **svolat schůzi do ~y** сви́кам събра́ние в заседа́телна за́ла **zasedán|í, -í** *ср.* заседа́ние, събра́ние, се́сия: **slavnostní ~í** тѐржѐствено събра́ние; **svolat, řídit ~í** сви́кам, рѐководя заседа́ние, събра́ние, се́сия **zased|at, -ám** *несв. 1.* (*kam*) ся́дам (*някъде*): **~at k jídlu, k práci** ся́дам да я́м, да рабòта **2.** (–; *kde*) заседа́вам (–; *някъде*): **obecní úřad ~á** общи́нският съвѐт заседа́ва **zasedě|n|ý, -á, -é** *разг. в съ́чет. ~é vejce* яйце́, в коѐто ве́че се разви́ва зарòдиш; замѐтено яйце́ **zasedlač|it si, -ím si** св. *разг.* позанима́я се със земеде́лие, със се́лски тру́д **zased|nout, -nu** св. **1.** (*kam*) се́дна (*някъде*): **~nout ke stolu** се́дна на ма́са; **~nout k práci, k obě-**

**du** сядна да работя, да обядвам **2.** (за)почна да заседавам, (за)почна заседание: **soud ~l** съдът започна заседание **3.** в *счет*. **~nout místo** (*komu*) заема (нечие) място; заема резервирано, запазено (*от някого*) място: **~nout rezervované místo** заема запазено място

**zased|nout si, -nu si** св. (*na koho*) разг. експр. займ се (*с някого*): **učitel si ~l na žáka** учителят се зайде с ученика

**zásek, -u** м. **1.** засичане, рязка: **označit stromy ~em** означава дърветата с рязка; отбелязва дърветата със засичане **2.** засичане, забиване чрез внезапно дръпване (*на кукичка на въдица в риба и под.*) **3.** обикн. мн. **zásek|y, -ů** воен. барикада, заграждение от отсечени дървета

**záse|ka, -ky** ж., обикн. мн. **záse|ky, -k** воен. барикада, заграждение от отсечени дървета

**zasek|at, -ám** св. **1.** (*co*) поставя, монтирам (*нещо*) в изсечен отвор, канал: **~at elektrické vedení do zdi** прекъвам електрическа инсталация в стена **2.** (*co kam*) вбия, забия, набия, натъпча (*нещо* някъде): **kroupy ~aly obilí do země** градъшката набий, натъпча житото в земята **3.** (*čím*) разг. експр. задръстя, препълня, натъпча, наблъскам (*нещо с нещо*): **trať byla ~ána zamrzými vlaky** линията беше задръстена от замръзнали влакове **4.** (*koho – вин.*) разг. експр. вкарвам в дългове някого

**zasek|at se, -ám se** св. **1.** обикн. третол. **-á se** (*do čeho*) вбие се, забие се, врече се (*в нещо*): **kulky se ~aly do zdi** куршумите се забиха в стената **2.** разг. експр. затъна, потъна в дългове: **~al se stavbou domku** той затъна в дългове по строежа на къща

**zasekáv|at, -ám** нескв. **1.** (*co do čeho*) вбивам, забивам (*нещо в нещо*): **~at kudlu do stromu** забивам чекия, джобно ножче в дърво; **kotě ~alo drápky do šatů** котето забиваше нокти в дрехите **2.** риб. засичам, забивам чрез внезапно дръпване (*кукичка на въдица в риба и под.*) **3.** (*co, koho*) разг. експр. вкарвам в дългове (*някого, нещо*): **~al statek víc a víc** всё повече вкарваше в дългове чифлика

**zasekáv|at se, -ám se** нескв. **1.** обикн. третол. **-á se** (*do čeho*) вбивам се, забивам се, врязвам се (*в нещо*): **střely se ~aly do zdi** куршумите се забиваха в стената; **vesla se ~ala do hladiny** веслата се врязваха във водната повърхност **2.** обикн. третол. **-á se** разг. засича, прави засечка, заяжда, блокира: **brzdy se pořád ~aly** спирачките непрекъснато блокираха **3.** разг. експр. затъвам, потъвам в дългове: **střídali se tu hostinští, ~ali se a utíkali** тук се сменяха кръчмари, потъваха в дългове и бягаха

**zasek|ý, -á, -é** впит, врязан: **železa ~á hluboko do masa** впити, врязани дълбоко в месото окòви

**zasek|nout, -nu** св. **1.** (*co do čeho*) вбия, забия (*нещо в нещо*): **~nout sekeru do špalku** забия брадва в пън; **~l kosu do jetele** той забий, врязва косата в детелината; **lidé ~li zuby do rtů** прен. хората стиснаха зъби **2.** риб. засека, дръпна въдица при клъвване на риба; забия чрез внезапно дръпване (*кукичка на въдица в риба и под.*) **3.** (*co, koho*) разг. експр. вкарвам в дългове (*някого, нещо*)

**zasek|nout se, обикн. третол. -ne se** св. **1.** (*do čeho*) вбие се, забие се, врече се (*в нещо*): **kosa se ~la do pařezu** косата се забий в пън; **kosa se ~la do obilí** косата се врязва в житото **2.** разг. засече, направи засечка, блокира: **motor, zámek se ~l** моторът, бравата блокира, заяде

**zásekov|ý, -á, -é** **1.** който се отнася до засичане **2.** воен. който се отнася до барикада, до заграждение от отсечени дървета

**zás|ep, -pi** ж., **zás|pí, -í** ср. остар. място пред прага на селска къща, обикн. издигната, покрита с плочи площадка

**zásev, -u** м. засяване, посев

**zasévač, -e** м. сеяч

**zasévačk|a, -y** ж. сеячка (*жена*)

**zasév|at, -ám** нескв. **1.** (*co*) засявам, посявам (*нещо*): **~at ozimy, hrách** засявам есенници, грах; **snažil se ~at mu do paměti latinská slůvka** прен. той се старал да му втъплява, да му налива в главата латинските думички **2.** (*co; co čím*) засявам (*нещо с нещо*): **~at pole** засявам нива **3.** (*co kde*) книж. прен. всявам (*нещо* някъде): **~ala mezi ně svár, neshody** тя всяваше между тях раздор, разногласия

**zaschl|ý, -á, -é** засъхнал, изсъхнал: **~á barva** засъхнала боя; **~á krev** засъхнала, запечена, спечена кръв; **~ý obličej** експр. измършавяло, изсъхнало лице; **~é hrdlo** експр. изсъхнало, изсъхнало гърло; **~ý byrokrat** прен. експр. скучен, сух бюрократ

**zasch|nout, обикн. третол. -ne** св. засъхне, изсъхне: **nechat ~nout lepidlo, barvu** оставя лепило, боя да изсъхне; **krev na ráně ~la** кръвта върху раната засъхна, запече се, спече се

**zas|íci si, zas|íct si, -eču si/книж. -eku si** св. **1.** (с удоволствие) покося (известно време) **2.** (с удоволствие) пожъна (известно време)

**zasílac|í, -í, -í** който се отнася до изпращане на пратки: **krátká ~í lhůta** кратък срок за изпращане; **~í podmínky** пощ. условия за изпращане (на пощенски пратки)

**zasíl|at, -ám** нескв. (*komu co*) пращам, изпращам



(на някого нещо): **~at pravidelně peníze, dopisy** пращам редовно пари, писма; **~at příspěvky, objednané zboží** изпращам статии, поръчана стока

**zasílatel, zasilatel, -e** м. експеди́тор, изпраща́ч, пода́тел

**zasílatelk|a, zasilatelk|a, -y** ж. експеди́торка, изпраща́чка, пода́телка

**zasílatelsk|ý, zasilatelsk|ý, -á, -é** експеди́ционен, експеди́торски: **~ý závod** експеди́ционна канто́ра

**zasílatelstv|í, zasilatelstv|í, -í** ср. 1. експеди́ционна канто́ра 2. експеди́торство

**zasílaž|ovat, -uji/разг. -uju** св. (со) *сел.стоп.* си-лажи́рам; оста́вя на си́лаж (нещо)

**zásilk|a, -y** ж. пра́тка: **~a peněz** па́рична пра́тка; **doručit ~u** доста́вя пра́тка; **obchodní ~a** търго́вска пра́тка; **~a bez uvedení ceny** пра́тка без обяве́на сто́йност; **~a na dobírku** пра́тка с нало́жен платѐж; **poštovní, listovní ~y** по-щенски пра́тки; **doporučená ~a** препорѐчана пра́тка

**zásilkov|ý, -á, -é** ко́йто се отна́ся до пра́тка: **~á služba (obchodního domu)** служба (в уни-верса́лен магази́н), ко́ято осигу́рява изпра́щане на порѐчки по домо́вете на клие́нти

**zasimil|ovat [s-a-/za-], -uji/разг. -uju** св. (кого, со) асими́лирам (някого, нещо)

**zasimul|ovat (si), -uji (si)/разг. -uju (si)** св. поси-му́лирам

**zasíp|at, -ám/-u, zasíp|ět, zasip|ět, -ím** св. 1. из-пѝшкам, захри́птя, изхри́птя: **~at bolesti** из-пѝшкам от бо́лка 2. (со) загово́ря, изгово́ря преси́пнало (нещо): **odpověď jen ~al** то́й из-рѐче отговора преси́пнало, с преси́пнал глас

**zasíř|ít, -ím** св. (со) *спец.* опу́ша (нещо) със сѝра: **~it sudy, sklepy** опу́ша бѝчви, ѝзби със сѝра

**zasíř|ovat, -uji/разг. -uju** нескв. (со) *спец.* опу́ш-вам (нещо) със сѝра: **~ovat sudy, skladiště** опу́швам бѝчви, скла́дови поме́щения със сѝра

**zas|ít, -eji/разг. -eju** св. 1. (со) засѝя, посѝя (нещо): **~it obilí** засѝя жѝто; **~il semeno nenávisti** *прен.* то́й посѝ сѝмето на омра́зата 2. (со; со *čím*) засѝя (нещо с нещо): **~it pole** засѝя нѝва 3. (со *kde*) *книж. прен.* посѝя, всѝя (нещо *някъде*): **~it v někom nedůvěru k někomu** всѝя у няко-го недо́верѝе към някого; **~it rozkol mezi členy** *hnutí* всѝя разко́л междѝ чле́нове на движе́ние

**zasív|at, -ám** нескв. разг. 1. (со) засѝвам, посѝвам (нещо) 2. (со; со *čím*) засѝвам (нещо с нещо) 3. (со; со *čím*) *прен.* посѝвам, всѝвам (нещо *някъде*)

**zaská|kat, -ču/книж. -či** св. 1. заска́чам 2. в съ-чет. **~at koně** *спорт.* нау́ча ко́н да преска́ча препя́тствия

**zaská|kat si, -ču si/книж. -či si** св. 1. (с удо-во́лствие) поска́чам 2. *експр.* (с удо́волствие) потанцѝвам, поигра́я

**zaskak|ovat, -uji/разг. -uju** нескв. 1. (кам) ска́чам (някъде) 2. (кого – вин.) напа́дам (някого) из заса́да: **~ovat bohaté kupce** напа́дам из заса́да бога́ти търго́вци 3. в съчет. **~ovat cestu** (ко-му) *преграждам, прерѝзвам пъ́тя (на някого)* 4. (кого – вин. *čím*) *изненадвам* непри́ятно (някого с нещо); поста́вам нати́сно (някого с нещо): **~ovali ho svými otázkami** поста́вяха го нати́сно с въпрѝсите си 5. (кого – вин. *za koho*) разг. замѝствам (някого): **~ovat někoho ve službě** замѝствам някого на дежѝрство; **často za něho musí ostatní ~ovat** чѝсто се на-ла́га оста́налите да го замѝстват 6. *също и* **zaskak|ovat si, -uju si** (кам) разг. *експр.* отбѝ-вам се, отска́чам (някъде): **cestou domů ~oval (si) do trafiky pro noviny** на пъ́т към кѝщи то́й се отбѝваше в бу́дката да си кѝпи ве́стник 7. *обикн. третол.* **~uje** вли́за на мя́стото си (за подви́жна част на техни́ческо устрой-ство): **západka v zámku jemně ~uje** ези́чето в бра́вата ле́ко се наме́ства

**zaskand|ovat, -uji/разг. -uju** св. (со) 1. по́чна да скандѝрам, заскандѝрам (нещо) 2. *изскан-дѝрам, проскандѝрам (нещо)*

**zasklen|ý, -á, -é** остѝклѝн: **~á vitrina** остѝклѝна витри́на; **~é oči** *прен.* мѝтен, помрѝкнал по́глед; **~á plocha** *агрон.* о́бща плѝщ на оранже́рии и па́рници

**zaskl|ít, -ím** св. (со) остѝклѝя (нещо): **~ít okna, dveře** поста́вя стѝклѝ на прозо́рци, на врати; **~ít obraz** поста́вя стѝклѝ на карти́на

**zasklív|ací, -í, -í** предназна́чен за остѝклѝване; стѝклѝрски: **~í služba** стѝклопоста́вяне, стѝк-ла́рска работѝлница, стѝклѝрски це́х

**zasklíván|í, -í** ср. поста́вяне на стѝклѝ, остѝк-ля́ване

**zasklív|at, -ám** нескв. (со) остѝклѝвам (нещо): **~at okna** поста́вам стѝклѝ на прозо́рци

**zaskoč|ít, -ím** св. 1. (кам) скѝча (някъде): **~it za strom** скѝча зад дѝрво 2. (кого – вин.) напа́дна (някого) из заса́да: **~ili ho v parku a okradli** напа́днаха го в па́рка и го огра́биха 3. в съчет. **~it cestu** (кому) *преградя, прерѝжа пъ́тя (на някого)*: **nepřítel jim ~il cestu** непри́ятелят им прерѝжа пъ́тя 4. (кого – вин. *čím*) *изненадам* непри́ятно (някого с нещо); поста́вя нати́сно (някого с нещо): **~il mě touto otázkou** то́й ме поста́ви нати́сно с то́зи въпрѝс 5. (кого – вин. *za koho*) разг. замѝстя (някого): **~it nemocné-ho kolegu** замѝстя бо́лен коле́га; **~it za kolegu, za herce** замѝстя коле́га, актьѝр 6. *също и* **zaskoč|ít si, -ím si** (кам) разг. *експр.* отбѝя се,

отскоча (някъде): **~it do lekárny** отбѣя се в аптѣка, отскоча до аптѣка; **~it (si) na pivo** отбѣя се, отскоча да пийна бѣра **7.** обикн. *третол.* **-í** влѣзе на мѣстото си (за подвижна част на техническо устройство): **klíč starteru ~il** клѣучѣт на стартера влѣзе в гнездото си **8.** обикн. *третол.* и безл. **-í (komu)** засѣдне, пресѣдне (на някого): **drobek mi ~il při řeči** засѣдна му троха в гърлото, като говореше; **~ilo jí (v krku)** безл. тѣ се задави; нещо ѝ засѣдна в гърлото

**záskočka, -y жс.** **1.** архитект. устройство за закрепване на отворено крило на прозорец **2.** воен. предпазител на огнестрѣлно оръжие

**záskok, -u м.** **1.** (*kat*) отскѣк назад; скѣк (зад някого, зад нещо) **2.** отклонѣние от пряк път **3.** (*kat*) експр. отбѣиване, отскѣчане (някъде): **~ do hospody** отбѣиване в кръчма **4.** (*za koho*) разг. спѣшно замѣстване (на някого) в работата: **úspěšný ~ mladého herce** успѣшно замѣстване от млад актѣор; **~ za onemocnělou tanečnici** замѣстване на заболяла танцѣрка

**zaskotačít (si), -ím (si)** св. експр. полудѣвам: **děti (si) ~ily na jarním sluníčku** децѣта полудѣваха на пролетното слѣнце

**zaskřečlet, обикн. третол. -í** св. закрѣяка, изкрѣяка (за животно)

**zaskřehotat, обикн. третол. -á** св. **1.** закрѣяка, изкрѣяка (обикн. за жаба): **v bažině ~ala žába** в блѣтото закрѣяка, изкрѣяка жаба **2.** (*co*) експр. закрѣякам, изкрѣякам (нещо) (за човек)

**zaskříp|at, -u/-ám** св. **1.** обикн. *третол.* **-e/-á** заскърца, изскърца: **brzdy ~aly** спирачките заскърцаха, изскърцаха; **klíč ~al v zámku** клѣучѣт изскърца, изскърца в клѣчалката **2.** (*čím*) заскърцам, изскърцам (*с нещо*): **~at pilníkem** заскърцам, изскърцам с пилѣ; **~at zuby** прен. заскърцам, изскърцам, скърцна със зѣби (от ѣд); **~at na housle serenádu** експр. пейор. скрибѣуцайки, стѣржейки, изсвѣря на цигѣлка серенада

**zaskříp|nout, -nu** св. **1.** обикн. *третол.* и безл. **-ne** изскърца, скърцне: **dveře ~ly** вратѣта изскърца, скърцна; **v hodinách ~lo** безл. нещо в часовника изскърца **2.** (*čím*) изскърцам, скърцна (*с нещо*): **~nout zuby** изскърцам, скърцна със зѣби

**zaskučení, -í** ср. изскимтѣване

**zaskučet, -ím** св. **1.** обикн. *третол.* **-í** изскимтѣ, извѣе (за животно): **pes tiše ~el** кѣчето тихо изскимтѣ **2.** обикн. *третол.* **-í** прен. експр. изсвѣри, завѣе (за вятѣр и под.): **vítr ~el** вятѣрът изсвѣри, завѣ **3.** (*čím*) прен. експр. извѣя, изстѣна, простѣна, изскимтѣ (от нещо) (за човек): **~et bolestí** завѣя, простѣна от болка

**zaskuhr|at, -ám** св. **1.** обикн. *третол.* **-á** закрѣяка, изкрѣяка (за животно): **sova, žába ~ala** закрѣяка, изкрѣяка сова, жаба **2.** експр. захлѣнча, изхлѣнча **3.** (*co*) експр. замѣнкам, измѣнкам (нещо): **~at pozdrav** замѣнкам, измѣнкам поздрав

**zaskv|ít se, -ím se/-ěji se** св. книж. **1.** обикн. *третол.* **-í se/-ěje se** заблѣстѣ: **briliant se ~ěl v prstenu** брилѣнтѣт на прѣстѣна заблѣстѣ **2.** обикн. *третол.* **-í se/-ěje se** блѣсне: **před námi se ~ěl hrad** пред нас блѣсна замѣк, крѣпост **3.** (*čím*) блѣсна, открой се (*с нещо*): **~ít se vynikajícím výkonem** блѣсна със забележителното си изпълнѣние

**zaslat, zašlu** св. (*komu co*) прѣтѣя, изпрѣтѣя (нещо на някого): **~ dopis, balík** изпрѣтѣя писмо, колѣт; **~ příspěvek redakci** изпрѣтѣя стѣтия в редакция

**zaslech|nout, -nu** св. **1.** (*co*) дочѣя (нещо): **~nout výstřel, výkřik** дочѣя изстрѣл, вик; **~l, co si povídali** той дочѣ каквѣ си говорѣха **2.** (*o čem; co*) дочѣя, узнѣя, наѣча (нещо): **~l jsem, že stůněš** дочѣх, наѣчих, разбрѣх, че си болѣн

**zaslepeně** нар. слѣпо: **~ všemu věřit** слѣпо вѣрвам на всѣчко

**zaslepen|ec, -ce** м. експр. заслѣпѣн чѣвѣк

**zaslepenost, -i жс.** експр. слѣпотѣ, заслѣпѣност

**zaslepen|ý, -á, -é** експр. заслѣпѣн, ослѣпѣн, слѣп: **~ý ctitel** заслѣпѣн, слѣп поклѣнник

**zaslep|ít, -ím** св. **1.** обикн. *третол.* **-í (koho – вин.)** експр. заслѣпѣ, ослѣпѣ (някого): **touha po majetku ho ~ila** жѣждата за имѣт го заслѣпѣ; **nedal se ~it lichotkami** прен. той не сѣ оставѣ да го заслѣпѣт, да го приспѣт с ласкѣтелства **2.** (*co*) техн. затвѣря, запѣша (нещо): **~it potrubí** затвѣря, запѣша трѣбопровод

**záslep|ka, -y жс.** техн. глѣх флѣнец

**zaslepovac|í, -í, -í** предназначѣн за затвѣряне, за запѣшване: **~í příruba** техн. глѣх флѣнец; **~í zátka** техн. запѣшалка, пробка

**zaslep|ovat, -uji/разг. -uju** несв. **1.** обикн. *третол.* **-uje (koho – вин.)** експр. заслѣпява (някого): **pýcha, žárlivost je ~uje** гордостѣта, ревностѣта ги заслѣпява **2.** (*co*) техн. затвѣрям, запѣшвам (нещо): **~ovat potrubí** затвѣрям, запѣшвам трѣбопровод

**zaslíben|í, -í** ср. книж. обещѣние, обѣт, врѣчане

**zaslíben|ý, -á, -é** **1.** книж. обещѣн, нарѣчен, врѣчен, обрѣчен: **~á dívka** сгодѣна девѣйка **2.** рел. обѣтън: **~á země** обѣтъвана земя ♦ **hladat ~ou zemi** тѣрся обѣтъвана земя

**zaslīb|ít, -ím** св. книж. **1.** (*koho – вин. komu*) обещѣя, врѣка, обрѣка (някого на някого): **~it dceru hodnému člověku** сгодѣ дѣщерѣ си за добѣр чѣвѣк **2.** (*co čemu*) посветѣя (нещо на нещо): **~it život umění** посветѣя живѣта си на изкѣството

**zaslib|it se, -ím se** св. книж. 1. (*s kým; komu*) сгодя се (*с някого*); врека се (*на някого*): **~ila se mu** тя се сгодя с него; тя му се врече 2. (*čemu*) отдам се, обреча се, посветя се (*на нещо*): **~il se plně huddbě** той се посвети напълно на музиката; **~it se církvi** обреча се на църквата  
**zaslib|ovat, -uji** нескв. книж. 1. (*koho – вин. komu*) обещавам, обричам (*някого на някого*): **~ovat dceru synovi dobrého známého** сгодявам дъщеря си за син на добър познат 2. (*co čemu*) посвещавам (*нещо на нещо*): **~ovat svůj život umění** посвещавам живота си на изкуството  
**zaslib|ovat se, -uji se** нескв. книж. 1. (*s kým; komu*) сгодявам се (*с някого*); връчам се (*на някого*) 2. (*čemu*) отдавам се, обричам се, посвещавам се (*на нещо*)  
**zaslin|it, -ím** св. (*co*) изцапам (*нещо*) със слюнка; олигавя (*нещо*)  
**zaslint|at, -ám** св. (*co*) изцапам (*нещо*) със слюнка; олигавя (*нещо*)  
**zaslint|at se, -ám se** св. изцапам се със слюнка, олигавя се  
**zaslouženě** нар. заслужено, по заслуги  
**zasloužen|ý, -á, -é** заслужен: **~á odměna** заслужено възнаграждение; **~ý odpočinek** заслужена почивка; **~ý trest** заслужено наказание  
**zasloužil|ý, -á, -é** заслужил: **~ý umělec, mistr sportu, učitel** заслужил артист, заслужил майстор на спорта, заслужил учител  
**zasloužit (si), -ím (si)** св. 1. (*co*) заслужа (*нещо*): **~il by si větší plat** той заслужава по-голяма заплата 2. (*co/čeho*) заслужа (*нещо*); стана достоен (*за нещо*): **~it si přízeň, důvěru, pochvalu, trest** заслужа благосклонност, доверие, похвала, наказание; **tato kniha si ~í pozornosti** тази книга заслужа внимание; **ty bys ~il (za to, cos provedl)** разг. ирон. ти заслужаваш наказание (за това, което си извършил) 3. (*koho – вин.*) заслужа, заслужавам (*някого*); стана достоен (*за някого*): **takovou hodnou ženu si ne~í** той не заслужава такава добра жена  
**zasloužit se, -ím se** св. (*o co*) допринеса, имам заслуги (*за нещо*): **svou prací se ~il o zdar akce, o rozvoj oboru** с работата си той допринесе за успеха на акцията, за развитието на специалността  
**zásluha, -hy** ж. заслуга: **mít ~hy o něco/na něčem** имам заслуги за нещо; **odměňování podle ~h** възнаграждение според заслугите; **po ~ze ocenit, potrestat** заслужено оценя, наказва; **tvou ~ou** благодарение на теб  
**zásluhou** предлог с род. (*koho, čeho*) публ. благодарение на (*някого, нещо*): **~ dobré hry zvíťazili** победиха благодарение на добрата игра  
**zasluh|ovat (si), -uji (si)/разг. -uju (si)** нескв.

1. (*co*) заслужавам (*нещо*); полага ми се (*нещо*): **lepší plat ne~uje** по-голяма заплата той/тя не заслужава 2. (*co/čeho*) заслужавам (*нещо*); достоен съм (*за нещо*): **~ovat (si) poctu, výprask** заслужавам уважение, бой; **~ovat (si) chvály** заслужавам похвала; **ústav by ~oval větší podpory** институтът заслужава по-голяма подкрепа; **ty bys ~oval** разг. ирон. ти заслужаваш наказание 3. (*koho – вин.*) заслужавам (*някого*); достоен съм (*за някого*): **takovou ženu (si) ani ne~uje** такава жена той дори не заслужава  
**zasluh|ovat se, -uji se/разг. -uju se** нескв. (*o co*) допринасям, имам заслуги (*за нещо*): **~ovat se o úspěch** допринасям, имам заслуга за успеха  
**záslužně** нар. похвално: **~ působit** действат похвално; допринасям; имам принос, заслуга  
**záslužnost, -i** ж. похвалност, допринасяне, принос  
**záslužn|ý, -á, -é** 1. похвален; който заслужава признание: **~ý čin** похвална постъпка 2. който се дава, който се присъжда за заслуги: **~ý kříž** кръст за заслуги  
**zaslzen|ý, -á, -é** 1. насълзнен, разплакан: **~é oči** насълзени очи 2. *прен. експр.* съзлив, сантиментален  
**zaslz|et, -ím, 3. мн. -ejí/-í** св. 1. просълзя се, насълзя се: **ne~el při loučení** той дори не се просълзи на сбогуване 2. *книж.* заплача: **~et dojetím** заплача от умиление  
**zasmahl|ý, -á, -é** 1. помургавял, почернял от слънце 2. запържен, запечен до кафяво; оцветен в кафяво от пържене, от печене: **~á šťáva z masa** оцветен в кафяво сок, сос от печено, от пържено месо  
**zasmah|nout, -nu** св. 1. обикн. *третол.* **~ne** оцвети се в кафяво от пържене, от печене; запържи се, запече се 2. (*co*) запържа, запекъ (*нещо*), докато стане кафяво: **~nout drobně nakrájenou cibulku** изпържа нарязан на дребно лук  
**zasmán|í, -í** ср. засмиване, обикн. в съчет. **něco pro ~í** нещо смешно  
**zasm|át se, -ěji se/разг. -ěju se** св. размее се, ~~засмее се~~ **~á se na celé kolo, od srdce, od plic, z plných plic** размее се, засмее се от сърце, с пълно гърло; **~át se do vousů, v duchu** засмее се под мустак, мислено  
**zasmaž|it, -ím** св. (*co čím*) готв. застроя, запържа (*нещо с нещо*): **~it polévku (jískou)** застроя, запържа супа (със запържка)  
**záasmažk|a, -y** ж. готв. запържка: **zahustit polévku ~ou** сгъстя супа със запържка  
**zasmaž|ovat, -uji/разг. -uju** нескв. (*co čím*) готв.

застрѣвам, запържвам (нещо с нещо): **~ovat omáčku** застрѣвам, запържвам сѹс

**zasmolený**, -á, -é **1.** насмолѣн: **~é dřevo** насмолѣно дърво **2.** изцапан, замърсен (сѹс смола): **~á ševcovská zástěra** изцапана обушарска престилка **3. експр.** мръсен, изцапан, изпоцапан: **mít ~é prsty** прѣстите ми са изпоцапани **4. експр.** неудачен, нещастен, проклѣт: **~ý život** нещастен живѹт, пѹстият му живѹт

**zasmolít**, -ím *св. (koho, co)* **1.** изцапам, омáжа сѹс смола (някого, нещо) **2. експр.** замърся, зацапам, изцапам, изпоцапам (някого, нещо): **~it si při práci šaty, prsty** изцапам, омáжа си дрѣхите, прѣстите при рáбота

**zasmradít**, -ím *св. разг. 1. (co čím)* умириша, усмърдя (нещо с нещо): **~it pokoj (kouřem)** умириша, усмърдя стáя (с пѹшек) **2.** замириша, засмърдя: **auto ~ilo** колáта замириса, засмърдя

**zasmrádlý**, -á, -é *разг.* вмирисан, смрадлив, вонящ: **~é vejce** смрадливо, вонящо яйцѣ

**zasmrádnout**, -nu *св. разг.* пѹчна да мириша, да воня, да смърдя; замириша, вмириша се, засмърдя: **maso se v horku zkazilo a ~lo** от горещинáта месѹто се развали и замириса

**zasmrdět**, -ím *св. разг.* замириша, засмърдя: **~ěl tu ucházející plyn** тѹк замириса, засмърдя изтичащият гáз

**zasmrkat**, -ám *св. 1.* изсѣкна се, запѹчна да се сѣкна: **hlasitě ~at** изсѣкна се шѹмно **2. (co)** (постепенно) изцапам (нещо) от сѣкнене: **~at kapeník** изцапам нѹсна кърпа от сѣкнене

**zasmušile**, **zasmušeně** *нар.* мрáчно, унѣло, навѣсено, намѹсено, намрѣшено: **zahleděl se ~ do země** тѹй се заглѣда мрáчно, унѣло в земята

**zasmušilý**, -ec, -ce *м.* унѣл, мрáчен, навѣсен, намрѣщен чѹвѣк

**zasmušilost**, **zasmušenost**, -i *ж.* унѣлост, мѣка, тѣга, мрáчно настроѣние, унѣние

**zasmušlý**, **zasmušený**, -á, -é **1.** мрáчен, унѣл, навѣсен, намрѣщен: **~ý člověk** мрáчен, унѣл, навѣсен, намрѣщен чѹвѣк **2. книж.** покрит с ѹбласти, ѹблaчен, помрѣкнал: **~é nebe** мрáчно, ѹблaчно, помрѣкнало небѣ

**zasmušit**, -ím *св. (koho, co)* *книж.* помрачá (нещо), натѣжá, наскърбá (някого, нещо): **zpráva o matčině smrti ho ~ila** весттá за смърттá на мáйка му го натѣжи, опечали го; **~it obličej** свѣся, смрѣщя лицѣ

**zasmušit se**, -ím *св. книж. 1.* помрачá се, навѣся се, намрѣщя се, натѣжá се, наскърбá се, опечалá се: **po té zprávě se ~il** от товá извѣстие тѹй се натѣжи, опечали се **2. обикн. третол. -i** се покрѣе се с ѹбласти, заоблaчи се,

помрѣкне: **obloha se ~ila** небѣто се заоблaчи, помрѣкна

**zasněně** *нар. книж.* замечтáно, мечтáтелно: **~ se dívat** глѣдам замечтáно

**zasněnost**, -i *ж. книж.* мечтáтелност, замечтáлност

**zasněný**, -á, -é замечтáн, мечтáтелен: **~ý chlapec** замечтáно, мечтáтелно момчѣ; **~é oči** замечтáни очѣ

**zasněžený**, -á, -é заснежѣн, покрит сѹс сняг: **~é stráně** заснежѣни склѹнове

**zasněžit**, *обикн. третол. -i* *св. (koho, co)* покрѣе сѹс сняг (някого, нещо): **sněh rychle ~í hory** снегѣт скѹро ще покрѣе планините

**zasníť se**, -ím *св. (o čem, o kom; nad čím)* *книж.* замечтá се (за нещо, за някого): **~it se o domově (ve vzpomínkách)** замечтá се за рѹдниа дѹм (в спѹмените си); **~it se nad tou krásou** размечтá се при глѣдката на тáзи красѹтá

**zasnívat se**, -ám *св. нескв. (o čem, o kom; nad čím)* *книж.* замечтáвам се (за нещо, за някого): **~at se nad svým rodným krajem** размечтáвам се, разнѣжвам се по свѹя рѹден крáй, при глѣдката на свѹя рѹден крáй

**zasnoubení**, -í *ср.* сгодяване, годѣж

**zasnoubený**, -á, -é сгодѣн, годѣн

**zasnoubit**, -ím *св. (koho – вин. s kým)* сгодя (някого за някого, с някого)

**zasnoubit se**, -ím *св. (s kým)* сгодя се (с някого, за някого): **~it se s dívkou** сгодя се с девѹйка; **jsou už rok ~eni** вѣче еднá година тѣ са сгодѣни

**zásnubní**, -í, -í годѣжен: **~í prsten** годѣжен прѣстен; **~í hostina** угощѣние по слѹчай годѣж

**zasnubovat**, -uji/*разг. -uju* *св. (koho – вин. s kým)* сгодявам (някого за някого, с някого)

**zasnubovat se**, -uji *св. (s kým)* сгодявам се (някого с някого)

**zásnu|by**, -b *ж. мн.* годѣж, сгодяване, годявка: **oznámení o ~bách** съѹбщѣние за годѣж

**zásoba**, -y *ж.* запáс, резѣрв: **~a/~y potravin** припаси; **vyčerpát ~y** свѣрша, изчѣрпя запáси; **koupit do ~y** кѹпя за запáс; **mít něco v ~ě** ймам нѣщо в запáс; **sysel dělá ~y na zimu** лалѹгерѣт се запáсява, трѹпа запáси за зимата; **nedotknutelná ~a** воен. неприкосновѣн запáс; **~a zlata** фин. злáтен резѣрв; **slovní ~a** език. рѣчникѹв, лексикален запáс; лексика

**zásobárna**, -y *ж. 1.* склáд за запáси: **vojenské ~y** воѣнни склáдове, пѹгреби **2.** източник, хранилище, продовѹлствена бáзa: **přehrady jsou ~ami vody** язовѣрите са източници на водá

**zásobář**, -e *м. жарг.* снабдител (в промишлено предприятие)



**zásobišť[ě]**, -ě *ср.* склади́дова ба́за: **~ě potravin** продо́вolestвена ба́за; **~ě pohonných hmot** ба́за за горивни матери́али

**zásob[ít]**, -ím *св. (koho, со čím)* снабдя́, запаса́я (*някого, нещо с нещо*): **~it obyvatele, prodejny potravinami** снабдя́ населе́ние, магази́ни с храните́лни проду́кти; **~it podnik surovinami** снабдя́, запаса́я предпри́ятие със сурови́ни

**zásob[ít se]**, -ím *св. (čím)* запаса́ се, снабдя́ се (*с нещо*); напра́вя, натру́пам запáси (*от нещо*): **~it se na zimu uhlím** запаса́ се, снабдя́ се, осигу́ря се с вѣглища за зима́та

**zásobitel**, -е *м.* снабди́тел, доста́вчик: **vládní ~** правите́лствен доста́вчик; **dodávky od ~ů** доста́вки от снабди́тели

**zásobitelk[a]**, -у *ж.* снабди́телка, доста́вчица

**zásobn[í]**, -í, -í запáсен, резе́рвен: **~í materiál** запáсен, резе́рвен матери́ал; **~í pneumatika** резе́рвна гу́ма; **~í nádrž** *техн.* резервоа́р; **~í látky organizmu** *биол.* запáси, резе́рви на органи́зма; **~í střelivo** *воен.* боепри́паси

**zásobník**, -у *м.* 1. *техн.* резервоа́р, бо́йлер, бунке́р 2. *воен.* магази́н, пълни́тел за патро́ни

**zásobovac[í]**, -í, -í продо́вolestвен, снабди́телен: **~í problémy** снабди́телни пробле́ми; пробле́ми със снабдя́ването; **~í referent** рефе́рент, съве́тник по снабдя́ването; снабди́тел; **~í organizace, služba** снабди́телна органи́зация, служба́; **~í četa** *воен.* снабди́телен взво́д; **~í základna** *воен.* снабди́телна ба́за

**zásobovač**, -е *м.* снабди́тел; служите́л по снабдя́ването

**zásobovačk[a]**, -у *ж.* снабди́телка; служите́лка по снабдя́ването

**zásobován[í]**, -í *ср.* 1. снабдя́ване, запаса́ване: **zajistit plynulé ~í** обезпеча́, осигу́ря непрекъ́снато, ритмично снабдя́ване; **~í vodou** водоснабдя́ване; **~í potravinami** снабдя́ване с храни́; **~í proviantem** *воен.* снабдя́ване с провизи́и; **hmotné, materiálně technické ~í podniku** матери́ално-техни́ческо снабдя́ване на предпри́ятие 2. *техн.* поддѣржане, подхранва́не: **~í kotle vodou** поддѣржане на вода́ в ко́тел

**zásob[ovat]**, -uji/*разг.* -uju *несв.* 1. (*koho, со čím*) снабдя́вам, запаса́вам (*някого, нещо с нещо*): **~ovat spotřebitele** снабдя́вам потре́бители; **~ovat továrnu surovinami** снабдя́вам фабрика́ със сурови́ни; **~ovat město vodou, plynem** снабдя́вам гра́д с вода́, с га́з 2. (*со čím*) *техн.* поддѣржам, подхранва́м (*нещо с нещо*): **~ovat kotel vodou** поддѣржам ко́тел с вода́

**zásob[ovat se]**, -uji *св./разг.* -uju *св.* (*čím*) запаса́вам се, снабдя́вам се (*с нещо*); пра́вя,

тру́пам запáси (*от нещо*): **~ovat se na zimu ovocem** запаса́вам се, снабдя́вам се с плодове́ за зима́та

**zásobovatel**, -е *м.* снабди́тел, доста́вчик: **vojenský ~** во́енен снабди́тел, доста́вчик

**zásobovatelk[a]**, -у *ж.* снабди́телка, доста́вчица: **přehrada se stala hlavní ~ou města elektrickým proudem** язови́рът ста́на гла́вен източник на електри́чески то́к за града́

**zasolen[ý]**, -á, -é осоле́н, насоле́н, посоле́н, соле́н: **~é maso** соле́но, осоле́но месо́; **~á půda** *геол.* солена́ по́чва

**zasol[ít]**, -ím *св.* 1. (*со*) насоля́, осоля́, посоля́ (*нещо*): **~it maso** *готв.* насоля́, осоля́, посоля́ месо́ 2. (*кому*) *експр.* насоля́ (*някого*)

**zasopt[ít]**, -ím *св. (čím)* избѣхна́, кипна́ (*от нещо*): **~it hněvem** избѣхна́ от гня́в

**zas[ou]t**, -uji *св. (со, koho čím)* *книж.* заси́пя, затру́пам (*нещо, някого с нещо*): **ten kámen nás ~uje** то́зи ка́мък ще ни затру́па

**zasouvac[í]**, -í, -í плѣзга́щ се, спуска́щ се: **~í dveře** плѣзга́ща се врата́; **~í okno** спуска́щ се прозо́рец



**zasouvač**, -е *м.* в съ́чет. **~ nábojů** *воен.* затво́р

**zasouv[at]**, -ám *несв.* 1. (*со kam*) вка́рвам, вмѣк-вам, втѣква́м, му́шкам, напѣхва́м, натиква́м, пѣхам (*нещо някъде*): **~at klíč do zámku** пѣхам, му́шкам клю́ч в ключа́лка; **~at kufr pod postel** му́шкам, пѣхам ку́фар под легло́; **~at si ruce do kapes** пѣхам, му́шкам, сла́гам ръ́це в джобо́ве; **~at zásuvku** напѣхва́м, натиква́м, затва́рям чекмедже́; **~at dveře** премѣства́м, плѣзга́м врата́; **~at náboj** *воен.* вка́рвам патро́н в патро́нник; **~at rychlost** *техн.* вклю́чвам, сме́ням ско́рост 2. (*со*) сла́гам, пу́скам (*нещо*): **~at závoru** сла́гам, пу́скам ма́ндало 3. (*со*) зало́ствам, запѣвам (*нещо*) (*с ма́ндало*): **~at vrata** зало́ствам, запѣвам по́рта (*с ма́ндало*)

**zasouv[at se]**, *обикн. третол.* -á *св.* (*kam*) вли́за, наме́ства се, плѣзга́ се, спуска́ се (*някъде*)

**zasouvateľn[ý]**, -á, -é подви́жен; ко́йто мо́же да се премѣства, да се пѣха с плѣзгане; **~á střecha auta** сгѣва́ем по́крив на ле́ка кола́; гюру́к

**zaspat**, -ím *св.* 1. (*со*) забра́вя, превъзмoгна́, преодоле́я (*нещо*), докато́ спя́, докато́ се наспя́: **~at dobrý nápad** (докато́ спя́,) забра́вя добра́ идея́; **do rána všechno ~al** до сутринта́ то́й забра́ви всѣ́чко; **~at hlad, hněv, nepřijemnou vzpomínku** докато́ се наспя́, забра́вя, превъзмoгна́ гла́д, гня́в, непри́ятен спо́мен 2. успя́ се: **naříd' budíka, ať ne~íš!** навий бу́дилника, за да не се́ успи́ш! 3. (*со*) проспя́, изпу́сна (*нещо*): **~at odjezd vlaku** проспя́, успя́ се и

**prosňat**  **prosňat**  **vývoj** проспя, изостана от времето, от развитието **4. (co)** проспя (нещо); прекарам, изкарам (нещо) в сън: **~at bouři** проспя бърза

**zaspáv|at, -ám** *несв. 1. (co)* забравям, превъзможвам, преодолявам (нещо), докато спя: **~at starost, nevolnost** докато спя, забравям, превъзможвам безпокойство, неразположение

**2. успивам се: lidé na robotu schválně ~ali** хората нарочно се успиваха, когато отиваха на ангария **3. (co)** проспивам, изпъскам (нещо): **~at odjezd vlaku** проспивам заминаване на влак **4. (co)** проспивам (нещо); прекарвам, изкарвам (нещо) в сън: **~at bouři** спя по време на бърза, проспивам бърза

**zaspekul|ovat si, -uji si/разг. -uju si** *св.* поспекулирам; позанимая се със спекула

**záspí** *вж. zásep*

**zasport|ovat si, -uji si/разг. -uju si** *св.* (с удоволствие) поспортувам: **~ovat si o dovolené** поспортувам през отпуск(а)

**zaspurt|ovat, -uji/разг. -uju** *св. спорт.* спринтирам; дам спринт, почна да спринтирам: **~ovat před cílem** спринтирам преди финал

**zaspurt|ovat si, -uji si/разг. -uju si** *св. спорт.* (с удоволствие) поспринтирам, дам спринт

**zas|rat, -eru** *св. (co)* вулг. осера, посера (нещо)

**zasrk|at, -ám** *св. 1.* засърбам **2.** посърбам

**zasrk|nout, -nu** *св.* срѣбна

**zasrš|et, -ím** *св. 1.* обикн. *третол.* и *безл. -í* заискри; (за)почне да мят, да хвърля искри: **od krumpáce ~ely jiskry** от кърката полетяха искри; **z očí mu ~ely blesky hněvu** от очите му заискриха гневни мълнии; **v očích/z očí ~elo** *безл.* очите заискриха **2. (čít)** *експр.* избъхна (в нещо): **~et hněvem, smíchem** избъхна в гняв, в смях **3. (čít)** блѣсна, проявя се (с нещо): **~et vtípem** проявя блестящо остроумие

**zastánc|e, -e** *м. 1.* застъпник, защитник: **~e utlačovaných** защитник на потиснати, на угнетени; **~e lidských práv** застъпник, борец за човешки права **2.** привърженик, последовател: **~e pokrokových názorů** привърженик, последовател на прогресивни идеи

**zastánkyn|ě, -ě** *ж. 1.* застъпница, защитница **2.** привърженица, последователка

**zastán|í, -í** *ср.* защита, застъпничество: **má už v dětech ~í** намира, срѣща защита в лицето на децата си; **očekávám od tebe ~í** очаквам защита, застъпничество от теб

**zastara, za stara** *нар.* някога, в миналото, в стари времена, едно време: **jak se ~ žilo** какъв(то) е бил животът някога, едно време

**zastarale** *нар.* застаряло, остаряло: **vypadat ~**

ймам застарял, остарял вид; изглеждам остарял

**zastaralost, -i** *ж.* застарялост, остарялост: **~ názorů** остарялост на възгледите

**zastaral|ý, -á, -é** **1.** застарял, остарял: **~ý typ (auta)** остарял тип (автомобил); **~ý střih** старомодна кройка; **~é názory, metody** остарѣли, застарѣли възгледи, мѣтоди; **~ý tvar** *език.* остаряла, архайчна фѣрма; **~é slovo** *език.* остаряла, архайчна дѣма **2.** стар, занемарѣн: **~á choroba** занемарѣна болѣст

**zastar|at** *обикн. третол. -á* *св. 1.* застарѣе, остарѣе: **zařízení závodu ~alo** оборудването на завода остаря; **projekt ~al** проектът застаря, остаря; **slovo ~alo** *език.* дѣмата излѣзе от употреба **2.** влоши се поради немарливост (за болѣст): **nechat nemoc ~at** оставя болѣст да се влоши

**zastarávajíc|í, -í, -í** застаряващ, остаряващ: **~í metoda** застаряващ, остаряващ мѣтод; **~í slovo** *език.* застаряваща, остаряваща дѣма

**zastaráv|at** *обикн. третол. -á* *несв.* застарява, остарява: **móda rychle ~á** модата бързо остарява; **slovo ~á** *език.* дѣмата остарява, излизва от употреба, архаизира се

**zast|at, -anu** *св. 1. (co)* справя се, често и *несв.* справям се (с нещо): **~at funkci** справя се/справям се с длъжността си; **~ane všechno sám** той сам се справя/ще се справи с всичко; **divili se, jak tak všechno ~ane** учѣдваха се, как се оправя с всичко **2. (koho – вин.)** заменя, замѣстя (някого): **~at nemocného kolegu** заменя, замѣстя болѣн колега **3. (koho – вин.)** завъра, свъра, намѣря (някого): **~al ho doma** той го завъри, свъри го, намѣри го вкъщи; **otce už naživu ne~al** той не завъри баща си жив

**zast|at se, -anu se** *св. (koho, čeho)* защитя (някого, нещо); застъпя се (за някого, за нещо): **~at se nevinného** защитя невинен; застъпя се за невинен; **~at se návrhu, pravdy** защитя предложение, истината

**zástav|a I, -y** *ж. мед.* спѣране: **~a dechu, srdce** спѣране на дишането, на сърцето; **srdeční ~a** спѣране на сърдѣчната дѣйност

**zástav|a II, -y** *ж. юрид.* залѣг: **požadovat, vrátit ~u** поисквам, върна залѣг; **dát něco do ~y/v ~u/~ou** залѣжа нещо; **mít něco v ~ě** залѣжил съм нещо

**zástav|a III, -y** *ж. книж.* знаме, флаг: **bojové, historické ~y** бѣйни, исторически знамена; **vojenská ~a** военнo знаме, знаме на военна част

**zastavárensk|ý, -á, -é** *юрид.* който се отнася до залѣжена вѣщ

**zastavárn|a, -y** *ж.* залѣжна кѣща: **dát hodinky do ~y** залѣжа, дам часѣвник в залѣжна кѣща

**zastáv[at, -ám** *несв.* **1.** (со) заемам, изпълнявам (*нещо*): **~at funkci ředitele, předsedy** изпълнявам длъжност на директор, на председател; **~at všechny domácí práce** изпълнявам всички домакински задължения **2.** (*koho – вин.*) замениям, замествам (*някого*): **musela ~at v domácnosti matku** тя трябваше да замества майка си в домакинството **3.** (со) привърженик съм (*на нещо*); придържам се (*към нещо*); застъпвам, отстоявам (*нещо*): **~at názor** придържам се към мнение; застъпвам, отстоявам мнение; **~at politiku míru** привърженик съм на политика на мира

**zastáv[at se, -ám se** *несв.* (*koho, čeho*) защитавам (*някого, нещо*); застъпвам се (*за някого, за нещо*): **~at se svých dětí** защитавам децата си; застъпвам се за децата си; **~at se práv utlačovaných** защитавам правата на потиснатите **zástavb[aj, -u** *жс. архитект.* застрояване, строителство: **souvislá ~a** свързано застрояване; **volná ~a** свободно застрояване; **městská ~a** градско строителство; **nízká, vysoká ~a** ниско, високо застрояване, строителство

**zastaven[í I, -í** *ср.* **1.** спиране: **~í stroje** спиране на машина; **zákaz ~í (motorových vozidel)** забрана на спиране (на моторни превозни средства); спирането на МПС забранено **2.** прекратяване, преустановяване, закриване: **~í novin** закриване, спиране, преустановяване на излизането на вестник; **~í provozu** прекратяване на производство

**zastaven[í II, -í** *ср. юрид.* залагане (*на вещи в заложенна къща*)

**zastavě[n]í, -í** *ср. архитект.* **1.** застрояване: **skupinové ~í** групово застрояване; **řadové ~í** редово застрояване; **blokové ~í** блоково застрояване **2.** съвкупност от сгради в даден парцел: **obytné ~í** жилищни сгради; **veřejné ~í** обществени сгради

**zastavení[ko, -ka** *ср.* **1.** (кратко) спиране, отбиване **2.** серенада и муз.

**zastavěnost, -i** *жс. спец.* застроеност: **~ městského území** застроеност на градска територия

**zastavě[n]ý, -á, -é** **1.** застроен: **~á plocha architekt.** застроена площ **2.** запълнен, затрупан, заграден, обграден

**zastav[ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í** *св.* **1.** (со; со čím) застроя (*нещо*; *нещо с нещо*): **~ět volnou plochu** застроя свободна площ **2.** (со) запълня, затрупам, загражда, обгражда, прегражда (*нещо*): **~ět chodbu skříněmi** запълня, задръстя коридор с шкафов

**zastav[ít I, -ím** *св.* **1.** (со; со čím) застроя (*нещо*; *нещо с нещо*): **~it park pavilony** застроя парк с павилиони **2.** (со) запълня, затрупам, загра-

дя, обгражда, прегражда (*нещо*): **~it dveře skříní** прегражда, препреча врата с шкаф

**zastav[ít II, -ím** *св.* **1.** (*koho, co*) спра (*някого, нещо*): **~it chodce, koně** спра пешеходец, кон; **~it taxík** спра такси; **~it (postup) nepřítel** спра (настъпление на) неприятел, противник; **~it krev** спра кръв; **vývoj nelze ~it** развитието не може да се спре **2.** (со) прекратя, преустановя, изключва (*нещо*): **~it motor, stroj** спра, изключва мотор, машина; **~it noviny** прекратя, преустановя излизане на вестник; **~it vypláčení platu** прекратя, спра изплащане на заплати; **~it palbu** прекратя стрелба, огън; **~it dech** затая, притая дъх; **~it trestní stíhání** *юрид.* прекратя углавно преследване **3.** (*koho – вин.*) прекъсна (*някого*): **~it někoho v řeči, ve čtení** прекъсна някого по време на разговор, по време на четене

**zastav[ít III, -ím** *св.* (со) *юрид.* заложва (*нещо*): **~it klenoty** заложва бижута

**zastav[ít se, -ím se** *св.* **1.** *също и zastav[ít, -ím* спра (се): **~it se při chůzi** спра (се) при ходене; **auto (se) ~ilo před domem** колата спра пред къщата; **vlak ~il ve stanici** влакът спра на гарата; **~it stát!** *воен. физкулт.* стой! **2.** спра, престана да работя: **stroj se ~il** машината спра; **hodiny se ~ily** часовникът спра; **srdce se ~ilo** сърцето спра; **~it se v práci, v řeči** спра, престана да работя, да говоря **3.** (*u koho; kde*) намина, отбиха се (*при някого, някъде*): **~it se u souseda na kus řeči** намина, отбиха се при съсед на приказки; **cestou se ~ím v lékárně** по пътя ще се отбиха в аптека; **~it se na den v Praze** отбиха се, спра за един ден в Прага **4.** (*u čeho*) обърна внимание (*върху нещо*); спра се (*на нещо*); разглеждам (*нещо*): **podrobně se (v článku) ~it u této otázky** спра се подробно на този въпрос (в статия) **5.** (*před čím*) спра се, стъпихам се, отстъпя (*пред нещо*): **ne~il se před žádnou překážkou** той не се спра, не отстъпи пред никакви пречки

**zastavitel[n]ý I, -á, -é** който се отнася до застрояване; който може да бъде застроен

**zastavitel[n]ý II, -á, -é** който може да бъде спрян

**zastavitel[n]ý III, -á, -é** *юрид.* който може да бъде заложен

**zastáv[ka, -ky** *жс.* **1.** спиране: **běžel celou cestu bez ~ky** той тича(ше) през целия път, без да спира; **~ka v řeči** пауза при говорене **2.** спирка: **Tábor byla jeho poslední ~ka na cestě jižními Čechami** Табор беше неговата последна спирка от пътуването му в Южна Чехия; **autobusová, železniční ~ka** автобусна, железопътна спирка; **~ka na znamení** спирка по желание **zastávkový, -á, -é** който се отнася до спирка на

обществено превозно средство: **~ý autobus** автобус, който спира на всички спирки  
**zástavní, -í, -í** юрид. който се отнася до залог: **~í lístek** квитанция за заложена вещь  
**zastav|ovat I, -uji/разг. -uju** несов. 1. (со; со čím) застрявам (нещо): **~ovat volnou plochu** застроявам свободна площ 2. (со) запълвам, затрупвам, заграждам, обграждам, преграждам (нещо): **~ovat pokoj nábytkem** запълвам, напълвам, задръствам стая с мебели  
**zastav|ovat II, -uji/разг. -uju** несов. 1. (кого, со) спирам (някого, нещо): **~ovali nás známí** спираха ни познати; **~ovat auta na silnici** спирам коли на шосето; **~ovat si prýščí krev** спирам бликащата си кръв 2. (со) прекратявам, преустановявам, изключвам (нещо): **~ovat stroje** спирам, изключвам машини; **~ovat noviny** прекратявам излизане на вестник; **~ovat dopravu** преустановявам, спирам движение; **~ovat vyplacení prémie** прекратявам, спирам изплащане на премия 3. (кого – вин.) прекъсвам (някого): **~ovat někoho v práci** прекъсвам някого по време на работа  
**zastav|ovat III, -uji/разг. -uju** несов. (со) юрид. залагам (нещо): **~ovat cenné věci v zastavárně** залагам ценни предмети в заложна къща  
**zastav|ovat se, -uji se/разг. -uju se** несов. 1. св. и **zastav|ovat, -uji/разг. -uju** спирам (се): **~ovat se u každé výlohy** спирам се пред всяка витрина; **vůz (se) ~uje** колата спира 2. спирам, преставам да работя: **člověku se až rozum ~uje** човек загубва и ума, и думата; **~ovat se mezi vyprávěním** спирам, правя пауза по време на разговор, на разказ 3. (и кого; kde) наминавам, отбивам се (при някого, някъде): **lidé se u ní ~ovali na radu i pro pomoc** хората се отбиваха при нея за съвет и за помощ 4. (и čeho) обръщам внимание (върху нещо); спирам се (на нещо): **~ovat se u složitých otázek** спирам се на сложни въпроси 5. (před čím) спирам се, стъпвам се, отстъпвам (пред нещо): **krutost se ne~ovala před ničím** жестокостта не се спираше пред нищо  
**zasteh|ovat, -uji/разг. -uju** св. (со) тропосам (нещо): **~ovat sukni** тропосам пола  
**zástěn|a, -y** ж. 1. разделна стена, преградна стена; преграда: **skleněná ~a** стъклена преграда 2. параван: **volební urna za ~ou** избирателна урна зад параван; **ochranná ~a u rentgenu** спец. предпазен екран на рентгенов апарат  
**zastěná|ní, -í** ср. изстенване, простенване, проплакване, стон: **~í raněného** изстенване, простенване на ранен  
**zastěná|t, -ám** св. изстена, простена: **~at bolesti** изстена, простена от болка

**zástěň|ek, -ku** м. 1. ниша 2. пространство зад параван, зад преграда  
**zastep|ovat I, -uji/разг. -uju** св. (со) книж. спец. зашия с тегъл (нещо): **~ovat záhyb sukně** зашия с тегъл плоха на пола  
**zastep|ovat II, -uji/разг. -uju** св. подна да танцувам степ  
**zástěr|a, -y** ж. престилка: **nosí při vaření ~u** при готвене носи престилка; **řeznická ~a** касапска престилка; **kožená kovářská ~a** кожена ковашка престилка  
**zástěreč|ka, -ky** ж. умал. експр. престилчица  
**zástěr|ka, -y** ж. умал. престилчица: **dětská ~a** детска престилка; **~y zadních kol automobilu** прен. престилки на задни колела на автомобил  
**zástěr|kář, -e** м. експр. женкар  
**zástěr|kářsk|ý, -á, -é** експр. женкарски  
**zástěr|kářstv|í, -í** ср. експр. женкарство  
**zástěr|kov|ý, -á, -é** който се отнася до престилка  
**zástěrov|in|a, -y** ж. текст. плат за престилки  
**zástěrov|ý, -á, -é** който се отнася до престилка: **~ý kartoun** басма за престилки  
**zastesk|nout (si), -nu (si)** св. 1. (po kom, po čem) затъжа (се) (за някого, за нещо); затъгвам, закопня (по някого, по нещо): **~la (si) po dítěti, po domově** тя се затъжи за детето, за родния дом; тя затъгва, закопня по детето, по родния дом 2. (na koho, na co; nad kým, nad čím) стәне ми мъчно, въздъхна (за нещо); оплача се (от някого, от нещо): **smutně (si) ~nout** тъжно въздъхна; **~nout si nad zlomeným životem** стәне ми мъчно за съсипания живот; **~nout (si) na děti/nad dětmi** оплача се от децата  
**zastesk|nout se, безл. -ne se** св. (komu po kom, po čem) домъчнее, стәне мъчно, тъжно (на някого); (някой) (се) затъжи, затъгва (по някого, по нещо): **~lo se mu po matce, po vlasti** стана му мъчно за майка му, за отечеството  
**zastih|nout, -nu** св. (кого, со) 1. догônia, застигна, настигна (някого, нещо): **~l ho až u vrat** той го догônia, настигна го чак при портата 2. завàря, свàря (някого, нещо): **nikoho doma ne~l** той не завàри, не свàри, не намери никого вкъщи; **matku už naživu ne~l** той не можà да завàри майка си жива; **~nout zloděje při činu** уловя, хвàна крадец на местопрестъплението; **v lese nás ~la bouřka** в гората ни свàри, хвàна ни буря  
**zastih|ovat, -uji/разг. -uju** несов. (кого, со) 1. догôniaм, застигам, настигам (някого, нещо) 2. завàрвам, свàрвам, намирам (някого, нещо)  
**zastíně|ní, -á, -é** засенчен, сенчест: **~é cesty** сенчести пътища  
**zastín|it, -ím** св. 1. (со, кого čím) засенча, затъля,



закрйя (нещо, някого): **~it si rukou oči** засенча си очите с ръка; **~it lampu** затуля лампа; **~it výhled** закрийя изглед, гледка **2.** (koho, co čím) засенча, надмина, надвия, превиша (някого, нещо с нещо): **výkonem ~il ostatní** с изпълнението си той засенчи, надмина останалите **3.** (co čím) потисна, прикрйя (нещо с нещо): **smíchem chtěl ~it špatný dojem své řeči** той искаше да прикрие, да заглади със смях лошото впечатление от своята реч

**zastiňovat, -uji/разг. -uju** несв. (co, koho čím)

**1.** засенчвам, затулявам, закрийвам (нещо, някого с нещо): **~ovat si hlavu před sluncem** закрийвам си, засенчвам си главата от слънцето; **~ovat někomu vyhlídku** закрийвам изгледа, гледката на някого **2.** засенчвам, надминавам, превишавам (някого, нещо с нещо): **vždy ho někdo ~oval svými schopnostmi** винаги някой го засенчваше, превишаваше го по способности; **nové město výstavnosti ~uje staré** със своята представителност новият град засенчва, надминава, превъзхожда стария; **jeho prudkost ~ovala všechny dobré vlastnosti** неговата избухливост засенчваше всичките му добри качества

**zastírací, -í, -í** маскировъчен, отвличащ, прикриващ: **~í manévř** маскировъчна, отвличаща, прикриваща маневра; **~í barva** техн. маскировъчна боя

**zastírat, -ám** несв. книж. **1.** (koho, co čím, do čeho) закрийвам, покривам, прикривам, забулвам (някого, нещо с нещо): **~at si ústa rukou** закрийвам, запушвам си устата с ръка; **~at okna závěsy** слагам завеси на прозорци **2.** (co; čím co) прикривам, скривам (нещо с нещо): **~at svůj původ** скривам произхода си; **~at rozpaky, city** прикривам, скривам смущение, чувства; **~at pravdu** скривам истината **3.** (co) потискам, отстранявам, заглаждам, изглаждам (нещо): **~at pláč** потискам плач **4.** (co) скривам от погледа (нещо): **~at někomu (rukou) výhled** скривам (с ръка) гледка от погледа на някого **5.** (co) замъглявам, затъмнявам (нещо): **bezvědomí mu ~alo smysly** загубата на съзнание му замъгляваше сетивата

**zastírat se, -ám se** несв. книж. **1.** (čím) покривам се (с нещо); забулвам се (с нещо, в нещо): **kraj se ~al mlhou** местността се забулваше в мъгла; **tvář se ~ala růměncem** лицето се покриваше с червенина **2.** обикн. третол. **~á se** замъглява се, затъмнява се, помрачава се: **hlava se mu ~á** главата му се замъглява

**zastílat, -elu** св. **1.** (co; co kam, kde) сложа, вложка (нещо някъде) при застилане: **~lat polštář do postele** при застилане на легло сложа, поставя

възглавница под кувертюрата **2.** (co; co čím) застеля, покрйя (нещо с нещо): **listí ~lalo pěšinku** листата застляха, покрйяха пътеката **zastílonat, -ůnu** св. разболёя се: **ne~onal za celou zimu** той цяла зима не се разболёя; **~onat na nějakou nemoc** разболёя се от някаква болест **zastoupení, -í** ср. **1.** (v čem) представителство; участие посредством представители (в нещо): **mít ~í ve volených orgánech** представен съм в изборни органи **2.** (čeho; koho) представителство; право, функция за представяне (на нещо, на някого): **výhradní ~í podniku, firmy v zahraničí** търг. изключително представителство, право за представяне на интереси на предприятие, на фирма в чужбина; **převzít ~í v sporu** юрид. поема функция на защитник в спор **3.** спец. представителство: **obchodní ~í** търговско представителство; **zřídil, mít diplomatické ~í** открия, ймам дипломатическо представителство **4.** в съчет. **v ~í** (koho, čeho) предлог с род. от името на (някого, нещо): **v ~í vlády promluvil ministr školství** от името на правителството произнесе реч министърът на просвещата

**zastoupit, -ím** св. **1.** (komu co) преградя, препреча (на някого нещо): **~it někomu vchod** преградя, препреча влизането на някого; **~it někomu cestu** преградя, препреча пътя на някого; застана на пътя на някого **2.** (koho, co) замества (някого, нещо): **~it ředitele na poradě** замества директора на съвещание; **dát se ~it** наредя да ме заместват; **tuky nemohou ~it maso** спец. мазнините не могат да заместят месото **3.** обикн. страд. **být ~en** застъпен съм, представен съм (някъде): **v čítance jsou ~eni všichni význační autoři** в читанката са застъпени, включени всички видни автори; **všechny složky jsou ve výboru ~eny** в комитета са представени, ймат представители всички организации

**zастрашенě** нар. изплашено, сплашено; **~ se omlouvat** извинявам се изплашено

**zастрашен|ec, -ce** м. изплашен, сплашен човек **zастрашен|í, -í** ср. изплашване, сплашване: **pro ~í** за сплашване

**zастрашенost, -i** жс. изплашеност, сплашеност

**zастрашен|ý, -á, -é** изплашен, сплашен

**zастраšit, -ím** св. (koho – вин.) **1.** изплаша, сплаша, уплаша (някого): **chtěl ho hrozbami ~it** той искаше да го сплаши със закана **2.** взема (на някого) страх и го накарам да се откаже (от нещо), да се разколебае (за нещо): **nedali se ~it v boji za spravedlnost** те не се поддадохте на заплахи в борбата си за

справедливост; **nezdar nás nesmí ~it** не-успехът не бива да ни разколебава  
**zastrašovací, -í, -í** сплâшващ; който слъжи за сплâшване: **~í metody** мѐтоди на сплâшване; **~í manévr** манѐвра за сплâшване  
**zastrašován|í, -í** *ср.* изплâшване, сплâшване: **politika ~í** политика на сплâшване  
**zastrašovat, -uji/разг. -uju** *несв. (koho – вин.)*  
**1.** изплâшвам, сплâшвам, уплâшвам (*няко-го*): **bitím ho jen ~uje** с бой само го сплâшва  
**2.** взѐмам (*на някого*) страхъ и го накарвам да се откаже (*от нещо*), да се разколебае (*за нещо*): **nedával se překážkami ~ovat** той не сѐ разколебаваше от тръдностите  
**zástrč, -e** *жс. архитект.* райбер, ригел, мандало: **okenicová ~** райбер на прозорец; **vratová ~** мандало на порта  
**zastrčen|ý, -á, -é** *експр.* **1.** глух, забутан, затънтен: **~á vesnice** глухо, забутано сѐло **2.** забутан, мұшнат, скрит: **~á zpráva (v novinách)** забутано съобщѐние (във вѐстник); **pomník ~ý mezi domy** забутан, мұшнат, скрит между къщите паметник  
**zastrč|it, -ím** *св.* **1.** (*co kam*) вкарвам, вмъкна, забия, забода, мұшна, напъхам, натикам, пъхна (*нещо някъде*): **~it klíč do zámku** пъхна, мұшна ключ в ключалка; **~it si ruce do kapes** пъхна, мұшна, слôжа ръце в дъбове; **~it proutek do země** забода, забия пръчка в земята; **~it růži do klopý** вмъкна, забода рôза на ревер **2.** (*co*) *разг. експр.* забутам (*нещо*): **nevím, kam jsem to ~il** не зная, къде съм го забутал (това) **3.** (*co*) слôжа, пұсна (*нещо*): **~it závoru** слôжа, пұсна, пъхна мандало **4.** (*co*) залôстя, запъна (*нещо*) (с мандало): **~it dveře (závorou/na závoru)** залôстя, запъна врата (с мандало)  
**zástrčk|a, -y** *жс.* **1.** *строит.* ригел: **~a u dveří** ригел на врата **2.** щѐпсел: **~a elektrické šňůry** щѐпсел на електрически шнұр  
**zástrčkov|ý, -á, -é** **1.** *строит.* който се отнася до ригел **2.** който се отнася до щѐпсел; щѐпселов  
**zastrk|at, -ám** *св.* **1.** (*co kam*) (постепенно) вмъкна, мұшна, напъхам, пъхна (*нещо някъде*): **~at okraje prostěradla** (постепенно) напъхам, подпъхна краищата на чаршâф; **~at banánky do zdířek** (постепенно) пъхна бананови щѐкери в букси **2.** (*co*) (постепенно) слôжа, пұсна (*нещо*): **~at závory** (постепенно) слôжа, пұсна мандала **3.** (*co*) (постепенно) залôстя, запъна (*нещо*) (с мандало): **~at dveře** (постепенно) залôстя, запъна врати  
**zastrk|ovat, -uji/разг. -uju** *несв.* **1.** (*co kam*) вкарвам, вмъквам, втъквам, забивам, забôждам,

мұшкам, напъхам, натикам, пъхам (*нещо някъде*): **~ovat pod paždí teploměr** мұшкам, пъхам термомѐтър под мишница; **~ovat dopis do obálky** мұшкам, пъхам, напъхам писмо в плик **2.** (*co*) слâгам, пұскам (*нещо*): **~ovat závoru** слâгам, пұскам, пъхам мандало **3.** (*co*) залôствам, запъвам (*нещо*) (с мандало): **~ovat na noc dveře** залôствам, запъвам за през нощта врата (с мандало)  
**zastrouh|at, -ám** *св. (co)* застържа, постържа (*аи*) ~~~at~~ присмѐа се (злорâдо) на някого; позлорâдствам над някого  
**zastřelen|í, -í** *ср.* **1.** застрѐлване **2.** разстрѐлване: **trest smrti ~ím** смъртно наказаниѐ чрез разстрѐл; **odsoudit k trestu smrti ~ím** осъдя на смърт чрез разстрѐл  
**zastřel|it, -ím** *св. (koho – вин.)* **1.** застрѐлям (*някого*): **~it vzteklého psa** застрѐлям бясно куче; **~it zajíce** *лов.* убия, удâря заѐк **2.** разстрѐлям (*някого*): **~it odsouzeného** разстрѐлям осъден  
**zastřel|it se, -ím se** *св.* **1.** застрѐлям се (невôлно): **~it se při čištění pušky** застрѐлям се при почистване на пұшка **2.** пристрѐлям се; наұча се да стрѐлям тôчно  
**zástřeln|é, -ého** *ср. лов.* възнаграждѐние, прѐмия за отстрѐлване на вреден дивеч  
**zástřeln|ý, -á, -é** *воен.* пристрѐлъчен: **~á střela** пристрѐлъчен, трасирац куршұм; **~ý bod** пристрѐлъчна тôчка  
**zastřelovac|í, -í, -í** *воен.* пристрѐлъчен: **~í dělo** пристрѐлъчно орѐдие  
**zastřelován|í, -í** *ср. воен.* пристрѐлка  
**zastřel|ovat, -uji/разг. -uju** *несв. (co)* *воен.* пристрѐлвам (*огнестрѐлно оръжие*)  
**zastřel|ovat se, -uji se/разг. -uju se** *несв. воен.* пристрѐлвам се; ұча се да стрѐлям тôчно  
**zastřeně** *нар.* **1.** прикрито **2.** неясно, приглушѐно **3.** замъгленo  
**zastřen|í, -í** *ср. обикн. в съчет.* **~í myslí** умопобърканост, лұдост  
**zastřenost, -i** *жс.* **1.** прикритост **2.** неясност, приглушѐност **3.** замъгленост  
**zastřen|ý, -á, -é** **1.** покрит със завѐса: **~é okno** покрит със завѐса прозорец **2.** прикрит, скрит: **~ý výsměch** прикрит, скрит присмѐх; **výjádřit se v ~é formě** изразя се завоалирано **3.** неясен, приглушѐн, хрипкав, хриплив: **~ý hlas** приглушѐн, хрипкав глас **4.** замъглен, затъмнен: **~é vědomí** замъгленo съзнаниѐ  
**zastřešen|í, -í** *ср. архитект.* **1.** покриване на сграда, слâгане на покрив: **provést ~í budovy** покрива, слôжа покрив на сграда **2.** покрив,

стрѣха: **provizorní ~í** провизорен, временен покрив  
**zastřešen|ý, -á, -é** покрѣт; снабден с покрив  
**zastřeš|it, -ím** св. (co) архитект. покрѣя (сграда и под.); слѣжа покрив (на нецо): **~it novostavbu** покрѣя нова пострѣйка; слѣжа покрив на нова пострѣйка  
**zastřeš|ovat, -uji/разг. -uju** неск. (co) архитект. покрѣвам (сграда и под.); слѣгам покрив (на нецо): **~ovat budovu, stadion** покрѣвам сграда, стадион; слѣгам покрив на сграда, на стадион  
**zástřih, -u** м. спец. 1. подстрѣгване: **~ vlasů** подстрѣгване на коса 2. по-дълъг шлиц (на дреха)  
**zastřih|at, -ám** св. 1. (co) подстрѣжа (нецо): **~at vlasy** подстрѣжа коса 2. експр. в съчет. **~at ušima a)** мрѣдна уши (за живот-но, за човек) б) прен. надстрѣ уши (за човек)  
**zastřiháv|at, -ám** неск. (co) подстрѣгвам (нецо): **~at keře** подстрѣгвам храсти  
**zastřih|nout, -nu** св. 1. (co) подстрѣжа (нецо): **~nout si vousy** подстрѣжа, подрѣжа брадата си 2. експр. в съчет. **~nout ušima** мрѣдна уши  
**zastřih|ovat, -uji/разг. -uju** неск. (co) подстрѣгвам (нецо): **~ovat keře** подстрѣгвам храсти  
**zastřík|at, -ám** св. (koho, co) изпрѣскам, опрѣскам (някого, нецо): **~at chodce blátem** изпрѣскам, опрѣскам пешехѣдец с кал  
**zastřík|nout, -nu** св. 1. (co) изпрѣскам, опрѣскам (нецо) 2. (co) напрѣскам (нецо) 3. обикн. третол. **-ne** (кат) прѣсне (някъде) (за кал и под.)  
**zastřík|ovat, -uji/разг. -uju** неск. (co) изпрѣскам, опрѣскам (нецо): **~ovat součástky barvou** изпрѣскам, опрѣскам детайли с боя  
**zastřilen|í, -í** ср. воен. пристрѣлка, пристрѣлване  
**zastřilen|ý, -á, -é** воен., в съчет. **~ý cíl** цел, по който се изврѣшва пристрѣлка  
**zastříl|et, -ím** св. (co) пристрѣлям (огнестрелно оръжие): **~et revolver** пристрѣлям револвер  
**zastříl|et se, -ím se, 3. мн. -ejí se/-í se** св. воен. пристрѣлям се; установѣ точня мѣрник (на огнестрелно оръжие)  
**zastříl|et si, -ím si, 3. мн. -ejí si/-í si** св. (с удовѣлствие) пострѣлям: **rád si občas ~í** тоѣ обѣча да пострѣля от време на време; **~et si ze vzduchovky** пострѣлям с въздушна пушка  
**zastřít, -řu/книж. -ru** св. книж. 1. (koho, co čím, do čeho) закрѣя, покрѣя, прикрѣя, забѣля (някого, нецо с нецо): **~řít si dlaněmi tvář** покрѣя си лицѣто с длани; **~řít okno záclonou** покрѣя прозѣрец с перде 2. (co; čím co) прикрѣя, скрѣя (нецо с нецо): **~řít únavu, rozpaků** прикрѣя, скрѣя умѣра, смущѣние 3. (co) потѣсна, отстранѣя, заглѣдя, изглѣдя (нецо):

**~řít špatný dojem** потѣсна, заглѣдя лошо впечатление 4. (co) скрѣя от поглѣда (нецо): **les ~řel vyhlídku** горѣта скрѣя глѣдката 5. обикн. третол. **-ře** (co) замѣгли, затѣмни (нецо): **vztek ~řel jeho vědomí** яростта замѣгли съзнѣнието му  
**zastřít se, -řu se/книж. -ru** св. 1. (čím) покрѣя се, забѣля се (с нецо): **nebe se ~elo mraky** небѣто се покрѣ с ѣблаци 2. обикн. третол. **-ře se** замѣгли се, затѣмни се, помрачѣ се: **jeho mysl se ~řela** разсѣдѣкът, мисълта му се замѣгли, помрачѣ се  
**zastudena, za studena** нар. при нѣска температура: **lisování ~ метал.** студѣно прѣсоване  
**zastud|it, -ím** св. 1. обикн. третол. **-í** (koho – vin.) изстудѣ, охладѣ (някого); (на някого му) стѣне студѣно, хладно: **sníh ho ~il za krkem** от снегѣ му стѣна студѣно на вратѣ 2. съцо и **zastud|it si, -ím si** (co) простудѣ (си) (нецо): **~it si žaludek zmrzlinou** простудѣ си стомѣха със сладолѣд 3. (co) предизвикѣм забѣляване от простѣда; развалѣя (нецо) вслѣдствие на изстудѣване: **kvočna ~ila vejce** квѣчката оставѣ яйцѣта да изстѣнат; **~it rýmu** занемарѣя, не излѣкувам (наврѣме) хрѣма  
**zastud|it se, -ím se** св. 1. обикн. третол. **-í se** развалѣ се вслѣдствие на изстудѣване: **nechat ~it vejce (na hnízdě)** оставѣ яйцѣ (в гнездѣ) да изстѣнат 2. простудѣ се: **~it se na výletě** простудѣ се по време на ѣзлет  
**zástup, -u** м. 1. (голяма) тѣлѣ, (голямо) мнѣжество: **~y demonstrantů** тѣлѣ/тѣлѣи (от) демонстранти 2. грѣпа, грѣпичка: **~ čekajících** грѣпа, грѣпичка (от) чакащи 3. спорт. воен. колѣна по еѣин: **stát, jet v ~u** обикн. мн. стоѣм, кѣраме в колѣна по еѣин; **seřadit se do ~u** обикн. мн. строѣм се в колѣна по еѣин  
**zástupce, -e** м. 1. замѣстник: **~e ředitele** замѣстник-дирѣктор; **~e velitele** воен. замѣстник-командѣр 2. представѣтел: **~e na sjezdu** делегѣт на конгрѣс; **volení ~i lidu** полит. нарѣдни представѣтели, депутѣти; **právní ~e** юрид. юрѣсконсѣлт; **státní ~e** юрид. прокурѣр; **stálý ~e** юрид. дипл. постоянен представѣтел; **diplomatický ~e** дипл. дипломатѣчески представѣтел; **obchodní ~e** търг. търговски представѣтел 3. (čeho) (типѣчен) представѣтел (на нецо): **~i rostlinného, živočišného rodu** представѣтели на растѣтелен, на животѣнски вид; **~i moderního umění** представѣтели на съврѣменното изкуство  
**zastupitelnost, -i** ж. спец. замѣнимост, замѣняемост: **~ potravín** замѣнимост на хранѣтелни продѣкти; **~ prvků** хим. взаимозамѣняемост на елемѣнти; **~ zboží** търг. замѣнимост на стѣки

**zastupitelný**, -á, -é заместѝм, заменѝм: **každý člověk je ~ý** всѝки човѝк е заменѝм; **živiny nejsou vzájemně ~é** спец. хранѝтелниѝ вещества не са взаѝмозаменяѝми

**zastupitelský**, -á, -é предста̀вѝтелен: **~ý sbor** юрид. полит. съста̀в на наро̀дните предста̀вѝтели; **~ý úřad** дипл. дипломатѝческа мѝсия, дипломатѝческо предста̀вѝтелство

**zastupitelství**, -í ср. предста̀вѝтелство: **diplo-matické ~í** дипл. дипломатѝческа мѝсия, дипломатѝческо предста̀вѝтелство; **obchodní ~í** търг. търговско предста̀вѝтелство; **státní ~í** юрид. прокурату̀ра

**zastupitelstvo**, -a ср. предста̀вѝтелство; предста̀вѝтели: **obecní ~o** общ. общѝнски съвет; **diplo-matické ~o** общ. дипл. дипломатѝческо предста̀вѝтелство, дипломатѝческа мѝсия

**zástupkyně**, -ě жс. 1. замѝстница, замѝстничка: **~ě ředitel (školy)** замѝстник-дирѝкторка (на учѝлище) 2. предста̀вѝтелка 3. депутátка

**zástupně**, -ého ср. спец. възнаграждѐние за замѝстване (на ня̀кого)

**zastupovat**, -uji/разг. -uju несв. 1. (komu co) прегра̀ждам, препрѝчвам (на ня̀кого нѐщо): **~oval jí cestu, aby neutekla** тоѝ ѝ прегра̀ждаше, препрѝчваше ѝ пъ̀тя, за да не избѝга 2. (koho, co) замѝствам (ня̀кого, нѐщо): **~ovat nemocného kolegu** замѝствам бо̀лен колѐга; **ovoce může ~ovat zeleninu ve výživě** спец. пло̀довѝте мо̀гат да замѝстват зелѐнчу̀ците в хранѐнето 3. (koho, co) предста̀wiam (ня̀кого, нѐщо): **poslanci ~ují své voliče** депутátите предста̀wват сво̀ите избѝра̀тели; **předseda ~uje organizaci** председа̀телят предста̀wia ор-ганиза̀цията 4. (co) защѝтавам (нѐщо): **~ovat zájmy pracujících** защѝтавам интерѐси на тру̀дещите се

**zastuzenin**, -a, -y жс. разг. настѝнка, просту̀да

**zastuzený**, -á, -é 1. изстѝнал, замрѝзна̀л, измрѝзна̀л: **~á země** замрѝзна̀ла зе́мя 2. настѝнал: **jsem silně ~ý** сѝлно съ̀м изстѝнал, настѝнал; **~á rýma** неизлеку̀вана (наврѐме), хронична хрѐма

**zastýdět se**, -ím се св. засра̀ма се: **hluboce se ~ěl** тоѝ мно̀го се засра̀ми

**zastydlý**, -á, -é 1. настѝнал, простудѝн: **~é průdušky** простудѝни брѝнхи; **~á rýma** неизлеку̀вана (наврѐме), хронична хрѐма; **~á vejce** развалѝни вслѝдствие на изстудѝване яйца 2. изстѝнал, замрѝзна̀л, измрѝзна̀л: **~á síň** студѝна за̀ла; **~ý úsměv** застѝнала усмѝвка

**zastydnout**, -nu св. 1. настѝна, простудѝ се 2. обикн. третол. -ne развали се вслѝдствие на изстудѝване: **vajíčka na hnědě nesmějí**

**~nout** яйцата в гнездѝто не бѝва да изстѝнат 3. обикн. третол. -ne изстѝне, застѝне, охладѝ се: **rosa ~la na stoncích trávy** росата застѝна по стрѝкчетата трева; **úsměv na tváři ~l** прен. усмѝвката застѝна на лицѐто

**zastýlat**, -ám несв. 1. (co; co kam, kde) сла̀гам, вла̀гам при застѝлане (нѐщо ня̀къде): **~at houni do postele** при застѝлане на легло̀ сла̀гам отдѝлоу дебѝло одея̀ло 2. (co; co čím) застѝлам, покрѝвам (нѐщо): **jíní ~alo chodníky kluzkým povlakem** прен. скрѝжът покрѝваше тротоа̀рите с хлѝзгава покрѝвка 3. (komu) постѝлам (на ня̀кого): **~at dobytku** постѝлам на до̀битък

**zastýskat se**, безл. -á се св. (komu po kom, po čem) домѝчнѝе, ста̀не мѝчно (на ня̀кого за ня̀кого, за нѐщо); (ня̀кой) (се) затѝжи, затѝгу̀ва (по ня̀кого, по нѐщо): **~alo se mu po dětech, po domově** ста̀на му мѝчно за децата, за ро̀дния до̀м

**zastýskat si**, -ám si св. 1. (na koho, na co) опла̀ча се (от ня̀кого, от нѐщо): **~at si na děti, na bolest** експр. опла̀ча се от децата, от бо̀лка 2. (po kom, po čem) затѝжа (се), затѝгу̀вам, закопнѝе (по ня̀кого, по нѐщо): **~at si po kamarádech** затѝжа се, затѝгу̀вам, закопнѝе по прия̀тели

**zasucha**, za sucha нар. на сѝхо, в сѝхо състоя̀ние: **destilace ~** хим. сѝха дестила̀ция

**zasunout**, -nu св. 1. (co kam) сло̀жа, вка̀рам, вмѝкна, втѝкна, му̀шна, напѝхам, натѝкам, пѝхна (нѐщо ня̀къде): **~nout papír do psacího stroje, klíč do zámku** пѝхна, му̀шна хартия в пѝшесца машѝна, кљѝч в кљѝчалка; **~nout si ruce za opasek** пѝхна, му̀шна ръ̀це зад ко̀лана си; **~nout zásuvku** затвѝря чекмеджѐ; **~nout židli ke stolu** сло̀жа, поста̀ва, приближа̀ стол до ма̀са; **~nout vůz do garáže** вка̀рам ко̀ла в гара̀ж; **~nout rychlost** техн. вклю̀ча, сменя̀ скѝрост; **~nout závoru** сло̀жа, пу̀сна ма̀ндало, резѐ 2. (co) залѝстя, запѝна (нѐщо) (с ма̀ндало): **~nout branku (závorou)** залѝстя, запѝна по̀ртичка (с ма̀ндало)

**zasunout se**, -nu се св. (kam) вля̀за, му̀шна се, пѝхна се (ня̀къде): **šnek se ~nul do ulity** о̀хлювът влѝзе, скрѝ се в черу̀пката си

**zasunovací**, -í, -í плѝзгащ се, спу̀скащ се: **~í dveře, okno** плѝзгаща се врата̀, спу̀скащ се прозѝрец

**zasunovat**, -uji/разг. -uju несв. 1. (co kam) сла̀гам, вка̀рам, вмѝквам, втѝквам, му̀шкам, напѝхам, натѝквам, пѝхам (нѐщо ня̀къде): **~ovat květiny do vázy** напѝхам, сла̀гам цветѝ във ва̀за; **~ovat kufr pod postel** му̀шкам, пѝхам ку̀фар под легло̀; **~ovat pistolí do kapsy**



пъхам, мұшкам, слāгам пистолѣт в джѡба; **~ovat zásuvku** затвāрям чекмеджѣ; **~ovat rychlost** *техн.* вклѡчвам, смѣням скѡрост; **~ovat závoru** слāгам, пұскам мандāло, резѣ **2.** (*со*) залѡствам, запъвам (*нещо*) (*с* мандāло): **~ovat dveře** залѡствам, запъвам вратā (*с* мандāло)

**zasun|ovat se, -uji se/разг. -uju se** *несв. (kam)* влїзам, намѣствам се (*някъде*)

**zasunovatel|ný, -á, -é** плъзгащ (*се*), подвижен; кѡйто мѡже да се премѣства с плъзгане, с плъзгане да се впъхва: **~é okenice** плъзгащи се кепѣнци, капāци на прозѡрец

**zasup|ět, -ím св. 1.** запръхтā, изпръхтā, запухтā, изпухтā, засумтā, изсумтā: **koně ~ěli** конѣте запръхтāха, изпръхтāха; **zasupěl a pěstí udeřil do stolu** тѡй изсумтā и удāри с юмрұк по масата; **lokomotiva ~ěla** локомотивът изпухтā, запухтā **2.** (*kudy*) премїна с пухтѣне (*през някъде*): **ulici ~ělo auto** по ўлицата изпухтā колā **3.** (*со*) *експр.* изсумтā (*нещо*)

**zásuvk|a, -u жс. 1.** чекмеджѣ: **vytáhnout ~u** изтѣгля, извāдя чекмеджѣ; **založit spis do ~y** *прен.* оставя прѣписка да чāка настранā, без да я разгледā **2. техн.** щѣпселна кутїя, щѣпселна розѣтка; *разг.* контāкт **3. техн.** гнездѡ: **antenní ~a** антѣнно гнездѡ

**zásuvkov|ý, -á, -é 1.** кѡйто се отнāся до чекмеджѣ: **~á skříň, pokladna** шкāф, кāса с чекмеджѣта **2. техн.** кѡйто се отнāся до щѣпселна кутїя, *разг.* до контāкт

**zásuvn|ý, -á, -é** плъзгащ (*се*), подвижен; кѡйто мѡже да се премѣства с плъзгане, да се впъхва (*някъде*): **~ý rám okna** спұскаща се прозѡречна рāмка

**zasvěcen|ý, -á, -é** *нар.* посветѣн, осведомѣн, информїрано; катѡ специалист: **mluvit, tvářit se ~** говорā осведомѣно, давам си вїд, че знāм всїчкѡ

**zasvěcen|ec, -ce м. книж. 1.** посветѣн, познавāч, специалист: **do toho vidí jen několik ~ců** от товā разбїрат сāмо нāколко посветѣни, сāмо нāколко специалисти **2.** (*koho, čeho*) чѡвѣк, кѡйто изцāло се е отдал, посветїл (*на някого, на нецѡ*): **~ec Múz** чѡвѣк на изкұството

**zasvěceneck|ý, -á, -é** *нар. книж.* посветѣно, осведомѣно, информїрано, квалифицїрано: **~ ho-vořit o divadle** говорā осведомѣно за теāтъра **zasvěceneck|ý, -á, -é** *книж.* кѡйто се отнāся до чѡвѣк, посветѣн (*в нецѡ или на нецѡ*)

**zasvěcenost, -i жс.** посветѣност, осведомѣност, информїраност

**zasvěcen|ý, -á, -é 1.** посветѣн, осведомѣн, ин-

формїран, квалифицїран: **~ý pamětník, informátor** посветѣн, осведомѣн съврѣменник, информāтор; **podat ~ý výklad** дам вѣщо, квалифицїрано обяснѣние **2. в съчет. ~ý svátek** *църк.* църковен прāзник, на кѡйто не сѣ работи **3. книж.** свещѣн, свят: **lípa bývala Čechům ~ý strom** липāта е билā свещѣно дървѡ за чѣхите

**zasvěcovac|í, -í** предназначѣн за посвещāване, за освещāване: **~í obřad** *църк.* обрѣд за посвещāване, за освещāване

**zasvěc|ovat, -uji/разг. -uju** *несв. 1.* (*koho – вин. do čeho*) посвещāвам, въвѣждам (*някого в нецѡ*), запознавам (*някого с нецѡ*): **~ovat nováčka do agendy** въвѣждам новāк в рāботата **2.** (*со кому*) *църк.* освещāвам (*нецѡ*); посвещāвам, наричам с освещāване (*нещо на някого, на нецѡ*): **~ovat život vlastní** отдавам, посвещāвам живѡта си на отѣчеството **4.** (*со; со čím*) *разг. експр.* тържѣствено открївам, освещāвам, *разг.* сефтѡсвам (*нецѡ*): **~ovat nový byt hostinou** освещāвам новѡ жїлище с гошāвка, с гулāй

**zasvěcovatel, -e м. книж.** чѡвѣк, кѡйто въвѣжда, запознава, посвещāва (*някого в нецѡ*)

**zasvěcovatelk|a, -u жс. книж.** женā, кѡято въвѣжда, запознава, посвещāва (*някого в нецѡ*)

**zasvěd|ět, обикн. третол. -í, 3. мн. -ějí/-í, zasvěd|it, обикн. третол. -í св. (koho – вин.)** засърбї (*някого*): **~ělo mě oko** засърбї ме окѡто; **~ělo mě v zádech** безл. засърбї ме гърбѡт

**zasvětel|kovat, обикн. третол. -uje св. 1.** приплāмне, плāмне, свѣтне: **plamen modře ~oval** плāмъкът затрептā със сїня светлїнā; **oči mu zlověstně ~ují** очїте му свāткат зловѣщо **2. книж.** проблѣсне: **na tváři mu občas ~uje úsměv** на лицѣто му понāкога проблāсва усмївка; **v očích mu ~ovala chytrost** в очїте му проблѣсна лукавство

**zásvět|í, -í ср. книж.** задгрѡбният свāт, ѡня свāт **zasvět|it, -ím св. 1.** (*koho do čeho*) посветā, въведā (*някого в нецѡ*), запознаā (*някого с нецѡ*):

**~it přítele do svých plánů** посветā приятеля си в свѡдите плāнове; **~it nového pracovníka do práce** въведā нов работник в рāботата **2.** (*со кому*) *църк.* посветā, нарека с освещāване (*нещо на някого*): **~it kostel svatému Václavu** посветā църква на светї Вāцлав **3.** (*koho, со кому, četi*) *книж.* отдам, посветā (*някого, нецѡ на някого, на нецѡ*): **~it život**

**umění, bohu** отдам, посветя живота си на изкуството, на бога **4.** (*co; co čím*) *разг. експр.* тържествено открива, осветя, *разг.* сефтосам (*нещо*): **~it nové šaty na plese** за пръв път облека нова рокля на бала

**zásvětní** **í, -í, -í** *книж.* задгробен

**zásvětní** **í, -á, -é** *книж.* задгробен

**zásvětní** **II, -á, -é** който се отнася до освещаване, до посвещаване: **~á modlitba** *църк.* молитва за освещаване

**zasvin** **ít, -ím** *св. (co) разг. експр. вулг.* оцапам, наплескам, замърся, зацапам, изкалям (*нещо*): **~it podlahu** зацапам, изкалям под; **~it si žaludek** скапя, съсия, разваля, разстроя си стомаха

**zasviň** **ovat, -uju** *несв. (co) разг. експр. вулг.* мацам, плескам, мърлям, размърсявам, зацапвам, изкалвам (*нещо*)

**zasvišť** **ět, обикн. третол. -í, 3. мн. -ějí/-í** *св.* 1. засвистѣ, изсвистѣ, заплющѣ, изплющѣ, запищѣ, изпищѣ: **bič ~ěl vzduchem** камшикът заплющѣ, изплющѣ във въздуха; **~ěly výstřely** засвистѣха, изсвистѣха, заплющѣха, изплющѣха изстрели **2.** (*kudy, kde*) *експр.* просвистѣ, пропищѣ (*някъде*): **střela mu ~ěla kolem ucha** куршумът просвистѣ, пропищѣ край ухото му

**zasvit** **í, -u** *м.* проблясък, просветване, лъч: **~ slunce** слънчев лъч, проблясък на слънце; **~ naděje** *книж.* проблясък, лъч на надежда

**zasvít** **at I, -ám, обикн. третол. -á** *св.* засветѣ, засияе, проблесне

**zasvít** **at II обикн. третол. и безл. -á** *несв. 1. третол.* светва, просветва, засиява: **slunce ~á skrz mříže okna** слънцето светва през решетката на прозореца **2. третол. (kam)** прониква, надниква с лъчите си (*някъде*) **3. третол.** заблестява, блъсна **4. безл. книж.** съмва се, развиеделява се

**zasvít** **ít, обикн. третол. -í** *св. 1.* светне, засветѣ: **blesk ~il** светна, блесна мълния; **po bouři ~ilo slunce** след бурята светна, засветѣ слънце **2. (kam)** проникне, надникне с лъчите си (*някъде*): **k nám za celý den slunce ne~í** при нас през целия ден не прониква, не надниква слънце **3. съзо и zasvít** **it se, обикн. третол. -í se** засияе, заблестѣ, блесне: **zuby jí ~ily bělostí** зъбите ѝ блеснаха, заблестѣха с белотата си; **radost mu ~ila v očích** *прен.* радост засия в очите му **4. проблесне, просветне: ze tmy ~ila bílá zed'** в тъмнината проблесна, просветна бяла стена

**zasvit** **nout, обикн. третол. и безл. -ne** *св. 1.* просветне: **když ~l den** когато съмна, когато се развидели, когато настана ден; **~la naděje** *прен. книж.* просветна надежда; **~lo mi v hlavě**

*безл.* разясни ми се, просветна ми в главата **2.** светне, засветѣ, заблестѣ: **sírka ~la a hned uhasla** кибритената клечка светна и веднага угасна; **na nebi ~la večernice** на небето засветѣ вечерницата **3. (kam)** влезе, проникне с лъчите си (*някъде*): **místo, kam slunce ne~ne** място, където слънце не прониква **4.** засияе, заблестѣ, блесне: **oči mu ~ly radostí** очите му засияха от радост **5. проблесне: zdi ~nou bělostí** стените проблясват с белотата си **6. (na co)** огрее, осветѣ (*нещо*)

**zasvrb** **ět, обикн. третол. -í, 3. мн. -ějí/-í** *св. (koho) разг.* засърбѣ (*някого*): **něco ho ~ělo** *засърбѣх го* **~la ho dlaň** засърбѣх го ръцете; обзе го желание да набие някого; **~ěl ji jazyk** засърбѣ я езикът

**zasyc** **et, -ím** *св. 1. обикн. третол. -í* изсъска: **had, plamen ~el** змията, пламъкът изсъска; **pára ~ela** парата изсъска **2. (-; čím)** изсъскам (*-; от нещо*): **~et bolestí** изсъскам от болка **3. (co)** изсъскам, просъскам (*нещо*); съскайки произнеса, кажа (*нещо*): **~et nadávku** изсъскам, просъскам ругатня

**zasych** **at, zasých** **at, обикн. третол. -á** *несв.* съхне, засъхва, изсъхва: **inkoust pomalu ~al** мастилото бавно засъхваше; **koruny stromů ~ají stářím** короните на дърветата съхнат от старост; **krev ~á** кръвта засъхва, запича се

**zasyk** **at, -ám** *св. 1. (čím)* изсъскам (*от нещо*): **~at bolestí** изсъскам от болка **2. (co)** изсъскам (*нещо*)

**zasyk** **nout, -nu** *св. 1. (čím)* (еднократно) изсъскам (*от нещо*): **~nout bolestí** изсъскам от болка **2. (co)** (еднократно) изсъскам (*нещо*): **~nout rozkaz** изсъскам заповед

**zásyp** **, -u** *м.* 1. засипване, затрупване, зариване, насипване, запълване **2. пудра: dětský ~** детска пудра

**zasyp** **at, -u/-ám** *св. 1. (koho, co)* зарова, засипя, затрупам (*някого, нещо*): **~at rakev** зарова, затрупам ковчег; **výbuch ~al havíře** експлозията засипа, затрупа миньори **2. (co)** засипя, запълня (*нещо*): **~at jámu, příkop** засипя, запълня яма, ров **3. (koho, co čím)** посипя, напудря, поръся (*някого, нещо с нещо*): **~at nemluvně po koupání** посипя с пудра, напудря пеленаче след къпане; **~at ránu práškem** посипя, поръся рана с лекарство **4. (koho – вин. čím) експр.** обсипя, отрупам (*някого с нещо*): **~al ji dary** той я обсипа, отрупа я с подаръци; **~at někoho otázkami, výčitkami** обсипя, отрупам някого с въпроси, с упреци

**zasýp** **at, zasypáv** **at, -ám** *несв. 1. (koho, co)* заравям, засипвам, затрупувам (*някого, не-*

що): **~at kořeny zemí** заравям, затръпвам корени със земя, с почва **2. (со)** засипвам, запълвам (нещо): **~at dolíky na silnici** засипвам, запълвам дупки на шосе **3. (koho, со čím)** посипвам, напудрям, пудря, поръсвам (някого, нещо с нещо): **~at dítě po koupeli** посипвам с пудра, напудрям детето след къпане; **~at ránu práškem** посипвам, поръсвам рана с лекарство **4. (koho – вин. čím)** експр. обсыпвам, отръпвам (някого с нещо): **~at někoho dary** обсыпвам, отръпвам някого с подаръци; **~at úřady žádostmi** обсыпвам, затръпвам, заливам учредения с молби

**zāsypov|ý, -á, -é 1.** който се отнася до пудра, до прах за посипване **2.** който се отнася до материал за засипване, за запълване

**zasýř|it, -ím** св. спец. (со) засыря, подсыря (нещо): **~it mléko** засыря, подсыря мляко

**zasyt|it, -ím** св. (koho, со čím) засыть, насыть (някого, нещо с нещо): **~it dítě** нахраня детето; **~it touhu** удовлетвори копнеж; **~it žaludek** засыть стомаха си

**zasyt|it se, -ím se** св. (čím) засыть се, насыть се, нахраня се (с нещо): **~it se chlebem** засыть се, нахраня се с хляб

**zašantroč|it, -ím** св. разг. експр. **1. (со)** тайно продам (нещо): **výhodně ~it ukradené zboží** изгодно продам откраднатата стока **2. (со kam)** изгубя, забутам, посея (нещо някъде): **neví, kam ~ila brýle** не знае къде е забутала очилата си

**zašantroč|ovat, -uji/разг. -uju** несв. експр. **1. (со)** тайно продавам (нещо) **2. (со kam)** забутвам (нещо някъде)

**zašátr|at, -ám** св. (čím) разг. експр. заопипвам (с ръце)

**zašedle** нар. посивяло, сивкаво

**zašedl|ý, -á, -é** посивял, сивкав: **~á obloha** посивяло, сивкаво небе

**zašed|nout, обикн. третол. -ne** св. рядко посивее: **obloha ~la** небето посивя

**zašelest|it, -ím** св. (-; čím) изшумоля, прошумоля (-; с нещо)

**zašept|at, -ám** св. (со) пошепна, прошепна (нещо): **prosebně ~al** той умолително прошепна; **~al mu (do ucha)** той му пошепна (на ухо); **~at heslo** прошепна парола

**zašept|nout, -nu** св. (со) прошепна (нещо): **neodvážil se ani ~nout** той не се осмелел дори да прошепне, да гъкне дори

**zašerm|ovat, -uji/разг. -uju** св. (čím) замахам, започна да махам (с нещо): **prudce ~ovat mečem, kordem** размахам меч, шпага; **~ovat odmítavě rukou** замахам с ръка в знак на несъгласие, на отрицание

**zešeřel|ý, -á, -é** книж. помръкнал, заздравен, здравен

**zašeřen|í, -í** ср. здрач, полумрак, сумрак

**zašeřen|ý, -á, -é** книж. помръкнал, смрачен, здравен: **oči ~é těžkým životem** прен. очи помръкнали, тъжни от тежкия живот; **~ý hlas** прен. тих, приглушен глас

**zášeř|í, -í** ср. поет. дрезгавина, здрач, мрак

**zášeř|it se, обикн. третол. и безл. -í se** св. **1.** безл. здрачи се, смрачи се **2.** книж. засивее се, затъмнее се

**zášev|ek, -ku** м. шив. свивка, пенс (на дреха): **~ky na sukni** свивки, пэнсове на пола

**zaševell|it, -ím** св. книж. **1.** обикн. третол. **-í** изшумоля, прошумоля: **děšť ~il** дъждът прошумоля **2.** обикн. третол. **-í** трепне, потрепне: **ani lísteček ne~il** дори листче не потрепна **3. (со)** експр. пошепна, прошепна (нещо): **~il tise pozdrav** той тихо прошепна поздрав

**záševkov|ý, -á, -é** който се отнася до свивка, до пэнс на дреха

**zašifr|ovat, -uji/разг. -uju** св. (со) шифровам (нещо): **~ovat zprávu** шифровам съобщение

**zášij|ek, -ku** м. остар. **1.** тил **2.** плесница

**zašilh|at, -ám** св. **1.** започна да гледам накриво, стана кривоглед: **~at pravým okem** започна да гледам накриво, стана кривоглед с дясното око **2. (po kot, po čet)** експр. погледна крадешком (към някого, към нещо): **~al mu přes rameno** той погледна крадешком през рамото му; **~at po sousedovi** погледна крадешком към съседа **3. (po kot, po čet)** експр. проявя интерес, хвърля око (на някого, на нещо): **~at po hezkém děvčeti, po lepším místě** хвърля око на хубаво момиче, на по-добро място

**zašimr|at, -ám** св. (koho, со) леко погъделичкам (някого, нещо) с перце, със сламка: **~at dítě pod bradou** погъделичкам детето под брадичката; **vůně pečeně ~ala chřípí** миризмата на печено погъделичка, раздразни ноздрите; **kouř ho ~al, až kýchl** пушект го раздразни, ~~тихичка~~ **~al** ~~тихичка~~ експр. поласка някого

**zašišl|at, -ám** (со) изфъфля, профъфля, зафъфля (нещо): **dítě ~alo** детето зафъфли; **~at odpověď** изфъфля отговор

**zaš|ít, -iji/разг. -iju** св. **1. (со, жарг. koho)** зашия, закърпя (нещо, някого): **~it prodřený loket kabátu** зашия, закърпя протрит лакът на палто; **~it si punčochy** зашия, закърпя си чорапите; **~it díru na lokti** зашия дупка на лакътя; **~it ránu** зашия рана; **~it pacienta** мед. жарг. зашия, закърпя пациент **2. (со, рядко koho kam)** зашия (нещо, някого някъде): **~it (si) peníze pod podšívku** зашия (си) парите под хастар;

~í mrtvolu do pytle зашійя трўп в чувъл 3. (koho – вин.) жарг. опандизя, затвѡря, вкарѡм в затвѡра (някого)  
**zašit|ý, -á, -é** 1. зашит, закрѡпен 2. експр. скрит  
 ♦ **zašív|at, -ám** несов. 1. (со, жарг. koho) зашивѡм, закрѡпѡм (нещо, някого): ~at chatrné prádlo зашивѡм, закрѡпѡм износѡно бельѡ; ~at díry v rukávech зашивѡм дўпки на рўкáвите; ~at ránu зашивѡм рана; ~at pacienta мед. жарг. зашивѡм, закрѡпѡм пациент 2. (со kam) зашивѡм (нещо някъде): ~at peníze pod podšívkou зашивѡм парѡ под хастър  
**zaškareděně** нар. намрѡщено, начумѡрено: **po-hlédnout** ~ поглѡдна намрѡщено, начумѡрено  
**zaškaredě|ný, -á, -é** намрѡщен, начумѡрен: ~á tvář намрѡщено, начумѡрено лице; mít ~ý výraz имам намрѡщено изражѡние  
**zaškared|it se, -ím se** св. (на koho, на со) намрѡща се, начумѡря се (на някого, на нещо): tvář se mu ~ila лицѡто му се намрѡщи, начумѡри се; ~it se na odpůrce изглѡдам намрѡщено, начумѡрено прѡтивник  
**zaškatulk|ovat, -uju** св. (со, по-рядко koho kam) разг. експр. пейѡр. класифицирам, категоризирам, причисля (нещо, някого някъде): to se nedá nikam ~ovat товѡ не пáсва, товѡ не мѡже да се категоризира никъде  
**zaškemr|at, -ám** св. (о со) експр. замѡля настоятелно, заврѡнкам, замрѡнкам, захлѡнча (за нещо): dítě ~alo o pamlssek детѡто заврѡнка, замрѡнка, захлѡнчи за лѡкомство  
**zaškleb|it se, -ím se** св. (на koho) захѡля се, озѡбя се, напраѡя гримáса (на някого): ~it se radostně na příchozí захѡля се рѡдостно на новодошлите  
**zaškobrt|at, -ám** св. разг. експр. 1. (о со) запрѡпѡвам се (в нещо): ~at na hrbolaté cestě запрѡпѡвам се по неравен път 2. заѡкна, запѡна се (при говорене)  
**zaškobrt|nout, -nu** св. разг. експр. 1. (о со) препѡна се (в нещо): ~nout o kámen препѡна се в камък 2. заѡкна, запѡна се (при говорене)  
**záškodnický** нар. диверсáнтски: **vypadat** ~ изглѡждам като диверсáнт  
**záškodnick|ý, -á, -é** вредителски, диверсáнтски: ~á akce вредителска, диверсáнтска áкция; ~á skupina вредителска, диверсáнтска грўпа  
**záškodnictv|í, -í** ср. вредителство, вредителска дѡйност, диверсáнтство: **odhalit v závodě** ~í разкрѡя вредителство в завѡд

**záškodník, -a** м. вредител, диверсáнт: **odhalit ~ky a sabotéry** разкрѡя дивесáнти и саботѡри  
**záškoláctv|í, -í** ср. пѡдаг. учил. бѡгане, системно отсѡствие от училище, от учѡбни занѡтия  
**záškolák, -a** м. ученик, кѡйто бѡга от училище, от учѡбни занѡтия  
**zaškolen|ec, -ce** м. чѡвѡк, обучáван, обўчен в някаква специáлност: **pečovat o ~ce** полáгам грѡжи за обучáваните  
**zaškolen|í, -í** ср. обучѡние: **poslat na ~í** изпратѡ на обучѡние  
**zaškolen|ý, -á, -é** обўчен  
**zaškoll|it, -ím** св. (koho – вин.) обўча (някого): ~it mladé pracovníky ve výrobě обўча млáди рабѡтници в производството  
**zaškoll|it se, -ím se** св. (в ѡет; жарг. на со) обўча се (в нещо): ~it se na novou pracovní metodu усвѡя нѡв производствен мѡтѡд  
**zaškolovac|í, -í, -í** учѡбен; кѡйто слўжи за обучѡние: ~í kurz кўрс за обучѡние; ~í dílna учѡбна работилница, учѡбен цѡх  
**zaškol|ovat, -uji/разг. -uju** несов. (koho – вин.) обучáвам (някого): ~ovat pracovníky обучáвам рабѡтници  
**zaškol|ovat se, -uji se/разг. -uju se** несов. (в ѡет; жарг. на со) обучáвам се (в нещо): ~ovat se v novém oboru усвѡявам нѡва специáлност  
**zaškrábán|í, zaškrabán|í, -í** ср. 1. почѡсване 2. задрáскване, зачертáване (с мѡлив) 3. подчертáване 4. задрáскване, подрáскване, дрáсцене (по врата и под.)  
**zaškráb|at, zaškrab|at, -u/по-рядко -ám** св. 1. (koho kam) почѡша (някого някъде): ~at někoho na zádech почѡша някого по гърбá; ~at se za uchem почѡша се зад ухѡто 2. (на со) задрáскам, задрáща (по нещо): pes ~al na dveře кўчетѡ задрáска по вратáта 3. (kam) (за)пѡчна да дрáскам, да пѡша лѡшо (някъде): dítě ~alo po desce детѡто (за)пѡчна да дрáска по корѡцата  
**zaškrabáván|í, -í** ср. техн. шабрѡване  
**zaškrabáv|at, -ám** несов. (со) техн. шабрѡвам (нещо)  
**zaškrceně** нар. приглушѡно, спѡдáвено: **ozvat se** ~ обáдя се приглушѡно  
**zaškrcen|ý, -á, -é** 1. пристѡгнат, прѡтиснат, свѡт, стѡгнат, стѡснат: mít hrdlo jako ~é гърлото ми е свѡто, стѡгнато; ~á buňka биол. прищѡпната клѡтка 2. приглушѡн, спѡдáвен: ~ý hlas приглушен, спѡдáвен глас; ~ý pláč спѡдáвен плáч  
**záškrt, -u** м. мед. дифтерѡт  
**záškrt|at, -ám** св. (со) 1. подчертáя (нещо): ~at (si) v knize důležitá místa подчертáя (си) вáжни мѡстá в книга; ~at chyby v diktátu под-



черта грешки в диктовка **2.** задраскам, зачеркна, зачерта (нещо написано): **~at napsané řádky** задраскам, зачеркна написани редове **zaškrťav|at, -ám** нескв. (со) **1.** подчертавам (нещо): **~at (si) zprávy v novinách** подчертавам (си) съобщения във вестник **2.** задрасквам, зачерквам (нещо написано): **~at napsanou větu** задрасквам, зачерквам написано изречение **zaškrťit, -ím** св. **1.** (koho – вин.) задушă, удушă (някого): **ve rvačce ho ~il** в сбиването той го удуши **2.** (со) затегна, пристегна, стегна (нещо): **~it končetinu (při krvácení)** мед. пристегна, стегна крайник (при кръвене); **~it přívod plynu** техн. намалѣ прѣтока на гăз **3.** (со) експр. заглушă, задушă, потисна, унищожă (нещо): **~it pokrok** задушă прогреса **zaškrťit se**, обикн. третол. **-í se** св. рядко спец. свѣсе се, стегне се, стесни се: **buněčné jádro se uprostřed ~í** биол. клѣтъчното ядрò се прищѣпва в средата **zaškrťnout, -nu** св. (со) **1.** подчерта (нещо): **~nout si důležité odstavce v článku** подчерта си важни пасăжи в стăтия; **~nout červeně chyby v textu** подчерта с червено грешки в текст **2.** задраскам, зачеркна, зечерта (нещо): **~nout napsané slovo** задраскам, зачеркна написана дѹма **zaškrťov|ý, -á, -é** мед. дифтерѣтен: **~á** epidemie дифтерѣтна епидѣмия **záškub, -u** м. **1.** дрѣпване, подрѣпване, тѣглене: **~udice s chycenou rybou** дрѣпване на вѣдица с хвãната рѣба **2.** гърч, конвѹлсия: **~y těla** гърчове, конвѹлсии на тѣлото **3.** мед. клòкус: **~svalu** клòкус на мѹскул **záskub|at, -u/-ám** св. (čít; za со) задѣрпам, подрѣпна, дрѣпна внезапно (нещо): **~at provazem/za provaz** задѣрпам вѣжѣ; **~at uzdou** задѣрпам, подрѣпна, дрѣпна юздă; **bolestně ~at koutky úst** сгърча болѣзнено ѣгълчетата на устăта; **tělem raněného zvířete ~alo** безл. тѣлото на ранѣното живòтно се загърчи **záskub|at se/sebou, -u se/sebou/-ám se/sebou** св. загърча се, потрѣпна, затреса се: **ramena se/sebou ~ala bolestí** раменѣте се загърчиха, потрѣпнаха от болка **záskub|nout, -nu** св. (čít; za со) дрѣпна, подрѣпна, потѣгла (нещо): **~nout lanem/za lano** дрѣпна вѣжѣ; **~nout uzdou** дрѣпна юздă **záskub|nout se/sebou, -nu se/sebou** св. сгърча се, потрѣпна, потрепѣря, трѣпна: **svaly se mu v obličejí ~ly** мѹскулите на лицѣто му потрѣпнаха, потрепѣриха; **rty sebou ani ne~ly** ѹстните дори не трѣпнаха **záškubov|ý, -á, -é** мед. клонѣчен: **~é křeče** клонѣчни гърчове, конвѹлсии

**zaškyt|at, -ám** св. **1.** захѣлцам, запòчна да хѣлцам **2.** заридăя, захлѣпам, захѣлцам **zaškyt|nout, -nu** св. **1.** изхѣлцам **2.** изстѣна **zašlap|at, -u/-ám** св. **1.** (со kam) затѣпча, стѣпча, натѣпча (нещо някъде): **~at kamínky do země** затѣпча, натѣпча камъчета в земѣта **2.** (со) смăчкам, стѣпча, задушă, заличă (нещо): **~at hořící oharek** смăчкам, стѣпча, загасѣ горяща угърка; **~at stopy ve sněhu** стѣпча, заличă следи в снега **3.** (koho – вин.) смăчкам, стѣпча, убѣя (някого): **~at mravence** смăчкам, стѣпча мравка **4.** (со) експр. потѣпча, разбѣя, унищожă, разрушă (нещо): **~at lásku** потѣпча, разрушă любòв **5.** (со) замърсѣ, зацапам, изцапам (нещо) с кãлни кракà: **~at podlahu, schody** зацапам с обѹвки под, стѣлбище **zašlap|at si, -u si/-ám si** св. **1.** покãрам колелò **2.** похòдя **zašlapáv|at, -ám** нескв. **1.** (со kam) затѣпквам, натѣпквам (нещо някъде): **~at pecky do země** затѣпквам, натѣпквам костѣлки в земѣта **2.** (со) спорт. публ. спѣрам (топка и под.): **~at míč, kotouč** спѣрам топка, шайба **3.** (со) смăчкам, стѣпквам, задушăвам, заличăвам (нещо): **~at hořící oharek** смăчкам, стѣпквам, загасѣм горяща угърка; **~at základní lidská práva** експр. потѣпквам оснòвните човѣшки права **4.** (koho – вин.) смăчкам, стѣпквам, убѣвам (някого): **~at žízalu** смăчкам, стѣпквам чѣрвей **zašláp|nout, -nu** св. **1.** (со kam) затѣпча, натѣпча (нещо някъде): **~nout spadlý lístek do země** затѣпча, натѣпча пãднало листѣнце в земѣта **2.** (со) спорт. публ. спрă (топка и под.): **~nout míč, kotouč** спрă топка, шайба **3.** (со) смăчкам, стѣпча, задушă, заличă (нещо): **~nout doutnající cigaretu** смăчкам, стѣпча тлѣеща цигара; **~nout kresbu v písku** стѣпча, заличă рисѹнка в пѣсѣк **4.** (koho – вин.) смăчкам, стѣпча, убѣя (някого): **~nout brouka** смăчкам, стѣпча брѣмбар **5.** (со) експр. разбѣя, разрушă (нещо): **~nout naděje** разбѣя надѣжди **zašláp|nout se**, обикн. третол. **-ne se** св. сел. стоп. нарани се с копѣтото на задния си крак (за кон) **zašlápnut|ý, -á, -é** експр. отритнат, унизѣн, потѣснат, угнетѣн: **~ý umělec** непризнат, отритнат художник, артѣст **zašlap|ovat se**, обикн. третол. **-uje se** нескв. сел. стоп. наранѣвам се с копѣто на задния си крак (за кон) **zášleh, -u** м. книж. **1.** блясѣк, проблясѣк, лѹмване, свѣтване: **světelný ~** лѹмване на светлина; **~ slunce** блясѣк, проблясѣк на слѣнце **2.** прен. ѣзблик, проблясѣк, просвѣтване:

**vášnivý ~ v očích** страстен проблясък в очите;  
**~ lásky** изблик на любов  
**zašleh|at, -ám** св. **1.** (*čím*) зашибам, запляскам (*с нещо*): **~at bičem** зашибам с камшик **2.** (*čím*) замăхам, замăтам (*нещо*): **pes ~al ocasem** кучето замăха, завъртя опашка **3.** обикн. *третол.* **-á** запламти, заизвива се (*за пламък*) **4.** (*co do čeho*) *гов.* разбия (*нещо в нещо*): **~at do bílkového sněhu cukr** разбия захар в белтък  
**zašleháv|at, -ám** неслв. (*co do čeho*) *гов.* разбивам (*нещо в нещо*): **~at cukr do bílkového sněhu** разбивам захар в белтък  
**zašleh|nout, -nu** св. **1.** (*čím*) шибна, плесна (*-; нещо*): **~nout bičem** шибна с камшик **2.** (*čím*) махна (*с нещо*): **kráva ~la ohonem** кравата махна с опашка **3.** обикн. *третол.* **-ne** блесне, светне: **v tom ~l blesk** в това време блесна светкавица; **dětem ~lo v očích** безл. очите на децата светнаха  
**zašlost, -i** ж. **1.** износеност, извехтjлост, овехтjлост: **~ obrazu, nábytku** овехтjлост на картина, на мебели **2.** *остар.* минало  
**zašluk|ovat, -uji/разг. -uju** св. *разг.* засмъча, задърпам; започна да дърпам, да смъча, да всмъквам (*дим от цигара*): **rychle ~oval** той бързо задърпа, засмъка цигарата  
**zašlý, -á, -é** **1.** замърсен, износен, овехтjл: **~ý nápis** замърсен, избледнял надпис; **~é barvy** избледнели цветове; **~é stříbro** потъмняло сребро; **~á podlaha** немйт, зацапан, изтрйт под **2.** *остар.* минал, преминал, изчезнал, отмърjл, отшумjл: **~á sláva** минала, отшумjла слава; **dávno ~é štěstí** отдавна изчезнало щастие  
**zašmajchl|ovat, -uji/разг. -uju** св. (*коти*) *разг.* подмажа се (*на някого*)  
**zašmátr|at, -ám** св. (*po čet, по-рядко po kot*) *разг. експр.* заопипвам, затърся, опипам (*нещо, някого*): **~ovat po stěně** опипвам стената; **v šeru ~aly ruce po klice** в полумрака ръцете затърсиха опипом дръжката на вратата  
**zašmelinař|it, zašmel|it, -ím** св. (*co*) *разг. нейор.* продам (*нещо*) на черна борса: **~it maso** продам месо на черна борса  
**zašmelinař|it si, zašmel|it si, -ím si** св. *разг. нейор.* позанимая се с черна борса: **~it si za války** позанимая се с черна борса през войната  
**zašmidl|at, -ám** св. (*co*) *разг. експр.* скърцайки, стържейки изсвиря (*нещо*) на цигълка  
**zašmír|ovat, -uji/разг. -uju** св. (*co*) *разг.* замăжа, изцапам нещо с грес, с катран  
**zašmodrchanost, -i** ж. *разг. експр.* заплетеност, обърканост  
**zašmodrchan|ý, -á, -é** *разг. експр.* забъркан, за-

плетен, объркан, омотан: **~ý uzel** заплетен, объркан възел; **~ý výklad** *прен.* заплетено, объркано обяснение; **~á situace** *прен.* заплетено, объркано, сложно положение  
**zašmodrch|at, -ám** св. (*co*) *разг. експр.* забъркам, заплетà, объркам, омотàя (*нещо*): **~at šněrovadla** заплетà, омотàя връзки (на обувки); **~at vlasy** забъркам, заплетà косà; **~at všechny plány** *прен.* объркам всички плàнове; **~at konec věty** омотàя, изговоря неясно края на изречение  
**zašmodrch|at se, обикн. третол. -á se** св. *разг. експр.* заплетè се, обърка се, омотàе се: **~ala se mu tkanička** връзката на обувката му се заплетè, омотà се  
**zašmodrcháv|at, -ám** неслв. (*co*) *разг. експр.* забърквам, заплитам, обърквам, омотàвам (*нещо*): **~at provázek** омотàвам, завързвам връв на възел  
**zašmodrcháv|at se, обикн. третол. -á se** неслв. *разг. експр.* заплита се, обърква се, омотàва се: **provaz se ~á** възето се заплита, омотàва се; **situace se ~ala** *прен.* положението се заплиташе, усложняваше се  
**zašmour|at, -ám** св. (*co*) *експр.* замăжа, изцапам (*нещо*)  
**zašmudlan|ý, -á, -é** *разг. експр.* замăзан, замърсен, зацапан, изцапан: **~ý kapesník** зацапана, изцапана носна кърпа  
**zašmudl|at, -ám** св. (*co*) *разг. експр.* замăжа, замърся, зацапам, изцапам нещо: **~at knížku** замăжа, изцапам книга  
**zašněř|ovat, -uji/разг. -uju** св. (*co*) **1.** затèгна и завържа (*връзки и под.*): **~ovat (si) tkaničky** завържа (си) връзките **2.** затèгна и завържа (*нещо с връзки*): **~ovat (si) boty** завържа (си) обувките  
**zašněř|ovat se, -uji se/разг. -uju se** св. пристèгна се и се завържа (*с връзки*): **~ovat se do korzetu** пристèгна се с корсет  
**zašněřováv|at, -ám** неслв. (*co*) **1.** затягам и завързвам (*връзки и под.*) **2.** затягам и завързвам (*нещо с връзки*)  
**zašněřováv|at se, -ám se** неслв. пристягам се и се завързвам (*с връзки, в корсет*)  
**zašňup|at si, -ám si** св. (*co*) посмъркам, смъркна: **s chutí si ~at** с удоволствие посмъркна, посмъркам, смъркна (*енфие*)  
**zašňup|nout (si), -nu (si)** св. смъркна (си) (*енфие*): **notně si ~l** порядъчно, здравата си смъркна (*енфие*)  
**zašoup|at, -u/-ám** св. (*čím; s čím*) (за)пòчна да бута, да влача, да мества, да тласкам, да тьтря (*нещо*): **~at nohama** завлàча, затьтря, зать-

трўзя кракà; **~at se skříní** (за)пòчна да бўтам, да влàча, да тїтря шкаф  
**zašoup|nout, -nu** св. 1. (*čím; s čím*) бўтна, премєстя (*нещо*): **~nout nohou** премєстя с влàчене крак (*по пода*); **~nout s židlí** бўтна, премєстя стòл 2. (*co kam*) бўтна, мўшна, пїхна (*нещо някїде*): **~nout bačkory pod stůl** бўтна, мўшна, пїхна пантòфи под мàсата 3. (*co*) бўтна, пїхна, затвòря (*нещо*): **~nout závoru** бўтна, пїхна, слòжа мандàло, резè; **~nout dveře** затвòря вратà с бўтане, с плїзгане  
**zašour|at, -ám** св. 1. (*čím*) (за)пòчна да бўтам, да влàча, да мєстя, да тїтрьўзя, да тїтря (*нещо*): **~at nohama** завлàча, затїтрьўзя, затїтря кракà 2. затропòля, изтропòля, затїтрьўзя се, затїтря се: **bačkory ~aly po pohlaze** пантòфите се затїтрьўзиха, затїтрих се с шўм по пòда; **~aly židle** затрополиха, изтрополиха столòве (*при местене по пода*)  
**zašpás|ovat, -uju** св. разг. 1. (за)пòчна да се шегўвам, да си прàвя майтàп 2. пошегўвам се, напрàвя си майтàп  
**zašpás|ovat si, -uju si** св. (*s kým*) разг. пошегўвам се, напрàвя си майтàп (*с някого*): **~ovat si s dětmi** пошегўвам се с децà; **~oval si s děvčetem** тòй се позабавлява с момичето  
**zašpendl|it, -ím** св. (*co*) забодà (*нещо*) с карфїца; закарфїча (*нещо*): **~it šev** забодà шèв с карфїца  
**zašpičatěl|ý, -á, -é** заòстрен, изòстрен, наòстрен, подòстрен: **~ý hrot tužky, kolíku** заòстрен, подòстрен врїх на мòлив, на кòлче; **~ý nos** òстїр нос  
**zašpičat|it, -ím** св. (*co*) заòстрия, изòстрия, наòстрия, подòстрия (*нещо*): **~it hrot tyče** заòстрия врїх на прїчка; **~it tužku** подòстрия мòлив; **~it rty** издàм напрèд ўстни вїв фòрма на трїбїчка; (*kůň*) **~il uši** разг. (кòнят) наòстри уши  
**zašpičat|it se, -ím se, обикн. третол. -í se** св. заòстри се, изòстри се, наòстри се: **brada se mu ~ila** брадїчката му се заòстри, изòстри се  
**zašpičat|ovat, -uji/разг. -uju** несв. (*co*) заòстриям, изòстриям, наòстриям, подòстриям (*нещо*): **~ovat štětec** заòстриям чётка за рисўване; **~ovat ústa** издàвам напрèд ўстни вїв фòрма на трїбїчка  
**zašpičat|ovat se, обикн. третол. -í se** несв. заòстрия се, изòстрия се, наòстрия се: **tvářička se jí ~uje** личицèто ѝ се заòстрия, изòстрия се  
**zašpičk|ovat si, -uji si/разг. -uju si** св. експр. позакàчам се, позадївам се, позаяждам се: **rád si ~uje** тòй обїча да се закàча, да се задїва  
**zašpiněn|ý, -á, -é** замърсєн, зацàпан, изцàпан, нечїст: **~á podlaha** замърсєн, зацàпан, изцàпан, нечїст под  
**zašpin|it, -ím** св. (*co*) замърся, зацàпам, измърся,

изцàпам (*нещо*): **~it (si) ruce, šaty** замърся, зацàпам, измърся, изцàпам (*си*) рїцèте, дрèхите  
**zašpin|it se, -ím se** св. измърся се, замърся се, изцàпам се: **~it se od sazí** измърся се, изцàпам се сїс сàжди  
**zašpit|at, -ám** св. (*koti co*) експр. 1. зашèпна, зашушўкам (*нещо на някого*) 2. прошèпна (*нещо на някого*)  
**zašplouch|at, zašplích|at, -ám** св. 1. заплїскам: **potůček ~al o kameny** потòчето заплїска в кàмїните; **ryba ~la ve vodě** рїбата заплїска вїв водàта 2. изплїскам, плїсна  
**zašplouch|nout, zašplích|nout, -nu** св. изплїскам: **ani rybka ne~la** дорї рїбка не изплїска  
**zašprým|ovat, -uji/разг. -uju** св. книж. пошегўвам се: **umět ~ovat** умєя да се пошегўвам  
**zašprým|ovat si, -uji si/разг. -uju si** св. (*s kým*) книж. пошегўвам се, напрàвя си майтàп (*с някого*): **rád si ~uje s děvčaty** тòй обїча да се (по)шегўва с момичетата  
**zašpul|it -ím** св. (*co*) издўя, издàм напрèд (*нещо*) вїв вїд на трїбїчка: **~it ústa** издўя устà  
**zašpul|it se, обикн. третол. -í se** св. издўе се, издадè се напрèд вїв вїд на трїбїчка: **rty se ~ily** ўстните се издўха  
**zašpunt|ovat, -uju** св. (*co*) разг. запўша с тàпа, затàпя (*нещо*): **~ovat láhev** запўша с тàпа, затàпя бутїлка  
**zašraf|ovat, -uji/разг. -uju** св. (*co*) зашрихòвам, запїлня с шрїхи (*нещо*): **~ovat plochu** зашрихòвам, запїлня повїрхност с шрїхи; **~ovat nadpis na výkrese** зачертàя, зашрихòвам нàдпис на чертèж  
**zašramot|it, -ím** св. 1. обикн. третол. -í изшумòлї, прошумòлї, изтрàка, изтропòлї, изшрàка, шрàкне: **v koutě ~ila myš** в їгїла прошумòля мїшка; **v zámku ~il klíč** в брàвата шрàкна, изшрàка клїч 2. (*čím*) прошумòля, изтрàкам, изтропòля, шрàкна (*с нещо*): **~it klíči** изтрàкам с клїчòве; **~it židlí** шўмно изтропòля сїс стòл  
**zašroub|ovat, -uji/разг. -uju** св. (*co*) завїя, завїнтя (*нещо*): **~ovat žárovku** завїя, завїнтя електрїческа крўшка; **~ovat maticí** завїя, затèгна гàйка  
**zašroubováv|at, -ám** несв. (*co*) завївам, завїнтам (*нещо*)  
**záš|ť, -tě/-ti** ж. книж. **zášť|í, -í** ср. книж. остар. злòба, ненавїст, омрàза, враждà: **pociťovat, chovat ~ť k odpůrci/proti odpůrci** чўствам, изпїтвам ненавїст, омрàза кїм протївник; **pohled plný ~tě** пòглед, пїлен сїс злòба, с ненавїст, с омрàза; **rodová ~ť** рòдова враждà  
**zašťár|at (se), -ám (se)** св. (*kde*) разг. 1. порòвя,

почовъркам, почопля (някъде): **~at v kamnech** поровя в пещката; **~at se párátkem v zubech** почовъркам, почопля си зъбите с клечка **2. експр.** (за)поща да ровя, да търся, да тършувам (някъде): **~at ve skříní** (за)поща да ровя, да търся из гардероба; **~at se po kapsách** (за)поща да търся, затърся, затършувам из джобовете си

**zaštěbet|at, -ám св. 1. обикн. третол. -á** изчурулика, изкръка (за птици): **vrabci ~ali** врабчетата изчуруликаха; **~ala housata** изкръкаха патета **2. (со) прен. експр.** избърборя, изчурулика (нещо): **dívky ~aly pozdrav** момичетата изчуруликаха поздрав

**zaštěk|at, -ám св. 1. обикн. третол. -á** заләе, запоще да ләе (за куче и под.): **pes ~al na příchozího** кучето заләа срещу новодошлия; **kulometry ~aly прен. експр.** картечниците **~aly** никой не си спомни за него, никой не съжали за него **2. (со) експр. рядко** изләа, изджафкам (нещо) (за човек)

**zaštěk|nout, -nu св. 1. обикн. третол. -ne** изләе, проләе, изджафка, лавне, джафне: **pes občas ~l** кучето проләйваше от време на време; **~la přecházel** **~nem ne~ne** никой няма да си спомни, да съжали за него **2. (со) експр. рядко** изләа, изджафкам, лавна (нещо) (за човек)

**zaštep|ovat, -uji/разг. -uju св. (со) 1.** замрēja, репризирам, закърпя (нещо): **~ovat punčochu** замрēja, репризирам, закърпя чорап **2. тропосам, зашпя (нещо): ~ovat záhyb sukně** тропосам, зашпя гънка на пола

**zašterk|ovat, -uji/разг. -uju св. (со)** посипя (нещо) с чакъл: **~ovat silnici** настеля шосе с чакъл; **~ovat pražce** засипя, затрупам траверси с чакъл

**záští** *вж. zášť*

**zaštíp|at, обикн. третол. -el/-á св. (koho – вин.)** защипе, поще да щипе, да бодә, да пәри, да лютя: **slzy ho ~aly v nose** сълзите пощаха да го щипят, да му лютят в носә; **~alo ho v očích** *безл. експр.* доплака му се, запәри му на очите

**záštípek, -ku м. разг. 1.** тлѣстина под криләта на птица: **zkoušet husám ~ek** проверявам угоеността на гъски **2. експр.** гъша, тлѣстина на шията (*при човек*): **tloušťák s mastnými ~ky za krkem** шийшко с тлѣсти гънки на тилә

**záštip|ný, -á, -é книж. злбөн, ненавиждащ, враждбөн, пълнен с омраза: ~ý pohled** злбөн, ненавиждащ, враждбөн поглед

**zaštíp|nout, -nu св. (со) 1.** щипна, прищипна, прищипя, притисна (нещо) **2.** прерēja, подрēja, подкастри (нещо): **~nout konce větviček**

подрēja, подкастри върховәте на клончета **zaštíp|nout se, обикн. третол. -ne се св. 1.** разцәпи се (за дърво) **2. лов. риб.** захванә се с човка (за птици), с щипка (за рак)

**zaštíp|ovat, -uji/разг. -uju несв. (со) 1.** прищипвам, притискам (нещо) **2.** прерязвам, подкастриям, подрязвам (нещо): **~ovat výhonek** подрязвам, подкастриям издънка, филиз

**záštíť|a, -u ж. книж. 1.** заштитә, закрила: **hledat pomoc a ~u u přátel** търся помощ и заштитә от приятели **2.** опора **3.** покровителство, патронаж, шәфство: **nad šampionátem převzal ~u prezident** шәфство над шампионата поә президентът; **festival pořádaný pod ~ou primátora** фестивал, провәждан под патронажа на кмәта

**záštíť|it, -ím св. (koho, co) книж.** заштитя; взәма под закрила, под покровителство (някого, нещо): **~il ho před kritiky** тәй го заштити от критичите

**zaštk|at, -ám св. книж.** заридәа, захлипам, изхлипам: **bolestně ~at** изхлипам, заридәа горчиво; **housle ~aly прен.** цигълката заплака, заридәа

**zašťouch|at, -ám св. (do koho, co čeho) разг.** заблѣскам, забұтам, зарѣгам (някого, нещо): **~at do někoho loktem** заблѣскам, забұтам, зарѣгам някого с ләкът

**zašťour|at (se), -ám (se) св. (v čem; do čeho)** поровя, почовъркам, зачопля (в нещо): **~at (se) holí v písku** поровя с прѣчка в пясъка; **~at pohrabáčem do popela** поровя с ржән в пепелтә; **~at se v jídle експр.** поровя, почопля в яденето; ям без апетит

**zaštrach|at, -ám св. разг. експр. 1. обикн. третол. -á** затрәка, изтрәка, затрополи, заштрәка, изштрәка, штрәкне, зашумоли, изшумоли, прошумоли: **klíč ~al v zámku** ключът штрәкна в бравәта **2. (čím) изтрәкам, изтрополи, изштрәкам, штрәкна (с нещо): ~at klíčem** изштрәкам с ключ **3. (co kam) забұтам (нещо някъде): ~at někam pero** забұтам някъде писалка

**zaštup|ovat, -uji/разг. -uju св. (со)** замрēja, репрезирам, закърпя (нещо): **~ovat ponožky** замрēja, репризирам чорапи; **~ovat si díru na patě** замрēja си дупка на петәта (на чорап)

**zašum|ět, обикн. третол. -í, 3. мн. -ějí/-í св.** зашуми: **les ~ěl** горәта зашумя; **v sále ~ělo (překvapením) безл.** залата зашумя (от изненада)

**zašupovac|í, -í, -í** плѣзгаш се, спұскаш се, издѣрпваш се, подвйжен: **~í dveře** плѣзгаша се врата

**zašup|ovat, -uji/разг. -uju несв. (со)** плѣзгам; бұтам, пѣхам, затварям чрез плѣзгане (нещо):



~ovat dveře затвѣрям врата чрез плѣзгане; затвѣрям плѣзгаща се врата  
**zašust|jit, zašust|jet, -ím** св. 1. обикн. третол. -í изшумолий, прошумолий: **listí ~ilo** листата зашумоляха 2. (čím) изшумоля, прошумоля (с нещо): ~it papírem изшумоля с хартия  
**zašust|nout, -nu** св. изшумоля, прошумоля: **křoví ~lo** храсталакът изшумоля, прошумоля  
**zašušk|at, -ám** св. (co) експр. пошепна, прошепна, пошушна (нещо)  
**zašvehol|it, -ím** св. 1. обикн. третол. -í зачурулика (за птица): **ptáci ~ili** птиците зачуруликаха 2. обикн. третол. -í изчурулика: **čermáček ~il** червеношийката изчурулика 3. (co) експр. избърборя, изчурулика (нещо): ~it upejpravě odpověď избърборя притеснено, стеснително отговор  
**zašvej|kovat si, -uji si** разг. -uju si св. престоря се, направи се на ударен: **občas si ~ovat** прави се на ударен от време на време  
**zašvih|at, -ám** св. (čím) зашибам (с нещо): ~at bičem зашибам с камшик  
**zašvih|nout, -nu** св. (čím) шибна (с нещо): ~nout bičem, holí шибна с камшик, с пръчка; ~nout někoho pohledem прен. експр. прониза някого с поглед  
**zašvindl|ovat si, -uju si** св. разг. изшмекерувам, пошмекерувам: **dostat chuť si ~ovat** прииска ми се да извъртя някой номер, някаква шмекерия  
**zašvitoř|it, -ím** св. 1. обикн. третол. -í зачурулика (за птица): **ptáci ~ili** птиците зачуруликаха 2. обикн. третол. -í изчурулика (за птица) 3. (co) експр. избърборя, изчурулика (нещо): **tenkým hláskem ~ila (pozdrav)** тя изчурулика (поздрав) с тънкото си гласче  
**zatăč|et, -ím, 3. мн. -ejí/-í** несв. 1. (kat) завивам, свивам (някъде): ~et k lesu завивам към гората 2. (co) отбивам, отклонявам (нещо) от първоначална посока или положение: ~et kolo na chodník отбивам колело на тротоар; ~et hovor na jiný předmět прен. отклонявам разговор на друга тема 3. (co) навивам, намотавам (нещо): ~et drát навивам, намотавам тел  
**zatăč|et (se), -ím (se), 3. мн. -ejí (se)/-í (se)** несв. (kat) завивам, свивам, отбивам се, отклонявам се от първоначална посока (някъде): **silnice (se) ~í vpravo** шосето завива, извива (се) надясно; **vítr se ~í na sever** вятърът се обръща на север  
**zatăč|ka, -u** ж. 1. заводъ, извивка, вираж: **vjet do ~u** вляза в заводъ (с превозно средство); ~a cyklistické dráhy спорт. вираж на колодръм 2. авиац. вираж: **letadlo provedlo ostrou ~u** самолётът направи дълбок вираж; se-

**stupná ~a** вираж при слизване; **vzestupná/stoupavá ~a** подемен вираж  
**zátah, -u** м. 1. дръпване: **krátký ~ za lano** кратко дръпване на въж; **(udělat něco) na jeden ~/v jednom ~u** (направя нещо) наведнъж, на един път 2. разг. блокада: **policie provedla ~ (ulice)** полицията направи блокада (на улица) 3. риб. риболѐв с мрежа: ~ **rybníka** излѣвяне/изловяване на риба в рибарник с мрежа  
**zatah|at, -ám** св. (za co; čím; koho za co) дръпна, задърпам, подрѣпна, потѣгля (нещо; някого за нещо): ~at za provaz, lanem дръпна, подрѣпна въж; **dítě ~alo matku za sukni** детѣто задърпа майка си за полѣта; ~at někoho za uši дръпна, опѣна ушите на някого (за наказание)  
**zatăh|nout, -nu** св. 1. (za co; čím; koho – вин. za co) дръпна, задърпам, подрѣпна, потѣгля (нещо; някого за нещо): ~nout za lano дръпна въж; ~nout opratí дръпна юзда; ~nout kočku za ocas дръпна котка за опѣшката; ~nout za uši neposlušného chlapce дръпна, опѣна ушите на непослушно момче 2. (za)пѣчна да тѣгля: **koně se opřeli a ~li** конѣте се напѣхаха и (за)пѣчнаха да тѣглят 3. (co, по-рядко koho kam) вмѣкна, вѣкарам, заѣкарам (нещо, някого някъде): ~nout vůz na dvůr вѣкарам, заѣкарам кола на двѣра; ~nout psa do boudy вѣкарам куче в колибата; ~nout tramvaj do vozovny спец. заѣкарам трамвай в депо 4. (koho kam) завлѣка, замѣкна (някого някъде): ~l ho domů тоѣ го завлѣче, замѣкна го вкъщи 5. (koho, co do čeho) заплетѣ, забъркам, въвлѣка (някого, нещо в нещо): ~nout někoho do sporu, do aféry заплетѣ, забъркам някого в спор, в афѣра; ~nout zemi do války въвлѣка странѣта във войнѣ 6. (co) издърпам, изтѣгля, подгѣна, приберѣ, свия (нещо): ~nout knot lampy приберѣ фитил на лампа; **pes ~l ocas** кучето подвѣ, подгѣна опѣшка; ~nout podvozek авиац. приберѣ колесник (на самолет) 7. (co) намалѣ, спрѣ прѣток (на нещо): ~nout plamen plynového hořáku угасѣ пламѣк на гѣзова горѣлка; ~nout plyn разг. намалѣ газтѣ; ~nout vodu затвѣря, спрѣ водѣта 8. (co) затѣгна, стѣгна, укрепѣ, уплѣтнѣ (нещо): ~nout šroub затѣгна винт; ~nout obinadlo стѣгна бинт 9. (co) пусна, спусна (нещо): ~nout záclony дръпна, пусна, спусна пердѣта 10. (co; co čím) закрѣя, покрѣя (нещо с нещо): ~nout okno (záclonou) закрѣя прозѣрец (с пердѣ) 11. (co; co čím; koho, co) преградѣ (нещо с нещо); преградѣ пѣтя (на някого), спрѣ (някого): **stráž ~la vchod** стражѣта преградѣ вхѣда; ~nout cestu svatebčanům; ~nout svatebčany етногр. преградѣ пѣ-



**zatajit se**, обикн. третол. **-í se** св. спре (за дъх): **až se mu ~il dech nad tou krásou, nad tou drzostí** чак дъхът му спря от тази красота, от това нахалство

**zatajitelný, -á, -é** който може да се укрие, да не сè декларира, да се премълчи, да се затаи, да се прикрие, да се скрие: **~é příjmy** доходи, който могат да се скрийт, да се укроят

**zatajovat, -uji/разг. -uju** неск. (со) **1.** укривам, не декларирам, премълчавам, прикривам, скривам (нещо): **~ovat vlastní chyby** премълчавам, прикривам собствените си грешки: **~ovat pravdu** премълчавам, скривам истината **2.** затайвам, притаявам, сподавам (нещо): **~ovat dech údivem** затайвам, притаявам дъх от учудване

**zatajovat se**, обикн. третол. **-uje se** неск. спира (за дъх): **v divácích se dech ~oval napětím** дъхът на зрителите спираше от напрежение

**zatan|covat, -cuji/разг. -cuju, zatan|čit, -čím** св. (со) **1.** затанцувам, почна да танцувам (нещо): **~covat/~čit na pódiu** затанцувам на подиума; **~covat/~čit valčík** затанцувам вальс **2.** потанцувам, продемонстрирам танц: **~covat/~čit valčík** потанцувам, продемонстрирам вальс **zatan|covat si, -cuji si/разг. -cuju si, zatan|čit si, -čím si** св. потанцувам, потанцувам си: **ráda si (s ním) ~cuje** тя обича да си потанцува (с него)

**zatan|out**, обикн. третол. **-e** св. книж. в съчет. **~nula mi na mysli příhoda** дойде ми на ум, спомних си една случка; **~nout někomu před očima** появи се, яви се в представите на някого **zátáplat, -u/-ám** св. (kde po čem; kam; kudy; -) започна да търси, затърся пипнешком (някъде нещо): залутам се, почна да се движа несигурно, предпазливо, пипнешком (някъде; нанякъде, през някъде): **~at ve tmě rukou po vypínači** затърся пипнешком в тъмнината електрическия ключ; **~at nejistě kolem sebe** (за)почна да опипвам несигурно надколо

**zařap|at, -ám** св. експр. **1.** затрöpfкам, затупкам, зацапам (с крака): **bačkory ~aly po dlaždicích** пантофите затрöpfкаха, зашляпкаха по плочките **2.** (со) замажва, изцапам (нещо) с крака: **~at podlahu** изцапам пода

**zátáplět I, -ím, 3. мн. -ějí/-í** нескв. **1.** (kde) запалвам, наклаждам огън (в печка и под.): **denně ~ět v pokoji** всеки ден паля печка в стаята **2.** (koti) разг. експр. давам (на някого) да разбере, натривам носа (на някого): **jako právník uměl ~ět i policii** като юрист той съумяваше да натрие носа и на полицията **zátáplět II**, обикн. третол. **-í, 3. мн. -ějí/-í** нескв. (со) наводнява, залива с вода (нещо): **voda**

**začala ~ět sklepy** водата започна да залива мазетата

**zátáplět se**, обикн. третол. **-í se, 3. мн. -ějí se/-í se** нескв. наводнява се, напълва се с вода

**zařap|at, -ám** св. експр. затрöpfкам, затупкам, зацапам, зашляпкам (с крака): (v předsíni)

**~aly kroky** (в коридора) затрöpfкаха стъпки **zátaras, -u** м. воен. заграждение, барикада: **stavět ~y proti tankům** строя противотанкови заграждения; **minový, drátěný** ~ минно, телено заграждение

**zatarasen|í, -í** ср. заграждане, задръстване, преграждане, барикадиране

**zatarasen|ý, -á, -é** заграден, задръстен, запущен, преграден, барикадиран: **~ý vchod** преграден, барикадиран вход; **křížovatka ~á vozidly** кръстовище, задръстено от коли

**zataras|it, -ím** св. (со) заградя, задръстя, запуща, преградя, препреча, барикадирам (нещо): **~it vchod** заградя, преградя вход; **~it křížovatku** задръстя кръстовище

**zataras|it se, -ím se** св. барикадирам се **zatarasovac|í, -í, -í** който служи за заграждане, за преграждане, за препречване, за барикадиране: **~í práce** воен. инженерно-сапёрски работи по строеж на заграждения

**zataras|ovat, -uji/разг. -uju** нескв. (со) заграждам, задръствам, запущвам, преграждам, препречвам, барикадирам (нещо): **~ovat vchody** заграждам, преграждам, препречвам входове; **~ovat silnici vozu** заграждам шосе с коли **zařat|ý, -á, -é** стиснат, свит: **~é rty** стиснати устни; **zdravit ~ou pěstí** поздравявам със стиснат, със свит юмрук

**zátav, -u** м. техн. заварка, запояване, спойка, спояване

**zátav|it, -ím** св. техн. **1.** (со kam) заваря, запоя (нещо някъде): **~it drát do skla** запоя тел в стъкло **2.** (со) затворя (нещо) чрез спояване: **~it ampulku** затворя ампула чрез спояване, чрез заваряване

**zátav|ovat, -uji/разг. -uju** нескв. техн. **1.** (со kam) заварявам, запоявам (нещо някъде) **2.** (со) затворям (нещо) чрез заваряване, чрез спояване **zátavov|ý, -á, -é** техн. заваръчен; който служи за спояване, за заваряване

**zataženo** нар. предикативно облачно: **je ~** времето е облачно

**zatažen|ý, -á, -é** облачен: **~á obloha** облачно небе

**zatažiteln|ý, -á, -é** който може да се издърпва, изтегля, прибъра, свива: **~é drápy koček** прибиращи се нокти на котките

**zatčen|í, -í** ср. арестуване, задържане под стража **zatčen|ý I, -á, -é** арестуван, задържан под стража

**zatčený II, -ého** *м.* арестант; арестуван, задържан под стража човек: **žádat o propuštění -ého** настоявам за освобождаване на арестуван

**zat|ěci, zat|ěct, разг. zat|ýct** *обикн. третол. -еће св. 1. (kam) проникне (някъде) (за течност): voda ~ekla do sklepů, pod podlahu* водата проникна в мазетата, под пода **2. разг. отечё, подпұхне: pravé oko ~eklo** дясното око отече, подпұхна

**zátečk|a, -u** *ж. умал. тапичка*

**zatek|at, обикн. третол. -á** *несв. 1. (kam) прониква, течё, стича се (някъде) (за течност): voda ~á stropem do bytu* водата протича през тавана в жилището; **~alo mu za krk** *безл.* водата се стичаше във врата му; **~á na půdu** *безл. протича* експр. стиска го, стяга го чепикът; той се намира в затруднено положение **2. пропұска вода; протича, течё, капе: na jaře střechy ~ají** през пролетта покровите протичат **3. разг. отича, подпұхва: oko ~alo** окото отичаше, подпұхваше

**zatek|at, -ám** *св. (за)почна да блужда́я, да се мества от предмет на предмет (за поглед): oči ~aly místností* очите заблуждаха из стаята; **~at zrakem po sále** *(за)почна да блужда́я с поглед из зала́та*

**zatekl|ý, -á, -é** *разг. отекъл, подпұхнал: být celý ~ý* целият съм отекъл, подпұхнал; **od pláče ~é oči** подпұхнали от плач очи

**zatelefon|ovat, -uji/разг. -uju** *св. 1. (komu; co komu) телефонирам (на някого; на някого неццо): ~ovat příteli* телефонирам на приятеля си; **~ovat pro lékaře** телефонирам за лекар **2. (co komu) съобщя по телефона (неццо на някого): ~ovat výsledek** съобщя резултат по телефона

**zatelegraf|ovat, -uji/разг. -uju** *св. (komu; co komu) телеграфирам (на някого; на някого неццо): ~ovat otci zprávu* телеграфирам на баща си новина; **~ovat pro rodiče** телеграфирам на родителите си да дойдат

**zatemnělost, -i** *ж. книж. 1. затымнёност, неясност 2. изостаналост, ограниченост*

**zatemněl|ý, -á, -é** *книж. 1. потъмнял, помрачен: ~á obloha* потъмняло небё; **~é čelo** *прен.* навъсено, намръщено, начумерено чёлó **2. изостанал, ограничен**

**zatemněn|í, -í** *ср. 1. затымняване: nařídít v městě ~í* *воен.* наредя, въведá затымнение в градá **2. приспособление за затымняване: zavěsit černý papír jako ~í окача, сложа чёрна хартия за затымняване**

**zatemněnost, -i** *ж. книж. 1. затымнёност,*

помрачёност **2. изостаналост, ограниченост: ~ duchů** *духовна изостаналост, ограниченост* **zatemněn|ý, -á, -é** *1. книж. потъмнял: ~é údolí* потъмняла доли́на **2. затымнен, помрачен: ~é okna** затымнени прозёрци

**zatemnět, обикн. третол. -í, 3. мн. -ějí/-í** *св. книж. ста́не т́мен, потъмнеё, помрачи́ се*

**zatemnět, -ím** *св. 1. обикн. третол. -í (co) книж. затымни (неццо): mraky ~ily oblohu* облаци затымниха небёто **2. (co) затымня (неццо) с приспособление за затымняване: ~it okno (černým papírem) затымня прозёрец (с чёрна хартия) **3. (koho, co čím) книж. засёнча (някого, неццо с неццо): ~it někoho krásou засёнча някого с красотата си **4. (co) книж. напра́вя (неццо) неясно, неразбираемо; замъгля (неццо): dovede ~it i prostou otázku** мо́же да напра́ви неразбираем и (най-)обикновен въпрóс **5. обикн. третол. -í в съчет. ~it rozum někomu** *книж. помрачи́ разсúдка на някого, заслепи́ някого: vášeň mu ~ila rozum* страстта́ го заслепи****

**zatemnět se, обикн. третол. -í se** *св. книж.*

**1. затымни́ се, потъмнеё, притъмнеё, ста́не т́мен: obloha se ~ila** небёто се затымни, потъмня, ста́на т́мно; **~ilo se mu před očima, v očích** *безл.* притъмня́ му пред очите **2. ста́не неясен, неразбираем; замъгли́ се, обърка́ се: věc zprvu jasná se ~ila работата, която бёше ясна, се обърка **3. изгуби разсúдливостта́ си, помрачи́ се: ~il se mu rozum разсúдъкът му се помрачи́****

**zatemňovac|í, -í, -í** *воен. ко́йто слúжи за затымняване, за маскиране на светлина: ~í papír* хартия́ за затымняване на прозёрци; **~í závěsy, záclony** завёси, пердёта за затымняване

**zatemň|ovat, -uji/разг. -uju** *несв. 1. обикн. третол. -uje (co) книж. затымнява (неццо): mraky ~ovaly oblohu* облаците затымняваха небёто **2. (co) затымнявам (неццо) с приспособление за затымняване: ~ovat za války důležité průmyslové závody затымнявам през войната́ важни проми́шлени предприятия **3. (koho, co čím) книж. засёнчвам (някого, неццо с неццо): (kněžna) ~ovala všechny přítomné (княѓинята) засёнчваше всички присъстващи **4. (co) книж. пра́вя (неццо) неясно, неразбираемо; замъглявам (неццо) 5. обикн. третол. -uje в съчет. ~ovat rozum někomu** *книж. помрача́вам разсúдка на някого, заслепявам някого*****

**zatemň|ovat se, обикн. третол. -uje se** *несв. книж. 1. затымня́ се, потъмня́ва, притъмня́ва, ста́ва т́мен: slunce se ~uje* слънцето помрачня́ва, потъмня́ва **2. ста́ва неясен, не-**



разбираем; замъглява се, обърква се: **příbuznost slov se ~uje** родството между думите се замъглява **3.** изгубва разсъдливостта си, помрачава се: **rozum se ~uje** разсъдъкът се помрачава

**zatepla, za tepla** нар. **1.** в съчет. **válcování ~** техн. горещо валцуване **2.** в съчет. **říct, sdělit, dozvědět se něco (hned) ~** разг. кажа, съобщя, науча нещо веднага, още докато е прясно; кажа, съобщя, науча гореща новина

**zateskn|it, -ím** св. книж. **1.** също и **zateskn|it si, -ím si** оплача се, почна да се оплаквам: **v duchu ~ila** тя мислено почна да се оплаква **2.** (по кот, по чет) затъжа се, домъчнѐе ми, стъне ми мъчно (за някого, за нещо): **~it po dětech** затъжа се, домъчнѐе ми за децата

**zatěš|it se, -ím se** св. (на коho, на co) зарадвам се, почна да очаквам с нетърпение (някого, нещо): **~it se na přítelkyni, na její návštěvu** почна да очаквам с нетърпение приятелката си, нейното посещение

**zatešel|it se, -ím se** св. (čím) затрептя, затрепѐря, затресà се (от нещо): **~it se zimou, strachem, radostí** затрепѐря от студ, от страх, от радост

**zátěž, -e** ж. **1.** товар, баласт, брѐме: **vůz se ~í** колà с товар; **~ balonu** баласт на балон; **ten člověk je pro nás jen ~** прен. този човек е само баласт, брѐме за нас; този човек ни е само в тежест **2.** спец. натоварване: **~ motoru** техн. натоварване на двигател; **~ rozvodné sítě elektr.** натоварване на разпределителна мрежа; **pracovní ~** натовареност в работата, работна натовареност

**zatěžkan|ý, -á, -é** натоварен, отрупан: **větve ~é ovocem** клони, отрупани с плодове

**zatěžk|at, -ám** св. **1.** (co čím) натоваря (нещо с нещо): **~at auto nákladem** натоваря колà с товар **2.** (co čím) затисна, натисна, притисна (нещо с нещо): **~at papír kamenem** затисна лист хартия с камък **3.** (co) спец. утежня (нещо), направя (нещо) по-тежко чрез добавяне на примеси: **~at sklo, beton** утежня стъкло, бетон; добавя пълнеж в стъкло, в бетон

**zatěžk|ávac|í, -í, -í** техн. в съчет. **~í zkouška a)** изпитание на натоварване **б)** прен. изпитание: **první sníh ~ ~í zkouška městské dopravy** първият сняг – изпитание за градския транспорт

**zatěžk|ávac|at, -ám** несв. **1.** (co čím) натоварвам (нещо с нещо): **~at (mostní) konstrukci** спец. изпитвам на натоварване (мостова) конструкция **2.** (co čím) затискам, натискам, притискам (нещо с нещо): **~at papír kamenem** затискам лист хартия с камък **3.** (co) спец. утежнявам (нещо), правя (нещо) по-тежко чрез добавяне

на примеси: **~at keramickou látku, cihly** утежнявам керамичен материал, тухли

**zatěžko, za těžko** нар. предикативно трудно, тежко: **bylo mu ~ poslechnout rodiče** трудно му беше да послуша родителите си

**zátěžn|ý, -á, -é** натоварващ; който се отнася до товар, до баласт

**zatěžovac|í, -í, -í** техн. който се отнася до натоварване: **~í diagram** диаграма на натоварване; **~í zkouška** изпитание на натоварване

**zatěž|ovat, -uji/разг. -uju** несв. **1.** (co čím) затискам, натискам, притискам (нещо с нещо):

**~ovat papír kamenem** затискам лист хартия с камък **2.** (co; co čím) натоварвам (нещо с нещо): **~ovat vozidla přiměřeným nákladem** натоварвам коли със съответстващ товар;

**~ovat konstrukci** спец. изпитвам конструкция на натоварване **3.** (koho, co) натоварвам, подлагам на натоварване, на напрежение (някого, нещо): **~ovat vedoucího novými úkoly** натоварвам ръководител с нови задачи; **~ovat motor** техн. натоварвам двигател **4.** (co, по-рядко koho čím) обременявам, затруднявам (нещо, някого с нещо): **~ovat si hlavu zbytečnými problémy** обременявам си съзнанието с излишни проблеми; **tím se ne~uj!** не се затруднявай с това! не се безпокой за това!

**5.** (co čím) правя (нещо) неясно, неразбираемо, утежнявам, усложнявам (нещо с нещо):

**~ovat výklad množstvím podrobností** утежнявам, усложнявам изложение с множество подробности

**zatěž|ovat se, -uji se/разг. -uju se** несв. (čím) обременявам се, натоварвам се (с нещо):

**~ovat se starostmi** обременявам се с грижи

**zatím I** нар. **1.** през това време: **sedněte si, já ~ uvařím kávu** седнете, аз през това време ще направя кафе; **povídali si spolu a čas ~ rychle utíkal** докато си приказваха, времето бързо течѐше **2.** междувременно: **~ žena ovdověla** междувременно жената овдовя **3.** засега: **v soutěži ~ vede** засега води в състезанието; **~ se měj dobře!** засега всичко хубаво! **~ děkuji!** засега благодаря! **tak ~ na shledanou!** е, засега довиждане!

**zatím II** съюз обàче, алà, но: **vypadal klidně, (a) ~ byl velmi rozčilen** изглѐждаше спокоен, обàче бѐше много ядòсан

**zatímco, zatím co** съюз докато; през това време,

докато: **~ jsme spali, vypukl požár** докато спяхме, избухнал пожар; **pracoval, ~ ostatní odpočívali** той работѐше, а през това време останалите почиваха; **útok uspokojil, ~ obránci zklamali** нападѐнието бѐше добро, докато защитниците донѐсоха разочарование

**zatímně** нар. временно: ~ **skládat účty** давам междинен отчет

**zatímní, -í, -í** временен, провизорен: ~í **opatření** временна мярка; ~í **vedení** временно ръководство; ~í **konstrukce** временна, провизорна конструкция; ~í **list** фин. временно удостоверение за записани акции

**zatín|at, -ám** нескв. 1. (со до чего) забивам (с един удар), впивам (нещо в нещо): ~at **sekeru do kmenů** забивам брадва в дънери; ~at **zuby do kořisti** впивам зъби в жертва, в плячка; ~at **nehty do dlani** впивам нокти в дланите си 2. (со) свивам, стискам (нещо): ~at **rty, pěsti** свивам, стискам устни, юмруци; ~at **zuby** стискам зъби

**zatín|at se, обикн. третол. -á se** нескв. 1. (до чего) впи́ва се, връзва се, забива се (в нещо): **zuby se ~aly do rtů** зъбите се впи́ха в устните 2. свива се, стъга се: **čelisti se ~aly bolestí** челюстите се свиваха, стъгаха се от болка

**zatín|ka, -ky** жс. минно мийно стъпало, заходка **zatír|at, -ám** нескв. 1. (со) замъзвам с боя, боядисвам (нещо): ~at **nápis** замъзвам с боя надпис 2. (со čím) запълвам (нещо с нещо): ~at **spáry maltou** запълвам пукнатини с хоросан

**zátíš|í, -í** ср. 1. тихо, уединено място, кътче: **lesní ~í** горско кътче; ~í **domova** домашен уют; **uchýlit se do ~í** оттегля се в уединение 2. жи-  
вон. натюрморт: **malovat ~í** рисувам натюрморт; ~í **s květinami** натюрморт с цветя

**zat|ít, -nu** св. 1. (со до чего) забия (с един удар), впи́я (нещо в нещо): ~ít **sekeru do dřeva** забия брадва в дърво; **orel zařal drápy do kořisti** орелът заби нокти в плячката; ~ít **zuby do rtu** впи́я зъби в устната си; ~ít **nehty do dlani** впи́я нокти в дланите си 2. (со) стисна, свия (нещо): ~ít **pěsti, zuby** стисна юмруци, зъби; ~ít **rty** свия, стисна устни

**zat|ít se, обикн. третол. -ne se** св. 1. (до чего) впи́е се, връже се, забие се (в нещо): **zuby se zařaly do rtů** зъбите се впи́ха в устните 2. свие се, стегне се: **pěsti se hrozivě zařaly** юмруците се свиха заплашително

**zatížen|í, -í** ср. спец. 1. натоварване: ~í **mostu, hřídle** натоварване на мост, на ос; **dovolené ~í (vozidla)** допустимо натоварване (на превозно средство); ~í **srdce** мед. натоварване на сърцето 2. товар: ~í **vagonu** товар на вагон; **užitečné ~í** полъзен товар 3. техн. мощност, капацитет: ~í **motoru, elektrárny** мощност на двигател, на електроцентра 4. фин. задължение, разходски, разходи: **finanční ~í podniku** финансови задължения на предприятие; **daňové ~í** данъчни задължения 5. мед. наследствена обремененост; предположение

към заболяване: **rodové, dědičné ~í** наследствена обремененост, наследствено предразположение

**zatíženost, -i** жс. 1. натовареност 2. обремененост

**zatížen|ý, -á, -é** 1. натоварен: ~ý **vlak** натоварен влак; ~á **elektrická síť** натоварена електрическа мрежа 2. обременен: ~ý **předsudky** скован, ограничен от предразсъдъци; ~ý **dluhy** обременен с дългове; **dědičně ~ý** мед. наследствено обременен

**zatíž|it, -ím** св. 1. (со čím) затисна, натисна, притисна (нещо с нещо): ~it **zalepený dopis knihou** затисна залепено писмо с книга 2. (со; со čím) натоваря (нещо с нещо): ~it **vůz** натоваря кола; **zkušebně ~it konstrukci** спец. изпитам конструкция на натоварване 3. (koho, co) натоваря, подложа на натоварване, на напрежение (някого, нещо): ~it **pracovníka novými povinnostmi** натоваря работник с нови задължения; ~it **motor, transformátor** техн. натоваря двигател, трансформатор; ~it **srdce (při běhu)** мед. натоваря сърце (при бягане) 4. (со, по-рядко koho čím) обременя, затрудня (нещо, някого с нещо): ~it **majetek dluhem** обременя имот с дълг; ~it **si svědomí lží** обременя си съвестта с лъжа; **tak malá částka mě ne~í** толкова малка сума няма да ме затрудни 5. обикн. страд. **být ~en (čím)** наследствено съм обременен (за нещо, с нещо), предразположен съм (към заболяване): **být dědičně ~en** наследствено съм обременен; **být ~en duševní chorobou** имам наследствено предположение към душевно заболяване

**zatížitelnost, -i** жс. издръжливост на натоварване: ~ **transformátoru** спец. издръжливост на натоварване на трансформатор

**zatížiteln|ý, -á, -é** който може да се подложи на натоварване: ~é **náklady** спец. основи на конструкция, който могат да се подложат на натоварване

**zát|ka, -y** жс. 1. тапа, запушалка: **korková ~a** коркова тапа, запушалка; **kvasná ~a** хим. ферментационна тапа, запушалка 2. техн. пробка: **mazací, vypouštěcí ~a** мазилна, изпускателна пробка; ~a **ventilu** пробка на вентил; **vodovodní, kanalizační ~a** водопроводна, канализационна пробка 3. в съчет. **mazová ~a** мед. епидермална тапа от ушна кал

**zatkan|ý, -á, -é** текст. втъкан: ~ý **útek** втъкан втък

**zat|ka, -ám** св. (со до чего) текст. втъка (нещо в нещо): ~at **do látky, do koberce** пестър **vzor** втъка в плат, в килим пестър мотив

**zat|káv|at, -ám** нескв. (со до чего) текст. втъ-

кавам (нещо в нещо): **~at vzory do koberců** втъквам мотиви в килими

**zatk|nout I, -nu** св. (со до *čeho*) книж. втъкна, забода, затъкна, набода, натъкна (нещо някъде): **~nout růži do vlasů** втъкна, набода роза в косите си; **~nout nůž do dřeva** забода нож в дърво; **~nout prut do země** забода прът в земята

**zatk|nout II, -nu** св. (кого – вин.) арестувам, задържа под стража (някого): **~nout výtržníka** арестувам, задържа скандаджия, смутител на обществения ред

**zatknut|ý, -á, -é** книж. втъкнат, забоден, затъкнат, набоден, натъкнат

**zátkovac|í, -í, -í** спец. предначачен, служащ за затваряне, за запущване, за затапване: **~í stroj** машина за затваряне, за запущване, за затапване

**zátkovač, -e** м. спец. машина за затваряне, за запущване, за затапване

**zátk|ovat, -uji/разг. -uju** нескв. (со) затварям, запущвам, затъквам (нещо) с тапа, със запущалка; затапвам (нещо): **~ovat láhve** затварям, запущвам бутилки

**zátkovnic|e, -e** ж. спец. 1. отвор в бчва, който се запущва с чеп 2. част от машина за затваряне, в която се поставят тапи, запущалки

**zátkov|ý, -á, -é** който се отнася до тапа, до запущалка

**zatlač|it, -ím** св. 1. (со *kam*) набутам, натъпча, затъкна (нещо някъде): **~it zátku do láhve** вкарам, натъпча, затъкна тапа в бутилка; **~it botou kamínek do písku** натисна, натъпча с ботинка

**~it** книж. затвора очите на покойник 2. (со, по-рядко *koho kam*) бутна, вкарам, натикам, пъхна (нещо, някого някъде): **~it vůz do garáže** вкарам, бутна кола в гараж; **~it protivníka ke zdi** притисна противник до стената 3. (коти) помогна (на някого) с бутане на нещо: **~ili mu do kopce** побутна го, помогна му с бутане (на колата му) по напънатието; **~it někomu u nadřizényh** прен. разг. експр. побутна, понатисна, кажа добра дума, ходатайствам за някого пред началниците 4. (на со) натисна (нещо), налегна (върху нещо): **~it na dveře a otevřít je** натисна, налегна врата и я отвора; **~it na zvonek** натисна звънец 5. (со) смачкам (нещо): **~it zbytek cigarety** смачкам остатък от цигара 6. (кого, со *kam, odkud*) избутам, изтикам, изтласкам (някого, нещо някъде, отнякъде): **~it nepřítel** изтласкам, прогоня, пропъдя неприятеля; **policie ~ila demonstranty na chodník** полицията изтласка демонстрантите на тротоара; **fotbalisté byli**

**~eni do obrany** спорт. публ. футболистите бяха изтласкани зад защитната линия 7. (со) прен. изтикам, изтласкам, измества (нещо) на заден план: **stroje ~ily rukodělnou práci** машините изтикаха, изместиха на заден план ръчния труд; **starosti ~ily vzpomínku** грижите потиснаха спомена

**zatlač|ovat, -uji/разг. -uju** нескв. 1. (со *kam*) натискам, натъпквам, затъквам (нещо някъде)

♦ **~ovat** книж. койник 2. (со, по-рядко *koho kam*) бутам, вкарам, напъквам, натикам (нещо, някого някъде): **~ovat vozíky pod střechu** вкарам, напъквам колички под стряха; **~ovat protivníka ke zdi** притискам противник до стената 3. (на со; со) премахвам с натискане, с налягане (нещо), смачквам (нещо): **~ovat si nožem bouli na čele** натискам си с нож цигина на челото 4. (кого, со *kam, odkud*) избутвам, изтикам, изтласквам (някого, нещо някъде, отнякъде): **~ovat nepřítel z dobrých pozic** изтласквам неприятел от завзетите позиции 5. (со) прен. изтикам, изтласквам (нещо) на заден план: **jedna událost ~uje druhou** едно събитие изтласква друго на заден план; **~ovat předsudky** преодолявам предразсъдъци

**zatlach|at si, -ám si** св. експр. побръщолевя, подрънкам, подрдоря

**zatlap|at, -u/-ám** св. експр. (со) 1. затъпча (нещо): **~at kámen do země** затъпча камък в земята 2. зацапам, изцапам (нещо) с обувки: **~at podlahu** изцапам под с крака; остава мръсни следи по под

**zatlapáv|at, -ám** нескв. експр. (со) 1. затъпквам (нещо) 2. зацапвам, изцапвам (нещо) с обувки: **~at podlahu** изцапвам под с крака; оставам мръсни следи по под

**zatláp|nout, -nu** св. (со, прен. *koho*) експр. стъпча, сгъзя; смача с крак (нещо, някого)

**zatlesk|at, -ám** св. 1. (–; *koti, četi*) заръкопляскам, аплодирам, изръкопляскам (–; на някого, на нещо): **~at hercům** ръкопляскам на артисти 2. (на со) изръкопляскам (в знак на нещо): **~at na znamení** дам знак с пляскане с ръце

**zatl|ouci, разг. zatl|ouct, -uču/книж. -uku** св.

1. (на со) почна да блъскам, да хлѐпам, да чѐкам (на нещо); заблъскам, захлѐпам (по нещо): **hněvivě ~ouci na stůl** почна да блъскам, заблъскам, захлѐпам по маса; **~ouci pěstí na dveře** почна да блъскам, да хлѐпам, заблъскам, захлѐпам с юмрук по врата 2. (со *kam*) забия, зачукам (нещо някъде): **~ouci skobu do zdi** забия, зачукам скоба в стена 3. (со) заковъ (нещо): **~ouci víko (k bedně)**

заковà капàк (на сандѣк); **~ouci bednu, rakev** заковà сандѣк, ковчѣг **4. обикн. третол. -uče** затупѣти, забиѣ (за сѣрце): **srdce mi rychleji ~ouklo** сѣрцето ми заби пò-бѣрзо

**zatloukat, -ám** нескв. **1. (со kam)** забивам, зачѣквам (нещо някъде): **~at hřebíky do lačky** забивам, зачѣквам гвòздеи в лѣтва **2. (со)** заковàвам (нещо): **~at víko (k bedně)** заковàвам капàк (на сандѣк); **~at rakev** заковàвам ковчѣг **3. (со) жарг.** отричам (нещо): **~al, že ho viděl** тòй отричаше, че го е видял

**zatmeljit, -ím** св. (со) **1.** маджунѣрам, китòсам (нещо); запѣша, запѣлня, затвòря, затѣкна (нещо) с маджѹн, с кит, с цимѣнт: **~it spáry mezi prkny** запѣша, запѣлня с маджѹн цепнатинѣ между дѣскѣ **2.** укрепѣ (нещо) с маджѹн, с кит: **~it sklo** укрепѣ стѣклò с маджѹн

**zatmeljovat, -uji/разг. -uju** нескв. (со) **1.** маджунѣрам, китòсвам (нещо); запѣшвам, запѣлвам, затвòрям, затѣквам (нещо) с маджѹн, с кит, с цимѣнт: **~ovat spáry cementem** запѣшвам, запѣлвам пукнатинѣ с цимѣнт **2.** укрепѣвам (нещо) с маджѹн, с кит: **~ovat sklo** стѣклò укрепѣвам с маджѹн

**zatmění, -í** ср. астр. затѣмнѣние: **~í Slunce, Měsíce** слѣнчево, лѹнно затѣмнѣние; **úplné, částečné ~í** пѣлно, частично затѣмнѣние

**zatmít se, zatmít se, обикн. третол. и безл. -í se** св. **1. третол.** затѣмни се, потѣмнѣе, притѣмнѣе, стàне тѣмен: **obloha se ~ěla** небето потѣмни, затѣмни се, стàна тѣмно **2. безл.** притѣмнѣе, стѣмни се, стàне тѣмно: **~ělo se a přišla bouře** притѣмни, стàна тѣмно и се изви бѹря; **~ělo se mu před očima** притѣмни му пред очите

**zatmívát se, обикн. третол. и безл. -á se** нескв. **1. третол.** затѣмнява се, потѣмнява, притѣмнява, стàва тѣмен **2. безл.** притѣмнява, стѣмва се, стàва тѣмно

**zatnout, -nu** св. **1. (со do čeho)** забиа (с един удар), впѣя (нещо в нещо): **~nout sekeru do dřeva** забиа брàдвa в дѣрвò; **orel zařal drápy do kořisti** орѣлът заби нòкти в плячката; **~nout nehty do dlaní** впѣя нòкти в длàните си **2. (со)** стѣсна, свѣя (нещо): **~nout (bolesti) zuby** стѣсна зѣби (от бòлка); **~nout rty** свѣя, стѣсна ўстни

**zatnout se, обикн. третол. -ne se** св. **1. (до čeho)** впѣе се, врѣже се, забиѣ се (в нещо): **zuby se zařaly do rtů** зѣбите се впѣха в ўстните **2.** свѣе се, стѣгне се: **pěstí se hrozivě zařaly** юмрѹците се свѣха заплашително

**zato** сѹюз затòва пѣк, за смѣтка на товà пѣк, но, алà, обàче: **je sice mladý, ~ již zkušený** млàд е найстина, затòва пѣк вѣче е òпитен; **pracuje pomalu, ~ (však) důkladně** рaбòти бàвно, но за смѣтка на товà тòчно

**zátočin|a, -y** жс. завòй, извѣвка: **v ~ě řeky** в завòя, в извѣвката на рекàта; **~a cesty** завòй на пѣт

**zátočink|a, -y** жс. умал. завòйче, извѣвчица

**zátočít, -ím** св. **1. (s kým, s čím)** завѣртя (някого, нещо): **vítr ~il korouhvičkou** вѣтѣртъ завѣртя ветропоказàтеля; **proud ~il (s) lodkou** течѣнието завѣртя лòдката; **~it s dívkou (přítanci)** завѣртя момѣче (в тàнц); **~it mužským hlavu** прен. експр. завѣртя главите на мѣжѣте **2. (со/čím)** отбѣя, отклонѣ (нещо) от пѣрвоначàлна посòка или положѣние: **~it auto/autem do postranní ulice** отбѣя колà в странична ўлица; **~it hovor na jinou stranu** прен. отклонѣ рàзговор в дрѹга посòка **3. (со kolem čeho, okolo čeho)** увѣя, омотàя (нещо около нещо): **~it (si) šátek kolem krku** увѣя, омотàя (си) шàлче около вратà **4. (со)** навѣя, намотàя (нещо): **~it drát** навѣя, намотàя тѣл; **~it roli papíru** навѣя рулò хартѣя **5. (s kým)** експр. разпѣрва се (с някого), дàм (на някого) да разбѣрѣ: **já s ním ~ím, když neposlechne** àз ще се разпѣрва с нѣго, ако не слѹша **6. (s čím)** разг. експр. опѣрва се, спѣрва се бѣрзо (с нещо): **umí ~it s prací** спѣрва се с рàботатa, знàе как се рaбòти здравàта; **~it s penězi** опѣрва, бѣрзо похàрча, вѣдя смѣтката на парѣ

**zátočít se, -ím se** св. **1.** завѣртя се: **~it se do kola** завѣртя се в крѣг; **vesele se ~it s tanečníci** завѣртя се вѣсело с танцòрка; **~it se kolem své osy** завѣртя се около остà си; **všechno se s ním ~í** ~~всѣмò се с нѣмò~~ **всѣмò** замàя му се главàта, завѣ му се свѣт **2. сѣщо и zátočít, -ím (kam)** завѣя, отбѣя се (нанякъде); отклонѣ се от пѣрвоначàлна посòка или положѣние: **kola se ~ila doleva** колелàта завѣха наляво; **vítr se ~il k jihu** вѣтѣртъ се обѣрна на юг; **~it za roh** завѣя зад ѣгъл **3. обикн. третол. -í se** навѣе се, намотàе се: **natažená pružina se ~ila do spirály** опѣнатата пружина се навѣ, свѣ се на спѣрàла

**záto|ka, -ky** жс. геогр. зàлив: **říční ~ka** рѣчен зàлив; **mořská ~ka** мàлтък мòрски зàлив; **zakotvit v ~ce** закòтвя в зàлив

**zatok|at, обикн. третол. -á** св. затòка (за глухар)

**zatok|at si, обикн. третол. -á si** св. потòка (за глухар)

**zátop, -u** м. òгрев: **tříska na ~** трески за òгрев, за горѣне **2.** горѣиво, топливо; дѣрвà за горѣне, за òгрев: **připravít si ~** пригòтвя си горѣиво, дѣрвà за òгрев

**zátop|a, -y** жс. наводнѣяване, заливане с водà, наводнѣние: **~a sklepů** наводнѣяване, заливане на мазѣта с водà; **~a luk** наводнѣяване на ливади; **jarní ~y** прòлетни наводнѣния; **úplná**



~**a na chodnících** *експр.* същинско наводнѣние по тротоарите  
**zatopt[ít I, -ím св. 1.** (*kde*) запăля, накладà òгън (*в пѣчка*): ~**it v kamnech** запăля пѣчка; ~**it v pokoji** запăля пѣчка в стăята; **je zima, musí-me ~it** студѣно е, трѣбва да запăлим пѣчка  
**2.** (*koti*) *разг. експр.* дам (*на някого*) да разберѣ, натрия носà (*на някого*): ~**il mu u zkoušky** тòй му даде да разберѣ, натри му носà на изпита  
**zatopt[ít II, обикн. третол. -í св. (co)** наводнѣ, залѣе (*нещо*) с водà: **rozvodněná řeka ~ila pole, údolí** придошлàта рекà наводнѣ, залѣ нивите, долинатà  
**zatopt[ít se, обикн. третол. -í se св.** наводнѣ се, напѣлни се с водà: **důl se ~il** минатà се наводнѣ, напѣлни се с водà  
**zatopiteln[ý, -á, -é]** кòйто мòже да бѣде наводнѣн, залѣт с водà: ~**é území** зòна, плòщ, кòято мòже да бѣде наводнѣна, залѣта с водà  
**zátopn[í, -í, -í]** кòйто се отнàся до наводнѣние  
**zátopov[ý, -á, -é]** кòйто се наводнява, кòйто се залива с водà; заливен: ~**é oblasti** òбласти, кòйто се наводняват, заливат с водà  
**zatoulan[ý, -á, -é]** заблудѣн, загубѣн: ~**é kotě** заблудено, загубено котѣ  
**zatoul[át se, -ám se св. 1. (kam)** залутам се, навляза, стигна (*някъде*): ~**at se hluboko do lesa** залутам се, навляза дълòко в горà; **kráva se ~ala na cizí louku** крàватà влѣзе в чужда ливàда; ~**at se pěšky za krásami přírody** поскѣтам, залутам се пѣш из природни красотѣ  
**2.** (*kde*) заблудѣ се, загубѣ се, обѣркам се (*някъде*): ~**at se v spleti ulic** заблудѣ се, загубѣ се, обѣркам се в плетѣница от ùлицѣ  
**zatouž[ít, -ím св. (po kot, po čem)** закопнѣя, замечтàя (*за някого, за нещо*), прииска ми се (*някого/разг. някой, нещо*): ~**it po ženě, po domově** закопнѣя по женà си, по рòдния дòм; ~**it po úspěchu** замечтàя за успех; ~**il cestovat** закопнѣя, прииска му се да пътùва; ~**il, aby byl volný** прииска му се да бѣде свободен  
**zatraceně I нар. експр.** дяволски, стрàшно, ужàсно: **to je ~ daleko** товà е дяволски, ужàсно далѣко; **to ti přijde ~ draho!** товà ще ти стрùва дяволски скѣпо!  
**zatraceně II междум. експр.** по дяволите! дявол да го взѣме! проклѣтие! ~, **proč jste nepočkal?** по дяволите, защò не почàкахте?  
**zatracen[ec, -ce м. 1. рел.** проклѣт, проклѣнат, анатемòсан човѣк **2.** проклѣт, нищòжен човѣк, негòдник  
**zatracen[í, -í ср. 1. рел.** анàтема, проклѣтие: **věčné ~í** анàтема, проклѣтие за вѣчни временà  
**2. експр.** осѣждане, проклѣнане: **pohled plný**

~**í a opovržení** пòглед, изпѣлнен с осѣждане и презрѣние; осѣдителен и презрѣтелен пòглед  
**zatracen[ý, -á, -é 1. рел.** проклѣт, проклѣнат, анатемòсан **2. експр.** проклѣт, окàян, скàпан; пùстият му: ~**á ženská** проклѣта женà, пùстата му женà; ~**ý život!** проклѣт, скàпан, загубѣн живòт! пùстият му живòт! ~**ý žaludek, ten bolí!** проклѣт стомàх, пùстият му стомàх мнòго боли! **3. разг. експр.** неизмерѣм, огрòмен, стрàшен, ужàсен: **mám už ~ý hlad** вѣче съм стрàшно, ужàсно глàден  
**zatrač[ovat, -uji/разг. -uju несв. (koho, co) 1. рел.** проклѣна, анатемòсвам (*някого, нещо*): ~**ovat hříšníka** проклѣна, анатемòсвам грѣшник; ~**ovat svou duši** погубвам душàта си **2.** осѣждам, отхвѣрлям (*някого, нещо*): ~**ovat nevěrnou ženu** осѣждам невѣрна женà; ~**ovat všechno nové** осѣждам, отхвѣрлям всѣчко нòво  
**zatramp[ovat si, -uji si/разг. -uju si св.** поскѣтам, позанимàя се с турѣзм; удàря го на скѣтане, на турѣзм: ~**ovat si o prázdninách** поскѣтам, позанимàя се с турѣзм през вакàнцията  
**zatrápeně I нар. експр.** дяволски, стрàшно, ужàсно: ~ **namáhavý výstup** дяволски умòрително изкàчване  
**zatrápeně II междум. експр.** по дяволите! дявол да го взѣме! проклѣтие! ~, **pročpak mi utekla?** по дяволите, защò тѣ избѣга от мѣн?  
**zatrápen[ý, -á, -é експр. 1.** проклѣт, дяволски, загубѣн, скàпан; пùстият му: ~**á holka** проклѣто момѣче; пùстото му момѣче; **to je ~á historie** товà е загубѣна, скàпана, дяволска истòрия **2.** неизмерѣм, огрòмен, стрàшен, ужàсен; пùстият му: ~**ý kopec** огрòмен, стрàшен байр; пùстият му байр; ~**é schody** стрàшни, ужàсни стѣпалà; пùстите му стѣпалà  
**zatrát[ít, -ím св. (koho, co) 1. рел.** проклѣна, анатемòсам (*някого, нещо*): **bůh je zatrať!** бòг да ги накаже, да ги погуби! ~**it svou duši** погубѣ душàта си **2.** осѣдя, отхвѣрля (*някого, нещо*): ~**it zrádce** осѣдя със сѣлни думи предàтел; ~**it nové učení** осѣдя, отхвѣрля нòво учѣние  
**zatravn[ít, -ím св. (co) сел.стоп.** затревѣ, засѣя с тревà (*нещо*): ~**it park** затревѣ, засѣя с тревà пàрк  
**zatravn[ovat, -uji/разг. -uju несв. (co) сел.стоп.** затревѣвам, засѣвам с тревà (*нещо*)  
**zatrén[ovat si, -uji si/разг. -uju si св.** потрѣнирам: ~**ovat si na hřišti (před zápasem)** потрѣнирам на игрището (предѣ срѣща)  
**zatr[h]at (si), -ám (si) св. 1. (čím)** дрѣпна, подрѣпна, потѣгля (*нещо*): ~**at zvonkem, provazem** разклàтя звѣнѣц, подрѣпна вѣжѣ; ~**at**

**tělem** загърча тялото си **2. (co)** подчертáva (нещо) в текст: **~at si důležitá místa v článku** подчертáva (си) важни места в статия

**zatrháv|at (si), -ám (si)** неск. **1. (čím)** дърпам, подръпвам, потеглям (нещо): **~at provazem** подръпвам въжъ **2. (co)** подчертávám (нещо) в текст: **~at slova v textu** подчертávám думи в текст; **~at si významná data v kalendáři** подчертávám си важни дати в календара **3.** зае́квам, запъвам се (при говорене)

**zatrháv|at se, обикн. третол. -á se** неск. залю́ща се, закъ́сва се, разкъ́сва се ле́ко, скъ́сва се, лю́щи се, заче́сва се: **kůže u nehtu se ~á** кожата около нокъта се заче́сва

**zatrh|nout, -nu** св. **1. (čím)** дръ́пна, подръ́пна, потегля́ (нещо): **~nout opratí** дръ́пна, потегля́ юзда **2. (co)** разкъ́сам ле́ко, заче́кна (нещо): **~nout si nehet, kůže u nehtu** заче́кна си нокъ́та, кожата при нокъ́та **3. (co)** отбелё́жа, подчертává (нещо) в текст: **~nout si datum** отбелё́жа си, подчертává си дата; **~nout základní definici** подчертává основна дефини́ция **4. (komu co)** разг. експр. забраня́ (нещо на някого); сло́жа кра́й (на нещо): **flámování mu doma ~li** въ́щи сло́жиха кра́й на гуля́йте му **5. сьцо и zatrh|nout se, -nu** се зае́кна, запъ́на се (при говорене): **~nout (se) v řeči** зае́кна, запъ́на се при говоре́не

**zatrh|nout se, обикн. третол. -ne se** св. залю́щи се, закъ́са се, разкъ́са се ле́ко, скъ́са се, заче́кне се: **punčocha se ~la o hřebík** чора́път се скъ́са в гво́зде; **nehet se ~l** нокъ́тят се заче́кна

**zatrh|ovat, -uji/разг. -uju** неск. **1. (čím)** дърпам, подръпвам, потеглям (нещо): **~ovat provazem** подръпвам, потеглям въжъ **2. (co)** отбеля́звам, подчертávám (нещо) в текст: **~ovat slova v textu** подчертávám думи в текст; **~ovat si významná data v kalendáři** подчертávám си важни дати в календара **3. сьцо и zatrh|ovat se, -uji se/разг. -uju se** зае́квам, запъ́вам се (при говорене)

**zatrh|ovat se, обикн. третол. -uje se** неск. закъ́сва се, залю́ща се, разкъ́сва се ле́ко, къ́са се, заче́ква се: **kůže u nehtu se ~uje** кожата при нокъ́та се заче́ква

**zatriumf|ovat (si), -uji (si)/разг. -uju (si)** св. (–; над кým) възтържеству́вам (над някого): **~ovat nad sokyní** възтържеству́вам над съперницата си

**zatr|nout, -u** св. **1. обикн. третол. и безл. -ne** потръ́пне, изтръ́пне: **zuby mu ~uly** зъбите му изтръ́пнаха; **~ulo jí v přeseďené noze** безл. кракът ѝ се схва́на, изтръ́пна от седе́не **2. (čím)** вкаменя́ се, вцепе́ня се, замра́, изтръ́пна, потре́пя, разтре́пя се (от нещо): **~nout hrů-**

**zou** вкаменя́ се, вцепе́ня се, изтръ́пна от ў́жас; **~nout při pomýšlení, že...** изтръ́пна при мисълта, че ...

**zatroleně I** нар. експр. дяволски, стра́шно, ужа́сно: **to je ~ hezká holka!** това е дяволски, стра́шно ху́баво момиче! **~ zamotaná situace** дяволски, стра́шно объ́ркано положение

**zatroleně II** междум. експр. дявол да го вземе! по дяволите! **~, to jsem si dal!** по дяволите, ху́баво се наредих!

**zatrolen|ý, -á, -é** експр. **1.** загу́бен, проклёт, ска́пан; пу́стият му: **~á žába!** загу́бено, проклёто момиче! пу́стото му момиче! **~é peníze** проклёти пари; пу́сти пари; **to je ~á situace** това е загу́бено положение; а́ма че дяволска ситуа́ция; ёй че завъртя́но положение **2.** голя́м, огро́мен, стра́шен, ужа́сен; пу́стият му: **~á zima** стра́шен, ужа́сен стúд; пу́стият му стúд

**zatr|out, -ím** св. **1. (na co)** затръ́бя, засви́ря (на духов инструмент): **~it na křídlovku** затръ́бя, засви́ря на флиго́рна **2. (co)** изсви́ря (нещо) (на духов инструмент): **~it sólo** затръ́бя, засви́ря sólo; **~it do kapesníku** прен. разг. експр. изсе́кна си шу́мно носа́; изсе́кна се шу́мно **3.** изсви́ря, наду́я (кла́ксон); да́м зву́ков сигна́л: **auto ~ilo** автомоби́лт наду́ кла́ксона; **~it na poplach, k útoku, na ústup** прен. експр. затръ́бя трево́га, ата́ка, отбóй **4. обикн. третол. -í** изревё́, нададе́ ре́в (за живо́тно): **sloni ~ili** слоновете изревáха **5. разг. експр.** изкре́щя висóко: **~il jí do ucha** изкре́щя ѝ в ухóто

**zatrp|kle** нар. горчиво, огорче́но, озлобе́но

**zatrp|klost, -i** ж. горчивина́, озлобе́ност: **~ úsměvu** горчивина́ на усмívка

**zatrp|kl|ý, -á, -é** **1.** възгорчив, нагърчащ: **~ý mošť** възгорчив, нагърчащ пло́дов со́к **2.** горчив, огорче́н, озлобе́н: **~ý úsměv** горчива усмívка; **~á ironie** горчива ирония; **~ý samotář** огорче́н, озлобе́н самотник

**zatrp|k|nout, -nu** св. **1. обикн. третол. -ne** вгорчи́ се, загорчи́, ста́не горчив: **víno ~lo** ви́ното се вгорчи́, ста́на горчиво **2. обикн. третол. -ne (komu)** опротиве́е, ста́не противен (на някого): **svět mu ~l** светът му опротивя́ **3.** огорча́ се, озлобя́ се: **mnoho trpěl, ale ne~l** то́й мно́го стра́да, но не се озлоби́; **~nout k bývalým kolegům, k celé společnosti** озлобя́ се срещу бившите си коле́ги, срещу ця́лото общество

**zatruc|ovat (si), -uji (si)/разг. -uju (si)** св. разг. заупо́рствам, заинатя́ се, напра́вя напýк: **~ovala (si), když ji pokárali** заинатя́ се, кога́то я смъ́риха

**zatruchl|it, -ím** св. (nad kým, nad čím; pro koho,

*pro co; po kom, po čem*) потъгъвам (за някого, за нещо): **~it nad zemřelým** потъгъвам за починал; **~it pro milence** потъгъвам за любимия

**zatrylk|ovat, -uji/разг. -uju** св. 1. запъа звънливо, с трели: **v lese ~ovali ptáci** в гората се разнесеах птйчи трели, запъах звънливо птйци 2. (со) изпъа звънливо (нещо); изчурулика (нещо): **~ovat vysokým sopránem** изчурулика с висок сопран; изпъа трели във висок сопран; **~ovat píseň** експр. изпъа звънливо пёсен, изчурулика пёсен

**zatř|ást, -esu** св. (*kým, čím*) затреса, задръсам, раздръсам, разтърся, разклъта (някого, нещо): **~ást větvemi stromu** затреса, задръсам, раздръсам, разтърся, разклъта клони на дърво; **~ást spáčem** задръсам, раздръсам, разтърся спящ човек; **zima jím ~ásla** той се затресе, разтрепери се от студ

**zatř|ást se, -esu se** св. (*čím*) затреса се, затрепера, разтрепера се, разтърся се, трепна (от нещо): **~ást se zimou** затреса се, разтрепера се от студ; **okna se výbuchem ~ásla** прозорците се разтърсиха от експлозията

**zatřep|at -u/-ám** св. (*kým, čím*) задръсам, раздръсам, разклъта, разтърся (някого, нещо): **~at křídly** замахам, размахам, запляскам с крила; **~at (s) lahvičkou (s lékem)** разклъта шишенце (с лекарство); **~at spáčem** раздръсам, разтърся спящ човек

**zatřep|at se, -u se/-ám se** св. замътам се, затреса се, затрепера, разтрепера се, разтърся се, трепна: **ryba se ~ala v síti** рибата се замъта в мрежата; **~at se zimou** затреса се от студ; **srdce se ~alo nadějí** сърцето трепна с надежда

**zatřep|at, zatřepot|at, -ám** св. (*čím*) задръсам, раздръсам, разклъта, размахам, разтърся (нещо): **~at křídly** замахам, размахам, запляскам с крила; **~al kouskem papíru** той размаха парче хартия

**zatřepet|at se, zatřepot|at se**, обикн. третол. **-á** се св. замъта се, затрепера, затрепти, разтрепера се, разтърся се, трепне: **míč se ~al v síti** топката се замъта в мрежата; **srdce se ~alo** сърцето трепна, разтуптя се; **hlas se jí ~al** гласът ѝ затрепера, разтрепера се

**zatřísk|at, -ám** св. 1. (на со; čím) заблъскам, заудрям, затропам, зачукам шумно (по нещо; с нещо): **~at na stůl** заблъскам, заудрям по масата; **~at na buben** заудрям, забия тъпан, барабан; **~at zásuvkami** заблъскам, затвора с шумно блъскане чекмеджета 2. (со) разг. експр. задръстя, наблъскам, напълня (нещо): **~at nádraží nákladními vlaky** задръстя гара с товарни влакове

**zatřít, -řu/книж. -ru** св. 1. (со) боядисам, замажа с боя (нещо): **~řit skvrnu na zdi** боядисам, замажа с боя петно на стена 2. (со čím) замажа, запълня (нещо с нещо): **~řit spáry tmelem** маджунирам, запълня цепнатини с маджун

**zatřpyt|it se**, обикн. третол. **-í se** св. заблестя, засвети, засияе: **hladina rybníka se ~ila** повърхността на езерото заблестя; **na obloze se ~ila první hvězda** на небето заблестя, засвети, засия първата звезда; **v oku se jí ~ila slza** в окото ѝ заблестя сълза

**zatuch|at**, обикн. третол. **-á** не св. вмиряса се, спарва се, мухляса, плесенясва: **peřiny ~ají** пухените завивки се вмиряват, спарват се; **na chodbě ~ají výpary z pokrmů** в коридора мирише на изпарения от храна

**zatucháv|at**, обикн. третол. **-á** не св. вмиряса се, спарва се, мухляса, плесенясва: **vzduch v komůrce ~á** въздухът в килерчето се спарва

**zatuchle** нар. вмирясано, развалено, спарено: **~páchnoucí sláma** слама, която мирише на развалено, на мухъл

**zatuchlin|a, -y** ж. нещо вмирясано, развалено, спарено, мухлясало, плесенясало: **vyhodit ~u** изхвърля нещо вмирясано, развалено; **vyvětrat ~u** отстраня чрез проветряване миризма на мухъл, на развалено

**zatuchlost, -i** ж. спареност, лоща миризма: **~sklepa** спареност на мазе

**zatuchl|ý, -á, -é** вмирясан, развален, спарен, мухлясал, плесенясал: **~é peří** мухлясала, плесенясала, спарена перушина; **~ý vzduch** вмирясан, спарен въздух; **~ý zápach** миризма на мухъл, на развалено; **~á místnost** вмирясано, спарено помещение; **~é poměry, názory** прен. нейор. душна, спарена атмосфера; на задничави, ограничени възгледи

**zatuch|nout**, обикн. третол. **-ne** св. вмирише се, развали се, спари се, мухляса, плесеняса: **obilí ~lo** житото мухляса, плесеняса, спари се; **sklep ~l** мазето се вмиряса, спари се

**zaťuk|at, -ám** св. (*čím; na co; kam*) почукам (с нещо някъде): **~at tužkou na stůl/o stůl** почукам с молив по маса; **~at na dveře** почукам на врата

**~at (na dřevo)** трябва да чука на дърво

**zatuš|ovat, -uji/разг. -uju** св. (со) загладя, замажа, туширам; потуля (нещо); направа (нещо) да не бие на очи: **~ovat aféru** замажа, потуля афера

**zatut|at, -ám** св. експр. дет. засвиря, забибикам, избибикам, направа „би-бип“: **auto ~alo pod oknem** автомобилът избибика под прозореца

**zatvář|it se, -ím se св.** (*jak*) напра́вя (някаквa) физионо́мия, да́м си (някакъв) ви́д, погле́дна (някак): **~it se přívětivě, starostlivě** напра́вя приветли́ва, загри́жена физионо́мия; **~it se přísně** погле́дна стрóго, да́м си стрóг ви́д; **~it se udiveně, kysele** напра́вя учúдена, кисела физионо́мия

**zatvrd|it, -ím св.** (*koho, co*) ожесточа́ (някого, нецо): **křivda ho ~ila** непра́вдата го ожесточи́, напра́ви го коравосърдечен; **~it své srdce** ожесточа́ се; напра́вя сърце́то си корáво, без-милостно

**zatvrd|it se, -ím se св.** ожесточа́ се; ста́на ко-равосърдечен, твърд: **~it se proti nepříteli** ожесточа́ се срещу непри́ятел; **stálými domluvy se hoch jen ~il** от постоя́нни забе-лѣжки момче́то са́мо се ожесточи́; **~it se ve svém srdci** ста́на коравосърдечен

**zatvrd|in|a, -y ж.** втвърде́на, вкораве́на ча́ст от жи́ва тъкан: **zrohovatěle ~y na patách** врого-вѣни, вкоравѣни мѣста́ на петите́

**zatvrd|in|ka, -y ж.** умал. втвърде́на, затвърдя́ла ча́ст от жи́ва тъкан: **drobné ~y v kůži** ма́лки бучи́ци по ко́жата

**zatvrd|l|ý, -á, -é** затвърде́н, вкоравѣн: **~ý chléb** втвърде́н, корáв хля́б; **~á kůže na patách** втвърде́на, вкоравѣна ко́жа на петите́

**zatvrd|nout, обикн. третол. -ne св.** втвърди́ се, вкорави́ се: **ruce ~ly těžkou prací** ръце́те за́грубѣха от те́жка ра́бота; **beton už ~l** бето́нът ве́че се втвърди́

**zatvrdnut|í, -í ср.** втвърдя́ване, вкоравя́ване: **~í betonu, omítky, malty** втвърдя́ване на бето́н, на ма́зилка, на хоро́сан

**zatvrzele нар.** упори́то, твърдо, ожесточе́но: **~ stát, trvat na svém** твърдо, упори́то държа́ на сво́ето; **~ mlčet** ожесточе́но, упори́то мълча́

**zatvrzelost, -i ж.** закоравя́лост: **~ hříšníka** за-коравя́лост на грѣшник; **~ srdce** коравосър-дѣчност; **~ kašle** упори́тост на кашлица́

**zatvrzel|ý, -á, -é 1.** закоравя́л: **~ý lhář** закора-вя́л лъже́ц; **~ý reakcionář** заклѣт реакционѣр  
**2.** упори́т, твърд, ожесточе́н: **~ý odpor** оже-сточѣна, упори́та съпроти́ва; **~é mlčení** упо-ри́то мълча́ние  
**3.** упори́т, трúдно подда́ващ се на ле́чение: **~ý kašel** упори́та кашлица́; **~á choroba** упори́та бо́лест

**zatvrz|ovat, -uji/разг. -uju неск.** (*koho, co*) оже-сточа́вам (някого, нецо): **bití viníka spíše ~uje** бо́ят по-скóро ожесточа́ва ви́новника; **ne~ujte své srdce!** не ожесточа́вайте сърце́то си!

**zatvrz|ovat se, -uji se/разг. -uju se неск.** оже-сточа́вам се; ста́вам коравосърдечен, твърд: **~ovat se proti nepříteli** ожесточа́вам се срещу

непри́ятел; **tvář otce se ~uje jako kámen** лице́то на баща́та се вкаменя́ва

**zatýkac|í, -í, -í** ко́йто се отна́ся до аресту́ване: **~í rozkaz** за́повед за аресту́ване

**zatykač, -e м.** за́повед за аресту́ване: **na zločince byl vydán ~** бе́ше изда́дена за́повед за аре-сту́ване на престъ́пника

**zatýkán|í, -í ср.** задър́жане, аресту́ване: **~í demonstrantů** задър́жане, аресту́ване на демон-стран́ти

**zatyk|at, -ám св.** (*komu*) заговóря (на някого) на „ти“; мина́ на „ти“ (с някого)

**zatyk|at, -ám неск.** (*koho – вин.*) задър́жам, аре-сту́вам (някого): **ve jménu zákona vás ~ám** в име́то на за́кона ви аресту́вам

**zátyl|ek, -ku м.** тил: **tučný ~ek** дебѣл врат

**zátyl|í, -í ср.** тил: **přehodila cop vlasů ze ~í na rameno** тя прехвѣрли плитката от тила́ на ра́мото си

**zátyl|ň, -ně ж.** минно ша́хтово отде́ление: **lezná ~ň** пътеходно отде́ление; **větrací ~ň** венти́ла-циóнно отде́ление

**zátyňov|ý, -á, -é** минно ко́йто се отна́ся до ша́х-тово отде́ление: **~á dvířka** врата́ на ша́хтово отде́ление

**zaučínk|ovat, обикн. третол. -uje св.** (*na koho*) по́чне да де́йства, поде́йства, възде́йства (*върху някого*) (*за лека́рство, за отрова, за уве́щания и под.*): **lék ~oval** лека́рството по-де́йства; **pokrytecká slova na mne ne~ovala** лице́мѣрните дýми не ми възде́йстваха

**zauč|it, -ím св.** (*koho – вин. do čeho, v čem, na co*) обу́ча, на́уча (някого на нецо): **~it nové dělnice** обу́ча но́ви рабóтнички; **~it brigád-níky v práci/do práce** обу́ча брига́дѣри в ра-бóтата; **~it několik mužů na soustružníky** обу́ча нýколко дýши за стру́гари

**zauč|it se, -ím se св.** (*na čem; v čem*) обу́ча се, на́уча се (на нецо): **~it se (v práci) na stroji** обу́ча се (да рабóтя) на маши́на

**zauč|it si, -ím si св.** попрѣпода́вам, поучи́тел-ствам с жела́ние извѣстно вре́ме: **i penzisté si rádi ~í** и пенсио́нѣрите обичат да преподáват  
**zaučitel|ovat si, -uji si/разг. -uju si св.** разг. по-рабóтя като учи́тел, поучи́телствам: **také si ~oval** порабóтваше и като учи́тел

**záučn|í, -í, -í** ко́йто е предназна́чен за обу́чение: **~í doba** пери́од на обу́чение

**zaučovac|í, -í, -í** ко́йто е предназна́чен за обу-чѣние: **~í středisko** учѣбен квали́фикациóнен цѣнтр; **~í doba** пери́од на обу́чение

**zauč|ovat, -uji/разг. -uju неск.** (*koho – вин. do čeho, v čem, na co*) обу́чавам, науча́вам (ня-кого на нецо); да́вам (някаквa) квали́фика-ция (на някого): **~ovat svého zástupce do**



**agendy** обучавам, въвеждам своя приёмник в работата  
**zauč|ovat se, -uji se/разг. -uju se** неск. (на чет; в чет; do čeho) обучавам се, научавам се да работя (някаква работа): **~ovat se na soustruhu** обучавам се, уча се да работя на струг; **~ovat se v ošetřování nemocných** обучавам се да гледам болни; **~ovat se do vedení podniku** обучавам се да ръководя предприятие  
**zaučt|ovat, -uji/разг. -uju** св. 1. (co) включа, впиша в сметката (нещо): **~ovat všechny náklady** включа, впиша в сметката всички разходи 2. (co v čem) включа (нещо в нещо): **topení je ~ováno v nájemném** отоплението е включено в наема 3. (co) фин. осчетоводя (нещо): **~ovat všechny položky** осчетоводя всички пера  
**zauhlovací, -í, -í** техн. който е предназначен за подаване на вглицца: **~í zařízení, pás** съоръжение, транспортна лента за подаване на вглицца  
**zauhlovač, -e** м. техн. работник, който подава вглицца  
**zauhlování, -í** ср. техн. подаване на вглицца: **ruční, mechanické ~í** ръчно, механично подаване на вглицца  
**zauh|ovat, -uji/разг. -uju** неск. (co) техн. подавам вглицца (на нещо, в нещо): **~ovat lokomotivu** подавам вглицца на локомотив  
**zaujatě** нар. 1. заинтересовано, с интерес: **~ poslouchat** слушам с интерес 2. пристрастно, с предубеждение: **~ posuzovat** преценявам, оценявам пристрастно  
**zaujatost, -i** ж. 1. заинтересованост, увлечение: **~ pro hudbu** увлечение по музика 2. пристрастие, предубежденост: **pojevit ~** проявя пристрастие, предубежденост  
**zaujatý, -á, -é** 1. заинтересуван, заинтригуван; свидетелстващ за интерес: **~ý posluchač** заинтересуван, заинтригуван слушател; **~á pozornost** внимание, свидетелстващо за интерес 2. предубеден, пристрастен: **~á komise** пристрастна комисия; **národnostně ~ý člověk** човек с национални предразсъдъци; **je proti ní ~ý** той е предубеден срещу нея; той има лошо отношение към нея; **~é rozhodnutí** пристрастно решение  
**zaujetí, -í** ср. 1. заинтересованост, интерес, увлечение: **~í pro sport** увлечение по спорта; **vědecké ~í** научен интерес 2. пристрастие, предубежденост: **mluvit, psát bez ~í** говоря, пиша безпристрастно, непредубедено; **rasistické ~í** расови предразсъдъци, пристрастия; расова предубежденост  
**zaujím|at, -ám** неск. 1. (koho, co) остар. интересувам, интригувам (някакого, нещо): **to ji**

**~alo** това я интересуваше; **~at něčí pozornost** привличам вниманието на някого 2. (co) заемам (нещо): **~at svá místa v hledišti** обикн. мн. заемаме местата си в зрительна зала; **~at vysoký úřad** книж. заемам висoka длъжност; **~at význačné místo ve společnosti, v dějinách, v literatuře** заемам важно място в обществото, в историята, в литературата; **celou stěnu ~á knihovna** цялата стена се заема от библиотека; **~at postavení, pózu** заемам положение, поза; **~at palebné postavení** воен. заемам огневá позиция; **~at kladný postoj** прен. заемам положително отношение; **~at stanovisko** прен. заемам, застъпвам становище  
**zauj|nout, -mu** св. 1. (koho, co) заинтересувам, заинтригувам (някакого, нещо): **film, který ~al (diváky)** филм, който интересува (зрителите), който привлече вниманието (на зрителите); **~nout posluchače** заинтересувам слушателите, привлече вниманието на слушателите; **~nout pozornost** привлече вниманието 2. (co) заема (нещо): **~nout místo na tribuně** заема място на трибуната; **~nout v nové vládě úřad předsedy** книж. заема длъжността председател в новото правителство; **~nout postavení na startu** заема положение за старт; **~nout pózu** заема поза; **~nout palebné postavení** воен. заема огневá позиция; **~nout pevný postoj** прен. заема твърда позиция; **v té/k té věci ~al kritické stanovisko** прен. по този въпрос той зае, застъпи критично становище  
**zauj|nout se, -mu se** св. (čím; pro co) интересувам се, заинтригувам се (от нещо), проявя интерес (към нещо): **~nout se studiem, pro vědu** проявя интерес към учение, към науката  
**zaúpě|ní, -í** ср. въпъл, ридание, стон: **táhlé, přidušené ~í** проточено, приглушено ридание  
**zaúp|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í** св. 1. заплача, заридая, застена: **hlasitě, bolestně ~ět** заплача, заридая, застена на висок глас, горчиво 2. (co) изплача, изрида, изстена, проплача, простена (нещо)  
**zaurg|ovat [za-u-], -uji/разг. -uju** св. (co) почна да напоям, да настоявам (за нещо): **~ovat vyřízení žádosti** за пореден път напоям, настоя за удовлетворяване на молба  
**zaúřad|ovat si, експр. zaouřad|ovat si, -uji si/разг. -uju si** св. 1. нейор. починовничествам 2. само **zaúřad|ovat si, -uji si/разг. -uju si** спорт. жарг. намеса се енергично (за защитник при игра на футбол)  
**zaútoč|it, -ím** св. 1. (na koho, na co; proti komu, proti čemu) воен. атакувам (някакого, нещо): **~it na nepřítel** атакувам неприятел, враг; **bombardovací letadla ~ila na opevněné po-**

усложнява още повече всеобщата бъркотия  
**zauz[ov]at se** [za-u-], *обикн. третол.* **-uje se** *несв.*  
**1.** завързва се на възел: **nit se -uje** конецът се  
завързва **2.** *книж.* заплита се, обърква се,  
усложнява се, комплицира се: **situace se -uje**  
положението се обърква, усложнява, комп-  
плицира се  
**zaváb[il]t, -ím** *св. (koho; k čemu)* *книж.* подмамъ,  
примамъ (*някого*), събужда (*у някого*) желаніе  
(*за нещо*): **svěží tráva ~í k odpočinku** свѣжата  
тревѣ събужда желаніе за почивка  
**závadža, -у ж.** **1.** недостатък, неизправност, де-  
фект: **-a v konstrukci** недостатък в констрѹк-  
ция; **odstranit ~u na stroji** отстранѣ неизправ-  
ност, дефект в машина; **-a není ve vašem při-  
jímači** повредата не є във вѣшния приѣмник;  
**funkční ~a stroje, zařízení** *техн.* функцио-  
нален дефект на машина, на устрѣйство **2.** прѣч-  
ка, спѣнка, трѣдност, затрудненіе: **dorazil bez**  
**~** той пристигна без трѣдности, без затрудне-  
ния♦ **bý(někonný)stava** *члвѣкъ*  
съм, явявам се прѣчка (за някого, за нещо),  
прѣча (на някого, на нещо); **to není na ~u**  
това нє є прѣчка, не прѣчи  
**zavádě[ci], -í, -í** *водещ, отвѣждащ: ~í páska* *спец.*  
водеща, отвѣждаща, транспѣртна лѣнта  
**zaváděč I, -е** *м.* човѣкъ, който отклонява от пѣтя,  
заблуждава, мамѣ  
**zaváděč II, -е** *м. спец.* водещо, отвѣждащо  
устрѣйство; транспѣртѣр  
**zavádě[n]í, -í** *ср.* **1.** прокарване, инсталѣране: **~í**  
**elektriny** прокарване на електрѣчество; елек-  
трифициране **2.** вѣвѣждане, внедряване: **~í**  
**do praxe** вѣвѣждане, внедряване в прѣктика-  
та; **~í do provozu** пускане в експлоатация, в  
дѣйствиє  
**zavád[il]t, -ím, 3. мн. -ěj[il]-í** *несв.* **1. (koho – vin.**  
*kat)* завѣждам (*някого* *някъде*): **~ět koně**  
**do stáje** завѣждам, отвѣждам кон в конѣшния  
**2. (co kat)** прокарвам, инсталѣрам (*нещо*  
*някъде*): **~ět vodu na louky** напоявам лѣвѣди;  
**~ět v domě elektrinu** прокарвам, инсталѣрам  
електрѣчество в жилище **3. (co kat)** вкарвам,  
поставям, слѣгам (*нещо* *някъде*): **~ět sondu**  
**do žlučniku, katétr de močového měchýře**  
вкарвам, слѣгам сонда в жлѣчний мехѹр, катѣ-  
тѣтр в пѣикочния мехѹр; **~ět film do promí-  
tačky** *филм.* поставям, слѣгам филм в про-  
жекціонен апарѣт **4. (co kat)** насѣчвам, по-  
вѣждам, отклонявам (*нещо* *нанякъде*): **~ět řeč**  
**jinam** насѣчвам, повѣждам рѣзговор за друго,  
в друга посѣка; **~ět mládež na scesti** довѣж-  
дам младежѣта до безпѣгища, до задѣнена ѹлицѣ  
**5. (co)** запѣчвам (*нещо*): **~ět protokol** съ-  
ставям протокол; **~ět vyšetřování, výslech**

**zaváhán[í]**, *-í* *ср.* колеба́ние; мигновѣно, моментно колеба́ване: **jednat bez ~í** действам без колеба́ние

**zaváh[at]**, **-ám** *св.* колеба́я се: **~al**, **než odpověď** той се колеба́, преди да отговори

**zával**, **-u** *м. 1. минно* срутва́не, събъря́не, сри́ване, ру́хване: **na dole nastal ~**, **došlo k ~u** в мина́та ста́на сру́тване **2. сру́тена ма́са: vyprostit zasypané ze ~u** освободя́ затру́пани от сру́тване

**zaválcovac[í]**, **-í**, **-í** валиро́вчен, вальцо́вчен; завалцо́вчен: **~í přístroj** *техн.* вальцовачка

**zaválcovačk[a]**, **-y** *ж. техн.* вальцовачка

**zaválc[ovat]**, **-uji** *разг. -uju* *св. 1. (со kam)* втѣкна, натѣпча (*нещо* някъде) чрез валира́не **2. (со)** валирам (*нещо*); изгла́дя, изравня́ (*нещо*) чрез валира́не, завалцо́вам (*нещо*)

**zaválcovávat[ati]**, **-ám** *несв. 1. (со kam)* втѣквам, натѣквам (*нещо* някъде) чрез валира́не **2. (со)** валирам (*нещо*); изгла́ждам, изравня́вам (*нещо*) чрез валира́не; вальцо́вам

**zaválč[ít si]**, **-ím si** *св.* пово́ювам

**zavalení[í]**, *-í* *ср.* минно сру́тване, събъря́не, сри́ване

**zavalení[y]**, **-á**, **-é** засипа́н, затру́пан, запѣлнен

**zavál[et]**, **-ím**, **3. мн. -ejí/-í** *св. 1. (со)* заравня́ (*нещо*) чрез затру́пване (*с нещо*): **~et doliky** заравня́, запѣлня дупки **2. (со kam)** втѣкна, натѣпча (*нещо* някъде) с ва́ляк, с точи́лка и под.: **~et hrozinky do těsta** то́чейки, замеса́ стафиди в тесто

**zavall[ít]**, **-ím** *св. 1. (со)* стру́пам, засипя́, запѣлня, напѣлня (*нещо*) при сру́тване: **písek ~il** **jeskyni** пясъ́кът запѣлня, затру́па пещера́та; **voda ~ila údolí** вода́та заля́, напѣлня доли́ната **2. (koho, со)** засипя́, затру́пам (*някого, нещо*): **lyžaře ~ila lavina** лави́ната затру́па скио́ра; **zřícený strop ~il horníky v dole** сру́тено го́рнище затру́па миньо́ри в мина́та; **~it pokoj knihami** запѣлня, напѣлня, затру́пам ста́я с кни́ги; **~ila nás vlna** заля́ ни вълна́ **3. (со čím)** затру́пам, запу́ша, прегра́дя (*нещо с нещо*): **~it vchod do jeskyně balvanem** затру́пам, запу́ша вхо́д на пещера́ с голя́м ка́мък **4. (koho čím)** *експр.* затру́пам, стру́пам, претова́ря (*някого с нещо*): **šéf ho ~il práci** ше́фът го затру́па с рабо́та; **je ~en nabídka-mi, korespondencí** той е обиспан, затру́пан е с предложѣ́ния, с кореспондѣ́ния

**zavalitost**, **-i** *ж.* пълнотá, шишка́вост, закрѣ́гленост на тя́лото, на фигу́рата: **~těla** пълнотá, закрѣ́гленост на тя́лото

**zavalit[y]**, **-á**, **-é** кѣс и дебѣ́л, набит, пѣ́лен, танту́рест: **~ý muž** набит, танту́рест мъ́ж; **krátký, ~ý krk** *кѣс*, дебѣ́л врат

**zaval|ovat, -uji/разг. -uju** неск. 1. (со) запълвам, напълвам (нещо) при сръстване: **voda ~uje nížinu** водата залива, напълва низината; **~ovat strop** минно обръшвам, сръствам горнище 2. (кого, со) засипвам, затрупвам (някого, нещо): **snih nás úplně ~uje** снегът съвсѐм ни засипва, затрупва ни; **~ovat místnost nábytkem** запълвам, задръствам, затрупвам помещѐние с мебели 3. (со čím) покривам, затрупвам (нещо с нещо): **~ovat hrob kamenem** покривам, затрупвам грѐб с камък 4. (кого čím) експр. затрупвам, отрупвам, претоварвам (някого с нещо): **je ~ován prací** той е претоварван, затрупван е с работа; **je ~ován dopisy, dotazy** обсипван е с писма, с въпроси **závalov|ý, -á, -é** минно който се отнася до сръстване, до събаряне, до обръшване: **~é práce** работи по (принудително) обръшване **závan, -u м. 1.** подухване, полъх, порив: **~ větru, svěžího vzduchu** полъх на вятър, на свеж въздух; **~ štěstí** прен. порив на щастье 2. дъх, миризма: **~ silné vůně** вълна на силен аромат **zavandr|ovat (si), -uji (si)/разг. -uju (si)** св. (кам) разг. експр. отбѝа се, запилѝа се, отскѝча, изчѝзна (някъде): **husy ~ovaly do ječmene** гъските свѝха, навлязоха в ечемѝка; **jen se otočím, kluk si ~uje na ulici** сѝмо да се обѝрна и момчѝто се запилѝва, изскача, изчѝзва на ѝлицата **zaván|ět, обикн. третол. -í, 3. мн. -ějí/-í** неск. 1. вмириѝва се, ѝма дѝх, мириѝше, намириѝва, замириѝва на развалѝно: **maso už ~í** месѝто вѝче се вмириѝва, ѝма дѝх, мириѝше на развалѝно 2. (čím) експр. мириѝше, намириѝва, показва признаѝи (на нещо): **to ~í korupcí** товѝ мириѝше, намириѝва на корупѝия **zavan|out, обикн. третол. -е св. 1.** завѝе, задѝха, повѝе, подѝхне: **~ul teplý vítr** повѝа, задѝха, дѝхна топѝл вятър; **dveřmi prudce ~ulo** безл. през вратѝта сѝлно задѝха, стѝна сѝлно те-  
чѝе вятър; промени се ориентѝацията 2. полѝхне (за аромат): **za zahrady ~ula vůně jasmínu** от градинната полѝхна аромат, миѝрис на жасмин; **z kuchyně ~ula káva** от кѝхнята замириѝса на кафѝ 3. (со, по-рядко кам) книж. доѝйча (всѝтѝ) **tušení, kam jej osud ~e** нѝмаше предстѝва къде ще го отвѝе, отнесѝ съдбѝата **zavanut|í, -í** ср. повѝей, подѝхване, полѝх **zavápněn|ý, -á, -é** изцапан с вѝр: **~é prkno, boty** изцапана с вѝр дѝска, изцапани с вѝр обѝвки **zavápn|it, -ím** св. (со) изцапам (нещо) с вѝр: **~it si boty** изцапам си обѝвките с вѝр **zavařenin|a, -u ж. 1.** конфѝтѝор: **jahodová,**

**meruňková ~a** конфѝтѝор от ѝгоди, от кайсѝи 2. мармалѝд

**zavařeninov|ý, -á, -é** който се отнася до конфѝтѝор, до мармалѝд: **~é sklenice** буркѝни а) за конфѝтѝор, за мармалѝд б) от конфѝтѝор, от мармалѝд

**zavář|et, -ím, 3. мн. -ejí/-í** неск. книж. 1. (со; со do čeho) варѝа, сварѝвам (нещо в нещо): **~et knedlíky** варѝа, сварѝвам кнѝдли; **~et do polévky rýži** слѝгам да се варѝ ориз в сѝпа 2. (со) сгѝстѝвам, подпѝравѝям (ястѝе с фиде, с ориз и под.): **~et polévku** сгѝстѝвам, подпѝравѝям сѝпа (с фиде, с ориз и под.) 3. (со) консервѝрам плодове, месѝ, зеленчѝци чрез варѝне

**zavář|et se, обикн. третол. -í se, 3. мн. -ejí se/-í se** неск. книж. техн. стопѝва се (при прегрѝване), заварѝва се: **ložiska se snadno ~ejí** лѝгерите лѝсно се стопѝват, заварѝват се

**zavař|it, -ím** св. 1. (со; со do čeho) сварѝа (нещо в нещо): **~it rýži** сварѝа ориз; **~it do mléka kru-**

**kaši** разг. експр. хѝбава попѝра ни надробѝ той; хѝбава кѝша ни забѝрка той 2. (со) подпѝравѝа, сгѝстѝа (ястѝе с фиде, с ориз и под.): **~it polévku** сгѝстѝа, подпѝравѝа сѝпа (с фиде, с ориз и под.) 3. (со) консервѝрам, стерилизѝрам (нещо) чрез варѝне: **~it meruňky, houby, vepřové** консервѝрам, стерилизѝрам кайсѝи, гѝби, свѝнско чрез варѝне 4. (со do čeho; со) техн. заварѝа (нещо в нещо): **~it dno do pláště nádoby** заварѝа дѝното за цилиндѝра, за ко-  
жѝха на сѝд; **~it poškozená místa odlitku** заварѝа повредѝени местѝа на отливка

**zavář|it se, обикн. третол. -í se** св. 1. завѝрѝ, кѝпне: **voda se ~ila** водѝта завѝрѝ, кѝпна; **krev se v něm ~ila** крѝвтѝа му кѝпна 2. (do čeho) фиксѝра се (при варѝне): **při špatném praní se špína do prádla ~í** при неправѝлно пранѝ белѝдѝто се захѝбява 3. техн. стопѝ се (при прегрѝване), заварѝ се: **ložiska se ~ila** лѝгерите се стопѝха, заварѝха се

**zavářk|a, -u ж. 1.** гѝтов. добѝвка, подпѝравка, сгѝстѝител (на ястѝия като фиде, ориз и под.) 2. разг. консервѝране, стерилизѝране (на плодове) чрез варѝне: **koupit ovoce na ~u** кѝпя плодове за консервѝране (чрез варѝне)

**zavářkov|ý, -á, -é** гѝтов. който се отнася до добѝвка към ястѝе (до фиде, до ориз и под.): **~é těstoviny** тестѝени издѝлия за добѝвка, за гарнитѝра (фиде, кнѝдли и под.)

**zavařovac|í, -í, -í** който слѝжѝи за консервѝране, за стерилизѝране чрез варѝне: **~í hrnec** тѝнджѝра, казѝн за варѝне на консѝрви; **~í sklenice** буркѝн за консервѝране чрез варѝне

**zavařovač|ka, -ku ж. разг.** буркѝн (за консер-



виране чрез варене): **půllitrové, litrové ~ky** половинлитрови, литрови буркани (за консервиране чрез варене)

**zavař|ovat, -uji/разг. -uju** неск. **1.** (co; co do čeho) варя, сварявам (нещо в нещо): **~ovat knedlíčky** варя, сварявам кнѐдли; **~ovat do polévky játrové knedlíčky** слáгам да се варят топчета от чѐр дрòб в сýпа **2.** (co) сгъстявам, подпáрявам (ястие с фиде, с ориз и под.): **~ovat polévku** сгъстявам, подпáрявам сýпа (с фиде, с ориз и под.) **3.** (co) консервирам, стерилизирам (нещо) чрез варене: **~ovat ovoce, maso, zeleninu** консервирам, стерилизирам плодове, месò, зеленчуци чрез варене

**zavař|ovat se, -uji se/разг. -uju se**, обикн. *третол.* **-uje se** нескв. *техн.* стопява се (при прегряване), заварява се: **ložiska se snadno ~ují** лагерите лесно се стопяват, заваряват се

**zav|át, обикн. третол. -ěje** св. **1.** завее, задъха, повее, подухне: **z jihu ~ál teplý vítr** от юг завя, задъха, подухна топъл вятър; **ani vánek ne~ěje** дори ветрець не полъхва; дори лѐк поиймъ **vsč|íný|kci** задъха друг вятър; промени се ориентацията **2.** полъхне: **z luk ~ála vůně sena** от ливадите полъхна миризма на сенò; **z jeviště ~ál chlad** от сцената полъхна хлад **3.** (co, по-рядко *koho kam*) довее, завее (нещо, някого някъде): **vítr ~ál listí na záhony** вятърът довя, навя листà **pruyc|kci** **laná|n|kci** вятър ви довя тук? как попаднахте тук? **4.** (co čím) навее, засипе, затрупа (нещо с нещо): **písek ~ál stopy** пясъкът засипа следите, стъпките

**zavát|ý, -á, -é** навят, засипан, затрупан: **sněhem ~é silnice** навяти, засипани, затрупани със сняг шосета

**zavazad|lo, -la** ср. багаж, кúфар: **kožené ~lo** кожен кúфар; **příruční, ruční ~lo** ръчен багаж; **úschovna ~el** гаров гардерòб; гардерòб за багаж; **diplomatická ~la** дипл. дипломатически багаж

**zavazadlov|ý, -á, -é** който се отнася до багаж: **~ý lístek** ж.п. багажна квитанция, разписка; **~á pokladna (na nádraží)** кàса, гишѐ за багаж (на гара); **~ý vůz** ж.п. фургòн; **~ý prostor** ж.п. багажно отделение

**zavázanost, -i** ж. ангажираност, задължение, задълженост

**závaz|ně** **duč|ým** **očima** ходи като с вързани очи; ходи като кòн с капàци; нищо не забелязва **2.** задължен, благодарен, признателен: **~á osoba, organizace** юрид. задължено лице, задължена организация

**zavá|zat, -žu/книж. -ží** св. **1.** (co čím) завържа

(нещо с нещо): **~zat uzel** завържа вѐзел; **~zat si tkaničky u bot** завържа си врѐзките на обúвките; **~zat si šátek** вържа си шàлче, кърпа, забрадка; забрадя се; **~zat odsouzenci oči** завържа очите на осъден; **~zat balík provazem** завържа пакѐт с вѐжѐ **2.** (co) превържа (нещо): **~zat prst, ránu** превържа прѐст, рàна **3.** (*koho, co kam*) завържа (някого, нещо някъде): **~zat zajíce do pytle** завържа зàек в чувàл; **~zat prádlo do prostěradla (v uzel)** завържа бельò в чаршàф (на вързòп) **4.** (*koho – вин. čím*) обвѐржа, задължà (някого с нещо): **~zat přítele slibem, přísahou** обвѐржа приятеля си с обещàние, с клѐтва **5. zaváz|at si, -žu si/книж. -ži si** (*koho – вин. čím*) обвѐржа, задължà (*някого с нещо*), накарàм (някого) да се чувства задължен (за нещо): **pomohl mu v nouzi a tak si ho ~al** тòй му помòгна в нýжда и такà го задължì, обвѐржа; **jsem vám (velmi) ~zán** задължен съм ви (мнòго); **budu vám velmi ~zán** ще ви бѐда мнòго благодарен, признателен

**zavá|zat se, -žu se/книж. -ží se** св. (*k čemu; že...; с инф.*) задължà се (за нещо), поема задължение (да направя нещо): **~zat se k mlčení** задължà се, поема задължение да мълчà; **písemně se ~zal, že...** тòй писмено се задължì, че.../да...; **~zali se splnit plán před termínem** задължиха се, поеха задължение да изпълнят плàна предсрòчно

**závaz|ek, -ku** м. **1.** задължение, ангажимент: **mít, pocívat k někomu ~ek** ÿмам, чувствам задължение, ангажимент към някого; **platební ~ek** платѐжно задължение; **zprostil ho ~ku splatit dluh** тòй го освобòди от задължение-то да изплати дългà си; **splnit své ~ky k dětem** изпълня задълженията си към децàта **2.** добровòлно поѐто задължение, обещàние: **splnit ~ky** изпълня обещàнията си

**závazkov|ý, -á, -é** **1.** който се отнася до задължение, ангажимент: **~é právo** юрид. облигациòнно прàво **2.** който се отнася до добровòлно поѐмане на задължение, на обещàние

**závazně** нар. с поѐмане на ангажимент; положително, сигурно, твѐрдо: **~ přislíbit** твѐрдо обеща̀я, поема ангажимент

**závaznost, -i** ж. задължителност: **~slibu, smlouvy, termínu** задължителност на обещàние, на дòговор, на срòк; **~ ukazatelů plánu** икон. задължителност на плàнови показàтели

**závazn|ý, -á, -é** задължителен: **~ý termín** задължителен срòк; **~á smlouva** задължителен дòговор; **~é směrnice** задължителни директивì

**zavaz|ovat, -uji/разг. -uju** нескв. **1.** (co čím) завързвам (нещо): **~ovat uzlíky** завързвам вѐ-

зелчета; ~ovat si šátek завързвам си кърпа, забрадка; ~ovat balíky provázkem завързвам пакети с връв **2.** (co) превързвам (нещо): ~ovat poraněné prsty превързвам наранени пръсти **3.** (koho, co kam) завързвам (някого, нещо някъде); ~ovat kocoura do pytle завързвам котарак в чувал **4.** (koho – вин.) задължавам, обвързвам, ангажирам (някого): vaše důvěra mě ~uje вашето доверие ме задължава, обвързва; smlouva ~uje obě strany договарят задължава, обвързва и двете страни **5.** обикн. zavaz|ovat si, -uji si|разг. -uju si (koho – вин. čím) задължавам, обвързвам (някого с нещо), накарвам (някого) да се чувства задължен (за нещо): ~ovat si zaměstnance výhodami обвързвам работниците си с привилегии **zavaz|ovat se, -uji se|разг. -uju se** несов. (k čemu; aby...) ангажирам се, задължавам се (за нещо), поемам задължение (да направя нещо): k němu se ne~uj! не поемай никакви задължения! не се ангажирай с нищо! ~ovat se písemně, podpisem, přísahou задължавам се писмено, с подпис, под клетва; nechci, aby se ~oval не искам той да се задължава, да се ангажира

**zavázec|í, -í** снеч. пълнначен, засипващ, затрупващ: ~í zařízení засипващо, затрупващо, пълнначно устройство

**zavážen|í, -í** ср. запълване, засипване, затрупване

**zavážeč, -e** м. снеч. пълннач, товарач

**zaváz|et, -ím, 3. мн. -ejí/-í** несов. (co) **1.** запълвам, засипвам, затрупвам (нещо): ~et příkop, jámy запълвам, засипвам, затрупвам ровове, ями; ~et výkop, průkop архитект. запълвам, засипвам, затрупвам изкоп, канал **2.** зареждам (нещо): ~et pec, sušárnu снеч. пълня, зареждам пещ, сушильня

**závaž|í, -í** ср. **1.** тежест, теглилка; **kilové, lékařnické ~í** килограмови, аптекарски теглилки **2.** тежест, топуз: **hodiny se ~ím** часовник с топуз **zvedník ~í** архитект. овес ♦ (šel)

**jako by měl na nohou (olověné) ~í** той (вървеше), сякаш имаше олово на краката си

**závažíč|ko, -ka** ср. умал. малка тежест, малка теглилка

**závaž|ka, -ky** ж. снеч. **1.** запълване, засипване, затрупване; **hlína a kámen na ~ku** пръст и камъни за запълване, за засипване, за затрупване; **~ka výkopu** архитект. запълване, засипване, затрупване на изкоп; **~ka vysokých pecí** метал. напълване, зареждане на доменни пещи **2.** метал. шихта **3.** материал, издělия, с който се зарежда сушильня

**zavázkov[ý], -á, -é** *спец.* кôйто се отнаôа до запълване, до засипване, до затрúпване  
**závažně** *нар.* сериôзно, ваôно, значително: ~ **zasáhnout do diskuse** взêма сериôзно, ваôно учáстие в дискусия; ~ **se provinít** сериôзно се провинил; ~ **onemocnět** сериôзно се разболêл  
**závažnost, -i** *жс.* сериôзност, ваôност, значимост; основáтелност, теôест: ~ **chvíle, úkolu** сериôзност, ваôност на момêнт, на задáча; ~ **důvodů** сериôзност, основáтелност, теôест на дôводи, на мôтиви; **ideová ~ díla** идêйна значимост на произведêние; ~ **provinění, úrazu** сериôзност на провинение, на злополúка  
**závažný[ý], -á, -é** сериôзен, ваôен, забележителен, значителен, основáтелен: ~ **rozhodnutí** ваôно рêшение; ~ **ý úkol** ваôна задáча; ~ **á okolnost** ваôно обстоятелство; ~ **é obvinění, podezření** сериôзно, теôко обвинêние, подозрêние; ~ **á choroba** сериôзно заболяване  
**zavčás** *нар.* наврêме: ~ **si koupit lístky** наврêме си кúпя билêти; ~ **rozpoznat chorobu** наврêме открúя заболяване  
**zavčelář[ít] si, -ím si** *св.* позанимáвам се с печлáрство  
**zavd[át, -ám** *св. 1. (co)* дам (*нещо*), обикн. в *счет*. ~ **at podnět k diskusi** дáм пôвод за дискусия; ~ **at příčinu k hněvu** дáм пôвод за гнêв  
**2. (komu)** почêрпя (*някого*), предлôжа (*на някого*) да се чúкне с мêн; пия наздрáвица: ~ **at svatebčanům** почêрпя сватбáри; пия за здравêто на сватбáри; ~ **ejme si na zdraví!** да се чúкнем за здравê!  
**zavd[át] si, -ám si** *св. експр.* пийна си: **rád si ~á** тôй попейва, обича да си пийва  
**zavdáv[át, -ám** *несв. 1. (co)* дáвам (*нещо*), обикн. в *счет*. ~ **at podnět k nespokojenosti** дáвам пôвод за недовôлство; **ne~ejte příležitost ke kritice!** не дáвайте пôвод за критика! **2. (komu)** почêрпвам (*някого*), предлôгам (*на някого*) да се чúкне с мêн; пия наздрáвица (*с някого*): ~ **at novomanželům a svatebčanům** почêрпвам младоôенци и сватбáри; пия за здравêто на младоôенци и сватбáри  
**zavdáv[át] si, -ám si** *несв. експр.* пийвам си: ~ **at si ze džbánu** пия, нагъвам от кáничка  
**závdaveč[ek, -ku** *м. умал. остар.* кáпаро  
**závdaveč[ek, -ku** *м. остар.* авâнс, кáпаро: **dát, dostat ~ek předem** дáм, полúча кáпаро предварително  
**zavděč[ít] se, -ím se** *св. (komu)* спечêля (*нечия*) благодарност, (*нечия*) благосклôнность, (*не-чие*) признáние; угодя (*на някого*): **tím se mi ne~iš** с товá нýма да спечêлиш мôята благодарност; ~ **ít se publiku** спечêл

**zavděč|it si, -ím si** *св. (koho – вин. čím)* задължа (някого с нещо), накарвам (някого) да се чувства задължен (за нещо): **~it si přítelkyni dárkem** задължа приятелката си с подарък  
**zavděč|ovat se, -uji se/разг. -uju se** *несв. (komu)* спечелвам (нечия) благодарност, (нечия) благосклонност, (нечие) признание; угаждам (на някого): **~ovat se divákům** спечелвам признание на зрителите  
**zavděč|ovat si, -uji si/разг. -uju si** *несв. (koho – вин. čím)* задължавам (някого с нещо), накарвам (някого) да се чувства задължен (за нещо): **~ovat si spolupracovníky úsluhami** задължавам колегите си, като им правя услуги  
**zavděk** *нар. само в съчет.* **vzít, brát ~ (s čím, порядко s kým; čím)** задоволя се, задоволявам се (с нещо, с някого): **vzal ~ i (s) tímto bytem** той се задоволи и с това жилище; **vzít ~ i s méně hezkou tanečnicí** задоволя се и с по-малко красива танцьорка  
**zaveden|í, -í** *ср. 1.* прокарване, инсталиране: **~í vodovodu, elektřiny** прокарване, инсталиране на водопровод, на електричество **2.** въвеждане, внедряване, установяване: **~í plánování** въвеждане на планиране; **~í nové technologie** въвеждане, внедряване на нова технология; **~í nového pořádku** въвеждане, установяване на нови порядки  
**zaveden|ý, -á, -é 1.** реномiran; имащ добра репутация; известен, преуспяващ: **~ý obchod** преуспяващ магазин **2.** въведен, внедрен, открит: **nově ~á rubrika v novinách** новооткритата рубрика във вестник  
**závěj, -e** *ж. 1.* насип, натрупване: **~e písku** насип, натрупване на пясък **2.** прясна: **sněhové ~e** снежни прѐспи; **auto uvázlo v ~i/v ~ích** колата затъна в прясна, в прѐспи  
**zavej|rat, -rám, zavej|řit, -řím** *св. (na koho, na co; kam) разг. експр. зазяпам се (в някого, в нещо; нанякъде): překvapeně ~ral той зяпна изненадано; **~rat/řit na příchozího** зазяпам се в новодошлия  
**zavel|et, -ím** *св. (komu, čemu) воен. изкомандвам (някого, нещо); заповядам, дам заповед (на някого, на нещо): ~et vojsku, jednotce k útoku дам на войска, на част заповед за атака  
**závěr, -u** *м. 1.* заключение, край, финал: **~ přednášky, pořadu** край на лекция, на програма; **~ jednání, opery** финал на действие, на опера; **na ~ chci říci** в заключение, накрая искам да кажа; **dodat ~em** добавя като заключение; **~ hudební skladby** муз. каденца на музикално произведение **2.** заключение, извод: **dojít k****

**~u** стигна до заключение, до извод; **vyvodit ~u** направя изводи; **~y sjezdu** решения на конгрес **3. спец.** закопчалка; механизъм, приспособление за затваряне; затвор: **~ naušnic, náramku** закопчалка на уши, на гривна; **~ pušky** воен. затвор на пушка **4. ж.п.** затваряне на влаков път със семафор; блокировка: **~ vlakové cesty** блокировка на влаков път **5. език.** преграда (при артикулация); оклузия **6. пощ.** предаване, приключване на поща **7. архитект.** ключ на свод  
**závěrečn|ý, -á, -é** заключителен: **~ý projev (na schůzi)** заключително слово (на събрание); **~é hodnocení** заключителна, крайна оценка: **~á zkouška** матура, зрелостен изпит; **státní ~á zkouška** държавен изпит; **~ý akt, protokol** *дипл.* заключителен акт, протокол  
**závěrem** *нар.* в заключение: **~ chci podotknout** в заключение искам да изтъкна, да отбележа  
**závěr|ka, -ky** *ж. фин.* приключване на сметки, баланс  
**závěrn|ý, -á, -é** *техн.* който служи за затваряне; затварящ; **~ý šroub** затварящ винт  
**závěrov|ý, -á, -é 1. ж.п.** който се отнася до блокировка на влаков път: **~á tabulka** повторително табло **2. език.** преграден, оклузивен: **~á souhláska** преградна, оклузивна съгласна **3. архитект.** ключов: **~ý klenák, kámen** камък за склучване на свод, ключов камък  
**závěs, -u** *м. 1.* завеса, перде: **těžký ~** тежка завеса; **rozdělit předsín ~em** разделя коридор със завеса; **~ na okně** завеса на прозорец **2. техн.** кука за окачване, панта, шарнир: **dveřní, okení ~** панта за врата, за прозорец; **dveře vypadly ze ~u** вратата се откачи от пантата; **kábelový ~** кука за окачване на кабели; **kloubový ~** шарнирно окачване, шарнирна панта; **kormidelní ~** кормилно легло **3. техн.** окачване: **provést ~ kábelu** извърша окачване на кабел **4. спец.** теглене, буксир: **vzít loď do ~u** взема кораб на буксир; **závodník jedoucí v ~u za favoritem** спорт. състезател, който кара за фаворита, непосредствено след първия; **běh v ~u** спорт. бягане в пакет  
**zavěs|it, -ím** *св. 1. (co kam)* закача, окача (нещо някъде): **~it záclony, obrazy** закача, окача пердета, картини; **~it dveře, okna** архитект. окача, сложа врата, прозорици на панти **2. в съчет.** **~it (sluchátko)** затворя телефон, завърша, приключва (телефонен) разговор, поставя слушалка върху вилката; **nenechal ho domluvit a ~il** той не го оставя да се доизкаже и затвори (телефона); **~te, volá mezinárodní (ústředna)** затворете, имате междуградски разговор  
**zavěs|it se, -ím se** *св. 1. (na co, по-рядко na koho)*

увисна (на нещо, на някого): **~it se na hrazdu** увисна на лост; **~ila se mu kolem krku** тя увисна около врата му; **~it se na paty, na krk експр.** залепя се за някого  
**2.** (на кохо) закача се, залепя се (за някого); последвам (някого) по петите: **běžec se ~il na soupeře** бегачът се залепи за съперника си  
**3.** (do кохо) хвана (някого) под ръка: **~it se do tanečnicka** прегърна, хвана под ръка танцьор; **děvčata se do sebe ~ila** момичетата се хванаха под ръка  
**zavesl|ovat, -uji/разг. -uju св.** (за)почна да гребѧ, загребѧ (при каране на лодка): **~ovat vši silou** почна да гребѧ с всичка сила; **několikrát ~oval a zastavil** той няколко пъти натисна веслата и спря; **~ovat k protějšímu břehu** (за)почна да гребѧ към отсрещния бряг; **~ovat rukama прен. експр.** замахам с ръце, размахам ръце  
**závěsník, -u м.** закачалка, кѹка; приспособление за закачване  
**závěsn|ý, -á, -é 1.** който се закачва, окачва, прикачва: **~á police** полица, който се закачва; **~é váhy техн.** кантар, теглилка за окачване; **~á loutka театр.** марионетка **2.** който слѹжи за закачване, за окачване, за прикачване: **~ý hák** кѹка за закачване; **~ý šroub техн.** болт, винт с ухѳ; **~é lano архитект.** въжѧ за окачване  
**závěsov|ý, -á, -é 1.** който се отнася до завѧса, до пердѧ **2.** който се отнася до кѹка за окачване, до панта, до шарнир  
**zav|ést, -edu св. 1.** (кохо кам) заведѧ (някого някъде): **~ést dítě do školy** заведѧ детѧ на училище; **co vás k nám ~edlo?** каквѳ ви доведѧ, вѳди при нас? **2.** (co kam) прокарѧм, инсталирам (нещо някъде): **~ést elektřinu, vodu, vodovod do bytu** прокарѧм в жилище електричество, водѧ, водопровѳд **3.** (co kam) вкарѧм, поставѧ, слѳжа (нещо някъде): **~ést sondu do žaludku мед.** вкарѧм сѳнда в стомѧха; **~ést film do promítáčky филм.** поставѧ, слѳжа филм в прожекционен апарат **4.** (кохо, co kam) доведѧ, докарѧм (някого, нещо донякъде): **kam vás ~edla vášeň, lakota** докъдѧ ви доведѧ, докарѧ страстѧ, алчностѧ; **~ést národ do katastrofy** доведѧ, докарѧм народа до катастрофа **5.** (co kam) насѳча, поведѧ (нещо някъде): **~ést řeč na jiné téma** поведѧ разговор на другѧ темѧ **6.** (co) почна (нещо): **~ést vyšetřování, výsledch юрид.** почна следствие, разпит; **~ést protokol** съставѧ протокол **7.** (co) приложѧ (нещо): **~ést umělé dýchání мед.** приложѧ изкуствено дишане **8.** (co) въведѧ, внедрѧ, запѳчна, открѧя (нещо): **~ést výrobu televizorů** запѳчна производство

на телевизори; **~ést v novinách rubriku pro motoristy** открѧя във вѧстник рѹбрика за моторѧсти; **~ést nový jízdní řád** въведѧ новѳо разписѧние на движѧниѧто  
**zav|ést se, -edu се св.** спечѧля си симпатѧи, благоразположѧние, благосклѳнность, добрѳ име: **obchodník hleděl, aby se zavedl** търговецѧт глѧдѧше да си спечѧли добрѳ име  
**zavěšen|í, -í ср. техн.** окачване  
**zavěšen|ý, -á, -é 1.** закачѧн, окачѧн, прикачѧн **2.** архитект. висѧщ: **~á střecha** висѧщ покрив; **~ý most** висѧщ мѳст; **~é lešení** висѧщо скѧле  
**zavěšovac|í, -í, -í** закачѧващ, окачѧващ; кѳйто слѹжи за закачване, за окачване  
**zavěš|ovat, -uji/разг. -uju не св. 1.** (co kam) закачѧвам, окачѧвам (нещо някъде): **~ovat záclony** закачѧвам, окачѧвам пердѧта; **~ovat si na hrdlo šňůru perel** слѧгам си нѧниз от перли на шийта; **~ovat dveře, okna архитект.** окачѧвам, слѧгам вратѧ, прозѳрци на пѧнти **2.** в съчет. **~ovat (sluchátko)** затѧрям телефон; завѧршѧвам, приклѳчѧвам (телефѳнен) разговор; поставѧвам слушѧлката върху вилката; **držel stále sluchátko a ne~oval** той продължѧвашѧ да държѧ слушѧлката и не затѧряше телефона, и не ѧ поставѧвашѧ върху вилката; **ne~ujte, jste v pořadí!** не затѧряйте, изчакайте редѧ си!  
**zavěš|ovat se, -uji se/разг. -uju се не св. 1.** (na co, по-рядко na кохо) увисѧм (на нещо, на някого) **2.** (na кохо) закачѧвам се, залѧпам се (за някого), слѧдѧвам (някого) по петите **3.** (do кохо) хѧщѧм (някого) под ръка  
**zavěšt|it, -ím св. (co) 1.** почна да гадѧя, да предскажѧм, да пророкуѧм (нещо) **2.** предскажѧ (нещо)  
**závěř|í, -ti жс. юрид.** завещѧние: **napsat, zanechat ~í** напишѧ, оставѧ завещѧние; **otevřít ~í** отворѧ завещѧние; **uložit ~í u notáře** оставѧ (на съхранѧние) завещѧние при нотѧриус; **politická ~í** полит. политѧческо завещѧние  
**závěť|í, -í ср. език.** апѳдѳзис (втора част на сложно подчинѧно изрѧчение)  
**závětrn|ý, -á, -é** зѧветен; запѧзен, защитѧн от вѧтьр; намиращ се на зѧвет: **~á strana** зѧветна, запѧзѧна от вѧтьра странѧ  
**zavětrovac|í, -í, -í архитект.** ветрозащѧтен; кѳйто слѹжи за защитѧ, за предпѧзване от вѧтьр: **~í konstrukce** ветрозащѧтна конструкция; конструкция, кѳйто предпѧзва от вѧтьр; ветрозащѧта  
**zavětrován|í, -í ср. архитект.** конструкция или нѧйна част, кѳйто предпѧзва от вѧтьр  
**zavětr|ovat, -uji/разг. -uju не св. и св. (co) архи-**



тект. защитавам/защитя, предпазвам/предпазя (нещо) от вятър

**závěť[í], -í** *ср.* 1. завет; запазено, защитено от вятъра място: **meruňky nasázel v ~í** той насади кайсийте на завет; **~í mezi skalami** заветно място между скали; **žít v ~í** *прен.* живѐа на завет, в безопасност, в уединение, на спокойствие 2. *архитект.* входник

**zavěť[í]t, -ím** *св.* (со, по-рядко коho) 1. *обикн. трепол.* -í почне да дъши (нещо, някого) (за животно): **pes ~il** кучето почна да дъши; **pes ~il stopu** кучето подъши следà; **v tom ho ~ili psi** в този момент го подъшиха кучетата 2. *прен. експр.* подъша, надъша (нещо, някого): **~it nebezpečí** надъша, подъша опасност

**zav[ězt, -ezu** *св.* 1. (коho, со kam) закарам, откарам (някого, нещо някъде) (с превозно средство): **~ězt děti, kufry na nádraží** закарам, откарам деца, кufари на гарата 2. (коho kam) закарам, откарам (някого на нежелано, непознато място) (с превозно средство): **jen aby vás vlak někam ne~ezl** само влакът да не ви откара не където трябва 3. (со) запълня, засипя, затрупам (нещо): **~ězt jámu, močál** запълня, засипя, затрупам яма, тресавище; **~ězt výkop** *архитект.* запълня, засипя, затрупам изкоп; **~ězt pec, sušárnu** *спец.* напълня, заредя пещ, сушилня

**zavibr[ovat, -uji/разг. -uju** *св.* *книж.* завибрирам, повибрирам

**záviděníhodný, -á, -é** завиден; достоен за завиждане: **~ý život** живòт, достоен за завиждане; **jíst se ~ou chutí** ям със завиден апетит; **být v ne~é situaci** намирам се в незавидно положение

**závid[ě]t, -ím, 3. мн. -ěj[í]/-í** *несв.* (кому; кому со, коho) завиждам (на някого за нещо, за някого): **~ět boháčům** завиждам на богатите; **~ět mladé dívky krásu, ženicha** завиждам на младо момиче за красотата, за женйха ѝ; **tu funkci ti ne~ím** не ти завиждам за този пост; не бих ѝскал този пост

**zavíj[et, -ím, 3. мн. -ej[í]/-í** *несв.* 1. (со) навивам, понавивам, намотавам (нещо): **~et nit do klubka** навивам конец на кълбò; **~et si šátek kolem krku** навивам си шàлче, кърпа около вратà 2. (коho, со; коho со до čeho) завивам, обвивам, увивам (някого, нещо в нещо, с нещо): **~et si hlavu do šátku** увивам си главата с кърпа, забраждам си главата: **~et dítě do plenek** повивам детè в пеленй

**zavíj[et se, -ím se, 3. мн. -ej[í] se/-í se** *несв.* 1. *обикн. трепол.* -í se завива се, навива се, намотава се: **na noc se květy ~ej[í]** през нощта цветовете се затварят 2. (до čeho) завивам се, обвивам

се, увивам се (с нещо, в нещо): **~et se do šálu** увивам се с шàл

**zavikl[at, -ám** *св.* (čím) заклàтя, поклàтя, разклàтя (нещо): **~at skobou, zábradlím** заклàтя, разклàтя скòба, парапèт; **~at zubem** заклàтя, разклàтя зъб; **~at něčí důvěrou** *прен.* разклàтя доверieto на някого

**zavikl[at se, обикн. трепол. -á se** *св.* заклàти се, разклàти се: **zub se ~al** зъбът се разклàти; **židle se pod ní ~ala** столът под нèя се разклàти

**zavile** *нар. книж.* ожесточено, упорито: **bránit se ~** отбранявам се ожесточено, упорито; **~mlčet** упорито мълча

**zavilost, -i** *жс.* *книж.* ожесточеност, упòрство, упоритост: **mlčenlivá ~** мълчаливо упòрство

**zavilý, -á, -é** *книж.* ожесточен, упорит: **~ý boj** ожесточена, упорита, непримирима борба; **~ý nepřítel, odpůrce** заклèt, отявлен враг, противник

**závin, -u** *м.* 1. *готв.* рулò (местен сладкиш): **jablkový ~** шрùдел, рулò с ябълки; **makový ~** рулò с мак; **tažený ~** рулò от разтèглени, разтòчени корй 2. *хран.* рулада, ролè (месно изделие)

**zavináč, -e** *м.* 1. навита на рулò маринòвана херинга 2. *комп.* маймунско а, маймунa (@)

**závin[ek, -ku** *м.* *умал.* 1. *готв.* рулò (местен сладкиш) 2. *хран.* рулада, ролè (месно изделие)

**zavině[n]í, -í** *ср.* (čeho) *юрид.* предизвикване, причиняване (на нещо нежелано)

**zaviněnost, -i** *жс.* (čeho) предизвикване, причиняване (на нещо); вина (за нещо): **~ ztrát** вина за загуби

**zavině[n]ý, -á, -é** (kým, čím) предизвикан, причинен (от някого, от нещо); стàнал по (нечия) вина: **~á škoda, ztráta** предизвикана, причинена по нечия вина щетà, загуба

**zavin[ít, -ím** *св.* (со) предизвикам, причиня (нещо); стàна причина, виновник (за нещо): **~it havárii, škodu, požár** предизвикам, причиня авария, щетà, пожар; **~it si zranění** нараня се по собствена вина

**zavin[out, -u** *св.* 1. (со) навйя, намотàя (нещо): **~out šátek kolem hlavy** навйя кърпа около главата; **~out těsto** навйя тестò на рулò 2. (со, по-рядко коho) завйя, обвйя, увйя (нещо, някого с нещо): **~out kytici (do papíru)** завйя, увйя букèt (в хартия); **~out dítě do plenek** увйя детè в пеленй, повйя детè 3. (коho – вин.) *жарг.* арестувам, закопчàя/закопчèя, приберà (някого)

**zavin[out se, -u se** *св.* 1. *обикн. трепол. -ne se* завйе се, навйе се, свйе се, намотàе се: **ježek se ~ul do klubíčka** таралèжът се свй на кълбò

2. (do čeho) завія се, обвія се, увія се (в нецо, с нецо): **~out se do příkrývky** увія се в одеяло, с одеяло

**zavinovací, -í, -í** предназначен за завиване, за увиване: **~í peřinka pro kojence** пухена завивчица за бѣбета

**zavinovač|ka, -ky** ж. порт-бѣбе; завивка, одеялце за бѣбета

**zavin|ovat, -uji/разг. -uju** нескв. 1. (со) навивам, намотавам (нецо): **~ovat svitek papíru** навивам рулѣ, свѣтѣк хартия; **~ovat si vlasy do uzlu** навивам си косата на кѣк; **~ovat ruládu** готв. навивам рулѣ 2. (со, по-рядко коho до čeho) завивам, обвивам, увивам (нецо, някого в нецо, с нецо): **~ovat si nohy do příkrývky** увивам си краката в одеяло; **~ovat dítě (do peřinky)** повивам детѣ, увивам детѣ (в пухена завивка)

**zavin|ovat se, -uji se/разг. -uju se** нескв. 1. обикн. третол. **-uje se** завива се, навива се, свива се, намотава се: **~ující se spirála** навиваща се спирала 2. (do čeho) завивам се, обвивам се, увивам се (в нецо): **~ovat se do peřiny** увивам се в пухена завивка, с пухена завивка

**zaviň|ovat, -uji/разг. -uju** нескв. (со) предизвиквам, причинявам (нецо), ставам причина (за нецо): **špatná organizace práce ~uje špatné výsledky** лошата организация на трудѣ става причина за лоши резултати

**závinov|ý, -á, -é** готв. който се отнася до рулѣ, до щрудел: **~é těsto** тестѣ за рулѣ, за щрудел

**zavinut|ý, -á, -é** 1. навѣт, намотан 2. завѣт, обвѣт, повѣт, увѣт

**zavírací, -í, -í** 1. който мѣже да се затвѣра: **~í nůž** сгвѣаем нѣж; **~í špendlík** безопасна игла; **panenka se ~íma očima** спяща кукла 2. предназначен за затвѣряне, за спиране: **~í kohout** спирателен кран 3. който се отнася до закриване, до затвѣряне: **~í doba (v restauraci)** край на работното врѣме (в ресторант); **~í den** почивен дѣн

**zavírač, -e** м. техн. затвѣрящо устрѣйство (за автоматично затвѣряне на врати)

**zavírač|ek, -ku** м. умал. разг. джѣбно нѣжче

**zavírák I, -u** м. 1. разг. сгвѣаем нѣж 2. жарг. затвѣр, лишаване от свобода

**zavírák II, -a** м. жарг. надзирател в затвѣр

**zavír|at, -ám** нескв. 1. (со) затвѣрям, заклѣочвам (нецо): **~at okna** затвѣрям прозѣрци; **~at za sebou** затвѣрям, заклѣочвам, като излизам; **~at dveře na klíč** заклѣочвам, затвѣрям с клѣч врата; **~at (na noc) dům** заклѣочвам къща (за през ношта); **~at stůl** заклѣочвам бюрѣ, писалище; **~at před někým (dveře)** затвѣрям врата за някого, пред някого (за да му по-

печа да влезе) и прен.; **~at oči a)** затвѣрям очѣ б) прен. склопявам очѣ, умирам; **~at ústa a)** затвѣрям уста б) прен. престѣвам да говорѣ

♦ **~at se** нескв. 1. (со) затвѣрям се, обвивам се, свивам се, намотавам се (нецо): **~at se do něčeho** затвѣрям се в нецо, за нецо 2. (со) затвѣрям, спирам (нецо): **~at plyn, vodu** спирам гѣз, вода 3. (со) затвѣрям, запечатвам, запущвам, затѣквам, покривам (нецо): **~at sklenici s okurkami** затвѣрям буркан с краставички; **~at krabici se zásilkou** затвѣрям, запечатвам кутѣя с прѣтка 4. (со) затвѣрям, свивам, сгѣвам (нецо): **~at knihu** затвѣрям книга; **~at deštník** затвѣрям, сгѣвам чадѣр 5. (со kam, kde) заклѣочвам, слѣгам (под клѣч) (нецо някъде): **~at peníze do pokladny** заклѣочвам пари в кѣса 6. (koho – вин. kde, kam) затвѣрям, заклѣочвам (някого някъде): **~at dítě v bytě** затвѣрям, заклѣочвам детѣ в жилище; **~at někoho** затвѣрям, изпращам някого в затвѣр 7. (со) затвѣрям, закривам (нецо): **~at provozovnu z hygienických důvodů** затвѣрям, закривам производственѣ помещѣние по хигиѣнни причини; **~at obchod pro nemoc** затвѣрям магазин поради болест

**zavír|at se, -ám se** нескв. 1. обикн. третол. **-á se** затвѣря се: **dveře se samy ~ají** врата се затвѣря самѣ; **oči se ~ají únavou** очѣ се затвѣрят от умѣра 2. обикн. третол. **-á se** затвѣря се, свива се, склѣочва се; съединява се: **kališky květů se ~ají** чашките на цвѣтовѣте се затвѣрят; **rána se pomalu ~ala** рѣната бѣвно се затвѣряше, зарѣстваше 3. (kde; kam; před kým, před čím) затвѣрям се, заклѣочвам се (някъде); изолирам се (от някого, от нецо): **~at se v pokoji** затвѣрям се в стѣята си

**zavír|it, -ím** св. 1. (čím) вдѣгна нагѣре, завѣртѣ, развѣртѣ (нецо): **~it paličkami** развѣртѣ, завѣртѣ пѣлки (на барабан) 2. обикн. третол. **-í** вдѣгне се нагѣре, завѣрти се: **sněhové vločky ~ily (vzduchem)** снежинките се завѣртѣха, запрехврѣкваха (във вѣздуха) 3. обикн. третол. **-í** забубѣти, забобѣти, забумѣти, загѣрмѣ: **buben ~il** барабанът забумѣтя, загѣрмѣ

**závis|et, -ím** нескв. (na kom, na čem) завѣся (от някого, от нецо): **~et na rodičích** завѣся от рѣдителите си; **to ~í na okolnostech** товѣ завѣси от обстоятелствата; **~el na tom jeho život** от товѣ завѣсѣше живѣтът му

**závisle** нар. завѣсѣмо; обикн. в съчет. **~ na (čem)** предлог с местен по (нецо); според (нецо); в завѣсѣмост от (нецо): **komponovat ~ na předloze** композѣрам в завѣсѣмост от образец, според модел, по модел

**závislost, -i** ж. 1. завѣсѣмост: **pocit ~i** чѣвство за завѣсѣмост; **finanční, hospodářská, politická ~** финансова, икономѣческа, политѣче-

ска зависимост; **příčinná** ~ причинна зависимост **2.** в съчет. **v ~i na** (*čet*) предлог с местен в зависимост от (*нещо*), според (*нещо*): **v ~i na poptávce rozšířit dovoz** разширя вънос в зависимост от търсенето

**závisl|ý, -á, -é** зависим: **syn ~ý na rodičích** син, зависим от родителите си; **hospodářsky, politicky ~ý stát** икономически, политически зависима държава; **forma je ~á na obsahu** формата зависи от съдържанието; **~á proměnná mat.** зависима променлива; **~á věta** език. подчинено изречение; **~ý větný člen** език. второстепенна част на изречение

**závist, -i** жс. завист: **zbledla, zezelenala ~í** тя побледня, позеленя от завист; **pocítoval k němu** ~ той чувстваше, изпитваше завист към него

♦ **(závist)liká zavisť** (лѣха от тѣх)

**závistivě** нар. завистливо; със завист: **~ sledovat úspěchy přátel** следя със завист успехите на приятелите си

**závistiv|ec, -ce, závistník, -a** м. завистливец, завистник

**závistivost, -i** жс. завистливост: **užírající ~** глождеща, разяждаща завист, завистливост

**závistiv|ý, -á, -é** завистлив: **~é sousedky** завистливи съседки; **~é pohledy** завистливи погледи

**závistnic|e, -e** жс. завистливка, завистница

**závistník** вжс. **závistivec**

**závit, -u** м. **1.** техн. резба, нарез: **~ šroubu, objímky** резба на винт, на фасунга/фасонка; **pravý, vnitřní ~** дясна, вътрешна резба **2.** гънка, извивка: **~y kůry mozkové** анат. мозъчни гънки; **~y cívký** електр. навивки на бобина

**závit|at, -ám** св. (*kat*) книж. дойда, пристигна (*някъде*): **vzácná návštěva ~ala do závodu** рядък гост/редки гости дойде/дойдоха в завода

**závit|ek, -ku** м. **1.** умал. гънчица, извивчица: **~ky drátu** гънчици, извивчици на тел; **~ky papíru** свитъци хартия **2.** готв. руло от месо с плънка; сарма: **vepřový, telecí ~ek** руло от свинско, от телешко (месо); **zelný ~ek** зелева сарма

**závitnic|e, -e** жс. **1.** техн. винтоннарезна машина **2.** техн. витлова линия **3.** архитект. волута **4.** рядко спирала

**závitník, -u** м. техн. машина за нарязване на резба; винторез; метчик

**závitořez, -u** м. техн. винторезна машина

**závitov|ý, -á, -é** техн. **1.** винтов, резбов: **~á fréza** резбова фреза; **~ý kalibr** резбомер **2.** който е снабден с резба: **kovová ~á zátka** метална запущалка с резба; **~ý spoj** винтово съединение, съединение с винт; **~á objímka, pojistka** фасунга/фасонка; бушон, предпазител с резба

**zavlač|et, zavlač|it, -ím** св. (*co*) земед. **1.** избранувам (*нещо*): **~et pole** избранувам нива **2.** вкарам чрез брануване (*нещо*) в почвата: **~et hnojivo, mrvu** вкарам в почвата, разпръсна тор чрез брануване

**zavlač|ka, -ky** жс. техн. **1.** райбер, мартинка (*на врати, на прозорци*) **2.** шплент

**zavlačkov|ý, -á, -é** техн. който се отнася до шплент; шплентов

**zavlačovac|í, -í, -í** земед. предназначен за брануване: **~í brány** брана

**zavlač|ovat, -uji/разг. -uju** нессв. (*co*) земед. **1.** бранувам (*нещо*): **~ovat pole** бранувам нива **2.** вкарам чрез брануване (*нещо*) в почвата: **~ovat osivo** вкарам чрез брануване посевен материал в почвата

**zavlád|nout, обикн. третол. -ne** св. книж. зацари, възцари се, настъпи: **~l pořádek** зацари, възцари се, настъпи ред; **v sále ~lo тихо** в залата се възцари, настъпи тишина

**závlah|a, -y** жс. земед. напояване, поливане, оросяване: **~a postřikem** дъждовално напояване; **drenážní ~a** подпочвено напояване

**závlahov|ý, -á, -é** земед. **1.** напойтелен: **~ý kanál** напойтелен канал **2.** поливен: **~é zemědělství, zelinářství** поливно земеделие, зеленчукопроизводство

**zav|lát, обикн. третол. -aje** св. развее се: **na budovách ~ály vlajky** по сградите се развяха знамена; **vlasý ~ály ve větru** косата се развя от вятра

**zavlažen|í, -í** ср. **1.** навлажняване, овлажняване, намокряне **2.** земед. напояване, поливане, оросяване, иригация **3.** позатопляне

**zavlaž|it, -ím** св. **1.** (*co*) навлажня, овлажня, намокря (*нещо*): **~it hrdlo** навлажня, накръся, намокря гърлото си; **~it těsto** намокря тесто **2.** (*co*) земед. орося, полъа (*нещо*): **~it půdu** полъа почва **3.** позатопля: **~it navečer v pokoji** позатопля привечер в стаята

**zavlažovac|í, -í, -í** земед. напойтелен, оросителен, иригационен: **~í kanál** напойтелен канал; **~í soustava** напойтелна, оросителна система; **~í brázda, stružka** напойтелна бразда, вада

**zavlažovač, -e** м. спец. оросител

**zavlažovač|ka, -y** жс. земед. поливна бразда, вада

**zavlažován|í, -í** ср. **1.** навлажняване, овлажняване, намокряне **2.** земед. напояване, поливане, оросяване, иригация **3.** позатопляне

**zavlaž|ovat, -uji/разг. -uju** нессв. **1.** (*co*) навлажнявам, овлажнявам, намокрям (*нещо*) **2.** (*co*) земед. напоявам, поливам, оросявам (*нещо*) **3.** позатоплям

**zav|léci, zav|léct, разг. zav|lct, -eču/книж. -eku**

св. 1. (*koho, co kam*) завлекà, замѣкна, отмѣкна (*някого, нещо някъде*): **liška ~ekla kořist do doupěte** лисицата завлече, замѣкна, отмѣкна плячката в дупката си; **být ~ečen do koncentračního tábora** откаран съм в концлагер; **~ěci zajatce do tábora** откарам пленници в лагерь 2. (*co kam*) пренесà, внесà, вкарàм (*болест, зараза и под. някъде*): **~ěci do města epidemii, nákazu** внесà, вкарàм в града епидемия, зараза 3. (*koho, co do čeho*) въвлекà (*някого, нещо в нещо*): **~ěci ženu do bídy** въвлекà жена в мизерия; **~ekl ho do aféry, do dluhů** той го забърка в афера, вкара го в дългове

**zavlečen|ý, -á, -é** 1. завлечен, замѣкнат, отвлечен, отмѣкнат: **~í černí otroci** отвлечени черни роби; **~é zásilky** пощ. отвлечени пратки; пратки, които нарочно, умишлено не са доставени на получателя 2. пренесен: **~á rostlina** бот. адвентивно растение 3. (*do čeho*) въвлечен (*обикн. в нещо неприятно*)

**závlek, -u** м. ж.п. погрешно откарване на пратка на другà гàра

**zavlék|at, разг. zavlík|at, -ám** несв. 1. (*koho, co kam*) завличам, замѣквам, отмѣквам (*някого, нещо някъде*): **~at kořist do skrýše** завличам, замѣквам, отмѣквам плячка в скривалище; **~ání zajatců** отвлечане на пленници 2. (*co kam*) пренàсям, внàсям, вкарàм (*за болест, зараза и под. някъде*): **opatření proti ~ání infekčních chorob** мерки против пренàсяне на заразни бôлести 3. (*koho, co do čeho*) въвлìчам (*някого, нещо обикн. в нещо неприятно*): **~at někoho do aféry** въвлìчам, забърквам някого в афера

**zavlék|nout, разг. zavlík|nout, -nu** св. 1. (*koho, co kam*) завлекà, замѣкна, отмѣкна (*някого, нещо някъде*): **zvíře si ~lo kořist do křoví** звярът завлече, замѣкна, отмѣкна плячката в храсталàка; **~nout zajatce do tábora** замѣкна пленници в лагерь 2. (*co kam*) пренесà, внесà, вкарàм (*болест, зараза и под. някъде*): **~nout do města chřipkovou infekci** внесà, вкарàм в града грипна зараза 3. (*koho, co do čeho*) въвлекà (*някого, нещо обикн. в нещо неприятно*): **~nout někoho do sporu** въвлекà някого в спор

**zavlhčovac|í, -í, -í** овлажняващ, овлажнителен: **~í komora** текст. овлажнителна камера; **~í přístroj** текст. овлажнител

**zavlhčovač, -e** м. текст. овлажнител

**zavlhle** нар. навлажнèно, овлажнèно

**zavlhlost, -i** ж. навлажнèност, овлажнèност

**zavlh|ý, -á, -é** навлажнèн, овлажнèн, овлажнял: **rosou ~á tráva** навлажнèна, овлажнèна от

росà тревà; **~ý mořský vzduch** наситен с влàга мòрски вѣздух; **žehlit ~ou halenku** глàдя влàжна, навлажнèна блуза; **~é oči** овлажнèни, насълзèни очи

**zavlh|nout, обикн. трепол. -ne** св. овлажнèе, навлажнè се: **šaty ~ly mlhou** дрèхите овлажнèха от мъглàта; **oči ~ly** очите се навлажнèха, овлажнèха се, насълзèха се

**zavlíct, zavlíkat, zavlíknout** вж. **zavléci, zavlékat, zavléknout**

**zavln|ít se, обикн. трепол. -í se** св. завълнèва се, залюлèе се, развълнèва се, разлюлèе се: **moře se prudce ~ilo** морèто силно се развълнèва; **obilí se ~ilo ve větru** житото се залюля от вятѣра; **záclona se v průvanu ~ila** завèsата се разлюля от течèнието

**závod I, -u** м. завод, фàбрика, предприятие, фìрма: **automobilový ~** автомобилен завод; **průmyslový ~** промишлено предприятие; **zemědělský ~** селскостопàнско предприятие; **pobočný ~** филиàлно предприятие; **~ se sportovními potřebami** магазин за спòртни стòки

**závod II, -u** м. *спорт.* състезàние, надбèгване, надпревàрване: **~ v běhu** надбèгване, състезàние по бèгване; **Závod míru** по-рано Прòбег на мирà; **automobilové, lyžařské, plavecké ~y** автомобилни състезàния, скì-състезàния, плу̀вни състезàния; **~/y ve zbrojení** публ. надпревàрване ♦ **běhat (jako) o ~s větrem o ~** бèгам, кàрам като хàла

**závodč|í, -ího** м. воен. разводàч

**závodě|ní, -í** ср. състезàване, надпревàрване

**závodíšť|ě, -ě** ср. мýсто за състезàния; (лекоатлетическа) пìста: **dostihové ~ě** хиподру̀м

**závod|ít, -ím** несв. (*s kým, s čím o co, v čem, čím*) състезàвам се, надпревàрвам се (*с някого, с нещо за нещо*): **~it o prvenství** състезàвам се, бòря се за първенствò; **~it v běhu** надбèгвам се, състезàвам се в бèгване: **~it za Spartu** състезàвам се, играя в „Спàрта“

**závodivost, -i** ж. състезàтелност

**závodiv|ý, -á, -é** състезàтелен: **~é hry** спорт. състезàтелни игри

**závodk|a, -y** ж. *жарг.* заводски стòл

**závodně** нар. състезàтелно; като състезàтел: **~ sportovat** състезàвам се, спорту̀вам като състезàтел

**zavodnè|ní, -í** ср. напо̀яване, оводнèяване; снабдèяване, заливане с вода

**závodn|í I, -í, -í** заводски: **~í jídelna** заводски стòл; **~í rozhlas** заводска рàдиоурèдба; **~í stráž** заводска охрàна; **~í lékař** заводски, учреждèнски лèкар

**závodn|í II, -í, -í** спорт. състезàтелен: **~í sport** състезàтелен спòрт; **~í dráha** пìста за над-



бягване; **~í tempo** бързо, състезателно темпо; **~í auto** състезателен автомобил; **~í kůň** състезателен кон

**závodnic|e, -e ж.** състезателка

**závodnický нар.** състезателно, като състезател

**závodnick|ý, -á, -é** състезателен, предназначен за състезания: **~ý oblek** състезателен костюм;

**~é tempo** бързо, състезателно, темпо

**závodník, -a м.** състезател

**zavodn|it, -ím св. (co)** напоя, оводня, орося (*нещо*); снабдя, залей (*нещо*) с вода; прекърам вода (*някъде*): **~it step, poušť** напоя, снабдя с вода степ, пустиня

**zavodňovac|í, -í, -í** напоителен, оросителен, иригационен: **~í kanál** напоителен, оросителен канал

**zavodňován|í, -í ср.** напояване, оводняване, оросяване; снабдяване, заливане с вода: **~í suchých oblastí** напояване, оросяване, снабдяване с вода на сұхи, на засушливи области

**zavodň|ovat, -uji/разг. -uju неск. (co)** напоявам, оводнявам, оросявам (*нещо*); снабдявам, заливам (*нещо*) с вода; прекърам вода (*някъде*)

**závodov|ý, -á, -é** заводски: **~á doprava** заводски транспорт

**závoj, -e м.** було, воал: **zahalit tvář ~em** закрива, покрива лицето си с воал; **svatební ~** булчински воал; **smuteční ~** траурен воал; **klobouk se ~em** шапка с воалетка

**závojič|ek, -ku м. умал.** було, воал

**závojn|atka, -ky ж.** зоол. воална опашка (*изкуствено получена разновидност на златната рибка*) (*Carassius auratus gibelio*)

**závojn|ý, -á, -é** който се отнася до було, до воал: **~ý tyl** текст. фолвоал; **~é ryby** зоол. воални рибки

◆ **závozník, -a м.**

(дойда) при повикване; **přijít (jako) na ~ou** дойда навреме, като по поръчка

**zavolán|í, -í ср.** повикване, зов, вик

**zavol|at, -ám св. 1. (na koho)** викна, извикам (*някого*): **hlasitě ~at** викна, извикам високо, гръмко; **~at o pomoc** викна, извикам за помощ; **~at přes ulici na kamaráda** викна, извикам приятел през улицата **2. (koho – вин. kat)** викна, извикам, повикам (*някого*) да дойде (*някъде*): **~at děti domů** викна, извикам, повикам деца да се приберат вкъщи; **~at bratra na pomoc** викна, извикам, повикам брат си на помощ; **~at lékaře k zraněnému** извикам, повикам лекар при ранен; **~at někoho k soudu za svědka** призова някого в съда за свидетел **3. (koho – вин./коти)** повикам (*някого*) по телефона; обадя се по те-

лефона, телефонирам (*на някого*): **~ej mě/mi večer** телефонирай ми, обади ми се вечерта; **~at (pro) požárníky** телефонирам, обадя се на пожарната

**zavon|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í св. 1. трепол. -í (čím)** замирише (*на нещо*): **čerstvá káva ~ěla** прясното кафе замириша; **louka ~ěla senem** поляната замириша на сен **2. (co čím)** изпълня (*нещо*) с миризмата (*на нещо*); омириша (*нещо с нещо*): **~ět pokoj květy** изпълня стаята с аромат на цветя

**závor|a, -y ж. 1.** бариера: **otočná, posunovací ~a** въртяща се, пълзяща бариера; **tažná ~a** бариера с верига; **~a s vyrovnávacím závažím** бариера с контратежест; **spustit (železniční) ~y** спусна (железопътна) бариера; **hraniční ~a** гранична бариера **2.** ключалка, мандало, резе, ригел: **strčit ~u u vrat** пусна, пяхна мандало, резе на порта; **zavřít (dveře) na ~u** затвори (врата) с мандало, с резе

**závork|a, -y ж. 1.** скоба (*препинателен знак*) **2. мат.** скоба: **okrouhlá, oblá ~a** малка скоба;

**hranatá, úhlová ~a** средна скоба; **dát do závorek** поставя в скоби; **odstranit ~y** разкрива скоби; **vytýkat před ~y** изнасям пред скоби

**závorkov|ý, -á, -é мат.** който се отнася до скоби: **~é pravidlo** правило за действия със скоби

**závorník, -u м. техн. 1. ж.п.** блокировка **2. воен.** предпазител на огнестрелно оръжие

**závorníkov|ý, -á, -é ж.п.** който се отнася до блокировка: **~á páka** блоков заключвателен лост

**závorován|í, -í ср. ж.п.** блокиране, блокировка

**závor|ovat, -uji/разг. -uju неск. ж.п.** блокирам

**závorov|ý, -á, -é 1.** който се отнася до бариера: **~á tyč** прът на бариера **2.** който се отнася до ключалка, до мандало, до резе: **~é zámky** техн. брави с резе

**závozn|sk|ovat, -uji/разг. -uju св. (co)** замажа, намажа, покрива с въськ (*нещо*): **~ovat rány na stromech** земед. замажа, покрива с въськ рани по дървета

**závozníc|e, -e ж.** помощничка на шофьор; товарачка и/или разтоварвачка на камион; пласьорка

**závoznick|ý, -á, -é** който се отнася до товарач и/или разтоварвач на камион: **~é povolání** професия на товарач и/или разтоварвач на камион **závoznictv|í, -í ср.** професия на товарач и/или разтоварвач на камион

**závozníč|it, -ím неск. разг.** работя като помощник-шофьор, като товарач и/или разтоварвач на камион, като пласьор

**závozní|k, -ka м.** помощник-шофьор, товарач и/или разтоварвач на камион; пласьор: **pivo-varští ~ci** товарачи, пласьори на бира

**závrat|ť, -ti/-tě** *ж.* 1. световъртеж, вие на свят: **dostat ~ť při pohledu z věže** завие ми се свят при поглед от кула; **trpět ~těmi** страдам от световъртеж, от вие на свят 2. *прен. експр.* шемет, главозамайване: **~ť lásky** любовно упоение; **~ť z úspěchu** главозамайване от успех **závratně** *нар.* главозамайващо, шеметно: **~ hluboká strž** главозамайващо, ужасно дълбока ўрва, пропаст; **~ rychlý let** *експр.* главозамайващо бърз полет; **~ krásný** *експр.* невероятно, страшно, ужасно красив **závratnost, -i** *ж.* шеметност **závratn|ý, -á, -é** 1. главозамайващ, шеметен: **~á výše, hloubka** главозамайваща височина, дълбочина 2. *експр.* главозамайващ, невероятен, страшен, ужасен, шеметен: **~á rychlost** невероятно, страшна, шеметна скорост; **~á kariéra** шеметна кариера; **mít ~ý úspěch** имам главозамайващо, невероятен, страшен успех **zavrávor|at, -ám** *св.* залюля се, олюля се, полюшна се: **~at slabostí** залюля се, олюля се, полюшна се от слабост; **opilec ~al** пияният се залюля, олюля се, полюшна се **zavraždě|n|í, -í** *ср.* убийство **zavraždě|n|ý, -á, -é** убит **zavražd|it, -ím** *св.* (кого – вин.) убия (някого): **oběť ~il nožem** убил е жертвата си с нож **zavřčen|í, -í** *ср.* 1. изрѣмжаване, рѣмжѣне (на животинно) 2. *експр.* промѣрмѣване 3. избѣрмѣване, забумтѣване (на машина и под.) **zavřč|et, -ím** *св.* 1. *обикн. третол. -í* (на кого, на со) изрѣмжѣ (срѣцу някого, срѣцу нецо): **pes ~el (na kolemjdoucí)** кучето изрѣмжѣ (срѣцу минуващите) 2. (на кого, на со) *експр.* измѣрмѣра, изрѣмжѣ (срѣцу някого, срѣцу нецо): **stařec zlostně ~el (něco mezi zuby)** старецът злѣбно изрѣмжѣ (нѣщо през зѣби); **zlostně na něho ~el** той изрѣмжѣ злѣбно срѣцу нѣго 3. *обикн. третол. -í* избѣрмѣчѣ, избумтѣ (за машина и под.): **~ely stroje** машините избѣрмѣчаха; **ve vzduchu ~elo letadlo** във въздуха избѣрмѣча самолѣт **zavrh|nout, -nu** *св.* 1. (со, кого) отхвѣрля, осѣдя, порица (нецо): **~nout podezření** отхвѣрля подозрѣние; **~nout myšlenku na pomstu** отхвѣрля мѣсъл за отмѣщение 2. (кого – вин.) отблѣсна, отхвѣрля (някого); отрѣка се (от някого): **~nout nápadníka** отблѣсна, отхвѣрля кандидат, поклѣнник, ухаждѣр; **~nout nevěrnou manželku** отрѣка се от невѣрна съпруга **zavrh|ovat, -uji/разг. -uju** *несв.* 1. (со, кого) отхвѣрлям, осѣждам, порицавам (някого, нецо): **~ovat škodlivé názory** отхвѣрлям вредни вѣзглѣди; **~ovat násilí** отхвѣрлям, осѣждам насилието; **~ovat provinilce** осѣждам, пори-

цавам винѣвник 2. (кого – вин.) отблѣсквам, отхвѣрлям (някого); отрѣчам се (от някого) **zavrk|at, обикн. третол. -á** *св.* изгугѣка, изгѣка (за гълѣб и под.): **holub ~al** гълѣбът изгѣка **zavrně|n|í, -í** *ср.* замрѣнкване, измрѣнкване; изхлѣнчване (за бебе и под.) **zavrn|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í** *св.* измрѣнкам, изхлѣнча (за бебе и под.): **nemluvně ~ělo** пеленачето измрѣнка **završ|it, -ím** *св.* (со) *книж. публ.* довѣрша, завѣрша (нецо): **~it své životní dílo** довѣрша, завѣрша дѣлото на живѣта си **završ|ovat, -uji/разг. -uju** *несв.* (со) *книж. публ.* довѣршвам, завѣршвам (нецо) **zavrt|at, -ám** *св.* 1. (со kam, kde) завѣя, завѣнтя (нецо някъде): **~at šroub do dřeva** завѣя, завѣнтя вѣнт в дѣрвѣ 2. (со kam) забѣя, забѣда, зарѣвѣя с мѣшкане, мѣшна (нецо някъде): **~at hůl do písku** забѣя, забѣда, мѣшна прѣчка в пѣсѣк; **~at oči, pohled někam** *прен. експр.* вѣрѣя очѣ, поглед някъде; **~at hlavu do polštáře** *експр.* забѣя, зарѣвѣя главѣ във вѣзглѣвница 3. (čím do čeho/v čem) пѣчна да вѣртѣ (в нецо), да пробѣвам (нецо с нецо): **~at vrtačkou do zubu** пѣчна да вѣртѣ, да пробѣвам зѣб с бѣрмашина; **červotoč ~al v dřevě** дѣрвождѣт пѣчна да гризѣ дѣрвѣто 4. *обикн. третол. -á* (кѣи в čem) *разг. експр.* хрѣмне, загнѣзди се (в главѣта и под. на някого); зачѣпли, зачѣвѣрка (някого): **ta věc mu ~ala v hlavě, v mozku** товѣ нѣщо го зачѣпли, зачѣвѣрка го, не мѣ давѣше мѣра **zavrt|at se, -ám se** *св.* 1. (kam) врѣжа се, забѣя се, пробѣкна (някъде): **červotoč se ~al do dřeva** дѣрвождѣт се врѣза в дѣрвѣто; **ta myšlenka se ~ala do mozku** *прен.* тѣзи мѣсъл се врѣза, пробѣкна в мѣзѣка; **~at se očima někam** *прен. експр.* вѣрѣя очѣ някъде 2. (kam) *експр.* зарѣвѣя се, заврѣ се (някъде): **~at se hlavou do podušek** зарѣвѣя, заврѣ главѣ във вѣзглѣвници; **~at se do sena** зарѣвѣя се, заврѣ се в сенѣ 3. (do čeho) *разг. експр.* вдѣлбѣча се, потѣна (в нецо): **~at se do práce** вдѣлбѣча се, потѣна в рѣбота **zavrtávac|í, -í, -í** *предназначѣн за завѣнтване, за пробѣване: ~í nástroj* инструмент за завѣнтване, за пробѣване; бѣрмашина **zavrtá|v|at, -ám** *несв.* (со kam) 1. завѣвам, завѣнтвам (нецо някъде): **~at šrouby** завѣвам, завѣнтвам вѣнтове 2. забѣвам, забѣждам, завѣрам, зарѣвам с мѣшване, мѣшвам (нецо някъде): **kos ~á zobák do trávníku** кѣсѣт забѣва, забѣжда чѣвка в морѣвата **zavrtá|v|at se, -ám se** *несв.* 1. (kam) врѣзвам се, забѣвам се, пробѣквам (някъде): **žížaly se ~aly**

**do země** дъждовните червени се забиваха, криеха се в земята, в пръстта; **střely se ~aly do zdi** куршумите се врязваха, забиваха се в стената; **~at se pohledem, očima někam** *прен. експр.* забивам, впервам поглед, очей някъде **2. (kam)** *експр.* заравям се, завирам се, вмъквам се (някъде); **~at se do spacího pytle** вмъквам се в спален чувал **3. (do čeho)** *разг. експр.* вдълбочавам се, заравям се, потъвам (в нещо): **~at se do knížek** вдълбочавам се, заравям се, потъвам в книгите

**zavrt|ět, -ím** *св. (čít)* завъртя (нещо), замъхам (с нещо): **pes ~ěl ocasem** кучето замъха с опашка; **~ět hlavou** завъртя глава (в знак на отрицание)

**zavrt|ět se/sebou, -ím se/sebou** *св.* завъртя се: **~ět se/sebou na židli** *експр.* завъртя се на стола

**závrtn|ý, -á, -é** предназначен за завинтване: **~ý šroub** *техн.* шпилка; бôлт с резба в двата края

**zavrz|zat, -žu/-zám** *св. 1. обикн. трепол. -že/-zá* изскърца, проскърца: **dveře ~aly** вратата изскърца **2. (čít, na co)** изскърцам (с нещо): **~at starou židli** изскърцам със стар стол; **~at na housle** *експр. пейор.* заскрибуцам, заскърцам, застържа на цигулка **3. обикн. трепол. -že/-zá изцвърчи: **skřivánek ~al** чучулигата изцвърча**

**zavrz|nout, -nu** *св.* изскърцам, скръцна: **okno ~lo** прозорецът изскърца, скръцна

**zavřzen|ec, -ce** *м. книж.* отхвърлен, отритнат човек

**zavřzen|í, -í** *ср. книж. 1.* отритване, отхвърляне **2.** презрение, порицание, пренебрежение **3. рел.** анатема, отлъчване (от църквата)

**zavřzeníhodn|ý, -á, -é** *книж.* осъдителен; достòен за порицание: **~ý čin** осъдително, достòйно за порицание действие

**zavřzenost, -i** *ж. книж.* осъдителност; отреченост; отхвърленост

**zavřzen|ý, -á, -é** *книж.* отречен, отблъснат, отритнат, отхвърлен

**zavřeně** *нар.* затворено

**zavřenost, -i** *ж.* затвореност

**zavřen|ý, -á, -é** **1.** затворен, заключен: **~é okno** затворен прозорец; **~ý dům** затворена, заключена къща; **~ý obchod** затворен магазин; **~á rána** затворена, заздравяла рана; **mít ~á ústa a)** устата ми е затворена **б) прен.** мълча (по принуда); **se ~ýma očima a)** със затворени очи **б) прен.** сляпо, слепешката, безразсъдно; **~á samohláška** *език.* затворена гласна; **~á slabika** *език.* затворена сричка; **~ý krevní oběh** *биол.* затворено кръвообращение/кръвоотरणе ♦ **průvan|ění** **~ých dveří** съвещание при закрити врати

**2. закрит, покрит: ~é auto** покрит автомобил; **~ý bazén** закрит, покрит басейн

**zavřešt|ět, -ím, zavřísk|at, -ám** *св. 1.* заврещя, запищя; изврещя, изпищя: **opice ~ěla** маймуната заврещя, изврещя; **~ět leknutím** *експр.* изврещя, изпищя от уплаха; **dítě ~ělo/~alo hlady** *експр.* детето заврещя, запищя от глад **2. обикн. трепол. -í/-á писне, запищя, пропищя, издаде писклив звук (за духов инструмент): **trubka ~ěla/~ala** тромпетът писна**

**zavřísk|nout, -nu** *св. 1.* писна, кресна, изврещя, изпищя: **páv ~l** паунът вресна; **polekaně ~nout** *експр.* писна, изпищя уплашено **2. обикн. трепол. -ne** издаде писклив звук, писне (за духов инструмент): **dudy ~ly** гайдата писна

**zavř|ít, -u** *св. 1. (co)* затворя, заключва (нещо): **~ít dveře, okno** затворя вратата, прозорец; **~ít za sebou** затворя, заключва на излизане; **~ít dveře na klíč** затворя с ключ, заключва вратата; **~ít byt** заключва жилище; **~í zásuvku** затворя, заключва чекмедже; **~ít před někým (dveře)** *прен.* затворя вратата (на някого); **~ít oči a)** затворя очи **б) прен.** склòпя очи; умра; **~ít ústa a)** затворя уста **б) прен.** престана да говори ♦ **~ím si** затворя, затъква устата на някого; **ani oka ne~el** той дори не мигна (цяла нощ); **~ít nad něčím (obě) oči, jedno oko** затворя си очите пред нещо, за нещо **2. (co)** затворя, спра (нещо): **~ít kohout** затворя кран; **~ít vodu, plyn, elektřinu** затворя, спра вода, газ, електричество **3. (co)** затворя, запечатам, запуща, затъква, покрива (нещо): **~ít bednu (víkem)** затворя сандък (с капак); **~ít láhev** затворя, запуща бутилка; **~ít obálku** затворя, залепя, запечатам плик **4. (co)** затворя, свия, сгъна (нещо): **~ít knihu** затворя книга; **~ít deštník** затворя чадър; **~ít ruku v pěst** свия ръка в юмрук **5. (co kam, kde)** заключва, слòжа под ключ (нещо някъде): **~ít peníze do trezoru, spisy do stolu** заключва, слòжа пари в сейф, документи в бюро **6. (koho kde, kam)** затворя (някого някъде): **~ít psa do boudy** затворя куче в колиба; **~ít zloděje** затворя крадец; изпратя крадец в затвор **7. (co)** затворя, закрива (нещо): **~ít obchod** затворя, закрива магазин; **pro nemoc ~eno** затворено поради болест

**zav|řít se, -řu se/книж. -ru se** *св. 1. обикн. трепол. -ře se* затвори се: **okno se průvanem ~řelo** прозорецът се затвори от течението; **dveře se za ním ~řely** вратата се затвори след него; **oči se mu ~řely a)** очите му се затвориха **б) прен.** той заспа **в) прен.** той умря, склòпи очи **2. обикн. трепол. -ře se затвори се, свие се, съедини се: **rána se ~řela** раната се затвори,**

заръсна; **~řel se nad ní hrob** *прен.* гробът се затвори след нея; тя умря; **voda se za ním ~řela** *прен.* водата се затвори над него; водата ~~попламна~~ **~řela** над нím **voda ~řela** той изчезна безследно, сякаш в земята потъна **3.** (*kde; kam; před kým, před čím*) затвори се, заключа се (*някъде*): **~řít se do sebe** затвори се в себе си

**zavšivenost, -i** *ж.* въшливост

**zavšivený, -á, -é** въшкав, въшлив, въшлясал, овъшкавял: **~í vojáci (v zákopech)** въшлясали, овъшкавели войници (в окопите)

**zavšiv|it, -ím** *св.* (*koho, co*) заразя с въшки (*някого, нещо*): **~it tábor** заразя лагер с въшки

**zavtipk|ovat, -uji/разг. -uju** *св.* пошегувам се: **vesele ~ovat** весело се пошегувам; **~ovat o ženách, o módě** пошегувам се по адрес на жените, на модата

**zavulkaniz|ovat [-ny-], -uji/разг. -uju** *св.* (*co*) *техн.* вулканизирам (*нещо*): **~ovat pneumatiku** вулканизирам гума

**zavyk|at, -ám** *св.* (*komu*) започна да говоря (*на някого*) на „вие“: **~at staršímu člověku** започна да говоря на възрастен човек на „вие“

**zavýsk|at (si), -ám (si)** *св.* почна да пищя, запищя (*обикн. от радост и под.*); заликувам: **~at radostí** запищя от радост; заликувам

**zavýsk|nout (si), -nu (si)** *св.* изпищя, писна, викна (*обикн. от радост и под.*): **vesele (si) ~nout** изпищя, писна весело

**zav|ýt, -yji/разг. -uju** *св.* завия, (за)почна да вия: **pes táhle, žalostně ~yl** кучето завъ, почна да вие проточено, жално

**zavyt|í, -í** *ср.* виене, вой: **~í šakala** виене, вий на чакъл

**zavzdor|ovat (si), -uji (si)/разг. -uju (si)** *св.* **1.** заупорствам, заинам се **2.** *книж.* засъпротив(л)явам се

**zavzdych|at (si), -ám (si)** *св.* **1.** завъздишам, задохкам, запъшкам: **bolestně (si) ~at** завъздишам с болка, с мъка; **nemocný ani ne~al** боленят дори не задохка **2.** (*po někom, po něčem*) *експр.* завъздишам, закопнѣя, затъгувам (*по някого, по нещо*): **~at po synovi, po domovu** завъздишам, закопнѣя, затъгувам по синя си, по родния дом

**zavzdych|nout (si), zavzdech|nout (si), -nu (si)** *св.* **1.** (кратко) въздъхна: **smutně (si) ~nout** въздъхна тъжно **2.** (*po někom, po něčem*) *експр.* въздъхна, закопнѣя, затъгувам (*по някого, по нещо*): **ani po něm ne~l** той дори не си спомни за него

**zavzlyk|at, -ám** *св.* заплача, захълцам; заридая: **křečovitě ~at** конвулсивно заридая, захълцам

**zavzlyk|nout, -nu** *св.* изплача, изрида, изхълцам, изстѣна: **~nout bolestí** изплача, изстѣна от болка

**zavzpomín|at (si), -ám (si)** *св.* (*na koho, na co*) започна да си спомням, спомня си (*за някого, за нещо*); припомня си (*за някого, за нещо; някого, нещо*): **~at (si) na spolužáky, na dětství** започна да си спомням, спомня си за съучениците, за детството

**zazář|it, -ím** *св.* **1.** *обикн. третол.* **-í** заблестѣ, засвети, светне, грѣйне: **okna ~ila odleskem slunce** прозорците заблестѣха от отражението на слънцето; **místnost ~ila čistotou** помещението заблестѣ, засвети, грѣйна от чистотата **2.** (*čím*) засия, просия, озаря се (*от нещо*): **~it radostí** засия от радост; **tvář ~ila úsměvem** лицето се озари от усмивка, грѣйна в усмивка **3.** *обикн. третол.* **-í** грѣйне, изгрѣе: **na záhoně ~ily rudé růže** в лехата грѣйнаха червени рози; **nový talent ~il na jevišti** *книж.* нов талант изгрѣ, блѣсна на сцената **4.** *обикн. третол.* **-í** (*z koho, z čeho*) заизлъчва се, започне да се излъчва (*от някого, от нещо*): **~ilo z něho veselí** от него заблестѣ, започна да се излъчва веселост

**zazátk|ovat, -uji/разг. -uju** *св.* (*co*) запуща, затвора, затъкна (*нещо*) с тапа, със запушалка; затъпя (*нещо*): **~ovat láhev, sud** запуща, затвора, затъкна бутилка, бѣчва

**zazd|át se, обикн. третол. -á se (komu)** *св.* **1.** присѣни се (*на някого*): **to se ti jen ~álo** това само ти се е присѣнило **2.** стѣри се (*на някого*): **~álo se jí, že někoho zahlédla** стѣри ѝ се, че е видяла някого

**zazděl|ý, -á, -é** зазидан: **~á studna** зазидан кладенец

**zazd|ít, -ím** *св.* **1.** (*co*) зазидам (*нещо*): **~ít otvor ve zdi, dvěře, okno** зазидам, запълня, затвора отвор в стена, във врата, в прозорец **2.** (*co kam*) зазидам (*нещо някъде*), поставя в стена (*нещо*), укрепя (*нещо*) със зидария: **~ít pamětní desku** вградя, поставя паметна плоча; **~ít základní kámen** полѣжа, поставя основен камък **3.** (*koho, co kam*) зазидам, затвора, скрия (*някого, нещо някъде*): **~ít odsouzenec** зазидам осѣден; **~ít poklad** зазидам съкрѣвище

**zazdív|at, -ám** *несв.* **1.** (*co*) зазиждам (*нещо*): **~at trhlíny ve zdi** зазиждам, запълвам, затварям пукнатини в стена **2.** (*co kam*) зазиждам (*нещо някъде*), поставям в стена (*нещо*), укрепвам (*нещо*) със зидария: **~at pamětní desku** вграждам, поставям паметни плочи **3.** (*koho, co kam*) зазиждам, затварям, скриям (*някого, нещо някъде*): **~at někoho zaživa**



зазйждам някого жйв; **~at oheň** локализирам огън чрез издйгане на зйд, на стена  
**zazdívka**, -у ж. техн. зазйждане: **~a kotle** зазйждане на котёл  
**zazdívok**, -á, -é техн. който се отнася до зазйждане: **~é práce** работи по зазйждане  
**zazedničit si, -ím si** св. разг. поработя като зидър  
**zazelenal**, -ý, -é зеленеещ се, раззеленил се: **~é pole** зеленееща се, раззеленила се нива; **~á hladina jezera** зеленееща се повърхност на езеро  
**zazelenat se, третол. -á se** св. зазеленее се, раззелени се; покрие се със зеленина: **trávníky se na jaře ~aly** през пролетта моравите се раззелениха  
**zazelenit, -ím** св. 1. (co) озеленя, изцапам (нещо) с нещо зелено: **~it si sukni** озеленя си полата  
 2. (co) архитект. озеленя (площи)  
**zázemí**, -í ср. 1. тил, база, опора: **hospodářské ~í velkoměsta** земеделска база на голям град  
 2. воен. тил: **odsunout raněné do ~í** евакуирам, изтегля ранени в тила  
**zazevljovat, -uji** разг. -uju св. (koho, co) позяпам (някого, нещо)  
**zazimovací, -í, -í** земед. предназначен за зазимяване: **~í komora** помещение, камера за зазимяване  
**zazimjovat, -uji** разг. -uju св. (co) спец. зазимя, подготвя, приберя за зимата (нещо): **~ovat sazenice** зазимя разсад  
**zazívat, -ám** св. запрозявам се: **~at únavou** запрозявам се от умора  
**zazlívat, -ám** несл. (koti co) натяквам (на някого нещо), сърдя се (на някого за нещо): **~ala mu jeho nedbalost** тя му натякваше неговата небрежност, немарливост; **ne~ejte mi, že jsem vás včas neupozornil** не ми се сърдете, че не ви предупредих, че не съм ви предупредил навреме  
**zazlobit, -ím** св. (koho – вин.) поядосам (някого), подосаждам (на някого): **chlapec ani ne~il** момчето дори не направи опит за непослушание  
**zazlořečit, -ím** св. рядко зазлослөвля, позлослөвля  
**záznam, -u** м. 1. запис, протокол, записване, белёжка: **provést ~** направи запис, записване; **nejstarší historické ~y** най-стари исторически записи; **bibliografické ~y** библиографски белёжки; **stenografický ~** стенографски запис; стенограма; **účetní ~y** фин. счетоводни записи, протоколи, книжа 2. спец. запис; -грама: **kardiografický ~** мед. кардиограма; **seizmografický ~** геол. сеизмограма; **zvukový ~** техн. звукозапис; фонограма 3. заявка, списък (от кандидати, от желаещи и под.):

**předběžný ~ na vstupenky, na zájezd** предварителна заявка на билети, за екскурзия; **být v ~u** в списъка съм; **zapsat, vzít někoho do ~u** запиша, включа някого в списък със заявки  
**zaznamenat, -ám** св. 1. (co) отбелёжа, запиша, впиша (нещо): **~at historické události** запиша исторически събития; **~at do účtu všechny položky** фин. впиша, внеся в сметка всички пера 2. (co) спец. запиша, регистрирам (нещо): **~at otřesy půdy** регистрирам земни трёсове; **~at obraz i zvuk** техн. запиша картина и звук 3. (koho, co) книж. публ. отбелёжа, упомена, посоча писмено (някого, нещо): **~at vynikající umělce** отбелёжа, упомена, посоча забележителни артисти 4. (co) книж. публ. забелёжа, призная, осъзная (нещо): **~al, že začíná mít strach** той забеляза, осъзна, че започва да се страхува 5. (co) книж. публ. отбелёжа, достйгна, постйгна, регистрирам (нещо): **situace ~ala další vývoj** ситуацията отбеляза по-нататъшно развитие; **~at úspěch** отбелёжа, постйгна успех; **~at branku** отбелёжа гол  
**zaznamenávací, -í, -í** записващ, регистриращ  
**zaznamenávát, -ám** несл. (co) 1. записвам, вписвам (нещо): **~at (si) důležité události, data** записвам (си) важни събития, данни 2. спец. записвам, регистрирам (нещо): **~at obraz, zvuk** техн. записвам картина, звук 3. книж. публ. отбелязвам, достйгам, постйгам, регистрирам (нещо)  
**záznamk**, -у ж. фин. съпроводителен документ, издаден от митница за пратки под митнически контрол  
**záznamní, -í, -í** който се отнася до запис, до записване, до регистрация: **~í kniha** книга за записване; **~í celní řízení** фин. митническа процедура, с която се разрешава внос или износ на стоки без мито  
**záznamník, -u** м. спец. 1. регистрационна книга; тетрадка за водене на протоколи, за отчети, за списъци и под. 2. телефонен секретар  
**záznamov**, -ý, -á, -é 1. който се отнася до заявка: **~é lístky** билети по заявка 2. техн. записващ: **~é zařízení** записващо устройство; **~á hlava, stopa, rychlost** записваща глава, писта, скорост  
**zaznít, обикн. третол. -í, 3. мн. -ějí/-í** св. 1. зазвучи, чуе се: **~ěl zvon** зазвуча, чу се камбана; **~ěly kroky** чуха се стёпки; **~ěla hymna** зазвуча химн; **~ělo mi v uchu** безл. ухото ми писна 2. книж. прозвучи: **v jeho slovech ~ěla výčitka** в думите му прозвуча упрек; **v srdci mi ~ělo její varování** в сърцето ми прозвуча нейното предупреждение

**zaznívat**, обикн. *третол.* -á не св. 1. зазвучава, дочува се, зачува се, чува се, разнася се: **na věži ~á zvon** на кулата се чува камбана; **z oken ~al na ulici hovor a smích** от прозорците на улицата се чуваше, долиташе говор и смях 2. *книж.* прозвучава: **volal hlasem z kterého ~ala zoufalost** той викаше с глас, в който звучеше, от който лъхаше отчаяние

**zazoban|ec**, -ce *м. експр.* ояден, забогатял, богат човек; богаташ, туз, чорбаджия: **selský ~ec** селски богаташ

**zazoban|ý**, -á, -é *експр.* ояден, забогатял, богат: **~á vdova** забогатяла, богата вдовица


**zazpív|at**, -ám *св.* 1. попѐя: **zahrál a ~al** той посвири и попѐ 2. запѐя, пропѐя: **v parku ~al kos** в парка запѐ, засвири кòс; **než první kohout ~á експр.** преди да пропѐят пѐрви петли 3. *(со)* изпѐя *(нещо)*: **~at píseň, árii** запѐя, изпѐя пѐсен, ария 4. *(со)* произнеса напѐвно, изпѐя, изчурулика *(нещо)*: „**vítám vás**“, **~ala (na pozdrav)** „добре дошли“, изчурулика тя напѐвно (като поздрав) 5. обикн. *третол.* -á *експр.* запѐе, издаде приятни звъци: **motor vesele ~á** моторът весело ще запѐе

**zazpív|at si**, -ám *si св.* попѐя (си): **rád si ~á** той обича да си попѐе

**zázračně** *нар.* 1. чудодѐйно, чудотвòрно, по чýдо: **~ se zachránit** чудодѐйно, чудотвòрно се излекувам; **~ se zachránit** спася се по чýдо 2. *експр.* невероятно, необикновено: **~ nadaný** невероятно талантлив

**zázračnost**, -i *ж.* чудодѐйност, чудотвòрност: **~ léčivé vody** чудодѐйност, чудотвòрност на лековита вода

**zázračn|ý**, -á, -é 1. чудодѐен, чудотвòрен: **~ý lékař** лекар-чудотвòрец; **~á síla, moc** чудодѐйна, чудотвòрна сила; **~é uzdravení** чудодѐйно, чудотвòрно оздравяване 2. невероятен, необикновен: **mít ~ou paměť** имам невероятна памет; **~é dítě** дете-чýдо; вóндеркинд

**zázrak**, -u *м.* 1. чýдо; нещò неестѐственно, свр̀х-естѐственно: **věřit v ~y** вярвам в чудесà 2. чýдо; нещò невероятно, необикновено: **dělat, dokázat ~y** правя чудесà, способен съм на чудесà ♦  сѐ пребѐи; той по чýдо (не сѐ пребѐи); **to není žádný ~** това не ѐ никакво чýдо; **(jen) ~em se zachránil** като по чýдо той се спаси 3. чýдо, необикновено явление, необикновено лице: **přírodní ~** чýдо на природата, природно чýдо; **pěvecký ~** пѐвческо чýдо; **to dítě je hotový ~** това дете ѐ направо чýдо, истинско чýдо

**zazub|it se**, -ím *se св.* *(na koho, na co)* *експр.* 1. озбѐя се *(на някого, на нещо)* 2. усмѐхна се *(на някого, на нещо)*

**zazurč|et**, обикн. *третол.* -í, 3. *мн.* -ejí/-í *св.* *поет.* забълбўка, заромони: **potůček ~el** потòчето забълбўка, заромони

**zazuř|it**, -ím *св.* 1. пòчна да беснѐя, да буйствам, да вилнѐя; побеснѐя, развилнѐя се: **~ila bouře** *прен. експр.* забушўва бўра 2. *(со)* кажа *(нещо)* яростно; изрѐмжà, изрѐва *(нещо)*: „**táhni**“, **~il** „мàхай се“, каза той яростно

**zazvoněn|í**, -í *ср.* 1. зазвѐняване, позвѐняване, звѐн: **~í zvonku, telefonu** зазвѐняване, звѐн на звѐнец, на телефон 2. зазвѐнтяване, иззвѐнтяване: **~í mince** зазвѐнтяване, звѐн на монѐта

**zazvon|it**, -ím *св.* 1. обикн. *третол.* -í зазвѐнѝ, иззвѐнѝ: **zvonek, telefon ~il** звѐнѐцѝт, телефонѝт зазвѐнѝ, иззвѐнѝ 2. *(на со; čím)* зазвѐнѝ, позвѐнѝ *(на нещо, с нещо)*: **~it na zvonek/zvonek** позвѐнѝ на звѐнец, зазвѐнѝ със звѐнѐц 3. *(со; na со; k čemu)* зазвѐнѝ, съобщя със звѐн *(нещо)*, сигнализирам *(за нещо)*: **~it poledne** зазвѐнѝ плàдне 4. *(на koho)* позвѐнѝ *(на някого)*, повикам *(някого)* със звѐн: **šéf ~il na sekretářku** шефѝт позвѐнѝ на секретàрката 5. обикн. *третол.* -í *(со)* зазвѐнтѝ, иззвѐнтѝ *(в нещо)*: **peníz ~il o zem** монѐтата иззвѐнтѝ на земята; **podkovy ~ily o dlažbu** подкòвите зазвѐнтѝха, иззвѐнтѝха на павàжа; **z místnosti ~ily dívčí hlasy експр.** от стàята зазвѐнтѝха, зачуруликаха момински гласовѐ

**zázvor**, -u *м. готв.* джинджифѝл: **přidat do omáčky ~** добàвя джинджифѝл в сòс

**zázvor|ka**, -ky *ж. готв.* *(домàшна)* дрѐбна слàдка с джинджифѝл

**zázvorkov|ý**, -á, -é *готв.* кòйто се отнàся до *(домàшна)* дрѐбна слàдка с джинджифѝл

**zázvozník**, -u *м. бот.* джинджифѝл (*Zingiber officinale*)

**zázvorov|ý**, -á, -é джинджифѝлов: **~á chuť, vůně** вкýс, аромàт на джинджифѝл

**zazvuč|et**, обикн. *третол.* -í *св.* 1. зазвучѝ, зазвѐнѝ, прозвучѝ: **~ely zvony** зазвѐнѝха, зазвучàха, чўха се камбàни 2. зазвѐнтѝ, иззвѐнтѝ: **mince ~ela o dlažbu** монѐтата иззвѐнтѝ на павàжа

**zažád|at**, -ám *св.* *(koho, со о со)* подàм заявлѐние, молбà *(до някого, някѐде за нещо)*: **~at ředitele o uvolnění ze zaměstnání** подàм молбà, заявлѐние до дирѐктор за освобождаване от рàбота; **~at (si) o byt** подàм молбà за жилище

**zažadon|it**, -ím *св.* *(со)* *експр.* пòчна да мòля, да мр̀нкам, да хлѐнча *(за нещо)*; удàря го на молбà

**zažal|ovat**, -uji/*разг.* -uju *св.* *(koho, со)* дàм под сѝд *(някого, нещо)*, подàм йскова молбà в сѝдà *(срещу някого, срещу нещо)*: **~oval ho pro**

**urážku na cti** той го даде под съд за оскърбление на честта  
**zažebr|at, -ám** св. (со) počна да хлѣнча (за не-що), да си прѡся (нещо)  
**zažebron|it, -ím** св. (о со) експр. počна да мѡля, да мрѣнкам, да хлѣнча (за нещо)  
**zážeh, -u** м. спец. възпламеняване, запáлване: ~ **prachu** възпламеняване на барýт; ~ **motoru** запáлване на двигател  
**zažehl|it, -ím** св. (со) спец. изгáдя (нещо); поправя, направя (нещо) чрез гáдене: ~ **it záhyb na sukni** изгáдя плохà на полà  
**zažehl|ovat, -uji/разг. -uju** нескв. (со) спец. изгáждам (нещо); поправям, правя (нещо) чрез гáдене  
**zažehn|at, -ám** св. 1. (со; по-рядко коho) изгѡня със заклíнàние (болест или духове и под.) 2. (со) книж. предотвратя (нещо): ~ **at nebezpečí** предотвратя опàсност  
**zažehnávač, -e** м. заклíнàтел  
**zažehnávač|ka, -ky** ж. заклíнàтелка  
**zažehnávd|o, -a** ср. заклíнàние  
**zažehnáv|at, -ám** нескв. 1. (со, по-рядко коho) изгѡнвам, прогѡнвам със заклíнàние (нещо, някого) 2. (со) книж. предотвратявам (нещо)  
**zažeh|nout, -nu** св. книж. 1. (со) запáля (нещо): ~ **nout svíci, dýmku** запáля свѣщ, лулà 2. (со) запáля, разпáля, свѣтна (нещо): ~ **nout světlo** запáля лáмпа, осветлѣние 3. обикн. третол. - **ne** (со) озарí, осветí (нещо): **slunce ~lo ulici** слънцето озарí, осветí úлицата 4. обикн. третол. - **ne** (со, рядко коho) загрѣе, разпáли (нещо, някого): **víno (mu) ~lo krev** винòто (му) разпáли крѣвтà  
**zažehovac|í, -í** спец. възпламенителен, запáл-ващ; предназначен за възпламеняване, за запáлване: ~ **í zařízení** възпламенително, запáл-ващо устрѡйство  
**zažehovač, -e** м. спец. възпламенител; запáлка  
**zažeh|ovat, -uji/разг. -uju** нескв. книж. 1. (со) запáлвам, свѣтвам (нещо): ~ **ovat lampy** запáлвам, свѣтвам лáмпи 2. (со) спец. възпла-менявам, запáлвам (нещо): ~ **ovat zápalnice** запáлвам фитили 3. обикн. третол. - **uje** (со, коho) загрява, разпáлва (нещо, някого)  
**zážehov|ý, -á, -é** спец. кѡйто се отнася до въз-пламеняване, до запáлване; възпламенителен, запáлителен: ~ **ý impulz** възпламенителен, запáлителен импýлс  
**zažehr|at (si), -ám (si)** св. (на коho, на со) за-оплáквам се, пооплáча се (от някого, от нещо)  
**zažel|et, -ím, 3. мн. -ejí/-í** св. (čeho) съжаля, počна да съжалявам (за нещо): ~ **et svého skutku** съжаля, počна да съжалявам за постъпката си

**zažert|ovat (si), -uji (si)/разг. -uju (si)** св. (s kým o čem, nad čím) пошегýвам се, počна да се шегýвам (с някого за нещо): ~ **ovat (si) s přáteli** пошегýвам се с приятели; ~ **ovat o vdávání** пошегýвам се на тѣма омъжване; на шегà заплáша с омъжване  
**zažih|at, -ám** нескв. книж. 1. (со) запáлвам, свѣт-вам (нещо): ~ **at lampy** запáлвам, свѣтвам лáм-пи 2. (со) спец. възпламенявам, запáлвам (не-що): ~ **at zápalnice** запáлвам фитили 3. обикн. третол. - **á** (коho, со) загрява, разпáлва (ня-кого, нещо)  
**zažír|at se, -ám se** нескв. 1. обикн. третол. - **á** (kam) впíва се, връзва се, прониква (някъде); сяжда, изяжда (нещо): **moli se ~ají do látek** молцѣте се увíват в платовѣте, ядàт платовѣте, сяждат платовѣте 2. обикн. третол. - **á** (kam) експр. връзва се, прониква (някъде); разяжда (нещо): **rez se ~al do kovu** рязàтa разяздаше метàла 3. (do čeho) разг. експр. вдълбочàвам се, зарàвам се, потъвам (в нещо): ~ **at se do studia, do četby** вдълбочàвам се, зарàвам се, потъвам в úчене, в чѣтене  
**zažít|í, -iji/разг. -iju** св. (со) 1. изживѣя, преживѣя, претърпя (нещо): ~ **it dvě války** преживѣя двѣ войни; ~ **it mnohé překvapení** изживѣя, пре-живѣя мнѡго изненади 2. изкарàм, прекàрам (време): **nejsmutnější Vánoce, jak jsem kdy ~il** най-тъжната Кòледа, кѡто някога съм пре-карвал 3. смѣля, асимилирам, усвой (храна и под.): ~ **it oběd** смѣля обед; ~ **it učební látku** прен. експр. асимилирам, усвой учѣбен материал  
**zažít|ek, -ku** м. изживяване, преживяване, впе-чатлѣние: **osobní ~ek** лично впечатлѣние; ~ **ky z cest** преживявания, впечатлѣния от пътува-не; **koncert byl pro něho velký ~ek** концѣртът бѣше за нѣго голямо преживяване  
**zažít|í, -í** ср. само в съчет. **dobré ~í!** наздраве! (пожелание след ядене)  
**zažít|ý, -á, -é** 1. изживян, преживян 2. смлян (за храна), асимилиран, усвоен: ~ **ý pokrm** смлянà хранà; ~ **é vědomosti** прен. експр. обработени, възприѣти, усвоѣни знàния  
**zaživa, za živa** нар. приживе; докато (някой) е жив: **pohřbít, upálit někoho** ~ погребà, изгоря жив някого  
**zaživac|í, -í, -í** анат. храносмилàтелен: ~ **í ústrojí** храносмилàтелен трáкт, храносмилàтелна систѣма; ~ **í potíže** смущѣния в храносмила-нето; ~ **í soda** сѡда за хлѣб, сѡда бикарбонат  
**zaživán|í, -í** ср. храносмилане  
**zaživ|at, -ám** нескв. 1. (со) изживявам, преживя-вам, претърпявам (нещо): ~ **at mnohé hořké chvíle** изживявам, преживявам мнѡго гор-чиви мýгове 2. (со) смýлам (храна)

**zažívatelný**, -á, -é **1.** смилаем: **snadno ~é pokrmy** лесно смилатели храня **2.** усвоим, достъпен за разбиране  
**záživně** нар. лесноразбираемо, увлекателно, достъпно: ~ **vyprávět** разказвам достъпно, увлекателно  
**záživnost**, -i жс. разбираемост, увлекателност, достъпност: ~ **výkladu** разбираемост, достъпност на изложението  
**zaživný**, -á, -é (лесно) разбираем, увлекателен, достъпен: ~á **čtba** увлекателно, достъпно четиво  
**zažloutle** нар. жълтеникаво  
**zažloutlý**, -á, -é жълтеникав, възжълт, пожълтял  
**zažloutnout**, обикн. *третол.* -ne св. **1.** пожълтее: **listí ~lo a opadalo** листата пожълтяха и опадаха; **tvář chorobně ~la** лицето болезнено прежълтя **2.** също и **zažloutnout se**, обикн. *третол.* -ne se зажълтее се: **okénka se tu a tam ~la ve tmě** тук-там в тъмнината (се) зажълтяха прозорчета  
**zažluklý**, -á, -é гранив, гранясал: ~á **slanina** гранива, гранясала сланина; ~é **máslo** граниво, гранясало масло  
**zažluknout**, обикн. *третол.* -ne св. граняса: **nechat ~nout tuk** оставя мазнина да граняса  
**zažmolit**, -ím св. (co) помачкам, почна да макам (нещо)  
**zažmouljat**, -ám св. (co) разг. **1.** помачкам, почна да макам (нещо) **2.** задъвча (нещо)  
**zažmouljit**, -ím св. (čím) разг. задъвча (нещо; с нещо): ~it **rtý** задъвча, започна да хапя устни  
**zažraný**, -á, -é **1.** (do čeho) *експр.* проникнал във вътрешността (на нещо): ~á **špina v podlaze** попила, набита в пода мръсотия; ~ý **rez na kovu** дълбока ръжда в метал **2.** разг. *експр.* запален, страстен: **je ~ý filatelista** той е запален, страстен филателист  
**zažrat se**, -eru se св. **1.** обикн. *третол.* -ere se (kam) впи се, врече се (някъде): **červ se ~ral do jablka** червеят се завря, скри се в ябълката **2.** обикн. *третол.* -ere se (kam) *експр.* врече се, набие се, проникне (някъде): **špina se mu ~rala do kůže** мръсотията се беше връзала, набива в кожата му **3.** (do čeho) разг. *експр.* вдълбоча се, зароя се, потъна (в нещо): ~rat se do studia вдълбоча се, зароя се, потъна в учене  
**zažvanit**, -ím св. (co) *експр.* избързолевя, избърборя (нещо)  
**zažvatlat se**, -ám se св. (s kým) *експр.* забърба се, заприказвам се (с някого): ~at se se sousedkami заприказвам се със съседки  
**zažvýkat**, -ám св. задъвча, подъвча  
**zbaběl**, -ec м. **1.** страхливец, бззливец, малодушен човек: **je slaboch, ale není ~ec** той е

слабохарактерен човек, но не е страхливец **2.** разг. женчо, пълзльо

**zbabělost**, -i жс. страхливост, малодушие, боязливост: **zradit ze ~i** извърша предателство от страх, от малодушие; **propadnout ~i** изпадна в малодушие, поддам се на малодушие

**zbabělý**, -á, -é страхлив, малодушен, боязлив; ~ý **žák** страхлив ученик; **ten voják je ~ý** този войник е боязлив, страхлив; ~é **chování** малодушно поведение

**zbabrat**, -ám св. (co) разг. *експр.* разваля, оплескам, проваля, опропастя (нещо): ~ala **oběd** тя оплеска обяда; ~at **velkou možnost** осуетя, проваля голяма възможност (за нещо); ~at si **život** опропастя, проваля си живота  
**zbahnělý**, **zbahnělý**, -á, -é **1.** разкалян: ~á **cesta** разкалян път **2.** тинест, размътен: ~é **vody** тинести, размътени води **3.** *експр.* упадъчен, гнил: ~á **morálka** гнил морал

**zbahnět**, -ím, 3. мн. -ějí/-í св. **1.** обикн. *третол.* -í разкаля се, покрива се с тиня, става тинест: **dno jezera ~ělo** дъното на езерото става тинесто, покрива се с тиня **2.** (co) *експр.* затлъча, подкопая, *прен.* омърся (нещо); предизвикам упадък (на нещо) **3.** *прен.* разпусна се, разплъа се: **duševně ~ěl** той се разплъ душевно

**zbalamutit**, -ím св. (koho – вин.) **1.** забаламодсам, заблудя, разг. шашна (някого): ~it **ně-koho sliby, chválou** забаламодсам, заблудя, шашна някого с обещания, с възхвали, с превъзнасяния **2.** направа (някого) на глупак

**zbankrotělý**, -á, -é **1.** банкрутирал, фалирал: ~ý **obchodník** фалирал търговец; ~ý **podnik** фалирало предприятие **2.** *прен.* изгорял, провалил се в политиката: ~ý **politik** провалил се политик

**zbankrotovat**, -uji/разг. -uju св. **1.** банкрутирам, фалирам: **bankéř ~oval** банкьрът фалира, претърпя банкрут **2.** *прен.* опропастя се, проваля се, претърпя крах: **jejich politika ~ovala** политиката им се провали, претърпя крах

**zbarvení**, -í ср. **1.** оцветеност, оцветяване, цвят, обогрениост: **zelené ~í** оцветяване в зелено **2.** биол. (защитна) окраска, оцветеност (при растения и животни): **charakteristické ~í muchomůrky** характерна оцветеност на мухоморка

**zbarvit**, -ím св. (co) **1.** боядисам, оцветя, обогря (нещо): ~it na **modro** оцветя, боядисам в синьо; ~it **krví** обогря в кръв **2.** *прен.* оцветя (нещо); придам някакъв характер (на нещо): **jeho řeč byla politicky ~ena** речта му беше политически оцветена, имаше политически характер

**zbarvit se**, обикн. *третол.* -í se св. **1.** боядиса се, оцвети се, обогри се **2.** *прен.* оцвети се, придобие някакъв характер



**zbarv|ovat, -uji**/разг. **-uju** несл. (со) боядисвам, обаярям, оцветявам (нещо): **mráz ~uje tváře do ruda** студът зачервява бузите  
**zbarv|ovat se**, обикн. *третол.* **-uje se** несл. боядисва се, оцветява се, обаяря се; придобива цвят: **zrající švestky se ~ovaly** узряващите сливи ставаха сини, посиняваха  
**zbásn|it, -ím** св. (со) **1.** напиша (нещо) в стихове; претворя (нещо) в поетична форма: **~it lidové pověsti** претворя в стихове народни предания **2.** рядко измисля си, изфантазирам (си), изфабрикувам (си) (нещо): **vyprávěl příběhy, jaké si jen dítě může ~it** той разказваше слъчки, каквито само едно дете може да си измисли  
**zbaš|it, -ím** св. (со) **1.** експр. излапам, нагъна, изям лакомо (нещо): **~il celý dort** той излапа цялата торта, разг. той нагъна цялата торта **2.** прен. хвана се на въдицата (за нещо); прие-ма (нещо) за истина, за чиста монета: **hned to ~ili** веднага се хванаха на въдицата  
**zbaven|í, -í** ср. (čeho) **1.** спасяване, избавяне (от нещо): **~í starostí, nepřijemností** спасяване, избавяне от грижи, от неприятности **2.** освобождение, сваляне (от длъжност и под.): **~í funkce** освобождение, сваляне от длъжност, от заема пост **3.** лишаване (от нещо); отнемане (на нещо): **~í státního občanství** лишаване от гражданство, от поданство; денатурализиране; **~í rodičovských práv** отнемане на родителски права  
**zbav|it, -ím** св. (koho, co koho, čeho) **1.** спася, избавя, освободя (някого, нещо от някого, от нещо): **~il ho strachu** той го освободи от страх; **~it společnost mafie** спася, избавя, освободя обществото от мафията **2.** лиша (някого, нещо от някого, от нещо): **~it někoho občanských práv** лиша някого от граждански права **3.** отстраня (нещо); изчистя (нещо от нещо): **~it pole plevelu** изчистя нива от плевели; **~it švestky pecek** изчистя сливи от костилки; извадя костилки от сливи; **~il vodu nečistoty** той изчисти водата от мръсотията **4.** отнема (нещо на някого): **~it důstojníka hodnosti** отнема чина на офицер, разжалвам офицер; **~it někoho naděje** прен. лиша някого от надежда  
**zbav|it se, -ím se** св. **1.** (koho, čeho) отгърва се, освободя се, избавя се (от някого, от нещо): **~it se dluhů** отгърва се от дългове; **~it se dotěrného člověka** отгърва се, освободя се от досаден човек; **nemohu se ~it pocitu, že...** разг. не мога да се отгърва от чувството, че...; **~it se kousavého psa** освободя се, отгърва се от хапещо куче **2.** (čeho) лиша се (от нещо); загубя (нещо): **~it se života** прен. самоубия се  
**zbav|ovat, -uji**/разг. **-uju** несл. (koho, co koho,

čeho) **1.** спасявам, избавям, освобождавам (някого, нещо от някого, от нещо): **~ovat někoho obav** избавям някого от страховете му; **kofein ~uje člověka únavu** кофейнът премахва умората на човек(а) **2.** лишавам (някого, нещо от някого, от нещо): **~ovali je všech výhod** лишаваха ги от всякакви привилегии **3.** отстранявам (нещо); изчиствам (нещо от нещо): **~ovat ořechy skořápek** очиствам орехи от черупките **4.** отнемам (нещо на някого): **~ovat někoho naděje** прен. лишавам някого от надежда  
**zbav|ovat se, -uji se**/разг. **-uju se** несл. **1.** (koho, čeho) отгървам се, освобождавам се, избавям се, спасявам се (от някого, от нещо): **~ovat se závazků, povinností** отгървам се от задължения, от ангажименти; **~ovat se nepřímých přátel** отгървам се, освобождавам се от неискрени приятели **2.** (čeho) лишавам се (от нещо), загубвам, губя (нещо): **jehličnaté stromy se ~ují spodních větví** иглолистните дървета хвърлят, губят долните си клони; долните клони на иглолистните дървета опадват, окъпват; **had se ~uje staré kůže** змията съблича старата си кожа  
**zbědovan|ý, -á, -é** окаян, жалък, беден: **být ve ~ém stavu** в окаяно положение съм; **~á stařena** окаяна старика; **~ý zevnějšek** окаяна, жалка външност; **~á vlast** бедно, окаяно отечество  
**zběh, -a** м. беглец, дезертьор: **tresty pro vojenské ~y** наказания за войници-дезертьори; **dopadnout ~a** хвана, заловя беглец  
**zběh|at, -ám** св. (со) обиколя, извървя, обходя, изброя, преброя (нещо): **~at celé město** обиколя, преброя целия град надлъж и нашир; **mnoho obchodů ~ala, ale pláštěnku nesehnala** тя обиколи много магазини, но не намъри дъждобран  
**zběhle** нар. *малко остар.* изкусно, сръчно, гладко, сведущо, компетентно: **hraje ~ na klavír** майсторски, изкусно свири на пиано; **~ mluví anglicky** свободно, гладко говори английски  
**zběhlost, -i** ж. опитност, сръчност, компетентност: **profesionální ~** професионална компетентност; **technická ~** техническа сръчност; **nabýt ~i** придобия сръчност, опитност  
**zběhl|ý, -á, -é** **1.** (–; v čem) опитен, изкусен, сръчен, умел (в нещо), знаещ (нещо); компетентен (в нещо, по нещо): **~ý překladatel** опитен преводач; **~ý ve svém oboru** компетентен в специалността си **2.** избягал, дезертирал: **~ý voják** дезертирал войник; **~ý zajatec** избягал пленник  
**zběhnout, -nu** св. (od čeho; z čeho; k čemu) **1.** избягам (от нещо; при нещо): **~nout ze studií**

изостава, зарежа слѣдване **2.** дезертира́м (от някъде, от нещo): **~l z fronty** то́й дезертира, избяга от фронта

**zběh|nout se**, обикн. третол. **-ne se** св. малко книж. слўчи се, ста́не (за събитие, за случка и под.): **vyprávěl, jak se věc ~la** то́й разка́зваше как е ста́нало това; **příhoda se ~la uprostřed města** това́ се слўчи насре́д града́

**zběhnut|í, -í** ср. воен. дезертира́не, дезертьо́рство: **oznámili jeho ~í** съобщи́ха за дезертира́нето му, за дезертьо́рството му

**zběl|et, -ím, 3. мн. -ejí/-í, рядко zběl|at, -ám** св. побелѣ́я, избелѣ́я, избледнѣ́я, пребледнѣ́я, побледнѣ́я: **hlava mu starostmi ~ela** глава́та му побелѣ́я от гри́жи; **leknutím ~ela** тя побледнѣ́я, пребледнѣ́я от упла́ха; **~el v obličejí** лице́то му пребледнѣ́я

**zběl|it, -ím** св. (со) малко о́стар. избѣ́ля (нещo); прида́м белота́ (на нещo): **čas ~il jeho tmavé vlasy** с вре́мето тѣмната му коса́ побелѣ́я

**zběsile** нар. **1.** бѣсно, побесня́ло, лўдо: **~sázet do loterie** бѣсно, лўдо зала́гам, игра́я на лoтѣрия **2.** ожесточе́но, свирѣ́по, нейстово, жесто́ко, я́ростно: **řvát, křičet ~** рева́, крещѣ́я нейстово; **bít ~** бия́ жесто́ко **3.** експр. бѣсно, вихрено, ужасно, кошма́рно: **~jet autem** бѣсно ка́рам кола́

**zběsilost, -i** жс. **1.** бѣс, лўдост: **dráždila ho vždycky až k ~i** тя вина́ги го дразне́ше, довежда́ше го до бѣс, до лўдост; тя вина́ги го вбѣся́ваше, влудѣ́ваше го **2.** ожесточе́ност, свирѣ́пост, шѣмет: **~zápasu** ожесточе́ност на схва́тка, на борба́; **~rozpoutaných živlů** прен. шѣметност на развѣхрили се стихии́

**zběsilý, -á, -é 1.** бѣсен, луд, ожесточе́н, свирѣ́п, нейстов, я́ростен: **~ý útok** я́ростна ата́ка, я́ростно нападе́ние; **~ý nepřítel** я́ростен вра́г; **křičel jako ~ý** то́й крещѣ́ше, викаше́ като лўд; **~ý vítr** бѣсен вѣ́тер; **~ý tanec** луд, бѣсен та́нц; **~é tempo** бѣсно, вихрено те́мпо; **~á hádka** ожесточе́на, свирѣ́па кавга́ **2.** експр. пошу́рял, побесня́л, налўднича́в: **~á myšlenka** безу́мна, налўднича́ва идѣ́я

**zběžně** нар. **1.** бѣгло, набѣ́рзо, мимоле́тно: **několik ~ napsaných veršů** ня́колко набѣ́рзо напи́сани сти́ха **2.** повѣ́рхностно, неза́дълбоче́но: **~si něco prohlédnout** разгле́дам не́що набѣ́рзо, повѣ́рхностно, в о́бщи ли́нии, разг. отго́ре-отго́ре; хвѣ́рля е́дин по́глед на не́що **3.** рядко о́стар. свобо́дно, гла́дко, без затрудне́ния: **mluvit ~ francouzsky** гово́ря свобо́дно фрѣ́нски

**zběžn|ý, -á, -é 1.** бѣгъл, мимоле́тен: **~ý pohled** бѣгъл, кра́тък, мимоле́тен, светка́вичен по́глед **2.** повѣ́рхностен, небре́жен: **~á prohlídka účtů**

неза́дълбоче́на, бѣгла провѣ́рка на сме́тки; **~á práce** небре́жна, немарли́ва ра́бота

**zbič|ovat, -uji/разг. -uju** св. (кого, со) наши́бам, набѣ́я с би́ч, с камши́к (ня́кого, нещo): **~ovat koně** наши́бам ко́н/ко́не с би́ч; **tvář ~ovaná deštěm** прен. наши́бано от дѣ́ждѣ́ лице́; **být ~ován výčitkami svědomí** експр. измѣ́чват ме, терза́ят ме угризѣ́ния на съве́стѣта

**zbídačel|ý, zbídačen|ý, -á, -é** обедня́л, разорѣ́н; пауперизи́ран: **~ý lid** оголя́л и обосѣ́л, обедня́л наро́д; **~á země** разорѣ́на страна́; **byl v ~ém stavu** то́й бе́ше в жа́лко състоѣ́ние

**zbídačen|í, -í** ср. обедня́ване, разорѣ́ване, разорѣ́ние; паупериза́ция: **válka nám způsobila velké ~í** война́та ни донѣ́се го́лямо обедня́ване, война́та ни разорѣ́

**zbídač|it, -ím** св. **1.** (кого, со) разорѣ́ (ня́кого, нещo); до́карам (ня́кого, нещo) до про́сяшка тоя́га; пауперизи́рам (ня́кого, нещo): **válka ~ila lid** война́та разорѣ́ наро́да **2.** (со) опу́стоша́, съси́пя (нещo): **povodeň ~ila údolí** наводне́ние опу́стоши́ доли́на́та

**zbídač|ovat, -uji/разг. -uju** несв. (кого, со) разорѣ́вам, обедня́вам (ня́кого, нещo); пауперизи́рам (ня́кого, нещo); опу́стоша́вам, съси́пвам (ня́кого, нещo): **~ovat dělnictvo** пауперизи́рам рабо́тничество; **velké město ~uje nebo mravně podlamuje** го́лемият гра́д разорѣ́ва или разла́га морално

**zbíh|at, -ám** несв. (od čeho; z čeho; k čemu) дезертира́м (от нещo; ня́къде): **~at z vojska** дезертира́м от войска́, от а́рмия

**zb|ít, -iji/разг. -iju** св. (кого – вин.) набѣ́я (ня́кого): **~ít koně bičem** набѣ́я ко́н/ко́не с камши́к ◆ **jit jako ~** прен. бя́го

**zblázn|it, -ím** св. (кого – вин.) **1.** побѣ́ркам, подлудѣ́я (ня́кого): **ten člověk mě ~í** то́зи човѣ́к ще ме побѣ́рка, ще ме подлудѣ́; **hudba mládež docela ~ila** му́зиката буквѣ́лно побѣ́рка младе́жта **2.** завѣ́ртѣ́ главата́ (на ня́кого): **dívka jej dokonale ~ila** момичѣ́то съвсѣ́м му завѣ́ртѣ́ главата́

**zblázn|it se, -ím se** св. **1.** побѣ́ркам се, полудѣ́я: **~il se z toho** то́й се побѣ́рка от това́; **~il ses?** да не си́ се побѣ́ркал? да не си́ полудѣ́л? ти́ луд ли си́? **vždyť se ne~í, když nepřijdu** ни́що

няма да му стәне, ако не дõйда **2.** (*do koho, do čeho*) *експр.* полудея, загубя си умà (*по някого, по нецo*): **~il se do hudby** тõй си загуби умà по мýзиката; **~ila se do pěkného kluka** тя си загуби умà по едно хубаво момчє; **já se ~ím radostí** ще се побъркам от радост

**zblbl|ý, -á, -é 1.** оглупял, глупав: **~ý piják** оглупял пияница **2.** (*do koho*) *грубо* луд от любов, пощурял от любов (*по някого, към някого*): **byla do něho strašně ~á** тя беше ужасно пощуряла по него

**zblbl|nout, -nu св. 1.** побъркам се, оглупея: **~nout z práce** побъркам се от работа **2. разг.** оглупея, затъпея: **alkoholik nakonec ~ne** алкохоликът накрая оглупява; **opakovat něco do ~nutí** *грубо* повтарям нещо до втръсване **3.** (*koho – вин.*) *разг.* подлудя, побъркам, пощуря (*някого*); направа (*някого*) луд: **ten rámus nás ~ne** ще се побъркаме от този шум; този шум ще ни пощуря **4. (co) разг. грубо** проваля, разваля (*нецo*): **tys ale to ~nul** ама и ти я провалил та я работа

**zbled|ý, -á, -é** преbledнял, побледнял: **obličej ~ý strachem** преbledняло от страх лице; **~é rty** побледнели устни

**zbled|nout, -nu св.** преbledнея, побледнея, изbledнея: **~nout jako stěna** преbledнея като платно, като стена; стана бял като платно, като стена; **~nout únavou** преbledнея от умора; **herecká sláva časem ~ne** *прен.* с времето славата на актьора залязва

**zblízka нар. 1.** отблиз(к)o: **dívat se, pozorovat něco ~** гледам, наблюдавам нещо отблизо; **hosté přišli ~ i z daleka** дойдõха гõсти от близо и далеч; **střílet ~** стрелям в упор; **boj ~ воен.** ръкопашен бой **2.** подробно, нашироко, в детайли: **poznat ~ něčí povahu** опозная отблизо нечий характер; **prozkoumat problém ~** подробно проуча проблем

**zbloudil|ý, -á, -é** блуждаещ, заблуден: **~á střela** заблуден куршум; **~ý houbař, turista** изгубил **syna na pravou víru** върна блудния син към правата вяра

**zbloud|it, -ím св. 1.** заблудя се, загубя се, сбъркам пътя: **~it v mlze** заблудя се, загубя се в мъгла **2.** сбъркам, объркам се, сгреша: **je mu třeba pomoci, i když ~il** трябва да му се помогне, макар че е сгрешил; **~it z pravé víry а) църк.** изпадна в ерес **б) прен.** отклоня се от правия път

**zbohatl|í, -ka м.** новобогаташ: **váleční ~ci** новобогатãши от войната; **vynášet se jako ~k** надувам се, големея се като новобогатãш **zbohatl|ý, -á, -é** (ново)забогатял, (ново)замогнал се, напечелил пари (*обикн. бързо и нечестно*): **~í spekulanti** новозабогатели спекуланти, мошеници; **~ý měšťák** еснаф, (ново)замогнал се буржоа

**zbohat|nout, -nu св. 1.** забогатея, замõгна се, напечеля се (*обикн. бързо и нечестно*): **obchodníci rychle ~li** търговците бързо забогатяха **2. (čím) обогатя се (с нецo): knihovna ~la novým přírůstkem** библиотеката се обогати с нова партида книги

**zbojko|ovat, -uji/разг. -uju св. (co)** бойкотирам (*нецo*)

**zbojnick|ý, -á, -é 1.** хайдúшки, разбõйнически; бунтãрски, бунтõвнически, разми́рнически: **~é písně** хайдúшки пèsни; **mít ~ou krev** имам бунтõвна, разми́рна, хайдúшка кръв; **~á pečeně** *готв.* пèчено по хайдúшки, пèчено на шипи **2.** разбõйнически, вагабõнтски, калпазãнски

**zbojnictv|í, -í ср. 1.** хайдúтство, разбõйничество; бунтãрство, разми́рничество: **dát se na ~í** стана хайдúтин **2.** разбõйничество, вагабõнтщина; буйност, невъздържаност

**zbojn|í, -ka м. 1.** хайдúтин, разбõйник; бунтõвник, бунтãр: **nejsou ani zloději, ani lupiči, ale ~ci** тє не сà нито крадци, нито бандити, а хайдúти; **dát se mezi ~ky** стана хайдúтин **2.** разбõйник, бандит, вагабõнтин; буйн човек, калпазãнин; *диал.* хайдúк: **krotili malého ~ka** тє укротяваха малкия вагабõнтин

**zborcen|ý, -á, -é 1.** изкорубен, изкривен: **~ý trám** изкривена, измётната гредà **2.** срутен, събõрен, рúхнал, паднал, изкривен: **~á střecha** събõрен, паднал, рúхнал покрив **3. прен.** пропáднал, рúхнал, осуетен: **~é naděje** рúхнали надежди

**zbort|it, -ím св. (co) 1.** събõря, срина, срута (*нецo*): **přívál vody ~il most** прииждащата вода събõри моста **2. прен.** възпрепятствам, проваля, осуетя (*нецo*); попрèча (*на нецo*): **~it někomu plány** осуетя плановете на някого

**zbort|it se, обикн. третол. -í se св. 1.** изкриви се, измётне се, изкоруби се: **rám se ~il** рамката се измётна, изкриви се **2.** събõри се, срути се: **stavba se ~ila** строижът се срути; **zed' se ~ila** стената се срути **3. прен.** пречу́пи се, рúхне: **něco se v něm ~ilo** нещо се пречу́пи в него

**zbořen|í, -í ср.** събãряне, разрушãване, срутване, разваляне: **dům je na ~í** къщата е за разрушãване, за събãряне

**zboř|it, -ím св. (co)** разрушà, събõря, срута (*не-*

**zbraň|ovat, -uj|/разг. -uju** (несв. (коти в чет) книж. попречвам, прѣча (на някого в нещо); не допѹскам (някой да извърши нещо): ~ovat dceři v sňatku прѣча на дъщеря си да склѹчи



браќ; **~ovala mu odejít** тя го задържае, пречеше му да си тргне  
**zbrázdlit, -ím** св. (со) 1. обикн. трепол. **-í** набразди, набрѣчка (нещо) (за вятър и под.; прен. за грижи и под.): **vitr ~il hladinu rybníka** вятърът набрѣчка, набразди повърхността на езерото; **starosti mu ~ily čelo** прен. грижи набраздиха челото му 2. книж. пропътувам, пребрѣдя, избрѣдя (нещо): **~il mnoho moří** той пребрѣди много морета  
**zbrkle** нар. 1. припрѣно, едно през друго: **mluvit ~** говѣря припрѣно, едно през друго 2. немислено, безразсѣдно, смѣхнато: **jednat ~** дѣйствието немислено, безразсѣдно  
**zbrklost, -i** жс. безразсѣдство, безразсѣдност, неразумност, немисленост: **neočekával takovou ~** той не очакваше такѡва безразсѣдство, бѣше изненадан от такѡва безразсѣдство  
**zbrklý, -á, -é** 1. немислен, прибрзан, припрѣн: **~ý člověk** припрѣн чѡвѣк; **~é jednání** прибрзани, немислени дѣйствиа; **~á odpověď** немислен ѡтговор; **mít ~ý úsudek** преценката ми е прибрзана, недостѣтъчно аргументирана 2. безразсѣден, смѣхнат, шур: **~ý stařec** смѣхнат старец  
**zbrocený, -á, -é** книж. опрѣскан, облян, залян: **tvář ~á krví** окървавѣно, обляно в крѣв лице  
**zbroj, -e** жс. 1. истор. доспѣхи, брѡня: **rytíř ve ~i** рицар с доспѣхи 2. снаряжение: **voják v plné ~i** войник в пълно бѡйно снаряжение  
**zbrojař, -e** м. фабрикант, производител на оръжие; оръжен магнат: **~i mají velké zisky** производители на оръжие имат голѣми печалби  
**zbrojařský, -á, -é** военнопromышлен, оръжен, военен: **~ý průmysl** военна промишленост; **~é zisky** печалби от военната, от оръжейната промишленост  
**zbrojařství, -í** ср. военна, оръжейна промишленост; оръжейно производство; производство на оръжие  
**zbrojní, -í** ср. въоръжаване: **závody ve ~i** надпревара във въоръжаването; **horečné ~i** трѣскаво въоръжаване; **uzavřít smlouvu o omezení ~i** сключѡ договор за ограничаване на въоръжаването  
**zbrojník, -a, -y** жс. истор. воен. склад за оръжие; арсенал; оръжейна  
**zbrojník, -e** м. 1. стар. оръжейник; производител, търговец на оръжие: **mistr ~** майстор-оръжейник 2. воен. военен, който ѡтговаря за оръжието (в казарма)  
**zbrojit, -ím** несов. 1. (кого, со) въоръжавам (някого, нещо); произвеждам оръжие (за някого, за нещо); снабждам (някого, нещо) с оръжие:

**~it lid** въоръжавам народ; **~it sousedy** въоръжавам съсѣди, съсѣдни страни 2. в съчет. **~it lokomotivu** жс.п. зареждам локомотив с гориво  
**zbrojní, -í, -í** оръжен: **~í závod** оръжен, военен завод; **~í program** програма за въоръжаване; **~í pas** разрешително, стар. билет за носене на оръжие  
**zbrojnice, -e** жс. 1. склад за оръжие; арсенал: **městská ~e** градски арсенал 2. в съчет. **požární ~e** пожарна (помещение)  
**zbrojnoš, -e** м. истор. 1. оръженосец 2. дружинник, бѡец; въоръжен член на военна дружина (на княз и под.): **rytíř se svými ~i** рицар със свѣтата си; **~i pravdy** прен. защитници на истината; борци за истината  
**zbrojovka, -y** жс. оръжейна фабрика, военен завод  
**zbrotít, -ím** св. (со čím) книж. опрѣскам, изпрѣскам, обля, намѡкря (нещо с нещо): **~it krví** обля в крѣв, окървавя; **~it dopis slzami** обля писмо със слзи  
**zbrousit, -ím** св. (со, рядко koho) обикн. експр. обикѡля, обхѡдя (нещо, някого); пропътувам, пребрѣдя, обхѡдя надлѣж и нашир (нещо): **~it celý svět** пропътувам, пребрѣдя цѣлия свѣт; **~ila všechny příbuzné** тя обикѡли всѣчки роднини; **ta věc ~ila všechny instance** прен. тѡзи въпрос бѣше разгледан кѣде ли нѣ, по много инстанции; тѡзи въпрос обхѡди всѣчки инстанции  
**zbrožovat, -uji/разг. -uju** св. (со) рядко свѣржа, съшия (нещо) в брошѣра: **~ovala projev během noci** през нощта тя съши речта в брошѣра  
**zbrunátnělý, -á, -é** почервенѣл, налят с крѣв, тѣмночервен, мѡрав: **obličej ~ý hněvem** почервенѣло от гняв лице; **mrazem ~ý nos** почервенѣл, мѡрав от стѣд нос  
**zbrunátnět, -ím, 3. мн. -ějí/-í** св. почервенѣя; стана тѣмночервен, мѡрав; наля се с крѣв: **~ěl zlostí** от яд, от злоба тѡй почервенѣ до крѣв; **~ěl ve tváři hněvem** тѡй стана мѡрав от яд, щѣше да се прѣсне от яд  
**zbrusu** нар. само в съчет. **~ nový** съвсѣм нов, чѣсто нов: **~ nový oblek** съвсѣм нов, чѣсто нов костюм; **~ nový nábytek** съвсѣм нови мѣбели; **je to něco ~ nového** това е нѣщо съвсѣм ново  
**zbryndat, -ám** св. (со čím) 1. долѣя с водѣ, разводня (нещо); разваля, разг. крѣстя (питие с вода): **~at pivo sodovkou** долѣя бѣра с газѣрана водѣ; **~at mléko vodou** разводня мляко, разг. крѣстя мляко с водѣ 2. експр. оплѣскам, оцапам, разваля, опропастѣя (нещо с нещо): **~al si život** тѡй си опропастѣя живота; **všecko jsem ~al** всѣчко оплѣсках

**zbrzd|it, -ím** *св. (со)* **1.** намаля скоростта (на не-  
що); леко натисна спирачки (на кола): **po-  
dařilo se mu včas ~it vůz** той успя навреме да  
намаля скоростта на колата **2.** забавя (нещо):  
**~il výstavbu** той забави строителството  
**zbud|ovat, -uji/разг. ују** *св. (со)* построя, из-  
градя, издигна (нещо): **~ovat novou školu** по-  
строя ново училище; **~ovat pomník** издигна  
паметник; **~ovat hráz** изградя бент, язовир  
**zbůhdarma** *нар. книж.* напразно, напусто, без-  
полезно, безпричинно; *книж.* всъе: **~ utra-  
cené peníze** напразно изхарчени пари; **~ utra-  
cené životy za války** напусто, нелепо загинали  
хора по време на война  
**zbujn|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í** *св.* стана (по-)бъен;  
пощуря, побеснея: **děti o prázdninách ~ěly**  
децата пощуряха през ваканцията  
**zbujník, -a** *м. експр.* немирник, палавник, ва-  
габонтин  
**zbuntovat, zbuntovat se** *вж. sbuntovat, sbun-  
tovat se*  
**zburc|ovat, -uji/разг. -ују** *св. 1. (кого, со)* с шъм,  
рязко разбужда, събужда, стресна (някого, нещо):  
**~ovat chlapce ze spánku** рязко събужда мом-  
че; **~ovat něčí svědomí** *прен.* разбужда нечия  
съвест **2. (кого, со)** пробужда, подбужда, събужда,  
разбунтувам (някого, нещо): **~ovat lid k**  
**povstání** подбужда, вдигна народа на въстание  
**3. (со)** *експр.* провокирам, предизвикам,  
създам, събужда (впечатление и под.): **~ovat**  
**odpor** предизвикам, събужда съпротива  
**zbyrokratiz|ovat [-ty-], -uji/разг. -ују** *св. (кого,  
со)* бюрократизирам (някого, нещо): **~ovat**  
**vedení** бюрократизирам ръководство  
**zbyrokratiz|ovat se, -uji se/разг. -ују se** *св.*  
бюрократизирам се: **státní správa se ~ovala**  
държавното управление се бюрократизира  
**zbystř|it, -ím** *св. (со)* засиля, напрегна (нещо),  
*обикн. в съчет.* **~it zrak** напрегна зрение; **~it**  
**sluch** наостря уши; **~it pozornost** напрегна,  
изостря внимание; **~it krok** ускоря крачка  
**zbýt, zbudu/zbydu** *св. 1. обикн. третол.* **zbude/  
zbyde** (*z čeho*) остане (от нещо): **zbylo mi**  
**pět korun** останаха ми пет крони; **z pěti dětí**  
**zbyly naživu jen dvě** от пет деца живи оста-  
нали само две; **nezbylo nic jiného, než...** не  
остана нищо друго  
**остана стар ерген/стара мома; остана неже-**  
**нен/неомъжена 2. (по кот, по чет; на кого,**  
**на со)** остана (след някого, след нещо; за ня-  
кого, за нещо): **zbyly po něm dluhy** той оста-  
ви дългове след себе си; **na mládí zbude jen**  
**vzpomínka** от младостта ще остане само  
спомен  
**zbytečně** *нар.* напразно, безполезно, излишно:

**šel jsem tam ~** напразно отидох, ходих там; **~  
dlouhý referát** излишно дълъг доклад; **~  
plakala** тя плачеше напразно  
**zbytečnost, -i** *ж.* **1.** нещо излишно, безполезно,  
ненужно: **kupoval ~i** той купуваше излишни,  
ненужни неща **2.** безцелност, безполезност: **~  
práce** безцелност, безполезност на работа, на  
труд  
**zbytečn|ý, -á, -é** **1.** излишен, ненужен: **~á ztráta**  
**času** излишна загуба на време; **~ý strach** не-  
нужен, излишен страх **2.** безполезен, без-  
смислен: **~á oběť** безсмислена жертва; **to je**  
**~é** безсмислено е; **je ~é o tom mluvit** без-  
полезно е да се говори за това  
**zbyt|ek, -ku** *м.* **1.** остатък, излишък: **~ek jídla**  
остатък от храна; **~ek života** остатък от живота;  
**~ky cigaret** фасове; **dokončit beze ~ku** за-  
върша нещо напълно, без остатък; **sto je**  
**dělitelné dvaceti beze ~ku** *мат.* сто се дели  
без остатък на двацет **2.** ресто: **~ek si nechte**  
задръжете рестото **3. обикн. мн. **zbyt|ky, -ků**  
остатки, остатъци: **~ky opevnění** останки от  
кръпостна стена, от укрепление  
**изход: není ~í, musím už jít** няма как, вече  
трябва да си ходя  
**zbytkov|ý, -á, -é** остатъчен: **~ý statek** *истор.*  
имение, възникнало като остатък при позем-  
лената реформа в Чехословакия след Пър-  
вата световна война; **~ý ledovec** *геол.* оста-  
тъчен ледник, глётчер; **~ý vzduch (v plicích)**  
*физиол.* остатъчен въздух (в белите дробове);  
**~ý magnetismus** *физ.* остатъчен магнетизъм  
**zbytnělost, -i** *ж.* **1.** увеличеност, раздутост: **~  
státní správy** раздутост на държавна адми-  
нистрация **2. мед. биол. хипертрофия, раз-  
растване: **~ štítné žlázy** хипертрофия на щи-  
товидната жлеза  
**zbytně|ý, -á, -é** **1.** прекомерно увеличен, раз-  
ширен, раздут: **~ý státní aparát** раздут дър-  
жавен апарат **2. мед. биол. хипертрофиран,  
увеличен: **~é srdce** биволско сърце; неесте-  
ствено, прекомерно увеличено сърце; **~é**  
**mandle** хипертрофирани, увеличени сливици;  
**~á prostata** увеличена простата  
**zbytně|í, -í** *ср.* **1.** разрастване, раздъване: **~í**  
**stavu** *прен.* разрастване, раздъване на персо-  
нал, на щат **2. мед. биол. хипертрофия, раз-  
растване: **~í nosní mandle** хипертрофия на  
третата сливица  
**zbytn|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í** *св. 1.* наедрия, увеличи-  
се, наля се: **mladá žena ~ěla** младата жена  
наедрия, напълня, наля се, *експр.* надебеля, на-  
пишката **2. обикн. третол. -í** *прен.* раздъе се,  
разрасне се, прекомерно се увеличи: **v posled-**********

**ní době byrokratický aparát ~ěl** административният апарат в последно време се разрасна  
**3. обикн. третол. -í мед. биол.** хипертрофия се, увеличи се, разрасне се: **štítná žláza ~ěla** мед. щитовидната жлеза хипертрофия  
**zbytn|ý, -á, -é 1.** който може да се прежали; без който може да се mine и спец.: **spousta ~ých věcí** много, множество неща, без който може; **~é zboží** икон. стоки не от първа необходимост  
**2. остар.** останал, остатъчен: **~ý houf** истор. воен. резерв  
**zbývajíc|í, -í, -í** оставащ, останал: **přinesl ~ částku peněz** той донесе останалата сума  
**zbýv|at, -ám** неств. **1. обикн. третол. -á (z čeho)** остава (от нещо): **~á (udělat) ještě mnoho práce** остава (да се свърши) още много работа; **co mi ~á?** какво ми остава? **ne~á nic jiného než...** не остава нищо друго, освен...; **ne~á mu k tomu odvahy, sil** за това не му достига смелост, сили **2. (po kom, po čem; komu, čemu)** оставам (след някого, след нещо; за някого, за нещо): **po zemřelém nic ne~á** нищо не остава след покойника; покойникът не остава ♦ **pozemě** поговорка предпазливостта никога не е излишна; **~at na ocet** оставам стар ерген/стара мома; оставам неженен/неомъжена  
**zcen|at, -ám** нар. изцяло, напълно, съвсѐм, абсолютно: **~ nově šaty a) съвсѐм нова рокля б) съвсѐм нови дрехи; být si ~ jistý** съвсѐм, напълно, абсолютно сигурен съм; **věnovat se ~ manželovi** изцяло се посвещавам на съпруга си; **mluvit ~ správně** говоря съвсѐм правилно; **je to něco ~ jiného** това е съвсѐм друго нещо; **~ určitě** непременно  
**zcentraliz|ovat, -uji/разг. -uju** св. (co) централизирам (нещо): **~ovat státní správu** централизирам държавното управление; **~ovat výzkum** централизирам изследвания  
**zcenzur|ovat, -uji/разг. -uju** св. (co) цензурирам, подложда на цензура (нещо): **~ovat článek** цензурирам статия; **vždy ~ovala jeho slova** тя винаги цензурираше думите му  
**zcepeně|lý, -á, -é 1.** умрял, мъртъв, издъхнал (за животно): **~ý pes** умряло куче **2. експр.** псовисал, пукнал (за човек): **být ~ý hrůzou** прен. вдървен съм, вцепенен съм от страх  
**zcepen|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í** св. експр. **1. обикн. третол. -í** умрѐ, издъхне (за животно): **kůň ~ěl** конят умря **2. псовисам, пукна (за човек)** **3. обикн. третол. -í** изсѐхне, втвърди се, вцепені се: **proč ne~ěl jazyk rouhačům?** защо не изсѐхна езикът на богохулниците?  
**zcest|ovat, scest|ovat, -uji/разг. -uju** св. (co) пропътувам, пребрѐдя, измина, пребрѐдя,

обхѐдя (нещо): **reportér ~oval celou Afriku** репортерът е пропътувал, пребрѐдил цяла Африка  
**zciviliz|ovat, -uji/разг. -uju** св. (koho, co) цивилизѐвам (някого, нещо)  
**zciviliz|ovat se, -uji se/разг. -uju se** св. цивилизѐвам се: **zaostalé oblasti se ~ovaly** изостаналите области се цивилизѐваха  
**zcizen|í, -í** ср. юрид. **1.** присвѐяване **2.** отчуждаване  
**zcizen|ý, рядко zczizelý, -á, -é** книж. отчужден, равнодушен, охладнѐл  
**zciz|it, -ím** св. книж. **1. (co)** присвѐя, открадна, отнѐма, похитѐ (нещо): **student ~il vypůjčenou knihu** студентът присвѐй взѐтата на заем книга **2. (co komu)** юрид. отчуждѐ, отнѐма, конфискувам (нещо на някого): **stát ~il majetek odsouzeného** държавата отнѐ, конфискува имѐществото на осѐдения  
**zciz|ovat, -uji/разг. -uju** неств. книж. **1. (co)** присвѐявам, открадвам, похищавам (нещо) **2. (co komu)** юрид. отчуждавам, отнѐмам, конфискувам (нещо на някого)  
**zcuchan|ý, -á, -é 1.** разрѐшен: **~é vlasy** разрѐшена коса **2. смѐчкан, изпомѐчкан, неподдържан: ~ý kapesník** смѐчкана нѐсна кърпичка; **~á zahrada** неподдържана градина  
**zcuch|at, -ám** св. **1. (co)** разбѐркам, разрѐша, оплетѐ (нещо): **~al jí vlasy** той ѝ разрѐши косите; **kočka mi ~ala nitě** кѐтката ми обѐрка, оплетѐ конците **2. (co)** повредѐ, развалѐ, унищожѐ (нещо): **~at šaty, oblek** развалѐ (пришине и под.) рѐкля, костюм **3. (koho – вин.)** рядко експр. разкритикувам (някого); пѐсна, разнесѐ злослѐвия (по адрес на някого); разг. оплѐя (някого): **v novinách ho ~ali** оплѐяха го във вѐстника  
**zcukernatě|lý, -á, -é** захарѐсан: **~ý džem** захарѐсан конфитѐр  
**zcukernat|ět, обикн. третол. -í, 3. мн. -ějí/-í** св. захарѐса се: **med ~ěl** медът се захарѐса  
**zcčásti** нар. малко книж. отчѐсти, частично, донѐкъде, не съвсѐм: **~ zničený dům** частично събѐрена къща, полѐсрутена къща; **cesta vedla ~ lesem** пѐтят на местѐ минѐваше през горѐта; **~ si to sám zavinil** ко извѐстна стѐпен той сѐм си е винѐвен за това  
**zčechr|at, -ám** св. (co) **1.** разбѐхна, отѐпам (пух и под.): **~ala peřiny** тѐ отѐпа, разбѐхна пѐхените юргѐни **2.** разрѐша (коса и под.): **~ala mu vlasy** тѐ му разрѐши косѐта **3. текст.** разбѐя, развлѐча (нещо) на дарѐк  
**zčernal|ý, -á, -é** почернѐл: **~é dřevo** почернѐло дървѐ; **~é stříbro** потъмнѐло сребрѐ; **~ý strop** почернѐл тавѐн

**zčern|at, -ám** св. почернѣя: **zub mu ~al** зъбът му потъмня, почерня; **kov na vzduchu ~al** метала потъмнява ♦ **ač ~ám jestlo** не е истина ♦ **není pravda** да пукна, ако не е истина; **zavřou ho, až ~á** разг. експр. той ще изгние в затвора  
**zčerstva** нар. разг. 1. прясно, току-що, наскоро, неотдавна: ~ **napadlý sníh** прясно навалял сняг; ~ **jmenovaný vedoucí** току-що назначен началник 2. бързо, набързо: **přines mi to, ale hezky** ~ донеси ми го, но бързичко, без бавене  
**zčerven|ý, -á, -é** зачервен, почервенял: **oči ~é pláčem** зачервени от плач очи; **mrazem ~é ruce** почервенели от студ ръце  
**zčerven|at, -ám** св. 1. почервенѣя, зачервя се: **tváře jí ~aly** бузите ѝ се зачервиха; **maso v troubě ~alo** месото във фурната се зачерви ♦ **~á jako červená** червен ♦ **~ala rozpaky** тя се изчерви от смущение ♦ **~á jako červená** червен ♦  
**zčervivě|ý, -á, -é** червясал, червив: ~é **jablko** червива ябълка; ~é **ořechy** червиви орехи  
**zčervivě|t, zčervavě|t**, обикн. третол. -í, 3. мн. -ějí/-í св. червяса, хване червей, стане червив: **letos ovoce ~ělo** тази година плодовете червясаха  
**zčeř|it, -ím** св. (со) 1. обикн. третол. -í набръчка, нахъдри, набразди (водна повърхност и под.) (за вятър и под.): **vítr ~il mořskou hladinu** вятърът набразди, нахъдри морската повърхност 2. хум. леко разклъта (нещо): ~it **roztok ve zkumavce** леко разклъта разтвор в епруветка  
**zčeř|it se**, обикн. третол. -í се св. набръчка се, нахъдри се, набразди се (за водна повърхност и под.): **rybník se ~il** езерото се нахъдри, набразди от вълни; **obilí se větrem ~ilo** житата се разплюяха, развълнуваха се от вятъра  
**zčešt|it, -ím** св. (со) 1. чехизирам, бохемизирам (нещо) 2. преведа (нещо) на чешки език: **Němka si ~ila své příjmení** германката преведе фамилното си име на чешки език  
**zčešt|it se, -ím se** св. чехизирам се, бохемизирам се: **rodina se ~ila** семейството се чехизира, натурализира се в Чехия  
**zčešt|ovat, -uji/разг. -uju** несв. (со) 1. чехизирам, бохемизирам (нещо) 2. превеждам (нещо) на чешки език: ~ovat **cizí termíny** превеждам чужди термини на чешки език  
**zčistaj|asna, z čista jasna** нар. внезапно, изведнъж, изневиделица, като гръм от ясно небе: ~ **se tu objevil** той се появи изневиделица, като гръм от ясно небе  
**zčtyřnásob|it, zčtyřnásob|it, -ím** св. (со) увелича четири пъти, умножа по четири, учетворя

(нещо): **výdaje na rekreaci se ~ily** разходите за почивка се увеличиха четири пъти

**zda I, zdali I** съюз дали, ли: **ptal se, ~ má také přijít** той попита трябва ли (и той) да дойде; **nevím, ~ se mi to podaří** не зная/не знам дали ще успяя; **nevím, ~ by nebylo lépe odejít** не зная/не знам дали не е по-добре да си отида; **záleží na tom, ~ to všichni pochopí** зависи от това дали всички ще разберат; зависи от това всички ли ще разберат; **viš, zdali přijde?** знаеш ли дали ще дойде?

**zdaleka, z daleka** нар. 1. отдалеч(е): ~ **ho viděl přicházet** той отдалеч(е) го виждаше да идва, че идва; **už ~ se mu vyhnul** той го заобиколи отдалеч(е) 2. в съчет. ~ **ne** съвсѣм не, изобщо не: **ani ~ se mu nevyrovná** съвсѣм не може да се сравнява с него, изобщо не може да се мери с него; **to ~ není všechno** това съвсѣм не е всичко, това далеч(е) не е всичко 3. отдалеч(е), внимателно: **začít ~** започна отдалеч(е), със заобикалки

**zdá|li, z dá|li, zdálky** нар. отдалеч(е), от разстояние: ~ **bylo slyšet volání** отдалеч(е) се чуваха викове; **už ~ zdravil** той поздравяваше още отдалеч(е), от разстояние

**zdalipak**, по-рядко **zda II, zdali II** частица дали, ли: ~ **se na mne ještě pamatujete** помните ли ме още? дали ме помните още? **kdo bude první, ~ já či ty?** кой ще бъде пръв, (дали) аз или ти?

**zdaně|ní, -í** ср. облагане с данъци: ~í **luxusního zboží** облагане на луксозни стоки с данъци

**zdaně|ný, -á, -é** облòжен с данъци

**zdán|í, -í** ср. 1. мираж, фикция: **bylo to pouhé ~í** това беше само мираж ♦ **~í** няма и следà, и помен от сняг 2. представа, впечатление: **ten mladík budí ~í poctivosti** този младец прави впечатление на почтен, **~í** няма и следà, и помен от сняг 3. **ošar.**

предположение, мнение, представа, понятие: **má o tom jen matné ~í** по този въпрос той/тя има само смътна представа; **nemá o tom ani ~í** той/тя няма и понятие от това; **nemám ~í, kam šel** нямам понятие къде отиде, разг. хабѣр си нямам къде отиде

**zdan|it, -ím** св. (со) облòжа (нещо) с данък: ~ili **dovoz dost vysoko** вносът беше облòжен с доста висòк данък; ~it **všechny příjmy** облòжа всички доходи, приходи с данък

**zdaniteln|ý, -á, -é** фин. облагаем: ~ý **příjem** облагаем доход

**zdánlivě** нар. привидно, мнимо, лъжливо: ~ **zlepšený stav věcí** привидно подобрено съ-



стояние на нещата; ~ **snadný přístup** привидно лесен достъп  
**zdánlivost, -i** ж. привидност, мнимост, измъмност: ~ **věci** привидност на нещата; ~ **proti-kladu** мнимо противоречие  
**zdánlivý, -á, -é** привиден, въображаем, мним, лъжлив, измъмен: ~**ý pokrok** привиден, въображаем прогрес; ~**á smrt** мнима смърт; ~**á lhostejnost** привидно равнодушие; ~**ý pohyb nebeských těles** астр. въображаемо движение на небесните тела; ~**ý horizont** астр. въображаем хоризонт  
**zdaň|ovat, -uji/разг. -uju** неслв. (со) облагам (нещо) с данък: ~**ovat zboží z dovozu** облагам с данък вносни стоки; ~**ovat honoráře** облагам хонорари с данък  
**zdar I** междум. като поздрав **sportu ~!** спорт. сполука, успех в спорта! **lovu ~!** лов. наслука, успех в лова! ~, **pane generále!** воен. здраве желаем, господин генерал!  
**zdar II, -u** м. 1. успех, сполука: **provést úkol se ~em** изпълня задача с успех; **přát závodníkům mnoho ~u** желая успех, сполука на състезателите; **mnoho ~u!** на добър час! успех!  
**zdarma** нар. безплатно, даром; книж. безвъзмездно: **dostat učebnice ~** получа учебници безплатно; **lístek ~** безплатен билет; гратис; **poskytnout knihy ~** предоставя книги безвъзмездно  
**zdarně** нар. малко книж. успешно, удачно, благополучно: ~ **skončit studia** успешно завърша следването си; ~ **se vrátil z cesty** той се върна благополучно от пътуване; ~ **vychovat děti** успешно, удачно възпитавам деца  
**zdařn|ý, -á, -é** 1. книж. успешен, сполучлив, благоприятен: ~**ý pokus ve výrobě** успешен опит в производството; ~**ý výsledek** благоприятен резултат 2. добър, успешен, добре възпитан: **měli ~ého syna** те имаха добър син; синът им се справяше, имаше успех  
**zdařbůh** междум. на добър час! (обикн. миньорски поздрав)  
**zdařile** нар. успешно, сполучливо: ~ **organizovaná soutěž** успешно организиран конкурс  
**zdařil|ý, -á, -é** успешен, сполучлив: ~**á práce** успешна, резултатна работа; ~**ý pokus** сполучлив опит; ~**ý obraz** сполучлива картина  
**zdař|it se, обикн. третол. -í se** св. удаде се, излезе сполучлив, успешен: **atentát se (ne)~il** атентатът (не) успя; **pokus se ~il** опитът успя, излезе сполучлив; **ne~í se mu to** той няма да успее  
**zdat se, zdám se** неслв. 1. по-често третол. **zdá se (koti)** изглежда, струва се (на някого); (някой) има чувството, впечатлението (, че

...): **zdá se (mi), že nemáte radost** изглежда не се радвате; имам чувството, че не се радвате; **zdá se mi to drahé** това ми се струва скъпо; **zdá se (mi), že bude pršet** изглежда ще вали; като че ли ще вали; май че ще вали; **zdá se mi, že někdo jde** струва ми се, че някой идва; като че ли някой идва; **jak se zdá...** както изглежда...; **zdálo se mu, že...** струваше му се, че... 2. обикн. третол. **zdá se (koti co, o kot, o čem)** присънва се (на някого); (някой) сънува (нещо): **zdálo se mu, že...** той сънува, че...; **ať se ti/vám něco hezkého zdá!** приятни сънища! **co se ti zdálo?** (ти) какво сънува? **zdálo se mi o vás** сънувах ви; **zdál se mi báječný sen** сънувах чудесен сън; **byť, o jakém se mi ani nezdálo** апартамент, какъвто не съм и сънувал(а) 3. (koti jaký, čím) изглеждам (на някого някакъв), имам вид (на някакъв), правя впечатление (на някакъв); струвам се (на някого някакъв): **otec se mi zdál nemocný** баща ми изглеждаше, имаше вид на болен; **zdá se mlád, zdrav** той изглежда млад, здрав; **to se mi zdá podezřelé** това ми изглежда, струва ми се подозрително 4. обикн. отриц. **nezdát se, по-често третол. nezdá se (co koti) разг. (нещо, някой) не харесва (на някого); (нещо, някой) не допада (на някого); (някъде) има нещо гнило (според някого): to se mi nějak nezdá** това нещо не ми харесва; **co se ti na něm nezdá?** какво не му харесваш? какво не ти харесва у него? **hned řeknu, když se mi něco nezdá** веднага си казвам, ако нещо не ми харесва, ако нещо не ми допада  
**zdatně** нар. годно, умело, похватно, пробивно, оправно: ~ **se bránit** отбранявам се умело, ефективно  
**zdatnost, -i** ж. годност, умелост, похватност, пробивност, оправност: **duševní ~** духовни сили; **obchodní ~** търговски дъх; ~ **řemeslníků** умелост, похватност на занаятчий  
**zdatn|ý, -á, -é** 1. можеш, способен (благодарение на физическите си данни): ~**ý chlapec** физически добре развито момче 2. преуспяващ, умел, пробивен: ~**ý obchodník** умел, преуспяващ търговец 3. оправен, деловит: ~**á sekretářka** делова, оправна секретарка  
**zdáv|it, -ím** св. книж. (koho, co) сдъва, удушъ (някого, нещо): **pes jim ~il slepici** кучето им сдъва кокòшка; **mor ~il města** прен. чумата покоси градове  
**zde** нар. 1. тук: **zůstaňte ~** останете тук; **na horách sněží a ~ prší** в планината вали сняг, а тук – дъжд; ~ **mám trvalé bydliště, tam přechodné** тук имам постоянно местожителство, а там – временно; **jaro je ~** пролетта идва,

пролетта дойдѣ; **než se naděješ, máš ~ Vánoce** докато усѣтиш, и Коледа ще дойдѣ **2. в съчет.** ~ **máš, ~ máte; ~ je, ~ jsou** ѣто; това е/това са: ~ **máš peníze** ѣто (ти) парѣте; ~ **jsou důkazy** ѣто доказателствата; това са доказателствата **3. воен. спорт.** аз! тук! (*отговор в строя при извикване на името*) **4. обикн. в съчет. с показат. местоим.** **ten, tento** ѣто, точно, именно точно този, тази, това; именно този, тази, това; ѣто този, тази, това: **ta kniha ~ je velmi vzácná** ѣто тази книга е много ценна ♦ **jakákoliv věc** какъвъ съвет не мѡже вѣче да помѡгне

**zdecim|ovat, -uji/разг. -uju св. (koho, co) книж.** съсѣпя, проваля (*някого, нецо*): **vojsko bylo ~ováno hladem** войската бѣше съсѣпана, изтощѣна от глад

**zdedě|ň, -á, -é 1.** наследѣн, унаследѣн: ~**é rodové rysy** наследѣни родови черти **2.** наследствен, полѡчен в наследство: **měl ~ý dům** той имаше наследствена къща, бѣше наследѣл къща; ~**é peníze** наследствени, наследѣни пари

**zdedě|ť, -ím св. (co, co po kom) наследѣ (нецо от някого), полѡча (нецо) в наследство (от някого): ~it vkladní knížku** наследѣ спестѡвна книжка, спестѣни пари; ~**il domek po rodičích** той полѡчи в наследство къщата на родителите си; ~**ila černé vlasy po matce** наследѣла е черната коса от майка си; ~**it po otci hudební nadání** наследѣ от баща си музикална дарба

**zdeform|ovat, -uji/разг. -uju св. (co) деформирам, смачкам (нецо): ~oval nárazem blatník** той смачка калника при удар; **horký chléb se při dopravě ~uje** топлият хлѣб се мачка, смачква при транспортирането

**zdefraud|ovat, -uji/разг. -uju св. (co) разхитѣ, похърча, пражѡсам (нецо): ~oval státní peníze** той разхитѣ, пражѡса държавни пари

**zdegenerovan|ý, -á, -é** дегенерирал, изродѣн: **byl ~ého šlechtického rodu** той принадлежѣше към дегенерирал аристократичен род

**zdegener|ovat, -uji/разг. -uju св. мед. биол.** дегенерирам, изродѣ се: **tkáň ~ovala** тъканта дегенерира; **buňky ~ovaly** клѣтките се изродѣха, дегенерираха

**zdechlin|a, -y ж. мърша: zakopat ~u** закопая мърша; **stavební ~a** *прен.* съборѣтина; овехтяла, амортизирана сграда

**zdech|l|ý, -á, -é 1.** умрял, издѣхнал (*за животното*): ~**ý kůň** умрял кон **2. грубо експр. пѡкнал, псовѣсал (за човек)**

**zdech|nout, -nu св. 1. обикн. третол. -ne** умрѣ, издѣхне (*за животни*): **kráva ~la** кравата

умря **2. грубо експр. пѡкна, псовѣсам (за човек): piják ~l** пияницата пѡкна

**zdech|nout (se), -nu (se) св. разг. експр.** омета се, изпарѣ се, изнижа се, разкарам се, чѡпя се незабелязано

**zdejš|í, -í, -í 1.** тѡкашен, мѣстен: ~**í rodák** коренѣк; тѡкашен, мѣстен чѡвѣк; **nejsem ~í** не съм тѡкашен **2.** зѣмен, прѣходен, тлѣнен, смъртен: ~**í svět** зѣмен свѣт; ~**í život** тѡкашен, зѣмен живѡт

**zdě|l нар. остар. книж.** на дължина, надтѣж: **řeka zaplavila část silnice, asi kilometr ~** реката заля чѣст от шосѣто, на дължина около километър

**zdemokratiz|ovat, -uji/разг. -uju св. (co) демократизирам (нецо): ~ovat volební program** демократизирам предѣзборна програма; ~**ovat společenskou strukturu** демократизирам структурата на обществѡто

**zdemol|ovat, -uji/разг. -uju св. (co) разруша, съборѣ, изпочѡпя, счѡпя, унищѡжѣ (нецо): ~ovat dům** разруша къща; ~**ovat nábytek** изпочѡпя мѣбели; ~**ovat obraz** унищѡжѣ, счѡпя картина

**zdeň|í, -í ср. зидарѣя, зидане: pyšné ~í domu** великолѣпна зидарѣя на къща; **vysoké ~í** висѡка зидарѣя, висѡк зид

**zdeň|ý, -á, -é** зидан: ~**á stěna** зидана стена; ~**á pec** зидана пѣщ

**zdeprim|ovat, -uji/разг. -uju св. (koho) депримирам, депресирам (някого); подействам потѣскащо, угнетѣващо (на някого): smrt matky ho ~ovala** смъртта на майка му го депримира; **nedal se ~ovat neúspěchem** не успѣхъ не го депримира, не го потѣсна, не го обезкуражѣ

**zdept|at, -ám св. (koho, co) книж. 1.** сразѣ, разгромѣ (*някого, нецо*): ~**at nepřítel**e разгромѣ противник, враг **2.** потѣсна, смѣжа, смачкам морално, потѣпча, погѣзя (*някого, нецо*): ~**at něčí práva** потѣпча нѣчии права; **byl ~án neúprimností** той бѣше смѣзан от (подѡбна) неискреност

**zdeř, -e ж. техн.** грѣвна

**zdesateronásob|it, -ím св. (co) удесетѡря, увелича (нецо) дѣсет пѣти, умножѣ (нецо) по дѣсет: ~it počet zaměstnanců** увелича дѣсетѡрно, дѣсет пѣти брѡя на работѣщите; **výroba se měla ~it** производството трябваше да се увеличи дѣсет пѣти

**zdě|sit, -ším св. (koho – вин.; koho čím) ужасѣ, изплѣша, уплѣша (някого с нецо): ~síl ho tou zprávou** той го уплѣши с това извѣстие, с тази новина; **prchá ~šen** той бяга в ѡжас, ужасѣн; **zíral ~šen** той глѣдаше в ѡжас

**zdeš|it se, -ím se** *св. (koho, čeho)* ужася се, изплаша се (*от някого, от нещо*): **~il se myšlenky, že...** той се ужаси от мисълта, че...; **~il se, že se dítě ztratilo** той се ужаси, че детето се е загубило; **~ila se, jak vypadá** тя се ужаси от вида си

**zdešeně** *нар.* ужасено, изплашено, уплашено, подплашено, паникьосан: **díval se na to** ~ той гледаше ужасено; **vykřikl** ~ той извика ужасено, уплашено **zdešen|í, -í** *ср.* ужас, уплаха: **zmocnilo se jich** ~i обхвана ги ужас; **vyvolat** ~ предизвикам ужас; **~ím ztratit řeč a)** загубя ума и дума от уплаха б) загубя си речта от уплаха

**zdešen|ý, -á, -é** ужасен, силно изплашен, подплашен, паникьосан: **ženy byly ~é** жените бяха ужасени, много уплашени; **~ý útěk** паническо бягство; **~ý výkřik** вик на ужас

**zdeťinštel|ý, -á, -é** вдетинен, инфантилен, сенилен: **~ý stařec** сенилен, вдетинен старец; **~é chování** инфантилно поведение

**zdeťinštel|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í** *св.* вдетиня се: **ve stáří ~ěl** на стари години той се вдетини

**zdigitaliz|ovat** [zdy-], **-uji/разг. -uju** *св. (co)* дигитализирам (*нещо*): **~ovat snímek** дигитализирам снимка

**zdírk|a, -у** *ж.* 1. *техн.* букса, пръстен, халка 2. *електр.* контакт

**zdiskredit|ovat** [zdy-dy-], **-uji/разг. -uju** *св. (koho, co)* дискредитирам, опетня, опозоря, опороча (*някого, нещо*): **~ovat své jméno** дискредитирам, опозоря името си; **~oval jednání** той опорочи преговорите; **byl ~án pomluvami** той беше дискредитиран с клюки **zdiskredit|ovat se** [zdy-dy-], **-uji se/разг. -uju se** *св.* дискредитирам се, изложа се: **svým činem se zcela ~oval** с постъпката си той съвсѐм се дискредитира

**zdit, zdím, 3. мн. zdějí/zdí** *несв. (co)* зидам (*нещо*): **~ základy domu** изграждам, поставям основите на къща; **~ stěny** зидам стени

**zdiv|o, -a** *ср.* зидария, градеж: **kamenné, cihlové ~o** каменна, тухлена зидария; **betonové ~o** бетонен градеж

**zdivočel|ý, -á, -é** 1. разбеснял се, побеснял, разлудуван, *разг.* издивял: **~á kočka** разбесняла се, *разг.* издивяла котка; **~é dítě** разлудувано, разбесняло се дете 2. подивял, стънал див: **~ý park** подивял, изоставен парк 3. разпуснат, разхайтен: **~ý mladík** разхайтен младѐж

**zdivočel|et, -ím, 3. мн. -ejí/-í** *св.* 1. подивѐя, стана див: **pes ~el** кучето подивя; **zahrada v naší nepřítomnosti ~la** в наше отсъствие градината подивя, запустя 2. разбеснѐя се, разлудѐя се, разлудувам се: **dívka ~ela radostí** *прен.* момичето полудя, разлудя се от радост; **kluci ~í**

**bez dozoru** момчѐтата ще се разлудува, ако не ги нагледждаш

**zdlouha** *нар.* 1. бавно, мѐдно: **~ mjel čas** времето минаваше бавно, мѐдно 2. пространно, надълго и нашироко: **vykládal** ~ той разказваше надълго и нашироко

**zdlouhavě** *нар.* 1. мѐдно, бавно: **pracoval** ~ той работеше мѐдно 2. надълго и нашироко, пространно, обстоятелствено, подробно: **příliš ~ vypravoval příběh** той твърде обстоятелствено, надълго и нашироко разказваше случката **zdlouhavost, -i** *ж.* мѐдност, бавност, провлъченост, протѐченост

**zdlouhav|ý, -á, -é** мѐден, бавен, протѐчен, прекалено дълъг: **~á cesta** прекалено дълго пътуване; **~ý proces** продължителен процес; **~é léčení** продължително лечение; **~ý referát** прекалено дълъг доклад; **~ý román** мѐдно развиващ се роман; роман с мѐдно, с вяло повествование

**zdlouž|it, -ím** *св. (co)* удължа, протѐча (*нещо*)

**zdoben|ý, -á, -é** украсен, обкичен, декориран

**zdob|it, -ím** *несв. (koho, co čím)* украсявам, крася, кича, декорирам (*някого, нещо с нещо*): **~it stůl květinami** украсявам маса с цветя; **~ila šaty krajkou** тя декорираше роклята с дантела; **šperk ji ~í** бижутото я краси, отива ѝ

**zdob|it se, -ím se** *несв. (čím)* украсявам се, декорирам се, *експр.* кича се (*с нещо*): **~it se šperkem** украсявам се, накичвам се с бижу

**zdokonalen|í, -í** *ср.* усъвършенстване

**zdokonal|it, -ím** *св. (co)* усъвършенствам (*нещо*): **~it stroj** усъвършенствам машина; **~it dopravu** усъвършенствам транспорт

**zdokonal|it se, -ím se** *св. (v čem)* усъвършенствам се, доразвия се (*в нещо*): **~it se v cizím jazyce** усъвършенствам знанията си по чужд език

**zdokonalovač|k|a, -у** *ж. разг.* 1. усъвършенстване, рационализация: **celé vědecké týmy pracují na neustálých ~ách** цели научни екипи работят върху непрекъснати усъвършенствания 2. кратък курс за усъвършенстване: **vyslali jsme kolegyni na jednodenní ~u** изпратихме колежката на еднодневен курс за усъвършенстване

**zdokonal|ovat, -uji/разг. -uju** *несв. (co)* усъвършенствам, оптимизирам (*нещо*): **~ovat výrobu** усъвършенствам, оптимизирам производство

**zdokonal|ovat se, -uji se/разг. -uju se** *несв. (v čem)* усъвършенствам се (*в нещо*): **~ovat se v kozmetice** усъвършенствам козметичните си умения, знания

**zdola** *нар.* отдолу: **dívat se ~ nahoru** гледам отдолу нагоре

**zdolat**, **-ám** св. **1.** (*кого, со*) надвия, превзъмѝгна, надмѝгна (*някого, нещо*), справя се (*с някого, с нещо*): **~at nepřítel** надвия, победя противник; **~at překážky** спорт. преодоля препятствия; **~at požár** потуша пожар, справя се с пожар **2.** (*со*) преодоля, превзъмѝгна (*нещо*): **~at únavu** превзъмѝгна умората **3.** обикн. третол. **-á** (*кого – вин.*) надделѝе, обхва̀не (*някого*) (*за чувство*): **~al ho strach** у него надделѝа страхът; обхва̀на го страх **4.** (*со*) овладѝе, обхва̀на (*нещо*); справя се (*с нещо*): **~al všechnu látku ke zkoušce** той овладѝа, обхва̀на целия материал за изпита; той се справи с целия материал за изпита

**zdoláv|at**, **-ám** несв. **1.** (*кого, со*) надви́вам, надмѝгвам (*някого, нещо*) **2.** (*со*) преодоля́вам, превзъмѝгвам (*нещо*): **potřetí ~al výšku 2 m** спорт. за трети път той преодоляваше височина 2 м **3.** обикн. третол. **-á** (*кого – вин.*) надделя́ва, обхва̀ща (*някого*) (*за чувство*) **4.** (*со*) овладя́ва, обхва̀ща (*нещо*)

**zdomácně|lý**, **-á**, **-é** **1.** аклиматизи́ран, установѝн, свѝкнал с нова среда: **~á cizí slova** език. приѝти, усвоѝни в езика чужди дѝми (*чийто чужд произход вече не се усеща*) **2.** сел.стоп. биол. опитомѝн, питомен: **~ý divoký králík** опитомѝн дѝв заек

**zdomácn|ět**, **-ím**, **3. мн.** **-ějí/-í** св. **1.** привѝкна, установѝ се, свѝкна на ново място, в чужда среда; аклиматизи́рам се: **přistěhovalci už ~ěli** пресѝлниците вече се аклиматизи́раха, вече се установѝха; **bulharské rostliny ~ěly v brněnském zahradě** българските растѝния се аклиматизи́раха в бърненската градина **2.** обикн. третол. **-í** сел.стоп. биол. опитомѝ се, одомашни́ се

**zdomácn|ovat**, **-uji/разг.** **-uju** несв. свѝквам, аклиматизи́рам се: **~ovat v novém místě** свѝквам на ново място; **~ovat v novém prostředí** свѝквам в нова среда, с нова среда

**zdráhán|í**, **-í** ср. стесня́ване, превзѝмане, разг. назлѝндѝсване: **bez ~í slíbil** той обеща без колебѝние, бѝз да се опѝва, с желѝние, охѝтно

**zdráh|at se**, **-ám se** несв. (*с čím; –*) стесня́вам се, дѝрпам се, ѝмам задрѝжки, не сѝ реша́вам, разг. назлѝндѝсвам се (*да направя нещо*): **~at se vejít** ѝмам задрѝжки да вля́за; **ne~al se pomoci** той помѝгна без колебѝние; **~at se přijmout dárek** не сѝ реша́вам, ѝмам задрѝжки да приѝма подарѝк

**zdráhavě** нар. неохѝтно, без желѝние, стесни́телно: **odpovědět ~** отговѝря неохѝтно, без желѝние; **dívka přisvědčila ~** момѝчето неохѝтно потвърди

**zdráhav|ý**, **-á**, **-é** стеснителен; кѝйто се дѝрпа,

ѝма задрѝжки, назлѝндѝсва се: **~é chování** стесни́телно дѝржѝние

**zdramatiz|ovat**, **-uji/разг.** **-uju** св. (*со*) **1.** лит. драматизи́рам, адапти́рам като драма (*нещо*): **spisovatel ~oval svou povídku** писатѝлят драматизи́ра разказа си **2. прен.** преувелича́, прекалѝено драматизи́рам (*нещо*): **řidič ~oval situaci** шофѝрът драматизи́ра положѝнието **zdrávas**, **-u** м. Аве Мари́я (*молитва към Дева Мария*)

**zdravě** нар. обикн. в съчет. **~ bydlet** живѝе в добри битови услѝвия; **~ žít** живѝе здраво-слѝвно, водѝ здравослѝвен на́чин на живѝт; **vypadá ~** изглѝжда здрав(а), изглѝжда добре; **~ uvažovat** разсѝжда́вам трѝзво, здравомислѝе

**zdrav|í**, **-í** ср. здравѝе: **šetřit si ~í** пѝза си здравѝето, грижа се за здравѝето си; **zeptat se někoho na ~í** пита́м някого как е със здравѝето; **chatrné ~í** крѝхко здравѝе; **nevalné ~í** недобро здравѝе; **železné ~í** жѝлезно здравѝе; **doplatit ~ím** платѝя със здравѝето си; **zničit si ~í** сѝсѝпя си здравѝето; **těšit se dobrému ~í** радѝвам се на добро здравѝе; **nabýt ~í** възстановѝ здравѝето си; **kypí ~ím** пращи́ от здравѝе; **pít, připíjet si na ~í** пѝя за здравѝе; вдѝгам тѝст, наздравѝица; **přát přáteli pevně ~í** желѝа на приѝтел добро, крѝпко **zdrav|ím**, **-ím** разг. **zdravím** **tvoje ~í!** за ва́ше, за тѝво здравѝе! **veselá mysl půl ~í** пословица смехът е здравѝе; **užij to ve ~í** ползѝвай го със здравѝе; **doufám, že se (zase) setkáme v dobrém ~í** надѝвам се отнѝво да се срѝщем живи и здрави

**zdrav|ice**, **-e** ж. **1.** тост, наздравѝица: **pronést ~i na počest někoho** вдѝгна тѝст в чѝст на някого **2.** поздравѝтелно писмѝ, поздравѝтелен адрѝс **zdrav|it**, **-ím** несв. (*–; кого – вин.*) поздравѝ́вам, привѝтства́м (*някого*): **~it úklonou, smeknutím klobouku** поздравѝ́вам с поклѝн, със свѝяне на ша́пка; **~it se s přáteli** поздравѝ́вам се с приѝтели; **mladší ~í první** по-мла́дият поздравѝ́ва прѝв; **voják ~í důstojníka** воен. войникът отда́ва чѝст на офицѝра; **srdečně tě ~ím** изпра́щам ти сърдѝчни поздравѝ (*в писмо*); **srdečně vás ~í dcera** дѝщерѝ ми ви изпра́ща сърдѝчни поздравѝ; ѝмате мно́го по́здрави от дѝщерѝ ми; **~it vzácné hosty** приѝвѝтства́м скѝпи гѝсти

**zdrav|it se**, **-ím se** несв. (*s kým*) рѝкѝвам се, здравѝ́свам се (*с някого*)

**zdravotně** нар. по отноше́ние на здравѝето; за здравѝето: **~ závadný** врѝден за здравѝето; **~ nezávadná voda** безврѝдна за здравѝето вода; гѝдна за пѝене вода

**zdravotn|í**, **-í**, **-í** **1.** кѝйто се отна́ся до здравѝе;



здравен, здравословен: **odcestoval ze ~ích důvodů** той замина по здравословни причини; **~í zařízení** здравно заведение; **~í služba** медицинска, санитарна служба; **~í stav** здравословно състояние; **~í dovolená** отпуск по болест **2.** лечебен: **~í tělocvik** лечебна гимнастика; **~í čaj** лечебен чай **3.** медицински, санитарен: **~í péče** здравеопазване, медицинско обслужване, медицинска помощ; **~í pracovník** медицински работник; **~í sestra** медицинска сестра; **~í prohlídka** медицински преглед

**zdravotnic|e, -e** *ж.* медичка, жена-здравен работник

**zdravotnick|ý, -á, -é** медицински, медико-санитарен, санитарен, здравен: **~á služba a)** медицинска служба **б)** медицинско обслужване; **~á komise** медицинска, лекарска комисиция; **~é zařízení a)** медицинско оборудване **б)** санаториум; **~é středisko** здравен пункт; **~á osvěta** здравна, санитарна просвета; **~á pomoc** медицинска помощ; **~ý pracovník** медик, здравен работник

**zdravotnictv|í, -í** *ср.* здравеопазване, санитарно дело: **veřejné ~í** обществено здравеопазване; **ministerstvo ~í** министерство на здравеопазването

**zdravotník, -a** *м.* медик, медицински работник, здравен работник; работник в здравеопазването, в хигиената

**zdravověd|a, -y** *ж.* хигиена, санитарно дело; наука за здравеопазването

**zdrav|ý I, -á, -é, именна форма zdrav, -a, -o**

**1.** здрав (*противопол.* болен): **je zdrav** той е здрав; **dítě je ~é, může do školky** детето е здраво, може да ходи на детска градина **2.** здравословен, здрав (*противопол.* вреден), полезен за здравето: **mléko je ~é** млякото е полезно, здравословно; **není zde zdravo** тук климатът е неблагоприятен, вреден за здравето; **jíst ovoce je ~é** яденето на плодове е здравословно, полезно за здравето; **na ~ém** ~~здрави~~ **~í** ~~здрави~~ **ryba, jako řípa** той е здрав като бик; **vyváznout se ~ou kůží** отърва се невредим, отърва кожата; **to dá ~ý rozum** от само себе си се разбира; **~ý nemocný** мним болен; **ne-zůstalo na něm místo ~é** здраво място не остана по него **3.** здрав, стабилен, солиден (*противопол.* счупен; нестабилен): **postavit něco na ~ý základ** построя нещо върху здрава основа; **člověk se ~ým rozumem** здравомислещ, трезвомислещ човек; **jeho kritika byla ~á** критиката му беше градивна, обоснована **4.** в съчет. **bud' zdrav!** здравей! бъди здрав! *сърдечна (призивна)* ♦ **v**

**~ém těle ~ý duch** *поговорка* здрав дъх – в здраво тяло

**zdrav|ý II, -ého** *м.* здрав човек: **to je práce pro ~ého** това е работа за здрав човек

**zdražen|í, -í** *ср.* поскъпване; повишаване на цените: **na podzim se očekává ~í** през есента се очаква поскъпване

**zdraž|it, -ím** *св. (co)* увелича, повиша, *разг.* вдигна ценя (*на нещо*); оскъпя (*нещо*); направя (*нещо*) по-скъпо: **už ~ili chléb a mléko** вече повишиха цените на хляба и млякото

**zdraž|it se, обикн. третол. -í se** *св.* поскъпне, стане по-скъп; оскъпи се: **vysokými náklady se výrobek ~il** от високите разходи издълието се оскъпи, поскъпна

**zdraž|ovat, -uji/разг. -uju** *несв. (co)* увеличавам, повишавам, *разг.* вдигам цените (*на нещо*); оскъпявам (*нещо*); правя (*нещо*) по-скъпо: **~ovat některé druhy zboží** повишавам цените на някои видове стоки

**zdraž|ovat se, обикн. третол. -uje se** *несв.* поскъпва; оскъпява се; става по-скъп

**zdrčeně** *нар.* съкрушено, сразено, съсипано, смазано: **~ klesnout na židli** съкрушено рухна на стола

**zdrčen|ý, -á, -é** съкрушен, сразен, съсипан, смазан

**zdrucjíc|í, -í, -í** съкрушителен, убийствен, унищожителен, поразяващ: **~í kritika** унищожителна критика; **~í dojem** потресавашо впечатление; **~í porážka** съкрушително поражение; **~í většina** огромното мнозинство; **~í převaha** съкрушително надмощие

**zdrh|nout, -nu** *св. 1. (co)* стегна, притегна, затегна (*нещо*): **~nout tkaničky (u bot)** притегна, стегна връзки (на обувки) **2. (odkud, kam)** *разг. експр.* чупя се, офейкам, дъхна, изпаря се, избягам (*отнякъде, някъде*): **~nout ze schůze** чупя се, офейкам от събрание **3. (co)** набера, събера, нагъна (*перде, рокля и под.*): **~nout záclony** дръпна пердета

**zdrhovad|o, -a** *ср.* цип: **bunda se ~em** яке с цип

**zdrh|ovat, -uji/разг. -uju** *несв. (co)* стягам, притягам, пристягам, затягам (*нещо*): **~ovat uzly** стягам възли, дънкове

**zdrchaně** *нар.* омотано, сплътстено, изпомачкано, объркано, оплетено

**zdrchan|ý, -á, -é** **1.** омотан, сплътстен, изпомачкан, объркан, оплетен: **~á sláma** оплетена, изпотъпкана слама **2. (čím)** *разг. експр.* изтощен, капнал, омаломощен, съсипан, скапан (*от нещо*): **~ý únavou** скапан от умора; **~á nemocí** омаломощена, съсипана от болест; **vrátit se z výletu celý ~ý** върна се капнал от екскурзия

**zdrch|at, -ám** *св. (co)* омота́я, изпома́чкам, обѣрка́м, сплѣстья́ (*нещо*): **~at slámu** изпота́пча сла́ма; **vítr ~al vyhlášku** вѣтѣръг изпота́чка обя́вата; **~at si život** *прен. експр.* проваля́ си живота́

**zdrobnělín|a, -у** *ж. език.* умалително име, деминутив

**zdrobněl|ý, -á, -é** *език.* умалителен, деминутивен: **~é slovo** умалителна дѹма, деминутив

**zdrobňujíc|í, -í, -í** *език.* умаляващ, умалителен, деминутивен: **~í přířona** умалителна, деминутивна наставка; наставка за умаляване

**zdrogovan|ý, -á, -é** дроги́ран; който е под влияние на наркотици; *разг.* дрѹсан, надрѹсан **zdrogovat se, -uji se/разг. -uju se** *св.* дроги́рам се, приѹма наркотици, *разг.* надрѹсам се

**zdroj, -e** *м. 1.* източник, *прен.* извор: **~ příjmů, bohatství** източник на доходи, на приходи; източник на богатство; **~ informace** източник на информация; **slunce je ~em světla a tepla** слънцето е източник на светлина и топлина; **~ nákazy** източник на зараза; **~ inspirace** извор на вдъхновение; **~ poučení** извор на знания; **světelný ~** *физ.* източник на светлина; **~ elektrické energie** *физ.* източник на електроенергия **2. обикн. мн. zdroje, -ů** *икон.* ресѹрси, залежи: **zásobování z přírodních, z místních ~ů** снабдяване от естествени, от местни източници; **pracovní ~e** трѹдови ресѹрси

**zdrsněl|ý, -á, -é** загрубѣл, огрубѣл; който е станал грапав

**zdrsněn|ý, -á, -é** огрубѣн; който е направен грапав

**zdrsněť, -ím, 3. мн. -ějí/-í** *св.* загрубѣя, огрубѣя; стана грапав: **ruce mu prací ~ěly** ръцѣте му загрубѣха от работа

**zdrsn|it, -ím** *св. (co)* напра́вя (*нещо*) гра́паво: **~it povrch stěny** напра́вя гра́паво повѣрхността на стена, напра́вя гра́паво мазилка

**zdrsn|ovat, -uji/разг. -uju** *несв. (co)* огрубѣвам, пра́вя (*нещо*) по-гру́бо: **válka ~uje mravy** война́та огрубѣва, пра́ви по-гру́би нра́вите, мора́ла

**zdrť|it, -ím** *св. 1. (co)* *рядко книж. остар.* на-троша́, раздробѣ́я, разтроша́, сма́чкам (*нещо*) **2. (koho – вин. čím)** сма́жа, сма́чкам, съкруша́, разгромя́ (*някого с нещо*): **neštěstí člověka ~í** неща́стието сма́зва чове́ка; **~it někoho pohledem** *прен.* сма́чкам, убия́ някого с поглед; **ta zpráva ho ~ila** изве́стието го съкруши́

**združstevněn|í, -í** *ср.* коопери́ране: **~í zemědělské výroby** коопери́ране на земеде́лско произ-водство

**združstevn|it, -ím** *св. (co)* коопери́рам, обединя́ (*нещо*) в коопера́ция, в кооператив: **~it ze-**

**mědělskou výrobu** коопери́рам земеде́лско произ-водство

**združstevn|ovat, -uji/разг. -uju** *несв. (co)* коопери́рам, обединя́вам (*нещо*) в коопера́ция, в кооператив

**zdržen|í, -í** *ср.* забавя́не, задрѣ́жка (*на процес*)

**zdrženlivě** *нар.* сдѣ́ржано, въздѣ́ржано: **chovat se ~** дѣ́ржа́ се въздѣ́ржано, сдѣ́ржано, сери́озно; **jíst ~** я́м въздѣ́ржано, с ма́рка

**zdrženlivost, -i** *ж.* сдѣ́ржаност, въздѣ́ржаност, въздѣ́ржание, уме́реност: **~ v pití** въздѣ́ржаност, уме́реност в пи́енето

**zdrženliv|ý, -á, -é 1.** сдѣ́ржан, въздѣ́ржан, уме́рен, резерви́ран: **byl ~ý k hostům** то́й бе́ше сдѣ́ржан, резерви́ран с го́стите **2.** скро́мен: **vést ~ý život** живѣ́я скро́мно; **být ~ý v jídle a pití** скро́мен, въздѣ́ржан съ́м в я́денето и пи́енето, не прекаля́вам с я́денето и пи́енето

**zdrž|et, -ím** *св. 1. (koho – вин.)* задрѣ́жа, забавя́ (*някого*): **~el hosty až do večera** то́й задрѣ́жа го́стите до вече́рта; **~et přítele vyprávěním** забавя́ при́ятел с при́казки; **~et postup nepřítelů** *воен.* задрѣ́жа, възпра́ настѣплѣнието на врага́ **2. (koho, co)** закъ́снѣя (*с нещо*); забавя́ (*някого, нещо*); причиня́ закъ́снѣние (*на някого, на нещо*): **~et dodání zboží** забавя́ доста́вка на сто́ки; **~et placení dluhů** закъ́снѣя с изпла́щане, с погася́ване на дълго́ве **3. (koho – вин. od čeho)** *остар.* възпра́, разубе́дя (*някого да направи нещо*): **~et násilníka od rvačky** възпра́ побой́ник от сбива́не

**zdrž|et se, -ím se** *св. 1. (kde)* оста́на, задрѣ́жа се, забавя́ се (*някъде*): **jak dlouho se zde ~íte?** ко́лко вре́ме ще оста́нете, ще сто́ите ту́к? **2. (s čím)** забавя́ се, закъ́снѣя, изоста́на (*в нещо, с нещо*): **~et se na cestě** забавя́ се по пъ́тя; **začátek představení se ~el o deset minut** на́чалото на предста́влението закъ́снѣя с де́сет мину́ти **3. (čeho)** въздѣ́ржа́ се, сдѣ́ржа́ се, отка́жа се (*от нещо*): **~et se hlasování** въздѣ́ржа́ се при гласѹ́ване, не гласѹ́вам; **~et se slz** сдѣ́ржа́ сълзи́те си, сдѣ́ржа́ се да не запла́ча

**zdržn|é, -ého** *ср.* гло́ба, неустой́ка (*за извънреден престой на ж. п. вагони*)

**zdržovac|í, -í, -í** въздѣ́ржащ, възпи́раш, забавя́щ: **~í taktika** възпи́раща, задрѣ́жаща та́ктика; та́ктика на ба́венето

**zdrž|ovat, -uji/разг. -uju** *несв. 1. (koho – вин.)* задрѣ́рам, ба́вя (*някого*), отне́мам вре́ме (*на някого*): **ne~ujte mě!** не ме́ бавѣ́те! не ме́ задрѣ́жайте! **2. (koho, co od čeho; с инф.)** възпи́рам (*някого от нещо, да направи нещо*): **~ovat výstavbu nového sídliště** възпи́рам, задрѣ́рам изгра́ждането на но́в жилищен комплѣ́кс

**zdrž|ovat se, -uji se/разг. -uju se не св.** 1. (*kde*) стой, оставам, задържам се (*някъде*): **nesmíte se ~ovat na slunci** не бива да стойте (дълго) на слънце; **rád se ~uje u rodiny** той обича да стои при семейството си 2. (*kde s čím*) бавя се, забавям се, закъснявам, изоставам (*някъде с нещо, в нещо*): **~ovat se s opravami** гъбя си времето, бавя се с ремонт; **~ovat se ve vývoji** изоставам, закъснявам в развитието си; **odjezd vlaku se ~oval o půl hodiny** заминаването на влака се отлагаше с половин час; **~ovat se při výkladu u některých fakt** в изложението се спирам на някои факти 3. (*čeho*) въздържам се, сдържам се, отказвам се (*от нещо*): **~ovat se pítí alkoholu** въздържам се от пиене (на алкохол); **~ovat se hlasování** въздържам се от гласуване

**zdřevěně|lý, -á, -é** схванат, изтръпнал, вцепенен, безчувствен: **~á noha** схванат, изтръпнал крак **zdřevěně|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í св.** схвана се, изтръпна (*за крайник*), *прен.* вцепеня се, глътна си езика, занемѐя (*за човек*): **~ět překvapením** вцепеня се, занемѐя от изненада; **jazyk mu ~ěl** той си глътна езика

**zdřevnatě|lý, -á, -é** съсъхрен, втвърден, изсъхнал (*за растение*): **~ý kedluben** изсъхнала, съсъхрена гулия

**zdřevnatě|lý, обикн. третол. -í св.** 1. съсъхри се, втвърди се, вдърви се; (*за растение и под.*) 2. *биол.* започне да преобладава дървесна тъкан (*в растение и под.*)

**zdřím|nout si, -nu si св.** дрѐмна си, подрѐмна си: **ve vlaku si ~l** той си подрѐмна във влака

**zdupan|ý, -á, -é** стъпкан, смачкан, изпотъпкан, изпомачкан, изпогазен: **~á zem** изпотъпкана земя; **~á půda** стъпкана, изпогазена почва

**zdůrazn|it, -ím св. (co)** подчертая, откроя (*нещо*); обѐрна особено вниманиѐ, наблѐгна (*на нещо*): **~it v referátu hlavní myšlenky** подчертая главните иѐи в доклад

**zdůrazn|ovat, -uji/разг. -uju не св. (co)** подчертавам, откроявам (*нещо*); обрѝщам особено вниманиѐ, наблѝгам (*на нещо*): **svým hlasem ~oval rozkaz** с гласа си, с тона си той подчертаваше заповедта

**zduřel|ý, -á, -é** набѝбнал, подѝт, отѝкъл, издѝт: **~é rty** подѝти ѝстни; **~á sliznice мед.** подѝта, набѝбнала лигавица

**zduřen|í, -í ср.** набѝбване, отѝчане, подѝване, подпѝхване, издѝване: **~í štítné žlázy мед.** подѝване на щитовидната жлеза

**zduřenin|a, -y ж.** ѝток, подутина

**zduř|et, обикн. третол. -í св.** отечѐ, подѝе се, подпѝхне, набѝбне: **tvář jí ~ela pláčem** лицѐто ѝ подпѝхна от плач

**zduš|at, -ám св. (co)** сгѝзя, стѝпча, изпогѝзя, изпотѝпча, утѝпча, изпомѝчка (*нещо*): **~at trávu** изпогѝзя, изпотѝпча трева; **kopyta ~ala cestu** копитата утѝпкаха пътя

**zduš|it, -ím св. (co)** *книж.* потушѝ, потѝсна (*нещо*): **~it oheň** потушѝ ѝгън; **~it kašel** потѝсна кашлица; **~it míč спорт.** укрѝтя тѝпката

**zdůvodněn|í, -í ср.** мотивирѝвка, обоснѝвка, аргументѝция: **mám solidní ~í** ѝмам солидна обоснѝвка, аргументѝция

**zdůvodněn|ý, -á, -é** мотивиран, обосновѝн, аргументиран: **~á prosba** мотивирана, обосновѝна, основѝтелна молба

**zdůvodn|it, -ím св. (co)** обоснова, мотивирам, аргументирам (*нещо*): **vědecky ~it své úvahy** обоснова наѝчно разсѝждѝнията си; **~it návrh fakty** аргументирам предложѝние с факти

**zdůvodn|ovat, -uji/разг. -uju не св. (co)** обосновавам, мотивирам, аргументирам (*нещо*): **~ovat nová opatření** обосновавам нови мѝрки **zdvih, -u м.** 1. повдѝгане, издѝгане: **~ křídél** повдѝгане на крилѝта (*при полѝт на птици*); **~ vod snež.** издѝгане, повишѝване нивѝто на водѝ 2. *прен.* повишѝване (*на тона*) 3. *техн.* ход (*на бутала*) 4. *геол.* вертикално издѝгане на плѝстовѝе

**zdvihač|í, zdvihac|í, -í, -í** подѝмен; който слѝжи за повдѝгане: **~í zařízení** подѝмѝно устрѝйство; **~í most** вдѝгащ се, отвѝрящ се мѝст

**zdvihač, -e м.** 1. *техн.* повдѝгѝч 2. *анат.* мѝскул вдѝгѝч

**zdvih|at, zdvih|at, zved|at, -ám не св. (co)** 1. вдѝгам (*нещо*): **~at hlavu, ruku, nohu** вдѝгам рѝка, глава, крак; **~at oči k někomu** вдѝгам, отпѝравям поглед към някого; **~at ruku k úderu** вдѝгам рѝка за ѝдар; **~at prach** вдѝгам прах

♦ ~~~at ruku k srdci~~

потѝглям на пъг; **~at nos, bradu прен.** виѝря си носѝ, възгорѝявам се; **~at zbraň, meč** запѝчвам да воѝвам; **~at někomu žaludek** на някого му се повдѝга от мѝн 2. издѝгам, вдѝгам, повишѝвам (*нещо*): **~at hlas (na obranu někoho, něčeho) а)** издѝгам глас б) *прен.* излизам в защита (*на някого, на нещо*); **~at úroveň разг.** издѝгам, повишѝвам равнище

**zdvih|at se, zdvih|at se, zved|at se, -ám se не св.**

1. (*z čeho, od čeho k čemu*) стѝвам, надѝгам се (*от нещо, за нещо*): **~at se ze židle** стѝвам от стѝл; **~at se k odchodu** стѝвам да си хѝдя; ~~~at se k odchodu~~

**žaludek** от това ми се повдѝга, гѝди ми се, поврѝща ми се 2. *обикн. третол. -á* се вдѝга се, излѝза, извѝва се: **~á se vítr** излѝза, извѝва се вѝтѝр 3. (*proti komu*) надѝгам се, вѝставам (*против някого, среѝу някого*): **lid**

**se ~al proti porobitelům** народът се вдигаше, въставаше срещу поробителите **4. обикн. третол. -á se (nad čím)** издига се, вдига се, възвишава се, извисява се (*над нещо*): **mlha se ~á** мъглата се вдига; **hrad se ~al nad městem** крепостта се издигаше над града

**zdvih|nout, zved|nout, -nu** св. **1. (koho, co kam)** вдигна, кача (*някого, нещо някъде*): **~nout dítě na ramena** вдигна, кача детето на раменете; **~nout kapesník ze země** вдигна от земята носна кърпичка; **lod' ~la kotvu** параходът вдигна котва **2. (co proti komu)** вдигна (*нещо срещу*) вдигна ръка срещу някого, нападна някого; **~nout hlavu** вирна нос, вирна глава **3. в съчет. ~nout hlas** *книж.* вдигна глас, изкажа се, изяви се публично (*за някаква кауза*) **4. (co)** повиша, увеличи, подобря (*нещо*): **~nout výrobu** увеличи производството; **~nout životní úroveň** повиша жизнено равнище, жизнен стандарт

**zdvím|nout se, zved|nout se, -nu** се св. **1. обикн. третол. -ne se** вдигне се, издигне се: **opona se ~la** завесата се вдигна **2. вдигна се, стана, изправя се, надигна се: ~nout se od stolu** стана от масата; **pošlapaná tráva se brzo ~ne** стъпканата трева скоро ще се изправи **3. обикн. третол. -ne se** издигне се, извиси се, вдигне се: **silnice se najednou ~la** шосето внезапно започна да се издига, да се изкачва; **z údolí se ~la mlha** от долината се вдигна мъгла **4. обикн. третол. -ne se** вдигне се, излезе, изви се: **~la se vichřice, bouře** излезе, изви се вихрушка, буря **5. (proti komu)** надигна се, вдигна се, въстана (*срещу някого*): **lid se ~l proti pánům** народът въстана срещу господарите

**zdviž, -e** ж. **1. асансьор: nákladní, osobní ~** товарен, пътнически асансьор; **jet ~í** качвам се и слизам с асансьор

**zdvižen|í, -í** ср. вдигане: **hlasovat ~ím ruky** гласувам с вдигане на ръка

**zdvojen|ý, -á, -é** удвоен: **~é lano** удвоено въже

**zdvojit, -ím** св. (*co*) удвой (*нещо*), направа (*нещо*) двойно: **~it nit** удвой конец; **~it pozornost** внимавам двойно повече

**zdvojnásob|it, -ím** св. (*co*) удвой (*нещо*), умножа (*нещо*) по две: **~it ceny** удвой цените; **~it úsilí** удвой, увеличи усилия двойно

**zdvojnásob|it se, обикн. третол. -í se** св. удвой се, стане два пъти повече: **hluk se ~il** шумът стана два пъти по-силен

**zdvojnásob|ovat, -uji|разг. -uju** не св. (*co*) удвоявам (*нещо*), умножавам (*нещо*) по две: **~ovat své úspěchy** удвоявам успехите си

**zdvojnásob|ovat se, обикн. третол. -uje se** не св.

удвоява се, увеличава се два пъти, двойно: **větvě stromu se počaly ~ovat** клоните на дървото започнаха да се удвояват, да се разклоняват

**zdvojit|ovat, -uji|разг. -uju** не св. (*co*) удвоявам (*нещо*), умножавам (*нещо*) по две: **~ovat rychlost** удвоявам скорост; **~ovat slabiky** *език.* удвоявам срички, правя редупликация

**zdvořile** нар. учтиво, вежливо: **~ vás žádáme** най-учтиво ви молим

**zdvořilost, -í** ж. вежливост, учтивост: **ze ~í** от учтивост; **~ starého pána ho překvapila** вежливостта на стария господин го изненада

**zdvořilostn|í, -í, -í** който се отнася към вежливост, към учтивост: **~í návštěva** посещение на вежливост

**zdvořil|ý, -á, -é** учтив, вежлив, приветлив: **~á odpověď** вежлив отговор; **~é chování** вежливо, учтиво, приветливо държание

**zdymadl|o, -a** ср. шлюз

**zdvým|at se, обикн. третол. -á se** не св. *книж.* повдига се, издига се, издъва се

**ze** вж. **z**

**zdi** *зид* **hovaný) jako ~a** нашарен, райран съм като зебра **2. пешеходна пътека тип „зебра“**

**zebu** нескл. м. зоол. зебу (*Bos indicus*)

**zed', zdi** ж. **1. стена, зид, стар. диал. дувър: zatlouci hřebík do zdi** забия пирон в стена; **hlavní, nosná ~** *строит.* носеща стена; **opěrná ~** *строит.* подпорна стена; **požární ~** *зид* **zdi** поставя, притисна някого до стената; **postavit někoho ke zdi** *експр.* изправя някого на разстрел; **разстрелям някого; vést to ode zdi ke zdi a)** люшкам се, залигам **б) прен. експр.** люшкам се насам-натам, хвърлям се от една крайност в друга; **mluvit jako do zdi** все едно че говоря на стената; **slova padala jako hrách na ~** думите останаха като глас в пустиня; все едно че говориш на стената; **jít hlavou proti zdi** йскам да разбия стена с глава; **hlavou ~ neprorazíš** *поговорка* с глава стена не се разбива; **dělat někomu ~** прикривам, пазя някого; осигурявам алиби на някого; **í zdi mají uši** и стените имат уши **2. ограда, зид**

**zednář, -e** м. масон, франкмасон: **svobodný ~** масон

**zednářsk|ý, -á, -é** масонски, франкмасонски: **~á lóže** масонска ложа

**zednářstv|í, -í** ср. масонство, франкмасонство; убеждения на масони: **svobodné ~í** масонство

**zednic|e, -e** ж. **1. зидарка, жена-зидар** **2. жена, съпруга на зидар** **3. зоол. вид пчела (Osmia)**





заёт мѣж **2.** зелён, свободен, достѣпен: **~á ulice** зелёна ўлица и *прен.* **3.** *църк.* **Zelený čtvrtek** Велики четвъртък **4.** *експр.* неопитен, зелён, млад **5.** екологичен, еко-; благоприятен за околната среда: **~á politika** екологична политика, екополитика; **~á nafta** екопетрол; петрол, добиван от растителни продукти **6.** екологичен, подкрепящ защитата на околната среда: **~á strana** зелёна партия; **~ý ochranář** защитник на околната среда; **~ý terorista** екотерорист; терорист в името на екологична кауза; **~á známka** зелёна лепенка (*удостоверяваща, че автомобилът отговаря на екологичните норми*) **7.** който се отнася към естествени, към природни продукти; билков, фито-: **~á kosmetika** билкова козметика; екокозметика; **~á lékárna** билкова аптека

**zelený II, -ého** *м.* участник в екологично движение; член на зелёна (екологична) партия

**zelí, -í** *ср.* **1.** зёле: **hlávkové ~í** зёле, зёлки; **bílé ~í** (бяло) зёле; **červené ~í** червено зёле; **kyselé ~í** *експр.* облечен съм като бостанско плащило; **lézt někomu do ~í** мѣтя водата на някого; отнѣмам на някого любимата, гаджето **2.** *гов.* ястие със зёле: **vepřové s knedlíkem a se ~ím** свинско с кнедли и зёле

**zelinář, -e** *м.* **1.** зеленчукопроизводител, градинар **2.** зарзаватчия, продавач на зеленчук

**zelinářský, -á, -é** зеленчуков: **~ý obchod** зарзаватчийница; **~é plodiny** зеленчукови култури; **~á zahrada** зеленчукова градина; **~á oblast** зеленчукопроизводителна област

**zelinářství, -í** *ср.* **1.** зеленчукопроизводство; отглеждане на зеленчуци **2.** магазин за зеленчуци, зарзаватчийница

**zelink|a, -y** *ж.* *умал. остар. диал.* билчица, билка

♦ **~ím** *гов.* съм като вейка

**zelný, -á, -é** зёлев: **~á hlávka** зёлка; **~á polévka** зёлева чорба, супа от зёле

**zem** *вж.* **země**

**zemák, -u** *м., обикн. мн.* **zemák|y, -ů** картофи: **pečené ~y** печени картофи

**zeman, -a** *м.* **1.** *истор.* дребен благородник; свободен земевладелец **2.** *експр.* богат чифликчия

**zemdeně, рядко zemdle** *нар. книж.* много уморено, изтощено, отпаднало; в състояние на пълно изтощение: **otevřel ~ oči** той уморено, отпаднало отвори очи

**zemdenost, -i** *ж. книж.* изнуреност, изнеможност, отпадналост

**zemdenlý, рядко zemdlelý, -á, -é** *книж.* изнурен, изтощен, много уморен, отпаднал,

изнеможял, безсилен: **~ý hladem** изтощен, отпаднал от глад

**zemdl|et, zemdl|ít, -ím, 3. мн. -ejí/-í** *св. книж.*

**1.** отмалѣя, отпадна, изтощя се напълно **2.** *остар.* припадна, изпадна в безсъзнание; изгубя съзнание: **~el žízni** той припадна от жажда

**zem|ě, zem, -ě** *ж.* **1.** земя, почва: **úrodná ~ě** плодородна земя, почва **2.** под, земя: **stát na ~i** стоя на пода, на земята; **spát na ~i** спя на пода, на земята; **spadnout na ~** падна на пода, на земята; **zvednout něco ze ~ě** вдигна нещо от пода, от земята; **srazit někoho k ~i a)** съборя, повали някого на земята **б)** *прен.* победи някого; **hledět do ~ě a)** гледам в пода **б)** *прен.* срамувам се, стеснявам се; **k ~i** *воен.* легни!

♦ **~ě** *истор.* земята със земята; разрушя нещо напълно; **stát jako do ~ě zaražený** стоя като вкопан, като истукан; **jako když do ~ě propadne** изгуби се, като че вдън земя потъна **3.** страна, земя, област: **staré slovanské ~ě** старѣ, откопешни славянски земѣ, области; **rozvojové ~ě** развиващи се страни; **~ě zaslíbená** *библ.* обетована земя; **~ě koruny české** *истор.* земята на чешката корона; Чехия, Моравия и Силезия; **rodná ~ě** отечество, родина; **~ě nikoho** нѣчия земя **4.** земя, сѹша: **po ~i i po moři** по сѹша и вода, по сѹша и морѣ; **na nebi i na ~i** на небето и на земята

♦ **~ě** *истор.* жив, погребан е, мъртъв е; **budiž mu ~ě lehká!** лека му прѣст! **5.** *астр.* Земя: **oběh Země** обиколка, завъртане на Земята; **nitro Země** земни недра; **matka ~ě** *книж.* майката земя

♦ **~ě** *истор.* живѣя в земен рай, живѣя щастливо, в благополѹчие; **mezi nebem a ~í** между небето и земята; в неизвестността

**zeměbran|a, -y** *ж. истор.* *воен.* опълчение (*в Австро-Унгария*)

**zemědělec, -ce** *м.* земеделец, сѣлски стопанин: **soukromě hospodařící ~ec** частен земеделски стопанин

**zemědělsky** земеделски, селскостопански, аграрно; в земеделско, в селскостопанско отношение: **~y orientovaná země** аграрна страна; страна с аграрна ориентация, с преобладаващо сѣлско стопанство

**zemědělský, -á, -é** земеделски, селскостопански, аграрен: **~é práce** земеделски, селскостопански работи; **~ý dělník** земеделски работник; **~é plodiny** земеделски, селскостопански култури; **~á půda** земеделска, обработваема земя; **~á výstava** селскостопанска изложба; **~é družstvo** земеделска кооперация; кооператив; **jednotné ~é družstvo** (*съкр.* **JZD**) по-

*рано* единна земеделска кооперация; тръдово кооперативно земеделско стопанство (съкр. ТКЗС); **vysoká škola** ~á висш селскостопански институт, селскостопанска академия; ~á **politika** аграрна политика; ~á **otázka** аграрен въпрос; ~á **reforma** поземлена реформа  
**zemědělství** |í, -í *ср.* земеделие, селско стопанство:  
**vyspělé** ~í развито земеделие; **ministerstvo** ~í министерство на земеделието  
**zeměkouli** |e, -e *ж.* зёмно кълбо  
**zeměměřičský**, **zeměměřičský** |ý, -á, -é земемерен, земемерски, геодезически, геодезски  
**zeměměřičství** |í, **zeměměřičství** |í, -í *ср.* геодезия, земемерство  
**zeměměřič** |e, -e *м.* земемер, геодезист  
**zeměpán**, -a *м.* остар. господар, владетел  
**zeměpis**, -u *м.* география: **fyzický**, **ekonomický** ~ физическа, икономическа география; ~ **Evropy** география на Европа  
**zeměpisec**, -ce *м.* географ  
**zeměpisní** |ý, -á, -é географски: ~ý **atlas** географски атлас; ~á **délka**, **šířka** *геогр.* географска дължина, ширина; ~á **jména** *език.* географски имена, названия  
**zemětřesení** |í, -í *ср.* земетресение: **silné**, **náhlé** ~í силно, внезапно земетресение; **politické** ~í *прен.* политическото съгресение  
**zeměvrt** |ý, -á, -é сондажен  
**zeměvzrůst**, -u *м.* остар. геология  
**zemězrad** |a, -y *ж.* остар. държавна измяна  
**zemězrádek** |e, -e *м.* остар. родоотстъпник, измънник на родината  
**zeměžluč**, -i/-e *ж.* бот. червен кантарион (Centaurium)  
**zemín** |a, -y *ж.* 1. зёмна ма̀са, земя 2. *спец.* зёмна порода  
**zemit** |ý, -á, -é 1. земист, землист 2. *книж.* земен, приземён, грубоват (за човек) 3. остър, пиперлив и *прен.*: ~ý **humor** пиперлив хумор  
**zemlbába** *вж.* **semlbába**  
**zemní** |í, -í 1. земен, подпочвен; който се отнася до земя, до почва: ~í **plyn** земен, природен газ; ~í **vláha** подпочвена влага 2. земен, наземен: ~í **práce** наземна работа; ~í **násep** насп, вал, дига; ~í **vosk** *минер.* озокерит  
**zemřel** |ý I, -á, -é умрял, починал  
**zemřelý** II, -ého *м.* покойник, мъртвец  
**zemřít**, -u *св.* 1. *книж.* умра, почина, спомина се: ~ít **náhle** почина внезапно, скоропостижно; **předčasně** ~ít умра, отида си без време; ~ít **hladem** умра от глад и *прен.*; ~ít **na zápal plic** умра от бронхопневмония; ~ít **žalem** умра от мъка, от скръб; ~ít **přirozenou smrtí** умра от естествена смърт 2. загина, падна: ~ít **za vlast** падна, загина за родината; ~ít **hrdinskou**

**smrtí** загина героически; загина със смъртта на храбрите  
**zemský** |ý, -á, -é 1. земен: ~ý **povrch** зёмна повърхност, повърхност на земята; ~á **osa** *асгр.* зёмна ос, ос на Земята; ~á **přitažlivost** *физ.* зёмно притегляне; ~á **kůra** *геол.* зёмна кора; **zeměpisec** |e, -e *м.* географ  
от лицето на земята 2. *истор.* областен, провинциален, районен: ~ý **poslanec** областен депутат; ~ **sněm** провинциален сейм, лантаг  
**zenit**, -u *м.* 1. *асгр.* зенит 2. *прен. книж.* зенит, **zenit** |e, -e *м.* зенит  
върха на славата; **to byl ~ jeho vlády** това беше зенитът, кулминацията на властта му  
**zepelín**, -u *м.* цебелин  
**zepředu** *вж.* **zpředu**  
**zeps** |out, -uji/разг. -uju *св. разг. експр.* 1. (со) разкатая, разпердушия, разваля, изпъртя (нещо); видя сметката (на нещо) 2. (кого – вин.) скарам се (на някого); нахокам, направа на пух и прах (някого); не остава здраво място (по някого): ~out **román** разкритикувам роман, направа роман на пух и прах  
**zept** |at se, -ám se *св.* (кого – род. на кого, на со) попитам, запитам (някого за някого, за нещо), осведомя се (от някого за някого, за нещо): ~at se **na cestu** попитам за път; ~at se **na matku** попитам за майката; ~at se **svědků**, **jestli...** попитам свидетели дали... ; ~al se, **jak se jí daří** той попита как се чувства тя; ~ala se **přímo, bez okolků** тя попита направо, без заобикалки  
**zesílen** |ý, -á, -é 1. засилен, усилен: ~á **hlídka** засилен патрул, пост; засилена стража 2. удебелен, подсилен: ~á **vrstva píska** удебелен, усилен слой пясък; ~á **pata punčoch** плътна пета на чорапи  
**zesílit**, -ím *св.* 1. (со) засилия, усилия (нещо): ~it **palbu** засилия, усилия стрелба 2. укрепя (нещо): ~it **základy** укрепя основи 3. удебеля, уплътня (нещо): ~it **lano** удебеля въже 4. обикн. *третол.* -í усили се, засили се: **potlesk ~il** ръкоплясканията се засилиха, усилиха 5. укрепна, напълня, свързва се: **opět ~il a)** той пак напълня б) той се свърза, укрепна  
**zesilovač**, -e *м.* *електр.* усилвател  
**zesilovat**, -uji/разг. -uju *несв.* 1. (со) усилвам, засилвам (нещо): ~ovat **tlak** повишавам налягане 2. (со) укрепвам/укрепявам, уплътнявам (нещо): ~ovat **stěny pevnosti** укрепвам стени на крепост 3. *също и* **zesilovat se**, обикн. *третол.* -uje (se) засилва се, усилява се: **zvuk se ~oval** звукът се усиляваше, засилваше  
**zesin** |at, **zsin** |at, -ám *св. книж.* посиня: **tvář mu ~ala hněvem** лицето му посиня от гняв

**zeslaben|í, -í** *ср.* отслабване, намаляване силата (на нещо)

**zeslab|it, -ím** *св.* 1. (*koho, co*) отслабля, обезсиля (*някого, нещо*); намаля (*нещо*); намаля въздействието (*на нещо*): **~it zvuk** намаля звука; **~it účinek léku** намаля, отслабля въздействието на лекарство; **~it nepříteli, soupeře** обезсиля враг, съперник; **~it vliv** намаля влияние 2. (*co*) изтъня (*нещо*); намаля дебелината (*на нещо*): **~it tloušťku zdi** намаля дебелината на стена, изтъня стена

**zesláb|nout, -nu** *св.* отслабна; загубя сили; влоша се: **~l těžkou nemocí** той отслабна, загуби сили от тежка болест; **zrak mu ~l** зрението му отслабна, влоши се

**zeslab|ovat, -uji/разг. -uju** *несв.* 1. (*koho, co*) намалявам, омаломощавам (*някого, нещо*): **~ovat zvuk, tlak** намалявам звука, налягане; **~ovat nepříteli** омаломощавам враг; **~ovat hlas** намалявам, приглушавам глас 2. (*co*) изтънявам (*нещо*), правя (*нещо*) по-тънко: **~ovat zed'** изтънявам стена

**zeslab|ovat se, -uji se/разг. -uju se** *несв.* отслабвам, губя сили, влошавам се

**zesměšn|it, -ím** *св.* (*koho – вин.*) 1. направя (*някого*) смъшен; направя (*някого*) за смях; *разг. експр.* омаскаря, орезиля (*някого*): **~il protivníka před ostatními** той направи противника за смях, за пет стотинки пред останалите 2. взема (*някого*) на подбив, подиграва (*някого*): **~it něčí projev** подиграва се с нечия реч

**zesměšn|it se, -ím se** *св.* (*čím*) стана смъшен, стана за смях, изложи се (*с нещо*); *разг. експр.* орезил се (*с нещо*): **~it se svým návrhem** стана за смях с предложението си

**zesměšn|ovat, -uji/разг. -uju** *несв.* (*koho – вин.*) 1. правя (*някого*) смъшен; правя (*някого*) за смях; *разг.* орезилвам (*някого*) 2. подигравам (*някого*); вземам (*някого*) на подбив: **~ovat gesta trenéra** подигравам, окарикатурявам жестовете на треньор

**zesmutn|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í** *св.* натъжа се, опечал се; помръкна: **po nepříznivé zprávě žena ~ěla** жената се натъжи от лошата вест

**zesn|out, -u** *св. книж.* почива, спомина се, предам богу дух, умра: **tiše ~ul** той тихо се спомина

**zesnul|ý I, -á, -é** *книж.* почивнал, умрял

**zesnul|ý II, -ého** *м. книж.* покойник, мъртвец

**zesocializ|ovat, -uji/разг. -uju** *св.* (*co*) 1. направя (*нещо*) социалистическо 2. *икон.* обобществя (*нещо*): **~ovat výrobní prostředky** обобществя средства за производство

**zesoustavn|it, -ím** *св.* (*co*) *книж.* направя (*нещо*)

системно, всестрънно; организирам, систематизирам (*нещо*)

**zespod(u)** *нар.* отдолу, изотдолу: **osvětlovat sochu** ~ осветявам статуя отдолу

**zspolečenštěn|í, -í** *ср.* обобществяване

**zspolečenšt|it, -ím** *св.* (*co*) обобществя (*нещо*), направя (*нещо*) обществено

**zspolečenšt|ovat, -uji/разг. -uju** *несв.* (*co*) обобществявам (*нещо*), правя (*нещо*) обществено: **~ovat výrobní prostředky** обобществявам средства за производство

**zestar|at, -ám, zestár|nout, -nu** *св.* остаря, състаря се: **~nout předčasně** остаря, състаря се преждевременно

**zestár|lý, -á, -é** остарял, състарен: **starostmi ~á žena** състарена от грижи жена

**zestátněn|í, -í** *ср.* национализация, одържавяване: **~í banky** национализация, одържавяване на банка

**zestátn|it, -ím** *св.* (*co*) национализирам, одържавя (*нещо*)

**zestátn|ovat, -uji/разг. -uju** *несв.* (*co*) национализирам, одържавявам (*нещо*)

**zestonásob|it, zesteronásob|it, -ím** *несв.* (*co*) увелича (*нещо*) сто пъти, умножа (*нещо*) по сто

**zestručn|it, -ím** *св.* (*co*) концентрирам, сбия, стъстя (*нещо*); намаля обема (*на нещо*); направя (*нещо*) по-кратко, по-сбито, по-лаконично: **~ila text článku** тя съкрати статията, направи я по-лаконична

**zesurov|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í** *св.* стана по-суров, по-груб, по-твърд; ожесточа се, задебеля: **za války mravy ~ěly** през войната нравите станаха по-сурови

**zesvět|let, обикн. третол. -í, 3. мн. -ějí/-í** *несв.* просветлее, изсветлее; стане по-светъл:

**obloha ~ela** небето просветля, стана по-светло

**zesvět|lit, -ím** *св.* (*co*) направя (*нещо*) по-светло; просветля, осветля: **nová malba ~ila pokoj** новата боя направи стаята по-светла

**zesvětšt|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í** *св.* отвора се; стана светски; придобия светски вид, характер: **umění v renesanci ~ělo** изкуството през Ренесанса стана по-светско, отвори се за света

**zesvětšt|it, -ím** *св.* (*koho, co*) направя (по-)светски (*някого, нещо*); придам (*на някого, на нещо*) (по-)светски вид, характер: **snahy ~it církev** усилия, стремехи да се придаде по-светски характер на църквата

**zešediv|ěl|ý, -á, -é** посивял, побелял (*за коса*): **měla ~é vlasy dávno před sňatkem** косите ѝ бяха побелели много преди сватбата, преди брака

**zešediv|ět, -ím** *св.* посивея, побелея (*за човек, за*



*коса*): **vlasý mu ~ěly starostmi** косата му побеля от грижи  
**zešed|lý, zšed|lý, -á, -é** посивял, побелял (*за коса*)  
**zešed|nout, zšed|nout, -nu** св. посивея, побелѣя (*за човек, за коса*): **tvář mu ~la únavou** лицето му посивя от умора; **život ~l експр.** животът стана сив, скучен, еднообразен  
**zešeřel|ý, -á, -é книж.** сѹмрачен, притѹмнял, смрачен, потѹмнял, полѹтѹмен  
**zešeř|it se, обикн. безл. -í se** св. стѹмни се, смрачи се, притѹмнѣе; свечерѣ се, здрачи се  
**zešikma** нар. косо, полегато, диагонално; на верѣв, на една страна  
**zešílen|í, -í** ср. полудяване, обезумяване, умопобъркане ♦ **thukjěbърканъ** жѣга можеш да се побѣркаш  
**zešíl|et, -ím, 3. мн. -ějí/-í** св. полудѣя, побѣркам се: **~et hrůzou** полудѣя, обезумѣя от ѹжас  
**zešíroka** нар. 1. широко, докрай: **otevřít dveře ~** отвѣря вратата докрай; **usmívat se ~** усмихвам се широко, до уши 2. надѣлго и нашироко; пространно, подробно, в детайли, обстоятелствено: **~ vykládat** разказвам надѣлго и нашироко  
**zeškleb|it, -ím** св. (*со*) направа гримаса (*с лице*), изкривя (*лице, уста*): **~it obličej, ústa** изкривя лице, уста, направа гримаса  
**zešleh|at, -ám** св. (*кого – вин.*) нашибам, набия (*някого*): **~at koně** нашибам кон/конѣ  
**zešpičat|ět, обикн. третол. -í, 3. мн. -ějí/-í** св. задѣстри се, издѣстри се: **obličej mu ~ěl** лицето му се издѣстри  
**zeštíhlen|í, -í** ср. 1. отслабване, вталяване 2. публ. свиване, съкращаване, стесняване: **~í parlamentního stranického spektra** стесняване на парламентарно представения партѣен спѣктър; **okamžitě ~í státní správu** незабавно съкращаване на държавната администрация 3. публ. намаляване, свиване, изтъняване: **~í rozpočtu** свиване, изтъняване на бюджет  
**zeštíhl|et, -ím, 3. мн. -ějí/-í** св. 1. отслабна, вталя се; стана стрѣн, слаб: **~ela v pase** тя отслабна в талията, вталя се 2. (*со*) публ. съкратя, стесня, огранича (*нещо*): **~et vládu** съкратя, огранича състава на правителство 3. обикн. третол. **~í** публ. намалѣе, изтънѣе: **rozpočet výrazně ~el** бюджетът чувствително изтъня  
**zeštíhl|ovat, -uji/разг. -uju** несв. 1. обикн. третол. **-uje** (*кого – вин.*) прави (*някого*) да изглежда (по-)слаб (по-)стрѣн: **černé šaty ~uji** чѣрните дрѣхи правят човѣка (да изглежда) по-слаб 2. отслабвам, вталявам се; изтѣчвам се; ставам стрѣн, слаб  
**zeštíp|at, -u/-ám** св. (*кого – вин.*) изпохапя,

изпонажѣля (*някого, нещо*): **~ali ho komáři** изпохапаха го комари

**zet I** вж. **z**

**zet II, обикн. третол. zeje** несв. 1. зѣе, отвѣря се, стои широко отвѣрен: **pod námi zela propast** под нас зѣеше прѣпаст 2. в съчет. **zet prázdnotou** прѣзен е, стои прѣзен: **byť zel prázdnotou** апартаментът бѣше прѣзен, пѹст 3. личѣ, вижда се, бѣе на очѣ, лѣха: **ze všech koutů zeje bída** мизѣрия лѣха от всѣчки страни  
**zet', zetě** м. зет (*сѹпруг на дѣщеря*)  
**zetle|ý, -á, -é** изтлял, изгнѣл, гнил: **~é listí** гнѣли листа

**zetl|ít, -ějí/разг. -ěju** св. изтлѣя, изгнѣя: **prkna stářím ~ela** дѣските са изгнѣли от старост  
**zevloun, -a** м. зяпач, сѣнрдѣя, зяпльо  
**zevl|ovat, -uji/разг. -uju** несв. зяпам, глѣдам сѣйр, глѣдам безцѣлно; лѣпам мухи; заплѣсвам се: **nic nedělá, jen ~uje (z okna na ulici)** нищо не прави, сѣмо зяпа (през прозѣреца на ѹлицата)  
**zevně** нар. вѣншно, отвѣн, отгѣре, по повѣрхността: **mast se přikládá ~ na kůži** мед. мазѣлото, мехлѣмът се нанѣса на кожата вѣншно  
**zevnějš|ek, -ku/-ka** м. вѣншност, вѣншен вид: **člověk příjemného ~ku** човѣк с приятна вѣншност; **podle ~ku** по вѣншния вид, според вѣншността; **dbát na svůj ~ek** грижа се за вѣншността си

**zevn|í, zevnějš|í, -í, -í 1.** вѣншен (*противопол. вѣтрешен*): **~í strana zdi** вѣншна страна на стена 2. вѣншен, страничен: **~í vlivy** вѣншни вѣлия 3. привѣден, прѣстрѣн, фалшив: **~í nádhera** привѣдно, фалшиво великолѣпие  
**zevnitř** нар. отвѣтре

**zevrubně** нар. подробно, детайлно, надѣлго и нашироко, в детайли, изчерпателно, обстоятелствено

**zevrubnost, -i** ж. подробност, детайлност, изчерпателност, обстоятелственост

**zevrubn|ý, -á, -é** подробен, изчерпателен, детайлен, обстоятелен

**zevšedněl|ý, -á, -é** станал дѣлничен, привѣчен; банализиран, обикновѣн: **~é téma** банализирана тема

**zevšedn|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í** св. банализирам се, изтѣркам се; стана дѣлничен, привѣчен, обичаен, обикновѣн

**zevšeobecně|í, -í** ср. обобщѣние

**zevšeobecn|ět, обикн. третол. -í, 3. мн. -ějí/-í** св. генерализира се, обобщѣ се; стане масов, общовалиден, общоприѣт, общопризнат: **takové názory ~ěly** подобни вѣзглѣди станаха масови, общоприѣти

**zevšeobecn|it, -ím** св. (*со*) обобщѣ, генерали-

зйрам (*нещо*); напра́вя (*нещо*) общовалидно,  
общоприето, общопризнато, ма̀сово  
**zevšeobecn|ovat, -uji/разг. -uju** *несв. 1. (co)* ге-  
нерализи́рам, обобща́вам (*нещо*): ~**ovat** **hi-**  
**storické zkušnosti** обобща́вам исторически  
опит **2. обикн. третол. -uje** ста́ва общова-  
лиден, общоприет, общопризнат  
**zeza** *предлог с род. диал. 1.* изза́д: **vykouknout**  
~ **domu** надни́кна изза́д къ́ща **2.** от отвѣд: **po-**  
**slat něco ~ moře** изпра́тя не́що от отвѣд мо-  
ре́то, от отвѣд океа́на (*от Америка*)  
**zezadu** *нар. отза́д, изотза́д, в грѣб: byla přepa-*  
*děna* ~ тѣ бѣше напа́дната изотза́д, в грѣб  
**zezdola** *нар. отдо́лу, изотдо́лу: vyběhnout ~ do*  
*třetího patra* изти́чам отдо́лу до тре́тия етаж  
**zezelen|at, -ám** *св. 1.* позеле́нѣя, ста́на зеле́н:  
**měděná střecha ~ ala** мѣдния́т по́крив позе-  
леня́; ~ **ala zavisí** *прен.* тѣ позеле́н от зави́ст  
**2. обикн. третол. -á** раззеле́ний се: **louky už**  
~ **aly** лива́дите ве́че се раззеле́ни́ха  
**zežlout|ý, -á, -é** пожълтя́л: ~**ý papír** пожълтя́ла  
харти́я  
**zežlout|nout, -nu** *св.* пожълте́я, ста́на жълт: **listí**  
~ **tlo a opadlo** листа́та пожълтя́ха и опа́даха  
**zežluk|nout, обикн. третол. -ne** *св.* граня́са,  
вгорчи́ се, развали́ се: **máslo ~lo** ма̀слѣто  
граня́са  
**zfack|ovat, -uju** *св. разг. 1. (koho – вин.)* ша-  
маро́сам, нашамаро́сам (*някого*); за́шны;  
напля́скам, уда́ря шамари́ (*на някого*): **matka**  
**ho ~ovala** май́ка му го нашамаро́са **2. (co)**  
*прен.* сма́чкам, развали́я (*нещо*)  
**zfaľš|ovat, -uji/разг. -uju** *св. (co)* фалшифи́цирам  
(*нещо*): ~**ovat peníze, doklady** фалшифи-  
ци́рам пари́, докумен́ти  
**zfanatiz|ovat [-ty-], -uji/разг. -uju** *св. (koho –*  
*вин.)* фанатизи́рам (*някого*): ~**ovat dav** фана-  
тизи́рам тълпа́  
**zfašiz|ovat, -uji/разг. -uju** *св. (koho, co)* фаши-  
зи́рам (*някого, нещо*)  
**zfialov|ět, обикн. третол. -í, 3. мн. -ějí/-í** *св.*  
полила́вѣе, поморавѣе; ста́не лила́в, виолѣтов,  
мѡрав: **nos mu mrazem ~ěl** носѣ́т му ста́на  
мѡрав от стѹд  
**zfilm|ovat, -uji/разг. -uju** *св. (co)* филми́рам, экра-  
низи́рам (*нещо*); засне́ма (*нещо*) на фильмо́ва  
лѣнта: ~**ovat román** фильми́рам, екранизи́рам  
роман  
**zformátovan|ý, -á, -é** *комп.* формати́ран: ~**á**  
**disketa** формати́рана дискѣ́та; ~**ý text, sou-**  
**bor** формати́ран теќст, фай́л  
**zformát|ovat, -uji/разг. -uju** *св. (co)* *комп. 1.* фор-  
мати́рам (*диск, дискѣ́та*) **2.** формати́рам,  
страи́рам (*текст, фай́л*)  
**zform|ovat, -uji/разг. -uju** *св. (co)* **1.** офо́рмъ

(нещо), придам определена форма (на нещо): ~ovat výrobek z hlíny оформя изделие от глина 2. сформирам, създам, образувам: ~ovat vojenskou jednotku сформирам военна част 3. формирам: ~ovat něčí názory формирам нечий възглед

zform|ovat se, обикн. третол. -uje se св. сформира се, оформи се, образува се, възникне

zformul|ovat, -uji|разг. -uju св. (со) формулирам (нещо)

zfušovat|ý, -á, -é разг. претъпан, направен надвѣнѣтри; развален, провален: ~á práce претъпана работа; ~ý život провален живот

zfuš|ovat, -uju св. разг. (со) 1. направя (нещо) непрофесионално, аматорски: všechno v chatě si ~ují sami на вилата всичко си правят сами, саморъчно 2. претъпам, направя надвѣнѣтри (нещо); разваля, проваля (нещо); оставя си ръцете (в нещо)

zglajchšalt|ovat, -uju св. (со) разг. нейор. налѡжа, насѡча (нещо) насилствено, с натиск отвън: ~ovat tisk, politický život насилствено идеологизирам печата, политическия живот

zhan|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í, zhan|it, -ím св. (со) отнеса се презрително (към нещо); посрамя, порицая, опозоря, разг. орезия (нещо)

zhanob|it, -ím св. (koho, co) опозоря, обезчестя (някого, нещо), засѣгна честта (на някого): ~it něčí pověst опозоря нечий репутация, нечие добро име

zharmoniz|ovat [-ny-], -uji|разг. -uju св. 1. (со) муз. хармонизирам (нещо): ~ovat melodii хармонизирам мелодия 2. (со; со с čím) книж. съчета (нещо с нещо): ~ovat protichůdné názory съчета противоположни интереси

zhasín|at, -ám несл. 1. обикн. третол. -á гасне: doutník mu neustále ~al пѣрата му постоянно гаснеше; naděje ~á прен. книж. надѣждата гасне 2. (со) загасвам/загасям, угасвам/угасям (нещо): ~at lampu загасвам лампа

zhas|it, -ím св. (со) загася, угася (нещо)

zhasl|ý, -á, -é 1. загаснал, угаснал 2. загасѣн, угасѣн

zhas|nout, -nu св. 1. обикн. третол. -ne угасне, загасне: oheň v kamnech ~l ѡгъят в пѣчката уѡна ѡтѡпѡри и с това се приклѡчи 2. (со) загася, угася (нещо): ~nout světlo загася светлината 3. обикн. третол. -ne заглѣхне, помръкне, престѣне: motor ~l мѡтѡрът угасна; jeho sláva ~la слѡвата му помръкна; úsměv mu ~l na rtech усмивката му изчѣзна

zhášet, -ím, 3. мн. -ejí/-í несл. (со) загасвам/загасям, угасвам/угасям (нещо): ~et lampu, oheň угасвам лампа, ѡгън

**zhat|it**, обикн. третол. **-ím** св. (со) осуетя, разстрѡя, проваля (нещо): **~it někomu plány** осуетя плановете на някого  
**zhat|it se**, обикн. третол. **-í se** св. осуети се, провали се, рѡхне: **všechno se nám to ~ilo** всичко се провали, всичко рѡхна  
**zhavar|ovat**, обикн. третол. **-uje** св. рѡхне, блокира, колабира: **bankovní systém ~oval** банковата система рѡхна, колабира; **program ~oval** програмата блокира  
**zhlád|nout**, разг. **zhlídnout**, **-nu** св. 1. (кого, со) видя, зѣрна (някого, нещо): **zápas ~ly tisíce diváků** хиляди зрители видяха срѣщата; **~l už velký kus světa** много свят е видял 2. (со) разгледам (нещо): **~nout výstavu** разгледам изложба  
**zhlád|nout se**, разг. **zhlídnout se**, **-nu se** св. (v kot, v čet) харѣсам, обикна (някого, нещо); привѣржа се, пристрастя се (към някого, към нещо): **~l se v rybaření** той се пристрасти към риболѡва  
**zhlíž|et se**, **-ím se**, 3. мн. **-ejí se/-í se** не св. (v kot, v čet) харѣсвам, обиквам (някого, нещо), привѣрзвам се, пристрастявам се (към някого, към нещо)  
**zhlobi** нар. книж. 1. издѣлбѡко, дѣлбѡко, изтѣжко: **oddech si ~** той въздѣхна издѣлбѡко 2. дѣлбѡко, надѣлбѡко, на дѣлбочина: **~ to bylo metr** на дѣлбочина бѣше един метър, имаше един метър  
**zhlop|nout**, **-nu** св. оглупѣя, изглупѣя, разг. експр. изкукуригам  
**zhlt|at**, **-ám** св. (со) излѣпам, изгѣлтам, погѣлна лѣкомо (нещо): **~at oběd** излѣпам обѣд; **~at spoustu knih** прен. погѣлна, прочетѡ жадно много книги  
**zhlt|nout**, **-nu** св. (со) експр. лѣпна, глѣтна, погѣлна (нещо); изгѣлтам, излѣпам бѣрзо, лѣкомо, наведнѣж (храна): **~l moučník vstoje** той излѣпа, изгѣлта сладкиша прав, на крак  
**zhluboka** нар. 1. дѣлбѡко, издѣлбѡко: **~ dýchat** дишам дѣлбѡко; **~ si vzdychnout** въздѣхна дѣлбѡко; **~ se uklánět** поклѣням се дѣлбѡко, ниско 2. муз. дѣлбѡко, ниско (за тон): **mluvit, zpívat** ~ говѡря, пѣя ниско, с дѣлбѡк глас 3. мнѡго, дѣлбѡко: **~ se napít** отпий голяма глѣтка  
**zhmotnĕ|ý, zhmotněn|ý, -á, -é** книж. материализиран, овеществѣн: **~á práce** икон. овеществѣн трѡд  
**zhmotněn|í, -í** ср. книж. материализиране, осѣществяване, реализиране, овеществяване: **~í myšlenky** реализиране, материализиране на идея  
**zhmotnĕ|t**, обикн. третол. **-í**, 3. мн. **-ějí/-í** св. книж. материализира се, овеществи се

**zhmotn|it, -ím** св. (со) книж. материализирам, овеществя, реализирам, осѣществя (нещо): **světlo ~ilo okolí** прен. светлинѡта материализира всичко наѡколо  
**zhmotn|it se**, третол. **-í se** св. книж. материализира се, овеществи се: **mé plány se ~ily** плановете ми се материализираха, осѣществиха се  
**zhmotnĕ|ovat, -uji/разг. -uju** не св. (кого, со) книж. материализирам, овеществявам (някого, нещо)  
**zhmotnĕ|ovat se**, обикн. третол. **-uje se** не св. книж. материализира се, овеществява се  
**zhmoždĕn|a, -y** ж. контѡзено, набито, натѣртено място  
**zhmoždĕn|ý, -á, -é** контѡзен, набит, натѣртен, навѣхнат  
**zhmožd|it, -ím** св. (со) контѡзя, набия, натѣртя, навѣхна (нещо): **~it si nohu** контѡзя си кракѡ; **~it si kloub** навѣхна си стѡва  
**zhněd|nout**, обикн. третол. **-ne** св. покафенѣе, стѡне кафѣв: **listí na stromech ~lo** листѡта на дѣрвѣтата покафеняха, стѡнаха кафѣви  
**zhnisan|ý, -á, -é** гнѡен, гнойсал, загнойл, забрѡл: **~á rána** гнойсала рѡна  
**zhnis|at**, обикн. третол. **-á** св. заберѣ, загной, гнойса: **rána ~ala** рѡната забрѡ, гнойса  
**zhn|íst, -ětu** св. рядко 1. (со) замѣся, омѣся (нещо): **~íst těsto, hlínu** замѣся, омѣся тестѡ, глина 2. (со) офѡрмя, направа (нещо) с мѣсене 3. (кого, со) книж. съсийпя, смѡжа, смѡчкам, угнетя (някого, нещо): **stáří ho ~ětl** старостѡ го смѡчка, смѡза; **~íst něčí osud** съсийпя нѣчия съдбѡ  
**zhnus|it, -ím** св. (кого, со кому) отвратя (някого от някого, от нещо), предизвикам отвращѣние (у някого към някого, към нещо): **ty řeči mě ~ily** тези приказки ме отвратиха; **~ili mu práci** създѡдох му отвращѣние към рѡботата, отвратиха го от рѡбота  
**zhnus|it se, -ím se** св. (коти) отвратя (някого); опротивѣя, стѡна отвратителен (на някого): **~ilo se mu stále ležet** опротивя му постоянно да лежи; **jídlo se mu ~ilo** хранѡта му опротивя; **~ilo se mu prospěchářství** кариеризмът го отврати  
**zhodnocen|í, -í** ср. оцѣнка, прецѣнка  
**zhodnocován|í, -í** ср. оцѣняване, прецѣняване  
**zhodnoc|ovat, -uji/разг. -uju** не св. (со) прецѣнявам, оцѣнявам (нещо); права прецѣнка (на нещо): **~ovat referát** оцѣнявам, прецѣнявам доклад  
**zhodnot|it, -ím** св. (со) оцѣня, прецѣня (нещо); направа прецѣнка (на нещо): **~it situaci** прецѣня положѣние; **~it dílo** оцѣня, прецѣня про-

изведение; **~it v diskusi referát** направа, дам оцѣнка на доклад в дискуссия

**zhoj|it, -ím св. (koho, co) книж.** излекувам, изцеря (някого, нещо): **~it ránu** излекувам рана; **~it nemocného** излекувам болен

**zhoj|it se, -ím se св. 1. обикн. третол. -í se** заздраве, излекува се: **rána se ~ila** раната заздравя **2. (na kot) разг.** изкарам си, взема си свѣето (от някого); компенсирам си (нещо) за сметка (на някого): **~it se na zákaznících** изкарам си, взема си свѣето от клиентите

**zhojitel|ný, -á, -é книж.** излечим: **~á rána** излечима рана

**zholá нар. експр.** съвсѣм, абсолютно, напълно, разг. хич: **~ nic** съвсѣм, абсолютно нищо; **to je ~ nemožné** това е абсолютно невъзможно; **nezůstalo mu ~ nic** съвсѣм нищо не му остана, разг. хич нищо не му остана

**zhorš|it, -ím св. (co)** влоша (нещо): **~it si známku** разваля си белѣжката, оцѣнката

**zhorš|it se, -ím se св.** състоянието ми се влоши; влоша се, разваля се: **nemoc se ~ila** болестта се влоши, изостри се; **jeho postavení se ~ilo** положението му се влоши; **žák se ~il** ученикът се отпусна, развали си успеха; **počasí se ~ilo** времето се развали

**zhorš|ovat, -uji/разг. -uju нескв. (co)** влошавам, развалям (нещо): **~ovat situaci** влошавам положението

**zhorš|ovat se, -uji se/разг. -uju se нескв.** състоянието ми се влошава; влошавам се, развалям се: **stav silnic se ~uje** състоянието на пътищата се влошава

**zhořk|nout, -nu св. 1. обикн. третол. -ne** вгорчий се, загорчий: **ořechy ~ly** ърехите са се вгорчили, горчат **2. прен.** помрача се, огорча се; вгорчий ми се животът; разстроа се, вкисна се, развали ми се настроението: **všechna radost mu náhle ~la** цялата му радост изведнѣж се помрачи

**zhospodárně|í, -í ср.** оптимизирание, въвеждане на стопански принципи

**zhospodárn|it, -ím св. (co)** оптимизирам, рационализирам (нещо); направа (нещо) по-икономично, по-изгѣдно, по-рентабилно; осигуря по-добро стопанисване (на нещо)

**zhospodárn|ovat, -uji/разг. -uju нескв. (co)** оптимизирам, рационализирам (нещо); правя (нещо) по-икономично, по-изгѣдно, по-рентабилно; осигурявам по-добро стопанисване (на нещо): **~ovat dopravu** оптимизирам транспорт

**zhost|it se, -ím se св. книж. 1. (čeho, рядом ko) освобѣдя се, отърва се, избавя се (от нещо, от някого): ~it se finančního břemene** осво-

бѣдя се, отърва се от финансово бѣреме **2. (čeho)** спрѣва се (с нещо), успешно изпълня (нещо): **~it se svého úkolu** спрѣва се със задачата си

**zhošť|ovat se, -uji se/разг. -uju se нескв. книж. 1. (čeho, рядом ko) освобѣждавам се, отървавам се, избавям се (от нещо, от някого): ~ovat se viny** освобѣждавам се от вина **2. (čeho)** спрѣвам се (с нещо), успешно изпълнявам (нещо): **~ovat se (dobře) své funkce** спрѣвам се (успѣшно) с длѣжността си

**zhotov|í, -í ср.** изгѣтвяне, изработка: **~í projektu** изгѣтвяне, изработка на проект

**zhotov|it, -ím св. (co) 1.** изгѣтвя, изработя, направа (нещо): **~it nábytek** изработя мѣбели; **~it plán stavby** изгѣтвя план, скица на строеж **2. съставя, изгѣтвя (нещо): ~it zápis** съставя, напиша протокол

**zhotov|ovat, -uji/разг. -uju нескв. (co) 1.** изгѣтвям, изработвам, правя (нещо): **~ovat plátno podomácku** изработвам, тъка домашно платно **2. съставям, изгѣтвям (нещо)**

**zhoub|a, -y ж. 1.** гибел, унищожение: **alkohol je ~a** алкохолът е гибел **2. пүстош, опустошѣние, нѣщо опустошѣно: vichřice zanechala za sebou ~u** бұрята остави след себе си опустошѣние, пүстош **3. остар.** погйбел

**zhoubně нар.** пагубно, гибелно, унищожително, разорително: **~ působit** действам пагубно, гибелно

**zhoubnost, -i ж.** гибелност, опустошителност, пагубност: **~ nemoci** гибелност на болест

**zhoubn|ý, -á, -é 1.** пагубен, гибелен, унищожителен, опустошителен: **~é krupobití** гибелна, опустошителна градўшка **2. мед.** злокачествен: **~ý nádor** злокачествен тумор

**zhoup|nout, -nu св. 1. (koho, co)** лѣюшна, залюлѣя, залюшкам (някого, нещо): **~nout dítě na houpáče** залюшкам детѣ на лѣюлка; **~nout dítě na kolenou** дрўсна, лѣюшна детѣ на коленѣте си **2. (koho – вин.) разг. експр.** избудалкам, извѣзя, прекарам (някого): **ten nás ~l** ама как само ни избудалка **3. (co komu) разг. експр.** разваля, разтўря (нещо на някого): **~nout někomu naděje** проваля надѣждите на някого

**zhoup|nout se, -nu se св. 1.** лѣюшна се, залюлѣя се, залюшкам се, дрўсна се **2. обикн. третол. -ne se разг. експр.** развали се, разтўри се, провали се, фалира: **zadlužený podnik se ~l** задлѣжнялото предприятие фалира

**zhoust|nout, обикн. третол. -ne св.** сгѣсти се; стѣне по-плѣтен, по-гѣст: **vlasý jí ~ly** косата ѝ се сгѣсти; **děšť ~l** дѣждѣт се засили

**zhovadilost, -i ж. грубо** скѣтство, дивѣщина,



простащина, нйзост, гадост: ~ **mravů** скотство, нйзост на нравите  
**zhovadilý, -á, -é** *грубо* оскотял, затъпал: ~ý **člověk** оскотял човек; ~ý **nápad** *експр.* тпа идея; тпотия, глупост  
**zhranat|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í** *св.* стана тгловат, рбест (за човек, за форма): **tvář mu ztuhla a ~ěla překvapením** лицето му се вдърви и издстри от изненада  
**zhrd|at, -ám** *несв. (kýt, čím) книж.* презирам (някого, нещо); отнасям се пренебрежително, високомерно (към някого, към нещо): **co bylo přístupné, tím ~ala** тя подминаваше, пренебрегваше това, което беше достъпно  
**zhrd|nout, -nu** *св. 1. (kýt, čím) книж.* презра (някого, нещо); отнеса се пренебрежително, високомерно (към някого, към нещо; с някого, с нещо): **ne~l nabízeným pohostinstvím** той не се отказа от предлаганото гостоприемство **2.** възгордея се, самозабравя се, *разг.* върна си нос: **~la a chovala se povýšeně** тя се възгордя и се държеше надмменно, високомерно  
**zhroucen|í, -í** *ср.* **1.** срүтване, рүхване: ~í **stavby** срүтване, рүхване на постройка **2.** разпдане, съсипване, рүхване, провал, крах: ~í **hospodářství** разпдане, колапс на икономика; ~í **plánů** провал на плановете; ~í **nadějí** крах на надежди **3.** срыв, колапс: **nervové ~í** нервен срыв, шок  
**zhroucen|ý, -á, -é 1.** срүтен, рүхнал, разпднал се: ~ý **dům** срүтена, рүхнала къща; ~á **fronta** разпднал се фронт **2.** провален; претърпял провал, крах: ~ý **člověk** рүхнал човек  
**zhrou|it se, -ím se** *св. 1. обикн. третол. -í se* срүти се, рүхне, събори се: **budova se ~ila** сградата рүхна **2. обикн. третол. -í se** разпдне се, съсипе се, провали се, рүхне, претърпя крах: **hospodářství se ~ilo** икономиката претърпя крах, стигна до колапс; **odpor se ~il** съпротивата рүхна **3.** рүхна, грөхна: ~il se **fyzickým vyčerpáním** той рүхна от физическо изтощение  
**zhroz|it se, -ím se** *св. (-; koho, čeho)* ужася се, паникьосам се, много се изплаша (от някого, от нещо): ~ila se, jak **zhubl** тя се ужаси колко е отслабнал  
**zhruba** *нар.* **1.** грубо, на ёдро, най-общо: ~ **opracovat** обработя грубо, в най-общи линии; ~ **opravit** поправя горе-долу, най-важното **2.** приблизително, около: **kusů je to ~sto** около сто броя са; **auto stojí ~ 100 000 korun** колата струва приблизително 100 000 крони; **rozdělit něco ~ na dvě poloviny** разделя нещо приблизително на две половини; ~

**spočítat** преброя, изчисля приблизително; **požár zničil ~ polovinu vesnice** пожарът унищожил около половината село **3.** в общи линии, горе-долу: **to je ~ vše, co vím** в общи линии това е всичко, което зная/знам  
**zhrubl|ý, zhruběl|ý, -á, -é 1.** загрубял, огрубял: **větrem ~á pleť** загрубяла от вятра кожа на лицето **2.** който е станал груб, грубоват: ~ý **vtip** груб, вулгарен виц; ~é **slovo** *език.* груба дума  
**zhrub|nout, -nu** *св. 1.* загрубя, огрубя: **kůže na rukou ~la** кожата на ръцете загрубя **2.** стана груб, вулгарен: **jeho chování ~lo** държанието му стана грубо, вулгарно  
**zhrzen|ý, -á, -é** отхвърлен, пренебрегнат, отблснат: ~á **lásky** отхвърлена, несподелена любов; ~ý **nápadník** пренебрегнат, отблснат поклонник, ухажьор  
**zhřeš|it, -ím** *св. (čím proti komu, proti čemu; co; v čem, s kým, s čím)* съгреша, прегреша (с нещо срещу някого, срещу нещо; в нещо; с някого, с нещо), наруша (нещо с нещо): ~it z **nevědomosti** извърша прегрешение поради незнание  
**zhub|it, -ím** *св. (koho, co)* погубя, унищожя (някого, нещо): **válka ~la mnoho lidí** войната погуби много хора  
**zhubl|ý, -á, -é** отслабнал, измършавял, оклющавял: ~ý **v obličejí** отслабнал в лице  
**zhub|nout, -nu** *св.* отслабна, измършавя: ~l **dlouhou nemocí** той отслабна, измършавя от дълго боледуване; ~l o **10 kg** той отслабна с 10 кг  
**zhudebn|it, -í** *св. (co)* **1.** превърна, претворя (нещо) в музика: ~it **báseň, text, libreto** композирам музика към стихотворение, към текст, към либрето **2.** напраща (нещо) музикално: ~it **svou dikci** обработя дикцията си да стане напевна  
**zhurta** *нар. експр.* **1.** рязко, безцеремонно, с нетърпящ възражения тон: ~ **někoho odbýt** рязко отпрати някого; ~ **se obořit na někoho** нахвърля се безцеремонно срещу някого **2.** стремително, бързешком, *разг.* джаста-паста: **vejít do místnosti ~ vlezta** стремително впомещение♦ **jennetak** *пò-полка/разг.* по-крòтко! къде си се разбързал(а) толкова!  
**zhusta** *нар.* **1.** многократно, час по час, много пъти: ~ **se stává tak, že...** често се случва да... **2.** нагъсто, плътно: ~ **obsazené stoly** плътно заети маси  
**zhust|it, -ím** *св. (co)* **1.** сгъстя (нещо); напраща (нещо) по-гъсто, по-плътно, по-наситено: ~it **síť obchodů** сгъстя търговската мрежа; ~it **plyn** *физ. техн.* сгъстя газ; ~it **roztok** *хим.*

концентрирам, насытя разтвор **2.** обобщя (нещо); направя (нещо) по-сбито, по-стегнато, по-концентрирано: **~il myšlenku do několika vět** той сби идѣята в няколко изречения  
**zhuštěně** нар. сгъстѣно, стегнато, сбито, лаконично: **podat informaci** ~ представя информация стегнато, сбито, лаконично  
**zhuštěn|ý, -á, -é** **1.** сгъстѣн, наситен, концентриран: **~ý roztok** хим. наситен разтвор **2.** стегнат, сбит, лаконичен: **~ý obsah knihy** сбито съдържание на книга  
**zhušť|ovat, -uji/разг. -uju** нескв. (со) **1.** сгъстявам, концентрирам, насыщам (нещо): **~ovat vzduch kompresorem** техн. физ. сгъстявам въздух с компресор **2.** правя (нещо) по-сбито, по-стегнато, по-лаконично: **~ovat výklad** сбивам изложѣние  
**zhutn|ět, обикн. третол. -í, 3. мн. -ějí/-í** св. сгъсти се, стѣне по-плѣтен: **mlha ~ěla** мъглата се сгъсти  
**zhutn|it, -ím** св. (со) **1.** уплѣтня, удебеля, направя (нещо) по-дебѣло: **~it podklad vozovky** удебеля подложката на улично платно **2.** направя (нещо) по-стегнато, по-сбито, по-лаконично: **~it povídku** сбия разказ, направя разказ по-стегнат, по-лаконичен  
**zhýčkan|ý, -á, -é** глѣзен, разглѣзен, капризен, придиричѣв, претенциозен: **~é dítě** разглѣзено дете; **program pro ~é obecnstvo** програма за придиричѣва публика  
**zhýčkat, -ám** св. (кого, со) разглѣзя (някого, нещо): **obecnstvo ~lo umělce** публиката разглѣзи артиста  
**zhý|nout, -nu** св. книж. загйна, погйна: **strom ve stínu ~nul** дървото загйна в сянката; **národ pod staletým tlakem ne~nul** народът не погйна въпреки вековното потисничество  
**zhypnotiz|ovat [-ty-], -uji/разг. -uju** нескв. (кого – вин.) хипнотизирам (някого): **~ovala ho pohledem** тя го хипнотизира с поглед  
**zhýral|ec, -ce** м. гуляйджия, разпѣтен човѣк: **je to opilec a ~ec** той е пияница и гуляйджия  
**zhýralost, -i** ж. гуляйджийство, разпѣтност: **žít ve ~i** живѣя разпѣтно  
**zhýral|ý, -á, -é** гуляйджийски, разпѣтен: **to byla skupinka ~ých mladíků** това бѣше групичка разпѣтни младѣжи  
**zhýzd|it, -ím** св. (кого, со) обезобразя, загрозя (някого, нещо); направя (някого, нещо) безобразен, уродлив: **vrásky ~ily jeho čelo** бръчки загрозяха чѣлото му  
**zhýzd|ovat, -uji/разг. -uju** нескв. (кого, со) обезобразявам, загрозявам (някого, нещо); правя (някого, нещо) безобразен, уродлив

**zchátralost, -i** ж. **1.** овехтялост, амортизираност, износеност: ~ **budovy** овехтялост на сграда **2.** грѣхналост, съсипаност, нѣмош: ~ **nemocného** нѣмош на болен  
**zchátral|ý, -á, -é** **1.** овехтял, амортизиран, износен: **~é šaty a)** износени, овехтели дрѣхи **б)** износена, овехтяла рѣкля **2.** грѣхнал, съсипан, нѣмошен, отпаднал: **~ý zevnějšek** грѣхнала външност  
**zchátr|at, -ám** св. **1.** обикн. третол. **-á** овехтѣе, амортизира се, износи се, съсипе се, разг. орѣфа се, олющи се: **obuv ~ala** обувките се износиха **2.** грѣхна, съсипа се, състаря се, изнемошѣя: **tělesně, mravně ~at** грѣхна, съсипа се физически, нравствено; **žena ~ala starostmi** жената грѣхна, съсипа се от грижи  
**zchlad|it, -ím** св. **1.** (со) охладя, изстудя (нещо): **~it pivo** изстудя бира **2.** в съчет. **~it žízeň** утоля жажда **3.** (кого, со) прен. охладя (някого, нещо): **~it kritiku poznámkou** охладя критиката със забѣлѣжка; **~it horké hlavy** охладя лѣуди  
**zchlad|it se, -ím se** св. разхладя се, освежа се, охладя се: **~it se sprchou** разхладя се, освежа се с душ  
**zchlad|nout, -nu** св. **1.** обикн. третол. **-ne** изстине; стѣне хладен, студѣн: **káva rychle ~ne** кафѣто бързо изстива/бързо ще изстине **2.** обикн. третол. **-ne** прен. охладнѣе, изстине (за чувства): **láska ~la** любовта охладня **3.** охладнѣя, изстиня, стѣна безразличен, равнодушен: **rychle ~l** той бързо охладня  
**zchlaz|ovat, -uji/разг. -uju** нескв. (кого, со) **1.** изстудявам, охладждам, разхладждам (някого, нещо) **2.** прен. охладждам, сразявам (някого, нещо): **~ovat něčí sebevědomí** охладждам нѣкогово  
**zchlaz|ovat se, -uji se/разг. -uju se** нескв. охладждам се, изстудявам се; ставам хладен, студѣн  
**zchlupat|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í** св. **1.** окосмя се, покрива се с косми, стѣна космѣт **2.** обикн. третол. **-í** размъхави се, проскѣбе се: **látka s vlasem časem ~í** пѣхкава материя с времето ще се размъхави, разскѣбе  
**zchmuř|it, -ím** св. (со) набръчкам, навѣся, свѣся (нещо): **~il čelo** той свѣси чѣло  
**zchod|it, -ím** св. (со) обхѣдя, пребрѣдя, обиколя, измина (нещо) надлѣж и нашѣр: **~il celý kraj** той пребрѣди цѣлия район, цѣлия този край; **dívka ~ila všechny obchody** момичѣто обхѣди всѣчки магазини

**zchoulostivěle** нар. изнежено, чувствително: ~ **zimomřivý člověk** изнежено зиморничав човек

**zchoulostivělost, -i** жс. изнеженост, чувствителност, крехкост

**zchoulostivě|ý, -á, -é** изнежен, чувствителен, крехък, деликатен: ~**á pleť** изнежена, чувствителна, деликатна кожа на лицето

**zchoulostiv|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í** св. изнежа се; стана чувствителен, деликатен, крехък: **rostlina v teple ~ěla** растението се изнежи на топло

**zchoulostiv|it, -ím** св. (koho, co) рядко изнежа (някого, нещо): ~**it dítě teplem** изнежа дете с топлина

**zchrom|it, -ím** св. (koho – вин.) осакатя (някого): **chlapec si ~il ruku** момчето си осакати ръката

**zchrom|lý, -á, -é** сакал, осакатен, остар. хром: **prsty ~é revmatizmem** осакатени от ревматизъм пръсти

**zchrom|nout, -nu** св. осакатя; стана инвалид, кѹц, остар. хром: ~**l ve válce** той осакатя през войната; **kěž jim jazyk ~ne!** прен. експр. да им изсѹхне езикът дано!

**zchřad|lý, -á, -é** залиял, повѣхнал, попарен: **listí ~é mrazem** попарени от студа листа

**zchřad|nout, -nu** св. залинѣя, повѣхна, остана (като) попарен: ~**la na těle** тя заляня (физически)

**zchudle** нар. обедняло, бедняшки, сиромашки

**zchud|lý, -á, -é** обеднял, западнал, осиромашал, разорѣн, разг. изпаднал: ~**ý obchodník** обеднял търговец

**zchud|nout, -nu** св. обеднѣя, осиромашѣя, разоря се, разг. изпадна: **země ~la válkou** страната обедня, разорѣ се от войната

**zchumlan|ý, schumlan|ý, -á, -é** смачкан, безформен, станал на топка

**zchuml|at, schuml|at, -ám** св. (co) експр. смачкам, намачкам, направа (нещо) на топка: ~**at v ruce kapesník** смачкам носна кърпа в ръцѣ

**zchvácený, zchvátit, zchvátit se** вж. **schvácený, schvátit, schvátit se**

**zchyst|at, -ám** св. (co) подготвя, приготвя, подрѣдя (нещо): ~**at si zavazadlo na cestu** подрѣдя си, приготвя си, разг. стѣгна си багажа за път; ~**at si náradí k práci** подготвя си инструментите за работа

**zchytat** вж. **schytat**

**zchytra** нар. хитро, умно: **jít na někoho, na něco** ~ подхѣждам, пристѣпвам към някого, към нещо ловко, хитро; **pěkně ~ vymyšleno** много хитро измислено

**zchytrale** нар. хитроумно, лукаво, обиграно, притворно

**zchytralost, -i** жс. хитрост, лукавство, притворство, обиграност: **ženská ~** женска лукавост, женско притворство

**zchytral|ý, -á, -é** хитър, лукав, притворен, обигран, разг. изпѣчен: ~**ý obchodník** хитър, обигран търговец; ~**ý podvodník** изпѣчен мошѣник; ~**ý výraz obličeje** хитър, лукав израз на лицето

**zidealiz|ovat [s-i-/zi-], -uji/разг. -uju** св. (koho, co) идеализирам, възвеличѣя, въздигна, превъзнесѣ (някого, нещо): ~**ovat skutečný stav věcí** идеализирам истинското положение на нещата; ~**oval matku** той идеализираше майка си

**zidk|a, -y** жс. умал. ограда, стена, стеница, стеничка; разг. експр. дувѣр

**zim|a I, -y** жс. 1. зима (сезон): **v ~ě** през зимата; **na ~u** за зимата; **za (celou) ~u** през (цялата) зима; **mírná, tuhá, krutá ~a** умерена, мѣка зима; **~a je na krku, za dveřmi** зимата идва, запѣчва, чѹка на вратата 2. студ, студѣно: **dává se do mne ~a** обхваща ме стѹд, става ми студѣно; **třást se ~ou** трепѣря, зѣзна от стѹд; **byla mu v noci velká ~a** през нощта му бѣше много студѣно

**zima II** нар. предикативно студѣно, мразовито: **není tu ~?** не ѣ ли студѣно тѹк? **je mi ~ na nohy** студѣно ми ѣ на краката, измрѣзнах ми краката; **k ránu bylo ve stanu ~** призори в палатката бѣше студѣно

**zimav|ý, -á, -é** малко остар. хладен, студѣн: ~**é počasí** хладно, студѣно врѣме; ~**ý vítr** студѣн вѣтр

**zimmer frei** [cimr fraj] нескл. жс. даване на квартира под наѣм на чѹжди туристи

**zimně** нар. зимно, по зимному: **dívka byla ~ oblečena** момичѣто бѣше дебѣло облѣчено; момичѣто бѣше облѣчено като за зима

**zimn|í, -í, -í** зимен: ~**í kabát** зимно палтѣ; ~**í stadión** зимен стадион; ~**í zahrada** зимна градина; ~**í plovárna** зимен, покрит басѣйн; ~**í prázdniny** зимна ваканция; ~**í sporty** зимни спортове; ~**í semestr** зимен семѣстър; ~**í spánek** биол. зимен сѣн (за животни и растения); ~**í přístav** зимна стоянка за кораби и лѣдки

**zimnic|e, -e** жс. 1. втрѣсане, трѣска: **roztrásla ho, rozklepala ho ~e** втрѣсе го, разтрѣсе го; ~**e jím třese** трѣска го трѣсѣ 2. мед. малѣрия, жѣлта трѣска: **bahenní ~e** блѣтна трѣска, малѣрия

♦ **zimnice**

няма

**zimničně** нар. **1.** трѣскаво **2.** прен. възбўдено, трѣскаво: **oči mu ~ svítily** очите му горяха трѣскаво  
**zimniční**ý, -á, -é **1.** трѣскав, маларичен **2.** прен. стремителен, трѣскав, твърде бърз: **~ý spěch** стремително, трѣскаво бързана  
**zimník**, -u м. зймно палтò, балтòн  
**zimolez**, -u м. бот. орлòв нòкът, орлòви нòкти (Loniceria)  
**zimomřivě** нар. зимòрничаво  
**zimomřivost**, -i жс. зимòрничавост  
**zimomřivý**ý, -á, -é зимòрничав, чувствителен към стўд: **~á žena** зимòрничава женà; **~á rostlina** чувствително към стўд, топлолюбиво растєние  
**zimostráz**, -u м. бот. чимшїр (Buxus)  
**zimován**í, -í ср. зимўване, презимўване: **~í porostu** зимўване, презимўване на растителност; **~í cirkusu** презимўване на цїрк  
**zim|ovat**, -uji/разг. -uju неск. зимўвам; изкарвам, прекàрвам зймата: **včely dobře ~ují** пчелите лєсно, добрє изкарват зймата  
**zimovišť**ě, -ě ср. спец. зймна стойнка, място за презимўване: **ptačí ~ě** биол. място за презимўване на птїци  
**zimovzdorný**ý, -á, -é земед. студоустойчив: **~á rostlina** стўдоустойчиво растєние  
**zimprovizovat** [s-i-/zi-], -uju/разг. -uju св. импровизирам: **~ovat domácí divadlo** импровизирам домашен теàтър  
**zindustrializovat** [s-i-/zi-], -uji/разг. -uju св. (co) индустриализирам (нещо): **~ovat zemědělský kraj** индустриализирам земеделска òбласт, земеделски райòн  
**zin|ek**, -ku м. хим. цинк (Zn)  
**zinkovaný**ý, -á, -é поцинкòван: **~ý plech** поцинкòвана ламарїна  
**zink|ovat**, -uji/разг. -uju св. (co) техн. поцинкòвам (нещо): **~ovat plech** поцинкòвам ламарїна  
**zinkový**ý, -á, -é цинков: **~á ruda** цинкова рўда; **~á běloba** хим. цинквайс, цинково бяло; **~á mast** мед. цинков мехлєм; **blejno ~é** минер. сфалерїт  
**zinscen|ovat** [s-i-/zi-], -uji/разг. -uju св. (co) **1.** режисїрам, поставя, предстàвя (пїеса) на сцєна: **~ovat hru** поставя пїеса **2.** инсценирам, устрòй (нещо): **~ovat (soudní) proces** устрòй, инсценирам, изфабрикувам (съдебен) процєс; **~ovat provokaci** устрòй, организирам провокация  
**zintenzivn|ět** [s-i-/zi-], обикн. третол. -í, 3. мн. -ějí/-í св. интензифицира се, стàне (пò-)интензивен: **zemědělská výroba ~ěla** земеделското производство се интензифицира

**zintenzivn|it** [s-i-/zi-], -ím св. (co) интензифицирам (нещо); направя (нещо) (пò-)интензивно: **~it výrobu** интензифицирам, засїля производство  
**zintenzivň|ovat** [s-i-/zi-], -uji/разг. -uju неск. **1.** (co) интензифицирам, засїлвам, увеличàвам (нещо): **~ovat zájem o vzdělání** засїлвам, интензифицирам интереса към образовàнието **2.** обикн. третол. -uje интензифицира се; стàва (пò-)интензивен  
**zinventariz|ovat** [s-i-/zi-], -uji/разг. -uju св. (co) инвентаризирам (нещо), направя инвентаризация (на нещо): **~ovat knihy v knihovně** инвентаризирам книги в библиотєка  
**zip**, -u м. цїп: **kalhoty se ~em** панталòн с цїп; **šaty na ~** рòкля с цїп  
**zír|at**, -ám неск. **1.** (kam) глєдам, заглєждам се, заплєсвам се (някòде): **~at do prázdna, do neurčita** глєдам тьпо, глєдам безцєлно в пространството **2.** разг. експр. недоумявам, чўдя се, зяпам (от учўдване): **to ~áš, co?** чўдиш се, а? изненадан ли си?  
**zisk**, -u м. **1.** печàлба, пòлза, дòход и икон.: **čistý ~** чїста печàлба; **finanční ~** финансова печàлба; **se ~em** с печàлба; **rozvahový ~** балансова печàлба; **podíl na ~u** дял от печàлбата; **průměrný ~** срдєдна печàлба; **odvody ze ~u do státního rozpočtu** отчислєния от печàлбата за държавния бюджєт; **náhrada ušlého ~u** компенсация за пропýснати пòлзи; ~~поговорка~~ **~**  
 поговорка **~** рїск печєли; кòйто рискўва, печєли **2.** придобївка, пòлза, изгòда; *остар. експр.* кяр: **územní ~** териториàлни придобївки; **z toho neplyne žádný ~ pro společnost** от това няма нїкаква пòлза за обществòто; **politický ~** политїчески дивидєнти **3.** *електр.* усїлване на напрежєнието  
**získ|at**, -ám св. **1.** (co) спечєля, придобїя, полўча (нещо), сдобїя се (с нещо): **~at první cenu** полўча, спечєля първа награда; **~at peněžitou odměnu** полўча парїчна награда, парїчно възнаграждєние; **~at cenné informace, zprávy od někoho** полўча цєнна информация, цєнни свєдения от някого; **~at diplom** полўча диплом(а); **stát ~al nezávislost** държавата полўчи независимост; **~at pomoc** полўча пòмощ; **~at kapitál** спечєля, придобїя капитал; **~at většinu hlasů ve volbách** спечєля мнозинството от гласовєте на избори; **~at zkušnosti** натрўпам, придобїя òпит; **~al hodnost doktora věd** тòй получи тїтлата дòктор на науките; **~at podporu a)** полўча подкрєпа б) полўча пòмощ; **~at přehled o českém tisku** ориентїрам се в чєшкия печàт **2.** (co, по-ряд-



ко *koho*) постигна, извоювам, спечеля (нещо, някого): **~at převahu** постигна надмощие; **~at náskok před spolužákem** постигна преднина, аванс, предимство пред съученик; **~at sympatie, důvěru** спечеля симпатии, доверие; **~at půlhodinový náskok** спечеля половин час преднина **3. спорт.** спечеля, завоювам, извоювам (нещо); овладя, отнѐма от противника (*тонка, шайба и под.*): **~at zlatou medaili** спечеля, завоювам златен медал; **~at deset bodů** събера, извоювам десет точки; **~at míč, kotouč (ve hře)** овладя, отнѐма (от противник) топка, шайба (в игра) **4. (co z čeho; co čím)** получа, добия, извлекá, почерпá (нещо от нещо): **~at kov z rudy** добия, извлекá метал от руда; **~at fakta z dokumentů** извлекá, почерпá факти от документи **5. (koho – вин.; koho za koho, co na co)** привлекá, спечеля (някого за някакъв, за нещо): **~at spolužáky na svou stranu** привлекá, спечеля съученици на своя страна; **~at následovníky, pracovní síly** спечеля, привлекá последователи, работна сила; **~at za zaměstnance dobrého odborníka** привлекá на работа добър специалист; **~at přispěvatele časopisu** привлекá автори, кореспонденти, дописници, сътрудници за списание; **~at učně do nového oboru** привлекá ученици за нова специалност **6. (čím; co čím; na čem; od koho)** спечеля (нещо с нещо, от нещо, благодарение на нещо): **kniha jen ~ala barevnými ilustracemi** книгата само спечели с цветните илюстрации; **město ~alo stavebními úpravami** градът спечели от строителната реконструкция; **studiem ~al mnoho** той получи, спечели много от следването; **~at na účtě** спечеля по-голямо уважение; **~at na kráse** разхубавя се

**získat si, -ám si** св. (*koho, co; koho, co čím*) привлекá, спечеля (си), завоювам (някого, нещо; някого, нещо с нещо); извоювам си, постигна (нещо): **~at si posluchače** спечеля слушатели; **~at si odpůrce** спечеля си противници; **~at si lidi skromným chováním** привлекá, спечеля хората със скромното си държание; **~at si dívku** спечеля (симпатиите на) момиче; **~at si autoritu** извоювам си авторитет; **~at si postavení** извоювам си положение

**získáv|at, -ám** нескв. **1. (co)** получавам, печеля, спечелвам, придобивам (нещо): **~at odměnu** получавам, спечелвам награда, възнаграждение; **~at kapitál** спечелвам, печеля капитал; **~at vzácnou věc** придобивам рядък предмет; **~at zprávy z ministerstva** получавам съобщения от министерство **2. (co)** постигна, завоювам (нещо): **~at sympatie** печеля симпа-

тии; **~at bojem území** завоювам територия

**3. (co) спорт.** спечелвам, завоювам (нещо); овладявам, отнѐмам от противник (*тонка, шайба и под.*): **~at míč, kotouč** спечелвам, овладявам, отнѐмам (от противник) топка, шайба **4. (co z čeho; co čím)** получавам, добивам (нещо от нещо): **~at z ropy benzin** получавам, добивам бензин от нефт **5. (koho – вин.; koho za koho, co na co)** привличам, спечелвам (някого за някакъв, за нещо), предразполагам (някого за нещо): **~at sousedy na svou stranu** привличам, спечелвам съсед на своя страна **6. (čím; co čím, na čem, od koho; –)** печеля (нещо с нещо, от нещо, благодарение на нещо, от някого): **~at cestováním** печеля, обогатявам се (*душевно*) от пътувания; **~at na popularitě** печеля популярност

**získáv|at si, -ám si** нескв. (*koho, co čím*) привличам, спечелвам (си), завоювам (някого, нещо с нещо), извоювам си, постигам (нещо): **~at si každého vlídností** печеля всекиго с любезността си

**ziskuchtiv|ec, -ce** м. користолюбец, печалбър; алчен, користен, пресметлив човек; алчен за пари човек

**ziskuchtiv|ý, -á, -é** користолюбив, користен, алчен, лаком за пари

**zislamizovan|ý** [s-i-/zi-], -á, -é ислямизиран, помохамеданчен

**získně** нар. користно, с цел облагодетелстване: **~ pomáhat, sloužit** помагам, служа користно

**získnost, -i** жс. користолюбие, користност, корист: **udělal to ze ~i** той го направи от користолюбие, с користна цел

**získn|ý, -á, -é** користолюбив, користен, сметкаджийски: **~é jednání** користно поведение; **~é úmysly, plány** користни намерения, плановете; **sňatek ze ~ých důvodů** брак с користна цел, брак по сметка

**zítra, разг. zejtra** нар. **1.** утре, на другия ден, на следващия ден: **~ je neděle** утре е неделя; **přijď k nám** ~ ела у нас утре; **připravil se na ~** ~~приготвил се за утре~~ **~ také den!** и утре е ден! **2.** утре, скоро, след известно време: **dnes nebo ~ to musíš udělat** днес или утре, рано или късно трябва да го направиш

**zítřejší|í, -í, -í 1.** утрешен; който се отнася към следващия ден: **v ~ích novinách bude důležitá zpráva** в утрешните вестници ще има важна информация, новина; **blahopřeji Vám k ~ím narozeninám** приемете моите благопожелания по случай утрешния ви рожден ден **2. прен.** утрешен, бъдещ, иден, предстоящ: **~í úkoly** утрешни, предстоящи задачи

**zítř|ek**, разг. **zejtř|ek**, **-ka**/рядко **-ku** м. 1. ўтрешен дѣн, ўтре, слѣдвацият дѣн: **od ~ka počínajíc** започвайки, считано от ўтре; **do ~ka** до ўтре; **připravít na ~ek**, **pro ~ek** подготвя за слѣдвацият дѣн; **počkat do ~ka** изчакам до ўтре; **od ~ka za týden** след една сѣдмица, считано от ўтре; **sotva se dočká ~ka** едва ли ще доживѣе до ўтре, до ўтре сигурно ще умрѣ 2. *прен.* бѣдеще, ўтре, иден дѣн: **víra v lepší ~ek** вѣра в по-добро бѣдеще

**žívačk|a**, **-u** ж. разг. *експр.* скўка, скўчно положѣние, скўчно преживяване

**živán|í**, **-í**, **-í** ср. прозяване: **přišlo na mě ~í** започнах да се прозявам

**živ|at**, **-ám** *несв.* прозявам се: **je ospalý**, **~á** сѣнен е, прозява се; **~at nudou** прозявам се от скўка

**živ|nout**, **-nu** св. прозѣя се/прозйна се: **~l hlasitě** той се прозѣя/прозйна шумно

**živnut|í**, **-í** ср. прозявка, прозяване: **potlačit ~í** потисна прозявка

**zjanč|ít**, **-ím** св. (*koho* – вин.; *koho* – вин. *čím*) *експр.* извѣдя (*някого*) от равновѣсие (*с не-що*); подлудѣя, пошурѣя (*някого с не-що*): **~il celou vesnici svými řečmi** той пошурѣя цялото сѣло с приказките си

**zjanč|ít se**, **-ím se** св. (*z čeho*; –) разг. *експр.* пошурѣя, пощръклѣя, полудѣя, побъркам се (*заради не-що*); изгўбѣя самообладание (*от не-що*): **člověk by se z toho ~il** от това човѣк мѡже да пошурѣе, да се побърка; **chtěl chytit ~eného koně** той йскаше да хвѣне подплашен кѡн

**zjankovat|ět**, **-ím**, 3. мн. **~ějí/-í** св. пошурѣя, пощръклѣя, обезумѣя, побъркам се: **jak uvidí hezké děvče**, **hned ~í** щѡм вѣди хўбаво момиче, ведна̀га обезумѣява

**zjara** нар. през пролеттѡ, напро̀лет: **~ se vrátily vlaštovky** напро̀лет, през пролеттѡ лѣстовиците се вѣрнаха; **~ začne stavět** напро̀лет ще запѡчне да строи

**zjasn|ět**, обикн. *третол.* **-í**, 3. мн. **~ějí/-í** св. прояснѣ се, изяснѣ се, разведри се, стѡне по-ясен: **jeho pohled ~ěl** поглѣдът му се прояснѣ, разведри се

**zjasn|ít**, **-ím** св. (*co*) прояснѣя, изяснѣя (*не-що*); напра́вя (*не-що*) по-ясно: **úsměv ~il její tvář** усмѣвката прояснѣ, разведри лицѣто ѝ

**zjasn|ít se**, обикн. *третол.* **-í se** св. прояснѣ се, изяснѣ се, свѣтне, просвѣтне, разведри се: **obloha se ~ila** небѣто се прояснѣ, свѣтна; **její tvář se ~ila** лицѣто ѝ се прояснѣ, свѣтна

**zjedn|at**, **ám** св. 1. (*koho*, *co k čemu*, *na co*) уговѡря, услѡва, наѣма, спазарѣя (*някого*, *не-що за не-що*), спазарѣя се (*с някого за не-що*): **~at si nosiče**, **aby přinesl zavazadla** уговѡря, спазарѣя носѣч да донесѣ багаж; **~at dívku na**

**úklid** уговѡря, спазарѣя, наѣма момиче да чисти 2. (*co*) установѣя, уредѣя, вѣдворѣя (*не-що*): **~at nápravu** уговѡря, уредѣя компенсация; уредѣя да се опрѡви положѣниѣто; **~at pořádek** вѣдворѣя, налѡжа рѣд; **~at klid** вѣдворѣя тишина, спокѡйствие 3. обикн. **zjedn|at si**, **-ám si** (*co*) осигурѣя си, извоѣвам си, постигна (*не-що*): **~at si přístup někam** осигурѣя си дѡстъп нѣкъде, до нѣщо; **~at si respekt** извоѣвам си респѣкт; **~at si jasno** изяснѣя си нѣщо

**zjednáv|at**, **-ám** *несв.* 1. (*koho*, *co k čemu*, *na co*) договѡрям, уговѡрям, наѣмам, спазарѣявам (*някого*, *не-що за не-що*); спазарѣявам се (*с някого за не-що*): **~at pomocnou sílu** наѣмам ѡбщ работник; **~al u něho byt** той наѣмаше кварти́ра при нѣго 2. (*co*) установѣявам, урѣждам, вѣдворѣявам, налѡгам (*не-що*): **~at klid** вѣдворѣявам, налѡгам тишина, спокѡйствие 3. обикн. **zjednáv|at si**, **-ám si** (*co*) осигурѣявам си, спечѣлвам си (*не-що*): **~at si úctu** спечѣлвам си уважѣние

**zjednodušeně** нар. опрѡстѣно, *нейор.* опрѡстѣнчески: **chápat všechno ~** схвѡщам всѣчко опрѡстѣно, опрѡстѣнчески

**zjednodušen|í**, **-í** ср. опрѡстяване

**zjednodušen|ý**, **-á**, **-é** опрѡстѣн, облекчѣн, прост; *нейор.* опрѡстѣнчески: **~á forma** опрѡстѣна, прѡста фѡрма; **~é podmínky** облекчѣни услѡвия; **~ý pohled na svět** опрѡстѣн, опрѡстѣнчески мироглѣд, светоглѣд, вѣзглѣд за свѣтѡ; **~é zobrazování** техн. опрѡстѣно изѡбразяване (*на чертеж*)

**zjednoduš|ít**, **-ím** св. (*co*) опрѡстѣя, напра́вя (*не-що*) по-прѡсто, по-лѣсно, по-дѡстъпно: **~it práci administrativy** опрѡстѣя работата на администрѡция; **~it pravidla hry** опрѡстѣя правилѡта на игратѡ *и прен.*; **~it rovnici** мат. опрѡстѣя уравнѣние

**zjednoduš|ít se**, обикн. *третол.* **-í se** св. опрѡстѣ се, стѡне по-прѡст, по-лѣсен, по-дѡстъпен: **hra se úpravami ~ila** с промѣните игратѡ се опрѡстѣ, стѡна по-дѡстъпна

**zjednodušován|í**, **-í** ср. опрѡстяване; *нейор.* опрѡстѣнчество: **lehkomyslné ~í věci** лекомислено опрѡстяване на вѣпрѡс, на рѡбота; **v tom případě není dobré přehnané ~í** в този слўчай прекалѣното опрѡстяване, опрѡстѣнчество не ѣ от полза

**zjednoduš|ovat**, **-uji**/разг. **-uju** *несв.* (*co*) опрѡстѣявам, прѡвя (*не-що*) по-прѡсто, по-лѣсно, по-дѡстъпно: **~ovat organizaci práce** опрѡстѣявам оргѡнизѡцията на трудѡ; **~ující pojetí** опрѡстѣяващо схвѡщѡне

**zjednoduš|ovat se**, обикн. *третол.* **-uje se** *несв.* опрѡстѣява се, стѡва по-прѡст, по-обикновѣн,

пò-лèк: **jeho život se ~oval** живòтът му стàваше пò-прòст, пò-лèк  
**zjednotvárn|ět**, обикн. *третол.* -í, 3. мн. -ějí/-í стàне еднообрàзен, монотòнен: **život s ní mi ~ěl** живòтът ми с нèя стàна еднообрàзен, монотòнен  
**zjemněle** нар. изтгнчено, изискано, деликàтно: **choval se ~** тòй се държèше изискано, изтгнчено; **děvče vypadalo ~** момйчето изглèждаше деликàтно, изискано  
**zjemnělost, -i** жс. изтгнченост, изисканост, деликàтност, финès: ~ **mravů** изисканост, изтгнченост на нрàвите  
**zjemněl|ý, -á, -é** изтгнчен, изискан, деликàтен; изòстрен: **mít ~ý vkus** ймам изискан вкùс; ~é **mravy** изтгнчени, изискани нрàви; ~ý **člověk** деликàтен, фин човèк; ~ý **sluch nevidomých** изòстрен слùх на незрящите, на слèпите  
**zjemn|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í** св. изтгнèя, изфйня се; стàна (пò-)мèк, (пò-)деликàтен, (пò-)фин, (пò-)изискан, (пò-)нèжен: **plet' jí ~ěla** кòжата на лицèто й стàна пò-нèжна, пò-фйна; **mladík ~ěl** младèжът стàна пò-изискан, пò-деликàтен; **vlasý jí ~ěly** косàта й изтгнèя  
**zjemn|it, -ím** св. (co) смекчà, омекотя (нещо); направа (нещо) (пò-)фйно, (пò-)деликàтно, (пò-)нèжно, (пò-)изискано: ~it **vlákno** омекотя влакнò; ~it **polévku žloutkem** направа супата пò-фйна на вкùс с жълтк; ~it **mravy** облагородя нрàвите; направа нрàвите пò-изискани  
**zjemn|it se, -ím se** св. стàна пò-изискан, пò-деликàтен, пò-фин: **vkus se ~il** вкусът стàна пò-изискан  
**zjemň|ovat, -uji/разг. -uju** несв. 1. (koho, co) изтгнчвам, облагородявам (някого, нещо); правя (някого, нещо) пò-фин(о): **krém ~uje plet'** кремът прави кòжата пò-фйна; ~ovat **jazykový cit** изтгнчвам, развивам езиков ùсет 2. стàвам пò-фин, пò-изтгнчен  
**zjemň|ovat se, -uji se/разг. -uju se** несв. изтгнчвам се, облагородявам се, стàвам пò-фин  
**zjev, -u** м. 1. явлèние, събитие, феномèn: **to je častý, přechodný** ~ товà е чèсто, прèходно явлèние; **říkalo se, že to je neobyčejný** ~ говорèше се, че товà е необикновèn феномèn 2. личност, фйгура, създàние: **velké ~y světové hudby** голèми фйгури, личности в светòвната мýзика; **to byl okouzlující** ~ товà бèше очаровàтелно създàние; **ona byla ~ v divadle** тя бèше фйгура в теàтъра 3. *експр.* тип, индивид, екземпляр: **byl to pěkný** ~ àма че тип бèше товà 4. вñшност, вñшнен вñд: **mužný** ~ мъжèствен вñд, мъжèствена вñшност  
**zjeven|í, -í** ср. 1. призрак, привидèние, вñдèние, мйраж: **působilo to jako ~í** изглèждаше като

привидèние; **příšerné ~í** ужàсен призрак 2. *експр.* създàние, съществò: **bylo to líbeznè** ~í товà бèше прèлестно, очаровàтелно създàние 3. *библ.* откровèние, явлèние, вñдèние: **prorocké ~í** прорòческо откровèние; ~í **Páně** Бòгоявлèние; **Zjevení sv. Jana** Апокалипсис  
**zjev|it, -ím** св. *книж.* (komu co) открйя, разкрйя (на някого нещо): ~it **tajemství** разкрйя тàйна; ~it **pravdu** открйя йстина; **bylo jí to ~eno ve snu** товà й се явй, товà й бèше разкрйто насñн  
**zjev|it se, -ím se** св. 1. (komu) явй се насñн, покàжа се (на някого) насñн: **ve snu se jí ~il zemřelý manžel** починалийт й сñпруг й се явй насñн 2. (z koho, z čeho) *разг. експр.* полудèя, загубя си умà (от някого, от нещо): **radostí se mohla ~it** тя щèше да си загуби умà от радòст; **já se z toho ~ím** ще полудèя от товà (нèщо)  
**zjevnè** нар. явно, очевйдно, открйто: ~ o **tom neměl tušení** очевйдно, явно тòй нямаше и понятие, *разг.* хабèр за товà; ~ **to nechťel** тòй явно не йскаше, не желàеше (товà)  
**zjevn|ý, -á, -é** 1. явен, очевйден, ясен: **má ~ou převahu** тòй/тя йма очевйдно надмòщие; **z toho je ~é, že...** от товà стàва ясно, че...; ~é **zranění neměl** тòй нямаше явно нараняване; **dostal ~é důkazy** тòй получи явни, очевйдни доказàтельства 2. отявлен, неприкрит: ~ý **nepřítel** отявлен враг; ~á **sympatie** явна, неприкритà симпатия  
**zjev|ovat, -uji/разг. -uju** несв. (komu, co) открйвам, обявйвам, разкрйвам, съобщàвам (нещо на някого): ~ovat **tajné přání** разкрйвам тàйно желàние; ~ovat **konečně své záměry kolegům** нàй-сèтне разкрйвам, съобщàвам на колèгите си свòите намерèния  
**zjev|ovat se, -uji se/разг. -uju se** несв. (komu) малко остар. *книж.* явйвам се, появйвам се, показвам се (на някого) насñн: **babička často se jí ~ovala** бàба й чèсто й се явйваше в сñнищата; тя чèсто сñнùваше бàба си  
**zježen|ý, -á, -é** 1. настрìхнал, наèжен, щрìкнал, стърчàщ, изправен: **vlasý ~é hrůzou** настрìхнала, щрìкнала от ùжас косà; ~é **obočí** наèжени, щрìкнали вежди 2. *прен.* наèжен, настрìхнал, сърдйт, намрìщен  
**zjež|it, -ím** св. (co) наèжа, изправя (нещо), настрìхне ми (нещо): **pes ~il na hřbetě chlupy** кùчето наèжи грìб; кòзината на гърбà на кùчето настрìхна  
**zjež|it se, -ím se** св. 1. наèжа се, настрìхна; наèжи ми се, изправи ми се (*коса и под.*): **hrůzou se mu ~ily vlasý** от ùжас му се изправи, наèжи му се, настрìхна му косàта 2. *прен.* настрìхна, наèжа се, реагйрам враждèбно

**zjihle** нар. трогнато, умилено: ~ **se dívat** гледам трогнато, с умиление

**zjihl|ý, -á, -é** трогнат, умилен, затрогнат: **byl celý ~ý** той беше дълбоко трогнат, умилен

**zjih|nout, -nu** св. (*čím*) трогна се, умиля се, изпадна в умиление (*от нещо*): ~ **nout dojetím** трогна се, изпадна в умиление; *прен.* разтопя се: ~ **nout radostí** разтопя се от радост

**zjist|it, -ím** св. 1. (*koho, co*) установя, открива, намеря, проверя (някого, нещо), констатирам (*нещо*): ~ **it původce škod** открива виновник за щети, причинител на щети; ~ **it viníka požáru** открива виновника за пожар; ~ **it příčinu nehody** открива, установя причината за катастрофа; ~ **it chybu** открива грешка; ~ **it manko** констатирам липси (*при ревизия и под.*); **lékař ~il zánět plic** лекарят установи бронхопневмония; ~ **it něčí adresu, jméno** установя, издиря нечий адрес, нечие име; ~ **it totožnost přítomných** проверя, установя самоличността на присъстващите; ~ **it mrtvolu** разпознава труп; ~ **il jsem, že je všechno v pořádku** установих, че всичко е наред 2. (*co*) изясня, определя (*нещо*): ~ **it polohu lodi** установя местоположението на кораб 3. (*co*) разкрива, открива, установя (*нещо*): ~ **it rezervy** разкрива резерви ~ **ilo se, že...** оказа се, установи се, констатира се, че...

**zjistiteln|ý, -á, -é** установим, определим, доловим, уловим: ~ **á fakta** установими факти; **ne~é rozdíly** недоловими, нищожни различия

**zjištěn|í, -í** ср. 1. откриване, констатиране, изясняване, установяване: ~ **í příčiny** установяване, откриване на причината; ~ **í údajů** установяване на данни; ~ **í polohy** определяне на местоположение; ~ **í totožnosti** проверка, удостоверяване на самоличността 2. откриване, разкриване: ~ **í pachatele** откриване, разкриване на престъпник, на извършител 3. констатация, разкритие, резултат (*от изследване и под*): **vědecká ~í** научни констатации, данни, резултати; **soudní ~í** съдебни разкрития

**zjišťovac|í, -í -í** в съчет. **otázka ~í** език. въпросително изречение с пълнозначна въпросителна дума; констативен въпрос

**zjišťován|í, -í** ср. 1. определяне, проверяване, проверка, разкриване, изясняване, констатиране: ~ **í přítomnosti** проверяване, проверка на присъствието; ~ **í případu** изясняване на случай, на случилото се 2. установяване, откриване, идентифициране: ~ **í pachatele** откриване, идентифициране на престъпник, на извършител

**zjišť|ovat, -uji|** разг. -**uju** несв. 1. (*koho, co*) установявам, откривам, намирам, проверявам

(някого, нещо), констатирам (*нещо*): ~ **ovat viníky zločinu** установявам, откривам виновниците за престъпление; ~ **ovat fakta** установявам, откривам факти; ~ **ovat přítomnost** проверявам присъствие; ~ **ovat, že je všechno v pořádku** установявам, констатирам, че всичко е наред 2. (*co*) изяснявам, определям (*нещо*): ~ **ovat pravdu** изяснявам истината; ~ **ovat polohu** определям местоположение

**zjitřeně** нар. малко книж. възбудено, развълнувано, раздразнено, неспокойно, афектирано

**zjitřen|í, -í** ср. малко книж. възбуда, вълнение, раздразнение, неспокойствие, афектираност

**zjitřen|ý, -á, -é** 1. възбуден, развълнуван, раздразнен, неспокоен, остар. разбунен: ~ **á mládež** разпалена, неспокойна младеж; ~ **á atmosféra doby** неспокойната атмосфера на времето; ~ **á fantazie** възбудено въображение; ~ **é smysly** възбудени сетива 2. *прен.* подлютен, възпален: ~ **á rána** подлютена рана

**zjitř|it, -ím** св. (*co, рядко koho*) малко книж.

1. развредя, разчопля, подлютя (*рана и под.*):

~ **it ránu** развредя рана 2. разпала, раздразня, възбужда (*нещо*): ~ **it spor** разпала спор

**zjitřit se, -ím se** св. 1. обикн. *третол.* ~ **í se** развреди се, подлюти се, възпали се: **staré rány se ~ily** старите рани се развредиха, се отвориха и *прен.* 2. развълнувам се, възбужда се, раздразня се, афектирам се

**zjizven|ý, -á, -é** покрит с белези: **tvář ~á od neštovic** лице с белези от едра шарка

**zkad** нар. *остар.* откъде: ~ **jste vy?** вие откъде сте?

**zkadeř|it, -ím** св. (*co*) накъдря, навия (*нещо*) на масъри: ~ **it vlasy** накъдря, навия коса на масъри

**zkalen|ý, -á, -é** размътен, мътен, помътнял: ~ **á voda** размътена вода; ~ **ý zrak** замъглено зрение; ~ **é oči** помътнели очи; ~ **á radost** *прен.* помрачена радост

**zkal|it, -ím** св. 1. (*co*) размътя, замътя (*нещо*): **děšť ~il vodu** дъждът размъти водата 2. (*co*) замъгля (*нещо*), направя (*нещо*) неясно: **slzy jí ~ily zrak** сълзи замъглиха очите ѝ; **jeho mysl byla (nemocí) ~ena** мисълта му беше замъглена (от болестта) 3. (*komu co*) *прен.* помрача (*нещо на някого*): ~ **it někomu radost** помрача радост

**zkal|it se, -ím se** св. помътнѐя, размътя се, замътя се, потъмнѐя: **barvy se ~ily** цветовете се размыха, помътняха; **rozum se mu ~il** *прен.* разумът му се помрачи; той се побърка



**zkaменělin|a, -y ж.** вкаменелост: **~y mořských živočichů** вкаменелости на морски животни; **sbírka ~** колѣкция от вкаменелости  
**zkaменělý, -á, -é 1.** вкаменен: **~é stromy** вкаменѣни дървета **2. прен.** вцепенѣн, вкаменѣн: **~ý hrůzou** вцепенѣн, вкаменѣн от љжас; **~é** да стой като вкаменѣн, като паметник  
**zkaменět, -ím, 3. мн. -ějí/-í св. 1.** обикн. *третол.* **-í** вкаменѣ се: **pravěké rostliny v zemi ~ěly** праисторическите растѣния са се вкаменѣли в земята **2. прен.** вцепенѣ се, вкаменѣ се: **~ět hrůzou** вцепенѣ се, вкаменѣ се от страх  
**zkapalnělý, -á, -é хим. техн.** втечнѣн; кондензиран: **~ý kyslík, dusík** втечнѣн, течен кислород, азот  
**zkapalněný, -í ср. хим. техн. 1.** втечняване: **~í plynu** втечняване на газ **2.** кондензиране: **~í páry** кондензиране на пара  
**zkapalněný, -á, -é 1.** втечнѣн **2.** кондензиран  
**zkapalnět, обикн. третол. -í, 3. мн. -ějí/-í св. хим. техн. 1.** втечнѣ се: **plyn ~ěl** газът се втечнѣ **2.** кондензира се: **pára ~ěla** парата се втечнѣ  
**zkapalnět, -ím св. (co) хим. техн. 1.** втечнѣ (газ): **~it kyslík** втечнѣ кислород **2.** кондензирам (пара и под.): **~it vodní páry** кондензирам водни пари  
**zkapalněvat, -uji/разг. -uju несв. (co) хим. техн. 1.** втечнявам (газ): **~ovat dusík** втечнявам азот **2.** кондензирам (пара и под.): **~ovat páru** кондензирам пара  
**zkarikovat, -uji/разг. -uju св. (koho – вин.)** окарикатурѣ, изобразѣ в окарикатурѣн вид (някого): **~ovat byrokrata (ve filmu)** окарикатурѣ бюрократ (във филм); **herecky někoho ~ovat** окарикатурѣ някого с актѣрска игра  
**zkatalogizovat, -uji/разг. -uju св. (co)** каталогизирам (нещо); вклѣча (нещо) в каталог: **~ovat knihovnu** каталогизирам библиотека; **~ovat obrazy galerie** вклѣча, опѣша в каталог, каталогизирам картѣните в галѣрия  
**zkáz|a, -y ж. 1.** гибел, унищожаване, унищожѣние, разорѣние: **~a města** унищожаване, гибел на град; **tajfun vykonal dílo ~y** тайфунът донѣсе гибел; **přivést, uvrhnout někoho do ~y** погубѣ, унищожѣ някого; **usilovat o něčí ~u** стремѣ се да унищожѣ някого **2.** развѣла, развѣляне, разлѣгане: **potraviny podléhají ~e** хранѣте се развѣлят **3.** упадѣк, развѣла, разложѣние: **obraz ~y** пѣлен упадѣк, пѣлно разложѣние; **na pokraji ~y** на рѣба на гибелта, на разорѣнието; **~a mravů** упадѣк на нравѣте, на морѣла  
**zkaz|it, -ím св. 1. (co)** развѣля, съсѣпя, разг.

изпорѣтя, скаѣпа (нещо): **~it oběd** развѣля љбѣд; **~it přístroj** развѣля љред, апарѣт; **~it si žaludek** развѣля си стомѣха; **~it si zdraví** съсѣпя си здравѣто; **~it někomu život** съсѣпя живота на някого; **~it si život** провѣля си живота **2. (komu co) прен.** развѣля, помрача (нещо на някого): **~it někomu radost** помрача радостта на някого **3. (koho – вин.)** (морѣлно) развратѣ, развѣля (някого): **~ila se ve světě** тя се развѣли, развратѣ като излѣзе от семѣйния кръг  
**zkaz|it se, -ím se св. 1. обикн. третол. -í se** развѣли се: **maso se v teple ~ilo** на топло месото се развѣли; **počasí se ~ilo** времето се развѣли **2. прен.** развѣля се (морѣлно), развратѣ се; разлѣза се: **dívka se ~ila** момѣчето пропадна, развратѣ се; **~il se ve špatné společnosti** той се събра с лоши другѣри и пропадна; **dítě se ~ilo** детѣто се разлѣзи, разпѣсна  
**zkazk|a, -y ж. 1. книж.** приказки, разкази, сказѣние, легенда: **~a o strašidlech** приказки за дѣхове, за призрѣци **2. прен.** небивалици, измишльѣтини: **kolovaly o něm leccaké ~y** за него се разпрѣвѣха какви ли нѣ измишльѣтини  
**zkázonosnost, -i ж. книж.** гибелност, пагубност, разрушителност, унищожителност: **~ jaderních zbraní** разрушителност на ѣдрените орѣжия  
**zkázonosný, -á, -é книж.** гибелен, разрушителен, унищожителен, пагубен: **~ý oheň** унищожителен љгн; **~á válka** гибелна, разрушителна война; **~ý vliv** пагубно влѣние; **~á láska** пагубна любѣв  
**zkaženost, -i ж.** развѣла, разложѣние, развратѣност, негѣдность: **~ mravů** деморѣлизация, развѣла на нравѣте  
**zkažený, -á, -é 1.** развалѣн, нарушѣн: **~ý vzduch (kouřením)** развалѣн, задимѣн вѣздух; **~é vejce** развалѣно ѣйцѣ; **~é zuby** развалѣни зѣби **2. прен.** развалѣн, помрачѣн: **~á radost** помрачѣна радост **3.** развалѣн, развратѣн, изпѣснат: **~ý chlapec** изпѣснато момчѣ  
**zklamaně нар.** разочарѣвано, огорчѣно: **díval se ~** той глѣдаше разочарѣвано; **mluvil ~** той говорѣше с огорчѣние, огорчѣно; **~ odešel** той си трѣгна разочарѣван  
**zklamán|í, -í ср.** разочарѣвание, огорчѣние: **způsobit někomu ~í** разочарѣвам някого, причинѣ огорчѣние на някого; **dožít se ~í** дочѣкам, доживѣя разочарѣвание  
**zklamaný, -á, -é 1.** разочарѣван: **~í návštěvníci** разочарѣвани посетѣтели; **~ý člověk** разочарѣван чѣвѣк **2.** неосъществѣн: **~é naděje** измѣмени надѣжди, несбѣднати мечтѣ; **~á láska** неспѣделѣна любѣв

**zklam|at, -u** св. 1. (*кого – вин. čím*) разочаровам, подведа, огорча (*някого с нещо*): **musím tě ~at** трябва да те разочаровам; **velmi mě ~al** той много ме разочарова; **byl ~án vývojem vztahů** той беше разочарован от развитието на отношенията 2. (*co*) излъжа, не оправда (*оаквания и под.*): **~at naděje, důvěru** не оправда надежди, доверие 3. проваля се, пропадна, не сè справя: **dva žáci při zkouškách ~ali** двама ученици бяха скъсани, не сè справиха на изпитите, не сè взеха изпитите; **favorit (v závodu) ~al** фаворитът (в състезанието) се провали; **ve funkci ~al** той не сè справи на ~~търж.~~ ~~търж.~~ гръм и трясък, по всички показатели **zklam|at se, -u se** св. (*v kot, v čet*) разочаровам се (*от някого, от нещо*); излъжа се (*в някого, в нещо*): **~at se v lásce** разочаровам се в любовта, преживя любовно разочарование; **ne~al se v něm** той не сè излъга в него **zklidn|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í** св. успокоя се, укротя се, усмиря се, стана по-спокоен: **pacient po injekci ~ěl** пациентът се успокоя след инжекцията **zklidn|it, -ím** св. (*кого – вин.*) успокоя, укротя, усмиря (*някого*), направа (*някого*) (по-) спокоен: **~it rozrušené rodiče** успокоя разтревожени родители; **~it děcko** успокоя, усмиря дете; **~it žáky** усмиря ученици **zklidn|it se, -ím se** св. успокоя се, укротя се, усмиря се: **po domluvě se ~il** след като му поговориха, той се укроти **zklidn|ovat, -uji/разг. -uju** несв. (*кого – вин.*) успокоявам, укротявам, усмирявам (*някого*); правя (*някого*) (по-)спокоен: **~ovat žáky** усмирявам ученици **zkolab|ovat, -uji/разг. -uju** св. колабирам, изпадна в колапс, блокирам: **náš komputerový systém ~oval** нашата компютърна система блокира; **zdravotnictví by nemělo ~ovat** здравеопазването не би трябвало да колабира **zkolaud|ovat, -uji/разг. -uju** св. (*co*) спец. приема, одобря (*обект и под.*): **~ovat stavbu** приема строеж (*след завършване*) **zkolektiviz|ovat, -uji/разг. -uju** св. (*co*) колективизирам (*нещо*): **~ovat zemědělství** колективизирам земеделие **zkombin|ovat, -uji/разг. -uju** св. (*co*) комбинирам, съчета, наглася (*нещо*): **~ovat barvy** съчета цветове, бой; **~ovat všechny možnosti** комбинирам, обмисля всички възможности **zkomercializ|ovat, -uji/разг. -uju** св. (*co*) комерсиализирам (*нещо*): **~ovat filmové umění** комерсиализирам киното **zkomolenin|a, -u** жс. изопачена, видоизменена,

смутолевена дума; нещо изопачено, видоизменено, изкривено, сгрешено, смутолевено (*обикн. думи и под.*): **~a v telegramu** изопачено място в телеграма

**zkomolen|ý, -á, -é** изопачен, видоизменен, преиначен, неточен, изкривен, сгрешен, смутолевен: **~á výslovnost cizího slova** изопачено, неправилно, неточно произношение на чужда дума; **~é zprávy** изопачени, преиначени новини, вест

**zkomol|it, -ím** св. (*co*) изопача, преинача, изкривя, видоизменя (*нещо*): **~it slovo** видоизменя, изопача дума; **dějepisec ~il historickou pravdu** историкът е изопачил историческата истина

**zkomplet|ovat, -uji/разг. -uju** св. (*co*) комплектувам, окомплектувам (*нещо*): **~ovat dodávku zboží** окомплектувам стоки за доставка; **~ovat učebnice pro střední školu** комплектувам учебници за средно училище; **~ovat ročník časopisu** комплектувам едногодишно течение на списание

**zkomplik|ovat, -uji/разг. -uju** св. (*co*) усложня, затрудня (*нещо*); направа (*нещо*) трудно, сложно: **~ovat vzájemné vztahy** усложня взаимоотношения; **~ovat někomu život** усложня, утежня живота на някого

**zkomplik|ovat se, обикн. третол. -uje se** св. усложни се, затрудни се, комплицира се: **stav nemocného se ~oval** състоянието на болния се усложни; **situace se ~ovala** положението се усложни, комплицира се

**zkompon|ovat, -uji/разг. -uju** св. (*co*) композирам, създам, напиша, сътворя (*муз. произведение*): **~ovat operu, píseň** композирам, напиша опера, песен

**zkomprimován|í, -í** ср. комп. компресиране, съгстяване, разг. зипване

**zkomprimovan|ý, -á, -é** комп. компресиран, разг. зипнат: **~ý soubor** компресиран файл

**zkomprim|ovat, -uji/разг. -uju** св. (*co*) комп. компресирам, разг. зипна (*файл, данни и под.*): **~oval všechny soubory** той компресира всички файлове

**zkompromit|ovat, -uji/разг. -uju** св. (*кого, co*) компрометирам, злепоставя, излъжа, опозоря, посрамя, разг. орезия (*някого, нещо*): **~ovat někoho pomluvami** компрометирам някого с клепки

**zkompromit|ovat se, -uji se/разг. -uju se** св. компрометирам се, злепоставя се, излъжа се, посрамя се, опетня се, разг. орезия се: **~oval se zradou** той се компрометира, опетни с предателство

**zkoncentr|ovat, -uji/разг. -uju** св. (*co*) 1. кон-

центрирам, съсредоточа (нещо): **~ovat vojska** съсредоточа войски; **~ovat průmysl do jedné oblasti** концентрирам промишленост в една област; **~ovat pozornost (na něčem)** съсредоточа внимание (върху нещо) **2. хим.** концентрирам (разтвор); направя (разтвор) концентриран, наситен: **~ovat roztok** концентрирам, наситя разтвор

**zkoncentr|ovat se, -uji se/разг. -uju se св.** концентрирам се, съсредоточа се: **~oval se při pokusu** той се съсредоточи по време на опита

**zkoncip|ovat, -uji/разг. -uju св. (со)** създам концепция, подробен план, тезиси (за нещо); съставя, създам, сътворя (нещо) в общи линии: **~ovat referát** напиша тезиси за доклад/на доклад; **~ovat článek** напиша, съставя план, тезиси на статия

**zkondenz|ovat, -uji/разг. -uju св. (со)** **1. хим.** кондензирам (пара и под.): **~ovat páru** кондензирам пара **2. прен.** съгъстя, кондензирам (нещо): **~ovat události do několika okamžiků** кондензирам събитията в няколко мига

**zkonfisk|ovat, -uji/разг. -uju св. (со)** конфискувам, иззема (нещо): **~ovat majetek** конфискувам имот, имущество; **~ovat knihy** конфискувам книги; **~ovat číslo časopisu** конфискувам брой на списание

**zkonfront|ovat, -uji/разг. -uju св.1. (кого, со с кým, с čím)** съпоставя, сравня (някого, нещо с някого, с нещо): **~ovat rukopisy** съпоставя, сравня ръкописи **2. (кого с кým)** направя очна ставка (на някого с някого): **~ovat dva zatčenné** направя очна ставка на двама арестувани

**zkonkretiz|ovat [ty-], -uji/разг. -uju св. (со)** конкретизирам, уточня, прецизирам (нещо): **~ovat svou myšlenku** конкретизирам идейта си, мисълта си; **~ovat nový pracovní postup** уточня нов метод на работа

**zkonkretiz|ovat se [ty-], обикн. третол. -uje се св.** конкретизира се, прецизира се: **úkol se postupně ~oval** задачата постепенно се конкретизира, прие конкретен вид

**zkonkrétn|it, -ím св. (со)** конкретизирам, уточня, прецизирам (нещо): **~it výklad** конкретизирам, уточня изложение; **~ovat příklady** конкретизирам примери

**zkonsolidovaně нар.** консолидирано, стабилизирано, стабилно, здраво, силно: **jednali ~** действаха консолидирано, стабилно

**zkonsolidovanost, -i ж.** консолидираност, стабилизираност

**zkonsolidovan|ý, -á, -é** консолидиран: **plně ~ý stát** напълно консолидирана държава

**zkonsolid|ovat, -uji/разг. -uju св. (со)** консолидирам, стабилизирам, подсиля, заздравя

(нещо): **~ovat politické vztahy** консолидирам, заздравя политически отношения; **~ovat hospodářství** консолидирам, стабилизирам икономика

**zkonsolid|ovat se, -uji se/разг. -uju се св.** консолидирам се, стабилизирам се, заздравя се: **průmysl se ~oval** промишлеността се консолидира, стабилизира се; **strana se ~ovala** партията се консолидира

**zkonstat|ovat, -uji/разг. -uju св. (со)** констатирам, установя, открива (нещо): **lékař ~oval, že smrt nastala ihned** лекарят констатира, че смъртта е настъпила веднага, незабавно

**zkonstru|ovat, -uji/разг. -uju св. (со)** **1.** конструирам, построя, изградя (нещо): **~ovat stroj, letadlo** конструирам машина, самолет; **~ovat námět** конструирам сюжет; **~ovat trojúhelník mat.** построя триъгълник **2. пейор.** измисля, изфабрикувам, инсценирам (нещо): **~ovat (falešné) obvinění** изфабрикувам (фалшиво, невярно) обвинение; **~ovat provokaci** инсценирам провокация

**zkontrol|ovat, -uji/разг. -uju св. (со)** **1.** проконтролирам, проверя (нещо): **~ovat práci** проверя (извършена) работа; **~ovat prezenci** проверя присъствие; **~ovat stav vody** проконтролирам състоянието на вода; **~ovat osobní doklady** проверя документи за самоличност **2. сверя (нещо): ~ovat hodinky** сверя часовник

**zkonvertovan|ý, -á, -é комп.** конвертиран

**zkonvert|ovat, -uji/разг. -uju св. (со)** комп. конвертирам, прехвърля (нещо) в друг софтуер

**zkoordin|ovat, -uji/разг. -uju св. (со; со с čím)** координирам, съгласувам, съчета (нещо; нещо с нещо): **~ovat činnost** съгласувам дейност; **~ovat všechny složky souboru муз.** координирам всички партии в хор; **~ovat zájmy** съчета интереси; **~ovat práci s plánem** координирам работата с плана

**zkop|at, -ám св. 1. (со)** разкопая, разрохвам (нещо): **~at záhon** разкопая, разрохвам леха **2. (кого – вин.)** пребия с ритници (някого): **surově ~at zajatce** жестоко пребия с ритници пленик **3. (со) разг. експр. пейор.** замотам, омотам, забъркам, объркам, оплетя, оплещам (нещо): **~at úkol** объркам, оплещам задача

**zkopáv|at, -ám несв. (со)** разкопavam, разрохвам (нещо): **~at záhon** разкопavam, разрохвам леха

**zkoprněle нар. експр. 1.** силно изненадано; изумено, слясано, смаяно, втрещено; **разг. експр.** шашнато, шашардисано; като шашнат, като шашардисан, като гръмнат, като втрещен, като загубил ума и дума (от изненада) **2.** вцепе-

нѐно, вдървѐно; като вцепенѐн, като вдървѐн, като замръзнал, като смразѐн, като препариран, като парализиран (*от страх*)

**zkoprnlý, -á, -é 1.** силно изненадан, изумѐн; слисан, смаян, втрещѐн; *разг. експр.* шашнат, шашардисан, грѐмнат; загубил ўма и дўма, глътнал езика си (*от изненада*) **2.** силно уплашен, изплашен; вцепенѐн, вдървѐн, замръзнал, смразѐн, препариран, парализиран; загубил ўма и дўма, глътнал си езика (*от страх*)

♦ 

втрещѐн; загубя ўма и дўма, глътна си езика (*от изненада*) **б)** остана като вцепенѐн, като вдървѐн, като изтрѐпнал, като парализиран; вцепѐн се, вдървя се, изтрѐпна, замръзна, смразя се, парализирам се; *разг.* загубя ўма и дўма, глътна си езика (*от страх*)

**zkoprnlýt, -ím, 3. мн. -ějí/-í св. (-; čím) експр.**

**1.** силно се изненадам; изумя се, слисам се, смая се, втрещя се; *разг. експр.* шашна се, шашардисам се; изгубя ўма и дўма, глътна си езика (*от изненада и под.*): **údivem celý ~ěl** той се втрещи, изгуби ўма и дўма от удивление **2.** вцепѐн се, вдървя се, изтрѐпна, замръзна, смразя се, препарирам се, парализирам се; *разг. експр.* загубя ўма и дўма, глътна си езика (*от страх и под.*): **leknutím celá ~ěla** тя се вцепѐнѐн, глътна си езика от уплаха

**zkorigovat, -uji/разг. -uju св. (со) коригирам, поправа, оправя, променя, прецизирам (нещо);** внеса корѐкции, поправки, промени (*в нещо*): **~ovat text, článek** коригирам текст, статия; **~ovat úkol** коригирам, прецизирам задача; **~ovat své mínění o přáteli** коригирам, променя мнѐнието си за приятел; **~ovat výsledek utkání** коригирам, променя резултат от спортна срѐща

**zkormouceně нар.** сломѐно, съкрушѐно, смъзано, унило, потиснато, угнетѐно, депресирано; натѐжѐно, опечалѐно, разстроѐно; *разг.* омърлүшено, оклюмало/оклюмано; с клюмнал нѐс, с клюмнала глава; *разг. експр.* сякаш са ми потѐнали гемийте: **mluvil ~** той говорѐше потиснато, депресирано, омърлүшено; **matka seděla ~** майка(та) седѐше омърлүшена, сякаш ѝ бяха потѐнали гемийте

**zkormoucenost, -i жс.** сломѐност, съкрушѐност, унилоост, потиснатост, угнетѐност, депресираност; опечалѐност, разстроѐност; *разг.* омърлүшеност, оклюмалост/оклюманост

**zkormoucený, -á, -é** сломѐн, съкрушѐн, смъзан, унил, потиснат, угнетѐн, депресиран; натѐжѐн, опечалѐн, разстроѐн; *разг.* омърлүшен, оклюмал; който е с клюмнал нѐс, с клюмнала глава;

*разг. експр.* който изглѐжда така, сякаш са му потѐнали гемийте: **mluvila ~ým hlasem** тя говорѐше с унил, с тѐжен, с омърлүшен глас; **být z něčeho (celý) ~ý** (много) съм съкрушѐн, потиснат, разстроѐн, депресиран от нѐщо; изглѐждам така, сякаш са ми потѐнали гемийте **zkormout|ít, -ím св. (koho – вин.; koho čím)** сломя, съкруша, смъжа, угнетя, потисна, депресирам, натѐжа, опечаля, огорча, разстроа (*някого; някого с нещо*): **~it přítel zpravou** съкруша, натѐжа, разстроа приятел с вѐст, със съобщѐние

**zkornatělý, -á, -é мед.** втвърдѐн, затвърдял, уплътнѐн, склерозирал: **~é tepny** склерозирали, втвърдѐни артерии

**zkornatění|í, -í мед.** склерѐза; втвърдяване, затвърдяване, уплътняване (*на телесен орган и под.*): **~í tepen** артериосклерѐза

**zkornatět, обикн. третол. -í, 3. мн. -ějí/-í св. мед.** склерозира; втвърди се, затвърдѐе, уплътни се; претърпи склерѐза (*за телесен орган и под.*): **tepny ~ěly** артериите са склерозирали

**zkorumpované нар.** корумпирано, продажно, подкупно, покварено

**zkorumpovanost, -i жс.** корумпираност, продажност, подкупност, поквареност

**zkorumpovaný, -á, -é** корумпиран, продажен, подкупен, покварен: **~ý tisk** корумпиран, продажен печат; **~á policie** корумпирана, подкупна, продажна полиция; **~ý úředník** корумпиран, продажен чиновник; **~ý režim** корумпиран, гнил режѐм; **byl mravně ~ý** той бѐше нравствено корумпиран, покварен

**zkorumpovat, -uji/разг. -uju св. (koho, co čím)** корумпирам, подкупя, покваря (*някого, нещо с нещо*): **~ovat administrativu (podplácením)** корумпирам, покваря администрация (с подкупи)

**zkosa нар. по-рядко 1.** кѐсо, напречно, напреки/напреко **2.** надмѐнно, високомѐрно, пренебрежително

**zkoseně нар.** кѐсо, скосѐно

**zkosený, -á, -é** скосѐн; кѐсо сръзан, отрязан: **~á hrana** скосѐн рѐб

**zkos|ít, -ím св. (со)** скося (*нещо*); кѐсо срѐжа, отрѐжа (*нещо*): **~it rohy stolu** скося ѓгли на маса

**zkostnatěle нар.** закостеняло, вкостеняло, консервативно, назадничава, *книж.* ретроградно **zkostnatělost, -i жс.** закостенялост, вкостенялост, консервативност, назадничавост, *книж.* ретроградност: **byrokratická ~** бюрократична закостенялост, консервативност; **vynikal svou ~í** той се открояваше, изпѐкваше с консервативността си, с назадничавостта си



**zkostnatělý, -á, -é** заkostenял, вkostenял, консервативен, назадничав, *книж.* ретрограден: **byl ~ým puntičkářem** той беше заkostenял педант; **~é názory** консервативни, заkostenяли, назадничави възгледи; **vést ~ý způsob života** водя консервативен, старовремски начин на живот

**zkostnatět, -ím, 3. мн. -ějí/-í** св. заkostenя; стана заkostenял, консервативен, назадничав, ретрограден; *книж.* превърна се в ретроград: **~ět ve svých názorech** заkostenя, стана консервативен във възгледите си

**zkoumán|í, -í** *ср.* изследване, изучаване, проучване: **exaktní ~í** точни изследвания

**zkoum|at, -ám** *несв. 1. (со)* изследвам, изучавам, проучвам, проверявам, разглеждам (*нещо*): **~at složení půdy** изследвам състава на почва; **~at veřejné mínění** проучвам, изследвам общественото мнение; **~at stav průmyslu** проучвам състоянието на промишлеността; **~at jakost výrobků** изследвам качеството на изделия; **~at statistické údaje** проучвам, проверявам статистически данни **2. (кого, со)** (изпитателно, изучаващо, проучвателно) разглеждам, оглеждам (*някого, нещо*): **pátravě ~at příchozího** изпитателно, изучаващо оглеждам (ново)дошъл (човек)

**zkoumavě** *нар.* изпитателно, изучаващо, проучвателно: **~ se dívat** гледам изпитателно, изучаващо

**zkoumav|ý, -á, -é** изпитателен, изучаващ, проучвателен: **~ý pohled** изпитателен, изучаващ поглед; **~é dotazy** проучващи въпроси

**zkoup|at, -u/-ám** *св. 1. (кого – вин.; кого kde)* хвърля (*някого обикн. във вода*); намокря, окъпя (*някого някъде*) (против волята му): **~at kluka v potoce** хвърля, окъпя (насила) момче в поток **2. (кого – вин. čím) разг. експр.** поставя натясно, добре подредя, добре наглася, проваля, компрометирам, дискредитирам, изложа (*някого с нещо*): **~at žáka základnou otázkou** поставя натясно, проваля ученик с коварен въпрос; **~ala obžalovaného svou výpovědí** с показанията си тя постави обвиняемия натясно, тя компрометира, изложи обвиняемия

**zkoup|at se, -u se/-ám se** *св. 1. (–; kde)* (без да йскам) падна (*обикн. във вода*) и се намокря, окъпя се (против волята си): **~at se v potoce** без да йскам падна и се намокря, окъпя се в поток **2. (–; čím) разг. експр.** (сам) се поставя натясно, добре се подредя, добре се наглася, проваля се, компрометирам се, дискредитирам се, изложа се (–; с нещо): **~at se svou**

**výpovědí** добре се подредя, поставя се на тясно, компрометирам се с показанията си

**zkoušející I, -ího** *м.* екзаминатор, изпитващ: **přísný ~í** строг екзаминатор

**zkoušející II, -í** *ж.* екзаминаторка, изпитваща: **přísná ~í** строгa екзаминаторка

**zkoušen|í, -í** *ср. 1. учил.* изпитване, екзаминиране: **~í žáků, studentů** изпитване на ученици, на студенти **2. техн.** изпитване, изпробване: **~í mechanických vlastností** изпробване на механични качества, свойства

**zkoušen|ý, -á, -é** **1.** пátil, препáтил, изпáтил, страдал, изстрадал; подлáган на изпитáние/на изпитáния: **těžce ~ý člověk, národ** многострадален, пáтил и препáтил човек, народ

♦ **zkoušen|ý, -á, -é** **2.** изпитван, изпробван, проверяван: **~ý stroj** изпитвана, изпробвана машина **3. учил.** изпитван, екзаминиран: **~ý žák, student** изпитван ученик, студент

**zkoušet, -ím, 3. мн. -ejí/-í** *несв. 1. (со; со na kot, na čet)* прбвам, изпрбвам, опитвам, изпитвам, тестувам, проверявам (*нещо*); подлáгам на изпитáние, на тестуване (*нещо*): **~et ostří kosy** прбвам, изпитвам острие на коса; **~et nový stroj v terénu** прбвам, изпитвам, проверявам нова машина в терен, при теренни условия; **~et někomu sluch** проверявам не-

що; **~et něčí trpělivost** подлáгам на изпитáние нечие търпение **2. (со; komu со)** прбвам, изпрбвам, мѐря, премѐрвам (*нещо; на някого нещо*): **~et si nové střevíce, nový kabát** прбвам си, мѐря си нови обувки, ново палтo **3. (с инф.)** прáвя опит(и), прбвам, опитвам (се) (*да (на) прáвя нещо*): **po operaci už ~í chodit** след операцията той/тя се опитва да ходи; **~et psát verše** опитвам (се) да пиша стихове **4. (–; кого – вин.; кого z čeho, jak)** *учил.* изпитвам, *разг. учил.* вдíгам (–; *някого; някого по нещо, върху нещо/на нещо, никак*): **~et studenty z angličtiny** изпитвам студенти по английски (език); **~et žáky z nových slovíček** изпитвам ученици на нови/върху нови думи; **~et ústně, písemně** изпитвам úстно, писмено; **~et přísně, shovívavě** изпитвам стрóго, снизходително **5. (со; –)** репетирам (*нещо; –*): **~et divadelní hru** репетирам театрална пиеса; **~et hudební skladbu** репетирам музикално произведение; **ochotníci ~eli každý večer** самодейците, аматьорите, непрофесионалните актьори репетираха всяка вечер; **orchestr ~el Slovanské tance** оркестърът репетираше „Славянски танци“

bez

с

*jak*) прѣва ѓпити, ѓпитвам се да направа нѣщо, да постигна успѣх, напредѣк (*с неѣцо, с някого; с неѣцо, с някого никак*): **~í to s češtinou a** тоѣй/тѣ се ѓпитва да наѣчи чѣшки (езѣк) **б**) тоѣй/тѣ се ѓпитва да се разбере (*с някого*) на чѣшки език; **~et to s někým po dobrém i po zlém** ѓпитвам с някого и с добрѣ, и с лошо **7.** (*–; со*) изпитвам, изживѣвам, понѣсям, изтѣрпявам (*мѣки, страдания и под.*); виждам голям зѣр: **v nemocnici mnoho ~ela** в болницата тѣ изпитваше голѣми болки, дѣста страдѣше; **~í od manželky kvůli kouření** тоѣй вижда голям зѣр от женѣ си, женѣ му много го тормѣзи заради пушенето, заради цигарите **8.** (*čeho*) *малко остар.* изпитвам, понѣсям (*неѣцо*); страдам (*от неѣцо*); (*неѣцо*) ме мѣчи, измѣчва ме, тормѣзи ме: **~et strachu, zimy, hladu** изпитвам страх, стѣд, глѣд; мѣчи ме ~~срѣдѣн~~ ~~срѣдѣн~~ сям, изпитвам нечовѣшки болки

**zkouška, -ky ж. 1.** (*z čeho*) *учил.* изпит (*по неѣцо*): **~ka z matematiky, z biologie** изпит по матемѣтика, по биолѣгия; **písemná, ústní ~ka** писмен, ѣстен изпит; **opravná ~ka** поправителен изпит; **maturitní ~ka** зрѣлостен изпит, матѣра; **přijímací ~ka** приѣмен изпит; **závěrečná ~ka** заключѣтелен изпит; **státní ~ka** дѣржавен изпит; **podrobit se ~ce** подлѣжа се на изпит; **složit, udělat ~ku** полѣжа, взѣма изпит; **propadnout při ~ce** провалѣ се, пропадна на изпит; **řidičská ~ka** шофѣорски изпит; изпит по кормѣване, по шофѣране **2.** изпитѣние, проверка: **těžké životní ~ky** тѣжки, трѣдни житѣйски изпитѣния; **podrobit národ těžké ~ce** подлѣжа нарѣд на тѣжко изпитѣние; **obstát v historické ~ce** издѣржа на проверката на врѣмето; **přestát všechny ~ky osudu** устоѣ на всѣчки изпитѣния на съдѣбата; **soutěž byla ~kou vytrvalosti** състѣзѣнието бѣше проверка за издрѣжливост **3. техн.** изпитѣние, изпитване, прѣбване, изпрѣбване, прѣба, тест, тестѣване, проверка: **podrobit nový stroj ~ce** изпрѣбвам, изпитам нѣва машина; **laboratorní ~ka** лаборѣторно изпитване, тестѣване; **~ka tvrdosti** изпрѣбване, изпитване на твѣрдост; **~ka ohybem/ohybová ~ka** прѣба за еластѣчност; **~ka tlakem** прѣба под налѣгане; **provozní ~ka (auta)** прѣбна експлоѣтѣция, експлоѣтѣционнѣ изпрѣбване (на кола); **zátěžkávací ~ka** изпитѣние на издрѣжливост *и прен.* **4. мед.** изслѣдване, анализ, тест: **krevní ~ka** анализ на кръвтѣ; **~ka zraku** проверка, тѣст на зрѣнието **5.** прѣба, ѓпит: **za ~ku to stojí** ѓпитѣт си стрѣва, заслѣжава си да се ѓпита; **vzít někoho na ~ku** взѣма някого на

прѣбен срѣк; взѣмам някого прѣбно; **udělat něco na ~ku** направа нѣщо за прѣба, прѣбно **6.** изпрѣбване, премѣрване, прѣба *сѣщо и шив.*: **~ka šatů a** *шив.* прѣба на рѣкля **б**) прѣба, изпрѣбване, премѣрване на рѣкля; **jít na ~ku kabátu** ѓтивам на прѣба на палтѣ **6. театр.** муз. репетиция: **~ka na koncert** репетиция на концерт; **~ka divadelní hry** репетиция на театрална пиѣса; **generální ~ka** генерѣлна репетиция; **čtená ~ka** репетиция на маѣса

**zkouškov[ý, -á, -é]** изпитен: **~é období** изпитна сѣсия; **~ý termín** изпитна дѣта; дѣта на изпит **zkrabat[ěť, обикн. третол. -í, 3. мн. -ějí/-í св. (čít; –)]** набрѣчка се, сбрѣчка се, загрѣбѣе (*от неѣцо; –*): **čelo ~ělo vráskami** чѣлѣто бѣше набрѣчкано, бѣше покрито с брѣчки; **kůže ~ěla** кѣжата се е сбрѣкала, покрито е с брѣчки, загрѣбяла е

**zkrabat[ít, -ím св. (со)]** набрѣчкам, сбрѣчкам, смрѣщѣ, навѣся (*неѣцо*): **~it čelo** набрѣчкам, смрѣщѣ, свѣся чѣлѣ

**zkrabat[ít se, обикн. третол. -í se св. (čít; –)]** набрѣчка се, сбрѣчка се, смрѣщѣ се, свѣси се (*–; от неѣцо*): **čelo se mu ~ilo dojetím** от вълнѣние чѣлѣто му се набрѣчка

**zkráceně нар.** съкратѣно; в съкратѣен вид: **~citovat název knihy** съкратѣно цитѣрам заглавие на кнѣга

**zkrácen[í, -í ср. 1.]** скѣсяване, подкѣсяване, намаляване: **~í sukně** скѣсяване, подкѣсяване на полѣ **2.** съкращѣване, намаляване: **~í textu** съкращѣване на тѣкст; **~í prázdnin** съкращѣване на вакѣнция

**zkrácen[ý, -á, -é 1.]** скѣсѣн, подкѣсѣн, намалѣн: **~á sukně** скѣсѣна, подкѣсѣна полѣ **2.** съкратѣн, намалѣн: **~á lhůta stavby** съкратѣн срѣк на строитѣлство; **~á délka trestu** съкратѣн, намалѣн срѣк на наказѣние; **~ý článek** съкратѣна, намалѣна стѣтия; стѣтия в по-крѣтък вариант

**zkrac[ovat, -uji/разг. -uju неск. 1. (со; кому со)]** скѣсявам, подкѣсявам, намалявам (*неѣцо; на някого неѣцо*): **~ovat šaty, provaz** скѣсявам рѣкля, вѣжѣ **2. (со; кому со)]** съкращѣвам, намалявам (*неѣцо; на някого неѣцо*): **~ovat pracovní dobu** съкращѣвам, намалявам работно врѣме **3. обикн. zkrac[ovat si, -uji si/разг. -uju si (со čít)]** запѣлвам, разнообразѣявам (*неѣцо с неѣцо*); *разг.* убивам (*врѣмето си с неѣцо*): **~ovat si čas něčím** запѣлвам, разнообразѣявам врѣмето си с нѣщо; **~ovat si dlouhou chvíli četbou** развлѣчам се с чѣтене; убивам, прогѣнвам скѣката с чѣтене **4. (со; кому со)]** оръзѣвам, ограничѣвам, намалявам (*неѣцо; на някого неѣцо*): **~ovat někomu práva** оръзѣвам нѣчии правѣ; **~ovat něčí moc** оръзѣвам,

ограничавам нечия власт **5.** (*кого – вин. v čet*) ограничавам (*някого в нещо, за нещо, откъм нещо*); намалявам, оръзвам (*на някого нещо*): **~ovat dítě v jídle** икономисвам, пестя от храната на дете; **~ovat někoho v jeho právech** ограничавам правата на някого **6.** (*кого – вин. o co*) лишавам (*някого от нещо*); оставам (*някого без нещо*); отнемам, вземам (*на някого нещо*): **~ovat někoho o dědický podíl** оставам някого без наследствен дял

**zkrac|ovat se**, обикн. *третол.* **-uje se** *несв.*

**1.** става по-къс; скъсява се, намалява: **stín se v poledne ~oval** по обед, по пладне сянката намаляваше, скъсяваше се **2.** става по-кратък; съкращава се, скъсява се, намалява: **na podzim se den ~uje** през есента денят намалява, скъсява се, става по-къс

**zkrachoval|ý, zkrachovan|ý, -á, -é 1.** фалирал, банкрутирал; претърпял крах, фалит, банкрут: **~á banka** фалирала банка; **~ý podnik** фалирало, банкрутирало предприятие; **~á akční společnost** фалирало, банкрутирало акционерно дружество **2. прен.** фалирал, банкрутирал; претърпял крах; провален, провалил се, опропастен: **~ý režim** банкрутирал, провалил се режим; **~ý politický systém** банкрутирала, претърпяла крах, провалила се политическа система

**zkrach|ovat, -uji/разг. -uju** *св. 1.* фалирам, банкрутирам; претърпя крах, фалит, банкрут; *разг.* изгърмя: **banka ~ovala** банката фалира; **půjčil peníze a ~oval** той даде пари на заем и фалира/разг. изгърмя **2. обикн. третол. -uje (-; kоти) прен.** провали се, пропадне, осуети се: **plány jim ~ovaly** плановете им се провалиха, осуетиха се

**zkraje I** *нар.* от (самото) начало: **vezmeme to ~** ще започнем от (самото) начало

**zkraje II** *предлог с род. (čeho)* в (самото) начало на (*нещо*): **~řady** в началото на реда; **hned ~ vyprávění** в самото начало на разказа

**zkrápět** *вж. skrápět*

**zkrásn|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í** *св.* разхубавя се; стана красив: **její tvář ~ěla** лицето ѝ се разхубави

**zkrášl|it, -ím** *св. (co; kоти co)* разкрася, украся, поукрася (*нещо; на някого нещо*): **umět si ~it domov** умей да разкрася, да подреда уютно дома си; **~it vyprávění** поукрася, разкрася разказа си

**zkrášl|ovat, -uji/разг. -uju** *несв. (co; kоти co)* разкрасявам, украсявам, поукрасявам (*нещо; на някого нещо*): **~ovala často pracovnu květinami** тя често разкрасяваше кабинета с цветя **zkrat, -u** *м. електр.* късо съединение: **~ v**

**elektrickém vedení** късо съединение в електрическа мрежа

**zkrát|it, -tím** *св. 1.* (*co; kоти co*) скъся, намаля (*нещо; на някого нещо*): **~tit sukni** скъся пола **2.** (*co; kоти co*) съкратя, намаля (*нещо; на някого нещо*): **~tit text** съкратя текст; **~tit dodací lhůtu** съкратя, намаля срок на доставка; **~tit někomu délku trestu** съкратя, намаля на някого продължителност, срок на наказание; **~tit si cestu** съкратя пътя си; **~tit zlomek** *мат.* съкратя дроб; **~tit krok!** *спорт.* намали крачка! **3. обикн. zkrát|it si, -tím si** (*co čím*) запълня, разнообразя (*нещо с нещо*); *разг.* убия (*времето си с нещо*): **~tit si čas něčím** запълня, разнообразя времето си с нещо; **~tit si dlouhou chvíli četbou** развлека се с четене; убия, прогоня скуката с четене **4.** (*co; kоти co*) ореща, огранича, намаля (*нещо; на някого нещо*): **~tit někomu práva** огранича, ореща нечий права; **~tit něčí moc** огранича, ореща нечия власт; **~tit důchod** намаля, ореща пенсия; **byl ~cen na mzdě** намаляха, орязаха му заплатата; удариха го в заплатата **5.** (*кого – вин. v čet*) лишя (*някого от нещо*); намаля, ореща (*на някого нещо*): **~tit pacienta v jídle** лишя пациент от пълна дажба, от пълнен порцион; намаля дажбата, порционна на пациент **6.** (*кого – вин. o co*) лишя (*някого от нещо*); остава (*някого без нещо*); отнема, взема (*на някого нещо*): **~tit někoho o dědický podíl** остава някого без наследствен дял

**zkrát|it se**, обикн. *третол. -tí se* *св. 1.* скъся се, свие се, смали се; стане по-къс, по-малък: **praním se sukně ~tila** от прането полата се съкрати **2. глаголно** (гледи) да не се прекънеш! нищо няма да ти стане, ако го направиш! не бъди толкова мързелив(а)! **3.** съкрати се, скъси се, намали се, намалее; стане по-кратък, по-къс: **čekání ve frontě se ~tilo** на опашката вече не се чакаше толкова време; **období zkoušek se ~tilo** изпитната сесия стана по-кратка

**zkrat|ka, -ky** *ж. 1.* съкращение, абревиатура *също и език.:* **iniciálová ~ka** съкращение с инициали; **slabičná ~ka** сричково съкращение; **podepisovat se ~kou** подписвам се съкратено **2.** сбит, стегнат начин на изразяване: **shrnout něco do ~ky** сбито, стегнато обобщя нещо; **zmínit se o něčem jen ve ~ce** спомена (за) нещо съвсем накратко **3.** по-къс път, маршрут: **~ka lesem** по-къс път през гора; **jít na vrchol hory ~kou** отивам до планински връх, изкачвам планински връх по по-къс път, маршрут

**zkrotlý**, -á, -é укротил се, усмирil се, при-  
тихнал, кротуващ; кротък, мирен, тих,  
послушен: **~ý chlapec** усмирil укротил се, при-  
тихнало, кротуващо момче; **~á šelma** укротил  
се, притихнал, кротуващ хищник



**zkrot|nout, -nu** *св.* укротя се, усмиря се, притихна; стана кротък, мирен, тих, послушен: **dravý pták** ~l хйщната, грабливата птица се укроти, притихна, стана кротка; **ze začátku byl zuřivý, ale nakonec** ~l отначало той се беше разбеснял, но накрая се укроти

**zkrouceně** *нар.* 1. усукано, пресукано, извито, измътнато, изкривено, разкривено, деформирано 2. изопачено, преиначено, пресилено, невярно

**zkroucen|ý, -á, -é** 1. усукан, пресукан, извит, измътнат, изкривен, разкривен, деформиран: ~ý **drát** усукана жица, тел; ~ý **list** извит, усукан лист; ~ý **strom** изкривено, разкривено, криво дърво; ~é **prsty** изкривени, разкривени, деформирани пръсти; ~ý **stařec** изкривен, прекъснат ♦ **být sedět, ležet (někde) ~ý**

**jako paragraf** свил съм се, седя, лежа свит (някъде) като ер малък 2. изопачен, преиначен, пресилен, неверен; представен, изтълкуван, предаден превратно, изопачено, преиначено, пресилено, невярно: ~ý **výrok** изопачено, преиначено твърдение; изопачена, преиначена сентенция

**zkroušeně** *нар.* 1. съкрушено, покрусено, сломено, смазано, съсипано, потресено, потиснато, разстроено; с покруса: **tvářit se** ~ изглеждам съкрушен, смазан, съсипан 2. примирено, смирено; с примирение, със смирение: ~ **se přiznat** призна с примирение, примирено

**zkroušen|ý, -á, -é** 1. съкрушен, покрусен, сломен, смазан, съсипан, потресен, потиснат, разстроен: **mluvit ~ým hlasem** говоря с покрусен, с разстроен глас; ~ý **viník** покрусен, смазан, съсипан виновник 2. примирен, смирен: ~é **přiznání** примирено признание, признание с примирение

**zkrou|tit, -tím** *св.* 1. (co; komu co čím) усуча, пресуча, извия, измътна, изкривя, разкривя, деформирам (нещо; на някого нещо с нещо): ~tit **drát** усуча тел, жица; ~tit **plech** усуча ламарина; **prkno bylo vlhkem ~ceno** дъската се беше изкривила, беше се измътнала от влагата; ~tit **obličej bolesti** изкривя лице в болезнена гримаса; ~tit **někomu ruce dozadu** извия, усуча назад нечий ръце; **nemoc mu ~tila údy** болестта му разкривя/беше му разкривила крайниците 2. (co) изопача, преинача (нещо); превратно, изопачено, преиначено, невярно, лъжливо предам, представя, изтълкувам (нещо): ~tit **paragraf zákona** преинача, изопача, превратно изтълкувам параграф на закон; ~tit **něčí vyprávění** преинача, изопача, превратно предам нечий разказ

**zkrou|tit se, -ím se** *св.* (–; čím) усуча се, пресуча

се, подгъна се, свия се, извия се, подвия се, нахъдра се, измътна се, изкривя се, разкривя се, сгърча се, деформирам се (–; от нещо): ~it se **bolestí** сгърча се, свия се от болка; **drát se ~il** телта, жицата се е усучала; **okraj koberce se ~il** краят на килима се е подгънал; **deska stolu se vlhkem ~ila** плътът на масата се е изкривил, деформирал се е от влагата; **plech se žárem ~il** ламарината се е измътнала, деформирала се е от жегата, от горещината, от високата температура; **vlasý se jí ~ily** косата ѝ се е нахъдрила

**zkrucován|í, -í** *ср. снец.* пресукване

**zkrucovat, -uji** *пазг.* -uju *несв.* 1. (co; komu co čím) усуквам, пресуквам, суча, свивам, извивам, подвивам, измятам, кривя, изкривявам, разкривявам, сгърчвам, деформирам (нещо; на някого нещо с нещо): ~ovat **drát** усуквам тел, жица; ~ovat **plech** усуквам ламарина; ~ovat **obličej bolesti** изкривявам, сгърчвам лице в болезнена гримаса; ~ovat **někomu ruce dozadu** извивам, усуквам назад нечий ръце; **nemoc mu ~uje údy** болестта му разкривява крайниците 2. (co) изопачавам, преиначавам (нещо); превратно, изопачено, преиначено, невярно, лъжливо предавам, представям, тълкувам (нещо): ~ovat **historická fakta** преиначавам, изопачавам, превратно предавам, представям, тълкувам исторически факти

**zkrucovat se, -uji se** *пазг.* -uju se *несв.* (–; čím) усуквам се, пресуквам се, суча се, подгъвам се, свивам се, извивам се, подвивам се, къдра се, нахъдрам се, измятам се, кривя се, изкривявам се, разкривявам се, нагърчвам се, сгърчвам се, деформирам се (–; от нещо): ~ovat se **bolestí** гърча се, свивам се от болка; **drát se ~uje** телта, жицата се усуква; **okraj koberce se pořád ~oval** краят на килима непрекъснато се подгъваше; **prkno se vlhkem ~uje** дъската се изкривява, деформира се от влагата; **plech se žárem ~uje** ламарината се нагъва, измята се, деформира се е от жегата, от горещината, от високата температура; **vlasý se mu ~ují** косата му се къдри, подвива се

**zkrušeně** *нар. книж.* съкрушено, покрусено, сломено, смазано, съсипано, убито: ~ **se dívala** тя гледаше съкрушено, покрусено

**zkrušen|ý, -á, -é** *книж.* съкрушен, покрусен, сломен, смазан, съсипан, убит: ~ý **dlouhým žalářem** сломен, съсипан, смазан от дългогодишен затвор ♦ ~ý **oddmávaný** убит от съдбата

**zkruš|it, обикн. третол. -í** *св.* (koho, co) *книж.* съкруши, покруси, сломи, смаже, съсипе, убие

(някого, нещо) (за болест, за мъка, за война, за лоша вест и под.): **nemoc ho ~ila** болестта го съсипе, смъза го; **válka ~ila lidstvo** войната покръси човечеството; **zlá zpráva ji ~ila** лошата вест я покръси, смъза я, съсипе я

**zkrušovat**, обикн. *третол.* -**uje** *несв.* (*koho, co*) *книж.* съкрушава, покрусява, сломява, смъзва, съсипва, убива (някого, нещо) (за болест, за мъка, за война, за лоша вест и под.): **stesk po matce ho ~oval** мъката по майка му го смъзваше, убиваше го

**zkrvavě|ý, zkrvaven|ý, -á, -é** окървавен, разкървавен, кървав: **~á tvář** окървавено лице; **~ý nůž** окървавен, кървав нож

**zkrvav|it, -ím** *св.* **1.** (*co, koho; komu co*) окървавя, разкървавя, разраня до кръв (нещо, някого; на някого нещо): **~it si nohy o trní** разкървавя си, разраня си до кръв краката в трънак/из тръни **2.** обикн. *третол.* -**í** (*co; komu co*) обагри в (кърваво) червено, зачерви (нещо; на някого нещо) (за студ и под.): **mráz mu ~il tváře** студът зачерви бузите му

**zkrvav|it se, -ím se** *св.* окървавя се, разкървавя се; разраня се до кръв: **ruka se jí ~ila** ръката ѝ се окървавя, разкървавя се

**zkřehl|ý, -á, -é** **1.** премръзнал, замръзнал, вкочанен, вкочанясал (*от студ и под.*): **zimou ~é dítě** премръзнало, вкочанено от студ дете; **prsty ~é sněhem** премръзнали, вкочанени от снега пръсти **2.** стънал крехък, чуплив (*при ниска температура*): **mrazem ~é železo** стънало крехко, чупливо от студа желязо **3.** омекнал, стънал мек, крехък (*след топлинна обработка*): **pečením ~é maso** крехко, омекнало от печенето месо

**zkřeh|nout, -nu** *св.* (*čím*) **1.** премръзна, замръзна, вкочаня, вкочаня се, вкочанясам (*от студ и под.*): **prsty jí ~ly zimou** пръстите ѝ премръзнаха, вкочаниха се от студ **2.** обикн. *третол.* -**ne** стъне крехък, чуплив (*при ниска температура*): **železo mrazem ~ne** желязото стъва чупливо от студа, при ниски температурѝ **3.** обикн. *третол.* -**ne** омекне, стъне крехък, мек (*след топлинна обработка*): **maso pečením ~lo** при печене, след топлинна обработка месото омеква, стъва крехко

**zkřís|nout, -nu** *св.* (*koho, co*) *разг. експр.* разтърся, засегна, смъжа, съсипя; *разг. експр.* разкатая (някого, нещо); *разг. експр.* разкажа играта (на някого, на нещо): **nemoc ho ~la** болестта го разтърси; *разг. експр.* болестта го разката, разказа му играта

**zkřiven|í, -í** *ср., по-рядко* **zkřivenin|a, -y** *ж.* изкривяване, кривина: **~í páteře** мед. изкривя-

ване на гръбначния стълб; **~í vrtu** *техн.* изкривяване на сондажен отвор

**zkřiven|ý, -á, -é** изкривен, разкривен, крив, измътнат, деформиран: **~ý hřebík** крив, изкривен гвоздей, пирон; **~á páteř** изкривен, деформиран гръбначен стълб; **ruce ~é revmatizmem** изкривени, разкривени от ревматизъм ръце; **zlobou ~á tvář** разкривено от злоба лице; **~é zrcadlo** криво огледало

**zkřiv|it, -ím** *св.* (*co, рядко koho; komu co; co čím*) изкривя, разкривя, деформирам (нещо, рядко някого; на някого нещо; нещо с нещо): **~it klíč** изкривя ключ; **~it si záda těžkou prací** изкривя си гърба, изкривя се от тежък труд; *разг.* остана без кръст от тежка работа; **~it ironicky rty** изкривя, свия иронично устни

♦ **~í** *неформално* изкривява, изкривява характера на някого; **ani vlas (na hlavě) mu nikdo ne~í** никой няма и с пръст да го докосне, да го пипне; и косъм няма да падне от главата му

**zkřiv|it se, -ím se** *св.* (*—; čím*) изкривя се, разкривя се, стана крив, деформирам се (*—; от нещо*): **tělo se námahou ~í a** (*от* (много) усилие) тялото ще се изкриви (б) (*от* (много) усилия) тялото се изкривява, прегърбва се; **obličej se mu ~il hněvem** лицето му се изкриви, разкриви се от гняв, от яд

**zkřížen|í, -í** *ср.* **1.** кръстосване, скръстване, препречване; разполагане, поставяне, слагане накръст: **~í rukou** кръстосване, скръстване на ръце **2.** кръстосване, препречване, вдигане (*на оръжие*): **~í zbraní** кръстосване на оръжия **3.** осуetyване, проваляне: **~í plánu** осуetyване на плановете **4.** биол. кръстоска, кръстосване (*на растения, на животни*): **přirozené ~í** кръстосване по естествен път; естествено кръстосване; **~í koně s oslem** кръстоска на кон с магаре

**zkřížen|ý, -á, -é** **1.** кръстосан, скръстен; разположен, поставен, сложен накръст: **~é ruce, nohy** скръстени, кръстосани ръце, крака; **~é nohy stolu** кръстосани, поставени накръст крака на маса; **sedět se ~ýma nohama** седя/седнал съм по турски **2.** кръстосан, препречен, вдигнат (*за оръжие*): **~é meče** кръстосани мечове **3.** извит, измътнат: **~é dveře** измътната врата **4.** осуетен, провален: **~é plány** осуетени плановете **5.** биол. кръстосан (*за растения, за животни*): **~é rostliny** кръстосани растения

**zkříž|it, -ím** *св.* **1.** (*co*) кръстосам, скръстя; разположа, сложа, поставя накръст (нещо): **~it ruce na prsou** скръстя ръце на гърди **2.** (*co; s kým co*) кръстосам, препреча (обикн. *оръжие с някого*); вдигна (обикн. *оръжие срещу някого*): **~it s někým zbraně, meče** кръстосаме с

някого оръжия, мечове; вдигнем един срещу друг оръжие/оръжия, меч/мечове **3.** (со; *koti* со) кръстосам, пресека, препреча (нещо; на някого нещо): **~it někomu cestu a)** пресека, препреча на някого пътя **б)** *прен.* препреча на някого пътя; попреча на някого в нещо **4.** (со; *koti* со) осуетя, проваля (нещо; на някого нещо): **~it někomu plány, záměry** осуетя нечии планове, намерения **5.** (со, *koho*; со *s čím, koho s kým*) биол. кръстосам (нещо, някого; нещо с нещо, някого с някого); разг. чифтосам (обикн. животни): **~it žito s pšenici** кръстосам ръж с пшеница; **~it koně s oslem** кръстосам, чифтосам кон с магаре

**zkříž|it se**, обикн. *третол.* **-í se** св. **1.** кръстоса се, пресече се: **cesty se ~ily** пътищата се кръстосаха, пресякоха се **2.** (–; *s čím*) пресече се, пресрещне се, сблъска се (–; *s нещо*): **zájmy státu a církve se ~ily** интересите на държавата и на църквата се пресрещнаха, сблъскаха се **3.** (*s čím, s kým*) биол. кръстоса се (за растение, за животни); разг. чифтоса се (*с нещо, с някого*) (обикн. за животни): **kůň se ~il s oslicí** конят се чифтоса с магаряца

**zkujn|it, -ím** св. (со) метал. рафинирам, пречиства; направя (нещо) по-кòвко: **~it surové železo** рафинирам чугун

**zkujňován|í, -í** ср. метал. рафиниране, пречистване (на метал и под.)

**zkujň|ovat, -uji/разг. -uji** несл. (со) метал. рафинирам, пречиствам; правя (нещо) по-кòвко: **~ovat surové železo** рафинирам чугун

**zkulat|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í** св. закръгля се, заобля се, напълня, наля се; стана кръгъл, объл, топчест: **tváře jí ~ěly** бузите се закръглиха, заоблиха се, наляха се, станаха топчести; **oženil se a ~ěl** той се ожени и се закръгли, напълня

**zkulat|it, -ím** св. (со; *koti* со) закръгля, заобля (нещо; на някого нещо); придам кръгла, обла форма (на нещо): **stáří mu ~ilo záda** той се прегърби, превъси се от старост

**zkulat|it se, -ím se** св. (–; *čím*) закръгля се, заобля се, напълня, наля се; стана кръгъл, объл, топчест (–; *от нещо*): **postava se jí ~ila** фигурата ѝ се наля, заобли се, закръгли се

**zkultiv|ovat [-ty-], -uji/разг. -uju** св. (со) **1.** култивирам, разработя, обработя, подобря, облагородя (нещо): **~ovat neobdělanou půdu** култивирам, разработя, облагородя необработена земя, целина **2. книж.** култивирам, шлифовам, обработя, подобря, облагородя (нещо): **~ovat řeč** култивирам, шлифовам, облагородя език

**zkumav|ka, -ky** ж. епруветка: **třepat roztokem ve ~ce** разклащам разтвор в епруветка

**zkus|it, -ím** св. **1.** (со; со *na kot, na čet*; с инф.) опитам (нещо; нещо с някого, с нещо; да направя нещо); изпробвам, изпитам, проверя (нещо; нещо върху някого, върху нещо); направя опит (за нещо; да направя нещо), направя проба, изпробване (на нещо; на нещо върху някого, върху нещо); направя, проведе изпитание, проверка (на нещо): **~it vodu rukou** опитам вода с ръка; **~it novou metodu** опитам, изпитам нов метод; **~it jiný způsob** опитам, изпробвам друг начин; **~it nový lék na myších** изпитам, изпробвам ново лекарство върху мишки; **~il plavat proti proudu** той опита, направи опит да плува срещу течението; **~ zavolat ještě jednou!** опитай, пробвай, направи опит да позвъниш, да се обадиш по телефона още веднъж! **~, není-li čaj horký!** опитай, пробвай дали чайт не е горещ! **~, jestli je zamčeno!** пробвай, провери ~~двукратно~~ ~~двукратно~~ пробвай си късмета; **jen to ~!** ти само опитай! само да си посмьл! ти само имай късмет (да опиташ, да посмьеш)! **2.** (со; *koti* со) изпробвам, премъря (нещо; на някого нещо); често **zkus|it si, -ím si** (со) изпробвам, премъря (си) (нещо): **~it si šaty a)** премъря си, изпробвам рокля **б)** премъря си, изпробвам дрехи; **~it si boty** изпробвам, премъря си ~~буквално~~ ~~буквално~~ там, направя опит да започна (нещо; нещо с някого), да се заема, да се заловя, да се захвана (с нещо, с някого): **~ím to s češtinou** ще се опитам, ще направя опит да науча чешки, да проговоря (на) чешки; **~it to s někým po dobrém i po zlém** опитам с някого и с добро, и с лошо **4.** (–; *co/čeho*) изпитам, изживя, преживя, понеса, изтърпя, изстрадам (–; *нещо*): **měl velké bolesti, mnoho ~il** той имаше силни болки, много изтърпя, много изстрада, много се напати; **~it strachu** изживя доста страх, разг. набѐра бая страх; **~it zimy, hladu** ~~настудявам, гладувам~~ ~~настудявам, гладувам~~ **kdine-í nic neví** поговорка който не е страдал, нищо не знае

**zkusmo** нар. **1.** пробно, експериментално; за опит, за проба; за експеримент: **~ zahrát na housle** пробно изсвиря на цигулка **2.** пробно, приблизително; на окò: **~ stanovit vzdálenost** на окò преценя, определя разстояние; опитам да определя разстояние

**zkušebn|a, -u** ж. **1.** изпитателна, експериментална станция, лаборатория: **~a motorů** станция, лаборатория за изпитания, за изпробване на двигатели **2.** репетиционна зала: **~ v divadle, v opeře** репетиционна зала в театър, в

**zkvalitn[í]t, -ím** св. (со) подобря (нещо), направя (нещо) по-добро, по-качествено; повиша качеството (на нещо): ~**it práci** подобря работа; повиша качество за работа; ~**it výrobky** повиша качеството на изделия

**zkvalitň[í]t** се, обикн. *третол.* -**í** св. подобри се; ста̀не по-добър, по-качествен; повиши качеството си: **služby se ~ily** услугите се подобриха, станаха по-качествени

**zkvalitň[í]ovat, -uji/разг. -uju** несв. (со) подобрявам (нещо), правя (нещо) по-добро, по-качествено; повишавам качеството (на нещо): **zlevňovat a ~ovat výrobu moderními prostředky** правя производството по-евтино и по-качествено с помощта на модерни, на съвременни средства

**zkvalitň[í]ovat se, обикн. третол. -uje se** несв. подобрява се; става по-добър, по-качествен; повишава качество си: **výrobky se stále ~ují** изделията непрекъснато се подобряват, стават по-качествени

**zkvas[í]t, -ím** св. 1. (со) подкваса (нещо): ~**it mléko** подкваса мляко 2. обикн. *третол. -í* подкваси се: **mléko ~ilo** млякото се подкваси 3. (со; со на со) остава (нещо) да прекипи, да ферментира, да се превърне (в нещо), да стане (на нещо): ~**it cukr na alkohol** остава захар да ферментира, да се превърне в алкохол 4. обикн. *третол. -í* прекипий, ферментира: **ovocná šťáva ~ila** плодоявният сок ферментира; **víno ~ilo** виното прекипя

**zkyn[í]out, -u** св. 1. (со; со čím) остава (нещо) да втаса, да се вдигне, да бухне, да шупне; слѝжа (нещо в нещо/на нещо), за да втаса, за да се вдигне, за да бухне, за да шупне; разг. вдигна, бухна, шупна (нещо с нещо): ~**out těsto práškem do pečiva** слѝжа бакпұлвер в тестѝ, за да втаса, за да бухне; разг. бухна тестѝ с бакпұлвер 2. обикн. *третол. -e* втаса, вдигне се, бухне, шупне (за тесто и под.): **těsto vypracujeme a dáme ~out** омесваме добре тестѝто и го оставаме да втаса, да бухне; **těsto ~ulo** тестѝто втаса

**zkypř[í]t, -ím** св. (со; со čím) разро̀хкам, направя (нещо; нещо с нещо/чрез нещо) (да стане) ро̀хкаво: ~**it půdu orbou** разро̀хкам почва с ѝран, чрез разораване

**zkypř[í]ovat, -uji/разг. -uju** несв. (со; со čím) разро̀хквам, правя (нещо; нещо с нещо/чрез нещо) (да стане) ро̀хкаво: ~**ovat záhon zkopáním** разро̀хквам лехѝ чрез прекопаване, прекопавайки я

**zky[sat, обикн. третол. -šel/-sá** св. 1. втаса, ферментира: **zelí ~salo** зѝлото втаса 2. подкваси се, втаса: **nechat mléko ~sat** остава мляко да



се подкваси **3.** прекипи, ферментира: **víno** ~**saló** виното прекипя, ферментира  
**zkysl|ý, -á, -é** вкиснал, прокиснал: ~**á smetana** вкиснала, прокиснала сметана  
**zkys|nout, -nu** св. **1.** обикн. *третол.* **-ne** (–; *čím*) вкисне, прокисне (–; *от нещо*): **mléko horkem ~lo** от жегата, от горещината млякото прокисна **2.** разг. *експр.* малко остар. остана стар ерген/стара мома: **dívka ~la** момичето си остана стара мома **3.** (*kde*) разг. *експр.* прекалено дълго остана, задържа се, забавя се, заседя се, застою се (*някъде*); разг. *експр.* забравя се, хартисам, увисна (*някъде*); забравя да си тръгна (*отнякъде*): ~**nout na návštěvě** забравя да си тръгна от гости; прекалено дълго остана на гости  
**zlat|ím|vazat** книж. върна се с празни ръце; претърпя пълен неуспех  
**zlacen|í, -í** ср. позлата  
**zlacen|ý, -á, -é** позлатен: ~**é náušnice** позлатени обици; ~**ý rám obrazu** позлатена рамка на картина; ~**ý šperk** позлатен накит, позлатено украшение  
**zlad|ač|it, -ím** св. разг. *пейор.* изхайлазя се; стана хайлазин, безделник, мързеливец: **syn jim docela ~il** синът им съвсѐм се изхайлази, стана истински хайлазин, безделник  
**zlák|at, -ám** св. (*koho* – *вин. čím*) примамя, подмамя, прилъжа, подлъжа, поблазня, съблазня, изкуша, разг. прикоткам (*някого с нещо*): ~**at kamarády ke hře** подмамя, изкуша приятели да поиграем; **dal se ~at nadějí na rychlý zisk** той се остави да го поблазни, да го изкуши, да го подлъже надеждата за бърза печалба; **počasí ho ~alo do přírody** времето го примамя да излезе сред природата  
**zláman|ý, -á, -é** счупен, почупен, строшен, потрошен, повреден: ~**á noha** счупен крак (*на едно или на повече места*); ~**á větev** счупен клон; ~**á židle** счупен, потрошен, повреден стол  
**zlám|at, -u** св. (*co; koho*) счупя, почупя, строша, потроша, повредя (*нещо; на някого нещо*): ~**at židli** счупя, потроша, повредя стол; ~**at zábradlí** счупя, повредя парапет, перилă; ~**at hůl** счупя тояга, бастун; ~**at si ruku, nohu** счупя си ръка, крак; ~**at si žebra** счупя си ребра; потроша си ребрата; ~**at někomu vaz a)** счупя нечий врат **б)** *прен. експр.* видя сметката, светя маслото на някого; унищожа, съсия някого  
**~at si na něčem/na tom slově** ръце от някого; **mocť si na něčem/na tom slově**

**jazyk ~at** за малко да си изкълча езика, докато го кажа/докато произнеса тази дума  
**zlám|at se, обикн. третол. -e se** св. счупи се, строши се: ~**ala se pod ním židle** счупи се, строши се столът под него  
**zlat|á, -é** ж. *спорт. публ.* златен медал: **získat ~ou na olympijských hrách** спечеля златен медал на олимпийски игри  
**zlaťák, -u** м. жълтица; златна парă, монета  
**zlatavě** нар. златисто  
**zlatav|ý, -á, -é** златист; златистожълт: ~**ý písek** златист пясък; ~**é podzimní listí** златисти есенни листа  
**zlatičk|o, -a** ср. умал. *прен.* злато, съкровище (*често за дете*): **(ty moje) ~o!** обръщение злато моё! съкровище моё!  
**zlatist|ý, -á, -é** *поет.* златен, златист, златисто-жълт: ~**ý písek** златен, златист пясък; ~**é vlasy** златна, златиста коса  
**zlat|it, -ím** *несв. (co)* **1.** позлатявам (*нещо*): ~**it rám obrazu** позлатявам рамка на картина **2.** обикн. *третол. -í* позлатява, злати, обогря (*нещо*) в златисто: **slunce ~ilo lány, obilí, střechy** слънцето позлатяваше поля, жита, покриви  
**zlatk|a, -y** ж. жълтица; златна парă, монета  
**zlatnick|ý, -á, -é** златарски: ~**ý obchod** златарски магазин; ~**é váhy** златарски везни; ~**á dílna** златарско ателие  
**zlatnictv|í, -í** ср. **1.** златарство; златарски занаят **2.** златарски магазин; златарско ателие  
**zlatník I, -a** м. *одуш.* златар: **vynikající** ~ отличен златар  
**zlatník II, -u** м. *неодуш.* жълтица; златна парă, монета  
**zlát|nout, обикн. третол. -ne** *несв.* златее, става златен, златист, златистожълт; блести като злато: **obilí ~ne** житата златеят, стават златисти  
**zlat|o, -a** ср. **1.** хим. злато (Au): **ryzí ~o a)** чисто, самородно злато **б)** *прен.* чисто, истинско, същинско злато; **lístkové ~o** златен варак; ~**o v prutech** злато на пръчки; **ryžované ~o** промито злато; **naleziště ~a** златно находище; **těžba ~a** добив на злато; **rodinné ~o** семейно злато; **platit ve ~ě** плащам в злато; **vyšívání ~em** извезан, бродиран със злато, със сърма  
**~o** ценно, скъпо; за това няма да стигне всичкото злато на света; разг. това не може да се плати с никакви пари; (**nechci ho**), **ani kdyby byl ze ~a** (не го ща.) ако щѐ и златен да е; за нищо на света не го искам; **má srdce ze ~a** той/тя има златно сърце; **mluvit(i) stříbro, mlčet(i) ~o**



*разг.* отърва кожата, прескоча трапа; **mít někomu něco za ~ě** упрёквам, виня някого за нещо; **nic ve ~ém** не сѣ сърди/сърдете! не сѣ обиждай(те)! **ve ~ém se rozejít s někým** разделя се с някого с лошо; **nevzpomínat na někoho ve ~ém** не си спомням (за) някого с лошо, с лоши чувства; **odplácet ~ě dobrým** отговарям на зло с добро; отплащам се за зло с добро; **když to nejde po dobrém, půjde to po ~ém** ако не може/като не може с добро, ще стане с лошо; като не става по добрия начин, ще стане по лошия; като не щѣш мира, нѣ ти секира; **vysvětlovat si něco ve ~ém** злѣ, превратно, неправилно си обяснявам, тълкувам нещо; мнителен съм към нещо; възприемам, тълкувам нещо като нападка, като атака срещу себе си

**zledovatělý, -á, -é** заледен, обледенен, вледенен, леден; превърнат в лед, станал на лед, покрит с лед; **~á cesta** заледен път; **~ý sníh** заледен, покрит с лед сняг; **~é větve** покрити с лед, обледенѣли клони; **~á tvář** *прен.* ледено, каменно, безизразно лице; **~é srdce** *прен.* ледено, вледенено, безчувствено сърце

**zledovatět, обикн. третол. -í, 3. мн. -ějí/-í св.** заледи се, обледенѣе, вледи се; превърне се в лед, стане на лед, покри се с лед; **silnice ~ěla** шосѣто се заледи, покри се с лед; **srdce jí ~ělo** *прен.* сърцѣто ѝ се вледи; сърцѣто ѝ се превърна в бѣца лед, стана безчувствено

**zlehčít, -ím св. 1. (со; со čím)** олекотя (нещо; нещо с нещо); направа (нещо) (да стане) (пò-)лѣко: **~it konstrukci** олекотя конструкция **2. (со, коho; со, коho čím)** омаловажа, принизя, подценя (нещо, някого; нещо, някого с нещо): **~it něčí význam, autoritu** омаловажа, принизя нечие значѣние, нечий авторитѣт; **~ila jeho zásluhu** тя омаловажи, принизи, подцени заслугите му; **~il její dílo kritikou** тѣй принизи, омаловажи творчеството ѝ с критиката си

**zlehčovat, -uji/разг. -uju неск. 1. (со; со čím)** олекотявам (нещо; нещо с нещо); права (нещо) (да стане) (пò-)лѣко: **~ovat konstrukci** олекотявам конструкция **2. (со, коho; со, коho čím)** омаловажавам, принизявам, подценявам (нещо, някого; нещо, някого с нещо): **často ~ovala příbuzné pomluvami** тѣ често принизяваше роднините си, като ги одѣмваше, като ги клеветѣше

**zlehka нар. 1.** лѣко, лѣкичко; без усилие: **~ našlapoval na pedál** тѣй лѣко, без усилие настѣпваше, натѣскаше пѣдала **2.** лѣко, лѣкичко, слабо; едва забележимо, едва доловимо: **~ se usmál** тѣй се усмихна лѣко, едва забележимо;

**~ vykřikla** тѣ извика лѣко, слабо, едва доловимо, приглушѣно, задавено **3.** лѣко, лѣсно: **nedám se jen tak ~ odbýt** няма да се дам, няма да (им) позволя тѣлкова лѣсно да ме отпратят, да се отърват от мене **4.** лѣсно, лекомислено: **rozhodl se příliš ~** тѣй взе решение прекалѣно лѣсно, прекалѣно лекомислено **5.** лѣко, полѣка, полѣкичка, внимателно: **začal ~** тѣй запòчна (да говорѣи, да дѣйства) полѣка, внимателно

**zlehkomyslně, -ím, 3. мн. -ějí/-í св.** стана лекомислен: **ani po vítězství nesmíme ~ět** дори и след побѣдата не бѣва да (си) позволим да станем лекомислени

**zlehoučka, zlehounka нар. умал. експр. 1.** лѣко, лѣкичко; без усилие: **~ našlapoval na pedál** тѣй лѣко, без усилие настѣпваше, натѣскаше пѣдала **2.** лѣко, лѣкичко, слабо; едва забележимо, едва доловимо: **~ se usmál** тѣй се усмихна лѣко, едва забележимо; **~ vykřikla** тѣ извика лѣко, слабо, едва доловимо, приглушѣно, задавено **3.** лѣко, полѣка, полѣкичка, внимателно: **začal ~** тѣй запòчна (да говорѣи, да дѣйства) полѣка, внимателно

**zlekaný, -á, -é по-рядко** стрѣснат, изплашен, уплашен: **~é dítě** стрѣснато, уплашено детѣ; **~á žena** изплашена, уплашена женѣ

**zlenivělý, -á, -é (станал)** мързѣлив, лѣнив, отпѣснат; отпѣснал се; *разг.* измързѣливил се: **~í žáci** отпѣснали се, отпѣснати, мързѣливи ученици

**zlenivět, -ím, 3. мн. -ějí/-í св.** стана мързѣлив, лѣнив; отпѣсна се; *разг.* измързѣливя се, изхайлѣзя се: **hoch o prázdninách ~ěl** момчѣто през ваканцията се отпѣсна, измързѣливи се

**zlenošit, -ím св.** стана мързѣлив, лѣнив; отпѣсна се; *разг.* измързѣливя се, изхайлѣзя се: **~ili po dlouhém odpočinku** след дѣлгата почѣвка тѣ бѣха станали мързѣливи, бѣха се отпѣснали, бѣха се измързѣлили

**zlepšení, -í ср.** подобрѣние, подобряване; рационализѣране, рационализѣция; усвѣршѣнстване: **~í podmíněk** подобряване на услòвия; **~í postavení** подобряване на положѣние; **~í výroby** подобряване, рационализѣция на производство

**zlepšit, -ím св. (со; со čím; кому со)** подобря, рационализѣрам, усвѣршѣнствам (нещо; нещо с нещо; на някого нещо); направа (нещо) пò-добро, пò-рационално: **~it organizaci práce** подобря, рационализѣрам организацията на работа; **~it jídlo kořením** направа ястѣе, ядене пò-вкусно, като му добѣва подправки; **~it kvalitu výrobků** подобря, повиша качество на издѣлия; **~it si známku** *учил.*

поправка, повиша си оценка, белѣжка; **~it rekord** подобрѣ, *разг.* счѹпя рекòрд

**zlepšit se, -ím se** *св.* подобрѣ се; рационализѣрам се, усвѣршѣнствам се; стàна пò-добѣр: **jeho zdravotní stav se ~il** здравослòвното му състояние се подобрѣ; **poměry ve škole se ~ily** отношѣнията, услòвията в училище се подобрѣха; **životní podmínky se ~ily** услòвията на живòт се подобрѣха; **počasí se ~ilo** врѣмето се опрàви

**zlepšovac|í, -í, -í** рационализàторски; кòйто слѹжи за рационализѣране, за усвѣршѣнстване, за подобрѣване: **~í návrh** рационализàторско предложѣние; **~í opatření** мѣрки за рационализѣране

**zlepšovák, -u** *м. разг.* рационализàторско предложѣние; рационализация

**zlepšován|í, -í** *ср.* подобрѣване, рационализѣране, усвѣршѣнстване: **~í prostředí** подобрѣване на средàта

**zlepšovat, -uji/разг. -uju** *несв. (co; co čím; komu co)* подобрѣвам, рационализѣрам, усвѣршѣнствам (*нещо; нещо с нещо; на някого нещо*); прàвя (*нещо*) пò-добрò, пò-рационално, пò-свѣршѣно: **~ovat kvalitu služeb** подобрѣвам, повишàвам кàчество на услѹги; **~ovat výrobu** подобрѣвам, рационализѣрам производство; **~ovat si známky** *учил.* поправам, повишàвам си оцѣнките, белѣжките

**zlepšovat se, -uji se/разг. -uju se** *несв.* подобрѣвам се; рационализѣрам се, усвѣршѣнствам се; стàвам пò-добѣр: **kvalita služeb se stále ~ovala** кàчеството на услѹгите непрек̀снато се подобрѣваше, повишàваше се; **konečně se žák začal ~ovat** нàй-пòсле ученикът се стѣгна, взѣ да си поправа, да си повишàва успѣха

**zlepšovatel, -e** *м.* рационализàтор: **~ výroby** рационализàтор на производство; **snahy ~ů** стремѣжи, усѣлия на рационализàтори

**zlepšovatelsk|ý, -á, -é** рационализàторски: **~é hnutí** рационализàторско движѣние

**zlepšovatelstv|í, -í** *ср.* рационализàторство

**zlét|at, zlít|at, -ám** *св. (co)* **1. обикн. третол. -á** (постепенно) облетѣ (*нещо*); летѣйки обиколѣ (*нещо*): **včely ~ají všechny květy** пчелите ще облетят/облитат всѣчки цветòвѣ **2. само zlít|at, -ám** *експр.* обиколѣ, обхòдя, обшàря, кръстòсам (*нещо*): **~at celou Prahu** обиколѣ, кръстòсам цяла Пràга

**zletile** *нар.* пълнолѣтно; като пълнолѣтен: **vy-padat** ~ймам вид на пълнолѣтен; изглѣждам пълнолѣтен

**zletilost, -i** *жс.* пълнолѣтие и *юрид.:* dosáhnout,

**nabýt ~i** навѣрша пълнолѣтие; стàна пълнолѣтен

**zletil|ý, -á, -é** пълнолѣтен; навѣршил пълнолѣтие: **~ý syn** пълнолѣтен сѣн; **~á dcera** пълнолѣтна дѣщеря; **být prohlášen za ~ého** обявен сѣм за пълнолѣтен, за навѣршил пълнолѣтие

**zleva** *нар. 1.* отляво; от лявата странà: **ukázal rukou ~ napravo** тòй посòчи, покàза с рѣка отляво надясно; **~ zazněly kroky** отляво се чѹха стѣпки **2. полит.** отляво; от лявото политическо прострàнство: **odklon ~ doprava** отклонѣние отляво надясно; **kritika** ~ критика отляво

**zlevněn|í, -í** *ср.* поевтиняване, преоценяване: **~í zboží** поевтиняване, преоценяване на стòки

**zlevněn|ý, -á, -é** поевтинял; стàнал пò-ѣвтин; преоценѣн; кòйто се продàва с намалѣние: **~é zboží** поевтинѣли, преоценѣни стòки; **~á jízdenka** билѣт за пътѹване с намалѣние; **~á vstupenka** вхòден билѣт с намалѣние

**zlevnět, обикн. третол. -í, 3. мн. -ějí/-í** *св.* поевтинѣе; стàне пò-ѣвтин; бѣде преоценѣн: **zboží ~ělo** стòките поевтиняха, стàнаха пò-ѣвтini, бяха преоценѣни

**zlevn|it, -im** *св. (co)* поевтиня, преоценя (*нещо*); напràвя (*нещо*) пò-ѣвтино; намалѣ, смѣкна, свалѣ ценàта, стойностà (*на нещо*): **mechanizace ~ila výrobu** механизàцията напràви производството пò-ѣвтино, поевтинѣ производство; **na jaře ~ili zimní obuv** през пролеттà, напролет преоценѣха зимните обѹвки, намалѣха цените на зимните обѹвки

**zlevn|it se, обикн. третол. -í se** *св.* поевтинѣе; стàне пò-ѣвтин; бѣде преоценѣн: **zboží se ~ilo** стòките поевтиняха, стàнаха пò-ѣвтini, бяха преоценѣни

**zlevň|ovat, -uji/разг. -uju** *несв. (co)* поевтинявам, преоценявам (*нещо*); прàвя (*нещо*) пò-ѣвтино; намалѣвам, смѣквам, свàлям ценàта, стойностà (*на нещо*): **~ovat výrobu** прàвя производство пò-ѣвтино; поевтинявам производство; **na podzim ~ovali letní boty** през есентà, на̀дсен преоценявах лѣтните обѹвки, смѣкваха цените на лѣтните обѹвки

**zlevň|ovat se, обикн. третол. -uje se** *несв.* поевтинява; стàва пò-ѣвтин; бѣва преоценѣн: **v poslední době se byty stále ~ují** в последно врѣме апартамѣнтите, жилищата стàват всѣ пò-ѣвтini, непрек̀снато поевтиняват

**zléz|at, -ám** *несв. (co)* изкàчвам, изкатѣрвам, покорявам (*нещо*): **~at horský vrchol** изкàчвам, изкатѣрвам, покорявам планински врѣх

**zlézt, zlezu** *св. (co)* **1.** изкàчà, изкатѣря, покоря (*нещо*): **~ skalní stěnu** изкàчà, изкатѣря скална стѣнà; **~ horský vrchol** изкàчà, изкатѣря, по-



коря планински връх **2.** (последователно) изкача, изкачєря (*нещо*); (с изкачване, с катєрене) обхєдя, обикєля, крєстєсам (*нещо*): ~ **všechny kopce** изкача, обикєля, обхєдя всїчки хїлмєве

**zlhostejn|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í св. 1.** (*ke komu, k čemu*) стана безразлїчен, равнодұшен, хладен (*кѣм някого, кѣм нещо*); охладнєя (*кѣм някого, кѣм нещо*): ~ **ěla k přátelům** тя стана равнодұшна, охладнї кѣм приятелите си **2.** (*k čemu*) стана безчұствен, безразлїчен, равнодұшен (*кѣм нещо*); свїкна (*с нещо/на нещо*); претрїпна, разг. обрїгна (*кѣм нещо*): ~ **ět k bolestem** стана безчұствен, претрїпна кѣм бєлки **3.** обикн. *третол. -í* (*komu*) станє безразлїчен, безинтерєсен; омрїзне, втрїсне (*на някого*): **život mu ~ěl** живєтът му стана безразлїчен, омрїзна му

**zlib|at, -ám св. (koho, co; komu co)** нацєлұвам, покрїя, обсїпя с целұвки (*някого, нещо; на някого нещо*): ~ **at dítě** нацєлұвам, обсїпя с целұвки детє; ~ **at někomu tváře** разцєлұвам, нацєлұвам, обсїпя с целұвки нєчи бұзи, страни

**zlib|it se, обикн. третол. и безл. -í se св. (komu)** прииска се, прищє се, хрұмне, разг. дєйде на ұм, тєкне, шұкне, жарг. кєфне (*на някого*); (*някой*) си намїсли, наумї си (*нещо*), благоволи (*да направи нещо*): ~ **ilo se mu přijít** хрұмна(ло) му, тєкна(ло) му да дєйде(л); тєй благоволи да дєйде; **dělá, co se jí ~í** тя прїви, каквєто ѝ дєйде на ұм, каквєто ѝ хрұмне, каквєто ѝ тєкне; тя не сє сьєобразява с нїкого и с нїщо; **půjdu, až se mi ~í** щє (си) трїгна, когãто аз намєря за добрє, жарг. като ми кєфне; **odejde si, kdy se mu ~í** трїгва (си), излїза (си), когãто му се прищє, разг. като му тєкне, жарг. като му кєфне

**zlidově|lý, -á, -ě** кєйто є стãнал нарєден; кєйто сє є превърнал в нарєден; кєйто є придобил нарєдни чертї, нарєден харãктер; кєйто сє є разпространїл, навлєзъл є сред нарєда: ~ **ý obyčej** обичãй, кєйто сє є разпространїл сред нарєда; ~ **á píseň** пєсен, превърнала сє в нарєдна

**zlidov|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í св. 1.** обикн. *третол. -í* станє нарєден; превърнє сє в нарєден; придобїє нарєдни чертї, нарєден харãктер; разпространї сє, навлєзе сред нарєда: **mnohé jeho písně ~ěly** мнєго нєгови пєсни са стãнали нарєдни; **sport ~ěl** спєртът навлєзе сред нарєда, стãна нарєден, мãсов **2.** (*co*) направя (*нещо*) пò-достїпно, пò-блїзко за нарєда; популяризїрам, демократизїрам (*нещо*): ~ **ět**

**kulturu** направя културата пò-блїзка, пò-достїпна за нарєда

**zlidšt|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í св.** очовечã сє, вчовечã сє; стãна (пò-)човечєн, (пò-)човєшки, (пò-)хумãнен: **k stáru ~ěl** на старинї, на стãри годїни, като остаря, тєй сє вчовечя, очовечя сє, стãна пò-човечєн; **jeho chování ~ělo** държãниєто му сє вчовечя, стãна пò-човечєно

**zlidšt|it, -ím св. (koho, co)** очовечã, вчовечã (*някого, нещо*); направя (*някого, нещо*) (пò-)човечєн, (пò-)човєшки, (пò-)хумãнен: **nešťěstí ho ~ilo** нещãстиєто го очовечя, напрãви го пò-човечєн

**zlidšt|ovat, -uji/разг. -uju неск. 1.** (*koho, co*) очовечãвам, вчовечãвам (*някого, нещо*); прãвя (*някого, нещо*) (пò-)човечєн, (пò-)човєшки, (пò-)хумãнен: **nešťěstí ho ~ovalo** нещãстиєто го очовечãвашє, прãвєшє го пò-човечєн; ~ **ovat kruté tresty** прãвя жєстєки наказãния пò-мãлко жєстєки, пò-човечєни, пò-хумãнни; смєкчãвам жєстєки наказãния **2.** по-рядко очовечãвам сє, вчовечãвам сє; стãвам (пò-)човечєн, (пò-)човєшки, (пò-)хумãнен: **k stáru ~uje** на старинї, на стãри годїни, като взє да остарява, тєй запòчва да сє вчовечãва, да сє очовечãва, да стãва пò-човечєн; **jeho chování ~ovalo** държãниєто му сє вчовечãвашє, стãвашє пò-човечєно

**zlikvid|ovat, -uji/разг. -uju св. 1.** (*co*) ликвидїрам, отстраня, премãхна (*нещо*): ~ **ovat škody po povodni** ликвидїрам, отстраня щєтї от наводнєниє/слєд наводнєниє **2.** (*co*) ликвидїрам, прекратя, преустановя, спрã (*нещо*): ~ **ovat spor** ликвидїрам, прекратя спòр; ~ **ovat nebezpečný protiútok** ликвидїрам, спрã, отблїсна опãсна кòнтраатака, опãсно кòнтра-нападєниє **3.** (*co*) фин. ликвидїрам, изплãтя, погãся (*нещо*): ~ **ovat pohledávky** ликвидїрам, погãся плãщания, дїлгове **4.** (*koho, co*) ликвидїрам, унищєжã, премãхна (*някого, нещо*); убїя, избїя, изтрєбã, разг. експр. очїстã, пречұкам (*някого*); вїдя смєтката (*на някого, на нещо*): ~ **ovat povstalce** ликвидїрам, унищєжã, избїя, изтрєбã вєстãници

**zlít, zliji/zleji, разг. zliju/zleju св. (koho, co čím)** (сїлно, обїлно, дòста) полєя, залєя, намòкря, измòкря, разг. експр. олєя (*някого, нещо с нещо*): ~ **ubrus vínem** залєя, намòкря покрївка с вїнò; **celou ji zlíl vodou** тєй я полã, намòкри я с водã цãлата, от гòре до дòлу

**zlítat вж. zlétat**

**zlo, zla cp.** зло, злинã: **potrestat ~** накажã злòто; **bránit zlu** прєча на злòто; **považovat něco za nutné ~** смãтам, счїтам нєщо за нєобхòдїмо зò

жїзнь, мир, добрò

се до кòрена на злòто; **ze dvou zel si vybírej menší!** от двè злини избíрай пò-мàлката!

**zlob|a**, -у жс. злòба, злост; озлòбèние, озлòбèност; ожесточèние, ожесточèност; омràза, ненавист: **má v srdci jen ~u a nenávisť** сьрцèто му/й е изпýлнèно едiнствено сьс злòба и ненавист; **vyvolat něčí ~u** предизвiкам нèчия злòба, озлòбèност, ожесточèност

**zlob|it**, -ím несв. **1.** (*koho* – вин.; *koho čím*; –) ядòсвам, дразня, нервiрам, сьрдя (*някого; някого с нецò*); сьздàвам ядове, главобòлия (–; *на някого с нецò*); разг. кьсам нèрвите, вдiгам крiвното (*на някого с нецò*): **~it matku svým chováním** ядòсвам, нервiрам мàйка си с дьржàнието си; **bud' zticha a ne~!** стòй мiрно и крòтко и не сьздàвай ядове! **doma ho všechno ~í** вкьщи всiчко го дразни, нервiра го **2.** не слýшам, не сьм послýшен; сьздàвам ядове, грижи, главобòлия: **děti pořád ~ily** децàта хiч не слýшаха, хiч не бяха послýшни **3.** (*koho* – вин. *kým, čím*) дразня, закàчам, задявам (*някого с нецò; някого заради някого, заради нецò*); закàчам се, задявам се (*с някого заради някого, заради нецò*); досàждам, дотягам (*на някого с нецò*): **často ji ~il svými vtipy** тòй чèсто я дразнеше с шегiте си, дотягаше й с шегiте си; **dívky ~ily přítelkyni starým nápadníkem** момiчетата дразнеха, задяваха приятелката си заради стария й обожàтел; **~ili ji pro její nesmělost** дразнеха я, закàчаха я заради нèйната плàхост **4.** обикн. третол. -í (*koho* – вин.) безпокой, мьчи, измьчва, тормòзи (*някого*) (*за болест, за болка, за телесен орган и под.*); сьздàва проблемi, ядове (*на някого*); не è в рèд (*за телесен орган и под.*): **ne-mocného ~il kašel** бòлния го мьчи кашлица; **nervy ho ~í** нèрвите му не сà в рèд; мьчат го нèрви; **srdce ho ~í** мьчи го сьрцè; сьрцèто му не è в рèд; **v noci ho ~ily zuby** през нощтà го мьчиха, боляха го зьби **5.** обикн. третол. -í сьздàва проблемi, ядове; не è в рèд, не рабòти, отказва (*за механизъм*): **auto ~í** колàта не è в рèд, сьздàва ядове; **brzda ~í** спирачката не рабòти, отказва

**zlob|it se**, -ím se несв. **1.** (–; *na koho*) сьрдя се, ядòсвам се; сьрдiт сьм, разсьрден сьм, ядòсан сьм (–; *на някого*): **nevím, mám-li se smát nebo ~it** не знàм да се смèа ли или да се сьрдя, да се ядòсвам; **ne~ se na mě, ale já pospíchám!** не мi се сьрдi, но бьрзам! **2.** (*s kým, s čím*) ядòсвам се, мьча се, тормòзя се; ймам ядове, грижи, главобòлия (*с някого, с нецò; заради някого, заради нецò*); (*някой, нецò*) ми сьздàва ядове, грижи, главобò-

лия: **člověk se musí s dětmi ustavičně ~it** с децàта човèк йма само ядове, грижи, главобòлия **3.** (*s kým*; –) сьрдiт сьм, скàран сьм, не сй говòря (*с някого; –*): **dva roky se spolu ~í** (от) двè годiни тè не сй говòрят, скàрани са **zlobív|at**, -ám несв. многокр. **1.** (чèсто) не слýшам, не сьм послýшен; сьздàвам ядове, грижи, главобòлия: **jako dítě jsem často ~al** като детè чèсто не слýшах, бях мнòго непослýшен, сьздàвах дòста ядове **2.** (*koho* – вин.; *koho kým, čím*; –) (чèсто) дразня, закàчам, задявам (*някого с нецò; някого заради някого, заради нецò*); (чèсто) се закàчам, задявам се (*с някого заради някого, заради нецò*); (чèсто) досàждам, дотягам (*на някого с нецò*); (чèсто) се зàждам (*с някого заради някого, заради нецò*): **často ho ~ala** тà чèсто го дразнеше, чèсто се зàждаше с нèго

**zlobiv|ý**, -á, -é **1.** своенрàвен, вироглàв, непослýшен; сьздàващ ядове, грижи: **~é dítě** непослýшно детè **2.** зàядлив, свадлив, предизвикàтелен, язвiтелен, хаплив: **~á slova** зàядливи, хапливи думи **3.** срьдлив, гневлив, спрiхав, избухлив, раздразнiтелен, невьздържан, гневен, злòбен; разг. лют, серт: **~ý pohled** гневлив, гневен, злòбен пòглед; **~ý hlas** спрiхав, злòбен глàс

**zlobn|ý**, -á, -é злòбен, злòстен, зльчен, гневен, сьрдiт, ядòсан, ядовiт: **~ý pohled** злòбен, гневен пòглед; **~ý tón** злòбен, злòстен, сьрдiт тòн; **~ý úsměv** злòбна, зльчна усмiвка

**zločin**, -u м. престъплèние, злодèйство, книж. злодеяние; злостòрничество, злостòрство: **spáchat ~** извьрша престъплèние; **dopustit se ~u** извьрша престъплèние; **~ proti lidskosti** престъплèние срещу човечносттà; **odpovídat se ze svých ~ů** отговàрям за престъплèнията си, за злодеянията си; **potrestání válečných ~ů** накàзване на воèнни престъплèния **zločin|ec**, -ce м. престъпник, злодèй, злостòрник: **nebezpečný ~ec** опàсен престъпник; **mnohokrát trestaný ~ec** рецидивiст; **usvědčit ~ce** изобличà престъпник; **dopadnout ~ce** заловя, хвàна престъпник

**zločinecky** нар. престъпно, злодèйски, злостòрнически; като престъпник, като злодèй, като злостòрник: **~ jednat** дèйствам престъпно, като престъпник

**zločineck|ý**, -á, -é престъпен, злодèйски, злостòрнически; кòйто се отнàся до престъпник, до злодèй, до злостòрник: **~á činnost** престъпна дèйност; **~é živly** престъпни елемèнти; **~ý gang** престъпна бàнда; бàнда престъпници **zločinné** нар. престъпно, злодèйски, злостòрнически: **~ si počínat** дèйствам престъпно



смажа, разгромя силата на вражеска, на неприятелска армия **4. (co)** преодоля, сломя, пречупя, счупя (*нещо*): **~it odpor** сломя съпротива; **~it něčí vůli** сломя, пречупя нечия воля; **~it rekord** подобря, *разг.* счупя рекорд **5. (koho, co)** сломя, съкруша, покръся, смажа, съсия (*някого, нещо*): **neštěstí ho ~ilo** нещастieto го сломй, смаза го; **jeho smrt ji ~ila** смъртта му я сломй, смаза я, съсия я

**zlom|it se**, обикн. *третол.* **-í se св. 1. (-; čím)** счупи се, пречупи се, строши се, скърши се, прекърши се: **lyže se ~ila** ската се счупи; **vichřící se strom ~il vpůli** от вихрушката дървото се пречупи, прекърши се надвѣ; **větev se ~ila větrem** клонът се прекърши, пречупи от вятъра **2. (-; komu)** пречупи се, скъса се, прекъсне, пресекне, сѣкне: **hlas se mu ~il** гласът му пресѣкна

**zlomkovit|ý, -á, -é** откъслечен, фрагментарен, лаконичен: **~é zprávy** откъслечни, лаконични съобщения, новини, извѣстия

**zlomkov|ý, -á, -é 1. мат.** дробен: **~é číslo** дробно число; **~á čára** дробна черта **2. спец.** който е на парчета, на парченца, на отломъци; надробен, натрошен, трошен; отпадъчен: **~é železo** железни отпадъци; скрап; **~é zlato** отпадъчно злато

**zlomyslně нар.** злоумишлено, злонамѣрено, зложелателно, недоброжелателно: **~ se smát** смѣя се зложелателно; **~ pomlouvat** одумвам, клеветя злонамѣрено, злоумишлено, зложелателно

**zlomysln|ík, -ka м.** злоумишлен, злонамѣрен човек; зложелател, недоброжелател; *разг.* злобър, гадняр; *разг. експр.* змий: **výsměch ~ků** присмех на зложелатели, на недоброжелатели; **pomlouvачní ~ci** злонамѣрени, зложелателни клеветници

**zlomyslnost, -i ж.** злоумишленост, злонамѣреност, зложелателност, недоброжелателност; *разг.* злобърство, гаднярство: **udělat něco ze ~i** направя нещо от злонамѣреност, злонамѣрено; **dopustit se ~i** постѣпя злоумишлено

**zlomysln|ý, -á, -é** злоумишлен, злонамѣрен, зложелателен, недоброжелателен; *разг.* злобърски, гаднярски: **~á poznámka** злонамѣрена, недоброжелателна забелѣжка; **~á pomluva** злонамѣрена, злоумишлена клевета; **~é jednání** злонамѣрени, злоумишлени дѣйствия; **~ý pohled** зложелателен, недоброжелателен поглед

**zlořád, -u м.** недѣг, недостатък, слабост, язва, порок, дефект, *разг.* кусур: **odhalovat ~y ve**

**společnosti** разкривам недѣзи, пороци, язви на обществото

**zlořečen|ý, -á, -é експр.** проклѣт, пуст, дяволски: **~é počasí** проклѣто, дяволско време; **~á smůla** ужасно, дяволски лош късмѣт; пѣст, проклѣт късмѣт

**zlořeč|it, -ím несв. (-; komu, čemu; na koho, na co) експр.** проклѣнам, кълна, *разг.* анатемосвам, пѣстосвам, чумосвам (*някого, нещо*): **~ila osudu** тя проклѣнаше съдбата; **~il na celý svět** той проклѣнаше цѣлия свят

**zlost, -i ж.** яд, злост, злѣба, озлобѣност, озлобѣние: **udělat něco ze ~i** направя нещо от злѣба, от яд; **mít na někoho ~** озлобѣн съм срещу някого; ядѣсан съм, сърдит съм на някого; **pocítit, dostat na někoho ~** почувствам озлобѣние, озлобѣ се срещу някого; ядѣсам се, хвѣне ме яд на някого; **popadla ho ~** обзѣ го злѣба, озлобѣние, яд; той се ядѣса

♦ **казание; с това само ще берѣм ядове; dělat něco někomu na ~** правя нещо напѣк на някого; **vylít si na někom ~ експр.** излѣя яда си върху някого; **člověk by ~í pukl експр.** да се пѣкне, да се прѣсне човек от яд, от злѣба; да се прѣснеш, да се пѣкнеш от яд, от злѣба

**zlostně нар. 1.** спрѣхаво, избухливо, гневливо, раздразнително: **mluvit ~** говоря спрѣхаво, раздразнително **2.** злѣстно, злѣбно, озлобѣно, ядѣсано, сърдито; със злѣба, с яд: **díval se ~** той глѣдаше злѣбно

**zlostn|ý, -á, -é 1.** спрѣхав, избухлив, гневлив, раздразнителен: **~ý člověk** спрѣхав, раздразнителен човек; **mít ~ou povahu** ймам спрѣхав, избухлив, раздразнителен характер **2.** злѣстен, злѣбен, озлобѣн, ядѣсан, сърдит, гнѣвен: **~ý hlas** злѣбен, ядѣсан глас; **~ý křik** злѣстен, гнѣвен вѣк

**zlosyn, -a м. книж.** злодѣй, злостѣрник, престѣпник: **nebezpečný ~** опѣсен престѣпник, злодѣй

**zlotřile нар. книж.** мѣрзко, нѣзко, подло, безчѣстно, *разг.* мрѣсно: **počínat si ~** дѣйствам, постѣпвам мѣрзко, нѣзко, подло

**zlotřil|ec, -ce м. книж.** мерзѣвец, подлѣц, мрѣсник, негодник: **banda ~ů** банда мерзѣвци

**zlotřilost, -i ж. книж.** мѣрзост, нѣзост, подлост, безчѣстие, *разг.* мрѣсотѣя: **bránit se ~em** пѣзя се от мѣрзости, от нѣзости

**zlotřil|ý, -á, -é книж.** мѣрзък, нѣзък, дѣлен, подѣл, мрѣсен: **~ý člověk** мѣрзък, нѣзък, подѣл човек; **~á banda** банда мерзѣвци

**zlot|ý, -ého м.** злѣта: **dva tisíce ~ých** двѣ хиляди злѣти

**zlověstně нар. книж.** зловѣщо, злокѣбно: ~



**zmáčkout, -nu** св. 1. (со) смáчкам, с мáчкане напра́вя (нещо) (с едно движе́ние): ~**nout klobouk do špičky** напра́вя врѣх на ша́пка 2. (со; *kotu со*) измáчкам, смáчкам, с мáчкане разваля́ (нещо; на някого нещо) (с едно движе́ние): ~**nout dopis** смáчкам писмо́ (на то́пка) 3. (со) нати́сна (нещо): ~**nout kliku** нати́сна бра́ва; ~**nout tlačítko zvonku** нати́сна ко́пча на звъне́ц 4. (со; *kotu со*) (си́лно) сти́сна (нещо; на някого нещо): ~**nout někomu ruku** сти́сна си́лно ръка́та на някого 5. (*koho – вин.*)

разг. експр. притисна (до стената), хвана на-  
тясно (някого): ~**nout zloděje** притисна крадец  
6. в съчет. ~**nout to** (s kým; –) разг. експр.  
заловя се, захвана се, запретна се, подпретна  
се, емна се (здрáво, яката) (заедно с някого;  
–): **zítra to spolu ~nem** úтре ще се заловим,  
ще се подпретнем заедно здравата  
**zmáčknout se, smáčknout se, -nu se** св. (kam)  
притисна се, свия се, свра се, разг. набутам  
се, наблѣскам се (някъде): ~**nout se do kouta**  
притисна се, свра се в ъгъла  
**zmagnetizovat** [-tu-], -uji/разг. -uju св. 1. (co)  
намагнетизирам (нещо): ~**ovat železo** намагне-  
тизирам желязо 2. (koho, co) прен. привлѣка,  
притѣгля (като магнит), примамя, прилѣжа,  
подлѣжа (някого, нещо): **hloubka ho ~ovala**  
дълбочината, дълбокото го привлече, при-  
тѣгли като магнит  
**zmáh|at, -ám** несв. 1. (co) преодолявам, пре-  
възмогвам (нещо): ~**at překážku** преодоля-  
вам, превъзмогвам препятствия 2. (koho, co)  
надвивам, побеждавам (някого, нещо); спра-  
вям се (с някого, с нещо): ~**at odpůrce** побеж-  
давам, надвивам опонент; справям се с опо-  
нент; ~**al úkoly** той се справяше със задачите;  
**spánek jej ~al** сънят го надвиваше 3. (koho,  
co čím) омаломощавам, изтощавам, изнуря-  
вам, изморявам (някого, нещо); вземам си-  
лите (на някого, на нещо): **ta dřina ji ~á** теж-  
ката работа я изтощава, взема ѝ силите; **být  
~án vedrem** жегата ме омаломощава, взема  
ми силите  
**zmáh|at se, -ám se** несв. (na co) разг. експр. успя-  
вам (да се накарáм), накарвам се да направя  
(нещо); събирам, намирам сили (за нещо):  
~**at se na odpověď** събирам сили за отговор,  
да отговоря  
**zmách|at, -ám** св. (co, koho; komu co) (съвсѣм)  
измъкря, намъкря (нещо, някого; на някого  
нещо): ~**al si nohavičce v řece** той си намъкря  
крачболите в реката  
**zmách|at se, -ám se** св. (съвсѣм) се измъкря, на-  
мъкря се, подгизна: ~**at se v řece** цѣлият се  
измъкря в реката; намъкря се в реката от горе  
до долу  
**zmalátněle** нар. отмаляло, отпаднало, изне-  
мощяло  
**zmalátnělost, -i** жс. отмалялост, отпадналост,  
изнемощялост  
**zmalátně|ý, -á, -é** (–; čím) отмалял, отпаднал,  
изнемощял (–; от нещо): ~**ý nemocí** отпад-  
нал, изтощен от болест; ~**á dlouhým čekáním**  
отмаляла, отпаднала от дълго чакане  
**zmalátně|ť, -ím, 3. мн. -ějí/-í** св. 1. (–; čím) от-  
малѣя, омаломощя се, отпадна, отслабна,

изнемощѣя (–; от нещо): ~**ěť horkem** отма-  
лѣя от жѣга; ~**ěl únavou** отмалѣя, отпадна от  
умора; ~**ěla nemocí** тѣ изнемощѣя от болестта;  
болестта я омаломощи; ~**ěť na mysli** паметта  
ми отслабне 2. обикн. третол. -**í** (komu; komu  
čím) отмалѣе, натежѣе (на някого; на някого  
от нещо) (за крайници): ~**ěly mu ruce, nohy**  
отмалѣха, натежѣха му ръцѣте, краката  
**zmaloměš|ť|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í** св. оеснафя  
се; стана еснаф; придобия еснафски облик: **z  
blahobytu ~ěl** от благополучие той се оесна-  
фи; благополучието го направи еснаф; **jejich  
životní styl ~ěl** начинът им на живот придоби  
еснафски облик  
**zmalomyslně|ý, -á, -é** изпаднал в малодушие;  
паднал дѣхом; обезсърчен  
**zmalomyslně|ť, -ím, 3. мн. -ějí/-í** св. изпадна в  
малодушие, падна дѣхом, обезсърча се: ~**ěla  
v neštěstí** нещастieto я обезсърчи; покрай  
нещастieto тѣ изпадна в малодушие, падна  
дѣхом; ~**ěl potížemi** той падна дѣхом заради  
затрудненията  
**zmalovan|ý, -á, -é** 1. експр. нейор. изрисѣван,  
нашарен, боядисан, наклѣпан, нацапѣтен;  
силно гримиран: ~**á tvář** изрисѣвано, нашá-  
рено, нацапѣтено, силно гримирано лице; ~**ý  
strop** нашарен, боядисан, нацапѣтен таван; **ta  
ženská je ale ~á!** ама че е наклѣпана, наца-  
пѣтена, гримирана тѣя женá! 2. разг. експр.  
нашарен, насинѣн, посинѣн (от бѣй, от пердѣх):  
~**á záda** нашарен, насинѣн грѣб  
**zmal|ovat, -uji/разг. -uju** св. 1. (co, koho; co,  
koho čím) експр. нейор. изрисѣвам, нашаря,  
боядисам, наклѣпам, нацапѣта (нещо, някого;  
нещо, някого с нещо): ~**ovat stěnu všemi bar-  
vami** нашаря, наклѣпам, нацапѣта стенá във  
всички цвѣтове, с всевъзможни бѣй 2. (komu  
co) разг. експр. нашаря, насиня, посиня (на  
някого нещо) (от бѣй, от пердѣх): ~**ovat ně-  
komu záda** нашаря, насиня грѣба на някого  
**zmal|ovat se, -uji se/разг. -uju se** св. (–; čím)  
експр. нейор. изрисѣвам се, нашаря се, боя-  
дисам се, наклѣпам се, нацапѣта се; гримирам  
се силно (–; с нещо):  
**zmámen|ý, -á, -é** (–; čím) 1. упоѣн, опѣт, замаян,  
зашемѣтен (–; от нещо); кѣйто е със за-  
мѣглено (от нещо) съзнáние: ~**ý vínem** опѣт,  
замаян, зашемѣтен от винѣ; със замѣглено от  
винѣ съзнáние 2. упоѣн, опиянѣн, замаян,  
омаян (–; от нещо): ~**ý vůní** упоѣн, опиянѣн  
от аромáт, от ухáние 3. прен. омаян, опиянѣн,  
пиян, зашемѣтен, заслѣпѣн, омагѣдсан, оча-  
рѣван, завладян, съблазнѣн (–; от нещо): ~**ý  
krásou** омаян, опиянѣн, заслѣпѣн от красѣта  
**zmám|it, -ím** св. (koho – вин.; koho čím) 1. упоя,

опия, замая, зашеметя (някого; някого с нещо); замъгля (нечие) съзнание (с нещо): **víno ho ~ilo** виното го опия, замая го; **byl ~en vínem** той беше замаян от виното; съзнанието му беше замъглено от виното **2.** упоя, опияня, замая, омая (някого; някого с нещо): **vůně ho ~ila** ароматът, уханието го упои, опияни го; **byla ~ena jarním vzduchem** тя беше (като) пияна, (като) упоена, (като) опиянена от пролетния въздух **3.** *прен.* омая, опияня, зашеметя, заслепя, омагьосам, очаровам, завладя, съблазня (някого; някого с нещо); взема ума (на някого; на някого с нещо): **~it někoho sliby** омая, съблазня някого, взема ума на някого с обещания; **láska ji ~ila** любовта я омая, омагьоса я, завладя я, заслепи я **zmap|ovat, -uji/разг. -uju** *св. (со)* **1.** картографирам (нещо); направя карта (на нещо): **nově ~ovat celé území** *геогр.* наново картографирам цялата територия; **~ovat nářeční jevy** *език.* направя карта на диалектни явления **2.** *прен.* установя, очертая, опиша, отбеляжа, набеляжа (нещо): **~ovat bílá místa** установя, очертая, отбеляжа бели петна, неизвестни места; **~ovat majetek KSČ** *публ.* (напълно, изцяло) установя, опиша имуществото на ЧКП (Чехословашката комунистическа партия)

**zmar, -u** *м. книж.* осуетяване, проваляне, разстройване, съсипване, унищожаване, погубване, провал, *остар.* провала, *книж. остар.* крушение: **~ všech nadějí** осуетяване, проваляне, крушение на всички надежди

**zmařen|ý, -á, -é** осуетен, провален, разстроен, съсипан, унищожен, погубен: **~é vítězství** осуетена, провалена победа; **~é plány** осуетени, разстроени, провалени плановете; **~ý život** погубен, провален, съсипан живот

**zmař|it, -ím** *св. (со; кому со)* осуетя, проваля, разстроя, съсипя, унищожа (нещо; на някого нещо): **~it něčí dílo** проваля, погубя нечие дело; **~it naději** осуетя, проваля надежда; **~it život** погубя, унищожа живот

**zmasov|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í** *св. 1.* *обикн. третол.* -í стана масов, превърне се в масов; масовизира се: **sport u nás ~ěl už v minulosti** у нас спортът се е масовизирал, превърнал се е в масов още в миналото **2.** *(со)* масовизирам (нещо), направя (така, че нещо) да стане масово явление, да се превърне в масово явление, да придобие масов характер: **~ět turistiku** масовизирам туризма; полोजа усилия туризмът да стане масово явление **zmást, zmatu** *св. (koho, со; koho, со čím; кому*

*со čím)* объркам, заблудя, подведа, дезориентирам, *разг.* сащисам, шашардисам, ошашава (някого, нещо; някого, нещо с нещо; на някого нещо с нещо): **ta odpověď ho zmátla** отговорът го обърка; **~ někomu hlavu** завъртя главата на някого; **nedala se ~ jeho tónem** тя не позволи тонът му да я обърка, да я заблуди; **byl tím vším hrozně zmaten** той беше ужасно объркан, дезориентиран от всичко това; **~ stopu** прикрия следя (за да объркам някого) **zmást se, zmatu se** *св. 1.* *обикн. третол.* **zmate se (-; кому)** обърка се, забърка се, оплете се (-; на някого); стана объркан, заплетен: **zmátly se mu pojmy** понятията му се объркаха **2.** *(в чет)* объркам (нещо); сгреша, сбъркам (нещо; за нещо, в нещо); заблудя се, допусна грешка (по отношение на нещо; за нещо, в нещо): **~ se ve dveřích** сбъркам, объркам вратя **3.** *в съчет.* **~ se na rozumu** загубя разсъдък; побъркам се, полудея

**zmást si, zmatu si** *св. (со)* объркам, сбъркам, сгреша (нещо): **~ si datum** объркам, сгреша датата; **~ si cestu** объркам, сбъркам път **zmatečn|í, -í, -í** *обикн. в съчет.* **~í stížnost** *юр.* по-рано касационен иск (за анулиране на съдебно решение с оглед на правни пропуски) **zmatečnost, -i** *ж. юр.* нищожност, недействителност, невалидност: **~ rozsudku** нищожност на присъда

**zmatečn|ý, -á, -é** *юр.* нищожен, недействителен, невалиден: **~á dohoda** нищожен договор; **rozhodnutí bylo prohlášeno za ~é** решението беше обявено за нищожно

**zmat|ek, -ku** *м. 1.* *също и мн.* **zmat|ky, -ků** безредие, хаос, неуредици; суматоха, вълнение, тревога, паника; *разг.* бъркотия, неразбория: **~ek v dopravě** хаос, безредие, неуредици в транспорта; **v domě nastal, panoval ~ek** в къщи настана, царуваше бъркотия, неразбория, хаос; **vyvolat ~ek** предизвикам бъркотия, хаос, паника; **zavládl ~ek** настана, възцари се безредие, хаос, паника; **organizační ~ek** организационен хаос, организационни неуредици; **~ky v hospodářství** хаос, бъркотия, неразбория в стопанството; **politické ~ky** политически хаос; политически неуредици **2.** объркване, смущение, смут, безпокойство, несигурност, хаос: **vnést ~ek do něčeho** внеса смут, объркване в нещо; **v této otázce panuje ~ek** по този въпрос царя пълно объркване, пълен хаос; **ve ~ku převrhl židli** в объркването си, в смущението си той събори, преобърна стола; **pociťovat v duši myšlenkový ~ek** усещам в душата си идейно объркване, идейна несигурност

**zmateně** нар. 1. объркано, оплётено, омотано, забъркано, заплётено, замотано; неясно: **mluvit** ~ говоря объркано, заплётено, неясно; **vysvětlovat něco** ~ обяснявам нещо объркано, заплётено, неясно 2. объркано, забъркано, дезориентирано, смутено; разг. сащисано, шашардисано, ошашавено: **tvářit se** ~ ймам объркан вид; гледам объркано, сащисано, ошашавено

**zmaten|í, -í** ср. объркване, дезориентиране, смут, смущение; разг. сащисване, шашардисване, ошашаване: **nevěděla, co má ~ím počít** тя не знаеше какво да прави от объркване, от сащисване; **~í myslí** объркване на мисълта

**zmatenost, -i** жс. 1. обърканост, забърканост, оплётеност, заплётеност; неясност: **~ myšlenek** обърканост, заплётеност на мисли, на идеи; идейна обърканост 2. обърканост, забърканост, смут; разг. сащисаност, шашардисаност, ошашавеност: **~ pohledu** обърканост, сащисаност на поглед

**zmaten|ý, -á, -é** 1. объркан, оплётен, омотан, забъркан, заплётен, замотан, хаотичен; неясен: **~á řeč** объркана, хаотична, неясна реч; **~é pojmy** объркани, оплётени, неясни понятия; **~é vyprávění** объркан, замотан, хаотичен, неясен разказ; **~á adresa** объркан, неясен адрес; **~é zprávy** объркани, хаотични, ~~неясни, объркани~~ **útek** панически бяг, паническо бягство 2. объркан, забъркан, смутен; разг. сащисан, шашардисан, ошашавен: **~ý chlapec** объркано, сащисано момче; **~á žena** объркана, сащисана жена; **~ý úsměv** смутена, сащисана усмивка; **~ý výraz** объркано, смутено, сащисано изражение

**zmatkář, -e** м. разг. експр. човек, който предизвиква безредие, хаос, неуредици, суматоха, вълнение, тревога, паника, бъркотия, неразбория; паникьор: **byl to nenapravitelný** ~ той беше непоправим паникьор

**zma|zat, -žu**/книж. **-ži** св. 1. (со, коho čím; komu со čím, od čeho) изпоцапам, изцапам, нацапам, оцапам, изплёскам, наплёскам, оплёскам; измацам, намацам, омацам, омажа (нещо, някого с нещо; на някого нещо с нещо): **~zat kalhoty barvou** оцапам, оплёскам, омацам панталон(и) с боя; **~zat si ruce od inkoustu** оцапам си, оплёскам си, омацам си ръцете с мастило; **~zala si šaty blátem** тя си оцапа, оплёска си, омаца си, омаза си роклята с кал 2. (коho, со; komu со) разг. експр. насиня, посиня (някого, нещо; на някого нещо) от бой, от пердах: **~žu ti záda** ще ти посиня гърба от бой

**zma|zat se, -žu se**/книж. **-ži se** св. 1. (-; čím, od čeho) изцапам се, нацапам се, оцапам се; изплёскам се, наплёскам се, оплёскам се; измацам се, намацам се, омацам се, омажа се (-; с нещо): **~zat se od oleje** оцапам се, омажа се с (машинно) масло; **~zat se od sazí** изпоцапам се, омажа се със сажиди 2. разг. експр. напия се, натряскам се, натаралянкам се, отрежа се: **~ali se namol** тѐ се натряскаха къркютюк

**zmechanizovan|ý** [-пу-], **-á, -é** механизиран: **~á práce** механизиран труд; **~á výroba** механизирано производство

**zmechaniz|ovat** [-пу-], **-uji**/разг. **-uju** св. (со) механизирам (нещо): **~ovat zemědělství** механизирам земеделието

**změkčen|í, -í** ср. 1. смекчаване 2. език. смекчаване, палатализиране: **~í (tvrdé) souhlásky** смекчаване, палатализиране на (твърд) съгласен звук

**změkčen|ý, -á, -é** 1. смекчен 2. език. смекчен, палатализиран: **~á souhláska** смекчен, палатализиран (твърд) съгласен звук

**změkčile** нар. мекушаво, безхарактерно, слабохарактерно; разг. експр. като жена, като мѐка Мария, като мѐка Гана: **~ naříkat** нареждам, оплаквам се, вайкам се като жена

**změkčilost, -i** жс. мекушавост, безхарактерност, слабохарактерност, безволие, слабоволие: **byl proslulý svou ~í** той беше известен, послдовичен с мекушавостта си, с липсата си на воля **změkčil|ý, -á, -é** мекушав, безхарактерен, слабохарактерен, безволев/безволен, слабо-волев/слабоволен: **stát se ~ým** стана мекушав, безхарактерен, безволев; **~á povaha** мекушав, безволев характер

**změkč|it, -ím** св. 1. (со) омекотя, омекча, смекча (нещо); направя (нещо) (да стане) (по-)мѐко: **~it vodu** омекотя вода 2. по-често **obměkč|it, -ím** (коho, со čím; komu со čím) прен. омилювам, смекча, размѐкна, трѐгна, разнежа, разчувствам (някого, нещо с нещо; на някого нещо с нещо): **~ila matku zprávou o sňatku** тя омилювах, размѐкна, разчувства майка си със съобщението, с вестта за брак

**změkčovac|í, -í, -í** омекотяващ, омекчаваш, смекчаваш: **~í prostředky, přísady do vody** омекотяващи средства, добавки за вода; омекотители, пластификатори на вода

**změkčovadl|o, -a** ср. спец. омекотител, пластификатор

**změkčován|í, -í** ср. спец. омекотяване, омекчаване, смекчаване: **~í vody** омекотяване на вода

**změkč|ovat, -uji**/разг. **-uju** несв. 1. (со) омекотявам, омекчавам, смекчавам (нещо);



образуван, видоизменен; *книж.* модифициран, трансформиран, метаморфозирал: **~ě okolnosti** изменени, променени обстоятелства; **~á pracovní schopnost** променена, изменена работоспособност **2.** сменен, заменен, подменен, променен: **~ě jméno** сменено, променено име

**změnit, -ím св. 1.** (*koho, co*) променя, изменя, направя друг, преобразя, преобразувам, видоизменя (*някого, нещо*); *книж.* модифицирам, трансформирам, метаморфозирам, подложда на метаморфоза (*някого, нещо*): **léta ho ~ila** годините го промениха/променили са го; **co se stalo, nedá se ~it** това, което се случи/което се е случило, не може да се промени, да бъде променено **2.** (*koho, co v koho, v co*) променя, превърна, преобразя, преобразувам, видоизменя (*някого, нещо в някого, в нещо*); *книж.* модифицирам, трансформирам, метаморфозирам (*някого, нещо в някого, в нещо*); *направя* (*някого някакъв, нещо някакво*): **lihovar byl ~ěn v pivovar** спиртоварната беше превърната в пивоварна **3.** (*koho, co*) сменя, замяна, подменя, променя (*някого, нещо*): **~it bydliště, zaměstnání** сменя, променя местоживее, (место)работа; **řeka ~ila řeciště** ~~река сменя~~ **~it barvu a)** променя изражението на лицето си; сменя си цветъ, боята **б)** променя ориентацията си; променя си, сменя си възгледи, убежденията; сменя си оперението, окраската, цветъ, боята

**změnit se, -ím se св. 1.** променя се, изменя се, стана друг, преобразя се, преобразувам се, видоизменя се; *книж.* модифицирам се, трансформирам се, претърпя метаморфоза: **svět se ~il** светът се промени, стана друг; **po-měry se ~ily** условията се промениха, измениха се; **~it se vzhledem** променя се, преобразя се външно; **~ila se v obličej** лицето ѝ се промени, преобрази се **2.** (*v koho, v co*) променя се, превърна се, преобразя се, преобразувам се, видоизменя се (*в някого, в нещо*); *книж.* модифицирам се, трансформирам се, претърпя метаморфоза (*в някого, в нещо*); стана (*някакъв*): **~il se v šaška** той се е превърнал в палячо, станал е палячо **3.** сменя се, замяна се, подменя се, променя се: **osazenstvo se ~ilo** личният състав, персоналът се смени/сменил се е/сменен е

**zmenšení, -u ж.** нещо умалено, намалено, смалено; нещо в умален, в смален размер, мащаб: **~a nákrese** чертѝж в умален, в смален мащаб

**zmenšit, -í ср. 1.** умаляване, смаляване: **~í**

**snímku** умаляване, смаляване на снимка **2.** намаляване, понижаване, снижаване, съкращаване; *книж.* редуциране: **~í (počtu) tříd ve škole** намаляване, редуциране на броя на паралелки в училище **3.** намаляване, понижаване, отслабване, смекчаване, притъпяване (*на нецо*): **~í napětí** намаляване, понижаване, отслабване на напрежение

**zmenš[ít, -á, -é]** **1.** умалён, смалён: **~ý snímek** намалёна, смалёна снимка **2.** намалён, понижен, снижен, съкратён; *книж.* редуциран: **~ý počet** намален, редуциран брой **3.** намалён, понижен, отслабен, смекчен, притъпен: **~é napětí** намалёно, понижено, отслабено напрежение

**zmenš[ít, -ím]** *св. 1. (koho, co)* умаля, смаля (*някого, нецо*); направа по-малък (*някого, нецо*): **čarodějnice chlapce ~ila** вѣщицата смалѣ момчѣто **2. (co)** намаля, понижа, снижа, съкратя, *книж.* редуцирам (*нецо*); взема, отнѣма (*от нецо*): **~it osevní plochu** намаля посевна площ; **~it počet obrátek** намаля, понижа броя на обороти; **~it náklady, výdaje** намаля, снижа разходи, разнѣски; **~it sukni v pase** стесня полъ в талията **3. (co)** намаля, понижа, отслабя, смекча, притъпя (*нецо*): **~it něčí vliv** намаля, отслабя нечие влияние; **~it napětí** намаля, понижа, отслабя напрежение

**zmenš[ít se, -ím se]** *св. 1.* умаля се, смаля се; ста̀на по-малък: **stařec se věkem ~il** от възрастѣ старецѣ се смалѣ; **vzdálenosti se ~ily** разстоянията ста̀наха по-малки, скъсѣха се **2. обикн. третол. -í se** намалѣе, намалѣ се, понижи се, снижи се, съкрати се, *книж.* редуцира се: **jejich zisky se ~ily** печалбите им намаляха, понижи́ха се; **počet žáků se ~il** броят на учениците намаля, редуцира се **3. обикн. третол. -í se** намалѣе, намалѣ се, понижи се, отслабне, отслаби се, смекчи се, притъпи се: **napětí se ~ilo** напрежението намаля, понижи се, отслабна

**zmenšovac[í, -í, -í]** умалителен; който служи за умаляване, за смаляване: **~í sklo** умалително стъклѣ; **~í přístroj** умалителен апарат; **~í měřítka** умалителен мащаб

**zmenš[ovat, -uji/разг. -uju]** *несв. 1. (koho, co)* умалявам, смалявам (*някого, нецо*); направа по-малък (*някого, нецо*): **~ovat rozměry** умалявам, смалявам, намалявам размери **2. (co)** намалявам, понижавам, снижавам, съкращавам, *книж.* редуцирам (*нецо*); вземам, отнѣмам (*от нецо*): **~ovat rychlost vlaku** намалявам, понижавам скорост на влак; **~ovat výrobní náklady** намалявам, снижавам, ре-

дуцирам производствени разходи; **~ovat osazenstvo** намалявам, редуцирам личен състав, персонал **3. (co)** намалявам, понижавам, отслабвам, смекчавам, притъпявам (*нецо*): **~ovat význam něčeho** намалявам, принизявам значението на нецо; **~ovat napětí** намалявам, понижавам, отслабвам напрежение

**zmenš[ovat se, -uji se/разг. -uju se]** *несв. 1.* умалявам се, смалявам се; ста̀вам по-малък: **stařec se ~uje** старецѣт се смалява; **vzdálenosti se ~ují** разстоянията ста̀ват по-малки, скъсѣват се **2. обикн. третол. -uje se** намалява (се), понижава се, снижава се, съкращава се; *книж.* редуцира се: **počet žáků se ~uje** броят на учениците намалява, снижава се **3. обикн. третол. -uje se** намалява (се), понижава се, отслабва (се), смекчава се, притъпява се: **napětí se ~uje** напрежението намалява, понижава се, отслабва

**změř[ít, -ím]** *св. (co, koho; komu co)* измѣря, премѣря (*нецо, някого; на някого нецо*): **~it vzdálenost, výšku** измѣря, премѣря разстояние, височина; **~it někomu teplotu** премѣря нечи́мѣтѣу **~it něčeho** премѣря някого, нецо с очѣ, с поглед; изглѣдам някого, нецо преценяващо, неодобряващо, критично; **~it své síly s někým** премѣря сили с някого

**zmešk[at, -ám]** *св. (co, koho; -)* пропу̀сна, изпу̀сна, *разг.* изтърва, проспѣ (*нецо, някого*); закъснѣя (–; *за нецо, за някого*); оста̀ва (*някого, нецо*) да ми се изплѣзне: **~at začátek koncertu** пропу̀сна нача̀ло на концѣрт; закъснѣя за нача̀ло на концѣрт; **~ala vlak** тѣ изпу̀сна, изтърва влака; **~at přítele** изпу̀сна, изтърва приятел; не успѣя да се видя с приятел; **pospíchali, aby ne~ali** тѣ бѣрзаха, за да не закъснѣят; **~al termín zkoušky** тоѣ пропу̀сна, изпу̀сна дѣтата за изпит; **~at příležitost** пропу̀сна, изпу̀сна възможност, удобен случай; **~at pravou chvíli** изпу̀сна удобен момент, *разг.* пропу̀сна **~at** *разг.* изтърва влака; изпу̀сна, изтърва всѣчки влакове

**změ[ř, -ti]** *ж. книж.* безпорядък, безрѣдие, хаос: **~ř vyvrácených stromů** безрѣдие, хаос от повалѣни дървѣта; **~ř zvuků** хаос от звѣци; **~ř událostí** хаос от събития

**zmet[at, обикн. третол. -á]** *св.* помѣтне (*за животно*): **kráva ~ala** кравата помѣтна

**zmet[ek I, -ka]** *м. одуш. 1.* недонѣсче **2. разг. пейор.** недонѣсче, копеле, келѣш

**zmet[ek II, -ku]** *м. неодуш.* брак; некачествена, браку̀вана стока, проду́кция; некачествени,

бракувани изделия, продукти; *разг.* шкарто: **vyrábět ~ky** произвеждам брак; **kulturní ~ky** *прен.* културен брак; некачествена културна продукция

**zmetkař, -e** *м. разг. жарг.* калпав, небрежен, недобросъвестен работник

**zmetkovost, -i** *ж.* процент на брак: ~ **výroby** процент на брак в производство

**zmetkov|ý, -á, -é** който се отнася до брак; некачествен, лошокачествен, негоден: ~ **výrobek** некачествено изделие

**zmezinárodn|ět, обикн. третол. -í, 3. мн. -ějí/-í** *св.* стане международен; придобие международен характер: **odborné názvy ~ěly** специализираните термини придобиха международен характер, станаха международни **zmezinárodn|it, -ím** *св. (со)* превърна (нещо) в международно явление; направя (нещо) (да стане) международно; придам международен характер (на нещо): ~ **it obchod** направя търговията международна

**zmij|e, -e** *ж.* 1. пепелянка, усойница: ~ **e písečná** *зоол.* пепелянка (*Vipera ammodytes*); ~ **e obecná** *зоол.* усойница (*Vipera berus*); **uštkla ho ~e** ухапа го пепелянка, усойница 2. *прен. пейор.* змия, пепелянка, усойница (за проклета жена): **ta ~e od něho odešla** тя негова пепелянка го напъсна, заряза го

**zmij|í, -í, -í** който се отнася до пепелянка, до усойница: ~ **í jed** отрова на пепелянка, на усойница; ~ **í uštknutí** ухапване от пепелянка, от усойница

**zmijovit|í, -ých** *м. само мн. зоол.* пепелянки (*Viperidae*)

**zmilitariz|ovat, -uji/разг. -uju** *св. (со, кого)* милитаризирам, военизирам, поставя под военно управление, поставя на военни релси (нещо, някого): ~ **ovat výrobu, průmysl** поставя на военни релси, военизирам производство, промишленост

**zmíněn|ý, -á, -é** споменат, засегнат, посочен, отбелязан, *книж.* упоменат, *разг.* въпросен, зачекнат: ~ **ý časopis** споменато, посочено, въпросно списание; ~ **á otázka** споменат, засегнат въпрос, проблем

**zmínit** *вж. zmínit se*

**zmín|it se, -ím se** *св. (о ком, о чет; -); също и zmín|it, -ím* *св. (кого, со)* спомена, помена, *книж.* упомена (някого, нещо; за някого, за нещо; -); засегна, посоча, отбеляжа (някого, нещо); *разг.* зачекна (нещо); *книж.* отворя въпрос, *разг.* отворя дума, приказка (за някого, за нещо): **pochvalně se o něm ~ila** тя се отзова, изказа се похвално за него; ~ **il se o tom mimochodem** той го спомена мимо-

ходом; **ne~il se o tom ani slůvkem** той въобще не отвори дума за това, дума не обели за това; **letmo se ~it o něčem** бегло спомена за нещо; спомена за нещо между другото

**zmín|ka, -y** *ж.* споменаване, поменаване, *книж.* упоменаване; засягане, посочване, отбелязване; *разг.* зачекване; *книж.* отвъряне на въпрос, *разг.* отвъряне на дума, на приказка: **učinit ~u o něčem** спомена (за) нещо; отворя дума за нещо; **někdo si zaslouží ~y** някой заслужава да бъде споменат, да бъде упоменат; **ani ~y o něčem** *отказа* това не си струва да се говори

**zmiňovat** *вж. zmiňovat se*

**zmiň|ovat se, -uji se/разг. -uju se** *несв. (о ком, о чет; -); също и zmiň|ovat, -uji/разг. -uju* *несв. (кого, со)* споменавам, поменавам, *книж.* упоменавам (някого, нещо; за някого, за нещо; -); засягам, посочвам, отбелязвам (някого, нещо); *разг.* зачеквам (нещо); *книж.* отвърям въпрос, *разг.* отвърям дума, приказка (за някого, за нещо): **ani slovem se ne~ujete, že...** нито дума, дори и дума не споменавайте, че...

**zmír|at, -ám** *несв. (čím)* *книж.* 1. мра, умирам, гина, загивам (от нещо): **vojsko ~alo hladem** войската мреше, гинеше от глад 2. *прен. експр.* примирам, умирам, загивам (от нещо): ~ **at hladem** примирам, умирам от глад; много съм гладен; ~ **at strachem** примирам, умирам от страх; ~ **at úzkostí** умирам от притеснение; ~ **at touhou po něčem** примирам от желание за нещо, от мерак по нещо

**zmírněn|í, -í** *ср.* намаляване, забавяне, понижаване, смекчаване, отслабване, овладяване, успокояване, притъпяване, приглушаване: ~ **í rychlosti** намаляване на скорост; ~ **í bolestí** смекчаване, притъпяване, успокояване на болка; ~ **í mezinárodního napětí** намаляване, понижаване, разведряване на международно напрежение

**zmír|it, -ím** *св. (со; со čím)* направя (нещо) (да стане) (по-)умерено; намаля, забавя, понижа, смекча, отслабя, овладя, успокоя, притъпя, приглуша (нещо; нещо с нещо): ~ **it rychlost** намаля скорост; ~ **it krok** намаля, забавя крачка; ~ **it požadavky** смекча искания; направя искания по-умерени; ~ **it bolest** успокоя болка; ~ **it trest** смекча, намаля наказание; ~ **it hněv** овладя гнева си; ~ **it mezinárodní napětí** намаля, понижа, разведря международно напрежение

**zmír|it se, обикн. третол. -í se** *св. (-; čím)* стане (по-)умерен; намалее, намали се, забави се, понижи се, смекчи се, отслабне, овладее

**zmlada** нар. *малко оstar*. от младинѝ, от млѝди години: **věděl to** ~ тоѝ знаеше това от младинѝ  
**zmlad|it, -ím** св. (co) подмладя, обновя (нещо):



~**it obličej** подмладя лице; ~**it strom** подмладя дърво; подкастрия дърво  
**zmlát|ít, -ím** св. (*koho – вин.; koho čím*) пребия, разг. претрепя (от бѝй) (*някого; някого с нещо*): ~**it někoho do krve** пребия някого до кръв; ~**it psa klackem** пребия куче със сѝпа, с тояга  
**zmlaz|ovat, -uji/разг. -uju** неск. (*со*) подмладявам, обновявам (*нещо*): ~**ovat porost** подмладявам, обновявам растителна покривка  
**zmlk|at, -ám** неск. книж. 1. млѣквам, замлѣквам, замълчавам, смълчавам се, умълчавам се, занемявам, онемявам, притихвам, стихвам, затихвам, утихвам, заглѣхвам; престѣвам да говорѣя, да се обѣждам, да звучѣя, да се чувам и под.: **ptáci ~ali** птиците замлѣкваха, смълчаваха се, притихваха; **kroky ~aly** стѣпките затихваха, заглѣхваха 2. млѣквам, замлѣквам, замълчавам, смълчавам се, умълчавам се, занемявам, онемявам, притихвам; престѣвам да се обѣждам, да се чувам, да се изявявам; разг. нѣ се чувам, нѣ се виждам, разг. експр. никакъв ме нѣма, глѣтвам си езѣка, зашѣвам си устѣта  
**zmlkl|ý, -á, -é** книж. 1. млѣкнал, замлѣкнал, замълчѣл, смълчѣл се/смълчѣн, умълчѣл се, занемѣл, онемѣл, притѣхнал, стѣхнал, затѣхнал, утѣхнал, заглѣхнал; кѣйто не говорѣи, не сѣ обѣжда, не звучѣи, не сѣ чува и под.: ~**ý pohnutím** занемѣл от вълнѣние; ~ **é kroky** стѣхнали, заглѣхнали стѣпки 2. млѣкнал, замлѣкнал, замълчѣл, смълчѣл се/смълчѣн, умълчѣл се, занемѣл, онемѣл, притѣхнал; кѣйто не сѣ обѣжда, не сѣ чува, не сѣ изявява; разг. кѣйто нѣ се чува, нѣ се вижда, разг. експр. когѣто никакъв го нѣма: ~**lá opozice** млѣкнала, смълчѣла се, онемѣла опозиция  
**zmlk|nout, -nu** св. книж. 1. млѣкна, замлѣкна, замълчѣ, смълчѣ се, умълчѣ се, занемѣя, онемѣя, притѣхна, стѣхна, затѣхна, утѣхна, заглѣхна; престѣна да говорѣя, да се обѣждам, да звучѣя, да се чувам и под.: **uraženě ~nout** млѣкна, замълчѣ обѣден; **po příchodu dirigenta hlediště ~lo** след ѣдването на диригѣнта зрѣтелната зѣла се смълчѣ, притѣхна; **ptáci ~li** птиците замлѣкнаха, смълчѣха се, притѣхнаха; **kroky ~ly** стѣпките утихнаха, заглѣхнаха 2. млѣкна, замлѣкна, замълчѣ, смълчѣ се, умълчѣ се, занемѣя, онемѣя, притѣхна; престѣна да се обѣждам, да се чувам, да се изявявам; разг. нѣ се чувам, нѣ се виждам, разг. експр. никакъв ме нѣма, глѣтна си езѣка, зашѣя си устѣта: **po porážce ve volbách opozice ~la** след пораженѣието в ѣзборѣте опозицията

сѣвсѣм млѣкна, смълчѣ се, престѣна да се обѣжда, никаква я нѣмаше  
**zmlsan|ý, -á, -é** придирчѣив, претенциѣзен, капризен (към ѣдене); разглѣзен (с ѣдене): **být ~ý** придирчѣив, претенциѣзен сѣм (към ѣдене)  
 ♦ **zmls|at, -ám** св. (*koho – вин.*) разглѣзѣя, разг. развалѣя (*някого*) (с лѣкомства); наѣча, приѣча (*някого*) да ѣдѣ лѣкомства, да подбѣира (хранѣта); направѣя (*някого*) придирчѣив, претенциѣзен, капризен (към ѣдене): **matka ~ala dítě** мѣйката разглѣзи детѣто с лѣкомства, приѣчи детѣто да ѣдѣ лѣкомства, направѣи детѣто придирчѣиво към хранѣта; **chlapec ~al psa** момчѣто разглѣзи кѣчето, приѣчи кѣчето да подбѣира (хранѣта)  
**zmls|at se, -ám se** св. (–; на ѣт) разглѣзѣ се, разг. развалѣ се (с лѣкомства); наѣча се, приѣча се, свѣкна, привѣкна да ѣм лѣкомства, да подбѣирам (хранѣта); стѣна придирчѣив, претенциѣзен, капризен (към ѣдене): **doma se ~ala** в кѣщи тѣ свѣкна да ѣдѣ лѣкомства, стѣна придирчѣива към хранѣта  
**zmnohonásob|ít, -ím** св. (*со*) многокѣратно увеличѣя, умножѣя, прен. експр. удесетѣря (*нещо*); направѣя (*нещо*) многокѣратно пѣ-голѣмо: ~**it úsilí** многокѣратно увеличѣя, удесетѣря усѣлията си; ~**it své síly** удесетѣря сѣилѣте си  
**zmnohonásob|ít se, обикн. третол. -í se** св. многокѣратно се увеличѣи, умножѣи, нарѣсне, прен. експр. удесетѣря се; стѣне многокѣратно пѣ-голѣм: **počet obyvatel se ~il** брѣят на житѣлите се увеличѣи многокѣратно  
**zmnohonásob|ovat, -uji/разг. -uju** св. (*со*) многокѣратно увеличѣвам, умножѣвам, прен. експр. удесетѣрявам (*нещо*); правѣя (*нещо*) многокѣратно пѣ-голѣмо: ~**ovat hektarové výnosy** многокѣратно увеличѣвам дѣбиви на хектѣр  
**zmnohonásob|ovat se, обикн. третол. -uje se** св. многокѣратно се увеличѣѣва, умножѣѣва, нарѣства, прен. експр. удесетѣряѣ се; стѣѣва многокѣратно пѣ-голѣм: **jeho energie se ~uje** енѣргията му нарѣства, увеличѣѣва се многокѣратно  
**zmnož|ít, -ím** св. (*со*) книж. умножѣя, увеличѣя, уголемя, разширѣя, обогѣтѣя (*нещо*): ~**it svou knihovnu** умножѣя, разширѣя библиѣтѣката си  
**zmobiliz|ovat, -uji/разг. -uju** св. (*со, koho*) мобѣлизѣрам (*нещо, някого*): ~**ovat armádu** мобѣлизѣрам ѣрмия; ~**ovat brigádu na polní práce** мобѣлизѣрам бригѣда за сѣлскѣстѣпанска рѣбота; ~**ovat všechny síly, rezervy** мобѣлизѣрам всѣчки сѣили, рѣзѣрѣви

**zmoci, zmocit, zmohu/разг. zmůžu св. 1. (co)** (мòга да) постигна (нещо): **dva zmohou víc než jeden** двàма (дùши) мòгат (да постигнат) пòвече от едìн; **kdo proti němu co zmůže?** кòй каквò ще постигне, каквò мòже да напра̀ви срещу него? кòй ще се сп̀ра̀ви с нèго? **matčiny prosby nic nezmohly** молб̀ите на м̀айката не постигнаха н̀ищо, не помòгнаха **2. (co)** (усп̀ѐя да) св̀ър̀ша, напра̀ва (нещо): **sám zmohl jen málo práce** с̀ам тòй св̀ър̀ши, усп̀я да св̀ър̀ши тв̀ър̀де м̀алко р̀а̀бота; с̀ам тòй не св̀ър̀ши кòй з̀на̀е кòлко р̀а̀бота; **ten mnoho zmůže** тòй е (ба̀я) я̀к, здраве́ня̀к **3. (co)** преодол̀ѐя, превз̀омòгна (нещо): **~věkový rozdíl** преодол̀ѐя в̀ъз-расто̀ва р̀аз̀лика **4. (koho, co)** надв̀ия, побед̀я (някого, нещо); сп̀ра̀ва се (с някого, с нещо): **~odpůrce** побед̀я, надв̀ия опон̀е́нт; сп̀ра̀ва се с опон̀е́нт; **spánek jej zmohl** с̀ня̀т го надв̀и; **tu porci už nezmůžu** с̀ т̀а̀зи пòрция в̀е́че н̀яма да се сп̀ра̀ва **5. (koho, co čím)** омаломощ̀я, изто̀щя, изнур̀я, измор̀я (някого, нещо с нещо); вз̀е́ма с̀илите (на някого, на нещо с нещо): **zmohlo mě to** то̀ва ми вз̀е́ с̀илите; **byl zmožen prací, cestou, vedrem** тòй б̀е́ше омаломощ̀ен от р̀а̀ботата, от п̀ъ̀т̀ува́нѐто, от ж̀е́гата

**zmoci se, zmocit se, zmohu se/разг. zmůžu se св. (na co) разг. експр. усп̀ѐя** (да се на̀ка̀рам), на̀ка̀ня се да напра̀ва (нещо); събер̀я, на̀ме́ря с̀или, нас̀ия се, разг. остар. ст̀ана мука̀ет (за нещо): **sotva se zmohl na odpověď** тòй е́дв̀а усп̀я да отговòри, е́дв̀а събр̀я с̀или заòтговор; **nezmůže se na to jít k lékaři** тòй/т̀я не мòже да се на̀ка̀ни да йде на л̀е́кар

**zmocněn|ec, -ce м. п̀лно̀мòщник, предста̀витель, книж. р̀ядко манда́тъòр: vládní ~ec** правитѐлствен п̀лно̀мòщник; п̀лно̀мòщник, предста̀витель на правитѐлство; **poslat k jednání svého ~ce** изп̀ра̀та за пр̀ѐговори, на пр̀ѐговори свòй п̀лно̀мòщник

**zmocněn|í, -í ср. п̀лно̀мòщие, често мн. п̀лно̀мòщия, манда́т: dostat ~í něco vykonat** по̀л̀у̀ча п̀лно̀мòщие/п̀лно̀мòщия да изв̀е́р̀ша, да прове́да н̀е́що; **mít ~í někoho zastupovat** ймам п̀лно̀мòщие/п̀лно̀мòщия да предста̀вям някого

**zmocněnkyn|ě, -ě жс. п̀лно̀мòщничка, предста̀вителька**

**zmocněn|ý, -á, -é** уп̀лно̀мощ̀ен, оториз̀иран; кòйто йма п̀лно̀мòщия, манда́т: **~ý zástupce** уп̀лно̀мощ̀ен, оториз̀иран предста̀витель

**zmocn|it, -ím св. (koho – вин. k čemu)** уп̀лно̀мощ̀я, оториз̀ирам (някого за нещо): **~it někoho k převzetí peněz** уп̀лно̀мощ̀я някого да по̀л̀у̀чи па̀ри; **byl ~ěn za ni jednat** тòй б̀е́ше уп̀лно̀мощ̀ен да пр̀ѐговòря вместо н̀е́я, от н̀е́йно йме

**zmocn|it se, -ím se св. 1. (koho, čeho)** завлад̀е́я, заво̀ювам, завз̀е́ма, превз̀е́ма, покор̀я, загра̀бя, разг. вз̀е́ма (някого, нещо): **~it se území** заво̀ювам, завлад̀е́я, превз̀е́ма, загра̀бя тери́тория, зе́мь; **~it se vlády** завз̀е́ма власт̀та, добера̀ се до власт̀та; **člověk se ne~í přírody** чов̀е́к не мòже да покор̀и, да подчини́ при́рòду

**2. (koho, čeho)** залов̀я, улов̀я, хв̀ана, разг. п̀ип̀на, сп̀ипам (някого, нещо): **~ili se ho živého** залов̀иха го, хв̀анаха го ж̀ив **3. обикн. третол. -í se (koho – род.)** завлад̀е́е, обхв̀ане, обз̀еме, вр̀эхлет̀и (някого) (за чувст̀во и под.): **~ilo se jich zoufalství** обз̀е́ ги отчая́ние **zmocn|ovat, -uji/разг. -uju св. (koho – вин. k čemu)** уп̀лно̀мощ̀авам, оториз̀ирам (някого за нещо): **~ovat někoho k převzetí peněz** уп̀лно̀мощ̀авам някого да по̀л̀у̀чи па̀ри

**zmocn|ovat se, -uji se/разг. -uju se св. 1. (koho, čeho)** завлад̀явам, завз̀е́мам, превз̀е́мам, покор̀явам, загра̀бвам, разг. вз̀е́мам (някого, нещо): **~ovat se města** завз̀е́мам, превз̀е́мам гра̀д **2. (koho, čeho)** залав̀ям, улав̀ям, хв̀ащам, разг. п̀ипвам, сп̀ипвам (някого, нещо): **~ovali se jich živých** залав̀яха ги, хв̀ащаха ги ж̀иви **3. обикн. третол. -uje se (koho – род.)** завлад̀ява, обхв̀аща, обз̀еме, вр̀эхл̀ита (някого) (за чувст̀во и под.): **večer se jí ~oval strach** в̀е́чер я обхв̀ащаше, обз̀емаше я ст̀ра̀х

**zmocn|it, -ím св. (koho, co; komu co)** (съвс̀ем) измòкря, намòкря (някого, нещо; на някого нещо); напра̀ва (някого, нещо; на някого нещо) ви́р-вод̀а: **děšť ji ~il** дъжд̀ът съвс̀ем я измòкри, измòкри я до кòсти; **~ila si boty** т̀я си измòкри об̀увките; об̀увките й прог̀изнаха

**zmoderniz|ovat [-ну-], -uji/разг. -uju св. (co)** модерниз̀ирам, ос̀въремен̀я, обнов̀я, поднов̀я (нещо): **~ovat obchod** модерниз̀ирам, обнов̀я магази́н; **~ovat výrobu** модерниз̀ирам, ос̀въремен̀я произвòдство; **~ovat výuku** модерниз̀ирам, ос̀въремен̀я об̀уче́ние

**zmodral|ý, -á, -é** посин̀ял: **~é rty** посин̀е́ли у́стни; **~ý obličej** посин̀яло ли́це

**zmodr|at, -ám св. (-; čím; komu čím)** посин̀е́я, ст̀ана син (-; от нещо): **~at v obličejí vztekem** ли́цѐто ми посин̀е́е от я́д; **rty mu ~aly zimou** у́стни́те му посин̀яха/посин̀е́ли са от ст̀уд

**zmohutn|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í св. 1. обикн. третол. -í** ус̀или се, зас̀или се, укр̀е́пне, закр̀е́пне, зая́кне; ст̀ане мог̀щ, мòщен, с̀илен, здрав, я̀к, внуш̀ителен, вели́чествен: **vitr, hluk ~ěl** вят̀ърът, шум̀ът се ус̀или, зас̀или се; **průmysl ~ěl** промишленост̀та укр̀е́пна, ст̀ана мòщна; **mladý stát brzy ~ěl** скòро м̀ла̀дата държа̀ва укр̀е́пна, ст̀ана с̀илна, мог̀ща; **strom ~ěl** дър-



изпразнил се/изпразнен; замръл: **~ý klid** замрляло спокойствие

**zmrtv|ět**, обикн. *третол.* -**í** св. **1.** стәне безчүвствен, неподвижен; изтръпне, вдърви се, схване се: **ruka mu ~ěla** ръката му изтръпна, вдърви се, схвана се **2.** стәне тих и пүст; утихне, опустее, опразни се, изпразни се; замр̀е: **ulice ~ěly** улиците опустяха, замр̀яха

**zmrtvýchvstán|í**, -**í** *ср.* **1.** *рел.* възкресение: **Zmrtvýchvstání Kristovo** Възкресение Христово **2.** *прен. книж.* възкресение, възраждане: **~í národa** възкресение, възраждане на народ

**zmrzačen|ý**, -**á**, -**é** **1.** осакатен, сакат: **~ý člověk** осакатен, сакат човек **~á noha** осакатен, сакат крак **2.** *прен. експр.* осакатен (някого, нецо): **~it někoho duševně** осакатя някого душевно; **~it text** осакатен, опропатен живот

**zmrzač|it**, -**ím** *св. (koho, co)* **1.** осакатя (някого, нецо): **~it člověka** осакатя човек; **~it si ruku při řezání** осакатя си ръката при рязане **2.** *прен. експр.* осакатя (някого, нецо): **~it někoho duševně** осакатя някого душевно; **~it text** осакатя текст

**zmrzač|it se**, -**ím se** *св.* осакатя се: **spadl a ~il se** той падна и се осакати

**zmrz|at**, -**ám** *несв.* мр̀зна, замр̀звам, *разг.* бер̀а стүд: **nebudu přece ~at na ulici** няма да мр̀зна на улицата, я

**zmrzlík**, -**a** *м. експр.* зиморничава човек

**zmrzlin|a**, -**y** *ж.* сладолед: **vanilková, čokoládová, ovocná ~a** ванилов, шоколадов, плодов сладолед; **kornout ~y** фунийка сладолед; **jít na ~u** отивам да ям сладолед

**zmrzlinář**, -**e** *м.* сладоледаджия (производител и продавач)

**zmrzlinářk|a**, -**y** *ж.* сладоледаджийка (производителка и продавачка)

**zmrzlinářsk|ý**, -**á**, -**é** сладоледаджийски: **~ý stánek** бұдка за сладолед; сладоледаджийска бұдка

**zmrzlinov|ý**, -**á**, -**é** сладоледен; който се отнася до сладолед: **~ý pohár** мѐлба

**zmrz|ý**, -**á**, -**é** **1.** замр̀знал: **~ý déšť, sníh** замр̀знал дъжд, сняг; **~é maso** замр̀знало месо

♦ **zmrz|jako kost** замр̀знал сѐм, станал сѐм на ледена висўлка; вкочанен сѐм от стүд; замр̀знал сѐм, премр̀знал сѐм до кости, до мōзъка на кōстите си **2.** замр̀знал, измр̀знал, премр̀знал, вкочанен: **byla celá ~á** тя бѐше сѐвсѐм премр̀знала **3.** зиморничава: **je pořád ~á** тя е зиморничава; на нѐя сѐѐ й е студѐно **4.** *прен.* студѐн, застїнал: **~ý úsměv** студѐна, застїнала усмївка

**zmrz|nout**, -**nu** *св.* **1.** замр̀зна; стана на лед:

**voda ~la** водата замр̀зна, стана на лед; **banový praporek ~nul** бановият флаг замр̀зна

**na rampouch**, **na kost** замр̀зна, стана, превърна се на ледена висўлка; замр̀зна, премр̀зна до кости, до мōзъка на кōстите си **2.** замр̀зна, измр̀зна, премр̀зна, вкочаня се: **~nout ve frontě** измр̀зна, премр̀зна (чакайки) на опашка **3.** обикн. *третол.* -**ne** замр̀зне, застїне: **úsmev mu ~l na tváři** усмївката замр̀зна, застїна на лицето му

**zmrznut|í**, -**í** *ср.* **1.** замр̀зване: **~í vody** замр̀зване на вода **2.** замр̀зване, измр̀зване, премр̀зване: **smrt ~ím** смърт от измр̀зване; бяла смърт

**zmučeně** *нар. експр.* измѐчено, изтормōзено, *книж.* изтерзано, страдалчески: **~ se dívat** глѐдам измѐчено, изтерзано

**zmučen|ý**, -**á**, -**é** *експр.* измѐчен, изтормōзен, *книж.* изтерзан, страдалчески: **~ý člověk** измѐчен, изтормōзен, изтерзан човек; страдалец; **~ý pohled** измѐчен, изтерзан, страдалчески поглед

**zmuč|it**, -**ím** *св. (koho, co)* *експр.* измѐча, изтормōзя, *книж.* изтерзая (някого, нецо): **~it vězně** измѐча, изтормōзя затвōрник

**zmuchlan|ý**, -**á**, -**é** *разг.* смāчкан, измāчкан, намāчкан, изпомāчкан: **~é šaty a)** смāчкана рōкля **б)** смāчкани дрѐхи

**zmuchl|at**, -**ám** *св. (co, koho; komu co)* *разг.* смāчкам, измāчкам, намāчкам, изпомāчкам (нецо, някого; на някого нецо): **~at papír** смāчкам хартия

**zmuchl|at se**, -**ám se** *разг.* смāчкам се, измāчкам се, намāчкам се, изпомāчкам се: **věci v kufru se cestou ~aly** нещата в кўфара се намāчкаха

**zmužile** *нар.* мъжѐствено, смѐло, храбро; с курāж: **~ jít na smrt** отивам мъжѐствено на смърт

**zmužilost**, -**i** *ж.* мъжество, мъжественост, смѐлост, храброст, курāж: **dodat si ~i** придāм си смѐлост; дāм си курāж; съберā мъжество, смѐлост, курāж

**zmužil|ý**, -**á**, -**é** мъжѐствен, смѐл, храбър: **~ý člověk** смѐл, храбър човек; **~ý národ** смѐл, храбър народ; **~ý odpor** мъжѐствена, храбра съпротива

**zmuž|it se**, -**ím se** *св.* **1.** съберā сили, смѐлост, мъжество; стана силен, смѐл, мъжествен: **nepodléhejte depresi, ~te se!** не сѐ поддāвайте на депрѐсията, дрѐжете се, не пāдайте дүхом! **2.** (*k čemu*) съберā сили, смѐлост, мъжество; осмѐля се (*за нецо*); осмѐля се, рѐшā се (*да направя нецо*): **~it se k činu, k odpovědi** съберā сили, мъжество да дѐйствам, да отговōря

**zmužn|ět**, -**ím** *св.* възмѐжѐя, стана мѐж: **vyrostl a ~ěl** той порāсна и възмѐжā



**zmydlit, -ím** св. (кого, со) разг. експр. набия, наложа, напердаша, натупам, ступам, опухам (някого); посиня, насиня (от бой, от пердах) (някого, нещо): **~it někoho opaskem** наложа някого с колан

**zmyšlet** *жбнзвѣт* **~ащѣ** поговорка една грешка не е грешка; една грешка не сѣ брой

**zmýlit**, обикн. *третол.* **-í** св. (кого – вин.) обърка, заблудѣ, подведе (някого): **tvoje slova mě ne~í** думите ти няма да ме заблудят, да ме объркат; **tím se nesmíš dát, nechat ~it** не бива да позволяваш да те объркат, да те заблудят

**zmýlit se, -ím se** св. (–; в *čet, v kot*) сгреша, сбъркам (нещо; по отношение на някого, на нещо); объркам се, заблудя се, подведа се, допусна грешка (–; по отношение на нещо, на някого); излъжа се (в нещо, в някого): **~it se při počítání** сгреша, сбъркам, допусна грешка при броене; **~it se v adrese a)** сгреша, сбъркам адрес **б)** прен. сбъркам адреса; обърна се не там, където трябва; **v lidech se člověk snadno ~í** човек може лесно да се излъже в хората, да се заблуди по отношение на хората

**zmýlit si, -ím si** св. (со; со с *čít*) объркам, сбъркам (нещо; нещо с нещо): **~it si valčík s polkou** объркам вълс и полка; сбъркам вълс с полка **značeny, -á, -é** обозначен, означен, белязан, маркиран: **~á turistická trasa** туристически маршрут с маркировка

**značit, -ím** нескв. **1.** (со; со с *čít*) обозначавам, означавам, отбелязвам, маркирам, номерирам (нещо; нещо с нещо); слагам, поставям знак, белег, маркировка, номер (на нещо): **~it domy popisnými čísly** номерирам къщи; слагам номера на къщи **2.** (со) книж. означавам, знача (нещо): **červený signál ~í Stůj!** червеният сигнал означава „Стой!“

**značka, -ky** ж. **1.** знак и спец.: **cílová ~ka** визирен знак; **dopravní, silniční ~ka** пътен знак; **důlní měřičská ~ka** маркшайдерски знак; **chemická ~ka** химически знак; **kódová ~ka** кодов знак; **kontrolní ~ka** контролен знак; **korrekturní ~ka** коректурен знак; **matematická ~ka** математически знак; **měřičská ~ka** геодезически знак; **nivelační ~ka** нивелационен знак; **smluvená ~ka** уговорен знак; **~ka zákazu** знак за забрана **2.** обозначение: **tabulka se ~kou nadmořské výšky** табела с обозначение на надморската височина; **písmenová, číslicová ~ka** буквено, цифрово обозначение **3.** знак, белег: **~ka na strom** знак, белег върху дърво; **dělat si červené ~ky na spisech** слагам, поставям червени знаци, белези, обозначения върху томовете **4.** знак, щемпел, печат, белег,

клеймò: **~ka vypálená na dobytku** клеймò върху добитък **5.** знак, често мн. знаци; маркировка: **jít podle turistických ~ek** вървя по туристическа маркировка **6.** инициал(и): **podpisoval se jen ~kou MM** той се подписваше само с инициали **MM 7.** монограм: **~ka na prádle** монограм върху бельò **8.** номер: **státní poznávací ~ka (motorového vozidla a)** регистрационен номер **б)** табела с регистрационен номер (на моторно превòзно срьдство) **9.** марка: **tovární ~ka** заводска, фабрична марка; **ochranná ~ka** запазена марка; **~ka automobilu** марка на автомобил; **výrobní ~ka (zboží)** производствена марка (на стòка); **~ka jakosti** марка за кàчество **10.** сигнатура: **~ka knihy (v knihovně)** сигнатура на книга (в библиотека) **11.** в съчет. **adresová ~ka** спец. адресен маркер **12.** в съчет. **nástěnná ~ka** спец. стèнен рèпер **13.** в съчет. **plavební mělčínová ~ka** спец. шамандура

**značkář, značkař, -e** м. маркировач: **~ turistických cest** маркировач на туристически маршрути

**značkářka, značkařka, -y** ж. маркировачка: **~a prádla (v prádelně)** маркировачка на бельò (в обществена перàлня)

**značkování, -í** ср. означаване, обозначаване, белязване, маркиране: **~í dobytka barvou** белязване на добитък с боя; **~í turistické trasy** маркиране на туристически маршрут; поставяне на маркировка по туристически маршрут **značkování, -á, -é** означен, обозначен, белязан, маркиран; който има знак, обозначение, белег, маркировка, марка и под.: **~á trasa** обозначен, маркиран маршрут; обозначено, маркирано трасè

**značkovat, -uji/разг. -uju** нескв. (со) означавам, обозначавам, белязвам, маркирам (нещо); слагам, поставям знак, обозначение, белег, маркировка, марка и под. (на нещо): **~ovat turistickou cestu** маркирам туристически маршрут; **~ovat výrobek** маркирам изделие **značkování, -á, -é 1.** марков: **~é zboží** маркови стòки; **~é víno** марково вино **2.** език. немотивирован: **~é pojmenování** немотивировано название **značně** нар. значително, твърде, до голяма стèпен; дòста, разг. бая: **~ levný** дòста èвтин; **~ citlivý** твърде чувствителен; **~ někoho ovlivnit** значително, дòста повлия на някого

**značný, -á, -é 1.** значителен, голям, внушителен, впечатляващ, солиден, порядъчен: **~á hloubka** значителна, голяма дълбочина; **stroj ~ých rozměrů** машина с внушителни размери; **~é množství návrhů** значителен брой предложения; **mít ~é vědomosti** имам значителни,

солидни, впечатляващи познания **2.** значителен, внушителен, впечатляващ, важен, съществен, сериозен, решаващ: **~ý úspěch** значителен, важен успех; **~é změny** значителни, съществени, важни промени, изменения; **mít ~ý vliv** имам значително, сериозно влияние; **podílet se na něčem ~ou měrou** участвам в нещо в значителна степен; имам съществен принос за нещо

**znak I, -u m. 1.** знак: **kódový ~** кодов знак; **~ konce záznamu** знак за край на запис; **obrázkové ~y čínského písma** пиктографични знаци на китайското писмо; **kámen popsaný neznámými ~y** изписан с непознати знаци камък; **~ sčítání mat.** знак за събиране; **jazykový ~** език. езиков знак; **tvrdý ~** език. ър голям; **měkký ~** език. ър малък; **věda o znacích** спец. наука за знаците; семиотика **2.** белег, отличителна черта, отличителен знак: **odvaha je ~em statečných lidí** решимостта е отличителна черта, отличителен белег на смелите хора; **studium ~ů moderní architektury** изучаване на отличителните черти на съвременната архитектура; **dědičné ~y** биол. наследствени белези; **pohlavní ~y** биол. полови белези; **společenské ~y** обществени белези, знаци **3.** признак, симптом, знак: **jeho chování je ~em duševní poruchy** поведението му е признак, симптом за психическо отклонение; поведението му говори, свидетелства за психическо нарушение **4.** символ, герб: **váhy, ~ spravedlnosti** везните – символ на правосъдието; **státní ~** държавен герб; **~ města Plzně** герб на град Пилзен; **šlechtický ~** благороднически герб **5.** спец. индекс: **rozvinutý ~** сложен индекс

**znak II, -u m. обикн. в съчет. plavat ~** плувам по гръб

**znakový, -á, -é** знаков: **jazyk je ~ý systém** езикът е знакова система

**znal|ec, -ce m.** познавач, специалист, експерт; věщо лице: **vynikající ~ec české literatury** изключителен познавач на чешката литература; **~ec písma** експерт-графолог; **soudní ~ec** юрид. съдебен експерт; věщо лице

**znalecky нар.** експертно; като познавач, като специалист, като експерт; с око на познавач, на специалист, на експерт: **~ prohlížet obraz** разглеждам картина като експерт, с око на експерт; разглеждам картина компетентно

**znalecký, -á, -é** експертен; който се отнася до познавач, до специалист, до експерт, до věщо лице: **~ý posudek** юрид. оценка на věщо лице; експертна оценка; заключение на експертиза; **оценка**

(преценявам věщ, предмет) с очи на експерт **znalkyn|ě, -ě ж.** женà-познавач, женà-специалист, женà-експерт, женà-вещо лице; познавачка, специалистка, експертка

**znalost, -i ж. (čeho; -)** **1.** познаване, знане (на нещо): **~ prostředí** познаване на средата; **~ lidí** познаване на хората; **~ světa** познаване на света **2.** знане, познаване, владее (на нещо): **dobrá ~ cizích jazyků** добро владее на чужди езици; **zkouška ze ~i dopravních předpisů** изпит за проверка на познаването, на владенето на правилника за движение по пътищата **3.** също и мн. **znalost|j, -í** знания, познания (–; по нещо): **mít teoretické i praktické ~i** имам и теоретически, и практически познания

**znal|ý, -á, -é 1. (koho, čeho)** който (добре) знае, познава (някого, нещо); който е (добре) запознат, който е наясно (с някого, с нещо); който е (добър) познавач (на някого, на нещо): **je ~ý lidí a života** той добре познава хората и живота; **být ~ý poměrů** наясно съм с обстановка, с отношения; добре познавам **оценявания** **досажда** дял и пати човек; врял и кипял човек **2. (čeho)** книж. който (добре) знае, владее/овладял е, изучил е, усвоил е (нещо): **být ~ý písma** знам четмо и писмо; грамотен съм

**znám|á, -é ж.** позната (женà); познайница

**známě нар.** познато: **vypadali ~ tè** (ми) изглеждаха (някак) познати

**znamen|at, -ám неск. 1. (co)** означавам, знача (нещо); имам (някакво) значение: **co znamená toto slovo?** каквò означава тази дума? каквò е значението на тази дума? **nepřijel, to ~á, že je nemocen** той не дойде, не пристигна и това означава, че е болен; **co to má ~at?** каквò трябва да означава това? **to ne~á nic dobrého** това не означава, не вешае нищо хубаво, нищо добро; **černá barva ~á smutek** черният цвят означава траур; **lety do vesmíru ~ají technický pokrok** полетите в космоса **опазвания** **плътва**

**~ají svět** експр. театралната сцена; театър, сцената **2. (co)** означавам, представлявам (нещо); имам (някаква) стойност, тежест; тежà, важен съм (в някакво отношение): **on něco (ve společnosti) ~á** той не è случàен човек, не è кой да è в обществòто; **to už něco ~á!** това вèче е другò нèщо, другà рàбота! **3. (co)** книж. означавам, обозначавам, беляжа, белязвам, маркирам (нещо); слагам, поставям знак, обозначение, белег, маркировка, мàрка и под. (на нещо): **~at stromy určené k pokácení** белязвам предназначени за изси-

**známost, -i ж.** 1. извѣстност, популярност, гласност, публичност: ~ **politika** извѣстност, популярност на политикѣ; **uvést zprávu, ná-zory ve** ~ дам гласност, публичност на съобщѣние, на възгледи; **vešlo ve** ~, **že...** стана все-

общо известно, стана всеобщо достояние, че...

**2.** *също и мн.* **známost|í, -í** познанство, познанства, връзки, контакти; **společenské ~i** обществени връзки, контакти; **mít ~i** ймам познанства, връзки, контакти; **navazovat nové ~i** завързвам, създавам нови познанства, връзки, контакти; **udělat něco ze ~i** направя нещо на приятелска основа, по приятелска линия **3.** връзка, познанство, дружба, приятелство; дружене, *разг.* ходене: **udělat si ~** завържа, започна връзка, познанство, *разг.* тръгна с някого; **mít vážnou ~** ймам сериозно познанство, сериозна връзка; *разг.* ходя сериозно с някого; **oženit se po krátké ~i** ожена се след кратка връзка

**znám|ý I, -á, -é 1.** известен, виден, познат, прочут, популярен: **byl ~ý ve svých kruzích** той беше известен, познат в средите си; **velmi ~ý umělec** много известен, прочут артист, човек на изкуството; **je to ~ý výtržník** *прен. експр.* той е известен хулиган, побойник **2.** познат, известен: **vidět po letech ~é tváře, ~á místa** видя след години познати лица, физиономии, познати места; **opakovat věci už ~é** повтарям познати, известни вече неща; **to je ~á věc** това е нещо познато, известно; **to je stará, ~á věc** това ми е до болка познато; **je ~é/~o, že...** известно е, че... **3.** (лично) познат: **být ~ým s mnoha odborníky svého oboru** лично съм познат с много специалисти от своята област, познавам лично много специалисти от своята област

**znám|ý II, -ého м.** познат (човек); познайник: **potkat se se starým ~ým** (случайно) среща, видя стар познат; среща се (случайно) със стар познат; **jít ke ~ým na kus řeči** отивам при познати да си поговорим, да си побърбим; *разг.* отивам при познати на лафче, на лафмоабет

**znárodněl|ý, -á, -é** станал популярен сред народа, станал (като) народен, превърнал се в народен: **~á píseň** песен, станала (като) народна

**znárodněn|í, -í ср.** национализиране, национализация, одържавяване: **~í průmyslu** национализиране, одържавяване на промишлеността

**znárodněn|ý, -á, -é** национализиран: **~é podniky** национализирани предприятия

**znárodn|ět, обикн. третол. -í св.** стане популярен сред народа, стане (като) народен, превърне се в народен: **některé umělé písně ~ěly** някои авторски песни са станали популярни сред народа, станали са (като) народни

**znárodn|it, -ím св. (со)** национализирам, одър-

жавя (*нещо*): **~it průmysl** национализирам, одържавя промишлеността

**znárodn|ovat, -uji/разг. -uju (со)** национализиране, до национализация, до одържавяване: **~í proces** процес на национализация, на одържавяване; **~í dekrety** закон, декрет за национализация, за одържавяване

**znárodn|ovat, -uji/разг. -uju (со)** национализирам, одържавявам (*нещо*): **~ovat podniky** национализирам, одържавявам предприятия **znásiln|í, -í ср.** изнасилване, обезчестяване: **pokus o ~í** опит за изнасилване

**znásiln|ý, -á, -é** изнасилен, обезчестен: **~á dívka** изнасилена девойка

**znásiln|it, -ím св. (кого – вин.)** изнасиля, обезчестя (*някого*): **chtěl ji ~it** той искаше да я изнасили

**znásiln|ovat, -uji/разг. -uju неск. (кого – вин.)** изнасилвам, обезчестявам (*някого*): **ten už ~ovat nebude** той повече няма да изнасилва, няма и да помисли да изнасилва

**znásob|it, -ím св. (со; со čím) 1. мат.** умножа (*нещо; нещо по нещо*): **~it deset pěti** умножа десет по пет **2.** умножа, увелича, засиля (*нещо; нещо с нещо*): **~it pracovní úsilí** увелича трудови усилия

**znásob|ovat, -uji/разг. -uju неск. (со; со čím) 1. мат.** умножавам (*нещо; нещо по нещо*): **~ovat sedm dvěma** умножавам седем по две **2.** умножавам, увеличавам, засилявам (*нещо; нещо с нещо*): **~ovat pracovní úsilí** увеличавам трудови усилия

**znát, znám неск. 1. (со, кого)** зная/знам, познавам (*нещо, някого*); ймам представа (за нещо, за някого; от нещо, от някого); ймам сведения (за нещо, за някого); (*нещо*) ми е известно, познато, ясно; (*някой*) ми е известен, познат, ясен; *разг.* наясно съм (*с нещо, с някого*); *разг. експр.* ймам си хабър, често *отриц.* (хал) хабър си нямам (*от нещо*): **~ cestu lesem** знам път през гората; известен, познат ми е път през гората; наясно съм с пътя през гората; **~ předpisy** зная, познавам инструкции, разпоредби; наясно съм с инструкции, с разпоредби; **nezná svět** *прен.* той/тя не познава света; той/тя (хал) хабър си няма от света; **zná, co jsou starosti** той/тя знае какво значи да имаш грижи; той/тя е пàтил(а) и препàтил(а); **~ události jen z doslechu, (jen) z druhé ruky** знам събития, ймам представа за събития само от това, което съм (до)чул, (само)чуждо

**(zná)znáhi slovo** (на изпита) той бъркел не знаеше, хал хабър си нямаше от нищо **2. (кого – вин.)** (лично) познавам, зная/знам (*някого*); (*ня-*



*кой*) ми е (личен) познат: **znal ji ze studií** той я познаваше/той се познаваше с нея още от следването, от студентските години; ~ **někoho jen od vidění** познавам, знам някого само по ~~фигурално~~ **дѣ**; **že ji nezná** той/тя се преструва, че не я познава; ~ **někoho jako své boty** познавам някого като (самия) обеще си, като прѣстите на рѣката си **3. (co)** зная/знам, познавам, владѣя (*нещо*) (добре); разбѣрам (си) (*от нещо*); *разг. жарг.* спѣц съм (*по нещо*): ~ **svou práci** зная/знам, познавам (добре) работата си; разбѣрам си от работата; ~ **cizí jazyky** зная/знам, владѣя чужди езици **4. в съчет.** **je ~ (co; na kot, na čet co)** обикн. *безл. (нещо)* е явно, очевидно е, вижда се, личи (си), проличава (си) (*на някого, на нещо; по някого, по нещо*): **je ~, že přibrala** личи ѝ, че е напълняла; **je na něm ~ rozrušení/že je rozrušen** личи му, че е развълнуван; явно е, личи си, че той е развълнуван; **dát (na sobě) ~ (co)** дам да се разбере, да се види, да си проличи, да се почувства (*нещо*); не сѣ овладѣя, издам се (*с нещо*): **dát ~ svou převahu** дам да се почувства надмощието ми; **nedala na sobě nic** ~ тя не сѣ издаде с нищо; по външния ѝ вид, по поведението ѝ не си пролича нищо; тя се държѣ така, сякаш нищо не ѣ стѣнало **5. обикн. отриц.** **neznat, neznám (co/čeho)** не зная/не знам, не познавам, не проявявам (*нещо*); (*нещо*) ми е (напълно) чуждо; нямам ѹсет, чѹвство (*за нещо*); не разбѣрам (*от нещо*): **ne~ slitování** не зная милост; безмилостен съм; **ne~ žertu** не разбѣрам от шѣга; шѣга та ми е чужда; шѣгите са ми чужди; **ne~ bázeň** не знам страх; не съм страхлив; **když se napije, nezná míru/míry, nezná meze/mezi** като пийне, той/тя няма мярка, няма чѹвство за мярка

**znát se, znám se** *несв. 1. (s kým)* познавам се, знам се (*с някого*) (лично); (личен) познат съм (*с някого, на някого*): **znal se s ní ze studií** той се познаваше с нея още от следването, от студентските години; **znali se od mládí** тѣ се познаваха ~~от малки~~ **(дѣти)**

**tak se nezná** (като се ядѣса,) той/тя изобщо не сѣ владѣе, по-добре да не си му/ѝ насрѣща **2. (ke komu, k čemu)** (открито) заявявам, не крия, не отричам, не отхвѣрлям принадлежността си, привѣрзаността си (*към някого, към нещо*); не крия, че съм последовател, привѣржник (*на някого, на нещо*): ~ **se k svému učitelí** заявявам, че съм последовател на свѣя учител; ~ **se k svému přesvědčení** заявявам, не крия убеждѣнията си, възгледите си

**znatelně** *нар.* чувствително, осезѣтелно: ~ **se**

**oteplilo** времето чувствително, осезѣтелно се затѣпли

**znatelný, -á, -é 1.** видим, забележим, различим: **sotva ~á stopa v písku** едва видима, забележима, различима следѣ в пѣсѣка **2.** чувствителен, осезѣтелен: ~**é ochlazení** чувствително, осезѣтелно затѣпляне

**znaveně** *нар. книж.* изнурѣно, изтощѣно, изморѣно, уморѣно: **vypadat ~** ѝмам изнурѣн вид; изглѣждам изнурѣн

**znavený, -á, -é** *книж.* изнурѣн, изтощѣн, изморѣн, уморѣн: ~**ý po těžké práci** изнурѣн, изтощѣн след тежѣк трѹд; **mít ~é oči** ѝмам уморѣни очи; очите ми ѝмат уморѣн вид

**znavít, -ím** *св. (koho, co)* *книж.* изнурѣ, изтощѣ, изморѣ, уморѣ (*някого, нещо*): **být ~en po těžké práci** изнурѣн съм, изтощѣн съм след тежѣк трѹд

**znavít se, -ím se** *св. (-; čím)* *книж.* изнурѣ се, изтощѣ се, изморѣ се, уморѣ се; остана без сили (-; *от нещо*): ~**it se dlouhou cestou** изтощѣ се, остана без сили от дълѣг път

**znázorněn|í, -í** *ср.* онагледяване; нагледно изобразяване, изразяване, прѣсѣзѣдане, прѣдѣставяне, показване: ~**í statistických dat** онагледяване на статистически данни

**znázorněn|ý, -á, -é** онагледѣн; нагледно изобразѣн, изразѣн, прѣсѣзѣѣден, прѣдѣставѣн, показан: ~**á statistická data** онагледѣни, нагледно прѣдѣставѣни статистически данни

**znázornít, -ím** *св. 1. (co, редко koho)* онагледѣ, нагледно изобразѣ, изразѣ, прѣсѣзѣдам, прѣдѣставѣ, показѣ (*нещо, някого*): **plasticky ~it krajinu** пластично изобразѣ, прѣсѣзѣдам пейзаж; ~**it na nákrese postup práce** онагледѣ, нагледно прѣдѣставѣ, показѣ с чертѣж мѣтод на работа **2. (co; co čím)** изразѣ, прѣдѣставѣ, имитирам (*нещо; нещо с нещо*): ~**it gestem leknutí** изразѣ, имитирам с жѣст уплаха/ѹплах, стрѣсване

**znázorn|ovat, -uji/разг. -uju** *несв. 1. (co, редко koho)* онагледявам, нагледно изобразявам, изразявам, прѣсѣзѣдам, прѣдѣставям, показвам (*нещо, някого*): ~**it na nákrese postup práce** онагледявам, нагледно прѣдѣставям, показвам с чертѣж мѣтод на работа **2. (co; co čím)** изразявам, прѣдѣставям, имитирам (*нещо; нещо с нещо*): ~**it gestem leknutí** изразявам, имитирам с жѣст уплаха/ѹплах, стрѣсване

**znecitlivěl|ý, -á, -é** (стѣнал) безчѹвствен, нечувствителен; който има притѣпени усѣщания: ~**é tváře** нечувствителни, премръзнали бѹзи, страни; **oči ~é dlouhým čtením** очи, стѣнали нечувствителни от продължително чѣтене

**znecitliven|í, -í** *ср. мед.* анестезия, обезболяване, упойка: **místní, celkové** ~í мѣстно, цялостно обезболяване; локална, пълна анестезия, упойка

**znecitlivě|ní, -ím, 3. мн. -ějí/-í** *св. (-; čím; k čemu)* стана безчувствен, нечувствителен; загубя чувствителност (-; от нещо; към нещо); усещанията ми се притъпят: ~**ět k utrpení jiných** стана безчувствен към страданията на другите

**znecitliv|it, -ím** *св. 1. (со) мед.* обезболя, анестезирам (нещо); сложа упойка (на нещо): ~**it dásen před trháním zuby** сложа упойка на венѣц, обезболя венѣц преди вадене на зѣб **2. (кого – вин.)** направя (някого) безчувствен, груб; накарам (някого) да стане безчувствен, груб

**znecitliv|ovat, -uji/разг. -uju** *несв. 1. (со) мед.* обезболявам, анестезирам (нещо); слагам упойка (на нещо): ~**ovat dásen před trháním zuby** слагам упойка на венѣц, обезболявам венѣц преди вадене на зѣб **2. (кого – вин.)** правя (някого) безчувствен, груб; карам (някого) да стане безчувствен, груб: **majetek člověka ~uje** имуществото прави човек безчувствен **3. (-; čím; k čemu)** ставам безчувствен, нечувствителен (към нещо); загубвам, губя чувствителност (-; от нещо; към нещо); усещанията ми се притъпават: **sval ~uje** мускулът става нечувствителен, получава пареза

**znečištění|í, znečiště|ní, -í** *ср.* замърсяване: **radioaktivní ~í vody** радиационно замърсяване на водата

**znečištění|ý, znečiště|ný, -á, -é** замърсен, мръсен, нечист: ~**é ulice** замърсени улици

**znečišť|it, -ím** *св. (со, кого; со кого čím, od čeho; k čemu)* замърся, измърся, изцапам, оцапам (нещо, някого; нещо, някого с нещо; на някого нещо): ~**it podlahu** замърся, изцапам под; ~**it si kabát od barvy** измърся, изцапам палтото си с боя

**znečišť|it se, -ím** *св. (-; čím, od čeho)* замърся се, измърся се, изцапам се, оцапам се (-; с нещо): ~**it se od popela** изцапам се с пепел

**znečišť|ovat, znečiště|ovat, -uji/разг. -uju** *несв. (со, кого; со кого čím, od čeho; k čemu)* замърсявам, измърсявам, изцапам, оцапам (нещо, някого; нещо, някого с нещо; на някого нещо): **ne~ujte okolí domu!** не замърсявайте пространството около дома!

**znečišť|ovat se, znečiště|ovat se, -uji se/разг. -uju se** *несв. (-; čím, od čeho)* замърсявам се, из-

мърсявам се, изцапам се, оцапам се, цапам се (-; с нещо): **syntetické tkaniny se rychle ~ují** синтетичните тъкани се замърсяват бързо

**znečišťovatel** *вж. znečišťovatel*

**znečištění, znečiště|ný, znečišťovat, znečišťovat se** *вж. znečištění, znečiště|ný, znečišťovat, znečišťovat se*

**znečišťovatel, znečišťovatel, -e** *м.* замърсител: ~**é Prahy** замърсители на Прага

**znehodnocení, -í** *ср. 1. икон.* обезценяване, девалвиране, девалвация: ~**í měny inflací** обезценяване на валута чрез инфлация; ~**í peněz** обезценяване, девалвация на пари **2. пощ. обезценяване, унищожаване (чрез подпечатване, чрез перфориране и под.): ~**í známek** обезценяване, унищожаване на марки **3.** понижаване на стойност, на цена, на качество; разваляне, похабяване, съсипване: ~**í zboží skladováním** похабяване на стока/стѳки при складване; ~**í jídla vařením** похабяване на ядене при приготвяне; лишаване на ядене от витамини вследствие на приготвяне**

**znehodnocení, -á, -é 1. икон.** обезценѳен, девалвирал: **měna ~á inflací** обезценѳена, девалвирана от инфлация валута; ~**é peníze** обезценѳени пари **2. пощ.** обезценѳен, унищожѳен; (направѳен) невалиден (чрез подпечатване, чрез перфориране и под.): ~**é známky** невалидни, унищожѳени марки **3.** който е с понижѳена стойност, с понижѳено качество; лишѳен от стойност, развалѳен, похабѳен, съсипан: **zboží ~é skladováním** похабѳена при складване стока; **jídlo ~é vařením** похабѳено при приготвяне ядене; ядене, бѳдно на витамини вследствие на приготвяне

**znehodnoc|ovat, -uji/разг. -uju** *несв. 1. (со; со čím) икон.* обезценявам, девалвирам (нещо; нещо с нещо): ~**ovat měnu inflací** обезценявам, девалвирам валута чрез инфлация; ~**ovat peníze** обезценявам пари **2. (со; со čím) пощ.** обезценявам, унищожавам, правя невалидно (нещо чрез подпечатване, чрез перфориране и под.): ~**ovat známky razítkem** правя невалидни, унищожавам марки чрез подпечатване **3. (со, кого; со кого čím)** понижавам, намалявам стойност, качество (на нещо; на нещо с нещо); лишавам от стойност, развалям, похабявам, съсипвам (нещо, някого; нещо, някого с нещо): ~**ovat zboží skladováním** похабявам стока/стѳки чрез складване; ~**ovat jídlo vařením** похабявам, лишавам от витамини ядене при приготвяне

**znehodnoc|ovat se, обикн. третол. -uje se** *несв. 1. икон.* обезценява се, девалвира: **místní měna se rychle ~uje** мѣстната валута бързо

девалвира, бързо се обезценява **2.** (–; *čím*) става негоден; похабява се, разваля се, съсипва се (–; *от нещо*): **potraviny se horkem ~uji** храните, хранителните продукти се развалят от горещината

**znehodnotit, -ím** св. **1.** (со; со *čím*) икон. обезценя, девалвирам (нещо; нещо с нещо): **~it měnu inflací** обезценя, девалвирам валута чрез инфлация; **~it peníze** обезценя пари **2.** (со; со *čím*) пощ. обезценя, унищожа, направя невалидно (нещо чрез подпечатване, чрез перфориране и под.): **~it známky razítkem** направя невалидни, унищожа марки чрез подпечатване **3.** (со, *koho*; со, *koho čím*) понижа, намаля стойност, качество (на нещо; на нещо с нещо); лишя от стойност, разваля, похабя, съсипя (нещо, *някого*; нещо, *някого с нещо*): **~it zboží skladováním** похабя, разваля стока/стоки чрез складиране; **~it jídlo vařením** разваля ядене с готвене

**znehodnotit se**, обикн. *третол.* **-í se** св. **1.** икон. обезценен се, девалвира: **peníze se ~ily** парите се обезцениха **2.** (–; *čím*) става негоден; похаби се, развали се, съсипа се (–; *от нещо*): **zboží se dopravou ~ilo** от прѣвоза/при прѣвоза стоката се повреди, похаби се, стана негодна

**znehyn[ě]t, -ím**, **3. мн. -ějí/-í** св. (–; *čím*) стана неподвижен, обездвигва се; не мога да помръдна; застина, замръзна, скова се, замра (неподвижен) (–; *от нещо*): **~ět leknutím** застина, замръзна, замра, не мога да помръдна от уплаха

**znehyn[ě]t, -ím** св. (со, *koho*; со, *koho čím*) мед. имобилизирам, обездвигва, направя неподвижен (*някого, нещо; някого, нещо с нещо*): **~it tělo narkózou** обездвигва тяло с наркѳза; **~it pacienta při operaci** обездвигва пациент при операция

**znehuceně** нар. отвратѳно, погнусѳно; с отвращѳние, с погнѳса, *книж.* с омерзѳние: **odvrátit se ~** извърна се, отвѳрна се отвратѳн, отвратѳно, с отвращѳние

**znehucen[í], -í** ср. отвращѳние, погнѳса, *книж.* омерзѳние: **pocítit nad něčím ~í** почувствам отвращѳние към нещо; **dát najevo své ~í** показва отвращѳнието си; **opakovat totěž až do ~í** повтарям едно и също до втрѳсване

**znehucenost, -i** ж. отвращѳние, погнѳса, *книж.* омерзѳние: **dávat najevo svou ~** показвам отвращѳнието си

**znehucen[ý], -á, -é** **1.** отвратѳн, погнусѳн, *книж.* омерзѳн: **člověk ~ý stálo nedůvěrou** отвратѳн, омерзѳн от непрекъснато недоверѳе човек **2.** отвратѳн; излъчващ отвращѳние, погнѳса,

*книж.* омерзѳние: **mít ~ý výraz** изражѳнието на лицѳто ми издава отвращѳние, омерзѳние

**znehuc[ovat], -uji/разг. -uju** не св. **1.** (*koho – вин.*; *koho čím*) отвращавам, погнусявам, отблѳскам (*някого; някого с нещо*); ставам неприятен, отвратѳтелен, отблѳскващ (*за някого; за някого с нещо*); предизвиквам, бѳдя отвращѳние, погнѳса, *книж.* омерзѳние (*у някого; у някого с нещо*): **podezíravost ~uje lidi** подозрителността отблѳска хората, бѳди отвращѳние у хората **2.** (*komu со*) прѳва (*нещо*) (да стане) неприятно, отвратѳтелно, отблѳскващо, *книж.* омерзѳтелно (*за някого*); отнѳмам (*нечие*) желѳние (*за нещо*); отблѳскам (*някого от нещо*): **~ovat studentům studium** отнѳмам на студѳнти желѳние за учѳние; отблѳскам студѳнти от учѳние

**znehuc[ovat se]**, обикн. *третол.* **-uje se** не св. (*komu*) става неприятен, отвратѳтелен, гѳден, гнѳсен, *книж.* омерзѳтелен (*на някого*); втрѳсва, опротивява, омръзва, йдва до гѳша (*на някого*): **jednotvárná práce se mu ~ovala** еднообразната работа му втрѳсваше, опротивяваше му

**znehu[ti]t, -tím** св. **1.** (*koho – вин.*; *koho čím*) отвратя, погнуся, отблѳсна (*някого; някого с нещо*); стана неприятен, отвратѳтелен, отблѳскващ (*за някого; за някого с нещо*); предизвиквам, събѳдя отвращѳние, погнѳса, *книж.* омерзѳние (*у някого; у някого с нещо*): **~tit někoho podezřením** отблѳсна *някого* с подозрѳнието си; **vyčítání každého ~tí** ѳпреците отблѳсват всеки(го) **2.** (*komu со*) направя (*нещо*) (да стане) неприятно, отвратѳтелно, отблѳскващо, *книж.* омерзѳтелно (*за някого*); отнѳма (*нечие*) желѳние (*за нещо*); отблѳсна (*някого от нещо*): **~tit někomu práci** отнѳма *нечие* желѳние за работа **3.** обикн. *страд.* **být ~cen** (*kým, čím*) отвратѳн, погнусѳн, *книж.* омерзѳн съм (*от някого, от нещо*): **být ~cen úplatkářstvím** отвратѳн, омерзѳн съм от корѳпцията

**znehut[iti]t se**, обикн. *третол.* **-í se** св. (*komu*) става неприятен, отвратѳтелен, гѳден, гнѳсен, *книж.* омерзѳтелен (*на някого*); втрѳсне, опротивѳе, омръзне, дѳйде до гѳша (*на някого*): **studium se jí ~ilo** слѳдването ѳ втрѳсна, омръзна ѳ; **kamarádi se mu ~ili** приятелите му опротивяха

**znejist[ě]t, -ím**, **3. мн. -ějí/-í** св. *малко книж.* стана несигурен, неувѳрен; загѳбя (само)увѳреност: **rozpaky zakoktal a ~ěl** от смущѳние той заѳкна и загѳби самоуверѳеност

**zneklidněle** нар. безпокойно, обезпокойно, угрижено, разтревѳжено, неспокойно: **~ něco**

- pozorovat** наблюдавам нещо обезпокоён, с безпокойство
- zneklidnělý, -á, -é** безпокоён, обезпокоён, угрижен, разтревожен, неспокоён: ~**á matka** обезпокоёна, разтревожена майка; **student ~ý před zkouškou** неспокоён преди изпит студент
- zneklidnět, -ím, 3. мн. -ějí/-í** св. (–; *čím*) стана неспокоён, угрижен, тревожен; обезпокоя се, угрижа се, разтревожа се (–; *от нещо*); усещам, чувствам, изпитвам безпокойство, тревога (–; *от нещо*): ~**ět dlouhým čekáním** стана неспокоён от дълго чакане
- zneklidnit, -ím** св. (*koho, co; koho co čím*) обезпокоя, разтревожа, направа неспокоён, угрижен (*някого, нещо; някого, нещо с нещо*); предизвикам, събужда безпокойство, тревога (*у някого, у нещо; у някого, у нещо с нещо*): **špatná zpráva ho ~ila** лошата вест го обезпокой, разтревожи го; **veřejné mínění bylo ~ěno** общественото мнение беше обезпокоено, разтревожено
- zneklidnit se, -ím se** св. (–; *čím*) обезпокоя се, угрижа се, разтревожа се (–; *от нещо*); усетя, почувствам, изпитам безпокойство, тревога (–; *от нещо*): **bezděvodně se ~it** обезпокоя се безпричинно
- zneklidňovat, -uji/разг. -uju** несов. 1. (*koho, co; koho, co čím*) обезпокоявам, безпокоя, разтревожвам, тревожа, правя неспокоён, угрижен (*някого, нещо; някого, нещо с нещо*); предизвиквам, будя безпокойство, тревога (*у някого, у нещо; у някого, у нещо с нещо*): **jeho pohled ji ~oval** погледът му я безпокоеше, правеше я неспокойна 2. (–; *čím*) ставам неспокоён, угрижен, тревожен; обезпокоявам се, безпокоя се, угрижвам се, разтревожвам се, тревожа се (–; *от нещо*); усещам, чувствам, изпитвам безпокойство, тревога (–; *от нещо*): **zvířata ve tmě ~ují** на тъмно животните стават неспокойни
- zneklidňovat se, -uji se/разг. -uju se** несов. (–; *čím*) обезпокоявам се, безпокоя се, угрижвам се, разтревожвам се, тревожа се (–; *от нещо*); усещам, чувствам, изпитвам безпокойство, тревога (–; *от нещо*): **bez příčiny se ~ovat** безпричинно се обезпокоявам, разтревожвам се
- zněkolikanásobit, -ím** св. (*co*) неколкократно умножа, увеличи (*нещо*); направа (*нещо*) неколкократно по-голямо: ~**it kapitál** неколкократно умножа, увеличи капитал
- zněkolikanásobit se, обикн. третол. -í se** св. неколкократно се умножи, увеличи се; стане неколкократно по-голям: **úsilí se ~í** усилията ще се увеличат неколкократно
- zněkolikanásobovat, -uji/разг. -uju** несов. (*co*) неколкократно умножавам, увеличавам (*нещо*); правя (*нещо*) неколкократно по-голямо: ~**ovat výrobu** неколкократно увеличавам производство
- zněkolikanásobovat se, обикн. третол. -uje se** несов. неколкократно се умножава, увеличава се; става неколкократно по-голям: **snahy se ~ují** усилията се умножават неколкократно
- zněle** нар. език. звъчно: **před znělými párovými souhláskami se neznělé souhlásky vyslovují** ~ пред звъчни съгласни беззвъчните съгласни се произнасят звъчно, озвучават се
- zněl/ec, -ce** м. геол. минер. фонолит
- znělíbit se, -ím se** св. (*koti, četi*) престана, спра да (се) харесвам (*на някого, на нещо*); омръзна, втръсна, опротивея (*на някого, на нещо*); изпадна в немилост (*пред някого, пред нещо*): ~**it se vedoucím** престана да се харесвам на началника си; изпадна в немилост пред началника си
- zněl/ka, -ky** ж. 1. лит. сонет: **sbírka ~ek** сборка сонети 2. (звук) сигнал: **rozhlasová ~ka** радиосигнал; **olympijská ~ka** олимпийски сигнал
- znělost, -i** ж. 1. звъчност, звънност: ~ **tónu** звъчност, звънност на тон 2. език. звъчност: ~ **souhlásek** звъчност на съгласни; **asimilace souhlásek podle ~i** асимилация, уподобяване на съгласни по звъчност
- znělý, -á, -é** 1. звъчен, звънък, ясен: ~**ý hlas** звъчен глас 2. език. звъчен: ~**é souhlásky** звъчни съгласни
- znemožnit, -ím** св. 1. (*co; kоти co*) направа невъзможно, осуетя (*нещо; нещо за някого*); не дам, отнема възможност (*за нещо; на някого за нещо*); лишя (*някого*) от възможност (*за нещо*); попреча (*на нещо; на някого за нещо*); проваля (*нещо; на някого нещо*): ~**it žákovi studium** не дам на ученик възможност да учи; попреча на ученик да учи; ~**it si návrat domů** направа връщането си в къщи невъзможно; ~**it vyšetřování** попреча на следствие, на разследване 2. (*koho, co; koho, co čím před kým*) експр. изложя, посрамя, компрометирам, дискредитирам, представя в неблагоприятна светлина (*някого, нещо; някого, нещо с нещо пред някого*): ~**il ji před vedoucím** тъй я изложи пред началника
- znemožnit se, -ím se** св. (–; *čím před kým*) експр. изложя се, посрамя се, компрометирам се, представя се в неблагоприятна светлина (–; *с нещо пред някого*): ~**it se před celou třídou** изложя се пред целия клас
- znemožňovat, -uji/разг. -uju** несов. 1. (*co; kоти*



со) прѣва невѣзмѣжно, осуеѣявам (нещо; не-  
ицо за някого); не давам, отнѣмам вѣзмѣжност  
(за нещо; на някого за нещо); лишѣвам (ня-  
кого) от вѣзмѣжност (за нещо); попрѣчвам,  
прѣча (на нещо; на някого за нещо); про-  
вѣляям (нещо; на някого нещо): ~ovat růst  
obchodních styků прѣва невѣзмѣжно, осуе-  
ѣявам разширяването на търговски връзки;  
~ovat kolegovi cestu do zahraničí осуеѣявам,  
провѣляям пътуване на колега в чужбина; прѣча  
на колега да пътува до чужбина 2. (koho, co;  
koho, co čím před kým) експр. излѣгам, по-  
срамвам, срамѣ, компрометирам, дискре-  
дитирам, представям в неблагоприятна  
светлинѣ (някого, нещо; някого, нещо с нещо  
пред някого): ~oval ji před cizími lidmi тоѣ я  
излѣгаше, срамѣше я пред чужди хора; ~ovat  
protivníka osočováníм компрометирам  
протѣвник с клеветѣ

znemožň|ovat se, -uji se/разг. -uju se неск. (–;  
čím před kým) експр. излѣгам се, посрамвам  
се, компрометирам се, представям се в неблагоприятна светлинѣ (–; с нещо пред някого):  
~ovala se svým arogantním chováním тѣ се  
излѣгаше, компрометираше се с арогантното  
си държание

znemravně|lý, -á, -é деморализиран, развратен,  
(морѣлно) разлѣжен, покварен; (стѣнал)  
безнравствен; лишѣн от нравственост, от морѣл;  
остѣнал без нравственост, без морѣл;  
изгубил нравственост, морѣл: ~á poválečná  
společnost деморализирано, покварѣно, ли-  
шѣно от морѣл следвоенно общество

znemravně|ní, -í св. деморализиране, демора-  
лизация, развращѣване, (морѣлно) разло-  
жение, покварѣване, поквѣра; упадѣк на нра-  
вите, на морѣла; лишѣване от нравственост,  
от морѣл; загуба на нравственост, на морѣл:  
~í mládeže деморализиране, разложение,  
покварѣване на младежѣ

znemravně|t, -ím, 3. мн. -ějí/-í св. стѣна без-  
нравствен; деморализирам се, развратѣ се,  
разлѣжа се (морѣлно), покварѣ се; лишѣ се от  
нравственост, от морѣл; остѣна без нрав-  
ственост, без морѣл; изгубѣ нравственост,  
морѣл: ~ěl ve špatné společnosti тоѣ се раз-  
вратѣ, покварѣ се в лоша компания

znemravně|t, -ím св. (koho, co) деморализирам,  
развратѣ, разлѣжа (морѣлно), покварѣ, разг.  
развалѣ (някого, нещо): ~ila své kamarádky  
тѣ покварѣ приятелките си

znemravně|ovat, -uji/разг. -uju неск. 1. (koho, co;  
–) деморализирам, развращѣвам, разлѣгам  
(морѣлно), покварѣвам, разг. развѣляям (ня-  
кого, нещо; –): špatné prostředí ~uje лошѣта

средѣ деморализира, развращѣва, покварѣва  
2. стѣвам безнравствен; деморализирам се,  
развращѣвам се, разлѣгам се (морѣлно), по-  
кварѣвам се; лишѣвам се от нравственост, от  
морѣл; остѣвам без нравственост, без морѣл;  
изгубѣвам, губѣ нравственост, морѣл: ~ovat  
mezi opilci разлѣгам се морѣлно, пропадам  
сред пияници

znenadání нар. ненадѣйно, неочѣквано, внезап-  
но, изведнѣж, изненадващо, изневидѣлица: ~  
zahřmělo неочѣквано грѣмна, разнѣсе се грѣм  
znenáhla нар. книж. постепенно, бѣвно, лека-  
полѣка: ~ přivyknout prostředí постепенно  
привикна към средѣ

zně|ní, -í св. 1. звучѣне, звѣн: ~í zvonů звѣн на  
камбѣни 2. текст, съдържание: ~í zákona,  
vyhlášky, smlouvy текст на закон, на нарѣдба,  
на дѣговор; ~í telegramu, dopisu текст, съ-  
държание на телеграма, на писмо 3. в свѣт.  
film v českém ~í и под. озвучѣн, дублиран на  
чѣшки езѣк филм

znepokojeně нар. безпокоѣйно, обезпокоѣно,  
угрижено, разтревожено, неспокоѣйно; с без-  
покоѣйство: ~ povstat, pohlédnout стѣна, по-  
глѣдна обезпокоѣн, с безпокоѣйство

znepokojen|í, -í св. безпокоѣйство, обезпокоѣ-  
ност, угриженост, разтревоженост, тревога,  
неспокоѣйство: pocítit ~í усѣтя, почувствѣвам  
безпокоѣйство; zjistit příčinu ~í dítěte установѣ  
причинѣта за безпокоѣйство на детѣ; se ~ím  
očekávat очѣквам с безпокоѣйство

znepokojen|ý, -á, -é 1. безпокоѣн, обезпокоѣн,  
угрижен, разтревожен, неспокоѣн: ~ý dav lidí  
обезпокоѣна, разтревожена тѣпѣа хора 2. без-  
покоѣн, угрижен, тревожен; излѣчващ без-  
покоѣйство, угриженост, тревога: ~ý pohled  
безпокоѣн, излѣчващ безпокоѣйство поглѣд

znepokojit, -ím св. (koho, co; toho, co čím) обез-  
покоѣ, угрижа, разтревожа; напраѣя неспо-  
коѣн (някого, нещо; някого, нещо с нещо);  
предизѣикам, събѣдя безпокоѣйство, тревога  
(у някого, у нещо; у някого, у нещо с нещо):  
její nemoc ho ~ila болестѣта ѣ го обезпокоѣ;  
~it čtenáře novinářskou zprávou предизѣи-  
кам безпокоѣйство у читѣтели с журналистѣ-  
ческа информация

znepokojit se, -ím se св. (–; čím) стѣна неспо-  
коѣн, угрижен, тревожен; обезпокоѣ се,  
угрижа се, разтревожа се (–; от нещо); усѣ-  
тя, почувствѣвам, изпитѣм безпокоѣйство, тре-  
вога (–; от нещо): ~it se pomyšlením na ne-  
úspěch обезпокоѣ се, обхѣане ме безпокоѣй-  
ство при мисѣлѣта за неуспѣх

znepokojivě нар. обезпокоѣйтелно: pohledět ~

поглѣдна обезпокойтелно; отпра́ва обезпокойтелен, обезпокойващ по́глед

**znepokojiv|ý, -á, -é** обезпокойтелен, обезпокойващ, трево́жен: ~**á zpráva** обезпокойтелно извѣстие, съобщѣние; обезпокойтелна вѣст

**znepokoj|ovat, -uji/разг. -uju** несов. (*koho, co; koho, co čím*) обезпокойвам, безпокоя́, угри́жвам, разтрево́жвам, трево́жа; пра́ва неспоко́ен (*някого, нещо; някого, нещо с нещо*); предизви́квам, бу́дя безпоко́йство, трево́га (*у някого, у нещо; у някого, у нещо с нещо*): ~**ovat posluchače špatnými zprávami** предизви́квам безпоко́йство у слуша́тели с ло́ши новини

**znepokoj|ovat se, -uji se/разг. -uju se** несов. (–; *čím*) обезпокойвам се, безпокоя́ се, угри́жвам се, разтрево́жвам се, трево́жа се (–; *от нещо*); усѣщам, чу́вствам, изпит́вам безпоко́йство, трево́га (–; *от нещо*): ~**ovat se neúspěchem** трево́жа се от неуспѣх, заради неуспѣх

**znepokojuj|ící, -í, -í** обезпокойтелен, трево́жен; обезпокойващ, трево́жещ; предизви́кващ, бу́дещ безпоко́йство, трево́га: ~**í myšlenka** обезпокойтелна, трево́жна, бу́деща безпоко́йство мѣсъл, идѣя

**znepřátel|it, -ím** св. (*koho, co; koho, co čím; koho, co s kým, s čím*) скàрам, изпока́рам, смразя́ (*някого, нещо; някого, нещо по някакъв начин; някого, нещо с някого, с нещо*); настрòя (*някого, нещо; някого, нещо по някакъв начин*) едѣн срещу дру́г: ~**it intrikami sousedy** с интри́ги изпока́рам, смразя́ съсе́ди; настрòя съсе́ди едѣн срещу дру́ги; ~**it jednu rodinu s druhou** скàрам, смразя́ еднò семе́йство с дру́го

**znepřátel|it se, -ím se** св. (*s kým, s čím; –*) скàрам се, изпока́рам се, смразя́ се, намразя́ се (*с някого, с нещо; –*); често мн. настрòим се едѣн срещу дру́г вражде́бно (*с някого, с нещо; с някого, с нещо по някакъв начин*); разг. експр. разваля́ калиме́рата (*с някого*): ~**it se se sourozenci** скàрам се, смразя́ се с бра́та и сестри́; **bratři se ~ili** бра́тията се изпока́раха, смразѣха се

**znepřátel|it si, -ím si** св. (*koho, co; koho, co čím*) настрòя срещу се́бе си, вражде́бно (*някого, нещо; някого, нещо по някакъв начин*); спечѣля́ (си) вра́г в лицѣто (*на някого, на нещо; на някого, на нещо по някакъв начин*): ~**it si příbuzné** настрòя родни́ни срещу се́бе си; ~**it si někoho pomluvami** спечѣля́ си вра́г в лицѣто на някого с кле́пки по не́гов адрѣс

**znepřátel|ovat, -uji/разг. -uju** несов. (*koho, co; koho, co čím; koho, co s kým, s čím*) скàрвам, изпока́рвам, смразя́вам (*някого, нещо; някого, нещо по някакъв начин; някого, нещо*

*с някого, с нещо*); настрòйвам срещу се́бе си, вражде́бно (*някого, нещо; някого, нещо по някакъв начин*): ~**ovat bratra se sestrou** скàрвам, смразя́вам бра́т и сестра́

**znepřátel|ovat se, -uji se/разг. -uju se** несов. (*s kým, s čím; –*) скàрвам се, изпока́рвам се, смразя́вам се, намразя́вам се (*с някого, с нещо; –*); често мн. настрòйваме се (*с някого, с нещо; с някого, с нещо по някакъв начин*) едѣн срещу дру́г; разг. експр. разваля́м калиме́рата (*с някого*): ~**ovat se se sousedy** изпока́рвам се, смразя́вам се със съсе́ди

**znepřátel|ovat si, -uji si/разг. -uju si** несов. (*koho, co; koho, co čím*) настрòйвам срещу се́бе си, вражде́бно (*някого, нещо; някого, нещо по някакъв начин*); печѣля́ (си), спечѣлвам (си) вра́г в лицѣто (*на някого, на нещо; на някого, на нещо по някакъв начин*): ~**ovat si sousedy** настрòйвам съсе́ди срещу се́бе си

**znepřijemn|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í** св. ста́на непри́ятен: **hlas jí ~ěl** гласѣ́т ѝ ста́на непри́ятен

**znepřijemn|it, -ím** св. (*co; koho, co čím*) напра́ва непри́ятно, вгорча́ (*нещо; на някого, на нещо*): ~**it někomu život** напра́ва непри́ятен, вгорча́ живо́та на някого

**znepřijemň|ovat, -uji/разг. -uju** несов. 1. (*co; koho, co čím*) пра́ва, напра́вам непри́ятно, вгорча́вам (*нещо; на някого, на нещо*): ~**ovat někomu dovolenou** пра́ва непри́ятна, вгорча́вам не́чия о́тпуска 2. ста́вам непри́ятен: **hlas jí stále více ~oval** гласѣ́т ѝ ста́ваше ве́е по-непри́ятен и по-непри́ятен

**znervózn|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í** св. (–; *čím/z čeho*) ста́на не́рвен, не́рви́ран; изне́рвя се (–; *от нещо, заради нещо*): ~**ět před zkouškou** ста́на не́рвен преди ѝзпит; ~**ět čekáním/z čekání** изне́рвя се от ча́кане

**znervózn|it, -ím** св. (*koho, co; koho, co čím*) изне́рвя, не́рви́рам (*някого, нещо; някого, нещо с нещо*): ~**it žáka otázkou** изне́рвя учени́к с въ́прос

**znervózň|ovat, -uji/разг. -uju** несов. (*koho, co; koho, co čím*) изне́рвям, не́рви́рам (*някого, нещо; някого, нещо с нещо*): **hluk ho ~oval** шумѣ́т го изне́рвяше; **ne~uj mě!** не ме не́рви́рай! сти́га си ме не́рви́рал!

**zneschopn|it, -ím** св. (*koho – вин.*) обявѣ́я (*някого*) за не́работоспосòбен; изда́м бо́лничен ли́ст, разг. да́м бо́лнични (*на някого*): ~**it nemocného** изда́м бо́лничен ли́ст, разг. да́м бо́лнични на бо́лен

**zneschopň|ovat, -uji/разг. -uju** несов. (*koho – вин.*) обявѣ́явам (*някого*) за не́работоспосòбен; изда́вам бо́лничен ли́ст, разг. да́вам бо́лнични (*на някого*): ~**ovat nemocné** из-

давам болничен лист, *разг.* давам болнични на болни

**znesnadn|it, -ím** *св. (со; кому со)* затрудня, усложня (нещо; нещо за някого, на някого); повиша трудността (на нещо; на нещо за някого); направа по-трудно (нещо; нещо за някого, на някого): **~it žákům úkol** направа задача за ученици по-трудна; повиша за ученици трудността на задача; **deště ~ily polní práce** дъждовете затрудниха работата в полето, полските работи

**znesnadň|ovat, -uji/разг. -uju** *несв. (со; кому со)* затруднявам, усложнявам (нещо; нещо за някого, на някого); повишавам трудността (на нещо; на нещо за някого); правя по-трудно (нещо; нещо за някого, на някого): **~ovat přístup** затруднявам достъп; **~ovat si život** затруднявам си, усложнявам си живота

**znesvář|it, -ím** *св. (кого – вин; кого с кým)* книж. скàрам, изпокарам, смразя (някого, нещо; някого, нещо по някакъв начин; някого, нещо с някого, с нещо); настрòя (някого, нещо; някого, нещо по някакъв начин) един срещу друг: **~it sourozence** скàрам братя и сестри; **~it bratra se sestrou** настрòя един срещу друг брат и сестра

**znesvář|it se, -ím se** *св. (с кým; –)* книж. скàрам се, изпокарам се, смразя се, настрòя се (*с някого, с нещо; –*); често *мн.* настрòим се срещу себе си, враждебно (*с някого, с нещо; с някого, с нещо по някакъв начин*); *разг. експр.* разваля калимèрата (*с някого*): **sousedé se ~ili** съседите се смразиха, изпокараха се помежду си

**znesvěc|ovat, -uji/разг. -uju** *несв. (со, кого; со, кого čím)* скверня, осквернявам, поругàвам (нещо, някого; нещо, някого с нещо); кощунствам; върша, извършвам кощунство (*с нещо, с някого*): **~ovat posvátná místa** осквернявам, поругàвам свети/святи места

**znesvĕt|it, -ím** *св. (со, кого; со, кого čím)* оскверня, поругàя (нещо, някого; нещо, някого с нещо); извърша кощунство (*с нещо, с някого*): **kostel byl ~cen** църквата беше осквернена; **~tit něčí památku** оскверня, поругàя нечия памет; **~tit hrdinu pomluvami** оскверня, поругàя герой с хули, с клевети, със злословия; **~tit něčí city** поругàя нечий чувства

**zneškodněn|í, -í** *ср.* обезвреждане, неутрализиране: **~í zločince** обезвреждане на престъпник

**zneškodněn|ý, -á, -é** обезвреден, неутрализиран, парйран; (вече) безопасен, безобиден: **~ý zločinec** обезвреден престъпник

**zneškodn|it, -ím** *св. 1. (кого, со)* обезврежда,

неутрализирам, парйрам (някого, нещо); направа безвреден, безопасен, безобиден (някого, нещо): **~it zločince** обезврежда престъпник; **~it nevybuchlé bomby** обезврежда, неутрализирам неизбухнали, невзривени бомби; **~it nepřítel** обезврежда, неутрализирам, парйрам враг, неприятел; **~it útočnicka** спорт. обезврежда, неутрализирам, парйрам нападател **2. (со)** спорт. публ. отбйя, уловя, хвàна, неутрализирам, парйрам (нещо): **~it míč** отбйя, парйрам топка

**zneškodň|ovat, -uji/разг. -uju** *несв. 1. (кого, со)* обезвреждам, неутрализирам, парйрам (някого, нещо); правя безвреден, безопасен, безобиден (някого, нещо): **~ovat lesní škůdce** обезвреждам горски вредители; **~ovat uhelný prach** правя безвреден, обезвреждам въглищен прах **2. (со)** спорт. публ. отбйвам, улавям, хвàщам, неутрализирам, парйрам (нещо): **~ovat míč** отбйвам, парйрам топка

**znešvařen|ý, -á, -é** рядко обезобразен, загрозен, осакатен: **jazyk ~ý přemírou hrubých výrazů** език, загрозен, обезобразен от прекалено много груби изрази

**znešvař|it, -ím** *св. (кого, со; кого, со čím)* рядко обезобразя, загрозя, осакатя (някого, нещо; някого, нещо с нещо): **~it jazyk přemírou hrubých výrazů** обезобразя, загрозя език с прекалено много груби изрази

**znetvořen|ý, -á, -é** обезобразен, осакатен, изкривен, разкривен, обезформен, деформиран, уродлив: **~ý prst** осакатен, деформиран пръст; **~é tělo** обезобразено, уродливо тяло; **~é mezilidské vztahy** осакатени, уродливи човешки взаимоотношения

**znetvoř|it, -ím** *св. (кого, со; кому со čím)* обезобразя, осакатя, изкривя, разкривя, обезформя, деформирам, направа уродлив (някого, нещо; на някого нещо с нещо): **revmatismus mu ~il klouby** ревматизмът беше обезобразил, изкривил, деформирал ставите му; **byl ~en po úrazu** той беше обезобразен от злополука

**znetvoř|it se, -ím se** *св. (–; čím)* обезобразя се, осакатя се, изкривя се, разкривя се, обезформя се, деформирам се, стàна уродлив (–; от нещо): **zvuk se ozvěnou ~il** от ехото звукът се деформира, изопачи се

**znetvoř|ovat, -uji/разг. -uju** *несв. (кого, со; кому со čím)* обезобразявам, осакатявам, кривя, изкривявам, разкривявам, обезформявам, деформирам, правя уродлив (някого, нещо; на някого нещо с нещо): **bolest jí ~ovala obličej** болката обезобразяваше, разкривяваше, деформираше лицето ѝ

**znetvořovat se, -uji se/разг. -uju se** нескв. (–; *čím*) обезобразявам се, осакатявам се, кривя се, изкривявам се, разкривявам се, обезформявам се, деформирам се, ставам уродлив (–; *от нещо*): **bolestí se jí obličej ~oval** от болката лицето ѝ ставаше уродливо, разкривяваше се

**zneuctěň|í, -í** *ср.* **1.** потъпкване, погъзване на честта; обезчестяване, опозоряване, оскверняване, поругаване: **~í protivníka urážkami** потъпкване на честта на противник с обиди; **~í něčí památky** оскверняване, поругаване на нечия памет **2.** обезчестяване, озлочествяване, опозоряване, изнасилване; потъпкване, погъзване на честта: **~í dívky** обезчестяване, изнасилване на девойка

**zneuctěň|ý, -á, -é** **1.** обезчестен, опозорен, осквернен, поруган; който е с потъпкана чест: **protivník ~ý urážkami** оскърбен с обиди противник; **~á památka** осквернена, поругана памет **2.** обезчестен, озлочествен, опозорен, изнасилан: **~á dívka** обезчестена, изнасилена девойка

**zneuct|ít, -ím** *св.* **1.** (*koho, co; koho, co čím*) потъпча, погъзва честта (*на някого, на нещо; на някого, на нещо с нещо*); обезчестя, опозоря, оскверня, поруга (*някого, нещо; някого, нещо с нещо*): **~ít protivníka urážkami** потъпча, погъзва честта на противник с обиди; **~ít něčí památku** оскверня, поруга нечия памет **2.** (*koho – вин.*) потъпча, погъзва честта (*на някого*); обезчестя, озлочествя, опозоря, изнасилва (*някого*): **~ít dívku** обезчестя, опозоря, изнасилва девойка

**zneuctív|at, -ám, zneuctív|ovat, -uji/разг. -uju** нескв. **1.** (*koho, co; koho, co čím*) потъпквам, погъзвам честта (*на някого, на нещо; на някого, на нещо с нещо*); безчестя, обезчествявам, позоря, опозорявам, скверня, осквернявам, поругавам (*някого, нещо; някого, нещо с нещо*): **~at/~ovat sousedy pomluvami** скверня, позоря съседи с клевети, със злословия **2.** (*koho – вин.*) потъпквам, погъзвам честта (*на някого*); безчестя, обезчествявам, озлочествявам, позоря, опозорявам, насилвам, изнасилвам (*някого*): **za války vojáci ~ali/~ovali ženy** по време на войната войниците безчествяха, изнасилваха жени

**zneuctív|ovat** *вж.* **zneuctív|at**

**zneuznán|í, -í** *ср.* отричане, отхвърляне, подценяване, принижаване, неоценяване, недооценяване, непризнаване, оспорване: **~í uměleckého díla** подценяване, отхвърляне на художествено произведение

**zneuznan|ý, -á, -é** отречен, отхвърлен, подценен, признан, неоценен, недооценен, не-

признат, оспорен, отригнат: **~ý vynálezce** неоценен, непризнат, отригнат изобретател; **~á obětavost** недооценена, непризната жертвоготовност

**zneuzn|at, -ám** *св.* (*co, koho*) подценя, принизя, недооценя, не призная, оспоря, отрека, отхвърля (*нещо, някого*): **~at něčí zásluhy** подценя, принизя, оспоря, отхвърля нечий заслуги; **~at vynálezce** подценя, недооценя, оспоря, отхвърля изобретател

**zneuznáv|at, -ám** нескв. (*co, koho*) подценявам, принизявам, недооценявам, не признавам, оспорявам, отричам, отхвърлям (*нещо, някого*): **~at něčí úspěchy** подценявам, принизявам, оспорявам, отхвърлям нечий успехи

**zneuž|ít, -iji/разг. -iju** *св.* **1.** (*koho, čeho/no-рядко koho, co; koho, čeho/no-рядко koho, co k čemu*) злоупотребя, спекулирам (*с някого, с нещо; с някого, с нещо за нещо*); възползвам се користо, с користна цел (*от някого, от нещо*): **~ít mládeže/mládež k pochybným cílům** злоупотребя с младежта, възползвам се користо от младежта за съмнителни цели; **~ít svého vlivu** злоупотребя, спекулирам с влиянието си; **~ít něčí důvěry** злоупотребя, спекулирам с нечие доверие **2.** (*koho – вин.*) обезчестя, опозоря, изнасилва (*някого*): **pohlavně ~ít osobu mladší 15 let** *юрид.* изнасилва непълнолетно лице

**zneužít|í, -í** *ср.* **1.** злоупотреба: **~í něčí důvěry** злоупотреба с нечие доверие **2.** изнасилване, гавра: **pohlavní ~í osoby mladší 15 let** *юрид.* изнасилване на непълнолетно лице

**zneuživ|at, -ám** нескв. **1.** (*koho, čeho/no-рядко koho, co; koho, čeho/no-рядко koho, co k čemu*) злоупотребявам, спекулирам (*с някого, с нещо; с някого, с нещо за нещо*); възползвам се користо, с користна цел (*от някого, от нещо*): **~at něčí dobroty** злоупотребявам, спекулирам с нечия доброта, добрина **2.** (*koho – вин.*) обезчестя, озлочествя, опозоря, изнасилва (*някого*): **pohlavně ~at osobu mladší 15 let** *юрид.* изнасилвам непълнолетно лице

**znevaž|ít, -ím** *св.* (*koho, co*) книж. омаловажа, принизя, подценя, недооценя (*някого, нещо*): **~ít představené** омаловажа, принизя авторитета на висшестоящи; **~ít vědecké výsledky** омаловажа, недооценя, принизя научни резултати

**znevaž|ovat, -uji/разг. -uju** нескв. (*koho, co*) книж. омаловажавам, принизявам, подценявам, недооценявам (*някого, нещо*): **~ovat něčí názor** омаловажавам, недооценявам, принизявам нечий възглед, нечие мнение

**zničeně** *нар.* унищожено, съсипеано, смазано,



съкрушено: **klesnout** ~ **na židli** отпъсна се съсипан, съкрушен на стола  
**zničen|í, -í** *ср.* унищожение, изстребление: **všude zkáza a ~í** навсякъде разорение и унищожение  
**zničen|ý, -á, -é** **1.** унищожён, победён, разгромён, смазан: ~ý **nepřítel** унищожён, разгромён враг, неприятел **2.** унищожён, изстребён, затрит, избит, обезвредён: ~í **lesní škůdci** унищожени, изстребени горски вредители **3.** унищожён, съсипан, опропастен: ~á **úroda** унищожена, съсипана реколта **4.** унищожён, разрушен, съборен, затрит: ~é **město** унищожён, разрушен град **5.** унищожён, разорён, съсипан, опропастен, провален: ~ý **stát** унищожена, разорена, съсипана държава **6.** унищожён, съсипан, опропастен, похабён: ~é **šaty a)** унищожена, съсипана, похабена рокля **б)** унищожени, съсипани, похабени дрехи; ~é **nervy** унищожени, съсипани нерви **7.** унищожён, съсипан, опропастен, провален, разстрѐн, осуетън: ~é **plány, naděje, iluze** унищожени, съсипани, провалени, разстрѐни, осуетъни плановете, надежди, илюзии **8.** унищожён, съсипан, смазан, съкрушен, довършен, свършен: ~ý **člověk** унищожён, съсипан, смазан човек  
**zničit, -ím** *св.* **1.** (со, коho; со, коho čím) унищожя, разгромя, смажа (нещо; някого; нещо, някого с нещо): ~it **nepřítele vojensky** с военна сила унищожя, разгромя, смажа враг, неприятел **2.** (со, коho; со, коho čím) унищожя, изстребля, затрия, избия, обезвредя (нещо, някого; нещо, някого с нещо): ~it **lesní škůdce** унищожя, изстребля горски вредители **3.** (со; со čím; kоти со čím) унищожя, съсипя, опропастя (нещо; на някого нещо): **kroupy ~ily úrodu** градъшка унищожя, съсипа реколтата **4.** (со; со čím; kоти со čím) унищожя, разрушя, съборя, затрия (нещо; нещо с нещо): **město bylo ~eno zemětřesením** градът беше/бил/бил унищожён, разрушен от земетресение **5.** (со, коho; со, коho čím; kоти со čím) унищожя, разоря, съсипя, опропастя, проваля (нещо, някого; нещо, някого с нещо; на някого нещо с нещо): ~it **hospodářsky stát** икономически унищожя, разоря, затрия държава; ~it **podnik finančně konkurencí** с конкуренция финансово унищожя, разоря, съсипя предприятие **6.** (со; со čím; kоти со čím) унищожя, съсипя, опропастя, похабя (нещо; нещо с нещо; на някого нещо с нещо): ~it **si šaty** унищожя, съсипя, похабя **а)** роклята си **б)** дрехите си; ~it **si zdraví pitím** унищожя, съсипя здравето си с пиене, с пиянство **7.** (со; со čím; kоти со čím) унищожя, съсипя,

опропастя, проваля, разстрѐя, осуетя (нещо; нещо с нещо; на някого нещо с нещо): ~it **něčí plány, naděje, iluze** унищожя, съсипя, проваля, разстрѐя, осуетя нечии плановете, нечии надежди, нечии илюзии **8.** (коho – вин.; коho čím) унищожя, съсипя, смажа, съкрушя, довърша, свърша (някого; някого с нещо): **byl tím/z toho úplně ~en** той беше напълно унищожён, съсипан, смазан от това  
**zničit se, -ím se** *св.* (–; čím, jak) (само)унищожя се, разоря се, съсипя се, опропастя се, проваля се (–; с нещо; никак): ~it **se finančně** разоря се, проваля се финансово  
**znít, обикн. третол. zní, 3. мн. zní/znějí** *несв.* **1.** (–; jak) звучи, звъни, звънтъ, ехти, бие; чува се (–; никак): **zvuk, hlas zněl tlumeně** звукът, гласът звучеше, чуваше се приглушено; **zvony znějí** камбаните бият, звучат, чуват се; **slyšet ~ hodiny** чувам звън, бие, удари на часовник; **z hlasu zněla úzkost** в гласа звучеше, прозвучаваше, чуваше се притеснение, безпокойство; в гласа имаше нѐтки на притеснение, на безпокойство; гласът му/й издаваше безпокойство **2.** в съчет. **zní (kоти) v uších** безл. в (нечи) уши звъни, звънтъ; (нечи) уши звънят, звънтят **3.** (–; kde, čím) звучи, ехти, кънтъ, носи се, разнася се (–; някъде; из нещо): **sálem zní potlesk** в залата ехтят, кънтят, разнасят се аплодисменти, ръкопляскания **4.** (čím) оглася се/огласява се, озвучава се (в нещо; от нещо; с нещо); ехти, кънтъ (от нещо): **sál zní potleskem** залата се оглася, ехти от ръкопляскания, от аплодисменти; **hřiště zní křikem dětí** игрището се оглася, кънтъ от детски викове **5.** (jak) гласи, звучи: **tak zní zákon** така гласи законът; **smlouva zněla v tom smyslu, že...** договарят гласеше, че... **6.** (nač; na kolik) възлиза, излиза (на колко); е (за колко): **účet zněl na 570 korun** сметката беше за 570 крѐни, възлизаше на 570 крѐни **7.** (na коho) на (нечие) име е: **na коho zní adresa zásilků?** на чие име е пратката? до кого е адресирана пратката?  
**znivelizovat** [-ну-], **-uji/пазг. -uji** *св.* (со) **1.** изравня, уравни, уеднаква, книж. нивелизирам (нещо); проведя, извърша уравниловка (на нещо): ~ovat **platy** изравня, уеднаква заплати **2.** проведя, извърша уравниловка (в нещо); подлѐжа на уравниловка (нещо): ~ovat **kulturu** подлѐжа културата на уравниловка; проведя уравниловка в културата  
**znormalizovat, -uji/пазг. -uju** *св.* (со) нормализирам, стандартизирам, нормирам, възстановя, оправа (нещо): ~ovat **odborné ná-**

**zvoslóví** кодифицирам специална терминология; **~ovat poměry** нормализирам, възстановя, оправя взаимоотношения

**znorm|ovat, -uji|разг. -uju св. (co)** нормирам (нещо); установя норма, норматив (за нещо, на нещо): **~ovat práci** нормирам труд

**znova, znovu нар.** отново, наново, пак, повторно: **~ přečíst** отново прочета; препрочета; **~ se zeptat** отново, повторно попитам; **~ vydat knihu** отново, наново издам книга; произдам книга; **~ zavolat** отново, пак телефонирам, обади се повторно по телефона; **~ a ~** отново и отново; пак и пак; **~ zopakovat dotaz** отново повторя въпрос

**znovudobyť|í, -í ср.** възвръщане: **~í ztraceného území** възвръщане, повторно превземане на загубена територия; **~í důvěry** възвръщане, възстановяване, повторно спечелване на доверие

**znovunabytí|í, -í ср. книж. публ.** възвръщане, възстановяване, възобновяване: **~í zdraví** възвръщане, възстановяване на здравето; **~í svobody** възвръщане, възобновяване на свободата

**znovunastolení|í, -í ср. книж. публ.** възстановяване, реставрация: **~í panovníka** възстановяване, повторно възкачване на владетел на трона; **~í monarchie** възстановяване, реставрация на монархията

**znovunastudování|í, -í ср. книж. публ.** повторно поставяне, нов прочит, нова постановка: **~í opery** повторно поставяне, нов прочит на опера

**znovunavázání|í, -í ср. книж. публ.** възстановяване, възобновяване: **~í diplomatických styků** възстановяване, възобновяване на дипломатически отношения

**znovuvybud|ovat, -uji|разг. -uju св. (co)** книж. публ. възстановя, възобновя (нещо); повторно, наново построя, изградя, съградя, вдигна (нещо): **~ovat zemětřesením zničené město** наново построя, изградя, възстановя унищожен, разрушен от земетресение град; **~ovat průmysl po válce** възстановя, възобновя, повторно развия промишлеността след война

**znovuzrodit|ít, -ím св. (koho, co)** книж. възродя, обнова (някого, нещо): **~it umění** възродя, обнова изкуството

**znovuzrození|í, -í ср. книж.** възраждане, обноваване: **citové ~í básníka** емоционално възраждане на поет; **~í umění** възраждане, обноваване на изкуството

**znovuzrození|ý, -á, -é книж.** възроден, обновен: **citově ~ý básník** емоционално възроден поет; **~é umění** възродено, обновенно изкуство

**znuděně нар.** отегчено, скучаещо; с израз на досада, на отегчение, на скука: **tvářit se ~** изглеждам отегчен; имам отегчен, скучаещ вид

**znuděnost, -i ж.** отегченост, отегчение: **~ výrazu tváře** отегченост, отегчение в израза на лице

**znuděn|ý, -á, -é** отегчен, скучаещ; пълен, изпълен с досада, с отегчение, със скука: **~á kráska** отегчена, скучаеща красавица; **~ý výraz tváře** отегчено изражение на лице

**znud|ít, -ím св. (koho – вин.; koho čím)** отегча (някого; някого с нещо); доскуча, досадя, дотегна, втръсна, омръзна (на някого; на някого с нещо): **kamarádi ho už ~ili** приятелите му, другарите му вече го отегчиха, досадиха му; **byl ~ěn nečinností** той беше отегчен от бездействие; бездействието му дотегна

**znud|ít se, обикн. третол. -í se св. (komu)** стане отегчителен, скучен, досаден (на някого; за някого); отегчий (някого); доскучае, досади, дотегне, втръсне, омръзне (на някого): **stále stejné hovory se mu ~ily** все дни и същите разговори го отегчиха, доскучаха му

**zob, -u м.** зоб; (зърнена) храна (за птици): **ptačí ~ a)** зоб, (зърнена) храна за птици **б) бот.** птиче гръзде (Ligistrum)

**zobáč|ek, -ku м. умал.** човчица, клюнче: **ptačí ~ek** птича човчица

**zobák, -u м. 1.** клюн, човка: **rovný, zakřivený ~** прав, закривен клюн; **otvírat, zavírat ~** отворя, затворя клюн, човка; **čáp klape ~em** щъркелът трака с клюн **2. нейор.** уста, човка, ~~пошият~~ **дъх** си човката! затвояй си плювалника! **mluví, jak mu ~ narostl** разг. експр. той говори открито, естествено, без превземки; говори така, както си е свикнал, както си му е навик **3. нейор.** нос, муцуна, мутра: **vrazil mu jednu do ~u** той му фрсна един по носа, по муцуната **4. остро-** върха част; нос, връх: **~y lodí** носове и кърми на кораби; **~ krumpáče** връх на кирка; **~y na střevících** върхове на обувки

**zob|at, -u/-ám несв. 1. обикн. третол. -el/-á (co; –)** зоба, кълве (нещо; –) (за птици): **slepice ~ají zrní** кокошките зобат, кълват зърно; **~at někomu z ruky a)** обикн. третол. зоба, кълве от ръката на някого **б) прен.** правя мили очи на някого; лижа нечии подметки; **разг.** докарвам се на някого **2. и zob|at si, -u si/-ám si (–; co; z čeho) прен. експр.** зобам (си), зобкам (си), кълва (си), хапвам (си), похапвам (си) (–; нещо; от нещо): **děti ~aly maliny, jahody** децата си зобаха, похапваха малини, ягоди

**zob|ec, -ce м. 1. често експр.** (голям) клюн; клюнице: **orlí ~ec** орлов клюн **2. зоол.** устен орган на хапещо насекомо **3. островърха част;**

нос, връх: **~ce lodí** носовѣ и кърми на кôраби; **~ec krumpáče** врѣх на кърка; **~ce na střevících** врѣховѣ на обѣвѣки

**zobecně|ý** [s-o-/zo-], **-á, -é** стáнал общ, популярен, общоприѣт; обобщѣн; разпространѣн се, разпространѣн, масов: **~ý postup** общ, популярен, разпространѣн, общоприѣт мѣтôд; **~á melodie** популярна, разпространѣна мелôдия

**zobecně|í** [s-o-/zo-], **-í** *ср.* обобщѣние, обобщáване; *книж.* сумаризáция, генерализáция: **~í pojmu** обобщѣние, обобщáване на понятие

**zobecně|ý** [s-o-/zo-], **-á, -é** обобщѣн; *книж.* сумаризиран, генерализиран: **~ý pojem** обобщѣно понятие

**zobecn|ět** [s-o-/zo-], *обикн. третол. -í, 3. мн. -ějí/-í* *св.* стáне общ, общоприѣт, популярен, масов; разпространѣн се (навсякъде); придобѣе общонарôден харáктер; масовизира се: **nové postupy ~ěly** новите мѣтôди стáнаха общи, популярни, разпространѣни се навсякъде

**zobecn|ít** [s-o-/zo-], **-ím** *св. (со)* обобщá, *книж.* сумаризирам, генерализирам (*нещо*): **~it své zkušenosti** обобщá ôпита си; **~it něčí názory** обобщá, сумаризирам нѣчий вѣзгледи

**zobecn|ovat** [s-o-/zo-], **-uji/разг. -uju** *несв. 1. (со)* обобщáвам, *книж.* сумаризирам, генерализирам (*нещо*): **~ovat pojmy** обобщáвам, генерализирам понятия **2. обикн. третол. -uje** стáва общ, общоприѣт, популярен, масов; разпространява се (навсякъде); придобѣва общонарôден харáктер; масовизира се: **melodie už ~uje** мелôдията вѣче стáва популярна, популяризира се, разпространява се навсякъде

**zobecn|ující|í** [s-o-/zo-], **-í, -í** обобщáващ: **~í činnost mozku** обобщáваща, генерализираща дѣйност на мôзъка

**zob|nout, -nu** *св. 1. обикн. третол. -ne (со; -)* клѣвне, зôбне, лáпне, глѣтне, изядѣ (*нещо*) (*за птици*): **slepice hledá, kde by co ~la** кокôшката търси, глѣда къдѣ каквô да клѣвне; **nemít do čeho ~nout a)** *обикн. третол.* няма каквô да клѣвѣ, да ядѣ (*за птица*) **б) прен. експр. нямам каквô да ям, каквô да си слôжа в устáта **2. обикн. третол. -ne (коho – вин.)** клѣвне, ухáпе с клôн, с чôвка (*някаго*): **slepice ho ~la do prstu** кокôшка го клѣвна по прѣста **3. също и zob|nout si, -nu si (-; со; z čeho) прен. експр.** зôбна (си), клѣвна (си), хáпна (си), похáпна (си) (*-; нещо; от нещо*): **~nout (si) ze všeho (ze všech jídel) trošku** зôбна си, клѣвна, ôпитам от всѣчко (от всѣчки ястия) по мáлко, по мѣничко**

**zobrac|et** [s-o-/zo-], **-ím, 3. мн. -ejí/-í** *св. (со)*

**1. (постепенно и докрай)** обѣрна, преобѣрна, прехвѣрля (*нещо*): **~et seno** обѣрна сенô **2. (постепенно и докрай)** обѣрна, прехвѣрля, прелѣстя (*нещо*): **~et listy v knize** прехвѣрля листá на книга; прелѣстя книга от край до край **3. (постепенно и докрай)** обѣрна, преобѣрна, претърся, претършѣвам (*нещо*): **~et všechny kapsy** обѣрна, претърся всѣчки джôбове; **~et zásuvky** обѣрна, изсипя, претършѣвам всѣчки чáсици

**~ě|í** [s-o-/zo-], **-í** *ср. книж.* (художествено, графично) изображѣние, изображáване, отражѣние, отразяване, представяне, претворяване, превъплѣтяване/превъплѣщáване, пресъздаване; рисѣване, скициране, начертáване: **věrně, umělecké ~í života** вярно, художествено изображѣние, отражѣние, претворяване на живота; **~í krajiny** изображáване, рисѣване на пейзаж; **~í terénu na mapě** изображáване, скициране на терѣн върху кáрта

**zobrazen|ý** [s-o-/zo-], **-á, -é** *книж.* (художествено, графично) изображѣн, изразѣн, претворѣн, превъплѣтѣн, пресъздаден; нарисуван, скициран, начертáн: **věrně, umělecky ~ý život** вярно, художествено изображѣн, отразѣн, претворѣн, пресъздаден живôт; **~á krajina** изображѣн, нарисуван пейзаж; **terén ~ý na mapě** изображѣн, скициран върху кáрта терѣн

**zobraz|ít** [s-o-/zo-], **-ím** *св. (коho, со)* *книж.* (художествено, графично) изображá, възпроизведа, представя, претворя, пресъздам, отразя; нарисувам, скицирам, начертáя (*някаго, нещо*): **věrně, umělecky ~it život** вярно, художествено изображá, отразя, претворя, пресъздам живôта; **~it krajinu** изображá, нарисувам пейзаж; **~it rodinu** изображá, нарисувам семейство; **~it terén na mapě** изображá, скицирам терѣн върху кáрта

**zobraz|ovat** [s-o-/zo-], **-uji/разг. -uju** *несв. (коho, со)* *книж.* (художествено, графично) изображáвам, възпроизвеждам, представям, претворявам, превъплѣтявам, пресъздавам, отразявам (*нещо*); рисѣвам, скицирам, начертáвам (*някаго, нещо*): **socha ~uje dívku** стáтуята изображáва девôйка; **~ovat vývoj postavy v literárním díle** представям, отразявам развитиѣ на герôй в литературно произведѣние

**zocelen|ý** [s-o-/zo-], **-á, -é** *книж. публ.* калѣн, закалѣн; издрѣжлив: **~é tělo** калѣно, закалѣно тѣло; **~á mládež** закалѣна, издрѣжлива млáдеж

**zocel|ít** [s-o-/zo-], **-ím** *св. (коho, со; коho, со čím)* *книж. публ.* каля, закаля, направя издрѣжлив (*някаго, нещо; някого, нещо с нещо*): **~it tělo**

каля, закаля тялото си; **zkušenosti nás ~í** опи-  
тът ще ни калй, ще ни закалы  
**zocel|it se** [s-o-/zo-], **-ím se** св. (–; *čím*) книж.  
публ. каля се, закаля се, укрепна, стана из-  
дръжлив (–; с нецо, чрез нецо, от нецо):  
**mládež se prací ~í** младежта ще се закалы чрез  
трѹд  
**zocel|ovat** [s-o-/zo-], **-uji/разг. -uju** неск. (*koho, co; koho, co čím*) книж. публ. калявам, за-  
калявам; прѹва издръжлив (някого, нецо;  
някого, нецо с нецо): **~ovat mládež pro život**  
калявам, подготвям младежта за живота  
**zocel|ovat se** [s-o-/zo-], **-uji se/разг. -uju se** неск.  
(–; *čím*) книж. публ. калявам се, закалявам  
се, укрѹвам, ставам издръжлив (–; с нецо,  
чрез нецо, от нецо): **zdraví se otužováním**  
**~uje** с каляване здравето укрепва  
**zoctovat|ět** [s-o-/zo-], обикн. третол. **-í, 3. мн.**  
**-ějí/-í** св. вкисне (се); стѹне на оцѹт: **víno ~ělo**  
виното (се) вкисна, стѹна на оцѹт  
**zodpo|vědět, -vím, 3. мн. -vědí** св. **1. (co)** (по-  
степенно и докрай) отговоря, дам отговор(и)  
(на нецо): **~vědět dotazy** отговоря на (всйч-  
ки) въпрѹси; **~vědět korespondenci** отговоря  
на кореспонденция, на всйчки писма; **~vědět**  
**dotazník** попълня анкета; отговоря на въпрѹ-  
си в анкета **2. съцо и zodpo|vědět si, -vím si**  
(*co; co před kým, před čím; zač; co komu*) поема,  
понеса отговорност (за нецо; за нецо пред  
някого, пред нецо); понеса послѹдствия,  
послѹдици (от нецо пред някого, пред  
нецо): **~vědět (si) své jednání** поема, понеса  
отговорност за поведѹнието си, за постѹпките  
си; **~vědět svůj čin před soudem** понеса по-  
слѹдствия от деѹнието си пред съда; **to si ~víš!**  
това няма да ти се размине! ще отговаряш за  
това!  
**zodpo|vědět se, -vím se, 3. мн. -vědí se** св. (*z*  
*čeho; před kým, před čím; zač; komu*) отчетѹ  
се, поема, понеса отговорност (за нецо; за  
нецо пред някого, пред нецо); понеса по-  
слѹдствия, послѹдици (от нецо пред някого,  
пред нецо): **~vědět se ze svého činu** поема  
отговорност, понеса послѹдици за постѹпката  
си, за деѹнието си; **za to se mi ~víš!** това няма  
да ти го простѹ! това няма да ти се размине!  
ще отговаряш за това пред мѹн!  
**zodpovědně** нар. отговорно; с чѹвство за от-  
говорност: **jednat ~** постѹпвам отговорно  
**zodpovědnost, -i ж. 1.** отговорност: **~ za děti**  
отговорност за деца; **~ před národem** отго-  
ворност пред нарѹда; **nést ~** нѹся отговорност;  
**brát na sebe ~** поемам отговорност (върху  
сѹбе си); **zbavit se ~i** освобѹдя се от отго-  
ворност; **volat někoho k ~i** призовавам, при-

канвам някого към отговорност **2.** отговор-  
ност, сериѹзност, надеждност: **~ pracovníka**  
отговорност, сериѹзност на работник, на  
служител **3.** отговорност, важност, значи-  
мост: **~ funkce** отговорност, важност, значи-  
мост на длѹжност  
**zodpověd|ný, -ná, -né 1.** именна форма **zod-  
pověd|en, -na, -no** отговорен; който отговаря,  
нѹси отговорност за нецо: **být ~ný za své**  
**jednání** отговорен съм за постѹпките си; **být**  
**~ný za podřízené** отговорен съм, нѹся отго-  
ворност за подчинѹните си; **rodiče jsou ~ni za**  
**děti** родителите нѹсят отговорност за децѹта  
си **2.** отговорен, сериѹзен, надежден: **je to ~ný**  
**pracovník** това е сериѹзен, отговорен работ-  
ник, служител; **ne~ný činitel** безотговорен, не-  
сериѹзен фѹктор **3.** отговорен, важен, значйм:  
**~ná funkce** отговорна, важна длѹжност; **~né**  
**poslání** отговорна, важна мйсия  
**zodpovídat, -ám** неск. **1. (co)** (постепенно и до-  
край) отговарям, давам отговор(и) (на нецо):  
**~at dotazy** отговарям на (всйчки) въпрѹси  
**2. съцо и zodpovídat si, -ám si** (*co; co před*  
*kým, před čím; zač; co komu*) отговарям, отго-  
ворен съм, поемам, понасям отговорност (за  
нецо; за нецо пред някого, пред нецо); по-  
насям послѹдствия, послѹдици (от нецо пред  
някого, пред нецо): **~at za svůj majetek** от-  
говарям, отговорен съм за имѹществото си  
**zodpovídat se, -ám se** неск. (*z čeho; před kým,*  
*před čím; zač; komu*) отговарям, отчитам се,  
поемам, понасям отговорност (за нецо; за  
нецо пред някого, пред нецо); понасям по-  
слѹдствия, послѹдици (от нецо пред някого,  
пред нецо): **~at se před soudem ze zločinu**  
отговарям пред съда за престѹплѹние  
**zohaven|í** [s-o-/zo-], **-í** ср. обезобразяване,  
загрозяване, разг. омаскаряване, окепазяване:  
**~í obličeje** обезобразяване на лицѹто  
**zohaven|ý** [s-o-/zo-], **-á, -é** обезобразѹен, загро-  
зѹен, разг. омаскарен, окепазѹен: **tvář ~á jizvami**  
обезобразѹено, загрозѹено от бѹлези лицѹ  
**zohav|it** [s-o-/zo-], **-ím** св. (*koho, co; koho, co čím;*  
*komu co čím*) обезобразѹа, загрозя, разг. ома-  
скарѹа, окепазя (някого, нецо; някого, нецо с  
нецо; на някого нецо): **~it si obličeje** обезо-  
бразѹа, загрозя си лицѹто  
**zohav|it se** [s-o-/zo-], **-ím se** св. (–; *čím*) обе-  
образѹа се, загрозя се, разг. омаскаря се,  
окепазя (–; с нецо): **~it se nevhodným oble-**  
**kem** загрозя се с неподходящ костюм  
**zohav|ovat** [s-o-/zo-], **-uji/разг. -uju** неск. (*koho,*  
*co; koho, co čím; komu, co čím*) обезобразявам,  
загрозявам, разг. омаскарявам, окепазявам  
(някого, нецо; някого, нецо с нецо; на ня-



- кого нещо): **~ovat vězně** обезобразявам затворник, затворници
- zohav|ovat se** [s-o-/zo-], **-uji se/разг. -uju se** нескв. (–; *čím*) обезобразявам се, загрозявам се, разг. омаскарявам се, окепазявам се (–; с нещо): **~ovat se nevkusnými šaty** загрозявам се с безвкусна, с грозна рокля
- zohýbat|ý** [s-o-/zo-], **-á, -é** нагънат; огънат, прегънат, извит, изкривен на няколко места: **~ý plech** нагъната ламарина
- zohýbat|at** [s-o-/zo-], **-ám** св. (co) нагъна, огъна, прегъна, извია, изкривя на няколко места (нещо): **~at dráty** на няколко места огъна, извია телове, жици
- zohýbat|at se** [s-o-/zo-], обикн. *третол. -á se* св. нагъне се; огъне се, прегъне се, извие се, изкривя се на няколко места: **hřebík se ~al** гвоздеят, пиричет се огъна, изкривя се на няколко места
- zohyždě|ný, zohyždě|ný** [s-o-/zo-], **-á, -é** обезобразен, загрозен, разг. омаскарен, окепазен: **~á tvář** обезобразено лице
- zohyžd|it** [s-o-/zo-], **-ím** св. (koho, co; *koho, co čím; komu co čím*) обезобразя, загрозя, разг. омаскаря, окепазя (някого, нещо; някого, нещо с нещо; на някого нещо): **nemoc jí ~ila tvář** болестта беше обезобразила/обезобразила лицето ѝ
- zohyžd|it se** [s-o-/zo-], **-ím se** св. (–; *čím*) обезобразя се, загрозя се, разг. омаскаря се, окепазя (–; с нещо): **~it se líčením** обезобразя се, наклепвам се с грим
- zohyžd|ovat, zohyžd|ovat** [s-o-/zo-], **-uji/разг. -uju** нескв. (koho, co; *koho, co čím; komu co čím*) обезобразявам, загрозявам, разг. омаскарявам, окепазявам (някого, нещо; някого, нещо с нещо; на някого нещо): **jizva ji přímo ~ovala** белегът направо я обезобразяваше
- zohyžd|ovat se, zohyžd|ovat se** [s-o-/zo-], **-uji se/разг. -uju se** нескв. (–; *čím*) обезобразявам се, загрозявам се, разг. омаскарявам се, окепазявам се (–; с нещо): **~ovat se líčením** обезобразявам се, наклепвам се с грим
- zohyždě|ný, zohyžd|ovat, zohyžd|ovat se** вж. **zohyždě|ný, zohyžd|ovat, zohyžd|ovat se**
- zón|a, -y** ж. зона, район: **pohraniční, okupační, vojenská ~a** воен. гранична, окупационна, военна зона; **~a volného obchodu** икон. зона за свободна търговия
- zónov|ý, -á, -é** зонален: **~á obrana** спорт. зонална защита
- zoo, zoa** ср. и нескл. ж./ср. зоопарк, зоологическа градина: **pražské ~** пражки зоопарк; **jít do ~do zoa** отивам в зоопарк, в зоологическа градина
- zoolog, -a** м. зоолог
- zoolog|e, -e** ж. зоология
- zoologick|ý, -á, -é** зоологически: **~á zahrada** зоологическа градина
- zootechnick|ý** [-ny-], **-á, -é** зотехнически: **~ý ústav** зотехнически институт
- zootechnick|a** [-ny-], **-y** ж. зотехничка
- zootechnik** [-ny-], **-a** м. зотехник
- zootechnik|a** [-ny-], **-y** ж. зотехника
- zopak|ovat** [s-o-/zo-], **-uji/разг. -uju** св. **1.** (co; *komu co*) повторя, кажа (нещо; на някого нещо) повтórно, отнóво: **~ovat dotaz** повторя, повтórно задам въпрос; **~ovat někomu přimínku** повторя на някого забелёжка; повтórно напра́вя на някого забелёжка; **~ovat (si) v duchu poučku** повторя си наум правило, теорема **2.** също и **zopak|ovat si** [s-o-/zo-], **-uji si/разг. -uju si** (co) повторя (си), преговóра (си) (нещо); напра́вя (си) преговор (на нещо): **~ovat látku z fyziky** преговóра си материал по физика; **~ovat (si) slovíčka** повторя си, преговóра си думи **3.** (co) повтóра, повтórно напра́вя (нещо): **~ovat pokus** повтóра опит, експеримент
- zor|a, -y** ж. остар. книж. **1.** зорá **2.** зорница, денница
- zor|at, -řu/-rám** [s-o-/zo-], разг. **zvo|rat, -řu/-rám** св. **1.** (co; *co čím*) изорá, разорá (нещо): **~rat pole** изорá нива, ниви; **~rat meze** разорá сйнори **2.** по-често **zvo|rat, -řu/-rám** (co) разг. експр. разваля, проваля, оплёскам (нещо): **~rat písemku** оплёскам контролно, писмена работа
- zoráv|at** [s-o-/zo-], **-ám** нескв. (co; *co čím*) изорáвам, разорáвам (нещо): **~at pole** изорáвам нива, ниви; **~at meze** разорáвам сйнори
- zorganiz|ovat** [s-o-/zo- -ny-], **-uji/разг. -uju** св. **1.** (co) организирам, уредя, подготвя (нещо): **~ovat práci** организирам труд, работа; **~ovat výrobu** организирам, подготвя производство; **~ovat přednášky** организирам, уредя лекции; **~ovat soutěž** организирам, подготвя състезание, конкурс, съревнование **2.** (koho, co) организирам, сдружа, обединя (някого, нещо): **~ovat mládež** организирам, обединя младежта; **~ovat důchodce** организирам, сдружа, обединя пенсионери
- zorganiz|ovat se** [s-o-/zo- -ny-], обикн. *третол. -uje se* и мн. **-ujeme se** св. организи́ра се, сдружи се, обедини се; организи́раме се, сдружим се, обединим се: **~ovat se odborově** организи́раме се синдикално, профсъюзно
- zorient|ovat se** [s-o-/zo-], **-uji se/разг. -uju se** св. **1.** (kde) ориентирам се, опра́вя се, не сè загубя, намèря посòката (някъде): **~ovat se v**

**lese** ориентирам се в горà; **~ovat se v cizině** ориентирам се в чужбина **2.** (*v čet*) ориентирам се (*в нещо*), запозная се (*с нещо*); изясня си (*нещо*): **~ovat se v situaci** ориентирам се в ситуация, изясня си ситуация

**zorni|ce, -ce, zorni|čka, -čku ж. анат.** зеница: **zorní oko** зенично око **~žít něco jako ~ci svého oka** пазя нещо като зеницата на окото си

**zorn|ý, -á, -é 1.** обикн. в съчет. **~é pole a)** зрително полє, полезрение **б)** прен. книж. гледна точка, гледище, становище: **~é pole kritiky** гледна точка, становище на критиката; **~ý úhel** ъгъл на зрение; зрителен ъгъл **2.** в съчет. **pod ~ým úhlem (čeho)** като предлог с род. от гледна точка на (*нещо*)

**zosn|ovat [s-o-/zo-], -uji св. (co)** книж. основа, замисля, подготвя, организирам (*нещо*): **~ovat spiknutí** организирам заговор

**zosobněn|í [s-o-/zo-], -í ср.** олицетворение, олицетворяване, персонифициране, персонификация: **~í přírodních sil** олицетворение, персонифициране на природни сили

**zosobněn|ý [s-o-/zo-], -á, -é** олицетворен, персонифициран: **je ~é zdraví** той/тя е олицетворение на здравето

**zosobn|it [s-o-/zo-], -ím св. (co, koho)** олицетворя, персонифицирам (*нещо, някого*): **~it umělecké představy** олицетворя, персонифицирам художествени представи

**zosobň|ovat [s-o-/zo-], -uji/разг. -uju нескв. (co, koho)** олицетворявам, персонифицирам (*нещо, някого*): **~ovat přírodní živly** олицетворявам, персонифицирам природни стихии

**zostouz|et [s-o-/zo-], -ím, 3. мн. -ejí/-í нескв. (koho, co)** позоря, опозорявам, срамя, посрамявам, излагам, *разг.* маскаря, омаскарявам, резиля, орезилявам (*някого, нещо*): **~et něčí jméno před veřejností** опозорявам, посрамявам, орезилявам нечие име публично

**zostra [s-o-/zo-]** нар. остро, рязко, строго: **~odpověďet** отговоря рязко, остро; **~rozkázat** запоядам рязко, строго, с нетърпящ възражения глас

**zostřen|í [s-o-/zo-], -í ср. 1.** укрепване, ожесточаване; *разг.* стягане, затягане: **~í kázně** затягане на дисциплина; налагане на по-строга дисциплина; **~í bojů** ожесточаване на боеве; **~í trestu** затягане на наказание **2.** изостряне, обтягане: **~í mezinárodní situace** изостряне, обтягане на международната обстановка

**zostřen|ý [s-o-/zo-], -á, -é 1.** (стѝнал) по-строг, засилен, подсилен, *разг.* стѝгнат, затѝгнат: **~ý dozor** засилен, строг надзор, контрол; **~á kázeň** затѝгнатата дисциплина; **~ý trest** затѝгнато

наказание **2.** изострен, обтѝгнат: **~á mezinárodní situace** изострена, обтѝгнатата международна обстановка

**zostř|it [s-o-/zo-], -ím св. (co) 1.** направя (*нещо*) по-строг; укрепя, засиля, подсиля, *разг.* стѝгна, затѝгна (*нещо*): **~it bezpečnostní opatření** засиля мѝрки за безопасност; **~it kázeň** затѝгна дисциплина; **~it trest** затѝгна наказание; налѝжа по-строг режим за изтърпяване на наказание **2.** изостря, обтѝгна (*нещо*); предизвиквам изостряне (*на нещо*); създам, предизвиквам напрежение (*в нещо*): **~it mezinárodní situaci** изостря, обтѝгна международната обстановка

**zostř|it se [s-o-/zo-], обикн. третол. -í се св. 1.** стѝне по-строг; укрепне, *разг.* стѝгне се, затѝгне се: **bezpečnostní opatření se ~ila** мѝрките за безопасност стѝнаха по-строги, засилиха се **2.** стѝне изострен, обтѝгнат, напрегнат; изостри се, обтѝгне се: **mezinárodní situace ze ~ila** международната обстановка се изостри, обтѝгна се

**zostř|ovat [s-o-/zo-], -uji/разг. -uju нескв. (co) 1.** правя (*нещо*) по-строг; укрепвам, засилвам, подсилвам, *разг.* стягам, затягам (*нещо*): **~ovat bezpečnostní opatření** правя по-строги, засилвам мѝрки за безопасност; **~ovat kázeň** засилвам, затягам дисциплина; **~ovat trest** затягам наказание; налагам по-строг режим за изтърпяване на наказание **2.** изострям, обтягам (*нещо*); предизвиквам изостряне (*на нещо*); създавам, предизвиквам напрежение (*в нещо*): **~ovat mezinárodní situaci** изострям, обтягам международната обстановка

**zostř|ovat se [s-o-/zo-], обикн. третол. -uje се нескв. 1.** стѝва по-строг; засилва се, подсилва се, *разг.* стяга се, затяга се: **bezpečnostní opatření se ~ovala** мѝрките за безопасност стѝваха по-строги, засилваха се **2.** изостря, обтѝгна (*нещо*); предизвиквам изостряне (*на нещо*); създам, предизвиквам напрежение (*в нещо*): **mezinárodní situace ze ~uje** международната обстановка се изостря, обтяга се

**zostud|it [s-o-/zo-], -ím св. (koho, co)** опозоря, посрамя, излѝжа, *разг.* омаскаря, орезиля (*някого, нещо*): **~it někoho v něčích očích** опозоря, излѝжа, *разг.* орезиля някого в нечие очи

**zostud|it se [s-o-/zo-], -ím се св.** опозоря се, посрамя се, излѝжа се, *разг.* омаскаря се, орезиля се: **~it se před veřejností** опозоря се, излѝжа се публично

**zostuzen|ý [s-o-/zo-], -á, -é** опозорен, посрамен, излѝжил се, *разг.* омаскарен, орезилен: **~á rodina** опозорено, посрамено, орезилено семейство

**zoškliv|ět [s-o-/zo-], -ím, 3. мн. -ějí/-í св.** стѝна

грѝзен, погрознѝя: **vztekem ~ěla v tváři** от ѝд, от ѝрост тѝ (чѝк) погрознѝя в лицѝто, лицѝто ѝ (чѝк) погрознѝя

**zoškliv|it** [s-o-/zo-], **-ím св.** 1. (*koho, co; koho, co čím*) напра́ва грѝзен, загрозѝя, *разг.* омаскаря́, окепазя́ (*някого, неѝцо; някого, неѝцо с неѝцо*): **~it tvář vousy** загрозѝя лицѝ с брада́ 2. (*koho, co; komu co*) напра́ва прѝтѝвен, неприя́тен, га́ден (*някого, неѝцо; на някого неѝцо*); предизви́кам отвращѝние (*у някого към неѝцо*); отвратѝя, отблѝсна, отѝча (*някого от неѝцо*): **~it někomu jídlo** предизви́кам у някого отвращѝние към ѝденето, към храна́та; **~it dětem lež** внуша́ на деца́, възпита́м у деца́ неприя́зън, отвращѝние към лѝжа́та

**zoškliv|it se** [s-o-/zo-], **-ím se св.** (*komu*) ста́на прѝтѝвен, неприя́тен, га́ден (*на някого*); предизви́кам отвращѝние, погнѝса (*у някого*); отвратѝя, отблѝсна, погнѝся (*някого*): **přetvářka se mu ~ila** престру́вката го отврати́, предизви́ка у не́го отвращѝние, погнѝса

**zoškliv|it si** [s-o-/zo-], **-ím si св.** (*koho, co*) отвратѝ се, погнѝся се; ста́не ми гнѝсно, отвратѝтелно, неприя́тно (*от някого, от неѝцо*); (*някой, неѝцо*) ми ста́не прѝтѝвен, неприя́тен, га́ден, предизви́ка у ме́н отвращѝние, погнѝса: **~it si pokrytce** отвратѝ се от лицеме́р; **~it si faleš** отвратѝ се, погнѝся се от неискренности́, от притвѝрството

**zoškliv|ovat** [s-o-/zo-], **-uji/разг.** **-uju неск.** 1. (*koho, co; koho, co čím*) пра́ва грѝзен, загрозѝвам, *разг.* омаскаря́вам, окепазя́вам (*някого, неѝцо; някого, неѝцо с неѝцо*): **vrásky ji ~ovaly** бръчките я загрозѝваха 2. (*koho, co; komu co*) пра́ва прѝтѝвен, неприя́тен, га́ден (*някого, неѝцо; на някого неѝцо*); предизви́квам отвращѝние (*у някого към неѝцо*); отвраща́вам, отблѝсквам, отѝчвам (*някого от неѝцо*): **~ovat někomu kouření** отвраща́вам, отѝчвам някого от пу́шенето; предизви́квам у някого отвращѝние към пу́шенето

**zoškliv|ovat se** [s-o-/zo-], **-uji se/разг.** **-uju se неск.** (*komu*) ста́вам прѝтѝвен, неприя́тен, га́ден (*на някого*); предизви́квам отвращѝние, погнѝса (*у някого*); отвраща́вам, отблѝсквам, погнѝсявам (*някого*): **začalo se jim ~ovat lepošení** от мързелу́ване взѝ да им се га́ди; мързелу́ването им омръзна, пѝсна им

**zotaven|á, -é ж.** почѝвка, ѝдѝх (за възстановяване на здра́вето, на силите); (възстановѝтельна) почѝвка: **jet na ~ou** ѝтѝвам, замина́вам на почѝвка; **být na ~é** на почѝвка съ́м; възстановя́вам здра́вето си; възстановя́вам се; **vrátit se ze ~é** върна се от почѝвка

**zotaven|í, -í ср.** възстановя́ване (на здра́вето, на силите); рекреация: **potřebovat ~í** ѝмам нѝжда от възстановя́ване, от рекреация; ѝмам нѝжда да си почѝна, да се възстановя́

**zotaven|ý, -á, -é** възстановѝл се/възстановѝн, укре́пнал, засѝлил се/засѝлен, подсѝлил се/подсѝлен, попра́вил се/попра́вен, ободрѝл се/ободрѝн, осве́жил се/осве́жен, ѝспѝчил си, *прен.* съживѝл се/съживѝн, жи́внал: **~ý pracovník** възстановѝл се, ѝспѝчил си рабо́тник, служѝтел; **~é nervy** възстановѝни, укре́пали не́рви

**zotav|it, -ím св.** (*koho, co; koho, co čím*) възста́новя, укрепѝя, засѝля, подсѝля, попра́ва, ободрѝя, осве́жа, *прен.* съживѝя (*някого, неѝцо; на някого неѝцо с неѝцо*); възвѝрна, възста́новя (*нечѝи*) сѝли, (*нечѝе*) здра́ве: **pobyt v horách nás ~il** престѝят в планина́та ни възста́нови, ободрѝ ни; **spánkem si ~il nervy** съ́с съ́н то́й възста́нови не́рвите си; съ́нят възста́нови не́рвите му

**zotav|it se, -ím se св.** (–; *čím*) възста́новя се, укре́пна, засѝля се, подсѝля се, попра́ва се, ободрѝ се, осве́жа се, ѝспѝча си, *прен.* съживѝ се, жи́вна (–; *с неѝцо*); възвѝрна, възста́новя сѝлите си, здра́вето си (–; *с неѝцо*): **~it se spánkem** възста́новя се, ободрѝ се съ́с съ́н; **~it se po práci** възста́новя се, възста́новя сѝлите си след ра́бота; **~it se v lázních** възста́новя се, възста́новя сѝлите си, ѝспѝча си в ба́ни, в ба́лнеокуро́рт

**zotav|ovat, -uji/разг.** **-uju неск.** (*koho, co; koho, co čím*) възста́новя́вам, укре́пвам, засѝлвам, подсѝлвам, ободрѝ́вам, осве́жа́вам, *прен.* съживѝ́вам (*някого, неѝцо; на някого неѝцо с неѝцо*); възвѝрща́м, възста́новя́вам (*нечѝи*) сѝли, (*нечѝе*) здра́ве: **pobyt v horách nás ~uje** престѝят в планина́та ни възста́новя́ва, укре́пва ни, възста́новя́ва сѝлите ни

**zotav|ovat se, -uji se/разг.** **-uju se неск.** (–; *čím*) възста́новя́вам се, укре́пвам, засѝлвам се, подсѝлвам се, ободрѝ́вам се, осве́жа́вам се, ѝспѝча́м си, *прен.* съживѝ́вам се, жи́ввам (*с неѝцо*); възвѝрща́м, възста́новя́вам сѝлите си, здра́вето си (–; *с неѝцо*): **~ovat se po práci** възста́новя́вам се, възста́новя́вам сѝлите си след ра́бота

**zotavovn|a, -у ж.** почѝвна ста́нция; санато́риум: **~a pro děti** почѝвна ста́нция, санато́риум за деца́

**zotročen|í** [s-o-/zo-], **-í ср.** порѝбване, зарѝбване, закрепѝстя́ване: **~í národa** порѝбване на наро́д; **~í ducha** порѝбване, закрепѝстя́ване на ду́ха; **~í ženy v domácnosti** зарѝбване, закрепѝстя́ване на жена́та в дома́кинството

**zotročen|ý, -á, -é** поробен, заробен, закрепостен: ~ý **národ** поробен народ; ~ý **duch** поробен, закрепостен дух; ~á **žena** заробена жена  
**zotroč|it** [s-o-/zo-], **-ím** св. (*ko*ho, *co*) поробя, заробя, закрепостя (*някого, нещо*); хвърля (*някого, нещо*) в робство: ~it **národ** поробя, заробя народ  
**zotročitel, zotročovatel, -e** м. поробител: **boj proti ~ům** борба срещу поробители  
**zotročitelsk|ý, zotročovatelsk|ý, -á, -é** който се отнася до поробител; поробителски; поробващ, заробващ, закрепостяващ: ~á **dohoda** заробващ договор  
**zotroč|ovat** [s-o-/zo-], **-uji/разг. -uju** неск. (*ko*ho, *co*) поробвам, заробвам, закрепостявам (*някого, нещо*); хвърлям (*някого, нещо*) в робство: **závist ~uje lidí** прен. завистта заробва хората  
**zotročovatel, zotročovatelský** вж. **zotročitel, zotročitelský**  
**zotročujc|í, -í, -í** поробващ, заробващ, закрепостяващ: ~í **společenský řád** заробващ обществен строй  
**zotv|ír|at** [s-o-/zo-], **-ám** св. (*co*) (едно след друго, последователно и докрай) отворя, наотворя, изпоотворя, изпоразтворя, изпонаотворя (*много неща*): ~at **okna** един след друг отворя, изпоотворя (всички) прозорци; ~at **místnosti** едно след друго отворя, наотворя, изпонаотворя (всички) помещения  
**zoub|ek, -ku** м. умал. **1.** зъбче: **dítěti leze první ~ do úst** мн. пр. зъбче  
**stat, mít něco na ~ek** дадат ми, ймам нещо (вкусно) за хапване; **podívat se někomu, něčemu na ~ek** експр. внимателно разглеждам, проуча някого, нещо; **sáhnout někomu na ~ek** експр. проверя, изпитам, подлжа някого на проверка, на изпитание **2.** назъбена част; зъбче, зъбец: **kolečka do sebe zapadají svými ~ky** зъбците на колелцата влизат едно в друго; ~ky **na okrajích poštovních známek** зъбчета, зъбци по краищата на пощенски марки  
**zoubkován|í, -í** ср. назъбване; назъбена част, зъбчета, зъбци: ~í **na okrajích poštovních známek** зъбчета, зъбци по краищата на пощенски марки  
**zoubkovan|ý, -á, -é** назъбен: ~ý **list** назъбен лист; ~ý **okraj látky** назъбен край, назъбена периферия на плат; ~á **známka** назъбена марка  
**zoufale** нар. **1.** отчаяно, съсипано, безнадежно, обезсърчено, обезверено, обезкуражено; с отчаяние, с безнадеждност, без надежда, без кураж: ~ **bojovat** бия се, боря се отчаяно, безнадежно, обезверено **2.** отчаяно, безутешно, неутешимо; с отчаяние: ~ **naříkat** плача,

нареждам отчаяно, безутешно **3.** отчаяно, безразсъдно, безумно: ~ **odvážný** отчаяно, безразсъдно смел **4. разг. експр.** отчайващо, безумно, страшно, ужасно, адски: **čekat ~ dlouho** чакам отчайващо, адски дълго  
**zoufal|ec, -ce** м. отчаял се човек; отчаян, съсипан, обезверен, обезсърчен човек: **počínat si jako ~ec** държам се, постъпвам като отчаян, като отчаял се човек  
**zoufalost, -i** ж. отчаяние, отчаяност, безнадеждност, обезвереност, обезсърченост  
**zoufalstv|í, -í** ср. отчаяние, безнадеждност, обезвереност, обезсърченост: **dohnat někoho k ~í** доведат, докарам някого до отчаяние; **propadnout ~í** изпадна в отчаяние; **ze ~í si sáhnout na život** от отчаяние посегна на живота си; **zmocnilo se ho ~í** обзе го отчаяние; **být na pokraji ~í** на ръба на отчаянието съм  
**zoufal|ý, -á, -é** **1.** отчаян, съсипан, безнадежен, обезсърчен, обезверен, обезкуражен: ~á **matka** отчаяна, обезверена майка; ~ý **hladem** отчаян от глад; ~ý **ze situace** отчаян, обезсърчен, обезкуражен от ситуация; ~ý **nad neštěstím** отчаян, съсипан от нещастие; **jsem z toho ~ý** това ме отчайва, изпълва ме с отчаяние **2.** изпълнен с отчаяние; отчаян, безутешен, неутешим: ~ý **nárek** отчаян, безутешен плач; отчаяни, безутешни ридания, вопли; ~ý **pohled** изпълнен с отчаяние поглед **3.** отчаян, безразсъден, безумен: ~ý **odpor** отчаяна, безразсъдна съпротива; ~ý **pokus** отчаян, безразсъден, безумен опит; ~é **odhodlání** отчаяна, безразсъдна решителност, решимост **4.** отчаян, отчайващ, безизходен, безнадежен: ~á **situace** отчаяна, безизходна ситуация **5. разг. експр.** отчайващ; въпиющ, безумен, страшен, ужасен, ужасяващ, адски: ~ý **nesmysl** отчайваща, безумна, ужасна глупост, тъпотия, дивотия; ~é **mzdy** отчайващи, отчайващо ниски, мизерни заплати  
**zouf|at (si), -ám (si)** неск. и св. (–; *nad kým, nad čím; z čeho; že...*) отчайвам се/отчая се, отчаян съм, изпълнен съм с отчаяние (–; *от някого, от нещо; че...*); изпаднал съм, изпадам/изпадна, потънал съм, потъвам/потъна в отчаяние, падам/падна духом (–; *заради някого, заради нещо*): **nesmíme nikdy ~ at** никога не бива да се отчайваме, да падаме духом; ~at (si) **nad nezdárným synem** отчаян съм/отчая се от непокосания си син; ~at (si) **nad osudem** отчайвам се/отчаян съм/отчая се от съдбата; ~at (si) **z neštěstí** отчайвам се/отчаян съм от (сполетяло ме) нещастие, от (сполетяла ме) беда; ~al si, že **to nedokáže** той беше отчаян/отчая се, че няма





**zpeněný**, -á, -é **1.** разпёнен, пёнеш се, пенлив: ~á **tekutina** разпёнена, пёнеша се течност; ~é **moře** разпёнено, пёнешо се морё; ~é **víno** пёнешо се, пенливо вино **2.** *готв.* (по)запържен (до получаване на пяна): ~á **cibulka** (по)запържен лук **3.** *хим. строит.* пенообразен, пено-: ~ý **beton** пенобетон **4.** запёнен, покрит с пяна, уморён, изтощён, капнал: ~ý **kůň** покрит с пяна, капнал кон

**zpeněžit**, -ím *св. (со)* превърна, обърна в пари, осребря, реализирам (*нещо*); *разг. продám* (за пари) (*нещо*); *разг. експр.* превърна във финикийски знаци (*нещо*): **dovede všechno ~it** той е способен, може всичко да превърне, да обърне в пари; ~it **vynález** реализирам, обърна в пари, продám изобретение; ~it **své znalosti** реализирам, обърна в пари, продám (за пари) знанията си

**zpeněžitelný**, -á, -é който може да бъде превърнат, обърнат в пари; който може да бъде продаден (за пари), осребрен, реализиран: ~é **věci** предмети, вещи, който могат да бъдат обърнати в пари, да бъдат продадени (за пари)

**zpeněžit**, -ím *св. 1. (со)* разпёня (*нещо*): ~it **tekutinu** разпёня течност **2. (со)** *готв.* запържа (до получаване на пяна) (*нещо*): (**nechat**) ~it **cibulku** запържа лук (до получаване на пяна) **3. (со)** *хим. строит.* разпёня, полъча чрез разпёняване (*нещо*); създам, полъча (*пенообразно, поресто вещество*): ~it **beton** забъркам пенобетон **4. (koho, со)** запёня, изморя, изтощя, накарам да се покрие с пяна (*някого, нещо*): ~it **koně** запёня, изморя кон/конё

**zpeněžit se**, *обикн. третол. -í se св.* разпёни се, запёни се: **voda v potoce se ~ila** водата в потока ~~запёни~~ ~~запёни~~ му кипна; кипна му; той се ядоса, вбеси се

**zpeřený**, -á, -é *бот.* перест: ~ý **list** перест лист/пересто листо

**zpestřený**, -á, -é разнообразен: ~ý **jídelníček** разнообразено меню

**zpestřit**, -ím *св. (koti со; со; со čím)* разнообразя, направа (по-)разнообразно (*нещо на някого, за някого; нещо; нещо с нещо*): ~it **jídelní listek** разнообразя меню; ~it **program** разнообразя програма; ~it **si život** разнообразя си живота; ~it **výklad vtipy** разнообразя, оживя изложение с анекдоти

**zpestřit**, -ím *св. (koti со; со; со čím)* разнообразя, направа (по-)разнообразно (*нещо на някого, за някого; нещо; нещо с нещо*): ~it **jídelní listek** разнообразя меню; ~it **program** разнообразя програма; ~it **si život** разнообразя си живота; ~it **výklad vtipy** разнообразя, оживя изложение с анекдоти

*со čím)* разнообразявам, пръва (по-)разнообразно (*нещо на някого, за някого; нещо; нещо с нещо*): ~ovat **si život** разнообразявам си живота

**zpět** *нар. 1.* обратно, назад (*в пространството*): **vrátit se** ~ върна се обратно; **jízda tam a ~** пътуване, каране дотам и обратно; **ustoupit** ~ отстъпя назад; **poslat zásilku** ~ върна пратка обратно; **dát ~ (při placení)** върна ресто (при плащане); **zůstávat** ~ оставам назад, оставам; ~! назад! **2.** назад (*във времето*): **vracet se ~ do dětství** връщам се назад в детството си, към детството си **3.** обратно, на място, в първоначално състояние: **dát knížku ~ do regálu** върна, слъжа книга обратно на рафт, на мястото ѝ върху рафт; **vzít tah ~ (při hře v šachy)** върна обратно, отменя ход (~~приращ~~) ~~извън~~

вземам си/взема си обратно думата, обещанието; отказвам се/откажа се от думата си, от обещанието си; (**toto opatření znamená**) **krok** ~ (тази мярка представлява) крачка назад, отстъпление

**zpětně** *нар. 1.* обратно, в обратна посока, с обратна сила: **působit** ~ *обикн. третол.* действа обратно **2.** със закъснение; допълнително, (чак) по-късно: **uvědomit si něco** ~ осъзная нещо, дам си сметка за нещо със закъснение, (чак) по-късно

**zpětnost**, -i *ж.* обратност, обратна посока, обратна сила

**zpětný**, -á, -é **1.** обратен; насочен в обратна посока; притежаващ обратна сила: ~ý **pohyb** обратно движение; ~ý **tah v komíně** обратна тяга на комин, връщане (на дим) от комин; ~ý **náraz (vzduchu)** обратен удар (на въздух); ~é **zrcátko** огледало за обратно виждане; ~ý **ventil** *техн.* обратен клапан **2. техн.** обратен, заден: ~ý **chod, běh stroje** *техн.* обратен, заден ход на машина; ~ý **zdvih pístu** *техн.* обратен, заден ход на бутало; ~ý **ráz (pušky)** *техн. воен.* ритане, откат (на пушка); ~á **vazba** обратна връзка **3.** притежаващ обратна сила, валиден със задна дата; *обикн. в съчет. se ~ou platností* с обратна сила, със задна дата: **vyplatit částku se ~ou platností** изплатя сума със задна дата

**zpěv**, -u *м. 1.* пёене: **tichý** ~ тихо пёене; **sólový** ~ солово пёене; **sborový** ~ хорово пёене; **falešný** ~~фалшив~~ ~~фалшив~~ да запёя; **není mi do ~u** не ми е до пёени; не ми е весело; **byla samý** ~ тя всё си пёеше, всё си тананикаше; дай ѝ да пее **2.** пёене (*учебен предмет*): **chodit na ~** ходя на пёене; посещавам часовё по пёене **3.** (птиче и под.)

пёене; (птича *и под.*) пёсен; цвѣртѣж: **slavičí, skřivánčí** ~ пёене, пёсен на слáвей, на чу-чулига; ~ **cvrčků** свѣрене, пёене, пёсен, на шурцѣ, на шурчѣта; **žabí** ~ *шегов. ирон.* жабешки хор; жабешка пёсен, жабешко кря-кане  
**zpěvní** *нар.* напѣвно, мелодично  
**po** ~у *поговорка* човѣк се познава по при-казките; чѣй го каквѣ приказва и ще го раз-берѣш кѣлко стрѹва, щѣ за стѣка е **4.** пёсен, звѣн, приятни звѹци: ~ **zvonů** пёсен, звѣн на камбани; ~ **varhan** пёсен, звѹци на ѳрган **5.** *съ-що и мн.* **zpěv|y, -ů** пёсен, *книж. църк.* песнопѣние: **lidové** ~у народни пѣсни; **církevní** ~у църковни пѣсни, песнопѣния **6.** *също и мн.* **zpěv|y, -ů** *книж.* стихове; пѣсни: **Nerudovy Zpěvy páteční** стихосбѣрка „Пѣтъчни пѣсни“ от Нѣруда **7.** *лит.* част (на по-обемно, на по-обищрно *лит. произведение*): **první** ~ **Máje** пѣрвата част от поѣмата “Май”  
**zpěvák|ý, -á, -é** пѣвчески: ~ý **spolek** (пѣвчески) хор  
**zpěvač|a, -y** *ж.* пѣвица, изпълнителка (на пѣсни): **džezová** ~а джазова пѣвица; **sborová** ~а хористка  
**zpěvák|k, -ka** *м.* пѣвец, изпълнител (на пѣсни): **sólový** ~к солист; **sborový** ~к хорист; **džezový** ~к джазов изпълнител; изпълнител на джаз;  
**populární** ~сѣ естрадни пѣвцѣ, изпълнители  
**zpěvavě** *нар.* напѣвно, мелодично: **mluvit** ~говѣря напѣвно, мелодично  
**zpěvav|ý, -á, -é** **1.** пѣн: ~ý **pták** пѣйна птица **2.** напѣвен, мелодичен: ~ý **hlas** мелодичен, напѣвен глас; ~é **nářečí** мелодичен, напѣвен диалѣкт  
**zpěvně** *нар.* напѣвно, мелодично: **mluvit** ~говѣря напѣвно, мелодично  
**zpevněn|í, -í** *ср.* укрѣпване, заякчаване, *спец.* литификация: ~í **krajnice (vozovky)** *строит.* трансп. укрѣпване на банкѣт (на пѣтно платнѣ)  
**zpevněn|ý, -á, -é** укрѣпен, заякчѣн, *спец.* литифициран: ~á **krajnice (vozovky)** *строит.* трансп. укрѣпен банкѣт (на пѣтно платнѣ)  
**zpevn|ět, обикн. третол. -í, 3. мн. -ějí/-í** *св.* стáне (пѣ-)силен, (пѣ-)здрав, (пѣ-)як; укрѣпне, заякне: **ruka mu** ~ěla ръката му заякна; **hlas jí** ~ěl гласѣт ѝ укрѣпна  
**zpevník, -u** *м.* сбѣрник (с) пѣсни; песнопѣйка: ~**lidových písní** песнопѣйка с народни пѣсни  
**zpevn|í, -í, -í** *рядко* **1.** пѣвчески: ~í **vlohy** пѣвчески залѣжби **2.** пѣсенен, вокален: ~í **čísla programu** вокални номерá, изпълнения в програма  
**zpevn|it, -ím** *св. (со)* **1.** направа (нещо) (пѣ-)силно, (пѣ-)здро́во, (пѣ-)яко; укрепя, заздравя,

заякча, подси́ля, заси́ля: ~it **krajnici vozovky** укрепя банкѣт на пѣтно платнѣ; ~it **obranu** укрепя, подси́ля отбрана, защита; ~it **jednotu** укрепя, заздравя едѣнство **2.** направа (нещо) (пѣ-)твѣрдо, (пѣ-)стро́го, (пѣ-)безкомпро́мисно; затѣгна (нещо): ~it **normu** направа нѣрма пѣ-твѣрда, пѣ-стро́га; затѣгна нѣрма **zpevn|it se, обикн. третол. -í se** *св.* **1.** стáне (пѣ-)силен, (пѣ-)здрав, (пѣ-)як; укрѣпне, заякне: **kosti se mu** ~ily кѣстите му заякнаха **2.** стáне (пѣ-)твѣрд, (пѣ-)стро́г, (пѣ-)безкомпро́мисен; затѣгне се: **kázeň se** ~ila дисциплината стáна пѣ-твѣрда, затѣгна се  
**zpevnost, -i** *ж.* напѣвност, мелодичност  
**zpevn|ovat, -uji/разг. -uju** *несв. (со)* **1.** права (нещо) (пѣ-)силно, (пѣ-)здро́во, (пѣ-)яко; укрепявам/укрѣпвам, заздравявам, заякчавам, подси́лям/подси́лвам, заси́лвам: ~ovat **krajnici vozovky** укрепявам/укрѣпвам банкѣт на пѣтно платнѣ; ~ovat **obranu** укрѣпвам, подси́лям/подси́лвам отбрана, защита; ~ovat **jednotu** укрѣпвам, заздравявам едѣнство **2.** права (нещо) (пѣ-)твѣрдо, (пѣ-)стро́го, (пѣ-)безкомпро́мисно; затя́гам (нещо): ~ovat **normu** права нѣрма пѣ-твѣрда, пѣ-стро́га  
**zpevn|ovat se, обикн. третол. -uje se** *несв.* **1.** ста́ва (пѣ-)силен, (пѣ-)здрав, (пѣ-)як; укрѣпва, заяква, заякча́ва: **kosti se mu** ~ovaly кѣстите му заякваха **2.** ста́ва (пѣ-)твѣрд, (пѣ-)стро́г, (пѣ-)безкомпро́мисен; затя́га се: **kázeň se** ~uje дисциплината ста́ва пѣ-твѣрда, затя́га се  
**zpevn|ý, -á, -é** **1.** пѣн: ~ý **pták** пѣйна птица **2.** напѣвен, мелодичен: ~ý **hlas** мелодичен, напѣвен глас; ~é **nářečí** мелодичен, напѣвен диалѣкт  
**zpevohr|a, -y** *ж.* пиѣса, представлѣние с пѣсни: **lidové** ~у народни пиѣси с пѣсни  
**zpíj|et, -ím, 3. мн. -ejí/-í** *несв. (со)* **1.** (кого – вин.; кого *čít*) (мнѣго) напѣвам (някого; някого с нецо): ~et **někoho vínem** напѣвам някого с ви́нѣ **2.** обикн. третол. -í (кого, со) *прен. книж.* опѣва, опияня́ва, омáйва, замáйва, зашеметя́ва (някого, нецо); завъртя́ва главáта (на някого): ~elo **ji štěstí** опѣваше я, опияня́ваше я щáстие; тѣ бѣше опиянѣна от щáстие  
**zpíj|et se, -ím se, 3. мн. -ejí se/-í se** *несв. (čít; –)* **1.** напѣвам се (мнѣго), *разг. експр.* налѣвам се, нафѣрквам се, натря́скам се, насвѣтквам се, натаралѣя́нквам се (с нецо; –): ~et **se vínem** напѣвам се, насвѣтквам се с ви́нѣ **2.** *прен. книж.* опѣвам се, опияня́вам се, замáйвам се, зашеметя́вам се (от нецо; –): ~et **se úspěchy** опѣвам се, опияня́вам се от успѣхи  
**zpít, zpíj|разг. zpíju** *св.* **1.** (кого – вин.; кого *čít*) (мнѣго) напѣя, *разг. експр.* натря́скам, насвѣткам, натаралѣя́нкам (някого; някого с

*нещо*): **nedat se** ~ не позволя, не сè остава да **мѣя** ♦ **trduběm** ♦ тряскам, насвяткам, натаралянкам някого до козирката **2. обикн. третол. -í (koho, co) прен. книж.** опие, опияни, замѣе (*някого, нещо*); завъртвя главата (*на някого*): **byl zpít štěstím, vítězstvím** той беше опиянен, главозамаян от щастие, от победата

**zpít se, zpiji se** /разг. **zpiju se** св. (*čít*; -) **1.** напия се (много), *разг. експр.* натряскам се, нафиркам се, насвяткам се, натаралянкам се **вещ** ♦ **se do němoty, na mol** напия се, насвиркам се, натряскам се, насвяткам се, натаралянкам се до козирката; ~ **se pod obraz boží** напия се, натряскам се, насвяткам се, натаралянкам се като донски казак **2. прен. книж.** опия се, опияня се, замая се, зашеметя се (*от нещо*; -): ~ **se vítězstvím** опия се, опияня се от победа

**zpítý, -á, -é 1.** (много) пиан, напил се, напът, *разг. експр.* нафиркан, натряскан, насвяткан, **наряна** ♦ **~ý pod obraz boží** пиан, натряскан, насвяткан, натаралянкан като донски казак **2. прен. книж.** пиан, опит, опиянен, омаян, замаян, зашеметен: **byl horkem úplně ~ý** той беше съвсем замаян, съвсем зашеметен от жегата

**zpitoměle** нар. *разг. експр.* оглупяло, затъпяло; глупаво, тъпо; като оглупял, като затъпял; като глупак, като тъпак; *разг.* шашнато, ошашавено, шашардисано; като серсѣм, като бунак; като обуначен, като шашнат, като ошашавен, като шашардисан: **dívat se** ~ гледам като оглупял, като шашнат

**zpitomělý, -á, -é** *разг. експр.* оглупял, затъпял; глупав, тъп; *разг. експр.* обуначен, шашнат, ошашавен, шашардисан: **byl z toho úplně ~ý** той беше съвсем оглупял, съвсем ошашавен от това

**zpitom|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í** св. (-; *z čeho, čím*) *разг. експр.* оглупѣя, затъпѣя; *разг. експр.* обунача се, шашна се, ошашава се, шашардисам се; загубя ума и дѹма (-; *от нещо*): **ze strachu úplně ~ěla** от страх тя направо оглупя, шашардиса се, загуби ума и дѹма

**zpitom|ít, -ím** св. (*koho – вин.; koho čím*) *разг. експр.* побъркам (*някого*); *разг.* взѣма акѣла (*на някого*); *разг. експр.* обунача, шашна, ошашава, шашардисам (*някого*): **ten hluk mě úplně ~í** тоя шум ще ме побърка, ще ме обуначи

**zpitvořen|ý, -á, -é 1.** изкривѣн, разкривѣн (в уродлива, в грѣзна гримаса): ~ý **obličej** изкривѣно (в гримаса) лице **2.** обезобразѣн, уродлив: ~ý **člověk** обезобразѣн човѣк **3.** изо-

пачѣн, *разг. експр.* изкилифѣнчен: ~é **jméno** изопачѣно име

**zpitvoř|ít, -ím** св. **1. (co)** изкривя, разкривя (*нещо*) (в уродлива, в грѣзна гримаса); направа грѣзно, уродливо (*нещо*): ~it **obličej** изкривя (в уродлива гримаса) лице; направа уродлива, грѣзна гримаса **2. (koho – вин.)** обезобразя (*някого*): ~it **někoho k nepoznání** обезобразя някого до неузнаваемост **3. (co)** изопача, *разг. експр.* изкилифѣнча (*нещо*): ~it **něčí jméno** изопача нечие име

**zpitvoř|it se, обикн. третол. -í se** св. изкривя се, разкривя се (в уродлива, в грѣзна гримаса); стѣне грѣзно; придобѣе уродлив вид: **všechno kolem se zkríví a ~í** всичко наоколо ще се изкривя и ще придобѣе уродлив вид

**zpívající, -í, -í 1.** пѣещ (*за човек*): ~í **dívka** пѣеща девѡйка, пѣещо момиче **2.** пѣещ (*за птица*); свирещ (*за птица, за насекомо и под.*): ~í **cikády** свирещи жѣтвѣри/жетвѣри, цикад(к)и **3.** пѣещ, свирещ, звучѣщ, звѣнящ (*за муз. инструмент и под.*): ~í **zvonu** пѣещи, звѣнящи камбѣни; ~í **varhany** пѣещ, свирещ ѡрган **4.** пѣещ, ромонящ, ромолящ (*за вода и под.*): ~í **fontána** пѣещ, ромолящ фонтѣн; ~í **pramen** пѣещ, ромонящ потѡк

**zpívan|á, -é** ж. *църк.* литургия с песнопѣния

**zpívan|ý, -á, -é** кѡйто се провежда с пѣсни или е съпроводѣдан от пѣсни: ~á **mše** *църк.* литургия с песнопѣния

**zpív|at, -ám** нессв. **1.** пѣя (*за човек*): **učit se ~at** ѹча се да пѣя; ~at **si při práci** пѣя (си), докато **рѣмѣсѣ** ♦ **~áplně**

**plic** пѣя сѣлно, висѡко, грѣмогласно, с пѣлно гѣрло; ~á, **jak mu zobák narostl** *разг.* тѡй/тѣ говѡри открито, естѣствено; тѡй/тѣ говѡри такѡ, кѡкто си е свѣкнал, кѡкто си му е навѣик; ~at **podle něčí noty** играя, вѡдя се по свѣркѣта, по гѣйдѣта на някого; слѹшам някого, подчинявам се на някого; **naučíme tě ~at** *разг.* ще те накарѣме да пропѣеш, да си признаѣш; **pak budeš jinak ~at!** дрѹга пѣсен ще запѣеш тогѡва! **slyšet andělíčky ~at** *експр.* ймам, изпитвам сѣлни бѡлки; **když ptáčka lapají, pěkně mu ~ají** *пословица* свѣлям на някого звездѣ от небето; обещавам на някого мѣло и дрѡго (*за да го спечѣля, прѣмамѣ и под.*)

**2. (co; o čem)** пѣя (*нещо, за нещо*); изпълнявам (*нещо*): ~at **píseň, árii** пѣя, изпълнявам пѣсен, **~at ~stejnou (písničku)** пѣя, повтѣрям всѣ същото, всѣ еднѡ и сѣща пѣсен; еднѡ си баба знѣе, еднѡ си бае; ~at **jinou** пѣя, запял съм, запявам дрѹга пѣсен; ~at **někomu litanie** четѡ конско (евѣнгелие) на някого; трѣя сѡл на нечия главѡ; **čít**



**chleba jíš, toho píseň ~ej** пословица който плаща, той поръчва музиката **3.** (–; *kde*) пѣя, певѣцъ съм (–; *някъде*): **~at v opeře** пѣя в ѓпера; ѓперен певѣцъ съм; **~at na estrádě** естраден певѣцъ, изпълнител съм **4.** (*koho, co*) пѣя, изпълнявам (*някаква*) рѡля, ария и под.: **~at Rusalku** пѣя, изпълнявам арията на Русалка **5.** (*co; o čet, o kot*) книж. и поет. възпявам (*нещо, някого*); пѣя (*за нещо, за някого*): **~at o věrně lásce** възпявам вярната любов **6.** говоря напѣвно; ймам напѣвен говор, диалект: **~á jako na Plzeňsku** тѡй/тѡ говори напѣвно като в Пйльзенско **7.** обикн. *третол.* **~á** пѣе (*за птица*); свѣри, цвѣртѣ, цвѣрчѣ (*за птица, за насекомо и под.*): **v zahradě ~á kos** в градината пѣе, свѣри кѡс; **slavík ~á** пѣе славей; **na louce ~ají cikády** в ливадата, на ливадата свѣрят жѣтвѣри/жетвѣри, цикад(к)и ♦ **~á** вѣче го знѣят и кѣчетата; товѡ вѣче го знѣят и малките деца **8.** обикн. *третол.* **~á** експр. пѣе, свѣри, звучѣ, звѣнѣ (*за муз. инструмент и под.*): **housle mu v rukou jen ~ají** му цигѣлката направо пѣе; **zvonu ~ají** звѡнъ ♦ **~á** лѣтанѣ разг. експр. стомахът му свѣреше (от глѡд); червѡта му кѣркаха **zplakat, -áču/книж.** **-áči** св. само в съчет **~á** претърпя загуба, неуспѣх; бѣда излѣган, измѡмен, ошетѣн; разг. експр. смѣтките ми излѣзат крѣви; излѣзе ми през носѡ; излѣзе ми солѣно; вѣрне ми се тѣпкано **zplanět, обикн. третол. -í, 3. мн. -ějí/-í** св. **1.** подивѣе (*за растение*): **hrušeň ~ěla** крѣшата подивѣ **2.** прен. не сѣ развѣе, закѣрнѣе, отслабне, намалѣе (*за талант, за интерес и под.*): **jeho talent ~ěl** талантът му не сѣ развѣ, закѣрнѣ; тѡй си погѣби, прахѡса си таланта **zplesnivělý, -á, -é 1.** плесенѣсал, мухлясал: **~ý chléb** плесенѣсал, мухлясал хлѣб **2.** експр. стар, нѣмошен, изнемошѣл; разг. експр. дѣрт, взѣл-дѡл: **~ý dědek** взѣл-дѡл, нѣмошен дѣдка **zplesnivět, -ím, 3. мн. -ějí/-í** св. **1.** плесенѣсам, мухлясам; покрѣя се с плѣсен, с мѣхъл: **chléb ~ěl** хлѣбът плесенѣса, мухляса **2.** експр. остарѣя, изнемошѣя, разг. експр. одѣртѣя **zplešatělý, -á, -é** оплешивѣл: **~ý muž** оплешивѣл мѣж; **~á hlava** оплешивѣла главѡ **zplešatět, -ím, 3. мн. -ějí/-í** св. оплешивѣя, стѡна плешив: **~ěl v mladém věku** тѡй оплешивѣ ѡще млѡд, ѡще на млѡди години; **hlava mu ~ěla** главѡта му оплешивѣ **zplihle нар. 1.** провѣсноло, увѣсноло; без фѡрма, безфѡрмено, отпѣсноло; разг. като торбѡ: **šaty**

**na ní ~ visely** рѡклята ѣ бѣше провѣснола, отпѣснола; рѡклята ѣ висѣше като торбѡ **2.** експр. оклѡмано; като пребѣт; с подвѣта опѡшка: **~odejít** трѣгна си оклѡмал, с подвѣта опѡшка **zplihlý, -á, -é** провѣснол, увѣснол (без фѡрма); безфѡрмен, отпѣснол; разг. който висѣ като торбѡ: **vlasý deštěm ~é** провѣснола, безфѡрмена от дѣждѡ косѡ; **~ý prapor** провѣсноло, увѣсноло, безфѡрмено знѡме **zplihnout, обикн. третол. -ne** св. (–; *čím*) провѣсно, увѣсно (без фѡрма, безфѡрмен), отпѣсно се, клѡмне (–; *от нещо*): **vlhkem jí ~ly vlasý** от влагѡта косѡта ѣ провѣсна, увѣсна **zplna нар. книж.** изцѣло, напѣлно: **~ se uzdravit** оздравѣя напѣлно **zplnomocněnec, -ce** м. пълномѡщник, упѣлно-мѡщѣно лицѣ, мандатѡр **zplnomocněnkyně, -ě** ж. пълномѡщничка, женѡ-мандатѡр **zplnomocněný, -á, -é** пълномѡщен, упѣлно-мѡщѣн: **mimořádný a ~ý velvyslanec** дипл. извънрѣден и пълномѡщен послѡник; **~ý ministr** пълномѡщен минѣстер; **~ý zástupce** пълномѡщен предствѣтел **zplnomocnit, -ím** св. (*koho – вин. k čemu*) упѣлно-мѡщѣ (*някого за нещо*); дѡм пълномѡщѣ (*на някого за нещо*): **~it někoho k uzavření smlouvy** упѣлно-мѡщѣ някого за склѡчване на дѡговор, да склѡчи дѡговор **zplnomocňovat, -uji/разг. -uju** нессв. (*koho – вин. k čemu*) упѣлно-мѡщѣвам (*някого за нещо*); дѡвам пълномѡщѣ (*на някого за нещо*): **~ovat někoho k podepsání smlouvy** упѣлно-мѡщѣ някого за подпѣсване на дѡговор, да подпѣше дѡговор **zplodit, -ím** св. **1.** (*koho, co*) зачѣна, родѣ, сѣздѡм, народѣ, наплѡдѣ (*някого, нещо*); дѡм живѡт (*на някого, на нещо*): **~it dvě děti** зачѣна, родѣ, сѣздѡм двѣ деца; **~it četné potomstvo** зачѣна, сѣздѡм, народѣ многобрѡйно потѡмство ♦ **~á** грѣшка обикновѣно порѡжда втѡра грѣшка, вѡди до дрѣга грѣшка **2.** (*co*) прен. експр. (с усѣлие, с пѡт на чѣлѡто) сѣздѡм, сѣтворѣ, разг. измѣта (*нещо*): **~it referát** с мнѡго усѣлия сѣтворѣ, напѣша реферѡт, доклѡд **zploštělý, -á, -é 1.** сплѣскан, приплѣскан: **~á hlava** сплѣскана главѡ **2.** прен. книж. опрѡстѣн, вулгаризѣран, опѡшлѣн: **~ý výklad** опрѡстѣно,

вулгаризирано, опошлено обяснение, тълкуване

**zploštění|í, -í** *ср.* сплѣскване: **~í zeměkoule** сплѣскване на зѣмното кълбѡ

**zploštit, -ím** *св. (со)* 1. сплѣскам, приплѣскам (*нещо*): **~it kouli** сплѣскам кълбѡ 2. *прен. книж.* опростя, вулгаризирам, опошля (*нещо*): **~it výklad složité situace** опростя, вулгаризирам тълкуване, обяснение на слѡжна ситуация

**zploštit se, -ím se** *св.* 1. сплѣскам се, приплѣскам се; стана плѡсък: **~ily se jí nohy** ходилата ѝ станаха плѡски, дѡстабан; тя стана дѡстабанлия 2. *обикн. третол. -í прен. книж.* опрости се, вулгаризира се, опошлѣе: **styl se může ~it** стилът може да простѣе, да опошлѣе

**zplošťovat, -uji/разг. -uju** *несв. (со)* 1. сплѣскам, приплѣскам (*нещо*): **~ovat železnou tyč** сплѣскам желѣзен прѣт 2. *прен. книж.* опростявам, вулгаризирам, опошлявам (*нещо*): **~ovat problémy** опростявам, вулгаризирам, опошлявам проблеми

**zplošťovat se, -uji se/разг. -uju se** *несв.* 1. сплѣскам се, приплѣскам се; ставам плѡсък: **vrchol kopce se ~uje** върхът на хѣлма става плѡсък, равен 2. *обикн. третол. -uje se прен. книж.* опростява се, вулгаризира се, опошлява: **ideály se ~ují** идеалите се вулгаризират, опошляват

**zplozen|ý, -á, -é** 1. родѣн, съзѡден; народѣн, наплѡден: **~é děti** съзѡдени, народѣни деца 2. *прен. експр.* (с усилие, с пѡт на чѣлото) съзѡден, сътворѣн: **~ý referát** с много усилия сътворѣн, написан реферат, доклад

**zplundřovat, -uji/разг. -uju** *св. (со)* *експр.* опустошя, съсия, унищожя (*нещо*): **~ovat lesy** опустошя, унищожя горѣ

**zplynit, -ím, zplyňovat I, -uji/разг. -uju** *св.* 1. (*со*) *хим. техн.* полѹча газ чрез изгяряне, чрез карбурация, чрез газификация, чрез превръщане (*на нещо*) в газообразно състояние; газифицирам, карбурирам (*нещо*): **~it palivo, petrolej** газифицирам горива, газ 2. *само zplyňovat* (*кого, со*) рядко изгоря (*някого, нещо*) в газова камера

**zplyňovač, -e** *м. хим. техн.* газификатор; карбуратор

**zplyňování|í, -í** *ср. хим.* газификация, газифициране; карбурация: **podzemní ~í uhlí** минно подземна газификация на вѣглища

**zplyňovat II, -uji/разг. -uju** *несв. (со)* *хим. техн.* получавам газ чрез изгяряне, чрез карбурация, чрез газификация, чрез превръщане (*на нещо*) в газообразно състояние; газифицирам, карбурирам (*нещо*): **~ovat uhlí, dřevo** получавам газ при изгяряне на вѣглища, на дърва

**zpocený, -á, -é** изпотѣн, пѡтен: **~ý člověk** изпотѣн, пѡтен чѡвѣк; **~é tělo, čelo** изпотѣно тѣло, чѣлѡ; **~á košile** пропита с пѡт, просмѹкана от пѡт риза; **je celý ~ý** той е потѣнал в пѡт, цѣлият е в пѡт, много е изпотѣн; *разг.* **вир-вода** е

**zpočátku, z počátku** *нар.* отначало, в началото; първоначално; първо: **~ se na mne zlobil** отначало той ми се сърдеше; **~ byla milá, potom se změnila** най-напред тя бѣше любѣзна, но пѡсле държанието ѝ се промени

**zpod** *предлог с род. (čeho)* изпѡд: **vylézt ~ stolu** измѣкна се, изпѣлзя изпѡд мѡсата; **vyšel ~ mostu** той излѣзе изпѡд мѡста; **vynadala zboží ~ pultu** тя извади, измѣкна стѡка изпѡд тезгяха; **dívat se ~ obočí** глѣдам изпѡд вѣжди

**zpodob(ň)|it, -ím** *св. (кого, со)* *книж.* изобразя, пресъздам художествено (*някого, нещо*); претворя ѡбраза (*на някого, на нещо*): **~it známou osobnost** изобразя, претворя ѡбраза на една извѣстна личност; **~it život a práci lidí** изобразя живѡта и труда на хѡрата; **~it ve filmu životní konflikty** изобразя, претворя във филм житѣйски конфликти

**zpodob(ň)|ovat, -uji/разг. -uju** *несв. (кого, со)* *книж.* изобразявам, пресъздавам, претворявам художествено (*някого, нещо*): **básnický ~ovat minulost** пресъздавам миналото със средствата на поезията

**zpodstatně|ý, -á, -é** *в съчет. ~é přídavné jméno* *език.* субстантивизирано прилагателно ѡме

**zpodstatněn|í, zpodstatňování|í, -í** *ср. език.* субстантивизация, субстантивизиране

**zpoetizovat [-ty-], -uji/разг. -uju** *св. (со)* опоектизирам (*нещо*): **~ovat skutečnost** опоектизирам действителността

**zpohlavk|ovat, -uji/разг. -uju** *св. (кого, со)* (*на*)-шамарѡсам (*някого, нещо*) по главата; удяря шамари (*на някого, на нещо*): **rozčilená žena ~ovala kluka** ядѡсаната жена нашамарѡса момчѣто

**zpohodln|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í** *св.* стана отпѹснат, ленив, бездѣен; отпѹсна се, разленивя се; отдам се на лѣност и бездѣлие; обикна лѣността и бездѣлието; *разг.* рахатясам: **~ěl stářím** старостта го направи ленив и отпѹснат; **tělesně a duševně ~ěla** тя се отпѹсна, разлениви се физически и душѣвно; тя се отдаде на мързел

**zpochybn|it, -ím** *св. (со)* *публ.* поставя под съмнение (*нещо*); оспѡря верността (*на нещо*): **~it dosažené úspěchy** поставя под съмнение постигнатите успѣхи

**zpochybn|ovat, -uji/разг. -uju** *несв. (со)* поставям под съмнение (*нещо*); оспѡрвам верността (*на нещо*): **často ~ovala dosažené výsledky** тя

чѣсто поставяше под съмнѣние постигнатите резултати  
**zpolá** нар. 1. наполовина, до половината, полъ-:  
 ~ **naplněný sud** бѣчва, напълнена наполовина, до половината; **byla ~ svlečená** тя бѣше полъразсъблѣчена; ~ **upečené maso** полъопѣчено месо 2. почти: **je ještě ~ dítě** почти детѣ е, все още е детѣ  
**zpolehoučka, zpolehounka** нар. лѣкичко, полѣкичка; полѣка: ~ **zavírat dveře** лѣкичко, полѣка затвѣрам врата; ~ **se dotkl jejích vlasů** тоѣ лѣкичко, нѣжно докосна косата ѣ  
**zpolíčkovat, -uji/разг. -uju** св. (koho, co) напляскам, плѣсна, зашлевя, (на)шамаросам (някого, нецо); удѣря плеснищи, шамари (на някого, на нецо): **měl chuť ~ovat chlapce za ta slova** идеше му да нашамароса момчѣто за тѣзи думи  
**zpolitizovat [-ty-], -uji/разг. -uju** св. (koho, co) политизирам (някого, нецо): ~**ovat armádu, školu** политизирам армията, училището; **život je dnes zcela ~ován** животът днѣс е съвсѣм политизирам  
**zpolovic(e)** нар. наполовина, до половината, полъ-: **práce je ~ hotova** работата е готова наполовина, работата е полъготова  
**zpomalení, -í** ср. спец. забавяне: ~**í impulzu** забавяне на импулс; ~**í neutronů** забавяне на неутрони  
**zpomalený, -á, -é** забавен, пò-бавен: ~**ý pohyb** забавено движѣние; ~**ý vývoj** забавено, пò-бавно развитиѣ; ~**é filmové záběry** забавени филмови кадри  
**zpomallit, -ím** св. (co) забавя, направа (нецо) пò-бавно; намаля (нецо): ~**it běh stroje** забавя хòд на машина; **autobus ~il a zastavil** автобусът намалѣ (скòрост) и спря; ~**it tempo** забавя, намаля темпо; ~**it krok** забавя крачка  
**zpomallit (se), третол. -í (se)** св. забави се, стàне пò-бавен, намалѣ се: **tempo se ~ilo** темпото се забави, спàдна; **auto ~ilo a zastavilo** колата намалѣ (скòрост) и спря  
**zpmalovač, -e** м. техн. забавител: ~ **polymerace** забавител на полимеризация  
**zpmalovat, -uji/разг. -uju** несв. (co) забавям, бавя, прàва (нецо) пò-бавно; намалявам/намалям (нецо): **vlak ~oval a zastavil** влакът намаляше (хòд) и спираше; ~**ovat oběh obrotových prostředků** икон. забавям движѣние, обращѣние на оборòтни срдѣства  
**zpmalovat (se), третол. -uje (se)** несв. забавя се, стàва пò-бавен, намалява се: **vodní proud se ~oval** течѣниѣто на водата стàваше пò-бавно  
**zponenáhla, рядко zponenáhlu** нар. полѣка, постѣпѣнно, бавно, неусѣтно: ~ **ubývalo světlo**

светлината полѣка, постѣпѣнно намаляваше, гаснеше; ~ **se vynořoval jiný obraz** бавно, неусѣтно изплъваше еднà дрùга картина  
**zpopelav|ět, третол. -í, 3. мн. -ějí/-í** св. поет. посивѣе, изсивѣе; стàне пепеляв, сивкав, сивкаво-пепеляв; придобѣе пепеляв, сивкав, сивкаво-пепеляв цвѣт: **jeho tvář (nemocí) ~ěla** (от болестта) лицѣто му изглѣждаше пепеляво; **vlasý mu stáším ~ěly** косата му бѣше посивяла/посивя от стàрост  
**zpopelnění, -í** ср. кремация, кремѣране; изгàряне в крематориум; подлàгане на кремация: ~**í zesnulého básníka** кремѣране на починал поет  
**zpopeln|it, -ím** св. (koho) кремѣрам, изгоря (някого) в крематориум; подлòжа (някого) на кремация: ~**it zesnulého** кремѣрам покòйник  
**zpopelňovat, -uji/разг. -uju** несв. (koho) кремѣрам, изгàрям (някого) в крематориум; подлòгам (някого) на кремация  
**zpopularizovat, -uji/разг. -uju** св. (co) популяризирам, разпространя ширòко (нецо); направа (нецо) популярно: ~**ovat výsledky vědeckého výzkumu** популяризирам резултати от нау̀чно изслѣждане; **film ~oval jeho písně** филмът направи пѣсните му популярни, популяризира пѣсните му  
**zpopulárn|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í** св. популяризирам се, стàна популярен, придобѣя популярност: **nová melodie brzy ~ěla** новата мелодия скòро стàна популярна  
**zpopulárn|it, -ím** св. (co) рядко популяризирам, разпространя ширòко (нецо); направа (нецо) популярно: ~**it nové výrobní metody** популяризирам, направа популярни нòви мѣтòди на производство  
**zporáž|et, -ím, 3. мн. -ejí/-í** св. (co) изпòсѣбòря, насѣбòря, прекатùря (много неца) еднò след дрùго, постѣпѣнно: ~**et kuželky** сѣбòря, прекатùря кèгли еднà след дрùга; ~**et židle** изпòсѣбòря, насѣбòря столòве; **vítr ~el stromy** вѣтрът (изпо)сѣбòри дървѣтата (еднò след дрùго)  
**zpot|it, -ím** св. 1. (co) овлажнѣя, напòя с пòт (нецо); третол. (нецо) стàне пòтно, стàне влàжно от пòт: ~**ila si halenku při zkoušce** на изпита блùзката ѣ стàна влàжна от пòт 2. (koho, co) накарàм (някого, нецо) да се изпотѣ, да потѣне в пòт: ~**it koně** разпѣня, изпотѣ кòн/конѣ, накарàм кòн/конѣ да потѣне/да потѣнат в пòт  
**zpot|it se, -ím se** св. изпотѣ се, потѣна в пòт, облѣя се в пòт: ~**il se horkem, strachem** тоѣ се изпотѣ от жѣга, от стрàх; **na schůzi se ~ila otázkami** на сѣбрàниѣто въпрòсите я изпотѣха, накарàха я да се облѣе в пòт, да се изпотѣ  
**zповѣď, -di** ж. 1. църк. ѣзповѣд: **být u ~i** на ѣзповѣд сѣм, ѣзповѣждам се 2. прен. експр. ѣз-

повед, признание: **veřejná ~d'** публична изповед; **milostná ~d'** обяснение в любов

**zpovědní, -í, -í** който се отнася до изповед: **~í tajemství** тайна на изповедта

**zpovědnice, -e ж.** 1. изповедальня 2. *рядко книж.* *прен.* изразителка, олицетворение, възплъщение: **Božena Němcová, ~e ženských osudů** Божена Нѐмцова, възплъщението на женската съдба

**zpovědník, -a м.** изповедник, изповядващ свещеник

**zpovídat, -ám нескв. (koho – вин.)** 1. изповядвам (*някого*): **kněz ~á umírajícího** свещеникът изповядва умирация 2. *експр.* настоятелно разпитвам (*някого*): **~ala přítelkyni, kde byla** тя разпитваше приятелката си къде е ходила

**zpovídat se, -ám se нескв. (komu z čeho)** 1. изповядвам се (*на някого, пред някого*); изповядвам (*грехове и под. пред някого*): **~at se knězi z hříchů** изповядвам греховете си на свещеник 2. *експр.* доверявам се, изповядвам се (*за нещо на някого*); споделям (*нещо с някого*): **~ala se sestře** тя разказваше всичко на сестра си, изповядваше се пред сестра си

**zpovzdáli, zpovzdálí, рядко zpovzdálečí нар.** 1. от известно разстояние: **pozorovat utkání** ~ наблюдавам мач от разстояние; **~ zaslehl její hlas** той чу някъде надолу, недалече гласа ѝ 2. *прен.* отстранен, незабележимо, между другото; косвено: **sledovat vývoj** ~ наблюдавам развитие отстранен, без да се намесвам; **zmínit se o něčem jen** ~ спомена за нещо между другото

**zpoza** предлог с род. (*čeho*) *книж. остар.* иззад (*нещо*): **podíval se ~ rohu** той погледна иззад ъгъла

**zpozdlе нар. книж.** глупаво, наивно, безразсъдно

**zpozdlост, -i ж. книж.** глупост, наивност, безразсъдство

**zpozdlý, -á, -é книж.** глупав, найвен, безразсъден (*вследствие на назадничавост, изостаналост и под.*): **nebud' ~ý!** не бъди найвен! не ставай найвен! **vést ~é řeči** водя глупави, неуместни разговори

**zpozdlit, -ím св. (co)** 1. задържа, забавя, отлага (*нещо*): **~it odjezd vlaku** задържа, забавя тръгване на влак 2. *обикн. третол.* **~í** забави, проточи (*нещо*): **nepohoda ~ila polní práce** лошото време проточи полските работи

**zpozdlit se, -ím se св.** 1. закъснѐя, забавя се: **~it se do školy** закъснѐя за училище; **vlak se ~il o deset minut** влакът закъснѐ с десет минути, имаше десет минути закъснение 2. (*s čím; рядко v čem*) забавя се (*с нещо*); изостава (*в нещо, с нещо*): **~it se s odpovědí** забавя се да отго-

воря, с отговора си; **~it se ve svém vývoji** изостава, забавя се в развитието си; **~it se s prací** изостава в работата си, забавя се с работата си

**zpozornět, -ím, 3. мн. -ějí/-í св. книж.** става внимателен; изостря вниманието си; започна да слушам, да гледам *и под.* (*по-*) внимателно; изостря сетивата си; превърна се целият в слух и внимание; *разг.* наостря уши: **zvedl hlavu a ~ěl** той вдигна глава и се превърна целият в слух и внимание

**zpozor|ovat, -uji/разг. -uju св.** 1. (*koho, co*) забележа, съзря, съгледам (*някого, нещо*): **~oval v dále vůz** той съгледа в далечината една каруца; **~ovala na cestě překážku** (та) забеляза, че на пътя има препятствие 2. (*co*) забележа, установя (*нещо; че ...*): **~at svůj omyl** забележа грешката си; забележа, че съм сгрешил; **~al, že zabloudil** той забеляза, той установи, че е обърнал пътя

**zpoždění, -í ср.** 1. закъснение: **vlak měl velké ~í** влакът имаше голямо закъснение; **knihla vyšla se ~ím** книгата излезе със закъснение 2. изоставане, забавяне: **~í ve vývoji** изоставане, забавяне в развитието 3. *електр. техн.* закъснение, закъсняване, задържане: **fázové ~í** фазово закъснение, фазова разлика; **~í vznětu, zážehu** период на задържане на възпламеняването; **amplitudové ~í** амплитудно задържане

**zpožděný, -á, -é** 1. закъснѐл; който се извършва със закъснение: **~ý odjezd vlaku** отпътуване, заминаване на влак със закъснение 2. забавен, задържан, проточен; който се отнася до забавяне, до задържане: **~ý vlak** влак, който има закъснение; **~ý výstřel** *техн. воен.* забавен изстрел; **pohyb rovnoměrně ~ý** *физ.* равномерно закъснително движение

**zpožd'ovač, -e м. техн.** забавител

**zpožd'ovat, -uji/разг. -uju нескв. (co)** 1. задържам, забавям (*нещо*): **deště ~ují setí** дъждовете забавят сеитбата 2. забавям, проточвам (*нещо*)

**zpožd'ovat se, -uji se/разг. -uju se нескв.** 1. закъснявам, забавям се: **~ovat se pravidelně do školy** редовно закъснявам за училище; **hodinky se ~ují** часовникът изостава 2. (*s čím; рядко v čem*) забавям се (*с нещо*); изоставам (*в нещо, с нещо*): **~ovat se s individuální prací** изоставам с индивидуалната си задача

**zpracován|í, -í ср.** 1. обработка, обработване: **~í půdy** обработка на почвата; **literární ~í motivu** литературна обработка на мотив 2. преработка, преработване: **~í sběrných surovin** преработване на вторични суровини; **~í dřeva** дървообработване, дървопреработване; **~í ropy** нефтопреработване 3. *техн.* обработка: **tepelné ~í** термична обработка; **stroje na ~í**



~**vy** нерадостни, зловещи новини 2. информация, съобщения, сведения: **nemít o někom** ~**vy** някой е в неизвестност; не знам нищо, нямам никаква информация за някого; **podle posledních** ~**v** според последните съобщения, според последната информация; **přicházejí k nám** ~**vy z celého světa** ние получаваме информация от цял свят; при нас потъхват съобщения от цял свят; **informační** ~**va** воен. информационно съобщение; сводка; **průzkumová** ~**va** воен. разузнавателна информация 3. обикн. мн. **zprávy**, ~**v** публ. новини, бюлетин; сводка: **večerní** ~**vy rozhlasu** вечерни новини по радиото; **televizní** ~**vy** телевизионни новини; ~**va o počasí, meteorologická** ~**va** бюлетин за времето, метеорологичен бюлетин; **souhrnná** ~**va** бюлетин; **vysílat, šířit** ~**vy** излъчвам, разпространявам новини, информация 4. (писмен) отчет; отчетен доклад: ~**va sjezdu** отчетен доклад на конгрес; ~**va revizní komise** доклад на ревизионна комисия; **podat, poslat někomu** ~**vu o něčem** давам отчет пред някого, отчетъ се на някого, докладвам пред някого за нещо; **sestavit výroční** ~**vu** напиша годишен отчет

**zprávař.** ~**e** м. публ. журналист, който подготвя

и четè новини по рaдиото и телевизията; говорител в рaдиото и телевизията; *жарг.* новинар  
**zprávařk|a, -y** *жс. публ.* журналистка, която подготвя и четè новини по рaдиото и телевизията; говорителка в рaдиото и телевизията; *жарг.* новинарка

**zpraven|ý, -á, -é** осведомен, информиран: **dobře ~ý novinář** добре информиран журналист

**zprávičk|a, -y** *жс. умал. експр.* новинка, съобщение; **nepatrná ~a** незначително съобщение; **nedal o sobě ani nejmenší ~u/y** той никакъв не се обaди; от негo нямаше ни вèст, ни кòст

**zpravidla** *нар.* обикновено; в повечето слyчaи; най-често: **večer se ~ díváme na televizi** вèчep обикновено глèдаме телевизия; **kraj porostlý lesy, ~ borovými** мèстност, покрита с горì, най-често бòрови

**zpravít, -ím** *св. (koho, co o čem) книж.* уведомя, осведомя, информирам (*някого, нещо за нещо*); известя (*нещо на някого, на нещо*): **~it rodinu o nehodě** уведомя семейството за катастрофата; **písemně ~it rodiče o prospěchu žáka** писмено уведомя, информирам родители за успèха на ученик

**zpravodaj, -e** *м.* 1. кореспондент (*на вестник и под.*): **zahraniční ~** чуждестранен кореспондент, *разг.* международник; **zvláštní ~** специален кореспондент, специален прaтеник, *остар. разг.* спèцкòр; **válečný ~** военен кореспондент; **~ Českého rozhlasu** кореспондент на Чèшкото рaдио 2. *прен. експр.* човèк, кòйто пръв узнава и разнася новини: **tetička je živý ~** лèля ми е като телеграфна агèнция, като бийбис, пèрва научава всйчко 3. говорител, прèс-секретар, референт (*на институция и под.*) 4. *в съчет.* **tištěný ~** бюлетин, извèстия (*печатно издание*); **generální ~ o rozpočtu** *икон.* централен бюджетен бюлетин

**zpravodajsk|ý, -á, -é** информационен; кòйто се отнася до печата, до прèсата: **~á kancelář** информационна агèнция; информационно бюрò; агèнция по печата; **světová ~á agentura** светòвна информационна агèнция; светòвна агèнция по печата; **~é oddělení** информационен отдел; отдел по печата; **~ý film** кинохрòника; седмичен кинопрèглед (*на актуални събития*); **~á (tajná) služba** *воен.* шпиòнска, разузнавателна (*тайна*) слyжба

**zpravodajstv|í, -í** *ср. а)* информация, *обикн. мн.* информации; новини, вèсти *б)* информационна, журналистическа дèйност; кореспондентство; новинарство; журналистика: **sportovní ~í a)** спортни вèсти *б)* спортна журналистика, спортно новинарство; **kulturní ~í a)** културни вèсти *б)* културна журналистика; **soudní ~í**

*а)* вèсти, новини от съдà *б)* съдèбна журналистика; **rozhlasové ~í a)** рaдиовèсти, рaдионовини *б)* рaдиожурналистика, рaдионовинарство; **televizní ~í a)** телевизиòнни новини *б)* телевизиòнна журналистика; **válečné ~í a)** новини от фрòнта *б)* военна журналистика  
**zprav|ovat, -uji/разг. -uju** *несв. (koho, co o čem) книж.* уведомявам, осведомявам, информирам (*някого, нещо за нещо*); известявам (*нещо на някого, на нещо*): **~ovat čtenáře o literárních novinkách** информирам читатели за литературни нòвosti; **~ovat úředně** уведомявам служèбно, по служèбен път

**zpraž|it, -ím** *св. (koho – вин.) експр.* поставя (*някого*) на мястото му; смачкам фасòна (*на някого*): **je moc domýšlivý a potřebuje ~it** тòй мнòго се надýва, мнòго се фýка и трябва да бъде поставен на мястото му, да му се смачка фасòнът

**zprivatizován|í [-ty-], -í** *ср.* приватизиране, извèршване на приватизация

**zprivatizovan|ý [-ty-], -á, -é** 1. приватизиран: **~é nemocnice** приватизирани бòлници 2. кòйто е минал на частна прàктика: **~í lékaři** лекари, минали на частна прàктика

**zprivatiz|ovat [-ty-], -uji/разг. -uju** *св. (co)* приватизирам (*нещо*); извèрша приватизация (*на нещо*)

**zprofanovan|ý, -á, -é** профаниран/профанизиран, опoшлèн: **~é ideály** опoшлèни идеали

**zprofan|ovat, -uji/разг. -uju** *св. (co)* профанирам/профанизирам, опoшля (*нещо*): **~ovat vznesený cit** опoшля еднò възвишено чýвство

**zprohýban|ý, -á, -é** нагънат, изкривен (*на мèстà*); измèтнат; изкорубен; деформиран: **~ý plech** нагънатата ламарина; **~é železné pruty** изкривени, измèтнати жèлèзни прýги, жèлèзà; **~ý nábytek** измèтнати мèбели; **~á mříž okna** изкривена, деформирана решётка на прозòрец

**zprohýb|at, -ám** *св. (co)* изпонагъна (*обикн. много неща или едно нещо на много мèста*) еднò след дрýго, постепенно: **~at blatník auta při havárii** нагъна, деформирам кàлник на колà при катастрофа; направя на хармòника кàлник на колà при катастрофа

**zprohýb|at se, обикн. третол. мн. -ají se** *св.* изпонагънат се еднò след дрýго, постепенно (*обикн. за много неща или за едно нещо на много мèста*): **pletací dráty se teplem rukou ~aly** от топлинàта на ръцèте куките за плèтене се огънаха, деформираха се

**zproletariz|ovat, -uji/разг. -uju** *св. (koho, co)* пролетаризирам (*някого, нещо*): **~ovat drobné rolnictvo** пролетаризирам дрèбните сèляни  
**zpronevř|a, -y** *жс.* 1. злоупотрèба; парична,

имуществовна кражба, измама в голям размер: **~a státního majetku** кражба на държавно имущество в голям размер; **~a peněz** парична измама в голям размер; **dopustit se ~y** извърша злоупотреба, злоупотреба с пари; **zatklí ho pro ~u** арестуваха го за злоупотреба; **byl obžalován ze ~y** беше обвинен в злоупотреба **2.** *книж.* изневяра, изневеряване; предателство: **manželská ~a** съпружеска изневяра; **~a ideálů** изневеряване на идеали, предателство спрямо идеали

**zpronevěř[ít, -ím** *св. (со)* присвоя незаконно (*имущество, пари и под.*); злоупотреба (*с имущество, с пари и под.*): **~it svěřené peníze** присвоя поверени пари; **~it státní majetek** присвоя държавно имущество

**zpronevěř[ít se, -ím** *св. (četi)* *книж.* изневеря (*на нещо*); предам (*нещо*): **~it se zásadám** изневеря на принципи, предам принципи

**zpronevěř[ovat, -uji/разг. -uju** *несв. (со)* присвоявам незаконно (*имущество, пари и под.*); злоупотребявам (*с имущество, пари и под.*): **~it svěřené věci** присвоявам поверени предмети

**zpronevěř[ovat se, -uji se/разг. -uju se** *несв. (četi)* *книж.* изневерявам (*на нещо*); предавам (*нещо*): **ne~ujte se svým zásadám!** не изневерявайте на принципите си! не предавайте принципите си!

**zpropadeně I** *нар. експр.* ужасно, адски, страшно, отвратително: **~ složitý výpočet** адски сложно изчисление; **tady ~ táhne** тук страшно дъха, тук става ужасно течение

**zpropadeně II** *междум.* пфу! да опустее (дано)! ех, да му се не види (макар)! по дяволите! *грубо майната му! (за силен яд, гняв и под.): ~, zase ta chřipka!* ех, да му се не види, пак (има, хванах) грип!

**zpropaden[ý, -á, -é** *експр.* ужасен, пустия(т) му: **~ý kluk** ужасно момче; **~á situace** незавидна ситуация, незавидно положение; **~é peníze** пустите му пари

**zprost[ít, -ím** *св. 1. (koho, co čeho)* освободя, избавя (*някого, нещо от нещо*); снѐма (*обвинение и под. от някого, от нещо*): **~it viny** оневиня; **~it slibu** освободя от обещание, от клетва; **~it někoho poplatků** освободя някого от такси; **~it odpovědnosti za škodu** освободя от отговорност за щети; **~it starostí** избавя от грижи; **~it obžaloby** *юрид.* оправда; снѐма обвинение **2. (koho – вин. čeho)** уволня, снѐма (*някого от длъжност и под.*): **~it předsedu funkce** уволня, снѐма председател от поста му; **~it úřadu** уволня, освободя от длъжност

**zprost[ít se, -ím** *св. (čeho)* освободя се (*от*

*нещо*): **~it se nepříjemné úlohy** освободя се от неприятна задача

**zprostřed** *предлог с род. (čeho)* *книж.* **1.** от средата (*на нещо*); от, из (*нещо*); от сред, из сред (*нещо*): **~ lesa se neslo volání o pomoc** от средата на гората идваше вик за помощ, чуваха се виковете за помощ **2.** наред, посред (*нещо*); по средата, в средата (*на нещо*): **nemoc ho vytrhla ~ díla** болестта прекъсна творческата му работа по средата

**zprostředka** *нар.* от средата: **začít vyprávět ~** започвам да разказвам от средата

**zprostředkovací, -í, -í** посреднически, *остар.* комисионерски; който служи за посредничество: **~í kancelář** посредническа кантора, посредническо бюро; **~í činnost** посредническа дейност; **~í poslání** посредническа мисия

**zprostředkovaně** *нар.* непряко

**zprostředkován[í, -í** *ср. (čeho)* посредничество (*при нещо*); опосредстване (*на нещо*): **~í práce** посредничество за (намиране на) работа

**zprostředkovan[ý, -á, -é** **1.** който се извършва чрез посредник, чрез комисионер: **~ý obchod a)** комисионна търговия **б)** сделка чрез посредник **2.** опосредстван, непряк: **~é informace** непряко сведения

**zprostředk[ovat, -uji/разг. -uju** *св. (со; со с kým, komu, mezi kým, mezi čím)* посреднича (*при нещо; да...*), при осъществяване (*на нещо*); посреднича, съдействам (*на някого при нещо; на някого да...*); посреднича, съдействам (*на някого*) при осъществяване (*на нещо*); посреднича (*между много хора, между много предмети за нещо, при нещо, да...*): **~ovat obchod** посреднича при сделка, за сключване на сделка, да се сключи на сделка; комисионер съм при сделка; **~ovat někomu práci** съдействам, посреднича на някого да (си) намери работа; **~ovat někomu styk s někým** съдействам, посреднича на някого да влезе във връзка, да установи контакт с някого; **~ovat sňatky** имам бюро за запознанства, за женитби; **~ovat návštěvu** посреднича за осъществяване на визита; договоря визита; **~ovat spojení** посреднича за установяване на делови контакти

**zprostředkovatel, -e** *м.* посредник, комисионер: **jednat přímo, bez ~e** преговарям направо, без посредник

**zprostředkovatelk[a, -y** *ж.* посредничка, комисионерка

**zprodstředkovateln[á, -y** *ж.* посредническа кантора, посредническо бюро, посредническа служба, посреднически офис; бюро за посредничество: **~a sňatků** бюро за женитби

**zprostředkovatelsk[ý, -á, -é** посреднически, ко-

мисионёрски: **~á kancelář** посрѣдническа кантора, посрѣдническо бюро; бюро за посрѣдничество

**zproštěn|í, -í** *ср. (čeho)* **1.** освобождаване, избавяне (*от нещо*); снемане, опростяване (*на нещо*): **~í povinností** освобождаване от задължения; **~í viny** оневиняване; **~í vojny** освобождаване от военна служба; **~í obžaloby** юрид. снемане на обвинение; оправдаване **2.** уволняване, снемане, освобождаване (*от длъжност и под.*): **~í funkce** снемане от длъжност, от пост; **~í úřadu** освобождаване, уволняване от работа

**zproš|ťovat, -uji/разг. -uju** *несв. 1. (koho, co čeho)* освобождавам, избавям (*някого, нещо от нещо*); снемам (*обвинение и под. от някого, от нещо*); опростявам (*нещо на някого, на нещо*): **~ovat někoho viny** оневинявам някого; **~ovat studenta závazků** освобождавам студент от задължения; **~ovat starostí** избавям от грижи; **~ovat někoho žaloby** юрид. оправдавам някого; снемам обвинение от някого **2. (koho – вин. čeho)** уволнявам, снемам (*някого от длъжност и под.*): **~ovat ministra funkce** уволнявам, снемам министър от поста му; **~ovat úřadu** уволнявам, освобождавам от работа

**zprotiv|it, -ím** *св. (komu koho, co)* отвратя (*някого от някого, от нещо*); предизвикам, събужда отвращение (*у някого от някого, от нещо*): **nakáram (някого) da namrázi (някого, нещо): ~it zákům předmět** отвратя ученици от учебен предмет; **nakáram ученици da namrázят учебен предмет; svými řeči mi ~il celý večer** с приказките си той ми развали, изпоти ми цялата вечер; **~it si přátele** отвратя се от приятелите си

**zprotiv|it se, -ím se** *св. 1. третол. -í se (komu)* опротивее, дотегне, омръзне, дойде до гъша (*на някого*); отвратя (*някого*): **~il se mi celý svět** всичко ми е опротивяло, дотегнало, омръзнало; **~il se jim svou drzostí** беше им дошло до гъша от нахалството му, беше ги отвратил с нахалството си; **~ilo se mu ranní vstávání** беше му дотегнало, дошло до гъша да става рано **2. (komu, čemu)** *книж.* възпротивя се, противопоставя се (*на някого, на нещо*): **~il se otcí** той се възпротиви на баща си, *разг.* спречка се с баща си

**zprotiv|it si, -ím si** *св. (koho, co)* отвратя се (*от някого, от нещо*); намразя (*някого, нещо*): **~it si kamarády** отвратя се от другарите си; **~it si kouření** отвратя се от пушенето; намразя пушенето

**zprudka** *нар. 1.* рязко, отривисто, много силно: **~ otevřít dveře** отворя рязко врата; **~ udeřit do**

**kláves** удара рязко, отривисто (по) клавишите; **~ zahřmělo** внезапно се разнесе много силен, оглушителен гръм **2.** ядосано, рязко, остро, дръпнато, сопнато: **~ se na mne osopil** той ми се сопна ядосано

**zpruh|a, -y** *ж.* рядко пружина: **ocelová ~a v pohovce** стоманена пружина в диван

**zprůměrně|n|í, -í** *ср. спец.* осредняване

**zprůmyslně|n|í, -í** *ср.* индустриализиране, индустриализация: **~í rozvojových zemí** индустриализиране на развиващите се страни

**zprůmysln|it, -ím** *св. (co)* индустриализирам (*нещо*); извърша индустриализация (*на нещо*): **~it zemědělství** индустриализирам селско стопанство

**zprůmysln|ovat, -uji/разг. -uju** *несв. (co)* индустриализирам (*нещо*); извършвам индустриализация (*на нещо*): **~ovat stavebnictví** индустриализирам строителство

**zprůsvitn|ět, третол. -í, 3. мн. -ějí/-í** *св.* стане прозрачен: **tvář jí po nemoci ~ěla** от болестта лицето ѝ се стопи, лицето ѝ светна, лицето ѝ стана прозрачно

**zprůsvitn|ovat, третол. -uje** *несв.* става прозрачен

**zpružina** *вж. pružina*

**zprvu** *нар.* най-напред, първо, първоначално, отначало: **~ mi nechtěl věřit** най-напред, отначало той не искаше да ми повярва; **~ jsem chtěl bydlet na koleji** най-напред, първоначално исках да живея в общежитие

**zprzn|it, -ím** *св. остар. 1. (koho)* обезчестя, изнася (*някого*): **~it pannu** обезчестя девица **2. (co)** *книж.* оскверня, поруга (*храм и под.*) **3. (co)** *книж.* разваля, изкълча, *разг.* окепазя (*нещо*): **~it mateřštinu** профанизирам, принизя родния си език

**zpředmětně|n|í, -í** *ср. книж.* опредметяване, конкретизация, конкретизиране, обективизация, обективизиране

**zpředmětn|it, -ím** *св. (co)* *книж.* опредметя, конкретизирам, обективизирам (*нещо*): **umělecky ~it rodové tradice** конкретизирам художествено, с художествени средства родовите традиции

**zprědu, zepřědu** *нар. 1.* отпред, от(към) предната страна; анфас: **pohyb nohy ~ dozadu** движение на крака отпред назад; **vlasy ~ krátké a vzadu dlouhé** коса отпред къса, а отзад дълга; **~ vypadá stavení jako zámek** от(към) предната страна, отпред постройката изглежда като замък; **fotografovat** ~ снимам, фотографирам анфас **2. книж. остар.** отначало, в началото, най-напред; *остар.* първен: **hned ~ mu o tom řekl** (още) в самото начало той ми каза за това



**zpřeházen|ý, -á, -é** разхвърлян, разбъркан, преобърнат: **~é knihy** разбъркани книги; **~ý byt** разхвърляно, преобърнато жилище; жилище в безпорядък; *разг.* жилище с главата надолу; **mám to v hlavě trochu ~é** *експр.* главата ми е объркана, мислите ми са в безпорядък; объркан съм

**zpřeház|et, -ám**, 3. *мн. -ejí/-í св. (со)* прехвърля, преобърна (*обикн. много неща*): **~ela knihy, ale nic nenašla** тя прехвърли, преобърна книгите една след друга, но не намери нищо; **~et stránky rukopisu** разбъркам страници на ръкопис; **vítr jí ~el vlasy** вятърът разроши, разбърка косата ѝ

**zpřehýb|at, -ám** *св. (со)* едно след друго, постепенно изпонагъна, изпопрегъна, изпопревия (*много неща или едно нещо на много места*): **~at papír** нагъна хартия няколко пъти, на няколко места; **~at pletací dráty** нагъна, деформирам куки за плетене

**zpřeláman|ý, -á, -é** изпочупен, изпоначупен: **být jako ~ý (po námaze)** като разглобен съм (след тежка работа)

**zpřelám|at, -u/-ám** *св. (со)* изпочупя, изпоначупя (*нещо*): **vichr ~al strom, větve** вятърът изпочупи дървото, клоните; **~u ti (všechny) kosti!** *експр.* ще те наредя аз тебе! ще ти дам да разбереш!

**zpřeráz|et, -ím**, 3. *мн. -ejí/-í св. (со)* изпочупя, изпоначупя (*нещо*): **vítr ~el větve** вятърът изпочупи клоните; **~ím ti kosti!** *експр.* ще ти счупя главата!

**zpřesněn|í, -í** *ср.* уточнение, уточняване, прецизиране: **~í plánu** уточняване на план; **~í rozměrů** уточняване на размери

**zpřesn|it, -ím** *св. (со)* уточня, прецизирам (*нещо*): **~it otázku** прецизирам въпрос; **v podniku ~ili normy** в завода уточниха нормите

**zpřesn|it se, третол. -í se** *св.* уточни се, прецизира се: **jeho myšlení se ~ilo** мисленето му се издистри, прецизира се

**zpřesň|ovat, -uji/разг. -uju** *несв. (со)* уточнявам, прецизирам (*нещо*): **~ovat plány** уточнявам плановете

**zpřesň|ovat se, третол. -uje se** *несв.* уточнява се, прецизира се

**zpřetrh|at, -ám** *св. (со)* 1. едно след друго, постепенно изпокъсам, изпоразкъсам (*много неща или едно нещо на много места*): **~at provaz(y)** изпонакъсам, разкъсам, изпоразкъсам въжето(та); **~at pouta** *прен.* разкъсам окови 2. *прен.* скъсам, прекъсна (*отношения и под.*): **~at příbuzenské vztahy** прекъсна роднински връзки, отношения

**zpřetrh|at se, третол. -á se** *св.* изпонакъса се,

изпоразкъса се: **šňůra se ~ala** шнурът се (изпо)разкъса

**zpřevrac|et, -ím**, 3. *мн. -ejí/-í св. (со)* 1. едно след друго, постепенно изпообърна, наобърна, преобърна (*нещо*): **~et hlínu** наобърна пръст, глина; **~et naložené vozy** преобърна натоварени вагони 2. (на)разхвърля, (на)обърна, преобърна (*обикн. много неща*): **děti ~ely všechno v domě** децата преобърнаха цялата къща; **~el celou hromadu knih** той преобърна, прехвърли цялата купчина книги

**zpřič|it se, третол. -í se** *св. 1. (кому)* опротивее, дойде до гъша (*на някого*): **inteligenci se ~ila nadvláda žurnalistiky** хегемонията на журналистиката беше дошла до гъша, беше опротивяла на интелигенцията 2. (*о со*) препречи (*нещо*); застане напреки (*на нещо*): **v krku se mi ~ila kůstka** в гърлото ми заседна костичка

**zpřídavně|ý, -á, -é** *език.* адективизиран: **~ý přechodník** адективизирано причастие

**zpřijemn|it, -ím** *св. (кому со)* направя (*нещо*) (пò-)приятно (*за някого*): **~it si život** направя живота си пò-приятен; доставя си радост в живота; разнообразя си живота; **~it rodičům stáří** сгреща, стопля старостта на родителите си **zpřijemň|ovat, -uji/разг. -uju** *несв. (кому со)* правя (*нещо*) (пò-)приятно (*за някого*): **malování mu ~ovalo stáří** рисуването правеше старостта му пò-поносима; **~ovala si život psaním dopisů** тя разнообразяваше живота си, правеше живота си пò-приятен с писане на писма

**zpříkra** *нар.* грубо, остро, рязко, неучтиво: **~ se na ni osopil** той грубо ѝ се сопна

**zpříma** *нар.* 1. изправено, право: **stát, sedět ~** стоя, седя изправен; **přes svůj věk se držel ~** въпреки възрастта стойката му беше изправена; въпреки възрастта той не беше прегърбен; **~ nosit hlavu** ходя с вдигната глава, изправено; **jít životem ~** *прен.* не правя компромиси; вървя непоколебимо, твърдо, според собствените си разбирания към целта си (в живота) 2. право, направо, директно: **dívat se někomu ~ do očí** гледам някого право в очите 3. прямо, откровено, направо: **jednat ~ a** действам, постъпвам прямо б) действам директно, без заобикалки; **řekl mu to ~** той му го каза в упор

**zpřísň|ět, третол. -í**, 3. *мн. -ějí/-í св.* стана (пò-)строг; придобие (пò-)строг израз, тон и под.; издистри се: **otcův hlas ~ěl** гласът на бащата стана пò-строг; **rysy obličejе ~ěly** чертите на лицето придобиха строг израз, издистриха се **zpřísň|it, -ím** *св. (со)* засиля, повиша (*контрол, изисквания и под.*); направя пò-строг (*кон-*

*трол, изисквания и под.): ~it dozor ve vězení* заси́ла надзѝр, контро́л в затво́р; *~it podmínky* напра́ва по-стро́ги усло́вия (*за конкурс и под.*); пови́ша изы́сквания; *~it výběr uchazečů o místo* прове́да по-стро́г подбо́р на канди́дати за ра́бота, *разг.* сло́жа голя́мата це́дка пред канди́дати за ра́бота

**zpříšňovat, -uji/разг. -uju** *несв. (со)* заси́лвам, пови́шавам (*контро́л, изисквания и под.*); пра́ва по-стро́г (*контро́л, изисквания и под.*): **ve škole každým rokem ~ovali požadavky** вся́ка го́дина изы́скванията в учи́лище ста́ваха (всѝ) по-стро́ги; **ve vězení ~ovali dozor** надзѝръ, контро́лът в затво́ра се заси́лваше, пови́шаваше се; **brýle ~ují výraz očí** очила́та прида́ват по-стро́го израже́ние на очите

**zpřístupnit, -ím** *св. 1. (komu co)* да́м (*на някого*) до́стъп (*до нещо*), възмо́жност (*за нещо*); напра́ва (*нещо*) до́стъпно (*за някого*): **~it sbírky muzea** да́м до́стъп до музѝйни колеќции, отво́ря музѝйни колеќции (*за посетители*); **~it vzdělání širokým vrstvám** да́м до́стъп на ши́роките сло́ве (от насе́лението) до образо́ванието; да́м възмо́жност на ши́роките сло́ве (от насе́лението) да́м у́чат **2. (co čím)** разясня́ (*нещо чрез нещо*); напра́ва (*нещо*) по-до́стъпно, по-разби́раемо (*чрез нещо*): **~it odborný výklad příklady** разясня́ на́учно изложе́ние с при́мери; напра́ва на́учно изложе́ние по-разби́раемо с при́мери

**zpřístupňovat, -uji/разг. -uju** *несв. 1. (komu co)* да́вам (*на някого*) до́стъп (*до нещо*), възмо́жност (*за нещо*); пра́ва (*нещо*) до́стъпно (*за някого*): **~ovat park, historické památky** да́вам до́стъп до па́рк, до исто́рически па́метници; пра́ва па́рк, исто́рически па́метници до́стъпни (*за посетители*) **2. (co čím)** разясня́вам (*нещо чрез нещо*); пра́ва (*нещо*) по-до́стъпно, по-разби́раемо (*чрез нещо*)

**zpřítomnit, -ím** *св. (co, koho; komu co, koho)* кни́ж. припо́мня (*на някого нещо, някого*); вѝрна (*някого към нещо, към някого*); създа́м, предизви́кам (*у някого*) жи́ва, изрази́телна предста́ва (*за нещо, за някого не от настоя́щето*): **~it někomu minulost filmem** вѝрна ня́кого към ми́налото чрез фи́лм, припо́мня на ня́кого ми́налото чрез фи́лм; **~it si dojmy z cest** вѝрна се към впечатле́нията си от пътува́нията

**zpřítomňovat, -uji/разг. -uju** *несв. (komu, co)* кни́ж. припо́мням (*на някого нещо, някого*); вѝрщам (*някого към нещо, към някого*); създа́вам, предизви́квам (*у някого*) жи́ва, изрази́телна предста́ва (*за нещо, за някого не от настоя́щето*): **~ovala si mládí** тя се вѝрщаше

към младо́стта си, припо́мняше си младо́стта, жи́во си предста́вяше младо́стта

**zpuchlý, -á, -é** *рядко* подпѝхнал, оте́къл: **~á tvář** подпѝхнало ли́це

**zpuchnout, третол. -ne** *св. рядко* подпѝхне, оте́че: **nohy mu ~ly** крака́та му оте́коха; **pítím ~l ve tváři** ли́цето му подпѝхна от пи́енето

**zpuchřelý, -á, -é** **1.** изгни́л, изтля́л, *разг.* разка́пан: **~ý trám** изгни́ла гре́да; **~á podlaha** изгни́л под; **tělo ~é v hrobě** изгни́ло в грѝба тя́ло; **~ý mládenec** *експр.* превта́сал ерге́н **2. експр. отжи́вял; *разг.* разка́пан, ска́пан: **bojoval proti ~ým pořádkům** то́й се бо́реше сре́щу отжи́вѝлиците**

**zpuchřet, -ím, 3. мн. -ejí/-í** *св. 1. третол. -í* изгни́е, изтле́е, разка́пе се: **krov ~el** гре́доре́дът на по́крива изгни́ **2. експр. прен.** разка́пя се, ска́пя се: **podívej se, jak jsi ~el!** я се ви́ж как си се разка́пал!

**způli** *нар.* напо́лови́на: **jsem už ~ hotov** го́тов съ́м напо́лови́на

**zupně** *нар.* надме́нно, висо́комѝрно, безо́чливо, арога́нтно, наха́лно; те́жка̀рски, от висо́ко: **mluvit, jednat ~** говѝря, постѝпвам надме́нно, безо́чливо

**zupnost, -i** *ж.* надме́нност, висо́комѝрие, безо́чливост, предизви́кателност, арога́нтност, наха́лство: **jeho ~ byla konečně ztrestána** най-накра́я безо́чието му бе́ше нака́зано; **~ mladých dráždila starší lidi** надме́нността, арога́нтността на мла́дите дра́знеше, предизви́кваше вѝзра́стните хо́ра

**zupný, -á, -é** **1.** надме́нен, висо́комѝрен, безо́члив, арога́nten, предизви́кателен, наха́лен: **~ý vítěz** надме́нен побе́дител; **~ý tyran** висо́комѝрен тира́нин; **~ý smích** безо́члив, арога́nten сме́х; **~é vystupování** безо́чливо, предизви́кателно, наха́лно дѝржа́ние **2. в съ́чет. ~é statky** *истор. юрид.* свобо́дни импе́ния (*през Средновековието*)

**způsob, -u** *м. 1.* на́чин: **nový ~ výroby** но́в на́чин на произво́дство; **zvláštní ~ vyjadřování** осѝбен, специ́фичен на́чин на изрази́ване; **~ provedení skladby** на́чин на изпѝлне́ние на компози́ция; **~ úpravy jídla** на́чин на приго́твяне на храна́; **~ života** сти́л, на́чин на жи́вѝт; **~ chůze** вѝрвѝж, похо́дка; **~ myšlení** на́чин на ми́слене; **~ jednání s lidmi** на́чин на общѝване с хо́рата; **~ použití** на́чин на употре́ба; **jakým ~em?** по какѝв на́чин? **tímto ~em** по такѝв на́чин, е́то така́; **dvojím ~em** по два́ на́чина; **jiným ~em** по дру́г, по разли́чен на́чин; **různými ~y** разли́чно, по разли́чни на́чини; **takovým ~em** по такѝв на́чин, така́; **všemi ~y** вся́как, вся́чески; **výrobní ~ otrokářský, feudální, kapitalisti-**

**cký, socialistický** робовладѣлчески, феодален, капиталистически, социалистически начин на производство; **~ placení** начин, форма на плащане; **~ těžby, dobývání** минно система на експлоатация; начин на добиване, на получаване; **volný ~ (plavání)** спорт. (плуване) в свободен стил; **přísluvně určení ~u** език. обстоятелствостъпън **svém ~u (ho má rád)** (обича го) по свѣму; **na žádný ~ (to nedovolím)** в никакъв слѹчай (няма да допусна това); **na každý ~ (se ozvu)** (ще се обадя) на всяка цена, непременно, във всички слѹчай; **svým ~em (je to malíř)** в извѣстен смисъл (той е художник); **na ~ (čeho)** по подобие на; катѡ 2. обикн. мн. **způsob|y, -ů** маниѣри, навици; (добро) държаніе: **jemné, vybrané ~y** фйни, изискани маниѣри; **mít divné ~y** евфем. невъзпитан съм; **znát ~y** възпитан съм, ймам добри маниѣри, добро държаніе; **to jsou ~y!** щѡ за поведѣние! щѡ за държаніе! 3. в съчет. **~ slovesný** език. наклонѣние: **~ oznamovací** извѣйтелно наклонѣние; индикатив; **~ rozkazovací** повелително наклонѣние; императив; **~ podmiňovací** услѡвно наклонѣние; кондиционал 4. в съчет. **na ~/po ~u (čeho)** като предлог с род. по подобие (на нещѡ); подобно (на нещѡ); катѡ (нещѡ): **králík upravený na ~ zvěřiny** домашен заек, приготвен като дивеч; **dítě se vyjadřuje po ~u starších** детѣто се изразява подобно на възрастните 5. техн. режим, начин, мѣтод: **~ zavádění** режим на зарѣждане, на въвеждане; **~ zpracování** режим на обработка; **kontaktní ~** контактен мѣтод; **~ provozu** режим на работа

**způsob|a, -y** ж. истор. рел. в съчет. **přijímat pod obojí ~ou** причѣствам се с наѡфора и винѡ; **přijímat pod jednou ~ou** причѣствам се с наѡфора

**způsobilost, -i** ж. 1. квалификация, способност: **pracovní ~** трудоспособност; **odborná ~** професионална квалификация; специалност 2. спец. гѡдност, пригѡдност, способност: **vojenská ~** гѡдност за воѣнна слѹжба; **technická ~ vozidla** техническа гѡдност на превѡзно срдѣство; **~ k právním úkonům** юрид. (юридическа) дееспособност, правоспособност; **letová ~** авиац. летателна гѡдност

**způsob|lý, -á, -é** гѡден, пригѡден, способен: **hoch ~ý k studiu** момчѣ, гѡдно за слѣдване; **mladík ~ý pro lehčí práce** младѣж, гѡден за пѡ-лека работа; **byt ~ý k obývání** обитѣемо, гѡдно за живеѣне, за обитѣване жилище; **lidské oko není ~é vidět příliš malé předměty** чѡвѣшкѡ окѡ не ѣ пригѡдѣно, не ѣ в състояние да вижда твѣрде малки предмѣти; **lod' ~á, aby**

**unesla velký náklad** кѡраб с голяма товароподѣмност; кѡраб, гѡден да поѣме голямо натоварване, да вѡзи голям товѡр; **je ~ý postoupit do vyšší třídy** гѡден е да премине в пѡ-гѡрен клѡс; **~ý k práci** трудоспособен; гѡден за работа; **~ý k právním úkonům** юрид. дееспособен, правоспособен

**způsob|it, -ím** св. (co; komu co) причиня, създѡм (нещѡ; нещѡ на някого) предизвикѡм (нещѡ); доведѡ (до нещѡ): **~it rodičům radost** зарадѡвам родителите си; **~it zmatek** предизвикѡм обѣркване, пѡника; **~it smrt** причиня смѣрт; **~it škodu** причиня щѣтѣ; **~it poplach** предизвикѡм трѣвѡга; **~it si zranění** нараня се; **tvůj zásah ~il, že jsem to místo dostal** благодарѣние на твѡята намѣса полѹчих това мѣсто, тѡзи работа; **dcera jí ~ila radost** дѣщеря ѣ я зарадѡва, достѡви ѣ радѡст; **zpráva mu ~ila velkou bolest** новинѡта мнѡго го натѣжи, причини му голяма мѣка; **jeho chování ~ilo obrat v poměrech** държаніето му доведѣ до обрѡт в ситуѡцията, промени положѣнието; **její slova ~ila třenice** дѹмите ѣ породиха свѡди, тѣркания, дрязги; **~it porážku** доведѡ до поражѣние; **~it skandál** предизвикѡм скандал; **~it nepříjemnosti** създѡм неприятности; **bylo to ~eno tím, že ...** това се дължѣше на това, че ...; това бѣше предизвикѡно **mnoho zlé krve** това събѹди мнѡго неприязн; това причини мнѡго дрязги, пося сѣмето на раздѡра; това бѣше ябълката на раздѡра

**způsobně** нар. (благо)прилично, (благо)възпитано, *остар.* пристѡйно: **jíst, chovat se ~** ям, държѡ се прилично, възпитано; **šel, krácel ~** тѡй вървѣше, крачѣше пристѡйно

**způsobnost, -i** ж. (благо)приличіе, (благо)възпитаност, *остар.* (благо)пристѡйност; добро възпитѡние: **vynikal svou ~í** тѡй се отличѡваше, прѡвѣше впечатлѣние с възпитѡнието си

**způsob|ný, -á, -é** (благо)приличен, (благо)възпитан, *остар.* пристѡен: **~ý žák** възпитан ученик; **~é chování** прилично, пристѡйно държаніе

**způsob|ovat, -uji/разг. -uju** несв. (co; komu co) причинявам, създѡвам (нещѡ; нещѡ на някого); предизвикѡм (нещѡ); доведѡм (до нещѡ): **~ovat škody** причинявам щѣтѣ; **~ovat skandály** предизвикѡм скандалѣ; **~ovat nepříjemnosti** създѡвам неприятности; **~ovat třenice** предизвикѡм дрязги, кѡраници

**způsobov|ý, -á, -é** език. модѡлен: **~á příslověčná věta** подчинѣно модѡлно изрѣчѣние; подчинѣно обстоятелствѣно изрѣчѣние за начин; **~á slovesa** модѡлни глагѡли

**zpustlík, -a** м. пейѡр. пройдѡха, нехранѣмайко, непокѡпсаник, хайманѡ, хѡйта, бездѣлник;

пропаднал, дегенерирал тип; *експр.* боклук: **napravít ~a je beznadějná věc** да вкараш в пътя един нехранимайко е безнадеждна работа  
**zpustlost, -i ж.** 1. запуснатост, занемареност, изоставеност: ~ **domu byla zřejmá** занемареността на къщата беше очевидна; ~ **zahrady ho zarmoutila** запуснатостта на градината го натъжи 2. пропадналост, безнравственост, поквара, разгълност: **dnešní ~ města nemá obdoby** днешната поквара на града няма равна на себе си

**zpustl|ý, -á, -é 1.** запуснат, занемарен, изоставен: ~**á zahrada** изоставена, запусната градина; ~**ý zevnějšek** запусната, неподдържана външност 2. пропаднал, безнравствен, запуснат, покварен, разгълнен: ~**ý opilec** непоправим пияница; ~**é mravy** разпуснати нрави; **vést ~ý život** живея безнравствено, вода разгълнен живот

**zpust|nout, -nu св. 1.** *третол.* -**ne** опустее, обезлюди се, изпразни се: **ulice v noci ~ly** през нощта улиците опустяха, обезлюдиха се; **náměstí rázem ~lo** площадът изведнъж опустя, изпразни се 2. *третол.* -**ne** западне, занемари се, овехтее: **hrad časem ~l** с времето крепостта западна, започна да се руши 3. пропадна, тръгна по лош път, *разг.* развали се: **mládež bez výchovy ~ne** без възпитание младежта пропада, тръгва по лош път

**zpuštěn|ý, -á, -é** опустошен, разорен: **země ~á válkou** опустошена от войната страна

**zpuště|it, -ím св. (co)** опустоша, разоря, унищожа (*нещо*): **nálet ~il město** въздушното нападение изравни града със земята, унищожи града; **vichřice ~ila lesy** бурята унищожи горите

**zpych|nout, zpých|nout, разг. zpejch|nout, -nu св. 1.** *рядко* възгордее се 2. *третол.* -**ne разг.** набъбне, шупне: **mléko brzy ~lo** млякото скоро кипна

**zpyšn|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í св.** възгордее се, започна да важнича: ~**ět úspěchem** възгордее се от успех

**zpytavě нар. книж.** изпитателно: ~ **se dívat, pozorovat** гледам, наблюдавам изпитателно  
**zpytl|ovat, -uji/разг. -uju несв. (co, koho) книж. остар.** подлагам на проверка (*нещо, някого*); осмислям (*нещо*); правя равномётка (*на нещо*); отдавам се на размисъл, размишлявам (*върху нещо, за някого*): ~**at své nitro, svůj život** осмислям преживяното от мен, живота си; подлагам на проверка, на равномётка преживяното, живота си; ~**ovat své svědomí црк. а)** отдавам се на размисъл за греховете си, правя равномётка на греховете си (*при католиците преди изповед*) **б)** *прен.* осмислям греховете си, вината си

**zrationaliz|ovat, -uji/разг. -uju св. (co)** рационализирам, усъвършенствам (*нещо*): ~**ovat pravopis** опростя правопис; ~**ovat výrobu** рационализирам производство

**zrač|it, третол. -í несв. (co) книж.** издава (*нещо*); (*нещо*) личи (*в погледа, по лицето и под.*): **její tvář ~ila smutek** лицето ѝ издаваше скръб, на лицето ѝ бе изписана скръб

**zrač|it se, третол. -í se несв. книж.** изписва се, рисва се, личи, вижда се: **v její tváři se ~ila radost** лицето ѝ издаваше радост, лицето ѝ сияеше от радост

**zrad|a, -y ж. (na kom, na čem) а)** предателство (*на някого, на нещо*) **б)** измяна, отстъпничество, ренегатство, *разг.* издайничество (*към някого, към нещо*): ~**a kamarádů а)** предателство на другари **б)** измяна към другари; ~**a na příteli а)** предателство на приятел **б)** измяна към приятел; **vojenská ~a а)** военно предателство **б)** военна измяна; **dopustit se ~y, spáchat ~u а)** извърша предателство; **предам б)** извърша измяна; *изменя*

**zrádc|e, -e м. а)** предател **б)** изменник, отстъпник, ренегат, *разг.* издайник: ~**e vlasti, lidu а)** предател **б)** изменник на отечеството, на народа; **váš obličej je ~em vašich myšlenek** лицето ви издава каквo мислите

**zrádcovsky нар. а)** предателски, като предател **б)** изменнически, отстъпнически, ренегатски, *разг.* издайнически; като изменник, като отстъпник, като ренегат: **jednat ~** постъпвам **а)** като предател **б)** като изменник, като отстъпник, като ренегат

**zrádcovsk|ý, -á, -é а)** предателски **б)** изменнически, отстъпнически, ренегатски, *разг.* издайнически: ~**á politika а)** предателска политика **б)** ренегатска политика

**zrádcovstv|í, -í ср. а)** предателство **б)** изменничество, отстъпничество, ренегатство, *разг.* издайничество: **obvinili ho ze ~í** обвиниха го в **а)** предателство **б)** в ренегатство

**zrad|it, -ím св. 1. (koho, co) изменя** (*на някого, на нещо*): ~**it vlast** изменя на отечеството си; ~**it své přesvědčení** изменя на убеждението си, **предам** убежденията си; ~**it svého přítele а)** изменя на приятеля си **б)** **предам** приятеля си; ~**it manžela** изменя, изневеря на съпруга си 2. (*koho, co*) **предам, издам** (*някого, нещо*): **mučili ho, ale nikoho ne~il** измъчваха го, но той не предаде никого 3. (*komu co*) *остар. книж.* **издам, разкрива** (*нещо на някого*): ~**it nepříteli lokalizaci armád** издам на неприятел локализацията на войски 4. (*koho od čeho, z čeho*) *остар. книж.* **разубежда, откажа** (*някого от нещо*); **посъветвам** (*някого*) **да не прави** (*нещо*): ~**ila**



**přítelkyni od úmyslu rozvést se** тя разубеди приятелката си да се разведе  
**zrádkyn|ě, -ě ж. а)** предателка **б)** изменничка, отстъпничка, *разг.* ренегатка  
**zrádně нар. 1.** вероломно: **~ přísahala** тя се кълнеше, заклеще се вероломно **2.** предателски, изменнически, отстъпнически, ренегатски, *разг.* издайнически; като предател, като изменник, като отстъпник, като ренегат, *разг.* като издайник: **~ jednal** той постъпваше **а)** като предател **б)** като изменник, като отстъпник, като ренегат **3.** коварно: **choval se** ~ той се държеше коварно  
**zrádnost, -i ж.** вероломство, коварство: **cítil ~ spojení** той усещаше вероломството на съюзниците си; **~ podzimního počasí je známá** известно е коварството, непостоянството на времето през есента  
**zrádn|ý, -á, -é 1.** вероломен: **~ý spojenec** вероломен съюзник; **~ milenec** вероломен, коварен любовник **2.** предателски; изменнически, отстъпнически, ренегатски; който се отнася до предателство, до измяна, до отстъпничество, до ренегатство: **~ý úmysl, čin а)** предателски намерения, предателска постъпка **б)** ренегатски намерения, ренегатска постъпка; **~á myšlenka** предателска мисъл, мисъл за предателство **3.** издайнически: **~é stopy** издайнически следи **4.** коварен, измамен, несигурен, непостоянен: **~á hlubina** коварна дълбочина; **~á bažina** коварно тресавище; **~á otázka** коварен въпрос; **~é počasí** коварно, непостоянно, променливо време; **~á paměť** коварна, измамна памет  
**zrak, -u м. 1.** зрение: **mít dobrý, špatný** ~ имам добро, лошо зрение; **kazít si ~ čtením** развалям си зрението от четене; **vada ~u** дефект на зрението; **ztratit ~, přijít o ~** загубя зрение, ослепявам; **~u mohl věřit svému ~u** той не искаше да повярва на очите си; **vnitřní** ~ вътрешно зрение; интуиция; **přechází ho/mu ~ a sluch** той губи ума и дъма **2.** обикн. мн. **zrak|y, -ů книж.** оч: **sklopit ~/ ~y** сведа оч (от срам и под.); **zavřít ~y** склупя оч, умра; **vytřeštit ~/ ~y** опуля, ококоря оч; **před ~y přítomných se choval slušně** пред (очите на) присъстващите той се държеше прилично  
**zrakov|ý, -á, -é** зрителен; който се отнася до зрение: **~ý vjem** зрително възприятие; **~ý klam** зрителна измама, халюцинация; **~á paměť**

зрителна памет; **~ý nerv anat.** зрителен нерв; **~ý orgán anat.** орган на зрението  
**zrale нар. 1.** зряло **2.** зряло, трезво: **mluvit ~** говоря като зрял човек  
**zralost, -i ж. 1.** зрялост, узрялост: **mléčná ~ сел. стоп.** млечна зрялост; **vosková ~ сел. стоп.** восъчна зрялост; **sklízecí ~ сел. стоп.** беритбена зрялост **2.** зрялост: **životní ~** житейска зрялост; **~ situace** назрялост на ситуация; **po-hlavní ~ физиол.** полова зрялост  
**zral|ý, -á, -é 1.** зрял, узрял: **~é ovoce** зрели плодове; **~ý sýr** узряло сирене **2.** обикн. *експр.* зрял, съзрял; който е придобил качество в пълната му степен: **~á dívka** пораснало, развито момиче; **~ý věk** зряла възраст; **po ~é úvaze** след трезв, след задълбочен размисъл **3.** (*k čemu, pro co, na co*) малко *книж.* узрял, готов (*за нещо*): **není pro tu práci ~ý** още не е узрял за тази работа; **situace je ~á (k/pro řešení)** ситуацията е назряла (за разрешаване); **je ~á na ~**  
**žibeni|ci, pro kriminál, pro blázinec разг. експр.** плача за бесйлото, за пандъза, за лудницата  
**zrána, z rána нар.** сутринта: **vstávat brzy** ~ ставам рано сутрин; **zaskočit si ~ do bufetu** отбия се сутринта в бюфета  
**zraně|ní, -í ср.** нараняване, раняване: **těžké, lehké** ~í тежко, леко нараняване; **vnitřní ~í** вътрешно нараняване; **utrpet ~í** ранят ме  
**zraně|n|ý, -á, -é** наранен, ранен: **~ý hráč** ранен играч; **~á noha** наранен крак; **~é iluze** *прен.* накарнени илюзии  
**zran|í, -í ср.** зрѐне, узряване; отлежаване: **~í sýra хран.** узряване, отлежаване на сирене; **~í těsta спец.** втасване на тесто; **~í chlévské mrvy земед.** отлежаване на оборски тор; **~í emulze спец.** емулсификация; **~í vajíčka биол.** узряване на яйцеклетка  
**zran|it, -ím св. (koho, co)** нараня, раня (*някого, нещо*): **být ~ěn granátem** ранен съм от граната; **medvěd ~il lovce** мечката нарани ловѐца; **~it si ruku** раня си, нараня си ръката; **~it něčí pýchu** *прен.* раня нечия гордост  
**zran|it se, -ím se св. (-; o co; čím)** раня се, нараня се (*на нещо, о нещо; с нещо*): **těžce, lehce se ~it** раня се, нараня се тежко, леко; **~it se nožem** нараня се с нож; **~it se o kámen** нараня се на камък, о камък  
**zranitel|n|ý, -á, -é 1.** нараним, раним: **lehce ~ý orgán** лесно нараним орган **2.** уязвим, раним: **lehce ~ý umělec** лесно нараним, уязвим артист, **~ý člověk** *прен.* слабо място; уязвимо място; слаба страна  
**zraň|ovat, -uji/разг. -uju несв. (koho, co)** наранявам, ранявам (*някого, нещо*): **ostrý štěrka ~uje**

**chodidla** острият чакъл наранява ходилата; ~**ovat něčí srdce** *прен.* наранявам нечие сърце  
**zraň|ovat se, -uji se/разг. -uju se** *несв. (-; o co; čím)* ранявам се, наранявам се (*на нещо, о нещо; с нещо*): **závodníci se často ~ují** състезателите често се нараняват

**zrát, zrají/разг. zraju** *несв. 1. третол. zraje* зрее, узрява: **třešně zrály** черешите зрели, узряваха; **obilí zraje** житата зрят, узряват; **sýr zral** сирене зряло  
**něho pšenice nezraje, nekvete** тъй няма да му се отвори парашутът; тъй той няма да успее, да пробие и под.; тъй няма хляб, работа за него  
**2. обикн. експр.** съзрявам, узрявам: ~ **umělecky** узрявам като творец, творчески, художествено; ~ **v muže, v ženu** съзрявам като мъж, като жена; ставам мъж, ставам жена (*физически*); ~ **lidsky** ставам по-човечен; узрявам в чисто човешки план  
**3. третол. zraje** (-; k čemu) малко книж. назрява, узрява (*за нещо; да ...*): **zraje v něm rozhodnutí (odejít do důchodu)** у него назрява решението (да се пенсионира); **v zemi zrála revoluce** в страната назрява революция  
**pro kriminál** *разг. експр.* плаче да увисне на бесилото, да влезе в пандиза

**zraz|ovat, -uji/разг. -uju** *несв. 1. (koho, co)* изменям (*на някого, на нещо*); предавам (*някого, нещо*): ~**ovat vlast, národ a**) изменям на отечеството си, на народа си **б)** предавам отечеството, народа си; ~**ovat své zásady a**) изменям на принципите си **б)** предавам принципите си; ~**ovat své přátele a**) изменям на приятелите си **б)** предавам приятелите си  
**2. (koho od čeho, z čeho)** малко остар. книж. разубеждавам, отказвам (*някого от нещо*); карам, съветвам (*някого*) да не прави (*нещо*): ~**ovali mě od té cesty** караха ме, съветваха ме да се откажа от пътуването; (раз)убеждаваха ме да не тръгвам на това пътуване

**zrcadlen|í, -í** *ср. 1.* (огледално) отражение, отразяване **2. в съчет. ~í databáze** *комп.* огледално отпечатване на данни

**zrcadlin|a, -y** *ж. рядко книж.* огледална повърхност

**zrcadl|it, третол. -í** *несв. (co)* **1.** отразява (*нещо*) като огледало: **okno ~ilo jeho tvář** прозорецът отразяваше лицето му; **rybník ~í stromy na břehu** в езерото се отразяват дърветата на брега **2.** отразява (*нещо*): **umění ~í svou dobu** изкуството отразява своята епоха

**zrcadl|it se, третол. -í se** *несв. (v čem)* **1.** отразява се, блести (*в нещо огледално*): **měsíc se ~í v hladině vody** луната се отразява, блести върху водната повърхност **2.** вижда се, отразява

се, проличава, личи: **v jejich očích se ~il strach** в очите им личеше страх, виждаше се страх; в очите им се четеше страх

**zrcadl|o, -a** *ср. 1.* огледало: **křišťálové ~o** кристално огледало; **kovové ~o** метално огледало; **dívat se do ~a** гледам в огледало; **zhlížet se v ~e** оглеждам се в огледало; **nastavit někomu (před oči) ~o a**) поставя огледало пред (очите на) някого **б)** *прен.* показва, разкрива на някого истинския му образ; ~**o zašlo** огледалото потъмня; **rovinné, sférické, duté, vyduté, parabolické ~o** *физ.* плоско, сферично, изпъкнало, параболично огледало; **hlavní ~o** *авиаци.* главно огледало; **lodní ~o** *мор.* транец; **uhlové ~o** *спец. оптик.* (лъснат, чист) като огледало; **boty má jako ~o** обувките му лъщят като огледало  
**2. прен.** предмет, подобен на огледало: ~**o rybníka** огледало, огледална повърхност на езеро

**zrcadlovín|a, -y** *ж. метал.* огледален чутун

**zrcadlovk|a, -y** *ж. фотогр.* рефлексен/рефлекторен фотоапарат

**zrcadlov|ý, -á, -é** **1.** огледален: ~**á plocha** огледална повърхност; ~**ý sál** огледална зала, зала с огледала; ~**é bludiště** огледален лабиринт; ~**ý fotografický přístroj** рефлексорен фотоапарат; ~**ý obraz** *физ.* огледален образ; ~**é sklo** *сткл.* огледално стъкло  
**2.** огледален; който е подобен на огледало: ~**ý lesk** огледален блясък; ~**ý otisk** *полигр.* огледален отпечатък

**zrcátk|o, -a** *ср.* огледалце: **kapesní ~o** джобно огледалце; **zpětné ~o (u motorového vozidla)** огледало за обратно виждане (на моторно превозно средство); ~**a na kalhotách** *разг. експр.* излъскани места по панталон(и)

**zrecidiv|ovat [-dy-], -uji/разг. -uju** *св. 1. (co)* рецидивирам, повторя (*престъпление, простъпка и под.*): **po propuštění mnozí často ~ují** след освобождаването от затвора много от тях ще повтарят престъпленията си  
**2. третол. -uje** *мед.* рецидивира, повтори се (*за болест и под.*): **nemoc ~ovala** болестта рецидивира

**zredig|ovat [-dy-], -uji/разг. -uju** *св. (co)* (из)редактирам (*нещо*): ~**ovat rukopis, článek** изредактирам ръкопис, статия

**zreduk|ovat, -uji/разг. -uju** *св. (co)* редуцирам, намаля, съкратя (*нещо*): ~**ovat počet časopisů** намаля броя на списания; ~**ovat výrobu** съкратя, намаля производство; ~**ovat rozpočet** съкратя, *разг.* орежа бюджет; ~**ovat na nulu** редуцирам, сведя до нула

**zreform|ovat, -uji/разг. -uju** *св. (co)* реформирам, преустрой (*нещо*); извърша реформа, преустройство (*на нещо*): ~**ovat školství, soud-**

- nictví** реформирам учебно дело, съдебна система
- zregul|ovat, -uji/разг. -uju св. (co)** регулирам (нещо); извърша регулация (на нещо): **~ovat přívod plynu** регулирам подаване на газ; **~ovat plamen hořáku** регулирам пламък на горелка; **~ovat ceny** регулирам ценни; **~ovat řeku** извърша регулация на река
- zrekapitul|ovat, -uji/разг. -uju св. (co)** рекапитулирам (нещо); извърша рекапитулация, направя общ извод, равномётка (на нещо): **~ovat (si) výsledky** направя рекапитулация на резултати
- zrekonstru|ovat, -uji/разг. -uju св. (co)** 1. реконструирам, преустроя (нещо): **~ovat stavbu** направя реконструкция на постройка 2. реконструирам, възстановя, възпроизведа (нещо) в предишния му вид: **~ovat most** реконструирам, възстановя мост
- zrekre|ovat se, -uji se/разг. -uju se св. (co)** почива си, отпочива си (обикн. за по-дълго време): **~ovat se o dovolené** почива си през отпуската, по време на отпуската
- zrelax|ovat, -uji/разг. -uju св. 1.** релаксирам (се), възстановя кондичията, състоянието (си) *и под.*; *разг.* дойда на себе си: **vyuštím křížovku a úplně ~uju** ще реша една кръстословница и напълно ще се възстановя, ще дойда на себе си 2. (co) релаксирам (нещо), направя релаксация (на нещо): **svalstvo řádně protřepeme a ~ujeme** хубаво ще раздвижим и ще релаксираме мускулите
- zrenov|ovat, -uji/разг. -uju св. (co)** обновя (нещо): **~ovat divadlo, byt** обновя театър, жилище
- zrentgen|ovat, -uji/разг. -uju св. (koho, co)** прегледам (някого, нещо) на рентген: **~ovat nemocného** прегледам на рентген болен; **~ovat plíce a)** прегледам на рентген бели дробовѐ б) направя рентгенова снимка на бели дробовѐ
- zreorganiz|ovat [-пу-], -uji/разг. -uju св. (co)** реорганизирам, преустроя (нещо); направя реорганизация, преобразуване (на нещо): **~ovat výrobu** преустроя, реорганизирам производство; **~ovat akciovou společnost** реорганизирам акционерно дружество
- zreset|ovat, -uji/разг. -uju св. (co)** комп. рестартирам (компютър и под.): **~ovat počítač** рестартирам компютър
- zrestitu|ovat [-sty-], -uji/разг. -uju св. (co)** 1. реституирам (нещо); върна (имущество) на предишен собственик: **~ovat obytné domy** реституирам жилищни сгради 2. реституирам си, върна си (имущество и под.): **~ovala činžák** тя си върна, тя си реституира кооперацията
- zrestart|ovat, -uji/разг. -uju св. (co)** рестартирам (компютър и под.): **~ovat počítač** рестартирам компютър
- zrestaur|ovat, -uji/разг. -uju св. (co)** реставрирам (нещо), възстановя (нещо) в предишния му вид: **~ovat starobylý palác** реставрирам старинен дворец; **po válce ~oval dům po matce** след войната той възстанови наследената от майка си къща (в предишния ѝ вид)
- zrestaur|ovat se, -uji se/разг. -uju se св.** възстановя се, постигна предишно състояние: **po válce se země rychle ~ovala** след войната страната бързо се възстанови
- zrevid|ovat, -uji/разг. -uju св. (co)** ревизирам (нещо); извърша ревизия, проверка (на нещо): **~ovat pokladnu, účty** ревизирам каса, сметки; **~ovat činnost organizace** извърша проверка на дейността на организация; **~ovat usnesení** ревизирам, поправя (съдебно) решение
- zrevolucion(iz)|ovat [-пу-], -uji/разг. -uju св. (koho, co)** революционизирам (някого, нещо): **~ovat mládež** революционизирам младежта
- zrevolucion(iz)|ovat se [-пу-], -uji se/разг. -uju se св.** революционизирам се: **dělníci se ~ovali** работниците се революционизираха
- zrezavěl|ý, zrezivěl|ý, -á, -é** ръждясал: **~ý plech** ръждясала ламарина
- zrezav|ět, zreziv|ět, zrez(ov)|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í св.** ръждясам: **hřebík ~ěl** пиронът ръждяса; **jeho vůle ~ěla** *прен. експр.* волята му отслабна
- zrezn|ovat, -uji/разг. -uju св.** примирия се, откажа се: **když viděl beznadějnost situace, ~oval** когато видя безнадеждността на ситуацията, той се примири
- zrichtovat** *вж. zrychtovat*
- zrnat|ý, -á, -é** зърнист; зърнест: **~á pšenice** зърнеста пшеница; **~é rostliny** зърнодайки растения
- zrněn|í, -í ср. 1.** калибър (на зърна и под.) 2. *спец.* гранулиране 3. *полигр.* растер
- zrn|í, -í ср. събир.** зърно: **pytel ~í** чувал (със) зърно; **nasypat drůbeži ~í** (на)сипа зърно на домашни птици
- zrníč|k|o, -a ср. умал. експр.** зрънце, зърнѐнце
- zrnitost, -i ж. спец.** зърнометричен състав; зърненост
- zrnit|ý, -á, -é 1.** зърнист, зърнест; който е на зърна, на бобчета: **~á látka** плат на бобчета; **~ý povrch kamene** зърниста повърхност на камък; **~ý sníh, led** *метеор.* фйрн 2. *спец.* зърнест; гранулиран: **~á hornina** зърнест минерал; **~á hnojiva** гранулирани торове
- zrnk|o, -a ср. умал. 1** зрънце: **~o hrachu** грахово зрънце; **makové ~o** маково зрънце; **~o písku** песъчинка; **~o soli** зрънце сол 2. *прен.* зрънце,

**пѣнѣжѣ** **hřlo**  
**písku** (v moři) като зрънце пясък в морето  
 съм; дрѣбен, незабележим съм; **v/na tom není**  
**ani ~o pravdy** в това няма и капчица истина  
**zrnkový, -á, -é** който е на зърна: **~á káva** кафе на  
 зърна

**zrn|o, -a** *ср.* 1. зърно: **pšeničná ~a** пшенични  
 зърна; **~a kukuřice** царевични зърна; **kávo**  
**~a** зърна кафе; **hořčičné ~o** синапено зърно; **~a**  
**hroznů** зърна грозде; гроздови зърна; **~a ry-**  
**bízu** зърна фрѣнско грозде; **vydrolit ~a z klasu**  
 изроня зърната от (житен) клас; **oddělit ~o od**  
**plev** *прен.* отдѣля зърното от плевата, ценното  
 от безполѣзното; **ani ~o nazmar!** *публ.* нѣто  
 едно зърно на вѣтъра! 2. *сѣбир.* зърно, зърнени  
 храни: **dva pytle ~a** два чѣвала зърно; **boj o ~o**  
*публ.* борба за (наврѣменно) прибиране на  
 зърното, на реколтата 3. зърно, зрънце; нѣщо,  
 подобно на зърно: **~o písku** пясъчинка; **~o zlata**

**зѣрно** **žito**  
 4. зърно, зрънце; нѣщо: **je v něm dobré ~o** в  
 нѣго има нѣщо добрѣ, нѣщо ценно, някакво  
 добрѣ зрънце; **člověk hrubšího ~a** човѣк от  
 твърдо тѣсто, с груб характер

**zrod, -u** *м. книж.* зараждане, раждане, *прен.*  
 възникване, начало: **~ nově společnosti** възник-  
 ване, зараждане на новото общество; **práce je**  
**ve stadiu ~u** работата е в начален етап

**zrod|it, -ím** *св. (koho, co) книж.* родя (някого, не-  
 що) и *прен.*: **matka ~ila dva syny** майката  
 бѣше родила/роди двама синове; **nenávisť ~í**  
**zase nenávisť** омразата ражда, поражда отно-  
 во омраза

**zrod|it se, -ím se** *св. книж.* родя се: **země, kde**  
**j sme se ~ili** земята, където сме родѣни, където  
 сме се родили

**zrohovatěl|ý, -á, -é** вроговѣн; удебелѣн, втвър-  
 дѣн от вроговяване; *мед.* кератинизиран: **~á**  
**kůže** вроговѣна, удебелѣна кожа

**zrohovatěn|í, -í** *ср. мед. ветер.мед.* кератини-  
 зация, вроговяване

**zrohovat|ět, третол. -í, 3. мн. -ějí/ -í** *св.* вроговѣ  
 се; втвърди се, удебели се чрез вроговяване:  
**kůže na patách snadno ~í** кожата на петите  
 лесно се вроговява, удебелява

**zros|it, -ím** *св. (co) книж.* орося (нещо): **pot mu**  
**~il čelo** пот ороси чѣлото му

**zrosolovat|ět, третол. -í, 3. мн. -ějí/ -í** *св.* желира  
 се, превърне се в желѣ: **brusinky vařené s**  
**cukrem ~ějí** червѣните боровинки, сварѣни със  
 захар, се превръщат в желѣ, желират се

**zrovna I** *нар. разг.* 1. тѣкмо сегѣ; точно сегѣ: **~**  
**jsem ti chtěl volat** тѣкмо сегѣ щях да ти звъня,  
 да ти се обада по телефона; **je tomu ~ pět let**  
 оттогава досега изминаха точно пет години

2. *в съчет.* **~ takový** точно такъв, какъвто;  
 точно какъвто; **~ tolik** точно толкова, колкото;  
 точно колкото; **~ tak jako...** така, както; както:  
**má ~ takový kabát jako já** той има точно  
 таква палто, каквото и аз; той има също като  
 моето палто; палтата ни са съвсѣм еднакви;  
**mám ~ tolik peněz jako ty** имам точно толкова  
 пари, колкото (имаш) и ти; **je ~ tak starý jako**  
**ty** той е точно на толкова години, на колкото  
 си и ти; той е точно на твоите години 3. *в*  
*съчет.* **~ tak, tak ~, ~ to** *разг.* колкото; само:  
**mám ~ tak na večeri** имам колкото за една  
 вечеря, само за една вечеря; **té látky je ~ tak**  
**na sukni** платът е колкото за една пола  
 4. *разг.* точно до; точно край; точно над; точ-  
 но под; до самия; край самия; над самия; под  
 самия: **~ u lesa** точно до гората; до самата гора;  
**~ pod okny** точно под прозорците; под самите  
 прозорци 5. *разг. експр.* напък; нарочно; тѣй  
 и тѣй; така и така; всѣ едно: **a ~ tam půjdu**  
 напък, нарочно, всѣ едно ще отида там; **a ~ to**  
**neudělám** напък пѣк няма да го направя; **(a) ~**  
**ne!** има да чакаш! нѣ пѣк!

**zrovna II** *част. разг.* 1. именно, точно, тѣкмо:  
**~ proto tam musí jít** именно поради това,  
 точно за това той трябва да отиде там; **proč**  
**to dal ~ jí?** защо го е дал точно на нея? **mám**  
**toho ~ dost** стига толкова; омръзна ми вече  
 2. *с отпиц.* нѣ съвсѣм, *разг.* нѣ баш: **nevypadá**  
**~ dobře** не бѣх казал(а), че изглѣжда добрѣ;  
 съвсѣм не изглѣжда добрѣ; **není ~ hrdina** не  
 мога да кажа, че е герой; *разг.* баш герой не ѣ;  
**nemám z toho ~ radost** не мога да кажа, че  
 много се радвам на това; *разг.* баш да се рад-  
 вам, не сѣ радвам на това; **nebyl ~ ochotný** не  
 може да се каже, че бѣше много услужлив;  
**půjdeš nakoupit? – to ~** ще напазаруваш ли?  
 – амй; как ли пѣк нѣ; дѣма да не става; в ни-  
 какъв слѣчай; има да чакаш 3. направо: **to je ~**  
**skandál** това е направо скандал; **~ se ho lekla,**  
**jak vypadal** тя направо се изплаши, като го  
 видя как изглѣжда; **~ zázračný lék** направо  
 чудотворно лекарство

**zrovnoprávněn|í, -í** *ср.* постигане на равнопра-  
 вие; изравняване на права; еманципиране:  
**bojovat za ~í církve evangelické s katolickou**  
 боря се за постигане на равноправие между  
 протестантската и католическата църква

**zrovnoprávn|it, -ím** *св. (koho, co)* изравня пра-  
 вата (на някого, на нещо); направя равноправ-  
 ни (много хора, много неща): **~it ženu** еман-  
 ципирам жената; **~it všechny občany** направя  
 равноправни всѣчки граждани; дам равни  
 права на всѣчки граждани

**zrovnoprávn|ovat, zrovnopravň|ovat, -uji/разг.**



-**uju** *несв. (koho, co)* изравнявам правата (на някого, на нецo); права равноправни (много хора, много неща)  
**zrozen|í, -í** *ср. книж.* раждане, рождение: **místo** ~í месторождение; ~í **státu** *прен.* възникване на държава  
**zrozen|ý, -á, -é** *книж.* роден  
**zručně** *нар.* сръчно, ловко, изкусно: ~ **plete** плетё сръчно  
**zručnost, -i** *жс.* сръчност, ловкост, изкусност: **nabýt v práci** ~í придобия сръчност, ловкост в работата си  
**zručn|ý, -á, -é** сръчен, ловък, изкусен: ~ý **frézař** сръчен фрезист; ~á **písařka** сръчна машинистка; ~ý **ve střelbě** изкусен в стрелбата; **mít ~é ruce** имам сръчни, ловки ръце  
**zrůd|a, -y** *ж. 1.* изрод, ўрод: **lidská ~a** (човешки) изрод; **zvířecí ~a** животински ўрод *2. прен. нейор.* изверг, чудовище, страшилище: **gesta-pácká ~a** гестаповско чудовище  
**zrudl|ý, -á, -é** почервенял, зачервен: **oči ~é plá-čem** зачервени от плач очи  
**zrudně** *нар.* уродливо, изродено: ~ **vyvinutý** уродливо развит, ненормално развит  
**zrudnost, -i** *жс.* уродливост: ~ **válku** уродливост на войната  
**zrud|nout, -nu** *св.* почервеня, изчервя се: ~**nout rozčilením** почервеня от яд; ~**la jako mák** тя пламна, почервеня като мак; ~**nout jako kro-can** почервеня като пѹяк  
**zrudn|ý, -á, -é** уродлив, изроден; ненормално, деформирано развит: ~ý **tvor** уродливо създание; **srnec se ~ým parožíм** срѣндак с ненормално развити рога; ~ý **cít** уродливо, изродено чувство; ~é **individuum** изрод, ўрод  
**zruinovan|ý, -á, -é** *разг.* съсипан, разрушен, унищожен; който е превърнат в руина, в развалина: ~é **hospodářství** съсипано стопанство, съсипана икономика; ~ý **člověk** съсипан човѣк; човѣк-развалина  
**zruin|ovat, -uji/разг. -uju** *св. (koho, co)* *разг.* съсипа, разруша, унищожа (някого, нецo); превърна (някого, нецo) в развалина, в руина: ~**ovat někoho finančně** съсипа, унищожа някого финансово; ~**ovat si zdraví** съсипа си здравето  
**zrušen|í, -í** *ср. 1.* премахване, отменяне, отмяна: ~í **poddanství** отмяна, премахване на крепостничеството *2.* закриване, затваряне: ~í **podniku** закриване на предприятие, на завод *3.* анулиране, прекратяване: ~í **smlouvy** анулиране, прекратяване на договор  
**zrušen|ý, -á, -é** *1.* отменен, анулиран, прекратен *2. разг. експр.* унищожен, разрушен, разсипан, разбит (за предмет): **vůz byl úplně ~ý**

колата беше напълно унищожена, съвсѣм разбита *3. разг. експр.* съсипан, смазан, изтощен, капнал, разбит (за човѣк): **po práci byl ~ý** след работа той се чувстваше, той беше капнал, съсипан, изтощен  
**zruš|it, -ím** *св. (co)* *1.* затвѣря, закрѣя, ликвидирам (нецo): ~**it kláštery** закрѣя, ликвидирам манастири; ~**it prodeju** затвѣря, закрѣя магазин; ~**it noční směny** закрѣя нощни смѣни *2. остар.* наруша, престѣпя (клетва, обещание и под.): ~**it slovo, slib** наруша дѹма, обещание; ~**it přísahu** престѣпя клетва *3.* отменя, анулирам, прекратя (нецo): ~**it rozsudek, rozhodnutí** отменя присѣда, съдебно решение; ~**it nařízení** отменя постановление; ~**it pracovní poměr** прекратя трудово правоотношение; ~**it vkladní knížku** анулирам спестовна книжка *4. разг. експр.* унищожа, разсипа, съсипа, разбия, смажа (нецo): **dvakrát ~il auto v Mostě** той два пѣти е ўдрял колата в Мост; той два пѣти е катастрофирал сериозно с колата си в Мост  
**zruš|it se, -ím se** *св. разг. експр.* съсипа се, изтоща се, капна: ~**it se při tréninku** капна при тренировка  
**zrušovac|í, -í, -í** който се отнася до отмяна, до прекратяване, до анулиране: ~í **výměr** отменително постановление  
**zruš|ovat, -uji/разг. -uju** *несв. (co)* *1.* затвѣрям, закрѣвам, ликвидирам (нецo): ~**ovat obchody, továrny** затвѣрям, закрѣвам магазини, фабрики *2.* отменям (нецo): ~**ovat výnosy, nařízení** отменям наредби, постановления  
**zrůžov|ět, третол. -í, 3. мн. -ějí/-í** *св.* порозовѣе, ста̀не розов: **její tvář ~ěla radostí** лицѣто ѝ порозовя от радост; **cibulku dáme na tuk ~ět** запѣржваме лука, докато порозовѣе  
**zrychleně** *нар.* ускорѣно, учестѣно: ~ **dýchat** дишам учестѣно  
**zrychlen|í, -í** *ср. физ.* ускорѣние: **dostředivé ~í** центростремително ускорѣние; **odstředivé ~í** центробѣжно ускорѣние; **gravitační, zemské ~í** гравитационно, зѣмно ускорѣние  
**zrychlen|ý, -á, -é** *1.* ускорѣн: ~é **tempo hry** ускорѣно тѣмпо на игра; ~ý **vlak** бѣрз влак; ~ý **technický pokrok** ускорѣн технически прогрѣс; ~ý **tep** *мед.* учестѣн пѹлс; ~é **dýchání** *мед.* учестѣно дишане *2. физ.* ускорителен: **(rovnoměrně) ~ý pohyb** (равномѣрно) ускорително, равноускорително движение  
**zrychl|it, -ím** *св. (co)* ускоря (нецo); напра́вя (нецo) по-бѣрзо: ~**it tempo hry** ускоря тѣмпо на игра; ~**it dopravu** напра́вя транспорт по-бѣрз; ~**it oběh zboží** ускоря стокооборот  
**zrychl|it se, третол. -í se** *св.* ускори се, ста̀не по-

бърз: **životní tempo se ~ilo** темпът на живота се ускори; **tep se mu ~il** мед. пулсът му се учести

**zrychl|ovat, -uji/разг. -uju** неск. (со) ускорявам (нещо); правя (нещо) по-бързо: **~ovat kroky, tempo hry** ускорявам крачки, ускорявам темпо на игра; **~ovat oběh peněz** ускорявам парично обращение

**zrychl|ovat se, третол. -uje se** неск. ускорява се, става по-бърз: **tempo výroby se -uje** темпът на производство се ускорява

**zrychl|ovat, zricht|ovat, -uji/разг. -uju** св. остар. разг. **1.** (со) приготвя, подготвя, наредя (нещо): **~ovat si všechno na cestu** приготвя си всичко за път **2.** (кого, со) експр. подрежда лошо (някого); напраща (нещо нередно, лошо): **tak ho ~jeme, že se ani nepozná** така ще го подредим, така ще му размажем физиономията, че няма да може да се познае; **ty děti to tu ~ovaly!** каквo са направили тук децата! какъв хаос са забъркали тук децата!

**zrýt, zryji/разг. zryju** св. (со) **1.** прекопая (нещо): **~ záhon, zahradu** прекопая леха, градина **2.** прен. набраздя, белēja (нещо) с рѣзки и под.; оставя рѣзки, белѣзи (по нещо): **čelo zryté vráskami** набраздено от бръчки чело; **stromy jsou zrytéblesky** дърветата са белѣзани от светкавици

**zrzavě** нар. рѣждиво, рѣжо, червеникаво (за цвят): **~ hnědý** рѣждивокафѣв, червеникаво кафѣв **zrzav|ět, третол. -í, 3. мн. -ějí/-í** неск. става рѣждив, рѣж, червеникав (на цвят): **vlasý jí ~ějí** косата ѝ става рѣжа; косата ѝ придобива рѣждив, червеникав цвят

**zrzav|ý, -á, -é** рѣждив, рѣж, червеникав (за цвят): **~á liška** червеникава, рѣжа лисица; **~ý kluk** рѣжо момчѣ

**zrz|ek, -ka** м. **1.** червенoкoскo; червенoкoс, рѣж чoвѣк **2.** живoтнo с рѣжа кoзина

**zrz|a, -y** ж. **1.** червенoкoскa; червенoкoсa, рѣжа жѣнa **2.** жѣнскa на живoтнo с рѣжа кoзина

**zřasen|ý, -á, -é** нагънат, надиплен, набран: **~á látka** набран плат

**zřas|it, -ím** св. (со) нагъна, надипля, набѣра (плат и под.): **~it záclony** нагъна, надипля пердѣта; **~it volánek k šatům** набѣра воланчѣ към рoкля

**zředě|í, -í** ср. разрѣждане

**zředě|ný, -á, -é** разрѣден: **~ý vzduch** разрѣден вѣздух; **~ý roztok** хим. разрѣден разтвoр

**zřed|it, -ím** св. (со) разрѣдя (нещо): **~it omáčku** разрѣдя сoс; **~it mléko vodou** разрѣдя млякo с водa; **~it roztok** хим. разрѣдя разтвoр

**zřed|ovat, -uji/разг. -uju** неск. (со) разрѣждам (нещо)

**zřejmě** нар. очевѣдно, ѣсно, ѣвно: **což to nedá-**

**vám najevo dost ~?** нима не гo показвам достатъчно ѣсно? нима не (ми) личи достатъчно ѣсно?

**zřejmě** II част. очевѣдно, несъмнѣно, без съмнѣние: **~ to neviděl rád** без съмнѣние, не мѣ бѣше приятно да вижда товa; **mráz mu ~ nevalil** студът очевѣдно не мѣ прѣчѣше

**zřejm|ý, -á, -é** **1.** очевѣден, ѣсен, ѣвен, видим, несъмнѣн: **~á pravda** очевѣдна, несъмнѣна ѣстина; **~á záminka** ѣвен прѣтѣкст; **mít ~ou převahu** ѣмам очевѣдно, ѣвно надмoщиѣ; **~ý rozdíl** очевѣдна рaзликa; **jde o ~ou vraždu** стaвa дѣмa за несъмнѣно убѣйствo; **je ~é/~o, že...** ѣсно е, очевѣдно е, чѣ ... **2.** ѣвен, открит, очевѣден: **~é sympatie** ѣвни, открити симпатѣи

**zřeknout se, zřici se, разг. zřít se, zřeknu se** св. (кого, чѣho) oткaжa сѣ, oтpeкa сѣ (oт някoгo, oт нѣщo): **~ se funkce, dědictví, výhod** oткaжa сѣ oт пoст, oт нaслѣдствo, oт привилѣгии; **otec se zřekl syna** бaщaтa сѣ oтpeчѣ oт сѣнa сѣ

**zřen|í, -í** ср. книж. остар. oглед, сѣoбpaжѣниѣ: **mít ~í k souvislostem** вѣмaм пpeдвѣд вaзѣмoвpѣзките, вaзѣмooтнoшѣниѣ мeждy нѣщaтa; **bez ~í k času** бѣз oглед нa вpѣмeтo, нeзaвѣсѣмo oт вpѣмeтo

**zřeřav|ět, третол. -í, 3. мн. -ějí/-í** св. разжaри сѣ, пpeвѣрнѣ сѣ в жaр, зaплaмтѣ в чѣрвѣнo: **uhlíky v ohništi ~ěly** вѣглѣнитѣ в oгнѣщѣтo сѣ рaзжaриxa, пpeвѣрнaхa сѣ в жaр

**zřetel, -e** м. **1.** сѣoбpaжѣниѣ, сѣoбpaзѣвaнѣ; oглед; внимaниѣ: **sociální ~e** сoциaлни сѣoбpaжѣниѣ; **~ na posluchače** сѣoбpaзѣвaнѣ с aудитoриѣтa, сѣс слyшaтѣлитѣ; **mít někoho, něco na ~í** вѣзѣмaм, ѣмaм пpeдвѣд някoгo, нѣщo; **mít, vzít, obracet na něco** ~ сѣoбpaзѣвaм сѣ с нѣщo; **ne-pustit něco ze ~e** не изпѣскам нѣщo oт внимaниѣ **2.** пoлoжѣниѣ, oснoвaниѣ: **politické, umělecké, zásadní ~e** пoлитѣчески, хyдoжѣствѣни, пpинципни пoлoжѣниѣ **3.** в сѣчѣт. **se zřetelem k (čemu) кaтo пpeдлoг с дaт., se zřetelem na (co) кaтo пpeдлoг с вѣн.** с oглед (нa нѣщo): **se ~em k potřebám celku** с oглед (нa) нѣждитѣ нa oбщѣствoтo; **se ~em na polehčující okolnosti se stanoví...** с oглед (нa) смѣкчaвaщитѣ вѣнaтa oбстoѣтѣлствa сѣ oпpeдѣлѣя... **4.** в сѣчѣт. **bez zřetele k (čemu) кaтo пpeдлoг с дaт., bez zřetele na (co) кaтo пpeдлoг с вѣн.** нeзaвѣсѣмo oт нѣщo; бѣз oглед нa нѣщo: **bez ~e k uvedeným okolnostem** нeзaвѣсѣмo oт пoсoчѣнитѣ oбстoѣтѣлствa; **provést něco bez ~e na uvedená fakta** извѣршa нѣщo нeзaвѣсѣмo oт пoсoчѣнитѣ фaктѣти, бѣз дa сѣ вѣзѣмaт пpeдвѣд пoсoчѣнитѣ фaктѣти **zřetelně** нар. **1.** ѣсно, oтчѣтлѣвo: **mluv ~** гoвopѣ ѣсно; **~ psát** пѣшa чѣтлѣвo; **bylo slyšet ~, že někdo volá o pomoc** чѣ ѣсно, oтчѣтлѣвo, чѣ

бразен; в **hospodě se tak ~il**, **že spadl pod stůl** в кръчмата той се напъи така, че падна под масата  
**zřídka** нар. рядко; само понякога: **stává se to velmi** ~ това се случва много рядко; **chodí k nám jen** ~ идва при нас рядко, само понякога  
**zřídakade, zřídka kde** нар. **местоим.** на малко места; тук-там; само някъде: **tato rostlina se vyskytuje** ~ това растение е рядко, среща се на малко места  
**zřídkakdo, zřídka kdo** **местоим.** малко хора; малцина; само някои (хора): **to by ~ udělal** малцина ще направят това; ~ **přišel na návštěvu** малко хора идваха на гости  
**zřídkakdy, zřídka kdy** нар. **местоим.** рядко; в много редки случаи; само понякога; **разг.** от дъжд на вятър: **to se mi stane jen** ~ това ми се случва много рядко, **разг.** от дъжд на вятър  
**zřídlo, -a** ср. **книж.** извор: **léčivá horká ~a** лечебни, целебни горещи (минерални) извори; **pít vodu přímo ze ~a** пия вода направо от извора  
**zříd|nout, zříd|nout**, **третол.** **-ne св.** проредее, оредее, разреди се: **mlha ~la** мъглата се разреди, прореди; **les kácením ~ne** гората се разрежда чрез сечене; **vlasý mu ~ly** косата му оредя  
**zřík|at se, ~ám se** **несв. (čeho, koho)** откъзвам се, отричам се (**от нещо, от някого**): **~at se dědictví** откъзвам се от наследство; **~at se všech výhod** откъзвам се от всички изгоди, от всички привилегии  
**zřít, zřím** **несв. книж. остар.1. (koho, co)** съзирам, виждам (**някого, нещо**): ~ **v dálece člověka** съзирам в далечината човек **2.** гледам, поглеждам: ~ **z okna ven** гледам, поглеждам през прозореца; ~ **do dálky** гледам в далечина **3. (koho, co)** представям си, виждам мислено (**някого, нещо**): **v duchu zřím matku** представям си, виждам мислено майка си  
**zřítelnice, -e** **ж. книж.** зеница: **zúžení, rozšíření** ~е **анат.** стесняване, разширяване на зеницата  
♦ **zřít|it se**, **обикн. третол. -i се св. 1.** падне, сгромоляса се: **letadlo se ~ilo k zemi** самолётът падна, сгромоляса на земята; **~it se s letadlem** падна, катастрофирам със самолёт; **horolezec se ~il se skal** алпинистът падна от скалите **2.** събори се, срине се, срүти се, рүхне, падне: **mrakodrap se ~il** небостъргачът се срүти, рүхна; **všechny jeho plány se ~ily** **прен.** всичките му планове рүхнаха, пропаднаха, провалиха се; **~it se do proststi a** падна в пропаст **б) прен.** сполетѣи не нещастие

**zřízení|ec, -ce** *м.* служител, служащ: **poštovní ~ec** пощенски служител; пощенец; **železniční ~ec** служител по железниците, железничар

**zřízení|í, -í** *ср.* устройство, уредба, система, строй (на общество): **krajské ~í** система от органи на областното самоуправление; областно административно устройство; **~í obcí, měst** административно устройство на общини, на градове; **rodové ~í** родова задръга, родово общество; **hospodářské, sociální ~í** икон. стопанска, социална система; **státní ~í** полит. държавно устройство

**zřízenkyn|ě, -ě** *ж.* служителка, служачка

**zřízen|ý, -á, -é** **1.** направен, построен: **nově ~á autobusová linka** новооткрита автобусна линия **2.** основан, създаден: **dávno ~ý sportovní klub** отдавна създаден спортен клуб **3. експр.** който е докаран до лошо състояние; който е в лошо състояние: **po havárii byl řidič strašně ~ý** след катастрофата шофьорът беше съвсем обезобразен; **~ý pod obraz** разг. кър-кютюк пиян

**zřiz|ovat, -uji/разг. -uju** *несв. (со)* **1.** правя, построявам (*нещо*): **~ovat parky, cesty** правя, построявам паркове, пътища **2.** основавам, създавам, организирам (*нещо*): **~ovat jazykové kurzy** организирам езикови курсове; **~ovat sportovní organizace** основавам, създавам спортни организации; **~ovat nové časopisy** основавам нови списания

**zsinat** *вж.* **zesinat**

**zšedlý, zšednout** *вж.* **zešedlý, zešednout**

**zšíří** *нар. остар.* на ширина, с ширина: **stavení ~ dvaceti kroků** постройка двајсет крачки на ширина; постройка с ширина двајсет крачки

**ztát, трепол.** **ztaje** *св.* стопи се, разтопи се: **na slunci sníh brzo ztál** снегът скоро се стопи на слънце

**ztaven|ý, -á, -é** стопен, разтопен: **~é železo** разтопено желязо

**ztéci, zteču/книж. zteku** *св. (со) книж.* **1.** изкача (*нещо*): **~ vrchol hory** изкача връх на планина; **~ výšiny vědy** *прен.* достигна висините на науката; постигна успехи в науката **2. и остар.** превзема (*нещо*) с щурм, с атака: **~ pevnost** превзема крепост с атака, с щурм

**zteč, -e** *ж.* щурм, атака, пристъп: **dobýt pozice ~í** превзема, завзема позиции с щурм; **diváci brali pokladnu ~í** *прен.* зрителите щурмуваха касата, превземаха касата с щурм

**ztechnizovan|ý, -á, -é** технизиран: **~ý život** технизиран живот

**ztechniz|ovat, -uji/-uju** *св. (со)* технизирам (*нещо*): **~ovat zemědělství** технизирам селско стопанство

**zték|at, -ám** *несв. (со)* щурмувам (*нещо*); превземам (*нещо*) с атака, с щурм: **~at hradby** щурмувам укрепление, превземам укрепление с щурм

**ztekucen|í, ztekucován|í, -í** *ср. спец.* втечняване, разтопяване, стопяване

**ztekucen|ý, -á, -é** *спец.* втечен, разтопен, стопен **ztekuc|ovat, -uji/-uju** *несв. (со)* втечнявам, разтопявам, стопявам (*нещо*); довеждам, привеждам (*нещо*) до точно състояние: **~ovat beton, sádro** привеждам бетон, гипс в точно състояние

**ztělesněn|í, -í** *ср.* олицетворение, възплъщение, персонификация: **~í zla** възплъщение на злото **ztělesněn|ý, -á, -é** олицетворен, възплътен, персонифициран: **~á krása** възплътена красота; самата красота; **je ~á доброта** тоя/тя е самата доброта, възплъщение на доброта

**ztělesn|it, -ím** *св. (со)* **1.** възплътя, олицетворя, персонифицирам (*нещо*): **~it svou představu v díle** възплътя представата си в произведение **2.** пресъздам, изиграя (*нещо*): **herečka nezapomenutelně ~ila postavu** актрисата пресъздаде образа по незабравим начин

**ztělesn|ovat, -uji/разг. -uju** *несв. (со)* **1.** възплъщавам, олицетворявам, персонифицирам (*нещо*): **~ovat svými obrazy ducha doby** олицетворявам с картините си, с образите си духа на времето **2.** пресъздавам, изигравам (*нещо*) **ztemněl|ý, -á, -é** притъмнял; потъмнял: **~é hlediště** притъмняла (зрителна) зала; **hlas ~ý dojetím** *прен.* глух, приглушен от вълнение глас **ztemněn|í, -í** *ср.* притъмняване, потъмняване **ztemn|ět, трепол. -í, 3. мн. -ějí/-í** *св.* притъмнее, потъмнее: **místnost ~ěla** в стаята стана тъмно; стаята притъмня; **barvy obrazu časem ~ěly** с времето боите, цветовете на картината потъмняха; **jeho hlas ~ěl** *прен.* гласът му спадна

**ztemn|ět se, безл. -í se, 3. мн. -ějí/-í se** *св. рядко* притъмнее: **~í se** ще притъмнее; **~ělo se jí před očima** притъмня ѝ пред очите

**ztenč|it, -ím** *св. (со)* изтъня (*нещо*); направа (*нещо*) тънко, по-тънко; отнема (*от нещо*); намаля (*нещо*): **~it laťku** изтъня летвичка; **~it vrstvu nátěru** изтъня пласт боя

**ztenč|it se, трепол. -í se** *св.* **1.** изтъни се, изтънее; стане (по)-тънък: **potůček se náhle ~il** поточето изведнъж изтъня **2.** намаля се, намалее: **počet diváků se ~il** броят на зрителите намаля; **mé zásoby se ~ily** запасите ми намаляха

**ztenč|ovat, -uji/разг. -uju** *несв. (со) разг.* изтънявам (*нещо*); правя (*нещо*) тънко, по-тънко; отнемам (*от нещо*); намалявам (*нещо*): **~ovat dávku** намалявам, оръзвам дажба, порции; **~ovat zásoby** намалявам запаси



**ztenč|ovat se**, *третол.* **-uje se** *несв.* **1.** изтънява (се); стъва (пò)-тънък: **kůra stromu se ~ovala** кората на дървото изтъняваше **2.** намалява (се): **zisky se ~ují** печалбите (се) намаляват; **počet odběratelů se ~oval** броят на абонатите намаляваше

**ztepat, -ul/-ám** *св. (koho, co) остар. книж.* **1.** напердъша, стъпам, набия (някаго, нещо): **~at někoho do krve** стъпам някого до кръв **2. прен. експр.** наръжа, скъстря (някаго, нещо); подлòжа (някаго, нещо) на òстра крìтика: **~at své odpůrce v novinách** наръжа, скъстря противниците си във вестник; **~at nesvědomitost** подлòжа на òстра крìтика недобросъвестността

**ztepile** *нар.* напето: **~ kráčet** пристъпвам, крача напето, изправено

**ztepilost, -í** *жс.* снажност, напетост

**ztepilý, -á, -é** снажен: **~ý jinoch** снажен юноша; **~á postava** снажна фигура

**ztepl|at**, *третол.* **-á, ztepl|et**, *третол.* **-í** *св.* стòпли се, затòпли се: **voda ve džbánu ~ala** водата в стòмната се стòпли; **vzduch ~al/~el sluncem** въздухът се стòпли, затòпли се от слънцето; **nálada ~á/~í** *прен.* настроението ще се повиши **zteroriz|ovat, -uji/разг. -uju** *св. (koho, co)* подлòжа на терòр (някаго, нещо): **~ovat část voličů** подлòжа на терòр част от избирателите; **~ovat tisk** подлòжа пресата на терòр

**zteřelý, -á, -é** *остар. диал.* изгнìл, прогнìл, изгтлял: **~ý žebřík** изгнìла (подвижна) стълба **zteř|et**, *третол.* **-í, 3. мн. -ejí/-í** *св. остар. диал.* изгнìе, прогнìе, изглèе: **krov už dávno ~el** гредите на покрива отдавна са изгнìли

**ztěžka** *нар. книж.* тèжко, трудно, с усилие: **dveře se ~ otvíraly** вратата се отвàряше трудно, тèжко; **jde to ~** работата върви трудно

**ztěžk|nout**, *обикн. третол.* **-ne** *св.* натежи, натежèе, стàне (пò)-тèжък: **nohy mu ~ly a nemohl dál** краката му натежàха и тòй не можà да продължи; **po pivu hlava ~ne** от бйрата главата натежàва; **vzduch horkem ~l** стàна задùшно; въздухът натежà от горещина

**ztěž|ovat, -uji/разг. -uju** *несв. (co; komu co)* утежнявам, затруднявам, усложнявам (нещо; нещо на някого): **mráz ~oval práci** студът затрудняваше работата; **ne~ujme si život!** нèка (да) не си усложняваме живòта!

**zticha** *нар.* **1.** тìхо: **bud' ~!** млъкни! мълчи! пази тишина! **2.** тихомълком; без шùм: **své odpůrce odstranil ~** тòй отстрани противниците си тихомълком, без мнòго шùм

**ztichl|ý, -á, -é** притìхнал, стìхнал, затìхнал, утìхнал; замл̀кнал: **~é hlediště** притìхнала, замл̀кнала (зрìтелна) зàла

**ztich|nout, -nu** *св.* притìхна, стìхна, затìхна,

утìхна; замл̀кна: **sál ~l v očekávání** зàлата притìхна, притай д̀х в очàкване; **staré spory ~ly** старите спòрове затìхнаха, стìхнаха; **ulice ~la** ùлицата утìхна; **děti konečně ~ly** най-накрая децàта утìхнаха, умириха се

**ztichoučka, ztichounka** *нар.* тìхичко: **~ zavřít dveře** тìхичко затвòря вратà

**ztiš|it, -ím** *св. (co, koho)* **1.** приглушà, намаля, понижà (звук и под.; гласа, шума и под. на нещо, на някого): **~it hlas** приглушà, снишà глàs; **~it hluk stroje** понижà, намаля шùм на машина **2.** укротя, успокоя (нещо, някого); уталòжа (нещо): **lék ~il bolest** лèкарството успокоя бòлката; **~it hlad** наситя се, уталòжа гладà си; **~it svůj hněv** укротя гневà си; **~it vášeň** успокоя, уталòжа стрàст

**ztiš|it se**, *обикн. третол.* **-í se** *св.* **1.** притìхне, стìхне, утìхне, затìхне: **hlediště se ~ilo** зàлата утìхна, притìхна; зàлата пот̀йна в тишина; **hluk se ~il** шум̀г утìхна **2.** утìхне, стìхне, успокой се, укротì се, уталòжи се: **vítr se ~il** вятърът стìхна, утìхна; **bolest se ~ila** бòлката утìхна, успокой се

**ztiš|ovat, -uji/разг. -uju** *несв. (koho, co)* **1.** приглушàвам, намалявам, понижàвам (звук и под.; гласа, шума и под. на нещо, на някого): **~ovat zpěv** приглушàвам пèене **2.** укротявам, успокоявам (нещо, някого); уталòжвам (нещо): **~ovat hněv** укротявам гняв

**ztiš|ovat se**, *обикн. третол.* **-uje se** *несв.* **1.** притìхва, стìхва, утìхва, затìхва: **hluk se ~oval** шум̀г утìхваше, затìхваше **2.** утìхва, стìхва, успокоява се, укротява се, уталòжва се: **hněv se ~oval** гнев̀г се укротяваше, уталòжваше се **ztížen|ý, -á, -é** утежнèн, затруднèн, усложнèн; обременèн: **práce pokračovala za ~ých podmínek** работата продължàваше в усложнèна обстановка

**ztíž|it, -ím** *св. (co; komu co)* утежня, затрудня, усложня (нещо; нещо на някого): **mlha ~ila pozorování** мъглàта затрудни наблюдèнието; **~it někomu život** усложня живòта на някого

**ztlouci**, *разг. ztlouct, ztluču/книж. ztluku* *св. (co, koho)* набия, натùпам, стùпам, напердàша (нещо, някого): **kočí ztloukl koně** кочияшът нашийба кòня/конèте; **při rvačce každého ztloukl** като стàнеше бòй, при сбйване тòй стùпваше всèкиго

**ztloustl|ý, ztlustl|ý, -á, -é** надебелял, напълнял; *разг.* нашишкавял, угоèн: **~á postava** надебеляла, напълняла фигура; **ztlustlé stěny buněčné** *бот.* удебелèни клètъчни стени

**ztloust|nout, -nu** *св.* надебелèл, напълнèл; *разг.* нашишкавèл, угоя се: **~la v pase** тя надебеля в тàлията

**ztlumeně** нар. 1. приглушено, заглушено, глухо: ~ **promluvit** проговоря с приглушен глас 2. с намалена сила, яркост и под.

**ztlumen|ý, -á, -é** 1. приглушен, заглушен, глух (за глас, звук и под.): ~ý **zvuk** приглушен звук 2. намален, понижен, приглушен (за светлина, яркост и под.): ~é **světlo** намалена, приглушена светлина; ~é **barvy** убити цветовѐ

**ztlum|it, -ím** св. (со) 1. приглуша, заглуша, сниша (звук и под.); намаля, понижа (яркост на цвят и под.): ~it **hlas** сниша, приглуша глас; ~it **světlo** намаля, приглуша светлина 2. поукротя, поуспиря, пообузда, поизгладя (нещо): ~it **spory** поукротя, поизгладя спорове; ~it **rozpory** поизгладя противоречия 3. в съчет. ~it **mič sport.** спра, успокоя топка

**ztlustlý** вж. **ztloustlý**

**ztmavě|lý, ztmav|ý, -á, -é** потъмнял: **sluncem ~á tvář** потъмняло от слънцето лице

**ztmav|ět, третол. -í, 3. мн. -ějí/-í, ztmav|nout, третол. -ne** св. потъмнее; ста̀не (по-)тъмен: **vlasý jí ~ly** косата ѝ потъмня; **barvy časem ~nou** с времето бойте, цветовете ще потъмнеят/потъмняват

**ztop|it, -ím** св. (со) 1. изгоря, употребя (нещо) за отопление: ~it **všechny zásoby uhlí** изгоря, употребя за отопление всички запаси от въглища 2. разг. експр. задигна, свия, открадна, жарг. гѐпя (нещо): ~it **dopis** свия писмо

**ztotožněn|í, -í** ср. отъждествяване, идентифициране

**ztotožn|it, -ím** св. (кого, со с кѹт, с čím) отъждествя, идентифицирам (някого, нещо с някого, с нещо): ~it **dvě různé věci** отъждествя две различни неща

**ztotožn|it se, -ím se** св. (s кѹт, s čím) идентифицирам се (с някого); солидаризирам се (с някого, с нещо; с мнението на някого); възприема, потвърдя изцяло (мнението на някого; нещо): ~it **se s románovou hrdinkou** идентифицирам се с героиня на роман; ~it **se s něčím názorem** солидаризирам се с възгледа на някого

**ztotožn|ovat, -uji/разг. -uju** неск. (кого, со с кѹт, s čím) отъждествявам, идентифицирам (някого, нещо с някого, с нещо): **mylně ~ovat dvě různé věci** погрешно отъждествявам две различни неща

**ztotožn|ovat se, -uji se/разг. -uju se** неск. (s кѹт, s čím) идентифицирам се (с някого); солидаризирам се (с някого, с нещо; с мнението на някого); възприемам, потвърждавам изцяло (мнението на някого; нещо): **s tím názorem se ne ~uji** не се солидаризирам с този възглед

**ztracen|o, -a** ср. в съчет. **do ~a: dívat se do ~a** гледам в празното

**ztracen|ý, -á, -é** 1. загубен, изгубен; изчезнал: ~á **kniha** загубена, изгубена книга; ~á **stopa** изгубена следа; **považovat peníze za ~é a** смятам, че парите са изгубени, изчезнали са б) смятам, че няма да мога да си възвърна парите; ~é **mládí** изгубена младост; ~ý **čas** загубено, пропиляно време; ~á **bitva** загубена, изгубена битка; ~é **pozice** загубени, изгубени позиции

**ztrác|et, -ám, 3. мн. -ejí/-í** неск. 1. (со) загубвам, изгубвам, губя, изпускам (нещо): ~et **z děravé kapsy drobné peníze** губя, изгубвам дребни пари от продрания си джоб 2. (со, кого) губя, изгубвам, загубвам (нещо, някого): ~et **směr plavby** губя курс на плаване; ~et **letadlo z dohledu** губя самолет от погледа си; ~et **stářím zrak** загубвам зрение от старост; ~et **zuby** оставам без зъби; ~et **klid, odvahu, trpělivost** губя, загубвам, изгубвам спокойствие, смелост, търпение; ~et **zájem o práci** губя, загубвам интерес към работата; **život pro ni ~í smysl** за нея животът губи смисъл; ~et **smysl pro humor** губя, загубвам чувство за хумор; ~et **pozvolna jmění** постепенно губя имуществство; **zlato ~í lesk** златото губи, изгубва бляска си; ~et **mnoho u svých přátel** губя уважението на приятелите си; приятелите ми си развалят мнѐ

**ztrác|et, -ám, 3. мн. -ejí/-í** неск. 1. (со) загубвам, изгубвам, губя, изпускам (нещо): ~et **z děravé kapsy drobné peníze** губя, изгубвам дребни пари от продрания си джоб 2. (со, кого) губя, изгубвам, загубвам (нещо, някого): ~et **směr plavby** губя курс на плаване; ~et **letadlo z dohledu** губя самолет от погледа си; ~et **stářím zrak** загубвам зрение от старост; ~et **zuby** оставам без зъби; ~et **klid, odvahu, trpělivost** губя, загубвам, изгубвам спокойствие, смелост, търпение; ~et **zájem o práci** губя, загубвам интерес към работата; **život pro ni ~í smysl** за нея животът губи смисъл; ~et **smysl pro humor** губя, загубвам чувство за хумор; ~et **pozvolna jmění** постепенно губя имуществство; **zlato ~í lesk** златото губи, изгубва бляска си; ~et **mnoho u svých přátel** губя уважението на приятелите си; приятелите ми си развалят мнѐ

не се овладявам; ~et **půdu pod nohama** губя почва под краката си; изгубвам увереност, сигурност 3. (кого – вин.) изгубвам, загубвам (някого), обикн. поради смърт: **průběhem let ~et své přátele** в течение на годините загубвам приятелите си, приятелите ми измират; ~et **dobré spolupracovníky** губя, загубвам добри сътрудници, добри колеги 4. (со) губя, хабя, пропилявам (нещо): ~et **čas** губя си, пропилявам си времето; **škoda ~et slova** жалко за думите; няма защо да си хабим думите 5. (со на čet, v čet) понасям, претърпявам загуби (от нещо; в нещо); губя (от нещо): ~et **tisíce na zboží** губя хиляди от стока; ~et **na váze** отслабвам; губя (от) теглото си; ~et **jeden zápas za druhým sport.** губя, проигравам мачовете един след друг; ~et **mič sport.** губя, изпускам топка (във футбол и под.)

**ztrácet se, -ím se, 3. мн. -ejí se/-í se неск. 1.** губя се, загубвам се, изгубвам се: **na každém zájezdu se dítě ~elo** при всяка екскурзия детето се губеше; **brýle se mu stále ~ely** очилата му постоянно се губеха; той постоянно губеше очилата си; **~í se jim stavební materiál** губи им се строителен материал **2.** губя се, загубвам се, изгубвам се, изчезвам, чезна, пропадам: **postavy se ve tmě ~ely** фигурите се губеха, чезнеха в мръка; **stezka se ~í v lese** пътеката се губи в гората; **sníh se na jaře ~í** напролет снегот се топи, изчезва; **úsměv se mu ~el z tváře** усмивката му помръкваше **3.** изчезвам, разг. изпарявам се, изфирявам, омигам се: **lidé se zvolna ze schůze ~ejí** хората постепенно, един след друг изчезват, изпаряват се от събраниято **4. разг. чезна, гасна, вехна, крея, линей:** **nemocný se den ode dne ~í** болният гасне с всеки изминал ден

**ztrápeně нар.** измъчено, изтерзано, изтормозено, страдалчески: **tvářit se ~** придавам си страдалчески вид; **vypadat ~** ймам страдалчески, измъчен вид

**ztrápen|ý, -á, -é** измъчен, изтерзан, изтормозен; страдалчески: **je (celý) ~ý** измъчен е, изтормозен е, изтерзан е; **vypadá ~ější než dříve** изглежда по-измъчен/по-измъчена, по-изтормозен/изтормозена от преди; **~á tvář** страдалческо лице

**ztráta, -ty жс. 1.** загубване, губене, загуба: **~ta peněženky** загубване, губене на портмонé; **hlásit ~tu dokladů** съобщавам за загубване на документи; **oddělení ~t a nálezů** бюро за загубени вещи; **~ta směru** изгубване на посока; **~ta rodičů** загуба на родители; **~ta paměti, vědomí, rovnováhy** загуба, загубване на памет, на съзнание, на равновесие; **~ta jistého vítězství** загуба на сигурна победа; **utrpět obchodní ~ty** понеса търговски загуби; **~ta času** загуба на време; **~ta míče спорт.** загуба на топка (*във футбол и под.*) **2.** загуба; мн. щети: **~a krve** загуба на кръв; **prodávat se ~tou** продавам на загуба; **~ty vzniklé uhynutím dobytka** загуби, щети от измиране на добитък; **~ta rychlosti техн.** загуба на скорост; **~ta výšky техн.** загуба на височина; **~ta tlaku техн.** загуба на налягане; **~ta výkonu техн.** загуба на мощност **3. само мн. ztráty, -t** загуби; щети: **těžké ~ty na lidech a materiále** тежки загуби на хора и техника; **provozní ~ty техн.** експлоатационни загуби; **tepelné ~ty техн.** топлинни загуби

**ztratit, -ím св. 1. (co, koho)** загубя, изгубя, разг. изтървя, изпусна (*нещо, някого*): **~it doklady, klíče** загубя, изгубя документи, ключове; **~it**

**někde brýle** загубя, изгубя, изпусна някъде очилата си; **~it v tlačenici dítě** изгубя в навалищата дете; **~it někoho z dohledu a)** изгубя някого от погледа си, от очите си **б) прен.** изгубя някого от хоризонта си; не се виждам, не се срещам с някого; **~it směr, cestu** изгубя посока, път; **pes ~il stopu** кучето изгуби, изтървя следа

**~it plynout** изгуби (на разказ, на мисъл); **~it půdu pod nohama** изгубя почва под краката си; изгубя увереност, сигурност **2. (koho – вин.)** изгубя, загубя (*някого*), обикн. поради смърт: **~it syna ve válce** изгубя синя си във войнa; **~it přítele** изгубя приятел поради смъртта му; **~it v mládí oba rodiče** загубя на младини и двамата си родители; **při katastrofě ~ilo život mnoho lidí** при катастрофата загубиха живота си много хора **3. (co)** загубя, изгубя (*нещо*): **~il ve válce nohu** загубя крака си във войнa; **~it život** загубя живота си; **~it chuť k jídlu** загубя апетит; **~it vědomí** загубя съзнание; **~it humor** загубя чувство за хумор; **~it čest** загубя честта си; **~it smysl života** загубя смъсла на живота си; **~it řeč** загубя дар-слово; **~it nárok na něco** загубя право на нещо; **~it místo, zaměstnání** загубя службата си, работата си; **letadlo ~ilo rychlost** самолётът загуби скорост; **~it na rychlosti** загубя скорост; загубя от скоростта си; **jeho oči ~ily lesk** очите му загубиха блясъка си; очите му помъгнаха; **~it bitvu** изгубя сражение; **~it boj zradou** изгубя битка заради предателство; **~it míč, kotouč спорт.** загубя, изпусна топка, шайба (*във футбол, в хоккей и т.*)

**~it ztratit** загуби (нещо с живота си **б)** загубя ума си; объркам се, оплетя се; **~it nervy** изпусна си нервите; не се овладя; **~it srdce** влюбя се; **~it věnec, věneček** *остар.* загубя невинността, моминството, девствеността си **4. (co na čem, v čem)** понеса загуби (*от нещо, в нещо*); загубя (*от нещо, в нещо*): **~it na zboží, v obchodě mnoho peněz** понеса големи парични загуби, загубя много пари от стоки, от търговия, от сделка; **nic ne~ila na svém půvabu** тя не è загубила нищо от очарованието си; тя е всё така очарователна; **~il mnoho na váze** той много è отслабнал, загубил è много от теглото си **5. (co)** загубя, изгубя, пропиля, изхабя (*нещо*): **~it spoustu času čekáním** загубя, пропиля сума ти време в чакане; **~it zbytečně rok studií** пропиля, изгубя безполздно една година от следване **6. в съчет. ~ it slov(ičk)o s někým** кажа си, разменя няколко думи с някого; **~it za někoho slov(ičk)o, pár slov** застъпя се, ходатайствам за някого; кажа няколко думи за някого

7. в съчет. **být ztracen** загубен съм; безпомощен съм; не знам какво да правя: **být v cizím prostředí (zcela) ztracen** напълно безпомощен съм в непознатата, в чуждата среда; **všecko je ztraceno** всичко е загубено; няма никаква надежда; **zdá se, že je pacient ztracen** изглежда, че пациентът е загубен, че за пациента няма никаква надежда

**ztratit se, -ím se** св. 1. загубя се, изгубя се: **dítě se ~ilo v davu** детето се изгуби сред тълпата; **~ilo se mi pero** изгубих си писалката; **poslat dopis doporučeně, aby se ne~il** изпрати писмо препоръчано, за да не се загуби; **~il se pes** кучето се изгуби; **z pokladny se ~ily peníze** от касата се изгубиха, изчезнаха пари 2. загубя се, изгубя се, изчезна, пропадна: **~it se mezi stromy** изгубя се, изчезна между дърветата; **voda se ze studny ~ila** кладенецът пресъхна; **~it se v houfu** изгубя се, изчезна, пропадна в тълпата, в множеството 3. изчезна, разг. изпаря се, изфирясам, омета се: **~it se před koncem představení** изчезна, изпаря се преди края на представлението 4. обикн. отриц. **ten se ve světě ne~í** той ще си намери място под слънцето; оправен е; **čemu se naučíš, to se ti nikdy ne~í** каквото научиш, все ще ти бъде някога от полза

**ztrátový, -á, -é** губещ, нерентабилен; който носи загуба; който е на загуба: **obchod ~ý a)** нерентабилна, губеща сделка **б)** търговия на загуба; **~ý podnik** нерентабилно, губещо предприятие; **~é ceny** цени на загуба; **~á bilance** отрицателен баланс; баланс, показващ дефицит; **~ý čas** изгубено, неоползотворено време

**ztrémovan[ý], -á, -é** разг. треперещ от притеснение, от вълнение; притеснен, стреснат, подплашен, развълнуван, разтрепан: **~ý herec** притеснен, треперещ от вълнение актьор; актьор, обхванат от сценична треска; **~ý hlas** притеснен, разтрепан глас; **je celý ~ý** целият трепери от притеснение, крайно притеснен е

**ztrémovat, -uji/разг. -uju** св. (кого – вин.) разг. накарам (някого) да се разтрепери (от притеснение, страх и под.); притесня, стресна, подплаша, разтрепера (някого): **~ovat žáka při zkoušení** притесня, стресна ученик при изпитване

**ztrešťat, -ám** св. (кого, со) книж. накажа (някого, нещо): **~at zrádce** накажа предател, изменник; **~at podvod** накажа измама, мошенничество

**ztrhaně** нар. съсипано, изтощено, гръхнало, преуморено, нemoшно, безсилно, книж. изнурено, омаломощено, обезсилено: **vypadat** ~ имам съсипан, изтощен, преуморен вид

**ztrhan[ý], -á, -é** съсипан, изтощен, гръхнал, пре-

уморен, нemoшен, безсилен, книж. изнурен, омаломощен, обезсилен: **~ý kůň** съсипан, гръхнал кон; **mít ~é rysy** изглеждам изтощено, преуморено; имам посърнал вид; **~ý zrak** преуморено зрение; **~ý hlas** нemoшен, безсилен глас

**ztrh[at, -ám** св. (кого, со) 1. **u ztrh[nout, -nu** (кого, со) съсипа, изтоща, преуморя, книж. изнуря, омаломощя, обезсиля (някого, нещо); разг. извадя душата (на някого, на нещо); съдєра, скāпя (някого, нещо): **~at koně** съсипа, изтоща кон/конє; **být ~án prací** съсипан съм, омаломощен съм от работа; **projímadlo ho mohlo ~at** експр. разслабителното, очистителното (средство) щєше да го съдєрє, да го съсипє; **~at si při zvedání žily na nohou** при повдигане (на тєжєст) пўкна кръвонoсни съдовє, вєни на кракàта си; **~at šroub, závit** техн. скъсам бoлт, рєзбà 2. разг. експр. скъсам, смāжа, размāжа, съсипа, съдєра от критика (някого, нещо): **kritika ho ~ala v novinách** критиката го съсипа, смāжа го вєв вєстника; **~ali novou hru** съсипаха, съдєраха, смāзаха, скъсаха от критика нoвата пїєса

**ztrh[at se, -ám se, ztrh[nout se, -nu** се св. разг. експр. съсипа се, преуморя се, изтоща се, книж. изнуря се, омаломощя се, обезсиля се, разг. излєзе ми душàта, съдєра се, скāпя се: **mohl se ~at prací** тoй щєше да се скāпє, да се съсипє, да се съдєрє от рàботà; **takovým nákladem se může ~nout** от тoзи тoвår щє му излєзе душàта, щє му се скъсат жїлитє; **mráz se ~á** прєн. експр. студът, врємєтo щє oмєкнє

**ztrhnout, ztrhnout se** вж. **ztrhat, ztrhat se**

**ztrmácen[ý], -á, -é** рядко кāпнал, изтощєн, съсипан, книж. обезсилен, омаломощєн: **~ý prací do úpadu** кāпнал, изтощєн до смърт от рàботà

**ztrojnásob[ít, -ím** св. (со) утроя (нещо); увелича (нещо) трї пѣти; умножā (нещо) по трї: **~it výkon** утроя мoщност

**ztrojnásob[ít se, трєтол. -í se** св. утрой се, увеличи се трї пѣти, умножї се по трї: **objem výroby se ~il** oбємът на прoизвoдствoтo се утрой

**ztrojnásob[ovat, -uji/разг. -uju** несв. (со) утроявам (нещо); увеличавам (нещо) трї пѣти; умножāвам (нещо) по трї: **~ovat výkon** утроявам мoщност

**ztrojnásob[ovat se, трєтол. -uje se** несв. утроява се, увеличава се трї пѣти, умножāва се по трї: **jeho vina se tím ~uje** от тoвā винàтa му стāва трї пѣти пo-гoлāмa, увеличāва се трї пѣти

**ztrop[ít, -ím** св. (со) разг. експр. направа, извєрпшa (нещо нєреднo): **~it povyk** вдїгна шўм, гюрултїя; **~it výtržnost** извєрпшa бєзoбрāзїє, хулігāнщина; **~it scénu** направа сцєна; **co to**



**zas ~il?** какви пак ги е забъркал? какво пак е надробил? **~it hluk, kravál, rámus** вдигна шум, пръжжия, пръжжия  
**z něčeho žerty, posměch** направа си майтап, измайтапя се с някого, с нещо; взема някого, нещо за мезе, на подбив; пошегувам се с някого, с нещо; подигра се на някого, на нещо  
**ztroskotálý** *вж. ztroskotaný*

**ztroskotan|ec, -ce** *м.* **1.** корабкрушениц: **~ci se zachránili na ostrově** корабкрушенците се спасиха на един остров **2. книж.** неудачник; неуспял човек: **životní ~ci** житейски неудачници; хора с провал, с разбит живот

**ztroskotán|í, -í** *ср.* **1.** корабкрушение: **~í lodi** корабкрушение **2. книж.** провал, неуспех, крах, ръхване

**ztroskotan|ý, ztroskotall|ý, -á, -é** **1.** който е претърпял корабкрушение; разбит от корабкрушение: **~á lod'** кораб, претърпял корабкрушение **2. книж.** провален, разбит, неудачен, неуспял, неуспешен; който е претърпял провал, неуспех: **~á existence** разбит, провален, неудачен живот

**ztroskot|at, -ám** *св.* **1. третол.** **-á** претърпя корабкрушение, разбие се (*за кораб и под.*): **parník ~al a klesl ke dnu** параходът претърпя корабкрушение и потъна **2.** претърпя корабкрушение, разбия се с кораб и под. (*за човек*): **námořníci ~ali na útesech** моряците се разбиха в скалите **3. (-; на чет; о со)** *книж.* претърпя провал, неуспех, неудача, крах (*в нещо*); не успя, проваля се (*в нещо, с нещо*): **~at v životě** проваля си, разбия си живота; **plán ~al na nepružnosti administrativy** планът се провали поради неоперативността на администрацията

**ztroskotáv|at, -ám** *несв.* **1. третол.** **-á** претърпява корабкрушение; разбива се (*за кораб и под.*): **~ající koráb** кораб, който претърпява корабкрушение **2.** претърпявам корабкрушение, разбивам се с кораб и под. (*за човек*) **3. книж.** претърпявам провал, неуспех, неудача, крах (*в нещо*); не успявам, провалям се (*в нещо, с нещо*): **jednání ~alo na neústupnosti protivníka** преговорите се провалиха поради неотстъпчивостта, поради непреклонността на противната страна, на противника

**ztrouchniv|ý, -á, -é** изгнил, изтлял: **~ý kmen** изгнил ствол, дънер; **~á rakev** изгнил ковчег; **~ý společenský řád** *прен. експр.* прогнил, разкапан обществен строй

**ztrouchniv|ět, третол. -í, 3. мн. -ějí/-í** *св.* изгние, изтлее: **dřevěné trámy ~ěly** дървените греди изгниха

**ztrpčen|ý, -á, -é** *остар.* вгорчен; *експр.* отровен:

**~é mládí** отровена, изпълнена с горести младост

**ztrpč|it, -ím** *св. (komu co)* вгорча, *експр.* отрова (*нещо на някого*): **~it někomu život** отрова живота на някого

**ztrpč|ovat, -uji/разг. -uju** *несв. (komu co)* вгорчавам, *експр.* отравям (*нещо на някого*): **~ovat někomu poslední dny stáří** вгорчавам, отравям на някого последните дни на старостта

**ztrpk|nout, обикн. третол. -ne** *св.* стане горчив, вгорчи се, загорчи; започне да нагърча: **vino ~lo na jazyce** виното загорча на езика; **humor ~l** *експр.* хуморът загуби; **úsměv mu ~l** *експр.* усмивката му замръзна

**ztrýzněn|ý, -á, -é** измъчен, изтерзан: **~ý vězeň** минал през изтезания затворник; измъчен, изтезаван затворник; **~ý výraz** измъчено, изтерзано изражение

**ztrýzn|it, -ím** *св. (koho, co)* измъча (*някого, нещо*); подложа на мъчения, на изтезания (*някого, нещо*): **~it trestance hladem a žízni** подложа затворник/затворници на изтезание чрез глад и жажда; **~it někoho do krve** измъча някого до смърт; **~it psa** измъча куче

**ztřeštěn|ec, -ce** *м. експр.* перко; шурчо; смъхнат, луд, шантав, шур, побъркан, безразсъден човек **ztřeštěně** *нар. експр.* смъхнато, лудо, шантаво, шуро, побъркано, безразсъдно: **~ pobíhat** търча насам-натам като луд

**ztřeštěnost, -i** *ж. експр.* **1.** смъхнатост, лудост, шантавост, побърканост, безразсъдство: **udělal to z mladické ~i** направил го е от младежко безразсъдство **2.** шуротия, лудория; луда, шантава постъпка: **vyvádět ~i** върша глупости, шуротии

**ztřeštěn|ý, -á, -é** *експр.* смъхнат, луд, шантав, шур, побъркан, безразсъден: **~ý kluk** шуро момче; лудетина; **~ý nápad** безумна, луда, шура идея; **~ý kousek** шуротия, лудория; **~ý úprk** лудо препускане, луд бяг; **~ý smích** див, *шурчо*

**ztrísk|at, -ám** *св. (koho, co)* *експр.* пребия, претрепя, потроша, ступам, напердаша (*някого, нещо*): **~at koně bičem** нашибам кон/коня с камшик; **~ali ho do bezvědomí** пребиха го до безсъзнание

**zručn|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í** *св.* затлъстее, надебелея, охраня се: **ani ho nepoznali, jak ~ěl** така беше надебелял, че не можяха да го познаят

**ztuha** *нар. малко остар.* трудно, тежко, мъчно, с усилие: **dveře se zavírají** ~ вратата се затваря трудно; **pero hodin se natahuje nějak** ~ пружината на часовника се навива някак трудно

**ztuhle** *нар.* неподвижно, вцепенено, вкочанено, вдървено: **ležet** ~ лежа вцепенено

**ztuhlost**, **-i** *ж.* неподвижност, вцепененост, вкочаненост, вдървеност: **mrtvolná** ~ мъртвешка вцепененост, вкочаненост

**ztuhlý**, **-á**, **-é** **1.** втвърден: ~ý **lak** втвърден, изсъхнал лак; ~á **láva** застинала лава; **mrazem** ~á **země** скована от студ земя; ~ý **jako rameno** измръзнал до кости **2.** вцепенен, вкочанен, вдървен, изтръпнал: ~é **svaly** вцепенени, вдървени мускули; ~é **prsty u nohou** изтръпнали, вкочанени пръсти на краката; (**smrtí**) ~á **tvář** застинало в смъртта лице; **hrůzou** ~é **údy** вкочанени от ужас крайници

**ztuhnout**, **-nu** *св. 1. обикн. претол. -ne* втвърди се, застине: **vosk rychle** ~l вощът бързо се втвърди; **půda** ~la **mrazem** почвата, земята замръзна, втвърди се от студ; **med** ~l медът се

на до кости **2.** вцепеня се, вкочаня се, вдървя се, изтръпна, застина: ~ly **mu prsty** изтръпнаха му пръстите; пръстите му се вкочаниха, вдървиха се; **hoši** ~li **v pozoru** момчетата застанаха мирно; ~nout **překvapením**, **hrůzou** изтръпна от изненада, от ужас; **úsměv mu** ~l **na rtech** усмивката замръзна, застина на устни; ~l **mu** изстина (от ужас); той замръзна, вцепенен се (от ужас)

**ztuhnoutí**, **-í** *ср. спец.* втвърдяване, застиване **ztuchlin**, **-u** *ж.* миризма на спарено, на мухъл, на плесен: **ze zdi čpí** ~a стените мирисат на мухъл; **seno páchne** ~ou сеното мирисе на спарено

**ztuchlý**, **-á**, **-é** спарен; вмирисан; мухлясал: ~á **sláma** мухлясала слама; ~é **peřiny** вмирисани пухени завивки; ~ý **vzduch** спарен, застоил въздух

**ztuchnout**, *претол. -ne* *св.* спари се; вмирише се; мухляса: **obilí** ~lo зърното, житото мухляса; **vzduch v nevětrané místnosti** ~l въздухът в непроветреното помещение се вмириша, спари се

**ztupělý**, **-á**, **-é** **1.** притъпен, затъпял, тъп: ~ý **nůž** тъп нож **2.** затъпял, безчувствен, равнодушен, безучастен, апатичен, незаинтересован: ~ý **dav** затъпяла тълпа; ~ý **hlas** безучастен, равнодушен глас; ~é **smysly** притъпени, безчувствени сетива

**ztupět**, **-ím**, **3. мн. -ějí/-í** *св. 1. претол. -í* притъпи се, затъпее, стане тъп: **zbroj mu zrezavěla**, ~ěla наоряжението му ръждяса, притъпи се **2.** затъпее; стана безчувствен, тъп, безразличен, равнодушен, безучастен, апатичен, незаинтересован: **pil tolik, že oněměl a docela** ~ěl той пиеше, докато престана да говори и

съвсѐм затъпя; **zlenošil a** ~ěl той се отдаде на мързел и затъпя

**ztupit**, **-ím** *св. 1. (co)* притъпя, затъпя (*нещо*); направя (*нещо*) тъпо: ~it **nůž, kosu, sekeru** притъпя, затъпя нож, коса, брадва **2. (koho – вин.)** рядко обезчувствя, затъпя (*някого*); направя (*някого*) тъп, равнодушен, безчувствен, апатичен, незаинтересован: **neštěstí ji** ~ilo нещастieto я направи безчувствена, притъпи сетивата ѝ; ~it **smysly** притъпя сетива **ztupit se**, *претол. -í* *св.* притъпи се, затъпи се; стане тъп: **ostří se** ~ilo острието се притъпи **ztužen**, **-í** *ср. 1. техн. строп.* укрепване, подсилване, армиране **2. спец.** детайл за укрепване: ~í **holeňové** *кожар.* хастар за кончове; ~í **nártu** *кожар.* бомбѐ (на обувка)

**ztužený**, **-á**, **-é** втвърден: ~ý (**pokrmový**) **tuk** маргарин; втвърдена (хранителна) мазнина

**ztužidl**, **-o**, **-a** *ср. 1. спец.* връзка; устройство за укрепване, за подсилване, за армиране, за връзка **2. строп.** фѐрма: **brzdné** ~o спирателна фѐрма

**ztužit**, **-ím** *св. (co)* **1.** втвърдя (*нещо*): ~it **účes** (лак)рам и) втвърдя причѐска; ~it **límeč** колѐсам якá **2.** укрепя, заздравя (*нещо*): ~it **zed'** **pilíři** укрепя стена с подпѐри, с колѐни **3. хим. техн.** втвърдя (*нещо*): ~it **tuk** втвърдя мазнина

**ztužovat**, **-uji** *разг. -uju* *несв. (co)* **1.** втвърдявам (*нещо*): ~ovat **prádlo škrobem** колѐсвам бельѐ с нишестѐ, с колѐ **2.** укрепявам/укрепявам, заздравявам (*нещо*): ~ovat **konstrukce** заздравявам, укрепвам конструкции **3. хим. техн.** втвърдявам (*нещо*): ~ovat **olej, tuk** втвърдявам маслѐ, мазнина

**ztvárnit**, **-ím** *св. (co)* *книж. 1.* оформя, (из)моделирам (*нещо*): ~it **sklo, hlínu** оформя, извѐя стъклѐ, глѐна **2.** претворя, пресъздам, изобразя (*нещо*): **umělecky** ~it **skutečnost** художѐствено претворя, пресъздам действителност; ~it **ve filmu osudy vynálezců** претворя във филм съдбата на изобретатели

**ztvárnit**, **-uji** *разг. -uju* *несв. (co)* *книж. 1.* оформям, моделирам, формирам (*нещо*): ~ovat **modelovací hmoty** моделирам пластелини; **umění** ~uje **člověka** *прен.* изкуството формира, моделира човѐка **2.** претворявам, пресъздавам, изобразявам (*нещо*): **malíř** ~uje **realitu** художникът претворява реалността

**ztvrdlý**, **-á**, **-é** втвърден, вкоравен, корав: **ruce** ~é **prací** корави от работа ръце; ~á **půda** втвърдена почва; ~á **kůže** втвърдена, вкоравѐна кожа **ztvrdnout**, **-nu** *св. 1. претол. -ne* втвърди се,

вкорави се; стәне твърд, корав: **země mrazem** ~la от студа земята се втвърди; **chléb brzy ~ne** хлябът скоро втвърди; **kámen, na kámen, na kost** втвърди се като камък, като кокал **2. третол. -ne** втвърди се; стәне твърд, строг, суров: **jeho pohled ~l** погледът му стана строг, суров **3. (kde) разг. експр.** скъпа се от висене, от киснене (някъде): **nerad bych tu ~nul do rána** не ми се иска да кисна, да вися тук до сутринта  
**ztvrdnutí, -í ср. 1.** втвърдяване, вкоравяване **2. език.** затвърдяване, депалатализация  
**ztýr|at, -ám св. (koho, co) малко остар.** измъча, изтерзая, съсипе (някого, нещо); подложа (някого, нещо) на мъчения, на изтезания: ~at **někoho do krve** измъча някого до смърт; ~at **koně** изтощя кон/коня; **být ~án hladem** съсипан съм от глад; **být ~án nemocí** експр. изтощен съм, обезсилен съм от болест  
**zub, -u м. 1.** зъб: **zdravé, zkažené ~y** здрави, развалени зъби; **mléčné ~y** млечни зъби; ~y **moudrosti** мъдрей; **umělé, falešné ~y** изкуствени зъби; **koňské ~y** прен. конски зъби; едри пожълтели зъби; **veverčí ~y** прен. зъби като на катерица; зъби като тесли (древни, раздалечени); **kořen ~u** корен на зъб; зъбен корен; **bolí ho ~y** болят го зъбите; **dát si spravit, vytrhnout, zaplombovat** ~ оправи си, извади си,пломбйрам си зъб; **drkotat, cvakat, jektat ~y** тракам със зъби; **cenit ~y** зъбя се, озъбвам се, показвам си зъбите; **skřípat ~y** скърцам със зъби *и прен.*; ядосвам се; **zahnout ~y** стисна зъби *и прен.*; стегна се; **ukázat někomu ~y** покажа си зъбите, озъбя се на някого *и прен.*; покажа силата си на някого, надмощието си над някого; **vylámat si nad něčem ~y** счупя си зъбите с нещо *и прен.*; не се справя с нещо, **приваща** **сърцето** **(hledat, dostat) něco na zub** (търся, получа) нещо (вкусно) за хапване; **dělat, brousit si ~y na něco** точа си зъбите за нещо; **procedit něco mezi ~y** процедя, кажа нещо през зъби, с нежелание, неясно, неразбрано; **držet jazyk za ~y** държа си езика зад зъбите; пазя тайна; не приказвам много-много; **dát někomu do ~ů** удара на някого един в зъбите, в лицето; **vynést někoho v ~ech** изхвърля, изпъдя, изгоня някого като мръсно коте; **mít někoho, něčeho plné ~y, až po ~y** до гуша ми е дошло от някого, от нещо; **podívat se někomu, něčemu na ~y** внимателно, щателно разгледам, проверя някого, нещо; **po ~y ozbrojení (vojáci)** въоръжени до зъби (войници); **(držet se, bránit se) ~y nehty** (държа се, браня се) отчаяно, със зъби и нокти; **oko za oko, ~ za ~** поговорка библи. око за око,

зъб за зъб; **darovanému koni na ~y nehled'** поговорка на харизан кон зъбите не се гледат; **(projevuje se na tom) ~ času** (в това се вижда) разрушителното, пагубното действие на времето **2.** зъбец, зъб; предмет, подобен на зъб: ~ **pily** зъб на трион; ~ **hřebene** зъб на гръбен; ~ **vidličky** зъб на вилица; ~ **klíče** зъбец, зъб на ключ; ~ **kola** зъб на зъбно колело; ~y **hradeb** зъбци на крепостна стена, на укрепление; **pod-soustružený ~** техн. затилован зъб; **šípový ~** техн. стреловиден зъб; **šroubovitý ~** техн. спирален зъб **3.** назъбено място (върху острие): **udělat na kose ~y** назъбя, нашърбя коса **zubačk|a, -y ж. разг.** зъбчата железница **zubák I, -u м. 1. техн.** назъбено ренде **2. експр.** голям зъб, бивен; зъбище **zubák II, -a м. разг. експр.** зъболекар, стоматолог **zubař, -e м. разг.** зъболекар, стоматолог: **chodit k ~i** ходя на зъболекар **zubařk|a, -y ж.** зъболекарка, стоматоложка **zubat|á, -é ж. експр. често в съчет.** ~á s **kosou** смъртта: **přišla si pro něho ~á s kosou** смъртта го отнесе; той умря **zubat|ý, -á, -é 1.** зъбат, зъбест; който има големи зъби: ~á **tlama štiky** зъбата муцуна на щука; ~ý **výrostek** хлапак с големи зъби; зъбест хлапак; експр. малък/млад зъбльо **2. техн.** зъбен, назъбен; който има зъби: ~á **pila** зъбен трион; ~é **kolečko** зъбчато колелце **3.** назъбен, нашърбен: ~á **kosa** нашърбена коса **zub|it se, -ím se** несв. (na *koho, na co; čemu; -*) експр. хия се, смей се (на някого, на нещо) с отворена уста, с открити зъби: ~it se **na dítě** **хия** **на** **дете** **цяло гърло** **zubn|í, -í, -í** зъбен; който се отнася до зъб, до зъби: ~í **kaz** кариес; ~í **pasta** паста за зъби; ~í **lékař** зъболекар, стоматолог; ~í **protéza** зъбна протеза; ~í **kámen** мед. зъбен камък **zubnic|e, -e ж. език.** зъбна, дентална съгласна; дентал **zubovin|a, -y ж. анат.** дентин, костно вещество на зъб **zubov|ý, -á, -é в съчет.** ~á **mezera** прорез, цепнатина между зъбите; ~á **mláticka** земед. зъбна вършачка; ~á **spojka** техн. зъбчата мұфа; зъбен съединител; ~é **čerpadlo** техн. помпа със зъбни колела **zubožený нар.** окаяно, жалко, плачевно, изпаднало, мизерно, нещастно: **vypadat ~** имам окаян вид **zubožen|ý, -á, -é** окаян, жалък, плачевен, изпаднал, мизерен, нещастен: **být (po nemoci) celý ~ý** съвсем съсипан съм, съвсем изтощен съм

(след болест); **země po válce** ~**á** страна, опустошена от война; обрълена, изпаднала след война страна; **být v ~ém stavu** в окаяно, в плачевно състояние съм

**zubr**, -**a** *м. зоол.* зубър, европейски бизон (Bison)

**zubř|í**, -**í**, -**í** зубъров, зубърски; който се отнася до зубър

**zúčastněn** *нар.* заинтересовано, съпричастно; с участие, с интерес, със заинтересованост: ~ **prožívat děj** преживявам действие съпричастно, заинтересовано

**zúčastněnost**, -**i** *жс.* заинтересованост, съпричастност, интерес

**zúčastněn|ý**, -**á**, -**é** (—; *на čet*) заинтересован (*от нещо, за нещо*); съпричастен (*към нещо*); който има, който взема участие (*в нещо*); участващ (*в нещо*): ~**é úřady** заинтересовани ведомства; **činitelé ~í na projektu** лица, фактори, които вземат участие в проект, който са съпричастни към проект; ~**é strany** заинтересовани страни

**zúčastn|it se**, -**ím se** *св. (čeho; на čet; рядко při čet; в čet)* взема участие, участвам (*в нещо*): ~**it se soutěže** взема участие в състезание, в конкурс; ~**it se pohřbu** взема участие в погребение; ~**it se na prodeji** взема участие при продажба

**zúčastň|ovat se**, -**uji se** /разг. -**uju se** *несв. (čeho; на čet; рядко při čet; в čet)* вземам участие, участвам (*в нещо*): ~**ovat se schůzí, výstav** вземам участие, участвам в събрания, в изложби

**zúčtovací**, -**í**, -**í** *счетов.* който се отнася до осчетоводяване, до начисляване, до инкасиране, до фактуриране; разплащателен; разчетен; отчетен: ~**í položka** разчетно перо; ~**í období** разчетен период; ~**í doklady** разплащателни документи; ~**í styk** безкасово плащане; плащане по сметка; ~**í cena** фиксирана цена; разчетна цена

**zúčtován|í**, -**í** *ср. 1. счетов.* осчетоводяване, начисляване, инкасиране, фактуриране **2. счетов.** разчет, сметка **3. (s čím, s kým) експр.** разчитане, уреждане на сметки (*с нещо, с някого*): **osobní ~í** лично разчитане на сметки, лични сметки за уреждане

**zúčt|ovat**, -**uji** /разг. -**uju** *св. 1. (co)* осчетоводя, начисля, инкасирам, фактурирам (*нещо*); направя сметка, разчет (*на нещо*): ~**ovat mzdy, režii, zálohy** начисля заплати, режийни разходи, аванси **2. (s čím, s kým) експр.** разчитам си, уредя си сметките (*с нещо, с някого*); разплатя се, приключа (*с нещо, с някого*): ~**ovat s minulostí, s nepřáteli** разчитам си сметките с миналото, с враговете; ~**ovat se životem** само-

убия се; ~**ovat s předsudky** скъсам с предразсъдъци

**zuhelnatě|lý**, -**á**, -**é** овъглен, *хим.* карбонизиран: ~**é dřevo** овъглен, карбонизиран дървен материал; ~**á mrtvola** овъглен труп

**zuhelnatě|ní**, **zuhelňován|í**, -**í** *ср. хим.* въглефикация, карбонизиране, овъгняване

**zuhelnat|ět**, -**ím**, **3. мн. -ějí/-í** *св. 1. третол.* -**í** овъгнел се; става на въглен, превърне се във въглен; *хим.* карбонизира се: **trámy při požáru ~ěly** при пожара гредите се овъглиха, станаха на въглен **2. (co) хим. карбонизирам (*нещо*): ~**ět dřevo** карбонизирам дърво, дървен материал**

**zuhelňovac|í**, -**í**, -**í** *хим.* който се отнася до овъгняване, до карбонизация; карбонизационен: ~**í pochod** карбонизационен процес

**zuhelňování** *вж. zuhelnatění*

**zuhelň|ovat**, -**uji** /разг. -**uju** *несв. 1. (co)* овъгнявам, превръщам на въглен, *хим.* карбонизирам (*нещо*): ~**ovat palivo, dřevo** овъгнявам гориво, дърво, дървен материал **2. третол.** -**uje** овъгнява се; става на въглен, превръща се във въглен; *хим.* карбонизира се

**zúkol|ovat**, -**uji** /разг. -**uju** *св. (co; —)* нормирам (*нещо*); установя норма (*на нещо*): ~**ovat práci** нормирам труд; ~**ovat mzdy** нормирам заплати, установя норми на заплати

**zulám|at**, -**u** *св. (co)* изпочупя, изпокърша (*много неща*) едно след друго, постепенно: **bouře ~ala stromy** бурята изпочупи дърветата

**zulíbán|í**, -**í** *ср. в съчет. být k ~í обикн. третол.* направо да го разцелуващ; иде ти да го разцелуващ; **děvče, dítě k ~í** много сладко момиче, много сладко дете; таква момиче, таква дете, че направо да го разцелуващ, че ти иде да го разцелуващ

**zulíb|at**, -**ám** *св. (koho, co; komu co)* книж. нацелувам, обсия с целувки (*някого, нещо; нещо на някого*): ~**at dítě** нацелувам дете; ~**at někomu tváře** обсия с целувки бузите на някого

**zúmyně** *нар.* нарочно, умислено, преднамерено, съзнателно, целенасочено: ~**udělal to** ~ направил го е нарочно, преднамерено

**zúmynost**, -**i** *жс.* 1. умисленост, преднамереност, съзнателност, целенасоченост: ~ **jednání** преднамереност, умисленост на действие **2. умисъл; умислено, преднамерено действие:** **vypadá to jako** ~ изглежда, че (това) е умислено направено; в това може да се открие (някакъв) умисъл

**zúmyn|ý**, -**á**, -**é** нарочен, умислен, преднамерен, съзнателен, целенасочен: ~**á lež** съзнателна, преднамерена лъжа



**zunitariz|ovat** [-ny-], **-uji**/разг. **-uju** св. (со) обединя в ъния, в общ съюз (държави и под.); унитаризирам (държава)

**zúplna** нар. книж. остар. изцяло, съвсѐм, напълно, абсолютно: ~ **věřila manželovi** тя изцяло, напълно вярваше на съпруга си

**zurážet, -ím**, 3. мн. **-ejí/-í** св. (со) изпочұпя, счұпя (много нещo) постепенно, еднo след другo: ~ **et sochám ruce** изпочұпя ръцете на статуи; **vítř ~el větve** вятърът изпочұпи клоните

**zurč|et**, третол. **-í** нескв. книж. поет. 1. бѣбли, бѣлбўка, ромoни, клокочи (обикн. за вода): **potůček ~í** потoчето бѣлбўка; **se střechy ~í voda do okapu** водата се стїча, струй, звънтї от пoкрива в капчўка; **v samovaru to ~elo** водата в самовара клокочеше 2. (со) рядко ромoни, бѣлбўка (нещo): **potůček ~el svou píseň** потoчето ромoнеше песента си

**zúročen|í, -í** ср. фин. олихвяване: ~ **í kapitálu** олихвяване на капитал; получаване на лихва от капитал

**zúroč|it, -ím** св. (со) фин. 1. олихвя (нещo); начисля лихва (върху нещo): ~ **it vklad** олихвя влог 2. полўча лихва (от нещo): ~ **it kapitál** полўча лихва от капитал

**zúroč|ovat, -uji**/разг. **-uju** нескв. (со) фин. 1. олихвявам (нещo); начислявам лихва (върху нещo): ~ **ovat půjčku** олихвявам заем 2. получавам лихва (от нещo): ~ **ovat kapitál** получавам лихва от капитал

**zúrodněn|í, -í** ср. повишаване на плодородие; култивїране, облагородяване: ~ **í půdy** повишаване плодородието на пoчва; култивїране на пoчва

**zúrodn|it, -ím** св. (со) повишà плодородие (на пoчва и под.); култивїрам, облагородя (нещo), за да стàне (пo-)плодородно: ~ **it půdu, poušť** култивїрам, облагородя пoчва, пустїня

**zúrodn|ovat, -uji**/разг. **-uju** нескв. (со) повишàвам плодородие (на пoчва и под); култивїрам, облагородявам (нещo), за да стàне (пo-)плодородно: ~ **ovat půdu** култивїрам, облагородявам пoчва

**zuř|it, -ím** нескв. 1. бўйствам, беснѣя; държà се, постѣпвам като лўд, като невменяем: **šílenec začal ~it** лўдият запoчна да бўйства 2. експр. беснѣя, фука, кипя, гневя се, ядoсвам се: ~ **il, že mu ujel vlak** тoй се ядoсваше, фучеше, че е изпўснал влака; ~ **it nad porážkou** бѣсен съм от зàгуба, от поражение; ~ **it na souseda** гневя се на съсед; беснѣя срещу съсед; **poraněný medvěd ~il** ранената мѣчка се разяри/бѣше разярена 3. третол. **-í** експр. бушўва, вилнѣе, свирѣпства (най-често за природни стихии и под.): **bouře, vichřice ~ila** бўрия, вихрўшката

вилнѣеше; **boj ~il** битката бушўваше; **hlad ~il** гладїт вилнѣеше, свирѣпстваше

**zuřivě** нар. 1. лўдо, безўмно, бўйстващо, невменяемо; като лўд, като невменяем човек: **počínat si ~** бўйствам; държà се като лўд 2. експр. яростно, бясно, дїво, нейстово, бўино, свирѣпо: **pes ~ štěká** кўчето яростно лае 3. експр. разпàлено, стрàстно, яростно, настървѣно; със стрàст, с настървѣние; разг. с пяна на устàта: ~ **povzbuzovat** поощрявам, подкрѣпям настървѣно, разпàлено; ~ **se debatovalo** дискутираще се разпàлено, стрàстно, с ярост, с ожестoчение

**zuřiv|ec, -ce** м. бўйстващ, безўмен човек; безўмец; **opilý ~ec** пиян безўмец; бўйстващ пияница

**zuřivost, -i** жс. ярост, ожестoчение, нейстовост, бўйство: **záchvat ~i** пристѣп на ярост, на ожестoчение; бўйство

**zuřiv|ý, -á, -é** 1. луд, безўмен, бўйстващ, невменяем: ~ **ý pacient** лўд, бўйстващ пациент; ~ **ý blázen** бўйстващ лўд; ~ **ý býk** разярен бик; ~ **ý pohled** безўмен поглед 2. експр. яростен, бѣсен, див, нейстов, бўен, свирѣп: ~ **ý odpor, boj** яростна съпротива, яростна битка; ~ **á nenávisť** дїва, нейстова омраза; сляпа омраза; ~ **ý hlad** свирѣп, нейстов глад 3. експр. разпàлен, стрàстен, яростен, настървѣн; заклѣт, отявлен: ~ **ý čtenář** стрàстен читател; ~ **ý hráč** стрàстен играч; заклѣт играч; ~ **ý reportér** настървѣн репортер

**zůsta|t, -nu** св. 1. (kde) остàна (някъде): ~ **t v místnosti, doma, u dveří** остàна в помещѣние, вкўщи, до вратàта; ~ **t na noc, na oběd** остàна да нощўвам, да преспя; остàна на обяд, да обядвам; ~ **l s námi celý večer** тoй остàна с нас цяла вѣчер, през цялата вѣчер; **listí ~lo na stromech** листàта не oкапаха, остàнаха по дървѣтата; **šátek mu ~l v rukou** забрàдката остàна в ръцете му

в сражение; **kámen ne~l na kamení** не остàна камък върху камък; всїчко бѣше унищoжѣно; **musí to ~t mezi námi** между нас да си остàне; **to ne~ne pod pokličkou** тàзи работа ще се разчўе; това няма да остàне скрито; (**sliby, plány**) ~ **ly jen na papíře** (обещàнията, плàновете) остàнаха сàмо на хартия, не сѣ oществїха; **něco mu ~lo za nehty** бъркал е в медà; откраднал е нѣщo 2. (–; kde; čím; v čem; při čem; na čem; s inf. ) остàна (си) (някакъв, нещo, в някакво състояние, някъде; да...): ~ **t ve službě, na vojně** остàна да работя, на работа; остàна (да слўжа) във войскàта; ~ **t sám v lese** остàна сàм в горàта; ~ **t pozadu a)** остàна назад б) прен. изостàна, остàна след другите; ~ **t naživu** остàна жив; oцелѣя; ~ **t svobodný** остàна нежѣнен, ергѣн; ~ **t čilý** остàна (си) бoдър, пѣргав; ~ **t předsedou, svým pánem** остà-

на (си) председател; остана (си) независим; ~**t stranou něčeho** остана настрана от нещо; ~**t v menšině** остана в малцинство; ~**t ve styku s někým** остана във връзка, в контакт с някого; продължа да поддържам връзка, контакт с някого; ~**t při rozumu, při chuti, při penězích** (продължа) да съм с умъ си, да ймам (добър) апетит, да ймам (много) пари; ~**t stát** спря (се); **dveře ~ly otevřené** вратата остана отворена; **vše ~lo při starém** всичко (си) остана по старому; ~**lo to tajemstvím** това (си) остана тайна; **tak to nemůže ~t** това не може да остане така; така не може да продължава; **na tom, u toho ne~lo** нещата не спряха, работата не спря с това; ~**t bez ohlasu** обикн. *третол.* остане без отзвук; **přezdívka mu už ~la** прякорът му (си) остана; **sníh ~l ležet** снегът се задържа; ~**nu při pivě** аз ще продължа с бирата, да пия бира; **ne~lo jen při jedné sklenici** *омъжжаше, тя оставаше стара* ♦ ~**t bez sebe** падна в несвяст, в безсъзнание; ~**t na holičkách** изоставен съм на произвола на съдбата, без помощ; оставен съм да се оправям сам; ~**l (stát) jako omráčený, opařený, jako kdyby hrom do něho ušodil** той остана като гръмнат, като попарен, като ударен от гръм; ~**l jí nad tím rozum stát** умът ѝ не можеше да го поберѐ; тя не можеше да проумее това; ~**t jako kůl v plotě** остана съвсѐм сам/самъ; остана си като кюкувица; ~**la sedět na plese** на бала никой не я покани (на танц); ~**t v hledáčku někoho, něčeho** остана в ползрението на някого, на нещо; продължа да представлявам интерес за някого, за нещо; (**udělat něco, aby se vlk nažral a koza ~la celá** *поговорка* (направа така, че) и вълкът да е сит, и козата да е цяла; постѣпя по солонковски **3. третол.** ~**ne** (–; *po čem, po kom; z čeho*) (нещо) остане (от нещо, от някого); **z pevnosti ~ly jen zříceniny** от крепостта останаха/останаха са само развалини; **od večere ne~lo nic** от вечерята не остана/не ѐ останало нищо; ~**t na obtíž** остана в тежест; ~**la po něm vdova** той остави вдовица ♦ ~**tracheální** *остана на улицата* остана без работа, загубя работата си; ~**t na ocet expr.** остана стара момъ; ~**l (rodičům) na krku** той не сѐ ожени; той остана да висѐ, да тѐгне (на шията) на родителите си, в тежест на родителите си **zůstat[ek, -ku m. фин.** остатък, сълдо: ~**ek vkladu** остатък, сълдо на влог; **bilanční ~ek** балансово сълдо **zůstav[at, -ám нескв. 1. (kde)** оставам (някъде): ~**at doma** оставам вкъщи; **dlouho tam ne~ej!** не стѐй там дълго! не оставай там дълго! не сѐ

бавѐ там! ~**at v paměti** оставам, запазвам се в паметта; **sliby ~aly na papíře** обещаанията оставаха (само) на хартия; ~**at v práci přes čas** оставам в извънработно време; оставам да *първо* си вкъщи; не отивам на гурбѐт; не трѣгвам да трѣпам ѓпит, знанѐия *и под.* **2. (–; kde; čím; v čem; při čem; na čem; s inf.)** оставам (си) (някакъв, нещо, в някакво състояние, някъде, да ...): ~**at naživu** оставам жив; оцелявам; ~**at zdrav** оставам здрав; **dlouho ~al svobodný** той дълго време не сѐ жѐнеше, оставахе (си) ергѐн; ~**at v úradě** оставам (си) на длъжността, на поста; ~**at na stráž** оставам на стража, на пост; ~**at otrokem** оставам (си) рѓб; ~**at Čechem** оставам (си) чѐх; **rána ~ala stejná** ръната не заздравяваше; **vše ~alo při starém** всичко (си) оставахе по старому; ~**at stranou něčeho** оставам настрана от нещо; ~**at v platnosti** *третол.* остава в сила; продължава да е валидно; ~**at bez ohlasu** *третол.* остава без отзвук; ~**at ležet na zemi** оставам (да лежъ) на земята; ~**at sedět u stolu** оставам (да седѐ) на масата; **všichni ~ali stát překvapením** всички зъпнаха *първо* ~**á stát** умѐт ми не гѓ побѐра; не мѓга да проумѐя това; ~**at bez sebe** падам в несвяст, в безсъзнание; ~**at pozadu za někým, za něčím** изоставам от някого, от нещо **3. третол. -á** (–; *po čem, po kom; z čeho*) (нещо) остава (от нещо, от някого): ~**á mu 30 korun** остават *първо* омѓжваше, тя оставаше стара момъ **zůstav[ít, -ím св. книж. 1. (co, koho kde)** *остар.* остава (нещо, някого някъде): ~**il na stole noviny** остава на масата вѐстник **2. (co komu)** остава, предъм (на някого завет, спомен и под.): ~**it po sobě památku** остава спѓмен след сѐбе си; ~**it dědictví** остава наследство **zušlechtěn[ý, -á, -é 1.** облагородѐн, култивѐран **2. спец.** облагородѐн, обогатѐн, селекционѐран **zušlecht[ít, -ím св. (koho, co) 1.** облагородѐ, култивѐрам (някого, нещо): ~**it vkus, jazyk** култивѐрам вкус, езѐк; ~**it něčí povahu** облагородѐ, култивѐрам нѐчий харъктер **2. спец.** облагородѐ, обогатѐ, селекционѐрам, култивѐрам (някого, нещо): ~**it odrůdy zeleniny** селекционѐрам зеленчукови сѓртове; ~**it plemena zvířat** селекционѐрам порѓди живѓтни (за разплѓд); ~**it ocel, sklo** обогатѐ стомъна, стъклѓ; ~**it zahradu** култивѐрам градина **zušlecht[ován[í, -í ср. 1.** облагородѐване, култивѐране **2. спец.** облагородѐване, обогатѐване, сѐлѐкция: **tepelné ~í** термѐчно облагородѐ-

ване; ~**í užitek**ových nerostů обогатяване на полёзни изкопаеми

**zušlecht|ovat, -uji/разг. -uju** неск. (кого, со) **1.** облагородявам, култивирам (някаго, нещо): ~**ovat lidskou povahu** облагородявам, култивирам човешкия характер; ~**ovat vkus** култивирам вкус **2.** спец. облагородявам, обогатявам, селекционирам, култивирам (някаго, нещо): ~**ovat kulturní rostliny** селекционирам културни растения; ~**ovat ocel, sklo** обогатявам стомана, стъкло

**zůt|ý, -á, -é** събът: ~**é boty** събъти обувки; ~**é dítě** събъто дете

**zúzkostliv|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í** св. книж. притесня се, обезпокоя се, разтревожа се: **dívka ~ěla** девойката се притесни, беше обхваната от притеснение

**zúženě** нар. стеснено, тясно; *често пейор.* ограничено: ~ **něco chápat a**) разбýрам, схващам нещо стеснено, в (пò-)тёсен смýсл **б)** схващам нещо ограничено, като ограничен човек

**zúžen|í, -í** ср. **1.** стесняване, стеснение: ~**í křídla** авиац. стеснение на крило; **poměrně ~í** физ. относително стесняване; ~**í jícnu** мед. стриктура, стеноза на хранопровод; ~**í zorníček** мед. стесняване на зениците **2.** стесняване, специфициране, ограничаване: ~**í tématu** специфициране, ограничаване на тема; ~**í významu slova** език. стесняване на лексикално значение

**zúžen|ý, -á, -é** **1.** стеснен: ~**á vozovka** стеснено (пýтно) платно **2.** пейор. ограничен, стеснен: ~**é pojetí věci** ограничено схващане на проблем, на работа

**zúž|it, -ím** св. (со) **1.** стесня (нещо); направя (нещо) (пò-)тýсно: ~**it výkop** стесня изкоп; ~**it sukni** стесня пола **2.** стесня, специфицирам, огранича (нещо): ~**it téma** огранича, специфицирам тема; **strach jí ~il hrdlo** книж. гърлото ѝ се сви от страх

**zúž|it se, третол. -í se** св. **1.** стесни се, ста́не (пò-)тёсен: **cesta se ~ila** пýтят се стесни **2.** стесни се, ограничи се: **kruh diváků se ~il** кръгът от зрители се стесни, ограничи се; зрители намаляха; **hrdlo se mu ~ilo** книж. гърлото му се сви

**zužitk|ovat, -uji/разг. -uju** св. (со) **1.** изпòлзвам, експлоатирам (нещо): ~**ovat ovoce na džem** изпòлзвам плодове за конфитюр **2.** опòлзотворя (нещо); извлека полза (от нещо): **lépe ~ovat půdu** опòлзотворя пò-добре почва; ~**ovat energii** опòлзотворя ене́ргия

**zužitkováv|at, -ám** неск. (со) **1.** изпòлзвам, експлоатирам (нещо): ~**at bohatství země** изпòлзвам, експлоатирам зе́мни богатства **2.** опòл-

зотворявам (нещо); извлека́м пòлза (от нещо): ~**at energii** опòлзотворявам ене́ргия

**zuž|ovat, -uji/разг. -uju** неск. (со) **1.** стеснявам (нещо); прàвя (нещо) (пò-)тýсно: ~**ovat chodník, rukáv** стеснявам тротоар, стеснявам ръкав **2.** стеснявам, специфицирам, ограничавам (нещо): ~**ovat možnosti** стеснявам, ограничавам възможности; ~**ovat duševní obzor** книж. ограничавам, свивам духо́вен хоризонт

**zuž|ovat se, третол. -uje se** неск. **1.** стеснява се; ста́ва (пò-)тёсен: **říční koryto se ~uje** речното корито се стеснява **2.** стеснява се, ограничава се: **kruh čtenářů se ~uje** читателският кръг се стеснява, ста́ва пò-ограничен; **význam slova se ~uje** значението на дýмата се стеснява; дýмата придобива пò-тýсно значение

**zváb|it, -ím** св. (кого, со) книж. примàмý, прилжа, съблазня, привлекà, притèгля (някаго, нещо): ~**il ji k návratu** тòй я примàми да се вёрне; **zvědavost ho ~ila** привлече го любопитството

**zvadle** нар. **1.** увèхнало, повèхнало, клòмнало (обикн. за растение): **květiny visely** ~ цветята висяха, бяха увèхнали **2.** книж. отпа́днало, вяло, изнурèно, изтощèно, унèло, отпýснато, отсла́бнало: ~ **mávl rukou** тòй вяло ма́хна с ръка

**zvadl|ý, -á, -é** **1.** увèхнал, повèхнал, клòмнал (обикн. за растение): ~**á kytice** повèхнал букет **2.** книж. отпа́днал, вял, изнурèн, изтощèн, унèл, отпýснат, отсла́бнал: ~**á pleť** прен. състарèна, повèхнала ко́жа (на лицето); **jsem (velmi) ~ý** разг. (много) съм отпа́днал

**zvad|nout, -nu** св. **1.** третол. -**ne** увèхне, повèхне, клòмне (обикн. за растение): **květiny bez vody ~ly** без вода цветята увèхнаха **2.** книж. отпа́дна, отпýсна се, изтощè се, изсèхна, стопè се: ~**l a shrbil se** тòй се състари и се прегърби **3.** третол. -**ne** книж. отсла́бне, изчèзне, стопè се, изгýби се, отмèйне, отлетè: **jeho láska ~la** любовта му отлетè; **jeho nadšení ~lo** ентузиàзмът му се изпари

**zválc|ovat, -uji/разг. -uju** св. (со) строит. земед. валирам (нещо); обрабòтя, набèя (нещо) с вàляк; утèпча, (из)трамбòвам (нещо): ~**ovat hřiště** (из)трамбòвам, утèпча игрище; ~**ovat vozovku** (из)трамбòвам, валирам пýтно платно

**zvalch|ovat, -uji/разг. -uju** св. **1.** (со) текст. ко́жар. обрабòтя (нещо) на тепàвица; изтèпам (нещо) **2.** (кого – вин.; кому со) разг. експр. набèя, натúпам, стúпам, напередàша (някаго; някого по нещо): ~**ovali ho holemi** набèяха го, натúпаха го с тояги; ~**ovat někomu záda** наша́ря гърбината на някого; набèя някого

**zválen|ý, -á, -é** разг. експр. смàчкан, омàчкан,

разтърпен (от въргáляне, от вáляне); овъргáлян; който е в безпорядък; който е като изваден от центрофуга, от прахосмукáчка: ~á **postel** смáчкано, разтърпено от въргáляне леглò; ~é **šaty** рòкля като извадена от центрофуга

**zvál|et, -ím, 3. мн. -ejí/ -í св. 1. (co) разг. експр.** омáчкам, смáчкам, разтъря (нещо) чрез въргáляне, чрез вáляне; овъргáлям (нещо); доведá (нещо) до безпорядък чрез въргáляне, чрез вáляне: ~et **postel** овъргáлям, разтъря леглò; ~et **trávu na louce** омáчкам тревá на ливáда

**2. (koho – вин.) прен. вулг. прелъстя, разг. опрáвя (някого): ~el mu ženu** тòй опрáви, вулг. изчúка женá му

**zvandr|ovat, -uji/разг. -uju св. (co) разг. експр.** обиколя, пребрòдя, разг. кръстòсам, изтрамбòвам (нещо): ~ovat **kus světa** пребрòдя, обиколя мнòго свят; ~ovat **celou Evropu** пребрòдя, изтрамбòвам цяла Еврòпа

**zvan|í, -í ср. покáна: přišel beze -í** тòй дойдè без покáна

**zvan|ý, -á, -é 1. кáнен, покáнен: ~í i ne~í hosté** кáнени и некáнени гòсти

**2. книж. нарèчен, назовáн: věž ~á Daliborka** кúла, нарèчена Дáлиборка; **tak ~ý/tak~ý** такá нарèчен

**zvápenatě|lý, -á, -é спец. калциран, калциниран, калцифициран: ~é kmeny** калцифицирани ствòлове; ~é **kostry** калцинирани скелети; ~é **hroty plic** мед. калцирани белодробни àпекси

**zvápenatě|ní, -í ср. спец. калцинация, калциране, калциниране, калцифициране: ~í tuberkulózního ložiska (v plicích)** мед. калциране, калциниране на туберкулòзно огнище (в белите дробовè)

**zvápenatě|t, третол. -í, 3. мн. -ějí/-í св. калцира се, калцинира се, калцифицира се: hroty plic ~ěly** мед. белодробните àпекси се калцираха

**zvarhan|ět, третол. -í, 3. мн. -ějí/-í св. рядко нагъне се, надипли се, плисира се: volánky na šatech ~ěly** волáнчетата на рòклята се надиплиха, нагънаха се

**zvat, zvu нескв. 1. (koho – вин.) кàня, покáнвам (някого): ~ známé na návštěvu, na výlet** кàня познáти на гòсти, на екскúрзия; **zvali ho, aby přišedl (k jejich stolu), aby vstoupil** покáниха го да сèдне (на тяхната мáса), да влèзе; **lavička zvala k posezení** прен. пèйката мáмеше да прèседне ♦ **kapitánovské slovička** некáнен гòстенин не è драг нýкому; не сè натискáй, кúдèто не тè кàнят

**2. (koho – вин.) извиквам, призовавам (някого); свиквам (много хора) с нýкаква цел: ~ kandidáta ke zkoušce** извиквам кандидáт на изпит; ~ **členy sboru k poradě** свиквам члèнове на сьвèт на съвещáние, на заседáние

**3. (co, koho**

**čím, jak) книж. наричам, назовавам, именувам (нещо, някого нýкакъв, нýкак): Karla IV. zvali Otec/Otcem vlasti** дáдоха на Kàрел IV името Бащá на отèчеството

**zváž|it, -ím св. 1. (co) претèгля, премèря (нещо): ~it jablka, kufr** претèгля ябълки, кúфар

**2. (co, koho) книж. преценя, оценя, претèгля, премèря, премисля, обмисля (някого, нещо): ~it situaci, okolnosti, šance** преценя ситуация, обстоятелства, шансове; ~it **výhody a nevýhody** преценя, премисля, претèгля предимствата и недостáтъците

**zvážně|le нар. (пò-)сериòзно, (пò-)стрòго, (пò-)сьсредоточèно: ~ se podívat** отпрáвя (пò-)сериòзен пòглед; поглèдна с (пò-)сериòзен, с (пò-)стрòг пòглед; поглèдна, стáвайки сериòзен

**zvážně|lý, -á, -é** който е стáнал (пò-)сериòзен, (пò-)стрòг, (пò-)сьсредоточèн: **byl ~ý k nepoznání** бèше стáнал тòлкова сериòзен, че не мòжеше да се познáе; ~ý **pohled** пòглед, стáнал сериòзен, стрòг

**zvážn|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í св. стàна (пò-)сериòзен, (пò-)стрòг, (пò-)сьсредоточèн: dospěl a ~ěl** тòй порáсна и стàна пò-сериòзен, улèгна

**zvečera, z večera нар. книж. нáдвечер, прívечер, вечертá: přišel brzy** ~ тòй дойдè в рáнната прívечер, рáно вечертá

**zvěčn|it, -ím св. (co, koho) увековечá, обезсмъртá (нещо, някого): malíř ~il historickou událost** худòжникът е увековечил истòрическо събитие; ~it **svou matku v básni** обезсмъртá мáйка си в стихотворèние; ~it **panství kapitálu** увековечá гòспòдството на капитáла; **tím skutkem opravdu ~il své jméno** с товá дèло тòй нáйстина е обезсмъртил името си, обезсмъртил се е; **pojd', já tě ~ím!** експр. елá да те снýмам! елá да те увековечá!

**zvěčn|it se, -ím se св. 1. увековечá се, обезсмъртá се: autor se svým dílem ~il** àвторът се е обезсмъртил с произведèнието си, с творчеството си

**2. експр. подпýша се нýкъде; увековечá се чрез подпýсване нýкъде: kluci se ~ili na zdech** момчèтата са увековечили именáта си по стените

**zvěčn|ovat, -uji/разг. -uju нескв. (co, koho) увековечáвам, обезсмъртáвам (нещо, някого): ~ovat hrdinství prostých lidí** увековечáвам, обезсмъртáвам героизма на обикновèните хòра; ~ovat **panství kapitálu** увековечáвам гòспòдството на капитáла

**zvěčn|ovat se, -uji se/разг. -uju se нескв. 1. увековечáвам се, обезсмъртáвам се: ~ovat se svými zásluhami** обезсмъртáвам се чрез заслúгите си

**2. експр. подпýсвам се нýкъде; увековечáвам се чрез подпýсване нýкъде: kluci**



se ~ují na zdech момчетата увековечават имената си по стените

**zvěd, -a** *м. книж.* шпионин, агент, разузнавач: **byli zajati nepřátelští ~ové** бяха пленени вражески агенти, вражески шпиони

**zvedací, zdvihací, zdvíhací -í, -í 1.** *техн.* подемен; който служи за повдигане: ~í **zařízení** подемно съоръжение **2.** повдигащ се, вдигащ се; който се повдига: ~í **most** подвижен, вдигащ се мост

**zvedač, -e** *м. техн.* повдигащ: ~ **klasů** земедел. подбирач на класове

**zvedák, -u** *м. техн.* повдигащ, крик, подеменник: **automobilový** ~ автомобилен крик; **hydraulický** ~ хидравличен повдигащ, крик

**zvedání, -í** *ср. техн.* вдигане, повдигане, подемен

**zvedat (se)** *вж. zdvihat (se)*

**zvědavý, -ce** *м. любопитен (човек), разг.* любопитко: ~ci se **nechtějí rozejít** на любопитните не им се тръгваше

**zvědavě** *нар.* любопитно, с любопитство: ~ se **tázat** пита с любопитство

**zvědavost, -i** *ж.* любопитство: **hořet ~í** горя от любопитство; ~ **jí nedala, aby...** любопитството не ѝ позволяваше, не ѝ даваше да...

**zvědavý, -á, -é 1.** любопитен: ~á **sousedka** любопитна съседка; ~é **děti** любопитни деца; **je ~ý jako opice** любопитен е като маймуна; **ukrýt se před ~ýma očima** скрия се от очите, от погледите на любопитните; **to není (nic) pro ~é uši!** това не е за ушите на всеки! ~é **pohledy** любопитни, изпитателни, дебнещи погледи **2.** именна форма **zvědav, -a, -o** в съчет. **být ~(ý)** (на со; с подч. допълнително изр.) искам да узная, да разбера (нещо; дали, как ...); любопитен съм да узная, да разбера (нещо; дали, как ...); интересувам се (от нещо; дали, как ...): **být ~ý na fotografie** любопитен съм да видя снимките; **jsem ~, kdo to vyhraje, co řekne, jak to dopadne** искам да разбера, интересувам се кой ще победи, какво ще стане

**na to (ani dost málo)** ~ (това хич) не ме интересува! *разг. експр.* пука ми, дреме ми на жилетката (за тая работа)!

**zvědečt[í]t, -ím** *св. (со) спец.* поставя (нещо) на научна основа; направа (нещо) (по-)научно; придам (на нещо) (по-)научен характер: ~it **plánování** поставя планиране на научна основа; ~it **výuku** придам на обучение (по-)научен характер

**zvědečt[í]ovat, -uji/разг. -uju** *несв. спец. 1. (со)* поставям (нещо) на научна основа; правя (нещо) (по-)научно; придавам (на нещо) (по-)научен характер: ~ovat **studium** придавам на

следване (по-)научен характер **2. третол. -uje** поставя се на научна основа; получава (по-)научен характер: **řízení práce ~uje** управлението на труда се поставя на научна основа

**zvedenost, -i** *ж. остар.* (благо)възпитаност, добро възпитание: **mravní ~ našich žen** нравственост, нравствена благовъзпитаност на нашите жени

**zvedený, -á, -é 1. разг. експр.** докаран до лошо състояние; който е в лошо състояние: **přišel domů strašně ~ý** той се прибра у дома в ужасен вид; **kabát zle ~ý blátem** палто цялото в кал, опръскано с кал; **kluci ~í po rvačce** момчета целите разкрасени след сбиване **2. остар.** (благо)възпитан, добре възпитан: **chudé sice, ale ~é děvče** бедно, но добре възпитано девойче

**zvědět, zvím, 3. мн. zvědí** *св. (со; о ком, о чем; —)* *книж.* узная, науча, разбера (нещо; за някого, за нещо): ~ **podrobnosti** науча подробности; ~ **o návštěvě** узная за посещение; ~, **co se děje** разбера каквò се случва, каквò става

**zvědy, -ů** *м. само мн. разг. обикн. в съчет. jít, chodit na ~y* ходя да разпитвам, да разучавам, да събирам сведения, *разг.* на разузнаване; **poslat někoho na ~y** изпратя някого да разпитва, да разучава, да събере сведения, *разг.* на разузнаване; **být na ~ách** дебна, нюхам да науча, да разбера нещо

**zveleben[í], -í** *ср.* подобряване, благоустройство, усъвършенстване, оптимизиране, култивироване, рационализиране: ~í **průmyslu, školství** оптимизиране, усъвършенстване на промишленост; усъвършенстване на учебно дело

**zveleb[í]t, -ím** *св. (со)* подобря, благоустрой, (до-)усъвършенствам, оптимизирам, култивирам, рационализирам (нещо): ~it **zahrady** оправам, разкрася, благоустрой градини; ~it **průmysl** оптимизирам, усъвършенствам промишленост

**zvelebovac[í], -í, -í** който се отнася до подобряване, усъвършенстване, благоустройство, оптимизиране, култивироване, рационализиране: ~í **program** програма по благоустройство; благоустройствена програма; ~í **akce** акция, мероприятие по благоустройство

**zveleb[í]ovat, -uji/разг. -uju** *несв. (со)* подобрявам, благоустроявам, усъвършенствам, оптимизирам, култивирам, рационализирам (нещо): ~ovat **zahradu** оправам, разкрасявам, благоустроявам градина; ~ovat **školství** усъвършенствам учебно дело

**zvelič[í]t, -ím** *св. (со)* преувелича (нещо); надценя (нещо; значението на нещо): ~it **své zásluhy** преувелича заслугите си; ~it **zprávu** преуве-

лича, разкрася новина; ~**it význam něčeho** преувелича, надценя значението на нещо

**zveličovat, -uji/разг. -uju** неск. (со) преувеличавам (нещо); надценявам (нещо; значението на нещо): ~**ovat své starosti** преувеличавам грижите си

**zvenčí, zvenku** нар. 1. отвън, откъм външната страна, разг. отвънка (за направление): **vrátit se** ~ прибера се, върна се отвън; **dívat se** ~ гледам отвън, откъм външната страна 2. отвън, външно, на външен вид, на външната страна, разг. отвънка (за място): **dům je ~ opraven** външно, отвън къщата е ремонтирана; ~ **to vypadá krásně** външно погледнато, погледнато отвън изглежда прекрасно 3. от другаде; отвън; от чужбина и под.: **vlivy** ~ външни влияния; **podněty** ~ инспирации, вдъхновения отвън, от друго място

**zverblovat, -uji/разг. -uju** св. (кого, со) експр. завербувам (някого, нещо) за работа и под.; хвана (някого, нещо) за работа и под.: ~**ovat celý podnik na řepnou brigádu** завербувам целия завод на бригада за цвекло; ~**ovat kdekoho na odklizení sněhu** хвана де що има човек за почистване на сняг

**zvěrokruh, -u** м. астр. зодиак: **znamení ~u** зодиакални знаци

**zvěrolékař, -e** м. ветеринар, ветеринарен лекар, разг. конски доктор

**zvěrolékařský, -á, -é** ветеринарен; който се отнася до ветеринар, до ветеринарна медицина

**zvěrolékařství, -í** ср. ветеринарна медицина

**zvěřsky** нар. зvěřски, чудовищно, нечовешки, жестоко: ~ **nakládat s bezbranným obyvatelstvem** отнасям се зvěřски, чудовищно с беззащитно население

**zvěřský, -á, -é** зvěřски, чудовищен, нечовешки, жесток: ~ **é vraždění** зvěřско, жестоко избиване; ~ **é nakládání se zajatci** нечовешко отнасяне с пленници, нечовешко отношение към пленници; ~ **ý teror** чудовищен терор

**zvěřstvo, -a** ср. зvěřство, жестокост, чудовищна постъпка, нечовешко деяние: **páchat ~a** върша жестокости, зvěřства; **dopouštět se zvěřstev** постъпвам нечовешки, извършвам чудовищни постъпки

**zveršovaný, -á, -é** стихотворен, римуван; който е в стихове, в стихотворна форма, в рими: ~ **á hesla** римувани лозунги; лозунги в стихотворна форма; ~ **á povídka** разказ в стихове

**zveršovat, -uji/разг. -uju** неск. (со) напиша, съчиня (нещо) в стихове, в стихотворна форма, в рими: ~**ovat přání k jmeninám** съчиня стихотворно благопожелание, римувана честитка по случай имен ден

**zvěř, -e** ж. събир. 1. див животни и птици; дивеч: **lesní** ~ дивеч, горски животни; **černá** ~ див свинь; **vysoká** ~ едър (рогът) дивеч; **pernatá** ~ пернат дивеч; птици; **škodná** ~ вреден дивеч; вредители; **stopy ~e** следи на дивеч; **lovit, honit** ~ ловувам дивеч, ходя на лов за дивеч 2. прен. див, подивели, недисциплинирани, разбеснели се, груби деца, хора: **krmení dravé ~e a)** хранене на хищници б) шегов. хранене на ~~извешаните~~ **dně**

**jako** ~ подивял съм, разбеснял съм се

**zvěřejnit, -ím** св. (со) 1. направа (нещо) общодостъпно, открито за публика; оглася (нещо); обобществя (нещо): ~**it park** отворя парк за посетители; направа парк достъпен за всички; ~**it zasedání** проведе открито, публично заседание 2. обнародвам, публикувам (нещо); направа (нещо) обществено достояние чрез преса и под.: ~**it dopisy** публикувам писма; ~**it program** обнародвам програма

**zvěřejňovat, -uji/разг. -uju** (со) неск. 1. правя (нещо) общодостъпно, открито за публика; огласявам (нещо); обобществявам (нещо): ~**ovat zahrady** отворя градини за посетители; правя градини достъпни за всички 2. обнародвам, публикувам (нещо); правя (нещо) обществено достояние чрез преса и под.: ~**ovat politické dokumenty** обнародвам политически документи

**zvěřin|a, -y** ж. дивечово месо; дивеч: ~**a na víně** дивеч с винен сос; **naložit ~u** консервирам, мариновам, налож дивечово месо

**zvěřinec, -ce** м. менажерия, експр. зверилник: **cirkusový ~ec** циркова менажерия; **navštívit ~ec** посетя менажерия, зоологическа градина

♦ **zvěřin|e** м. менажерия, в зверилник; тук е голяма гурултия, голяма врява

**zvesela** нар. весело: **jít do práce** ~ отивам на работа весел, във весело настроение

**zvěst, zvedu** св. (со, кого) разг. експр. докарам (някого, нещо) до лошо състояние: **no, vy jste to tu zvedli!** боже, какво сте направили тук! (как сте оплескали стените, какъв безпорядък сте оставили и под.); **tys ale ty šaty zvedla!** роклята ти е станала на нищо! **jak má krejcar v kapse, tak se zvede pod obraz** щом се види с някой греш в джоба, веднага се настряква, веднага е къоркютток пиан

**zvěst se, zvedu se** св. (по ком) разг. метна се, заприличам (на някого): **zvedl se po tátovi** той се е метнал на татко си

**zvěst, -i** ж. книж. 1. вест, новина, извѣстие, разг. хабѣр: **dobrá** ~ добра новина; **neblahá** ~ неприятна, лоша, фатална вѣст (обикн. за смърт); ~~смертна вѣст~~ **lma**

зловеща, съкрушителна вѣст **2.** слух, дѹми, приказки: **proskakuji, koluji divné** ~**í** разнасят се, нѡсят се, разпространяват се странни слѹхове, странни неща

**zvěstování, -í** *ср. книж.* тържѣствено извѣстяване, вѣзвѣстяване, обикн. в *сѣчет*. **Zvěstování Páně**, *остар.* **Zvěstování Panny Marie** *църк.* Благовѣщення

**zvěstovatel, -e** *м. книж.* вѣстѣтел, вѣстонѡсец, глашатай: ~ **dobrých zpráv** благовѣстѣтел, вѣстѣтел на добри новини; ~ **míru** глашатай на мира

**zvěst|ovat, -uji/разг. -uju** *несв., рядко св. (со) книж.* вѣзвѣстявам/вѣзвѣстѣ, извѣстявам/извѣстѣ, предизвѣстявам/предизвѣстѣ (*нещо*): ~**ovat vítězství** вѣзвѣстявам/вѣзвѣстѣ побѣда; ~**ovat něčí příchod** извѣстявам/извѣстѣ нѣчие идване; **blesk ~oval nedalekou bouří** светкавицата предвѣщаваще приближаваща бѹря; ~**ovat evangelium** *църк.* благовѣстявам; предвѣщавам, нѡся блага вѣст (*за раждането на Христос*)

**zvětralý, -á, -é 1.** изветрял; отмирян; изгѹбил миризмата, аромата си: ~**á limonáda** изветряла лимонада **2. геол.** изветрен: ~**ý pískovec** изветрен пясъчник; ~**á skála** изветрена скала

**zvětr|at, третол. -á** *св. 1.* изветреѣ; отмирише се; изгѹби миризмата, аромата си: **pivo ve skle-nici ~alo** бѣрата в чашата изветря **2. геол.** изветри се: **skály ~aly** скалите се изветриха

**zvětrání, zvětrávání, -í** *ср. геол.* изветряне, изветряване: **biochemické ~í** биохимично изветряне; **chemické ~í** химично изветряне; **lateritní ~í** латеритно изветряне; латеритизация; **mechanické ~í** механично изветряне

**zvětráv|at, третол. -á** *несв. 1.* изветрява, отмирява се; изгѹбва миризмата, аромата си: ~**ající pivo** изветряваща бѣра **2. геол.** изветря се: **skála, láva pomalu ~á** скалата, лавата бавно се изветря

**zvěť|it, -ím** *св. (со, koho)* подѹша, надѹша, усѣтя, предусѣтя (*някаго, нещо*): **pes ~il zajíce, zloděje** кѹчето надѹши (миризмата, следѣте на) заѣка, крадѣца; ~**it stopu** надѹша, открѣя (чрез дѹшене) следа; ~**it nebezpečí** *прен. експр.* подѹша, усѣтя опасност

**zvetšelý, -á, -é** *книж.* овехтѣл, извехтѣл, изнѡсен, одрипавѣл, опѣрпан, изтѣркан: ~**ý šat** овехтѣли одѣжди; **hladoví a ~í nezaměstnaní** гладни и одрипавѣли безработни; ~**é fráze** *прен. експр.* изтѣркани, банални фрази

**zvětšení, -í** *ср. 1.* увеличѣние, увеличаване: **fotografické ~í** фѡтоувеличѣние; ~**í mikroskopu** увеличѣние с микроскоп; ~**í zatížení** *техн.* увеличѣние на натоварване; ~**í napětí** *електр.* уве-

личѣние на напрежѣние; **optické ~í** *физ.* оптично увеличѣние **2. снec.** нарастване, прираст

**zvětšení, -a, -y** *ж.* увеличѣние (*на снимка и под.*); увеличѣн (*по размер, по мащаб*) предмет: ~**a fotografie** увеличѣна снимка; **pořídít ~u plánu** направа увеличѣние на план; увеличиа (*мащабна*) план

**zvětš|et, третол. -í, 3 мн. -ejí/-í** *св. книж.* овехтѣе, извехтѣе, изнѡси се, опѣрпа се, изтѣрка се: **tkaniny, které snadno ne-ejí** тѣкани, който не овехтѣват, не сѣ изнѡсват бѣрзо

**zvětš|it, -ím** *св. (со)* увеличиа, уголемѣ (*нещо*): ~**it fotografie** увеличиа снимки; ~**it otvor** разширя, уголемѣ ѡтвор; ~**it počet, výkon** повиша, увеличиа брѡй, мѡщност; ~**it zmatek** сѣздам ѡще пѡ-голямо ѡбѣркване; ~**it své příjmy** увеличиа, повиша, умножа приходите си

**zvětš|it se, третол. -í se** *св.* увеличи се, уголемѣ се, нарасне: **trhlina se ~ila** пукнатината се разшири, уголемѣ се; **vzdálenost se ~ila** разстоянието, дистанцията се увеличи; **podíl mládeže se ~il** участието на младежта се увеличи, нарасна

**zvětšovac|í, -í, -í** увеличителен: ~**í sklo** лѹпа; увеличително стѣклѡ; ~**í přístroj (na fotografie)** *фотогр.* увеличител (за снимки)

**zvětš|ovat, -uji/разг. -uju** *несв. (со)* увеличавам, уголемявам (*нещо*): ~**ovat objem** увеличавам ѡбѣм; **ta čocka silně ~uje** тази лѣща е много силна, много увеличава; ~**ovat zatížení** увеличавам натоварване; ~**ovat něčí význam** преувеличавам, надценявам нѣчие значѣние; ~**ovat snímek** увеличавам, уголемявам снимка

**zvětš|ovat se, третол. -uje se** *несв.* увеличава се, уголемява се, нараства: **trhlina se ~uje** пукнатината се разширява, уголемява се; **vzdálenost mezi námi se stále ~ovala** разстоянието, дистанцията между нас непрекѣснато се увеличаваще, непрекѣснато нарастваше; **oči se jí hrůzou ~ovaly** очѣте ѣ се разширяваха от ѹжас

**zvíd|at, -ám** *несв. 1. (со; на kom; o kom)* разпитвам, подпитвам (*нещо; за някого*); проявявам любознѣтелност, любопитство (*относно нещо, относно някого*); любопитствам (*за нещо, за някого*): ~**al, jak dlouho tu ještě zůstá-nou** тѡй подпитваше, разпитваше ѡще кѡлко врѣме ще ѡстанат тѹк **2. (со; о ѣт; со о kom; -)** *книж.* научавам, узнавам, разбѣрам (*нещо; за нещо; нещо за някого*): ~**at o všem důle-žitějším** научавам за всѣчко пѡ-важно; ~**at ně-co o svých bývalých spolužácích** узнавам, разбѣрам нѣщо за бѣвшите си сѹченици

**zvídavě** *нар.* любознѣтелно; от любознѣтелност,

от интерес: ~ **se toulat po lesích** бродя, скітам из горіте от любознателност, поради интерес  
**zvídavost**, -i *жс.* любознателност, интерес  
**zvídavý**, -á, -é любознателен; който проявява любознателност, интерес: **není zvědavý, nýbrž ~ý** не е любопитен, а любознателен; ~á **povaha** любознателен характер, любознателен човѣк; ~ý **pohled** изпитателен, проучващ поглед  
**zviditelnějí**, -í *ср. публ.* излизане на открито; прозрачност; придобиване на прозрачност, на откритост, на видимост: **diskuse o ~í politiky koalice v rezortu zdravotnictví** дискусия за прозрачността, за откритостта на политиката на коалицията в сектора на здравеопазването  
**zviditelnějí**, -ím *св. (koho, co) публ.* изнеса, изкарам на открито, направа прозрачен, осветя (някого, нещо): ~it **zahraniční politiku** направа прозрачна външната политика; осветя, изнеса на показ външната политика  
**zviditelnějí se**, *третол.* -í *св.* стане прозрачен, видим, открит; прояви се, появи се, привлече внимание; заеме позиции: **francouzská firma se před rokem ~ila na českém trhu** преди година на чешкия пазар привлече вниманието, прояви се една френска фирма  
**zviditelnějívat**, -uji/*разг.* -uju *несв. (koho, co) публ.* изнасям, изкарам на открито, правя прозрачен, осветявам (някого, нещо): ~ovat **práci odborníků** правя прозрачна работата на специалистите; осветявам, изнасям на показ работата на специалистите  
**zviditelnějívat se**, *третол.* -uje *св.* *несв. публ.* става прозрачен, видим, открит; проявява се, появява се, привлича внимание; заема позиции: **stát se v emancipačním procesu stále více ~uje** в процеса на еманципиране държавата все повече излиза на преден план, все повече се проявява  
**zvíklaný**, -á, -é (*v čem*) разколебан (*в нещо*); който е загубил сигурност (*в нещо*): **být ~ý ve víře, ve svém přesvědčení** разколебан съм във вярата си, в убежденията си  
**zvíklat**, -ám *св.1. (koho v čem)* разколебая (*някого в нещо*); разколебая, подкопая, разклатя (*нещо на някого*): ~at **někoho v přesvědčení, ve víře, v názoru** разклатя, подкопая убежденията, вярата, мнението на някого; **nedát se ~at** не допусна, не позволя да бѣда разколебан  
**2. (co)** разколебая, подкопая, разклатя (*нещо на някого*): ~at **něčí důvěru** разклатя, подкопая нечие доверие  
**zvíklat se**, -ám *св. (v čem)* рядко разколебая се (*в нещо*), обикн. *третол.* (*нещо на някого*) се разколебае, подкопает се, разклати се: **ne~al se ve svém odhodlání** волята му, решимостта му

не се разколеба, той остана твърд в решителността си  
**zvířátko**, -a *ср. умал.1.* животинче, животинка, зверче: **roztomilé ~o** мило, симпатично животинче; **pohádky o ~ách** приказки за животни  
**2.** животно-игръчка: **nafukovací ~a** надуватели животни, животинки  
**zvíře**, -ete *ср.1.* животно, звяр: **lesní ~e** горско животно; дивеч; **divoké ~e** диво животно, див звяр; **dravé ~e** хищник; хищно животно; хищен звяр; **pokusné ~e** опитно животно; **krmení ~at** хранене на животни; **mít rád ~ata** обичам животните ♦ **chovat se jako ~e** *разг.* дивашки, като подивял, като звяр; **(dřít) jako (tažné) ~e** *експр.* трепя се, бѣхтя се като вол, като говѣдо **2. експр.** съществѣ, животно, гадина: **co to tu leze za ~e?** каква е тая гадина, дѣто пълзи тѣка? (*обикн. за неприятно насекомо*) **3. разг. експр. в съчет. velké ~e** важна клѣчка; **malé ~e** дрѣбна рѣба; **na to jsem (moc) malé ~e** в тая работа аз не преда, не пѣя; тѣк нямам тежест, не мога да помогна; тая работа не е лѣжйца за моята уста  
**zvířecí**, -í, -í **1.** животински, звѣрски; който се отнася до животно, до звяр: ~í **kůže, maso** кожа на животно, месѣ от животно; ~í **stopy** слѣди на дивеч, на животно; ~í **zvuky** животински звуци; ~í **mládě** малко(то) на животно **2. прен.** животински, звѣрски; скѣтски: ~í **vzezření** животинска външност; ~í **vášně** животински страсти  
**zvířeckost**, -i *жс.1.* безчѣвѣчност, жестѣкост: ~ **války** жестѣкост, безчѣвѣчност на войната; ~ **pudu** жестѣкост на инстинкт **2.** звѣрство, безчинство; звѣрска постѣпка: ~í **páchané kolonialisty** звѣрства, извършвани от колонизаторите  
**zvířecky** *нар.1.* звѣрски, жестѣко; като животно, като скѣт: ~ **vraždit** звѣрски убивам **2.** животински, инстинктивно  
**zvířecký**, -á, -é **1.** звѣрски, жестѣк; *експр.* скѣтски: ~é **mučení** обикн. *мн.* звѣрски мъчѣния; ~á **bezcitnost** скѣтска, животинска безчѣвѣственост; ~ý **sadista** жестѣк садист **2.** животински, инстинктивен, *експр.* скѣтски  
**zvířectv|o**, -a *ср. събир.* животни: **chov drobného ~a** развъждане, отглеждане на дрѣбни домашни животни (*зайци, кокошки и под.*)  
**zvířen|a**, -y *жс. събир.* фауна; животински свят: **květena a ~a Čech** флѣра и фауна на Чѣхия; **stepní, polární, exotická ~a** стѣпна, полярна, екзѣтична фауна  
**zvířen|í**, -í *ср. спец.* развѣхряне  
**zvířetník**, -u *м. астр.* зѣдиак  
**zvíř|it**, -ím *св. (co)1.* завъртя, вдигна, разбѣркам,



разпѣня, развѣхря, завѣхря (*нещо*): ~it prach вдигна прах; ~it vodu разпѣня вода; vítr ~il suché listí вятърът вдигна, завѣхри сѹхите листѣ; ~it krev разпѣля кръвтѣ 2. *прен.* нарушѣ, прекѣсна (*нещо*): událost ~ila hladinu jeho života събитието наруши, прекѣсна равномѣрния ход на живѣта му; ~it klid městečka нарушѣ, разтревѣжа спокойствието на градчѣ, *разг.* хвѣрля камък в спокойствието на градчѣ

**zvíř|it se, третол.** -í se *св.* завърти се, вдигне се, разбърка се, разпѣни се, развѣхри се, завѣхри се: prach na cestě se ~il по пътя се вдигна прах; všecka sedlina se ~ila цялата утайка се размѣти

**zvíř|ovat, -uji|разг.** -uju *несв. (со)* 1. завъртам, вдигам, разбърквам, разпѣням, развѣхрям, завѣхрям (*нещо*): ~ovat koštětem prach вдигам прах с метла; vesla ~ují vlny веслата разпѣнват вълните 2. *прен.* нарушѣвам, прекѣсвам (*нещо*); обезпокоявам, разтревѣжвам, развълнувам (*нещо*): ~ovat veřejnost развълнувам общѣственост; нарушѣвам спокойствието на общѣственост

**zvíř|ovat se, третол.** -uje se *несв.* завърта се, вдига се, разбърква се, разпѣнва се, развѣхря се, завѣхря се: prach se ~oval do vysokého sloupce прахът се завѣхряше, вдигаше се във висѣк стѣлб

**zvitěz|it, -ím** *св. (nad kým, nad čím; v čem; -)* победѣя, надвѣя, пребѣря (*някого, нещо*); надделѣя (*над някого, над нещо; в нещо*); победѣя, удържѣя победа (*в нещо*): ~it nad nepřítelem победѣя неприятел, враг; ~it nad přesilou преодоля надмѣщие; удържѣя победа, надделѣя над надмѣщие; ~it v soutěži победѣя в състѣзѣние, в конкурс; ~it v utkání победѣя, удържѣя победа в спортно състѣзѣние; mír nakonec ~í най-накрая мирът ще победѣи

**zvizuálně|í, -í** *ср.* рядко визуализиране; придѣване на визуален образ: práce režiséra spočívala ve ~í předlohy работата на режисѣра се е изразявала във визуализирането на първодѣбраза, на произведѣнието-оснѣва

**zvláč|et, -ím, 3. мн.** -eji/-í *св. (со)* земед. избранѣвам (*нещо*): ~et půdu, pole избранѣвам почва, ниви

**zvláčněn|í, -í** *ср.* спец. пластификация; омекотѣване, омѣкване

**zvláčn|ět, третол.** -í, 3. мн. -ěji/-í *св.* 1. омѣкне, омекоти се, отпусне се, стѣне (пѣ-)мѣк: plet' po krému ~í след кремѣ, след изпѣлзването на крем кожата на лицѣто омѣква, омекотѣва се 2. омекоти се, стѣне (пѣ-)гѣвкак, (пѣ-)плѣвен, (пѣ-)еластичен: její pohyby ~ěly движѣнията ѣ стѣнаха пѣ-плѣвни, омекотѣха се

**zvláčn|it, -ím** *св. (со)* омекотѣя (*нещо*); направа

(*нещо*) (пѣ-)мѣко, (пѣ-)гѣвкаво, (пѣ-)плѣвно, (пѣ-)еластично: cvičení ~í tělo упражнѣнията правѣят тѣлото пѣ-гѣвкаво

**zvláčňovad|lo, -a** *ср.* спец. пластификѣтор; омекотѣтел

**zvláčň|ovat, -uji|разг.** -uju *несв.* 1. (*со*) омекотѣвам (*нещо*); правѣя (*нещо*) (пѣ-)мѣко, (пѣ-)гѣвкаво, (пѣ-)плѣвно, (пѣ-)еластично: masáže ~ují a zpružují tělo масѣжите правѣят тѣлото пѣ-гѣвкаво и пѣ-еластично 2. *третол.* -uje омѣква, омекотѣва се, отпуска се, стѣва (пѣ-)мѣк: plet' ~uje кожата на лицѣто се омекотѣва

**zvlád|at, -ám** *несв.* 1. (*koho - вин.*) укротѣвам, усмирявам, обуздавам (*някого*): ~at lehce i nejdívčejší koně обуздавам, укротѣвам лѣсно и най-бѣйните конѣ 2. (*со*) овладѣвам, усвѣявам (*нещо*); справѣм се (*с нещо*): ~at náročné úkoly справѣм се със слѣжни задѣчи; ~at nové a nové poznatky усвѣявам всѣ нови и нови знѣния

**zvlád|nout, -nu** *св.* 1. (*koho - вин.*) укротѣя, усмиряя, обуздая (*някого*): ~nout neukázněné žáky укротѣ недисциплинирани ученици; ~nout dospívající děti усмиря подраствѣщи децѣ; ~nout bujného koně обуздая, укротѣя бѣен кон 2. (*со*) овладѣя, усвѣя (*нещо*); справѣ се (*с нещо*): ~nout epidemii овладѣя епидѣмия; ~nout obtíže справѣ се с трѣдности; ~nout úkoly справѣ се със задѣчи; ne~l řízení vozu тѣй не овладѣя управлѣнието на колѣта; to nelze časově ~nout товѣ не мѣже да се свѣрши в определѣното врѣме; ~nout obtížné téma справѣ се с трѣдна тѣма; ~nout skladbu, koncert technicky овладѣя технически композиция, концерт; ~nout roli проникиа в рѣля; ~nout učební látku усвѣя учѣбен материал

**zvládnut|í, -í** *ср.* овладѣване, усвѣяване

**zvlákňovac|í, -í, -í** *текст.* предѣлен

**zvlákňován|í, -í** *ср.* текст. предѣне, развлѣкнѣване

**zvlášť I, zvláště I** *нар.* 1. изключитѣлно, осѣбено, необичѣйно, специѣлно: ~ dobré jídlo изключитѣлно хѣбаво ѣдене; ~ nadaní žáci изключитѣлно, необичѣйно талантлѣви ученици; to si musíš ~ zasloužit товѣ трѣбва да си го заслужиш специѣлно; je mi ~ protivný тѣй ми е изключитѣлно неприятен; nejsem tím ~ nadšen не сѣм осѣбено вѣодушевѣн, очарѣван от товѣ 2. *обикн.* zvlášť поотдѣлно, отдѣлно, поединично: ubytovat chlapce a děvčata ~ настанѣя отдѣлно момчѣта и отдѣлно момѣчѣта; zaplatit každému ~ платѣя на всѣки поотдѣлно; dát si peníze na něco ~ слѣжа си парѣ за нѣщо настранѣ, отдѣлно 3. *обикн.* zvlášť специѣлно

(за), сáмо (за), нарòчно: **k tanci ~ upravený sál** зàла, подгòтвена специàлно за тàнци

**zvlášť II, zvláště II част.** преди всйчко, най-вече, глávно, осòбено, пò-специàлно (*за под-чертаване*): **je tu krásně ~ na jaře** тук е хý-баво най-вече през пролеттà; **mám rád květiny, ~ růže** обйчам цветята, и пò-специàлно, и най-вече рòзите; **přijdu rád, ~ budu-li zdrav** с удовòлствие ще дòйда, осòбено ако сým здрав

**zvláštně нар.** 1. осòбено, необичàйно, изклюдчително, специàлно: **její hlas zněl** ~ гласът й звучеше осòбено 2. *предикативно в сýчет.* **je mi nějak ~ (u srdce)** не сè чýвствам добрè (сýс сýрцето)

**zvláštní, -í, -í 1.** стрàнен, осòбен, необичàен, изклюдчителен: **to je ~í člověk** тòй е стрàнен, осòбен човèк; **stala se mi ~í věc** слýчи ми се нèщо стрàнно; **byla to ~í situace** товà бèше еднà осòбена, необичàйна ситуàция; **na výstavě není nic ~ího** в излòжбата нýма нйщо изклюдчительно, нйщо необичàйно; **~í druh hmyzu** необичàен, осòбен вид насекомых; **~í znamení (na těle)** осòбен отличйтелен бèлег (върху тýлото); **mít ~í pocit** изпитвам осòбено, стрàнно чýство 2. специàлен, специфйчен: **~í vydání novin** специàлно издàние на вèстник; **dostat ~í úkol** полýча специàлна задàча; **~í vlastnosti látky** специфйчни осòбености на матерйàл; **~í vlak** специàлен влàк; **~í letadlo** специàлен самолёт; **~í škola** специàлно учйлище, пòмощно учйлище 3. изклюдчителен, осòбен: **požívat ~í úcty** рàдвам се на изклюдчительно уважèние; **není to žádná ~í krasavice** тý не è нйкаквa изклюдчителна красàвица; **klást na to ~í důraz** подчертàвам изклюдчителната вàжност на нèщо 4. отдèлен: **pokoj se ~ím vchodem** стàя с отдèлен вхòд; **~í otisk článku** отдèлен отпечàтýк на стàтия

**zvláštnost, -i жс.** 1. осòбеност, необичàйност, стрàнност: **~ jména** стрàнност, необичàйност на йме 2. рýдкост, чудàтост, стрàнност; нèщо стрàнно, необичàйно; куриòз: **ukazovat něco jako** ~ показвам нèщо като рýдкост, като куриòз

**zvlčjet, -ím св.** *рядко експр.* подивèя; разпàша се, разхàйта се; загрубèя, огрубèя; ожесточà се, увълча се: **děti bez dozoru ~ely** без контрол децàта се разпàсаха, разхàйтиха се

**zvlčile нар.** *експр.* подивýло, грýбо, ожесточèно: **díval se ~** тòй глèдаше ожесточèно, неприязнено

**zvlčilost, -i жс.** *експр.* грýбост, ожесточèност: **~ chování** грýбост на държàние

**zvlčilý, -á, -é експр.** подивýл; разпàсан; загрубýл, огрубýл; ожесточèн, увълчен: **~ý kluk** разпàсано момчè; **vojáci ~í válkou** подивèли от

войнàта войнйци; **~é chování** грýбо държàние

**zvlhčéní, -í ср.** *спец.* овлажнйване

**zvlhčít, -ím св.** (*со*) навлажнй, овлажнй, намòкря, навквàся, разкввàся (*нещо*): **~it vzduch** овлажнй вълздух; **~it rty** разкввàся, навлажнй ýстни

**zvlhčovač, -e м.** *спец.* овлажнйтел

**zvlhčování, -í ср.** овлажнйване *и спец.:* **umělé ~í vzduchu** изкýствено овлажнйване на вълздуха; **~í uhelného prachu** *минно* овлажнйване на вълглищен прàх

**zvlhčovat, -uji/разг. -uju несв.** (*со*) навлажнйвам, овлажнйвам, намòкрям, навквàсвам, разкввàсвам (*нещо*): **~ovat rty nemocného** разкввàсвам, навлажнйвам ýстните на бòлен; **pot mu ~oval čelo** пòт овлажнйваше чèлото му

**zvlhlý, -á, -é** навлажнèн, овлажнýл, овлажнèн, намòкрен, навквàсен: **~é šaty** навлажнèна рòкля; **~á mouka** овлажнýло брашнò; **čelo ~é potem** чèлò, овлажнýло, навлажнèно от пòт; **dojetím ~é oči** овлажнèли, навлажнèни от умилèние очи; **půda ~á deštěm** пòчва, навлажнèна от дýждà

**zvlhnout, третол. -ne св.** стàне влàжен; овлажнèе, навлажнй се, намòкри се: **čelo mu ~ne potem** чèлото му ще се навлажнй, ще се овлажнй от пòт; **papír ~l a listy se slepily** хартйята се навлажнй и лйстовете се слепйха; **oči ~ly dojetím** очйте се навлажнйха, овлажнйха от умилèние

**zvlhnutí, -í ср.** овлажнйване: **chránit zboží před ~ím** пàзя стòки/стòка от овлажнйване

**zvlněn, -í, -í ср.** 1. (вълнообрàзно) нагъване, набрýчкване, нагърчване: **jemné ~í vlasů** нèжни вълнй на косà; **~í papíru** нагъване на хартйя; **~í linie** (вълнообрàзно) нагъване на лйния 2. *спец.* пулсàция: **~í napětí** пулсàция на напрежèние

**zvlněn, -á, -é 1.** вълнообрàзен; вълнйст; вълнообрàзно нагънат; кòйто е на вълнй: **~á hladina** разплòяна, набраздèна от вълнй вòдна повърхност; **~ý terén** *геогр.* вълнйст терèн; **~é zvrstvení** *геол.* вълнйста стратификация, вълнйсто разслоèние 2. *в сýчет.* **~á fronta метеор.** променлив фрòнт

**zvlnít, -ím св.** (*со*) разплòля, нагъна, нагърча, набърча (*нещо*); направа вълнй, браздй (*по нещо*): **vítr ~il obilí** вятърът разплòля житàта

**zvlnít se, третол. -í се св.** разплòлее се, нагъне се, набърчи се; образýва вълнй, браздй: **hladina jezera se ~ila** повърхносттà на èзерото се набраздй от вълнй

**zvlňovat, -uji/разг. -uju несв.** (*со*) разплòлявам, нагъвам, нагърчвам, набърчвам (*нещо*); правя вълнй, браздй (*по нещо*): **vánek ~uje obilí** ветрèцът разплòлява житàта

**zvlň|ovat se**, *третол.* **-uje se** *несв.* разлюлява се, нагъва се, набърчва се; образува вълни, бразди: **hladina jezera se lehce ~uje** повърхността на езерото леко се вълнува, леко се набраздява от вълни

**zvnějška**, **zvnějšku**, **z vnějška**, **z vnějšku** *нар.*

**1.** отвън, откъм външната страна (*за направление*): **náraz ~** удар, тласък отвън **2.** отвън, отвънка, на външната страна (*за място*): **dům je ~ obložen kachličky** къщата е облицована отвън с керамични плочки

**zvnitřka**, **zvnitřku**, **z vnitřka**, **z vnitřku** *нар.*

**1.** отвътре, от вътрешността: **~ zněla hudba** отвътре се чуваше, звучеше, идваше музика **2.** отвътре, вътре, във вътрешността: **nahodit dům ~** измъжа къща отвътре

**zvodnat|ět**, *третол.* **-í**, **3. мн.** **-ějí/-í** *св.* оводни се; стане воднист; стане на вода: **led už ~ěl** ледът вече се оводни, стана на вода

**zvolac|í**, **-í**, **-í** *език.* възкличателен: **~í věta** възкличателно изречение

**zvolán|í**, **-í** *ср.* **1.** възклицание, възглас, вик: **radostné ~í** радостен възглас, радостен вик **2.** *воен.* парола

**zvol|at**, **-ám** *св.* (*–; со; на коho*) извикам, викна (*нещо; на някого*); възкликна (*–; нещо*): **hněvivě ~at** гнєвно възкликна, викна, изкрещя; **~al Dej pozor!** той извика: „Внимавай!“; **~at na přítele** викна на приятел; викна, повикам приятел; **~al, že už toho má dost** той извика, изкрещя, че вече му е омръзнало

**zvolen|í**, **-í** *ср.* *книж.* избор, избйране

**zvol|it**, **-ím** *св.* (*koho, со*) избира, подбєра (*някого, нещо*); напъва избор (*на някого, на нещо; между някого, между нещо*): **~it (si) přátele** подбєра (си) приятели; **~it (si) povolání** избира (си) профєсия; **~it (si) mezi více možnostmi** избира между повече възможности; **~ili ho předsedou/za předsedu** избєраха го председател, за председател; **~it poslance** избєра депутат/депутати

**zvolna** *нар.* **1.** бавно, постепенно, полєка, без бързане, *разг.* полєка-лєка: **jít, jet ~ domů** бавно се връщам вкъщи, пътувам за вкъщи; **~ se stmívá** бавно пада мрак; полєка-лєка се мръква; **kopec ~ klesá** хълмът се снишава постепенно, плавно; **lék začíná ~ působit** лекарството започва постепенно да действа **2.** *малко остар.* *експр.* (пò-)спокойно, обмислено, внимателно, *разг.* умната, без натягане: **jen ~ s těmi požadavky!** умната с претенциите! имаш/имате много голєми претенции!

**zvoln|it**, **-ím** *св.* (*со*) забавя, намаля, успокоя (*темпо и под.*): **~it krok, jízdu, tempo** забавя, намаля крачка, ход, темпо

**zvoln|it se**, *третол.* **-í se** *св.* забави се, намали се, успокой се (*за темпо и под.*): **jeho chůze se ~ila** вървєжът му, ходът му се забави, успокой се **zvolň|ovat**, **-uji/разг.** **-uju** *несв.* (*со*) забавям, намалям/намалявам, успокоявам (*ход и под.*): **~ovat chůzi** забавям ход

**zvolň|ovat se**, *третол.* **-uje se** *несв.* забавя се, намаля се/намалява се, успокоява се (*за ход и под.*): **krok se ~oval** крачката се успокояваше, забавяше се

**zvon**, **-u** *м.* **1.** камбана: **~y zvoní, vyzvánějí** камбаните звънят, бият; **zvuk, hlas ~ů** камбанен звън/звук; **hláskotat ~ů** бана; силен и звъчен глас; **srdce jako ~** здраво, издръжливо сърце; чєлийчено сърце **2.** предмет, подобєн на камбана: **~ na sýry** похлупак за сирєнета; **sukně do ~u** полà клòш, клош-рана полà **3.** *спец. техн.* капак, конус, звънєц, камбана: **dvojitý** ~ двєден конус; **potápěčský** ~ батискаф; водолàзен звънєц, водолàзна камбана; **krycí** ~ калпак; **vzduchový** ~ въздушен капак; **uvolnit ucpané potrubí ~em** отпъша запъшена тръба, запъшен канал с гъмен звънєц **zvonař**, **-e** *м.* лєяр, майстор, производител на камбани

**zvonařk|a**, **-y** *ж.* производителка на камбани

**zvonařsk|ý**, **-á**, **-é** кòйтò се отнася до производство на камбани: **~á dílna** камбанолєярна, работилница за камбани

**zvon|ec**, **-ce** *м.* *умал.* **1.** *книж.* звънчє, камбанка, *диал.* хлопатър, чан: **~ce na krku krav** хлопатари на шията на крави; **zazvonili na ~ec a pohádky je konec** (тє) удàриха камбаната и приказката свърши (*устойчива формула в края на приказки*) **2.** предмет, подобєн на звънчє, на камбанка: **~ce bledulí** камбанки на блàтни кокичета

**zvoneč|ek**, **-ku** *м.* **1.** *умал.* камбанка, звънчє: **zacinkat ~kem, na ~ek** удàря звънчє, камбанка; звънна със звънчє, с камбанка; **to je přece úplný ~ek** *прен. експр.* та тòй е ужàсно крєчєтàло, тòй е голя̀м дърдòрко **2.** звънчє, камбанка (*при някои цветя*): **~ky bledulí** камбанки на блàтни кокичета; **~ky konvalinek** камбанки на мòмини сълзи

**zvon|ek I**, **-ku** *м.* **1.** *умал.* камбанка, звънчє: **loretánské ~ky** лоретански камбанки (*по еноимєнния разказ на Ян Нєруда*); **~ky lilie** камбанки на лилия, на крєм **2.** звънєц: **elektrický ~ek u dveří** електрйческй звънєц на вратà; **~ek u jízdniho kola** звънєц на колєлò; **stisknout tlačítko ~ku** натисна бутòн на звънєц; **zazvonit na ~ek** позвъня на звънєц; **komutační ~ek** *електр.* комутàторєн звънєц **3.** *бот.* звънчє, камбанка (Campanula)

**zvonek** II, **-ka** м. зоол. птичка със зелени пера и звънтък глас от семейството на планинската чинка (*Chloris*)

**zvoneň|í, -í** ср. 1. звън; удряне, бие: ~**í zvonu** а) камбанен звън б) бие на камбани 2. звънене, позвъняване: ~**í telefonu** звън, извъняване на телефон 3. звънтене, дрънкане, потракане: ~**í okenních skel za zemětřesení** звънтене на стъкла на прозорци при земетресение

**zvonice, -e** жс. камбанария

**zvoník, -a** м. клисар; човек, който бие камбана

**zvon|it, -ím** нескв. 1. третол. -**í** звъни, удря, бие: **zvony** ~**í** камбаните бият; **telefon** ~**í** телефонът звъни 2. (на со; čím) звъня (на нещо; с нещо); удрям, бия (нещо): ~**it na zvonek** звъня на звънец; ~**it všemi zvony** удрям, бия всички камбани; ~**it umíráčkem** обикн. третол. бие на умряло; **je poledne, jdu** ~**it** обяд е, трябва да удрям бие

бие камбаната? кой е умрял? 3. (со; на со) удрям, бия камбана, звънец (за нещо); обикн. третол. (камбаната, звънецът) удря, бие, звъни (за нещо): ~**it poledne** обикн. третол. бие обяд; бия, удрям камбана за обяд; ~**it klekání** камбаната удря, бие за (утринна, вечерна) молитва; бия, удрям камбаната за (утринна, вечерна) молитва; ~**it na poplach** камбаната бие (за) тревога; бия тревога; ~**í, je konec vyučování** звънецът бие, часът свърши; ~**it na sousedku** звъня на съседка (на звънец, по телефона) 4. третол. -**í** звънти, звънва, звъни, чатка, дрънка, трака, потраква: **kovadlina** ~**í** наковалнята звънти; **talíře** ~**í** чиниите потракат; **v sále ~il smích** в залата звънтеше, звучеше, леше се смях; **číše při přípitku** ~**ily** при наздравичата чашиите звънтяха

**zvonivě** нар. звънливо, звънко, звъчно; ясно: ~**se zasmát** засмее се звънко

**zvonivk|a, -y** жс. строит. клинкер, клинкерна тухла

**zvoniv|ý, -á, -é** звънлив, звънтък, звъчен; ясен: ~**ý tón** звъчен тон; ~**ý smích, hlas** звънлив смях, глас

**zvonkov|ý, -á, -é** 1. който се отнася до звънец; който се отнася до звънене, удряне, бие: ~**á šňůra** шнур на звънец; ~**á návěst** ж.п. сигнал със звънене 2. електр. звънчев: ~**ý drát, transformátor** звънчева жица, звънчев трансформатор

**zvonovín|a, -y** жс. камбанен брѝнз

**zvon(k)ovít|ý, -á, -é** който е подобен на камбана; камбановиден, камбанообразен: ~**á sukně** клоширана пола, пола клош; ~**ý květ konvalinky** камбановидно цветче на мѝмина сълза

**zvonov|ý, -á, -é** 1. камбанен; който се отнася до

камбана: ~**ý úder** камбанен удар; ~**é srdce** език на камбана 2. който е подобен на камбана; камбановиден, камбанообразен: ~**á sukně** клоширана пола, пола клош

**zvracen|í, -í** ср. повръщане: **habituální** ~**í** мед. хронично повръщане

**zvorat** вж. **zorat**

**zvráceně** нар. извратено, ненормално, первѝрзно, неестѝственно: ~**jednat, postupovat** действам, постѝпвам извратено, ненормално

**zvrácenost, -i** жс. 1. извратеност, первѝрзност, ненормалност, патологичност, неестѝственность: ~**vkusu** извратеност на вкус 2. первѝрзия; извратено, ненормално, неестѝственно деяние: **dopouštět se** ~**í** извѝршвам, вѝрша первѝрзии **zvrácen|ý, -á, -é** 1. извратѝн, первѝрзен, ненормален, патологичен, неестѝствен: ~**ý člověk** извратѝн, первѝрзен човек; первѝрзник; ~**é jednání** извратѝна, патологична постѝпка; ~**ý vkus** извратѝн, ненормален вкус; ~**é sklony** неестѝствени, патологични наклѝнности 2. **řád** ~**ko** безсмислен, абсѝрден, неестѝствен: ~**ý postup** абсѝрден подход, мѝтод

**zvrac|et, -ím, 3. мн. -ejí/-í** нескв. 1. (со) (рѝзко) отмѝтам, обрѝщам, извѝвам (глава и под.): ~**et hlavu dozadu** отмѝтам глава назад 2. (со; -) повръщам, изповръщам (нещо): **přejedl se, až ~el** той преѝде така, че повръщаше

**zvrac|et se, третол. -í se, 3. мн. -ejí se/-í** нескв. отмѝта се, обрѝща се, извѝва се (за глава и под.): **hlava se mu ~ela dozadu** главата му се отмѝташе, извѝваше се назад

**zvrásněn|í, -í** ср. 1. книж. набрѝчкване, нагѝване 2. геол. нагѝване

**zvrásněn|ý, -á, -é** 1. книж. набрѝчкан, нагѝнат: ~**é čelo** набрѝчкано чѝло 2. геол. нагѝнат: ~**á vrstva** нагѝнат слѝй, плѝст

**zvrásn|it, -ím** св. (со) книж. набрѝчкам (нещо): ~**it čelo starostmi** набрѝчкам, сбрѝчкам чѝло от грѝжи

**zvrat, -u** м. 1. обрѝт, поврѝт, кѝренна промѝна: **politický** ~ политически поврѝт; кѝренна политическа промѝна; **pokus o reakční** ~ ѝпит за реакциѝнен преврѝт 2. авиац. преобрѝщане, лѝпнинг 3. в съчет. **teplotní** ~ метеорол. температурна инвѝрсия

**zvrát|it, -ím** св. 1. (со) книж. обѝрна, преобѝрна, разг. катѝрна, прекатѝря (нещо): ~**it vůz** обѝрна, преобѝрна кола; **vítr ~il lod'ku** вѝтърът преобѝрна лѝдката 2. (со, koho) (рѝзко) отмѝтна, обѝрна, извѝя (глава и под.): ~**it hlavu dozadu** отмѝтна, извѝя глава назад; ~**it nohu na stranu** спѝнакрѝво ~**í** обѝрва съзнѝние; подбѝля очи 3. (со) книж. пре-



обърна, обърна, рязко променя (*нещо*): **~it dosavadní způsob života** преобърна, променя досегашен начин на живот; **~it průběh utkání** преобърна, обърна, променя хода на спортна среща; **vývoj se nedá ~it** развитието не може да се отклони, да се насочи в друга посока **4. (co)** повърна, изповърна (*нещо*): **~it obsah žaludku** повърна стомашно съдържимо

**zvrátit se, третол. -í se св. 1.** обърне се, преобърне се, *разг.* прекатюри се, катърне се: **vůz s nákladem se ~il** колата с товара се преобърна **2.** отметне се, обърне се, извие се (*за глава и под*): **hlava se mu ~ila dozadu** главата му се отметна, изви се назад **3.** преобърне се, обърне се, рязко се промени: **jeho osud se náhle ~il** съдбата му внезапно се преобърна, промени се коренно

**zvratnost, -i жс. 1.** нестабилност, неустойчивост, променливост **2. спец.** обратимост, възвратимост

**zvratný, -á, -é 1.** обрѝтен, противоположен, срещуположен, противен: **~ý pohyb kyvadla** движение на махало в обрѝтна, в противоположна посока **2. език.** възвратен: **~é zájmeno** възвратно, рефлексивно местоимение; **~é sloveso** възвратен глагол; **~é pasívum** възвратен пасив **3. спец.** обратим, възвратим: **~ý cyklus физ.** обратим цикъл; **~é reakce хим.** обратими реакции

**zvrh|at, zvrháv|at, -ám неск. (co, koho)** обрѝщам, преобрѝщам, събарям, *разг.* катървам, прекатървам (*нещо, някого*): **~at stoly, židle** преобрѝщам, прекатървам маси, столове

**zvrh|at se, zvrháv|at se, третол. -á se неск. 1.** обрѝща се, преобрѝща се, събаря се, пада, *разг.* прекатърва се, катърва се: **sklenice za sklenicí se ~ala** чашите се прекатърваха, падаха една след друга **2. (v co)** изражда се (*в нещо*); превърща се, променя се (*в нещо лошо*): **dobré úmysly se někdy ~ají v pravý opak** добрите намерения понякога се израждат в точно обратното, в пълната си противоположност; **debaty se nepozorovaně ~aly v hádku** дебатите неусетно се израждаха, преминаваха в кавга, в разпавия **3.** пропада, изпада, разхайтва се, изхайлазва се, трѝгва по лош път, разваля се (*за човек*): **syn se jí ~al** синът ѝ се разхайтваше, изхайлазваше се **4. (po kom)** заприличва (по лоши качества) (*на някого*): **hoch začínal se ~at po otci opilci** момчето заприличваше на баща си пияницата

**zvrhávání жс. zvrhnutí**

**zvrhle нар.** извратено, първѝрзно, ненормално, неестествено, патологично: **žít ~** вода извратен, ненормален живот

**zvrhlík, -a м. нейор.** изрод; първѝрзник; ненормалник; извратен, първѝзен тип: **dopadnout ~a** заловя първѝрзен тип, първѝрзник

**zvrhlost, -i ср. 1.** извратеност, първѝрзност, ненормалност, неестественост, патологичност: **~ vkusu** извратеност на вкус; **pohlavní ~** сексуална извратеност, сексуална първѝрзия **2.** извращение, първѝрзия; ненормално, неестествено действие: **válečné ~i** извращения, престъпления по време на война

**zvrhlý, -á, -é 1.** обрѝнат, преобрѝнат, *разг.* катърнат, прекатърнен: **~á lod'ka** преобрѝнатата лодка **2.** извратен, първѝрзен, ненормален, неестествен, патологичен: **~ý zločinec** извратен, патологичен престъпник; **~ý čin** първѝрзно деяние; първѝрзия; **~ý vkus** извратен, неестествен вкус

**zvrh|nout, -nu св. (co, koho)** обърна, преобърна, събѝря, *разг.* катърна, прекатърна (*нещо, някого*): **~nout vůz, židli, vázu** преобърна, обърна кола; преобърна, катърна стол, ваза; **~nout děti ze saní do sněhu** събѝря, катърна деца от шейна в снега

**zvrh|nout se, третол. -ne se св. 1.** обърне се, преобърне се, събѝри се, *разг.* катърне се, прекатюри се: **váza se ~la** вазата се преобърна, прекатюри се; **vůz s nákladem se ~l** колата с товара се преобърна, прекатюри се **2. (v co)** изроди се (*в нещо*); превърне се, промени се (*в нещо лошо*): **hovor se ~l v hádku** разговорът се изроди в кавга, превърна се в каваница; **zábava se k ránu ~la v pitku** призори веселбата се изроди, превърна се в запѝй **3.** пропадне, изпадне, разхайти се, изхайлази се, трѝгне по лош път, развали се (*за човек*): **syn se mu ~l** синът му се разхайти, изхайлази се **4. (po kom)** заприлича, метне се (по лоши качества) (*на някого*): **děti se ne~ly po rodičích** децата не са се метнали на родителите си **5.** изроди се, подивѝе: **nádor se maligně ~l** биол. мед. туморът се превърна в злокачествен; **růžový keř se ~l** бот. розовият храст подивѝ

**zvrhnut|í, zvrhávání|í, -í ср. бот.** израждане, подивяване: **~í kulturních rostlin** израждане на културни растения

**zvroucn|ět, третол. -í, 3. мн. -ějí/-í св.** стѝне потѝл, по-задушѝвен, по-сърдѝчен, по-ласкав: **její hlas ~ěl** гласът ѝ стѝна потѝл, по-сърдѝчен

**zvrstven|í, -í ср. спец.** слѝдостост, наслояване, стратификация, разслоѝние: **svislé ~í** вертикална, отвѝсна стратификация

**zvrstven|ý, -á, -é спец.** слѝдест, наслоѝн, разслоѝн **zvr|tnout (si), -nu (si) св. 1. (komu co)** изкѝлча, навѝхна (*нещо на някого*): **~nout si nohu v**

**kotníku** изкълча си, навехна си крака в глѐзена  
**2. (co)** провалѝ, осуетѝ, развалѝ, съсия, уни-  
 щожѝ, *разг.* изпърти (*нещо*): ~**nout něčí úmysly**  
 осуетѝ нечий намерѝния; **okolnosti všecko ~ly**  
 обстоятелствата провалиха, развалиха всѝчко  
**zvrt|nout se, третол. -ne se св. 1. (co komu) (ня-**  
*кой)* си изкълчи, навехне си (*крак и под.*): **na**  
**schodech se jí ~la noha** тя си изкълчи крака  
 на стълбите **2.** провали се, осуети се, развали  
 се, съсипе се, унищожѝ се, *разг.* изпърти се:  
**plány se mu ~ly** плановете му се осуетиха,  
 провалиха се  
**zvũ|et, третол. -í не св. 1.** звучѝ, звѝнѝ, звѝнѝ,  
 ехтѝ: **elektrické dráty ~í** електрическите жици  
 звѝнѝят **2. книж. пѝе: skřívání ~eli nad lány**  
**pšeníc** чукулѝгите пѝеха над житѝта **3. (čím)**  
 оглѝся се/оглѝсява се (*от нещо*); ехтѝ, кѝнѝтѝ  
 (*от нещо*); озвучѝва се (*с нещо*; *от нещо*): **sál**  
 ~**el zpěvem** ѝлата се оглѝсяше от пѝсни, ехтѝше  
 от пѝсни  
**zvũčnĕ нар.** звũчно, ѝсно, звũнко, звũнливо: ~ **se**  
**smát** смѝе се звũнко, звũнливо  
**zvũčnost, -i ж.** звũчност, звũнност, звũнливост:  
 ~ **hlasů, písň** звũчност, звũнност на гласовѝ,  
 на пѝсен  
**zvũčn|ý, -á, -é 1.** звũчен, ѝсен, звũнък, звũнлив: ~**ý**  
**hlas, smích** звũнък глас, смѝх; ~**ý hovor** звũ-  
 чен, ѝсен говѝр **2.** мелѝдичен, благозвũчен, на-  
 пѝвен, *книж.* любозвũчен: ~**é verše** мелѝдич-  
 ни, напѝвни стѝхове; ~**ý rým** благозвũчна рѝ-  
 ма **3. книж. в съчет. mít ~é jméno** нѝся грѝм-  
 ко ѝме, славно ѝме, прочũто ѝме; ~**ý titul** грѝм-  
 ка, звũчна тѝтла  
**zvuk, -u м. 1.** звук: **jasný, silný** ~ ѝсен, сѝлен звũк;  
 ~**y z ulice** звũци от ѝлицата; ~ **nádobí** трѝкане  
 на сѝдове; ~ **hodin** звũк, тиктѝкане на часѝв-  
 ник; **zvřecí ~y** животѝнски звũци; **skřípavý ~**  
**dveří** скѝрцащ звũк, скѝрцане на вратѝ; **jásavé**  
 ~**y písň** радѝстни звũци на пѝсен; **piano má**  
**krásný** ~ пиѝното ѝма хũбав звũк **2.** ѝме, репу-  
 тѝция, реномѝ; ѝтглас: **mé jméno má dobrý,**  
**špatný ~ ve veřejnosti** пѝлзвам се с добѝро, с  
 лѝшо ѝме в обществѝто; ѝмам добѝра, лѝша ре-  
 путѝция в обществѝто; **naše výrobky mají ~**  
**(ve světě)** наѝшите издѝлия са ценѝни (по светѝ)  
**zvukař -е м. разг.** звũкоопѝратѝр, тѝнрежѝсѝѝр  
**zvukomalb|a, -y ж. лит. език.** звũкоподражѝ-  
 нѝе, онѝматѝпѝя  
**zvukomaleb|ný, -á, -é лит. език.** звũкоподражѝ-  
 телен; онѝматѝпѝен: ~**é prostředky** звũко-  
 подражѝтелни, онѝматѝпѝенни сѝредства  
**zvukotĕsnĕ нар.** звũкоизѝлѝционнѝ, звũконе-  
 прѝниѝаемо  
**zvukotĕsnost, -i ж.** звũкоизѝлѝция, звũконе-  
 прѝниѝаѝмѝст

**zvukotĕsn|ý, -á, -é** звũкоизѝлѝционен, звũко-  
 непрѝниѝаѝм: ~**á kabina** звũкоизѝлѝционна  
 кабина; кабина сѝс звũкова изѝлѝция  
**zvukově нар.** звũково; в звũково отношѝние: ~  
**izolovat** изѝлѝирам звũково  
**zvukov|a, -y ж. разг.** звũкова прѝба, тѝн-прѝба  
**zvukovod, -u м. 1.** в съчет. (**zevní**) ~ *анат.* слũ-  
 хов прѝход **2. спец.** звũкова трѝба  
**zvukov|ý, -á, -é** звũков; акустѝчен; кѝйто се от-  
 нѝся до звũк: ~**ý signál** звũков, акустѝчен  
 сигнѝл; ~**é zařízení** звũково устрѝйство; ~**á**  
**stránka řeči** звũкова странѝ на рѝчѝта; ~**á kulisa**  
 звũков фѝн; ~**á technika** акустѝчна тѝхника;  
 ~**á izolace** звũкоизѝлѝция, звũкова изѝлѝция;  
 ~**ý film** фѝлм сѝс звũк  
**zvũ|e, -e ж. 1.** своевѝлие, злоумѝшленѝст,  
 злонамѝренѝст, зложелѝтелнѝст, недѝброже-  
 лѝтелнѝст: **divoká ~e** дѝво своевѝлие **2.** про-  
 извѝл, беззакѝние: **napravit něčí ~i** поправа  
 нечие беззакѝние  
**zvulgariz|ovat, -uji|разг. -uju св. (co) 1.** направа  
 (*нещо*) вулгѝрно; овулгѝря, оварварѝ (*нещо*):  
 ~**ovat text hrubými slovy** оварварѝ тѝкст с  
 грũби дũми **2.** вулгарѝзѝрам, профѝнирам,  
 опрѝстѝя, опѝшлѝя (*нещо*): ~**ovat pokrokovou**  
**myšlenku** вулгарѝзѝрам, опѝшлѝя прогрѝсив-  
 на идѝя  
**zvũhodnĕ|ý, zvũhodnĕn|ý, -á, -é** привѝлегиѝрѝ-  
 ван, облекчѝен, изгѝден; прѝференѝциѝлен;  
 кѝйто ѝма, кѝйто дава пѝлза, облѝаги, облек-  
 чѝения, привѝлѝгии: ~**á sazba** прѝференѝциѝлна,  
 облекчѝена тарифѝ; изгѝдна тарифѝ  
**zvũhodnĕn|í, -í ср.** облекчѝаване, облекчѝение:  
**mzdové ~í** облекчѝение, прѝференѝция кѝм за-  
 плѝта; **daňové ~í фин.** дангѝчно облекчѝение  
**zvũhodn|it, -ím св. 1. (co)** направа (*нещо*) пѝ-  
 изгѝдно, пѝ-благопрѝятно: ~**it cenu** направа  
 ценѝ пѝ-благопрѝятни **2. (koho – вин.)** обла-  
 годѝтелствѝм, привѝлегиѝровам (*някого*): ~**it**  
**horníky** облагодѝтелствѝм минѝѝри  
**zvũhodň|ovat, -uji|разг. -uju не св. 1. (co)** прѝва  
 (*нещо*) пѝ-изгѝдно, пѝ-благопрѝятно: ~**ovat**  
**cenu** прѝва ценѝ пѝ-благопрѝятни **2. (koho –**  
*вин.)* облагодѝтелствѝм, привѝлегиѝровам  
 (*някого*): ~**ovat ženy matky** давам привѝлѝгии  
 на женѝте-мѝйки  
**zvyk -u м. 1.** нѝвик, прѝвѝчка: **dobrý ~ pravi-**  
**delně jíst** добѝр нѝвик за редѝвно хѝранѝе;  
**škodlivý ~ kouřit** врѝден нѝвик да се пũши;  
**mít něco ve ~u** имам нѝвик да прѝва нѝщо;  
**dĕlat něco ze ~u** прѝва нѝщо по нѝвик; **bylo**  
 ~**em, že...** бѝше прѝѝето, че...; бѝше прѝѝето да...  
 ♦ ~~zvyk~~ **zvyk|y, -ũ** обѝчѝи,  
 вѝтора прѝрѝда **2. само мн.** **zvyk|y, -ũ** обѝчѝи,  
 ѝбрѝди, традиѝии: **lidové ~y** народни обѝчѝи

**zvyk|at (si), -ám (si)** *несв.* **1.** *обикн.* **zvyk|at si** (*коти, četu; na koľo, na so; so; -*) свиквам (*с някого, с нещо; на нещо*); привиквам (*с някого, с нещо; към някого, към нещо*); адаптирам се (*към някого, към нещо*): **~at (si) pohodlí, na pohodlí** свиквам на удобства, на комфорт, с удобства, с комфорт; **pomalu si zde začíná ~at** лека-полека той започва да свиква, да се адаптира **тук 2.** *само* **zvykat** (*koľo četu, na koľo, na so*) привиквам (*някого с нещо*); свиквам, приучвам (*някого на нещо*); карам (*някого*) да свикне (*с някого, с нещо*): **~at pracovníky přesnosti a kázi/na přesnost a kázeň** привиквам, приучвам работници на точност и дисциплина

**zvyklost, -i** *жс., често мн.* **zvyklost|j, -í** *книж.* **1.** привички, обичаи, навици: **společenské ~i** поведенчески норми, привички; навици за държане в обществото; **mít ve všem ustálené ~i** имам си във всичко установени навици; **jednat proti svým ~em** постъпвам противно на навиците си, в разрез с навиците си **2.** обичаи, обреди, традиции: **udržovat starodávne ~i** спазвам отдавнашни традиции

**zvyklý, -á, -é** (*četu; na so*) свикнал (*на нещо; да...*); привикнал (*към нещо, с нещо; да...*): **~ý práci** свикнал на труд, свикнал да работи; **~ý na pořádek** свикнал на ред, на порядък; **je ~ý mluvit pravdu** свикнал е да говори истината

**zvyk|nout, -nu** *св.* **1.** *обикн.* **zvyk|nout si** (*коти, četu; na koľo, na so; so; -*) привикна (*с някого, с нещо; към някого, към нещо; да...*); адаптирам се (*към някого, към нещо; да...*): **~nout si na nové prostředí** свикна с нова обстановка, адаптирам се към нова обстановка; **~nout si na spolužáky** свикна със съученици; **~nout novému způsobu života** адаптирам се към нов начин на живот; **co sis to ~l?** на какво си се научил? **~nout si poslouchat** свикна да слушам **2.** (*koľo četu, na koľo, na so*) привикна (*някого на нещо*); свикна, приуча (*някого на нещо*); накарам (*някого*) да свикне (*с някого, с нещо*): **~nout žáky soustavné práci, na pořádek** свикна, приуча ученици на системна работа, на ред; **~nout žáky na nového učitele** накарам ученици да свикнат с нов учител

**zvykov|ý, -á, -é** *рядко* който се отнася до навик, до обичай, до привичка: **~é právo** *юрид.* обичайно право

**zvýrazn|ět, третол. -í, 3. мн. ějí/-í** *св. рядко* *книж.* ста̀не (пò-)изразителен: **tvář oživla, ~ěla** лицето се оживи, стана пò-изразително

**zvýrazn|it, -ím** *св. (co)* *книж.* подчерта̀я, откроя̀ (*нещо*); напра̀я (*нещо*) (пò-)изразително: **~it**

**písmo** откроя̀, надебеля̀ шрифт, б̀кви; **~it přednes gestikulací** напра̀я рецитация, де-кламация пò-изразителна чрез жестикулиране; **~it oči líčidlem** подчерта̀я очи с гр̀м

**zvýrazň|ovat, -uji/разг. -uju** *несв. книж.* **1.** (*co*) подчерта̀вам, откроя̀вам (*нещо*); пр̀вя (*нещо*) (пò-)изразително: **~ovat kresbu barvami** оцветя̀вам рис̀нка, за да я напра̀я пò-изразителна **2.** *третол.* **~uje** ста̀ва (пò-)изразително: **oči ~uji radostí** радостта пр̀ви очите пò-изразителни

**zvysoka, z vysoka** *нар.* **1.** отвис̀ко, отг̀ре: **měsíc svítí** ~ луната св̀ти отг̀ре **2.** отвис̀ко, отг̀ре, високом̀рно, горделиво, презр̀телно: **mluvit, jednat s někým** ~ гов̀ря с някого отвис̀ко, високом̀рно; отна̀сям се с някого високом̀рно, презр̀телно

**zvýšen|í, -í** *ср.* **1.** повиш̀ване: **~í životní úrovně** повиш̀ване на ж̀знено равнище **2.** *снец.* повиш̀ване, увелич̀ване, нара̀стване, пок̀чване: **~í otáček** увелич̀ване на обор̀ти; **~í rychlosti** повиш̀ване, увелич̀ване на ск̀рост; **~í produktivity práce** повиш̀ване, нара̀стване на производителността на труда; **~í cen** пок̀чване, повиш̀ване на цен̀

**zvýšen|ý, -á, -é** **1.** изд̀гнат, повд̀гнат; вис̀к: **~é přízemí** изд̀гнат, вис̀к па̀ртер **2.** повиш̀ен, увелич̀ен, зас̀лен, нара̀снал: **~é úsilí** повиш̀ени ус̀лия; **~á opatrnost** повиш̀ено вним̀ание; зас̀лена б̀дителност, предпазл̀вост; **~á teplota** повиш̀ена температура; **~ý krevní tlak** повиш̀ено к̀ввно наляг̀не **3.** вис̀к, гр̀мък, с̀лен: **~ý hlas** гр̀мък гл̀с

**zvýši** *нар. книж. оstar.* на вис̀чина: **čtyři až pět loket** ~ от ч̀тири до п̀т ла̀ктя на вис̀чина **zvýš|it, -ím** *св. (co)* **1.** надстр̀я, повд̀гна (*нещо*); напра̀я (*нещо*) пò-вис̀ко: **~it zídku** надстр̀я з̀д, ограда **2.** повиш̀а, увелич̀а (*нещо*); напра̀я (*нещо*) пò-голя̀мо: **~it rychlost, ceny** повиш̀а ск̀рост, повиш̀а цен̀; **~it počet členů** увелич̀а б̀рой на ч̀ленове; **~it mzdy** повиш̀а запл̀ти **3.** зас̀ля, повиш̀а, изд̀гна (*нещо*); напра̀я (*нещо*) пò-с̀лно: **~it v rozčilení hlas** повиш̀а гл̀с в я̀да си

**zvýš|it se, третол. -í se** *св.* повиш̀ се, увелич̀ се, изд̀гне се, нара̀сне: **nebezpečí se ~ilo** опасността се увеличѝ, повиш̀ се; **napětí se ~ilo** напреж̀нието се повиш̀, нара̀сна

**zvýš|ovat, -uji/разг. -uju** *несв. (co)* **1.** изд̀гам, повд̀гам, надстр̀явам (*нещо*); пр̀вя (*нещо*) пò-вис̀ко: **~ovat zídku** надстр̀явам ограда **2.** повиш̀авам, увелич̀авам (*нещо*); пр̀вя (*нещо*) пò-голя̀мо: **~ovat nájemné** повиш̀авам на̀ем; **~ovat životní úroveň** повиш̀авам ж̀знен-

но равнище **3**. засилвам, повишавам, издигам (нещо); правя (нещо) по-силно: ~ovat hlas, **tón** повишавам глас, **tón**  
**zvyšovat se, третол. -uje se** несл. повишава се, увеличава се, издига се, нараства: **neklid v davu se stále ~oval** безпокойството сред тълпата непрекъснато растеше  
**zxeroxovat, -uji/разг. -uju** св. (со) извадя (нещо) на ксерокс; ксерографирам, изкопирам (нещо): ~ovat dokument извадя документ на ксерокс  
**zžel et se, безл. -í se** св. (кому кохо, чего) книж. (на някого) дожалее, домъчнее, примъчнее (за някого, за нещо); (някой) съжали (някого, нещо); (някой) се натъжи (от нещо): **někomu se někoho, něčeho ~elo** домъчня му, дожаля му за някого, за нещо; **~elo se nám nemocného, jeho opuštěnosti** дожаля ни за болния, за самотността му; болният, неговата самотност ни изгълня с жал

**zženš'tět, -im, 3. мн. -ějí/-í** св. заприличам на жена, стана жёнствен, изнѣжа се (за мъж): **jeho vůle vychováním a zvyky ~ěla** в резултат на възпитанието и обществените услóвности вóлята му се изнѣжи, отслабна

**zženš'tile** нар. пейор. жёнственост, изнѣжено; като жена, по жёнски (за мъж); мекушаво, безвòлево: **chovat se ~** държã се като жена (за мъж)

**zženš'tilost, -i** ж. пейор. жёнственост, изнѣженост (за мъж); мекушавост, безвòлие

**zženš'tilý, -á, -ě** пейор. жёнствен, изнѣжен (за мъж); кòйто е с качества, присъщи на жена; мекушав, безвòлев: ~ý **muž** жёнствен, изнѣжен мъж; ~ě **chování** изнѣжено, жёнско държãние; ~á **povaha** мекушав, слаб харãктер

**zživit, -im** св. 1. (koho – вин.) съживя, възкреся (някого) 2. (co) прен. възобновя, възстановя (нещо)

**Ž**

**ž** 1. чешкият съгласен звук [ʒ] и буквата ž, която го обозначава 2. [ž] и ž нескл. ср. название на съгласния звук [ʒ]: vyslovit ž произнесеš ž 3. ž [žet] название на буквата ž 4. ž [žet] я (последен член на някаква поредица) до край; от игла до конец; от а̀ до я; от алфа до омега; всичко

**dený jako ~a** *прен.* недостъпен, хладен; **roz-táhnout se, rozplácnout se jako ~a** *експр.* плъсна се в целия си ръст, разплъскам се като жаба **2. разг. експр.** момиче: **narodila se jim ~a** роди им се момиче; **patnáctiletá ~a** пет-найсетгодишно момиче; **naší ~ě je už dvacet let** нашата дъщеря е вече на двадесет години; **taková ~a mě bude poučovat!** *нейор.* това момиче ли ще ме учи!

**žabák, -a** *м. жабѡк*  
**žabář, -e** *м. разг. експр.* небрѣжен, немарлѣв,  
 лѡш рабѡтник  
**žabařin|a, -y** *ж. разг. експр.* небрѣжна рабѡта,  
 мърлящина, мърлячество  
**žab|ec, -ce** *м. експр.* момиче: **šestnáctiletý ~ec**  
 шестнайсетгодишно момиче  
**žabern|í, -í** хрилен; койтѡ се отнася до хрилѣ:  
 ~í **lupínky** хрилни капаци; ~í **oblouk** хрилна  
 дъга; ~í **skulina, štěrbina** хрилна цепатина  
**žab|í, -í, -í 1.** жабешки, жаби: ~í **skřehotání** жа-  
 бешко крякане; ~í **stehýnka** жабешки бѣтче-  
 та; **pohled z ~í perspektivy а)** пѡглед отдѡлу  
 нагѡре **б)** *прен.* ограничен пѡглед, крѣгозѡр

2. жабешки, нап'омняц жаба; **~í ústa** жабешка, шир'ока уста; **~í oči** жабешки, изп'якнули очі; **~í muž** леководол'аз  
**žabič|k|a, -y ж.** 1. *умал.* ж'абка, ж'абче, ж'абичка  
2. *експр.* мом'яченце

**žabin|ec, -ce** *м. бот. разг.* жабұняк (*Stellaria media*)

žabk|a, -y ж. 1. умал. жа́бка, жа́бичка, жа́бче

водна повърхност плоски камъчета, които  
отскачат) 2. експр. момиченце 3. градинар-  
ски нощ

дрєбнàв кавгà, свàдà, кàраницà; дрєбнàв спòр  
бєз побєдитєли и побєдєни

**žábry, žaber** ж. само мн. хрилё

žac|í, -í, -í жътв̀арски: ~í mlátíčka комбайн; ~í stroj а) жътв̀арка б) сенокос̀ачка

**žactv|o, -a** *ср. събир.* ученици, учаща се младѣж  
**žác|ek, -ka** *м. умал. експр.* учениче, ученик от  
началните класовѣ

žajk|a, -y ж. 1. ученичка 2. жьтварка 3. сенокосачка

**žádací, -í, -í** *език. само в съчет.: ~í věta* побудително изречение

**žádanka, -u** жс. заявлѣнїе, молба; формуляр за заявка; **~a o dovolenou** формуляр за молба за ѳтпуск; **~a na výdej materiálu** формуляр за заявка, за ѳскане на материали; **vyplnit ~u** попълня формуляр

žádan[ý, -á, -é 1. желàн, изыскван, йскан 2. не-  
обходìм, търсен